

શ્રી જૈનકથારત્નકોષ

જાગ સાતમો.

પ્રસ્તાવના.

આ જૈનકથા રત્નકોશના સાતમા જાગમાં અત્યુત્તમ ધર્મધુરી મહાપ્રતાપી અને મોક્ષગામી એવા પૃથ્વીચંદ્ર અને ગુણસાગરનું બાલાવબોધ રૂપ ચરિત્ર દાખલ કહ્યું છે. એ પૃથ્વીચંદ્ર અને ગુણસાગરના જીવો પ્રથમ જન્મમાં શંખરાજા અને કલાવતીરાણીના જન્મ પામીને ત્યાંથી એકવીશમે જન્મે પૃથ્વીચંદ્ર અને ગુણસાગર થયા છે. અને તેનું તેજ જન્મમાં દીક્ષા લઈ ચારિત્રને યથાર્થ પાલી છેવટ કેવલજ્ઞાન પામી મોક્ષલક્ષ્મી પામ્યા છે. આ ગ્રંથમાં તેમના એકવીશે જન્મની વિસ્તારસહિત કથાનું લખવામાં આવી છે. વલી તેનું દરેક જન્મમાં પૂર્વોપાર્જિત પુણ્યપુંજના ઉદયગ્રી કેવું કેવું સુખ અને કેવી કેવી સંપત્તિ પામ્યા. કયા કયા જન્મમાં કેવાં કેવાં શ્રાવકનાં વ્રત અને કેવું કેવું સંયમ પાડ્યું. વલી તે તે જન્મમાં સંયમ પાલી સમાધી મરણથી સ્વદેહનો ત્યાગ કરી, કયા કયા દેવલોકમાં उत्पन्न થઈ ત્યાં કેવું કેવું સુખ અને કેટલું કેટલું આયુષ્ય જોગવ્યું, એ સઘલું સવિસ્તર વર્ણવેલું છે. વલી આ શાંતરસમય ચરિત્રમાં કેટલેક ઠેકાણે પ્રસંગોપાત્ત સહિત્ય શ્લોકો અર્થસહિત તેમજ માગધીજાણની ગાથાનું પણ દાખલ કરી છે. તેથી આ ગ્રંથ વાંચનારને વહુ આનંદ આપનારો થાય છે. આ ગ્રંથમાં મુખ્ય તો જીવને સંસાર ઉપર વૈરાગ્ય થવા માટે આપેલો ઉપદેશ, સંયમ ગ્રહણથી થતા લાજો, વિષયલોભુપતાથી થતા અસમાધી મરણ, અને તેથી જોગવવાં પડતાં નરકાદિકનાં દુઃખો તથા અરિહંત ધર્મની મહત્તા વિગેરે

વર્ણવેલું છે, તેથી જેનું સ્વરેખરા રસજ્ઞ હશે તેનુંજ આ ગ્રંથના સ્વરા રસને સમજી શકશે. વલ્લી જેનું ધર્મનિષ્ઠ અને જવજીરુ હશે, તેનુંનાજ અંતઃકરણના અધ્યવસાય શુદ્ધ થશે. અને તેનુંજ શાંતરસ પામી, સંસાર ઉપર વૈરાગ્યવંત થઈ, નિરવધ સંયમ અંગીકાર કરી અને તેને યથાર્થ પાલી ઢેવટ દ્વપકશ્રેણી ઉપર ચઢી કર્મ દ્વય કરી સંસારનો પાર પામશે. ઢેવટ અમો આ ગ્રંથની વધુ પ્રશંસા ન કરતાં સર્વે સ્વધર્માજિલાથી સજ્જનોને વિનંતિ કરીએ ઢીએ કે, તેનુંજ અવશ્ય આ ગ્રંથને વાંચવો. જેથી તે ગ્રંથ પોતેજ પોતાની પ્રશંસાનું પરિપૂર્ણપણું વતાવી આપશે.

મૂલ આ ગ્રંથ પંક્તિવર્ય શ્રી રૂપવિજયજીએ સંસ્કૃત જાણામાં અગીયાર સર્ગે કરી રચેલો છે, અને તેનુંજ ગુજરાતી જાણાંતર કરી ઠપાવવામાં આવ્યું છે.

આ ગ્રંથની પ્રથમ આવૃત્તિ અમોએ ઠપાવી હતી, તે સ્વપી જવાથી, તેમજ તે રસીક ગ્રંથની ઘણી જરૂર હોવાથી અમોએ તેની વીજી આવૃત્તિ ઠપાવી પ્રસિદ્ધ કરી છે. આ ગ્રંથ ઠાપતી વખતે અમે ઘણી કાલજી રાખી છે. ઠતાં કોઈ ઠેકાણે મતિમંદતાથી અથવા દૃષ્ટિદોષથી જૂલ થઈ હોય તો સુદ્ધ પુરુષોએ સુધારીને વાંચવું. એ અમારી વિનંતી છે.

પ્રસિદ્ધકર્તા.

॥ अस्य ग्रंथस्यैकादशसर्गाणामतिसंक्षिप्तानुक्रमणिका ॥

कर्मांक.

पृष्ठांक.

- १ प्रथमसर्गमां. ग्रंथकारकृत मंगलाचरणना श्लोको साथे.... १
- २ पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना जे एकत्रीश जव थया, तेमां कथा जवो, कये स्थले अने कोने कोने त्यां थया, तेनुं संक्षिप्त वर्णन. ४
- ३ प्रथमजवे पृथ्वीचंद्र शंखनामा राजा थयो, तथा गुणसागर तेनी कलावती नामा स्त्री थइ, तेनुं चरित्र. तेमां तेनो जे कलावती साथे संबंध थयो, तेनुं वृत्तांत, अने कलावती राणीने तेना जाइना आपेला बाजुबंध पहेरेली जोइने शंखराजाने वहेम आववाथी ते राणीनुं वनमां मूकबुं, तथा तेना हाथ कपाववा, तेने वनमां पुत्र प्रसव थवो, शंखराजानो पश्चात्ताप थवाथी अग्निमां पडवा तैयार थवुं, ते शंखराजाना अने कलावतीना पूर्वजवनी कथा. ते शिवाय प्रसंगोपात बीजी पण घणी कथानुं ठे.... १५
- ४ बीजे जवे ते पृथ्वीचंद्र अने गुणसागर कया देवलोकमां केवा देव थया, तथा तेनुं केटबुं केटबुं आयुष्य. इत्यादि ४३
- ५ बीजा सर्गमां. त्रीजे जवे पृथ्वीचंद्र कमलसेन राजा थयो, अने गुणसागर तेमनी स्त्री गुणसेना थइ, तेनुं चरित्र. तेमां कमलसेनने अंगदेशना राज्यनी प्राप्ति तथा गुणसेनानुं पाणिग्रहण, अंग देशना श्रीकेतुनामा राजानो इतिहास. तेमां कोइएक विनयंधर नी पतिव्रता चार स्त्रीयोना पूर्वजवनी कथा. नदीनुं पूर जोइ कमलसेनने वैराग्य थवाथी सखिक दीक्षा. ते शिवाय तेमां बीजी पण प्रसंगोपात घणी कथानुं ठे ४८
- ६ चतुर्थजवे पृथ्वीचंद्र, गुणसागर, कये देवलोक केवा देव थया. इत्यादि. ५४
- ७ त्रीजा सर्गमां. पांचमे जवे पृथ्वीचंद्र देवसिंहराजा थयो, तथा गुणसागर तेनी कनकसुंदरी नामा स्त्री थयो, तेनुं चरित्र. तेमां प्रसंगतः सुरगुरुआचार्यनी आपेली देशनामां संसारने बंधिखानानी तुल्यता, तथा ड्रव्यपूजा करनार सूडासूडीनी कथा. तेमां ते सूडा सूडीने जिनपूजनना प्रभावथी बीजा सुखद जवो थया, एतन्ने रेनी कथा. तेमां श्रुतसागरनी करेली देशनामां संसारनुं अने सं

- મુદ્દનું સમાન ૧૫. તે શિવાય પ્રસંગોપાત વીજી પણ કથાનું છે ૯૪
- ૭ ઠઠે જન્મે તે પૃથ્વીચંદ્ર ગુણસાગર, કયાલોકમાં કેવા દેવ થયા ઇત્યાદિ. ૧૩૩
- ૮ ચોથા સર્ગમાં. સાતમે જન્મે પૃથ્વીચંદ્ર દેવરથ રાજા થયો, તથા ગુણ સાગર તેની રત્નાવલી નામા સ્ત્રી થયો, તેનું ચરિત્ર. તેમાં રત્નાવલીને પરણવા જતાં રસ્તામાં એક વિદ્યાધરનું મંત્રપદથી સાહાયકરવું, તથા તેનાથી વૈક્રિયવિદ્યાને ગ્રહણ કરી ત્યાંથી રત્નાવલીને ગામ જઈ તે ની સાથે લગ્ન. અને પ્રસંગોપાત ધર્મવસુનામા મુનિની દેશનામાં આ સંસારને સ્મશાનની ઉપમા, તથા પંચપરમેષ્ઠીના સ્મરણ માહાત્મ્ય રૂપસંગત જિહ્વનું વૃત્તાંત તથા તેના પ્રસંગમાં કોઈ એક રત્ન શિખરાજાનું સવિસ્તર ચરિત્ર, તેમાં વલી કોઈ જાટનું કહેલું વીરાંગદનું અને સુમિત્રનું મોહોટું ચમત્કારિક કથાનક. ૯ શિવાય વીજી પણ કથાનું છે. ૧૩૪
- ૧૦ આઠમે જન્મે પૃથ્વીચંદ્ર ગુણસાગર કયાલોકમાં કેવા દેવ થયા ઇત્યાદિ. ૧૦૭
- ૧૧ પાંચમા સર્ગમાં. નવમે જન્મે પૃથ્વીચંદ્ર પૂર્ણચંદ્ર નામા રાજા થયો, તથા ગુણસાગર તેની પુષ્પસુંદરી નામા સ્ત્રી થયો, તેનું ચરિત્ર. તેમાં તે પુષ્પસુંદરી સાથે લગ્ન થવાની કથા, પ્રસંગતઃ શ્રુતસુંદર મુનિયે પોતાને સંસાર પર વૈરાગ્ય થઈ દીક્ષા લેવાના કારણમાં પોતાની ગૃહસ્થદશામાં સ્વસ્ત્રીયોને કોઈ મુનિયે પાંચ માહાવ્રતનો ઉપદેશ કહ્યો તે, અને તે પાંચમાહાવ્રત આશ્રયી પાંચ કથાનું. તથા પૂર્ણ ચંદ્રે સત્ત્વિક દીક્ષા લીધી. તે શિવાય વીજી પણ કથાનું છે ૧૦૮
- ૧૨ દશમ જન્મે પૃથ્વીચંદ્ર ગુણસાગર કયે દેવલોકે કેવા દેવ થયા ઇત્યાદિ. ૧૪૦
- ૧૩ ઠઠા સર્ગમાં. અગ્યારમે જન્મે પૃથ્વીચંદ્ર સૂરસેન રાજા થયો, તથા ગુણસાગર તેની સ્ત્રી મુક્તાવલી થયો, તેનું ચરિત્ર. તેમાં પ્રસંગોપાત સૂરસેનના પિતાનો પુત્ર થવા માટે મંત્રસાધન પ્રયાસ, સૂરસેનનો જન્મ, તથા મુક્તાવલી સાથે લગ્ન થવાનું વૃત્તાંત, સૂરસેન અને તેની સ્ત્રીના કરેલા અંનર્લાપિકા યુક્ત ચમત્કારિક પ્રશ્નોત્તર, સૂરસેનના પિતાનું વૈરાગ્ય થવાથી દીક્ષા ગ્રહણ, રાત્રિ જો જનનિવેધ અને રાત્રિ જો જન કરનાર અન્યદર્શનીયોનું ધ્વંસન, અને અધર્મના દુરાગ્રહી યો માટે એક દુરાગ્રહી ગ્રામ્ય ઠોકરાની કથા. અને સત્ત્વિક સૂરસેને દીક્ષા લીધી તે. ૯ શિવાય પ્રસંગોપાત વીજી પણ કથાનું છે. ૧૪૯

- १४ बारमे जवे पृथ्वीचंद्र, गुणसागर, कया लोकमां केवा देव थया. इत्यादि. २७३
- १५ सातमा सर्गमां. तेरमे जवे पृथ्वीचंद्र पद्मोत्तरनामा राजा थयो, अने गुणसागर तेनो हरिवेगनामा मित्र थयो, तेनुं चरित्र. तेमां पद्मोत्तरने लग्न करवा जतां रस्तामां तापसियोने त्यां रहेली. कोइ एक गुणमाला कन्यानुं तापसे कहेलुं वृत्तांत, तथा तेणे ते कन्यानुं करेलुं पाणिग्रहण, तदनंतर सूर्यलेखा अने शशिलेखानुं स्वयंवर मां पाणिग्रहण, त्यां आवेला राजकुमारो साथे युद्ध करेलुं, हरिवेगनुं जन्मवुं, तथा तेनी लग्नक्रिया, ते हरिवेगनुं ज्ञानी मुनिना कहेवाथी पद्मोत्तरने उपदेश करवा वैक्रिय भिंदडो बनावी जवुं, अने ते प्रसंगे, केटला एक मिथ्यात्वी ब्राह्मणोना मतनुं युक्तिथी सविस्तर खंरुन. जुगारी अने संसारीनी समानता मानी मनमां वैराग्य लावी ते पद्मोत्तरनुं तथा हरिवेगनुं दीक्षा ग्रहण. ते शिवाय प्रसंगोपात बीजी पण केटली एक रसिक कथानुं ठे..... २७३
- १६ चौदमे जवे पृथ्वीचंद्र, गुणसागर, कया लोकमां केवा देव थया इत्यादि. ३२९
- १७ आठमा सर्गमां. पन्नरमे जवे पृथ्वीचंद्र गिरसुंदरनामा राजा थयो, अने गुणसागर तेना काकानो पुत्र अने मित्र रत्नसार थयो. तेनुं चरित्र. तेमां गिरसुंदरकुमारनुं चोरने पकडवा जइ चोरने मारी, तेनी हरण करेली सर्व कन्यानुंनी साथे पाणिग्रहण. ते हरिवेगने शोधवा गथेला रत्नसारने सिंह रूप देवनो वनमां समागम, ते प्रसंगे ते सिंहने पोताना वृत्तांतनुं कहेलुं, तेमां रत्नसारनुं दयाधर्मनुं आधिक्य तथा हरिवेगनुं अने रत्नसारनुं याथा तथ्य भैइय. श्रीजयनंदन सूरिये करेली देशनामां मुनिने पुढवाथी मुनिदानना माहात्म्य थकी हरिवेग अने रत्नसारना माता पिनाने राज्यसुख मढ्युं ते आश्रयी तेनुंनी पूर्वजव कथा. ते शिवाय बीजी पण कथानुं. ३२९
- १८ सोलमे जवे पृथ्वीचंद्र, गुणसागर, कया लोकमां केवा देव थया. इत्यादि. ३७९
- १९ त्रवमा सर्गमां. सत्तरमे जवे पृथ्वीचंद्र कनकध्वज नामा राजा थयो, अने गुणसागर तेमनो नरमान जाइ जयसुंदर थयो. तेनुं चरित्र. तेमां ते वेहुजणने विद्याधरनी शो शो कन्या साथे लग्न थवानुं वृत्तांत. स्वयंवर मुनिनी दीधेली. देशनामां संसारने उग्रवननी उप

- મા, કનકધ્વજનું દિગ્વ્યાત્રાયે જવું, ત્યાં સાંકેતપુરગામમાં કોણેક મુનિને દેશના દેતાં કર્પિંજલપુરોહિતસાથેજીવાજીવનોવાદ, તેમાં જીવતત્ત્વની કરેલી સત્યતા, મિથ્યાત્વી એવા તે કર્પિંજલના મા-મા કેશવની તથા કર્પિંજલની અને સમ્યક્તી પુરુષોત્તમ રાજાદિ ના પૂર્વજવોની કથા. તે શિવાય પ્રસંગોપાત વીજી પણ કથાનું છે. ૩૭૯
- ૨૦ અઢારમેજવેતેપૃથ્વીચંદ્ર, ગુણસાગર, કયાલોકમાંકેવાદેવથયાદ્યાદિ. ૪૩૪.
- ૨૧ દશમા સર્ગમાં. ત્રિગણીશમે જવે પૃથ્વીચંદ્ર, કુસુમાયુધનામા રાજા થયો, અને ગુણસાગર તેનો કુસુમકેતુ નામા પુત્ર થયો. તે વેદનું ચરિત્ર. તેમાં વનક્રીડા માટે ગયલા કુસુમાયુધના પિતાપર આસક્ત થયેલી વનદેવીએ ક્રોધથી કુસુમાયુધની માતા પ્રિયમતી રાણીનું કરેલું હરણ, તેમાં તે રાણીને તાપસીયો સાથે સમાગમ, વનમાં કુસુમાયુધનું ઉત્પન્ન થવું, તે કુસુમાયુધને શિવવર્ચનનું રાજ્ય મલવું, તથા પ્રસંગોપાત ગુણસાગરસૂરિની કરેલી દેશનામાં મોહરાજા અને ચારિત્ર રાજાનું લૌકિક રાજા જેવા વ્યતિકરમાં સ્વરૂપ, કુસુમ કેતુ કુમારનું વત્રીશ કન્યાનું સાથે પાણિગ્રહણ અને તે પિતા પુત્ર ને ચારિત્રપ્રાપ્તિ. એ શિવાય પ્રસંગોપાત વીજી પણ કથાનું છે ... ૪૩૫
- ૨૨ વીશમેજવેતેપૃથ્વીચંદ્ર, ગુણસાગર, કયાલોકમાંકેવાદેવથયાદ્યાદિ. ૪૩૫
- ૨૩ અગ્યારમા સર્ગમાં. એકવિંશમે જવે પૃથ્વીચંદ્ર, પોતે પૃથ્વીચંદ્રજ થયો. અને ગુણસાગર તે પોતે ગુણસાગરજ થયો. તે વેદનું સવિસ્તર અતિમનોહર, વૈરાગ્યકારક ચરિત્ર. તેમાં તે વેદુને જાતિસ્મરણ જ્ઞાને કરી જન્મથીજ સંસારપર વૈરાગ્ય, અને તેણે ગતરાગપણામાંજ કરેલાં લગ્ન, પૃથ્વીચંદ્રે પોતાની પરણેલી સ્ત્રીયોને કરેલા ઉપદેશમાં કેશવવટુકનો દૃષ્ટાંત દઈ સંસારીજીવની વિટંબણા કહી છે તે. તથા પ્રસંગોપાત ગુણસાગરે પણ પોતાના લગ્નમાં થતી દરેક વિવાહ ક્રિયાને જોડેને ક્રિયાનું અને સંસાર વિટંબણાનું સામાનાધિકરણ કહ્યું છે, તે. તે વેદુને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, તેની સાથે તેમની સ્ત્રીયો માતા પિતા સસરો સાસુ વંગેરેને કેવલજ્ઞાન થયું. તથા તે વેદુ મોઢે ગયા. તે શિવાય પ્રસંગોપાત વીજી પણ ઘણી કથાનું છે. ૪૬૫
- ૨૪ બાલાવબોધકર્તાના પ્રશસ્તિશ્લોકો... .... ૫૦૪

॥ ॐ नमः श्री वीतरागाय ॥

॥ अथ श्री ॥

॥ पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरनुं बालावबोधरूप चरित्र प्रारंभ ॥

तत्र प्रथम

ग्रंथकारनुं मंगलाचरण.

प्रणम्य श्रीमहावीरं, शंकरं परमेश्वरम् ॥ पृथ्वीचन्द्रचरित्रस्य,
कुर्वे बालावबोधकम् ॥ १ ॥ धर्मविद्याविदा येन, गुणैराकृष्य मार्ग-
णान् ॥ सलक्ष्यं निर्मितं चित्तं, स श्रीवीरः श्रियेऽस्तु वः ॥ २ ॥
सर्वातिशयसंयुक्ताः, प्रातिहार्याष्टकान्विताः ॥ येऽतीताः सन्ति एष्य
न्तस्ते, जिना ददतां मुदम् ॥ ३ ॥ सिद्धाः प्रसिद्धा आचार्योपाध्या
याः सर्वसाधवः ॥ प्रपश्यन्तु वः श्रेयः, पश्येते परमेष्ठिनः ॥ ४ ॥
स्वज्ञावान्निर्मला नित्यं, दर्शनान्मार्ग दर्शिनः ॥ सन्तोऽर्कवत् सदा
वन्द्या, दोषापगमकृत्कराः ॥ ५ ॥ संपद्यते हृदालोको, यज्ञयेन पदे
पदे ॥ न निन्द्या ध्वान्तव, दोषात्गका अपिच दुर्जनाः ॥ ६ ॥ नुत्वा
पूर्वकवीन् नत्वा, स्वगुरून् सकृणो गुरून् ॥ वक्ष्यामि जीवजीवातुं,
किञ्चिद्धर्मकथा महम् ॥ ७ ॥ स्वस्तिकृत् सिद्धिमार्गाणां, स्वर्णाङ्गः
पूर्णकुञ्जवत् ॥ नाज्ञेयो ज्ञाति वैभूर्य-पिधानं कुंतलच्छलात् ॥ ८ ॥

अर्थः—कल्याणकारक एवा श्री महावीरपरमेश्वरने प्रणाम करीने पृथ्वी
चंद्रना चरित्रनो बालावबोध हुं करुं तुं. ॥ १ ॥

धर्मरूप विद्याना जाण एवा जे पोताना ज्ञानादिक गुणबडे वाणो खेची
ने पोतानुं चित्त सलक्ष्य एटले लक्ष्युक्त (जेनी उपर लक्ष्य ठे) एवुं कखुं
एटले पद्वेश्वर्य समान कखुं. ते श्री वीर परमात्मा तमारा कल्याणने अर्थ
थाउं. अर्थात् जेम कोइ वाणवेधी पुरुष, पणवें वाण आरोपीनं बीजा उपर
एकतान राखे तेम जाणवुं. ॥ २ ॥

સર્વ અતિશયેં કરી યુક્ત, આઠ પ્રાતિહાર્યેં કરી સહિત, એવા જે અતી તકાલેં થયેલા, અને વર્તમાનકાલે જે વિદ્યમાન છે, તથા અનાગત કાલે જે થશે, એવા જે શ્રી તીર્થંકર દેવ તે તમોને મુદ્દા એટલે આનંદ આપો, તથા નિર્વિઘ્નપણું આપો ॥ ૩ ॥

અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુ એવા જે પ્રસિદ્ધ પંચપરમેષ્ઠી તે તમારા કલ્યાણની વૃદ્ધી કરો, એટલે સર્વ જીવને મહોદય સુખને માટે થાઉં. ॥ ૪ ॥

સ્વજ્ઞાવશી નિર્મલ, દર્શનથી નિરંતર માર્ગના દેખાડનાર, એવા સંત સ જ્ઞાન સાધુ તે નિરંતર સૂર્યનીપેટે વંદનીક છે. કેમકે, તેમના કર એટલે હાથ તે દોષોનો અપગમ કરનારા છે, દોષોના સમૂહના ટાલનારા છે. અર્હિયાં કર અને દોષાપગમકૃત્ એ બે પદના બે બે અર્થ છે. કર એટલે હાથ એ અર્થ સાધુના પદ્મમાં લેવો, દોષાપગમકૃત્ એટલે દોષને દૂર કરનાર એ અર્થ સાધુના પદ્મમાં લેવો, કર એટલે કિરણ અને દોષાપગમકૃત્ એટલે રાત્રીને દૂર કરનાર એ અર્થ સૂર્યના પદ્મમાં લેવો. જેમ અન્યદર્શનીને સૂર્ય વંદનીક છે, તે દોષા એટલે રાત્રીના અંધકારને ટાલનાર છે, તેમ સંત સૂર્ય તે અજ્ઞાન રૂપ અંધકારને ટાલનાર છે તે માટે સંતને નિત્ય વંદનું ॥ ૫ ॥

હવે સજ્ઞાન જે છે તે હુર્જાનના પણ ગુણની જી પણ કહે છે. જેમના વચનના જયથી હૃદયમાં પગે પગે આલોક્યો કયાલોકમાં કેવાં દેવ ॥ વચનના જય થકી સજ્ઞાનના હૃદયને વિષે અજુવાળે પૃથ્વીચંદ્ર, પોતે હુર્જન લોકો જો પણ અંધારાની પેઠેં દોષાત્મક છે, તો પણ નાગરજ પ્રયો. તે જે નાયક નથી. અર્હિયાં આલોક એ શબ્દના બે અર્થ છે. તેમાં તે બે બે આલોક એટલે વિચાર, અને અંધકારના પદ્મમાં આલોક એ, અને તે બે ગુણો ॥ ૬ ॥

ઘડી રીતે પૂર્વે થયેલા કવિર્જની સ્તુતિ કરી સ્ત્રીયોને કકરીને ગરિષ્ઠ એવા જે પોતાના ગુરુ તેને પ્રણામ કરીને જીવોને વિદ્યવંશ પેઠેં જીવનરૂપ, સંસારરૂપ મરણથી જીવાડનાર એવા સમ્યક્દર્શન શ્રી પૃથ્વીચંદ્રજીના ચરિત્રની જે ધર્મકથા તે અદ્વપમાત્ર કહેવાનો હું આરંભ કરું તું. ॥ ૭ ॥

મુક્તિ માર્ગને વિષે માંગલિકના કરનાર, કંચન સરખું જેમનું શરીર છે, એવા નાતિરાજાના પુત્ર શ્રીરૂપજ પ્રજા તે શ્યામકેશના સિપથી કુંજની પેઠેં વૈભવ્યરત્નના ઢાંકણ જેવા શોભે છે, એટલે શ્રીરૂપજદેવજીનું શરીર કંચનવર્ણ

વાલું છે, તે રૂપ માંગલિક કલશ જાણવું, અને પ્રજુને મસ્તકે શ્યામ કેશ છે તે તે કલશના ઢાકણા રૂપ છે, એવો પ્રજુરૂપ કલશ તે મુક્તિમાર્ગને વિષે કલ્યાણકારી શોભે છે ॥ ૮ ॥

અહિં જગત્ માંહેલા સકલ જીવોને અજ્ઞયદાન આપવામાં કુશલ એવા જગવાન્ શ્રી વર્ધમાનસ્વામીયે સર્વ લોકોને પુરુષાર્થરૂપ વૃક્તિનું બીજ ધર્મ છે એમ વચ્ચાણેલું છે. કારણ, પુરુષાર્થરૂપી જે વૃક્તિ, તે સર્વનું જે ઉત્તમ બીજ તે ધર્મ છે. તે પુરુષાર્થ ચાર છે. તે માંહે ધર્મ, મુખ્ય પુરુષાર્થ છે, જે માટે અર્થ કામ અને મોક્ષ એ સર્વ ધર્મથી પામીયે તે માટે ધર્મ તેજ પ્રશસા કરવા યોગ્ય છે ॥ યતઃ ॥ ધર્માઋનમનન્તં સ્યાત્, સર્વે કામાશ્ચ ધર્મતઃ ॥ લજ્ય તે ધર્મ તો મોક્ષ,—સ્તેનોક્તો ધર્મ ઉત્તમઃ ॥૧॥ અસ્યાર્થઃ—તે ધર્મથી ધન અનંતું પામે, સર્વ સંસારિક સુખ કામાન્નિલાષીનું પૂર્ણ પામવું, તે પણ ધર્મથી પામે, વલી ધર્મથી કર્મનો ક્ષય થાય, અને મોક્ષરૂપ ફલ પામે, તે માટે ધર્મ પદાર્થને શ્રી તીર્થકરે ઉચ્ચમ કહ્યો છે.

તરુમધ્યે જેમ કલ્પતરુ અધિક છે, તારાડમાં જેમ ચંદ્ર મોટો, પર્વતમાં જેમ મેરુપર્વત મોટો, તેમ અન્યધર્મથી જૈનધર્મ શિરોમણી છે એવું કહ્યું છે. તે જૈનધર્મ કેવો છે? તો કે પ્રાણીને ચાર ગતિનાં દુઃખનો હરનાર છે. વલી તે ધર્મ આદર્યો થકો ઉત્તમ મોક્ષસુખનો દેનાર છે. એ ધર્મ સાંજલ્યો થકો, આદર્યો થકો, કરાવ્યો થકો, કસ્યો થકો, મહોદયને સુખને પમાડે. ૧૧ તે માટે ધર્મ કથા, શ્રાવકે સદ્ગુણ સહિત સાંજલવી. કારણ કે જેહવાં વંચન કાને સાંજલિયે તેહવો ચિત્તને વિષે રસ ડપજે. ૧૨ સંવેગરસરૂપ અમૃતે કરી મોહ મહાવિષ વિલય થઈ જાય, માટે ધર્મના જે સાંજલનારા જનો છે તે મોક્ષસુખની પેઠે તત્કાલ ચિદાનંદ સુખને પામે છે. ૧૩

કામાર્થે મિશ્રિત જે ધર્મ કથા છે, તે માંહે ચરિત્રાનુંવાદે દૃષ્ટાંત ઘણાં આવે, તે શ્રોતાજનને સાંજલતાં થકાં સ્વાદ ડપજે. જેમ સરસ રસવતી હોય તોપણ તેને શાક સાથે જમતાં સ્વાદ ડપજે, શાક વિના તે રસોડું સ્વાદ ન આવે. તેમ ધર્મકથા પણ દૃષ્ટાંતે કરી શોભે. ૧૪ શું ઘણું કહીયે. પૂર્વ કવિશ્વેર પૃથ્વીચંદ્રકુમારનું ચરિત્ર પ્રાકૃત ગાથાવંધ કીધું છે તેમાંથી કિંતુમાત્ર હું રચના કરું તું. ૧૫

એહવા દુઃખમાં કાલને વિષે આ ચોવીશીના પાંચમા આરાથી પહેલી

કોઈક ચોવીશીના અવસર્પિણી કાલને પાંચમે આરે એ શંખરાજા થયા. તેજ મહારૂપિ, શુરૂ સમકિતવંત, એવો પૃથ્વીચંદ્રરાજા જાવચારિત્રના વીજે કરી જાર્યાસહિત અનુક્રમે મનુષ્યના તથા દેવતાના જન્મમાં અધિકાધિક સુખ જોગવીને અંતે સુખે સમાર્ધે મોહને પામ્યા. તે કથા હું કહું તું, તે પ્રત્યે હે સજ્જનજીવો ! તમે સાંજલાં. ૧૬ તે સમકિત કયે જન્મે પામ્યા, તે પામ્યા પછી કેટલા જન્મ સંસારમાં કીધા, તે જન્મની સંખ્યા કેટલી થઈ, તે મૂલ ગ્રંથમધ્યે જેમ કહી છે તેમ લખિયે ઠિયે.

પ્રથમ જન્મે પૃથ્વીચંદ્રકુમારનો જીવ શંખરાજા થયો, અને ગુણસાગરનો જીવ કલાવતીરાણી થઈ. તિહાં એ બે જીવ સમકિત પામી દીક્ષા લેઈ ચારિત્ર પાલી વીજે જન્મે સૌધર્મદેવલોકે દેવ દેવી થયાં. ત્યાં પાંચ પાંચ પલ્લોપમનું આયુષ પાલી ત્રીજે જન્મે શંખરાજાનો જીવ કમલસેનરાજા થયો, અને ગુણસાગરનો જીવ તેહની ગુણસેનારાણી થઈ. ત્યાં એ બે જીવ દીક્ષા લેઈ, ચારિત્ર પાલી ચોથે જન્મે દશ સાગરોપમને આઝલે પાંચમે દેવલોકે મિત્રપણે દેવતા થયા. તિહાંથી પાંચમે જન્મે પૃથ્વીચંદ્રનો જીવ દેવસિંહરાજા થયો, અને ગુણસાગરનો જીવ તેની કનકસુંદરી નામે રાણી થઈ, તે જન્મે શ્રાવકનાં વાર વ્રત પાલી ઊઠે જન્મે સાતમે શુક્રદેવલોકે સત્તર સાગરોપમને આઝલે એ બે જીવ મિત્ર દેવતા થયા. ત્યાંથી સાતમે જન્મે પૃથ્વીચંદ્રનો જીવ દેવરથ નામે રાજા થયો, અને ગુણસાગરનો જીવ રત્નાવલી નામે તેની રાણી થઈ. એ બે જીવ તે જન્મે શુરૂ શ્રાવક વ્રત પાલી આઠમે જન્મે નવમે આનત દેવલોકે ઝંગળીશ સાગરને આઝલે તે બે મિત્ર દેવતા થયા. તિહાંથી નવમે જન્મે પૃથ્વીચંદ્રનો જીવ, પૂર્ણચંદ્ર નામે રાજા થયો, અને ગુણસાગરનો જીવ તેની પુષ્પસુંદરી નામે રાણી થઈ. તે જન્મે એ બે જીવ શુરૂ શ્રાવકનાં વાર વ્રત પાલી દશમે જન્મે અગ્યારમે આરણદેવલોકે વીશ સાગરને આઝલે એ બે મિત્ર દેવતા થયા. ત્યાંથી ચ્યવી અગ્યારમે જન્મે પૃથ્વીચંદ્રનો જીવ શૂર-સેન નામે રાજા થયો, અને ગુણસાગરનો જીવ તેહની મુક્તાવલી નામે રાણી થઈ. તે જન્મે વેહુ શુરૂ ચારિત્ર પાલી વારમે જન્મે વીસ સાગરને આયુષ પહે-લી ઐવેયકે તે બે મિત્ર દેવતા થયા. ત્યાંથી ચ્યવી તેરમે જન્મે પૃથ્વીચંદ્રનો જીવ પદ્મોત્તર નામે રાજા થયો, અને ગુણસાગરનો જીવ હરિવેગ નામે રાજા થયો. તે વન્ને વિધાધર થયા. તિહાં દીક્ષા લઈ ચારિત્ર પાલી ચૌદમે જન્મે

सत्यावीश सागरने आउखें मध्य त्रैवेयकें बे मित्र देवता थया. त्यांथी पंद्र-
रमे नवे पृथ्वीचंद्रनो जीव गिरिसुंदर नामें राजा थयो, अने गुणसागरनो
जीव पृथ्वीचंद्रनो अन्यमातृक लघु ज्ञाह रत्नसागर नामें थयो. त्यां बे ज्ञाह
दीक्षा लह शुद्ध चारित्र पाली सोलमे नवें नवमे त्रैवेयकें एकत्रीश सागर-
ने आउखे बे मित्र देवता थया. त्यांथी सत्तरमे नवे पृथ्वीचंद्रनो जीव
कनकध्वज नामें राजपुत्र थयो, अने गुणसागरनो जीव तेहनो उरमाह ज्ञाह
जयसुंदर नामें राजपुत्र थयो. ते बे ज्ञाह दीक्षा लह संयम पाली अठारमे
नवे वत्रीश सागरने आयुषें विजय विमानें बे मित्र देवता थया. त्यांथी
उगणीशमे नवे पृथ्वीचंद्रनो जीव कुसुमायुध नामें राजा थयो, अने गुणसा-
गरनो जीव तेहनो पुत्र कुसुमकेतु नामें थयो. त्यां पिता पुत्र बने दीक्षा लह
शुद्ध चारित्र पाली वीशमे नवे सर्वार्थसिद्ध महाविमाने तेत्रीश सागरने आ-
उखे बे मित्र देवता थया. त्यांथी च्यवी एकवीशमे नवें शंखराजानो जीव
पृथ्वीचंद्रनामें अने कलावती राणीनो जीव ते गुणसागरनामें ए बे शेठता पुत्र
थया. ते गृहस्थपणे केवलज्ञान पामी मुक्तियें पडोता. ए संक्षेपें नामथीज
मात्र एकवीश नव कहा. हवे प्रत्येक प्रत्येक एकवीश नव विस्तारे कहेवासे.

आ जंबुद्वीपने सरावला कोडीयानी सदृशें दीपकरूपें थापी उपमा दी-
ये ठे. आ पृथ्वीने विषे, सूर्यकिरणरूप ज्वालायें करी प्रज्वलित थयेला, मेरु
रूप वाटि जेनी ठे, सागररूप तेल जेमां जरेलुं ठे, एवो मंगलदीप सरखो
जंबुद्वीप ठे. ते जंबुद्वीपनी दक्षिण दिशायें जरतक्षेत्रनी वचमां वैताळ्य प-
र्वत तेणे अर्द्ध खंरु कीधुं, त्यां गंगा सिंधु ए बे महानदीयें ठ खंरु कीधा.
ते जरतक्षेत्र मध्ये सदाकाल बार बार आरानुं कालचक्र फरे ठे. ठ आरा
अवसर्पिणीना हीयमान कालना अने ठ आरा उत्सर्पिणीना वर्द्धमान का-
लना, एम सदाकाल जरतक्षेत्रने विषे बार आरा एवी रीते वर्त्ते ठे.

उत्सर्पिणी कालने विषे जे जाव आयुष्य, देहमान सुखादिकनुं प्रमाण
होय, तेथी अवसर्पिणी कालने विषे प्राणीमात्रने सर्वजाव विपरीत होय. ३२

एहवे समे कोशक गतकाले, कोशक अवसर्पिणी कालने विषे दारुण जयं
कर दुपम नामें पांचमा आराने विषे काल, धैर्य, संघग्रण, श्रद्धान ते सर्व दु-
र्वल थया. आ वर्त्तमानकालनी पेठे साधुव्रतने पालनारा घणा स्वल्प होता
हवा. एहवा पांचमा आराने विषे जरतक्षेत्रना दक्षिणाद्धें मध्य खंरुं मं-

રુણ, રમ્ય ગ્રામ દેશે કરી શોજાયમાન, એહવો એક શ્રીમંગલ નામે દેશ હો
તો હવો. ૩૪ તે દેશને વિષે દક્ષિણવર્ત શંખનીપેઠે શંખપુર નામે નગર છે.
જેમાં ચિત્ત ચિંતવિતના દાતાર એવા ધનવંત પુરુષ તથા જેમાં અઠારે વર્ણના
લોક વસે છે, જ્યાં જિનપ્રસાદને વિષે ઝંચી ધ્વજાઝંચલકે છે, ઘંટાના શબ્દ
વાગે છે, એહવું શંખપુરનામે નગર શોજે છે. તે નગરને વિષે શંખ નામે રાજા
છે તે કેહેવો છે? તો કે, શંખસમાન ઝજલો છે, યશનો ધરનારો છે, તે રાજા
મહા શૂરવીર છે, તે યદ્યપિ સૂર્યસમાન છે, તથાપિ પ્રજાને તાપકારી નથી.
ઘણી ચંદ્રમાની પેઠે શીતલ છે, પણ ક્ષીણ અને કલંકી નથી. તથા સુપાત્રને
વિષે દાતાર છે, પણ જુગટું રમવાને કૃપણ છે. પરસ્ત્રી જોવાને ડપરાંઠો છે,
પણ શત્રુ જીતવાને સન્મુખ છે. તથા ઘણી અંતેજરી, હાથી, ઘોડા, પ્રધાનાદિ
ક પરિવારે સહિત ઇષ્ટકારી છે. એમ સુખે સમાધિયે તે શંખરાજાને રાજ્ય પા
છતાં કેટલોએક કાલ જાતો હવો. ૩૫

ઘંટલાનંતર એકદા સમયે તે રાજા રાજસજામાં બેઠો છે, ત્યાં પ્રતિહાર
એ લિયો તેણે આવી અરજ કીધી, જે પ્રધાન એવો ગજનામે શેઠનો પુત્ર
દત્ત એવે નામે વિનીત તમારો મિત્ર તમને મલવાને આવ્યો છે, હુકમ હોય
તો સજામાં આવે. ત્યારે રાજાએ આજ્ઞા દીધી, દત્તકુમાર પ્રધાન પણ જેટણું
રાજા આગલ જૂકીને પ્રણામ કરી ઝત્તો રહ્યો. ત્યારે રાજાએ પૂછ્યું. હે દત્ત
કુમાર! તુજને કુશલ છે. કેમ ઘણે કાલે આવ્યો? ઘંટલા દિવસ કિહાં ગ
યા હતો? ઘંટલું પૂઠ્યા પછી દત્તકુમાર કહે છે.

હે સ્વામિન્ ! તમારા પ્રસાદે કુશલ છે, અને ઘણે કાલે આવ્યાનું કારણ
સાંજલો. ૪૧ અમારે વ્યાપારીની એ રીત વર્તે છે, જે કાંઈક દિશે ધ્રમણ ક
રી ધૌવન અવસ્થામાં ધન ડપરાજીયે. જે માટે નિતિશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે,
‘ડુપરિચ્ચય ઘરણિઘરો, જો ન નિયત્તે મહિયલં મણુડ ॥ સો કૂવદ્દુરોશ્વ,
સારાસારં ન યાણે ॥ ૧ ॥ નજ્ઞંતિ ચિત્તજાસા, તદ્દય વિચિત્તાઝ દેસ જા
સાઝ ॥ અચ્ચયજુયાઈં વહુસો, દીસંતિ મહીં જમંતેહિં ॥ ૨ ॥ અર્થઃ—ઘર
ઘરણીનો પરિચય મેલીને જે માણસ વિદેશ દેશાંતર ન જાય તે કુવાના ડે-
ડકા સરખો સાર અસાર કાંઈ ન જાણે ॥ ૧ ॥ ચિત્ર વિચિત્ર એવી અનેક
જાતની દેશજાણ ન જાણે, દેશ નીતિ ન જાણે, તે માટે દેશ દેશાંતરને
વિષે ધ્રમણ કરનારા લોકો ઘણાં આશ્ચર્ય જુવે છે ॥ ૨ ॥ એવું કહી હવે દત્ત

कुमार पोतें ज्यांथी आव्यो ठे ते अधिकार कहे ठे ॥ ४५ ॥

इहांथी हे राजेंद्र ! हुं देवशालपुरे गयो, तिहां तमारे प्रसादें धन उपा
जीने हुं केटलेएक कालें इहां आव्यो. तेवारें राजा कहे ठे. हे सौम्य ! एटले
दूर देवशालपुर ठे, तिहांथी तुं जइ आव्यो. तो शुं तुं ए सर्वे साचुं कहे ठे?
त्यारें फरीने दत्तकुमार कहे ठे:—॥ यतः ॥ कोऽतिचारः समर्थानां, किं दूरं व्य
वसायिनाम् ॥ को विदेशः सुविद्यानां, कः परः प्रियवादिनाम् ॥ १ ॥ अर्थः—
जे सारो शक्तिमान होय तेने श्यो चार ! वेपारीलोकोने शुं दूर ? सारो विद्या
न होय तो तेने परदेश ते क्यो ? अने जे मीतुं बोले तेने पारको माणस ते
क्यो ॥ १ ॥ एवुं सांजली शंखराजा पूढे ठे. हे उत्तम ! तें देशांतर फरतां जे
कांइ आश्चर्य दीतुं होय ते तुं मारी पासे कहे ? तेवारे दत्तकुमारे कछुं जे में
आश्चर्य दीतुं ठे ते कहुं तुं, तमे सावधानपणे एकाग्र मनें सांजलो. ४६

ज्यां सदैव सर्वत्र निरुपम कुल देखीयें ठैयें, ज्यां अप्रतिम एवा अनंत
जिनप्रासाद देखीयें ठैयें, ज्यां ज्ञानकलासहित मुनि देखीयें ठैयें, ज्यां धी
वरजातना लोको पण श्रावक ठे, एवा ते देवशालनगरने विषे जे चित्रपट ते
विकस्वर नेत्रें करी स्वयमेव आप जुवो. एम कही यत्नपणे गोपव्युं हतुं जे
चित्रपट ते ठोडीने राजा आगळ मुकतो हवो. ते चित्रपट मध्ये कोइक स्त्री
नुं रूप ठे, ते निरखीने राजा विस्मय पाव्यो. कोइक अगण्यरूप लावण्यनी
धरनारी देवांगना होयनि शुं ? एहवुं कोइक कन्यानुं रूप राजायें दीतुं. ते
जोइने, अहो एहनां नेत्र केहेवां ठे ! अहो एहनुं मुख, अहो एहनां स्तन,
अहो एहना करचरण, अहो एहनुं लावण्यपणुं ! एवुं राजा हृदयमांहे चिं
तवतो हवो. त्यारपठी राजायें पूव्युं, हे दत्तकुमार ! कोण देवी तथा मान
वीनी ए मूर्ति ठे ? ए कोणे सुकृतियें चित्रपटें चितरी ठे ? तेवारे दत्त कहे
ठे. हे राजन् ! ए मानवीनुं स्वरूप ठे, तहारे संगें ए राणीपट देवी धनारी
ठे, तेनुं रूप लख्युं न जाय, ए तो चित्रकारे लेशमात्र लख्युं ठे.

तेवारें राजा कहे ठे. ए चित्रमां शी खामी ठे ? एना केश केवा सारा ठे,
एनां नेत्र केवां चंचल ठे, एनुं वदन केवुं हास्ययुक्त ठे, ए लखेलुं चित्रपट
देखी चित्त हरे ठे, तो साक्षात् ए स्त्री केहवी हश्ये ! तेवारे दत्त कहे ठे. ते
स्त्रीनी अपार दीक्षा ठे, एना शरीरनी सुंदरता जे ठे ते लखी न जाय, एतो
स्मृतिमात्र लेशथकी चित्रपटें लखी ठे. तेवारें राजायें विस्मय पावी पुव्युं

जे ए कोण मानवी ठे ? दत्त बोढ्यो, ए माहरी बेहेननुं रूप ठे. राजायें क-
 सुं, एम केम ? देवशालपुरे तारी बेहेन तें केम दीठी ? एम पुब्बुं. तेवारें दत्त
 कुमार धुरथकी मांकीने खरेखरुं पोतानुं वृतांत राजा आगल कहे ठे. ६१ हे
 राजेंद्र ! हुं महारा पितानी आझायें, धननी आशायें, देशांतर जोवाने अ-
 र्थे अने व्यापारने अर्थे जांरु क्रियाणां लइ घरथकी साथ संघातें चाढ्यो.
 तिहां अनेक देश उल्लंघतो, विविध देशनां आश्चर्य जोलो थको देवशालम
 गरना देशनीसिंधे एक जयंकर अटवी ठे तिहां पहतो. त्यां प्रौढतुरंगमें
 आरोह्या सनरुबरु एवा सुजटें परिवृत थको चोर तथा जिल्लनी शंकायें
 त्वराथी हुं मार्गे चालतो हतो, एवामां तिहां आगल जातां मार्गे सुरूपवं-
 त सुजट मूर्छा खाइने दिव्य वेषनो धरमारो पुरुष मृत्यु प्राय थइ पड्यो
 हतो, तेनी आगल मुबेलो घोडो पड्यो ठे, तेवारे हुं ते पुरुष पासे गयो,
 तिहां तेहने कांश्क जीवतो अधससतो देखीने में तेना मुख उपरे पाणी
 सींध्युं, त्यारे ते पुरुष कांश्क चेतना पामीने जाग्रत थयो. ते वखतें में ते-
 हने पाणी पायुं ने ते पुरुषने कुधावंत जाणीने में मोदक जमाड्या, तेथी
 ते हुंशियार थयो. तेवारें में पूब्बुं जे तमो आ अटवी मध्ये केम पड्या ?
 घोडो केम मृत्यु पाम्यो ? एम पुब्बुं, त्यारें ते पुरुष हवे पोतानी वात कहे ठे
 ६२ ॥ यतः ॥ अवश्य जावेष्वा नत्र ग्रहा ग्रहा, यथा दिशा धावति वेधसः
 स्पृहा ॥ तृणेन वात्येव तयानुगम्यते, जनस्य चित्तेन तृषावशात्मना ॥ १ ॥
 अस्यार्थः ॥ जेहवां कर्म पूर्वे बांध्यां ठे, तेना उदय काले प्राणिने अनिला
 प पण तेहवोज उपजे ठे. तिहांज मन दोडे ठे. जेम वायुयें प्रेखुं तृण दोडे
 ठे तेनी पैठें ॥ १ ॥ तेमाटे देवनंदी नामें देश, तिहां देवशालपुरनगरनो
 राजा तेनो हुं पुत्र हुं, ते घोडानो वेग जोवा नीकल्यो, पण अवली गति-
 नो घोडो हतो ते मुजने अत्रे लाव्यो. इहां वाग सूकी एटले घोडो उजो
 रह्यो. ने श्वासे जराणो तेथी मृत्यु पाम्यो. हुं कुधा तृषायें पीड्यो मूर्छा-
 गत थइ पड्यो. तेने तुं परोपकारी थयो. किहांथी आवीने तें मुजने जी-
 वितव्य दान दीधुं ? हे दत्त ज्ञाइ ! तमो किहां जाशो ? एहवुं राजकुमरें पु
 षुं त्यारें ते राजेंद्रने में कहुं, देवशालपुरें जाशुं. आपण वेनो एक मार्ग
 ठे, एम कही ते राजकुमरने में महारा पोताने रथे वेसाडी विनोदनी वा
 र्चा करतां अटवी मध्ये चाढ्या जइयें गियें. ते अटवी केहवी ठे, के ज्यां

घणी नदीयो वहे ठे, ज्यां घणा घुवडना घूत्कार, सूअरना सीत्कार, महा गीरिनी गुफामां सिंहना गर्जारव चाळे ठे. वली घणा दव बले ठे, एवी वि कट जयंकर अटवी मध्ये आवतां बीजे दिवसें घोडाना हेषारव, अर्थात् ह णहणाट, हाथीना गर्जारव तेणें करी आकुल, पालाना कोलाहल आता, चित्कार अतां, घणां नगरां वाजते एवं एक सैन्य अमें साहसुं आवतुं दी तुं. ते वखते अमो जये करी आकुल थया. सर्व अमारा सुजट सन्नधबळ थइ रह्या. एटले एक अस्वार आव्यो. तें कहेवा लाग्यो के, जय धामशो मां, अमे तमने पूठियें ठियें, जे कोइ अस्वार घोडे हस्यो जातो तमे जोयो? एवं पूठतां तेणे रथमां बेठेलो कुमार दीठो, त्यारें तेहने हृदयें अत्यंत हर्ष उपज्यो. तेवारें बंदीजने जइ जयजयशब्द कही वधामणी दीधी. विजय- राजाना पुत्र जयसेनकुमार ! तूं चिरंकाल जीवतो रहे. पठी तिहां सैन्यस- हित राजा साथमां आव्यो, तेवारे जयसेनकुमार रथथी उतरी नक्ति स- हित पिताने चरणे नमतो हवो. पितायें हर्ष पामी तेने वृत्तांत पूज्युं. त्यारे कुंवरे सर्व हकीगत कही. जे ए दत्तशेठें मुऊने जीवितदान दीधुं. वक्रशि क्षित घोडो मुऊने आ अटवी मध्ये लाव्यो, हुं छुधा तृषायें पीड्यो मूर्ठा- गत थइ, मार्ग मध्ये पड्यो. अश्व मृत्यु पांम्यो. इत्यादिक सर्व वृत्तांत पि- ता आगल कहीने कहुं के, मने ए धर्मबंधुयें जीवतो राख्यो, त्यारे राजायें कहुं, ते कयो पुरुष ताहरो बांधव ? त्यारें जयसेनकुमारें राजाने मुऊनणी देखाड्यो. त्यारें राजा मुऊने तेडीने पुत्रनी परें आलिंगन दइ मद्यो. घणुं आदरमान दइ घोडे अस्वारी करी साथे लइ चाड्यो. महारा सथवारानी रखवाली करवा माटे राजायें पोताना अस्वार मेड्या, अने अमो देवशाळ पुरे राजजुवने गया. पाठलथी सर्व सथवाराना लोक पण आवी पहोता, त्यां रहेतां राजायें तथा राजकुमारे महारी साथें जेम मने महारा घर परि चार कोइ सांजरे नहि तेम घणुं हेत कीधुं. ॥ ७३ ॥

ते विजयराजानी श्रीदेवीराणीथी उत्पन्न थयेली, तथा जयसेनकुमार मी नानी वहेन, तिलोत्तमा सरखी रूपवंती, दीठे थके मन तथा नयनने हरे एवी, चोसठ कलानी धरनारी ठे, माटे तेज अर्थ उपर तेनुं नाम पण कलावती ठे, एवी एक पुत्री हती, पण ते सरखो वर तेने जोड्यें, ते कोइ न मद्यो, त्यारें विजयराजा चिंतारूप अग्निपें दग्ध थयो. ते कन्यानां माता त

થા બંધુ સર્વ ચિંતાતુર રહે છે ॥યતઃ॥ યા જાતા જનયંતિ દીનમુખતાં પ્રાપ્તાશ્ચ સથૌવનં, ચિતાલ્લિધ કિલ વર્ણયંતિ વિપુલં યાંત્યઃ પરેષાં ગૃહે ॥ કાંતેનાપિ વિવર્જિતા અથ સુતા પિત્રોર્જૃશં દુઃખદા, પુત્રીણાં નયનામ્બુ જન્મસમયે માત્રા તતો દીયતે ॥૧॥ અર્થઃ—પુત્રી આવે પિતાનું દીન વદન થાય, પુત્રી મોટી થયે પિતાને ચિંતા વધારે, પારકાં ઘર દીપાવે, વિધવા થાય તો પોતાને મહા દુઃખ ઉપજાવે, તે માટે પુત્રીના જન્મ સમયે માતાની આંખે આંસુ આવે.

તે માટે હે રાજન્! તે કલાવતીનાં માતા પિતા વરની ચિંતા કરતાં દે-
ખીને મેં કહ્યું. હે રાજન્! “વહુરલા વસુંધરા” પૃથ્વીમધ્યે ઘણા રૂપવંત ઉત્ત-
મ પુરુષ છે, તેમાટે એનું રૂપ ચિત્રામણ પદ્મમાં લેવાવી આપો, ઇટલે હું એ
સરખો વર પ્રગટ કરી આવું. તેવારે તે રાજાયેં મહારું વચન માન્યું. પઠી મેં
ચિત્રપદ્મ તૈયાર કહ્યું, અને તે લઈ ગઈ કાલે હું આંહિં આવ્યો, ત્યારે મેં ચિ-
ત્રમાં ચિંતવ્યું, જે આ કન્યા શંખરાજાને યોગ્ય છે. પોતાના સ્વામીને મૂકીને
એ રત્ન વીજાને કોણ આપે. એહું વિચારીને તે કલાવતીના રૂપનું પ્રતિવિંબ
પ્રભુ આગલ મૂક્યું. ઇટલા ઉપરાંત જે તમને ઘટતા ઘટતું હોય તે આદરવું. ૯૧

તેવારે શંખરાજા તે કલાવતીનું પ્રતિરૂપ દેખી કામકિરાતના ઝગ્ગ વાળે
પીડિત થયો છે, એમ જોઈ તેનો મતિસાગર નામા પ્રધાન કહે છે. કલંક ર-
હિત ચંદ્રમા સરખું જેનું મુખ છે, વિકસ્વર છે નેત્ર જેનાં, રક્ત અશોક પદ્મવ-
ના પત્ર સરખા છે હોઠ જેના, લાવણ્યરૂપ નીરની તો એ નદી છે, માટે જેમ
હંસી હંસને યોગ્ય હોય પણ કાગડાને યોગ્ય નહિ, તેમ એ કન્યા પણ, દેવ-
નો સેનાપતિ જે કાર્તિકેય તેના પરાક્રમ સરખું છે પરાક્રમ જેનું એવા અમા-
રા મહારાજને મૂકીને વીજા કયા પુરુષને યોગ્ય છે? વહી મતિસાગરમંત્રિ
કહે છે. હે રાજન્! એ દત્તકુમાર મુજથી તમારો અધિકો હિતકારી છે. કેમ
કે જે જ્યાંનો રહેનારો ઠતાં પરદેસે જઈને સ્વામીનું કાર્ય કરે છે. જગતમાં હે
પરના કાર્ય ટાલી પોતાનાં કામ સમારે એહવા અધમ નર ઘણા છે; પણ પો-
તાનું કામ પડતું મેલીને પારકું કામ સમારે એહવા ઉત્તમ નર થોડા હશે ॥
યતઃ ॥ પ્રારંચ્યતે ન સ્વલુ વિઘ્નજયેન નીચૈઃ, પ્રારંચ્ય વિઘ્નવિહતા વિરમંતિ મ-
ધ્યાઃ ॥ વિઘ્નૈઃ પુનઃ પુનરપિ પ્રતિહન્યમાનાઃ, પ્રારબ્ધમુક્તમજના ન પરિત્યજંતિ
॥ ૧ ॥ તેમાટે ઉત્તમ પુરુષ હોય તેહને જોપણ અનેક વિઘ્ન આવી ઉપજે તો
પણ હે પ્રારંચ્યું કામ ન મૂકે ॥ ૯૨ ॥

તેવારે દત્તકુમાર હસિને કહેવા લાગ્યો કે, એહવી શી સેવકની વડાઈ કરો ઠો? જો ચોરનો પગ દેલાડે તો પણ સ્વામીનો પ્રાહરિક સેવકજ કહિયે, એમ સજ્જાને વિષે બેઠાં મીઠી ગોષ્ઠ કરતાં મધ્યાન્હ સમય થયો, તેવા રેં કાલવેદી પુરુષે સમય જણાવવાને અર્થે એમ કહ્યું ॥ આક્રામત્યુદ્ધસત્તેજાઃ, સૂગેડ્યં જનમસ્તકમ્ ॥ તીવ્રનેજસ્થિનાં લોકે, કિમસાધ્યં જવત્યહો ॥ ૧ ॥

અર્થ:-તેજેં ઉદ્ધાસ કરતો એવો એ સૂર્ય જનના મસ્તકને ઊલંઘે છે, અહો! તીવ્ર જેમનું તેજ છે એવા લોકોને આલોકમાં શું અસાધ્ય છે? જે માટે હજી સુધી કાર્યથી નિવર્ત્યા નથી. સુવર્ણાથ શૃંગારેં શોભતી, ઉદ્ધાસ કરતી, કમલનેત્રા એહવી આનંદની ઉપજાવનારી લક્ષ્મી તે દેવપૂજાર્થી પામીયેં માટે ઊઠો દેવપૂજા કરો. એમ સેવકેં આવીને કહ્યું ॥ ૧૦૧ ॥

ત્યાર પઠી શંખ રાજા સજ્જા વિસર્જી, સ્નાન અર્ચા જિનપૂજાદિકૃત્ય કરી પઠી ઝોજન કરી શય્યાયેં બેઠો થકો એ પ્રિયાનો સમાગમ કેમ થાય એવી રીતેં તેનો ઉપાય ચિંતવતો હવો. હે દૈવ! તવ ઝડ્ઝં ઝૂયાત. જેણેં એહવી અમરાંગના સરસ્વી સુલોચના સ્ત્રી નીપજાવી છે, તેણે જેમ પંખીનેં પાંખ આપી તેમ જો માનવીને પાંખ દીધી હોત તો, હમણાંજ હું ત્યાં જશ્ને આ સ્ત્રીનું મુખ નિરખત. તથા કહ્ રાત્રી, અથવા કયો દિવસ તે અમૃત સમાન થાશે, કે જ્યાં પુણ્યના મહિમા થકી તે ડુર્લભ સ્ત્રી પામીશું. એમ ચિંતારૂપી સમુદ્રના સંકટપરુપ ઘોલ કઢોલે કરી કંપાયું છે હૃદય જેહનું એવા રાજાયેં ત્યાં બેઠાં કેટલોએક કાલ અતિક્રમીને પાઠો સજ્જાસ્થાન મંરુપે આવી સિંહાસન વિરાજમાન કહ્યું. ત્યાં મંત્રી તથા મહામંત્રી પ્રમુખ સેવાકારી સર્વ જન આવ્યા. તેની સાથેં વાત વિનોદ કરતાં શેષ દિવસ નિર્ગમ્યો, રાત્રી પણ વિષયાદિ વ્યાપારેં નિર્ગમી. વીજે દિવસે તેમજ રાજા સજ્જાયેં બેઠો છે, એહવે સમયે શ્વાસેં ઝરાણા એવા કોશ્ક પુરુષે આવી પ્રણામ કરી કહ્યું કે, દૈવસૂત્રની પેઠેં સર્વ સામંત્તાદિકેં અજાણ્યું એવું, રથ, અશ્વ, શુભ્રટેં વ્યાપ્યું મહા સૈન્ય આવે છે. તે સૈન્ય વનના જીવને ત્રાસ પમાડતું, કોલાહલે કરી વિશ્વને કંપાવતું છે, એહવું સાંઝલી શંખરાજા કોપેં ધિગ ધિગાયમાન થયો થકો વોલ્યો કે, રણ ઝંઝા ઢંકા વજાડો, એ કોણ સૈન્ય આવે છે, તેને સામા જશ્યે. એમ કહી જેટલે લડાઈની સામગ્રી કરે છે, ગજ, રથ, અશ્વ, સુઝદ, સન્નરૂવરૂ સજ્જા થાય છે, લોક પણ સર્વ એમ કહે છે કે, એ કોણ આવે

ઠે! એમ સર્વત્ર કોલાહલ થાયઠે, એવામાં દત્તકુમરે આવી વિનંતી કીધી.

હે સ્વામિન્ ! એવડો અકાલે શ્યાને અર્થે કોપ કરો ઠો. હે રાજન્ ! જે કન્યારત્ન તે ચિત્રપટ્ટે લલ્લી, જે તમે દિલમધ્યે ધારી, તે તમને વરવાને સામી આવી ઠે, તેહનું એ લક્ષ્મી ઠે. તે માટે કોપ કેમ કરોઠો ! એતો શાતાનું કારણ ઠે. જે માટે હે સ્વામી ! સર્વ કલાયે સંપૂર્ણ મોટા પ્રતાપવંત એ જયકુમાર સર્વ સાર સૈન્ય સહિત ઇહાં આવે ઠે ॥ ૧૧૬ ॥

તે વાર્તા સાંજલી શંખરાજા મહા આનંદમય થયો. કિંવા જાણીયે અમૃતના કુંડમાં નાહ્યો, કે જાણીયે ચક્રવર્તિપણું પામ્યો. એહવો હર્ષવંત થાતો હવો. ત્યારપછી દત્તકુમરને સોનાની જીજ્ઞ, અંગનાં આજરણ વધામણીમાં આપીને કહે ઠે, જે એ અણઘટતું કામ થયું. જે માટે તુરત એ કન્યાને સામી લઈ કેમ આવ્યો. તેવારે દત્તકુમાર કહેવા લાગ્યો. સાહેવની પુણ્યાઈ થકી સર્વ યોગ્ય મલે ઠે. તે વખત રાજાને મતિસાગર પ્રધાન કહે ઠે. એ દત્તકુમાર મોટા ચિત્તના જાવને જાણે ઠે, બોલે થોડું પણ સ્વામીનાં કાર્ય કરવાને નિ. પુણ ઠે. વીજા તમારા કેટલાએક સેવક જે મુલે મીતું બોલે એવા તો ઘણાય ઠે, પણ પઠવાડે ગુણગ્રાહી સ્વામીનું કાર્ય સમારે એહવા ઉત્તમ સેવક, તે કેટલા હોય ? ॥ યતઃ ॥ અસારે હિ પદાર્થે હિ, પ્રાયેણામંવરો મહાન્ ॥ નરિ તાદૃગ્ ધ્વનિઃ સ્વર્ણે, યાદૃક્રાંસ્યે પ્રજાયતે ॥ અર્થઃ—અસાર પદાર્થને વિષે આહું વર ઘણો રહે ઠે. જુઝં કાંસ્યમાં જેટલો ધ્વની ઠે તેટલો સુવર્ણમાં નથી. તે માટે હે રાજન્ ! એ દત્તકુમાર ગંજીર ઠે. મુલે ઘણું નથી બોલતો, પણ એ કન્યાને સાહેવના ગુણ વર્ણવીને તમારી ઉપર ઘણી રાગવંતી કીધી ઠે, એહવું હું ચિત્તને વિષે સંજીવું હું, તેથી એને પિતાયે આજ્ઞા આપી ઠે; માટે વંધવને તેડીને જતાવલી એ કન્યા તમારી સામી આવી ઠે ॥ ૧૧૭ ॥

તેવારે દત્તકુમાર કહે ઠે. અહો મંત્રી ! તમારું નામ મતિસાગર જે ઠે, તે યથાર્થ ઠે. જે પઠવાડે નીપનું ઠે, તે તમો બુઝેં કરી પ્રત્યક્ષ નિપનાની પરે કહો ઠો. વલી શંખરાજા હસિને કહે ઠે. હે મંત્રીશ્વર ! એ દત્તકુમાર ! મનનો મહા ગંજીર ઠે, જે માટે સમય અવસરનો મહોટો જાણનાર ઠે. તેમાટે હવે સૈન્ય સામગ્રી નિવારી એ સમયે જે ઘટે તે ક્રિયા કરો. હાટ શ્રેણી શણગારો, બુઝિવંત નર સાહમા જાઝ, મોટે મંદ્રાણે સામૈયું કરી નગરમધ્યે પ્રવેશ કરાવો, હાથી, ઘોડાને ઘાસની સામગ્રી કરો, રાજકુમરને ઉતરવાની જગ્યા

હવેલી સજ્જા કરો. તે સાંજલીને જે નિપુણ પુરુષ હતા તે રાજાની આજ્ઞાયેં હર્ષોત્કર્ષથકા સામા ગયા, અને જેમ રાજાયેં કહ્યું હતું તેમ કાર્ય કરતા હ-વા. તે જયસેનકુમરને સામા પરિવાર સહિત પ્રધાને ગયા. ઘણો આદર દીધો. ત્યારે જયસેનકુમર વિસ્મય પામ્યો. બંદીજન બિરુદાવલીમાં કુલ પરા-ક્રમની પ્રશંસા કરતાં વાજિંત્ર વાજતે ચિત્તને આદ્વહાદેં તિહાં રાજાયેં ઉત્તારા આપ્યા. તે ઘરને વિષે ઉતરી, સ્નાન, મજ્જાન તથા ઝોજનાદિક કરી ગીત ગાન નાટકાદિ આતે તે દિવસ તેમ નિર્ગમ્યો. ત્યારપઠી બીજે દિવસે મંત્રીસામંતેં પરિવશ્યો થકો જયસેનકુમાર સન્નામધ્યે આવ્યો. શંખરાજાને મુજરો કરી આગલ જેટણું મૂકી પગે લાગ્યો. ત્યારે રાજાયેં પણ આલિંગન દહ્યો ઘણો આદર કરી પોતાને અર્ધાસને કુમારને બેસાડ્યો ॥ ૧૩૫ ॥

પઠી મહામતિ નામા જયસેનકુમરનો મંત્રી કેહતો હવો કે, હે રાજન્! તમારા ઉજ્જ્વલ ગુણેં કરી અમારા સ્વામીનું મન અત્યંત રંજિત તથા ઘણું આનંદમય થયું છે. જે દત્તકુમારે જિવ્હારૂપ કૂર્ચિકાયેં કરી ઘણા વર્ણની સામગ્રી લઈને અમારા સ્વામીના ચિત્તરૂપ પટને વિષે તમારું સ્વરૂપ સારી રીતે લખ્યું છે. તેથી ઘણા પ્રસન્ન થયેલા અમારા સ્વામી અસ્થિમજ્જાત્મક શરીરે કરી જોપણ દૂર છે, તથાપિ પોતાને પ્રાણથકી વલ્લજ એવી કન્યા તેમણે તમારી પાસે મોકલી છે. ઘણા રાજકુમરને અવગણીને એ કન્યા તમારી ઉપર રાગવંત થઈ છે. અમારા સ્વામીયેં કહ્યું છે કે એ કન્યાનું તમો શુદ્ધ દિવસે પાણીગ્રહણ કરો, એની ઉપર જેમ એ માતા પિતાને ન સંજારે એહવું અત્યંત હિત કરો. એહવું સાંજલી શંખ રાજા સૌમ્યદષ્ટેં જયાદિકકુમરસામું જોઈને શંખસમાન મધુરસ્વરેં કરી કેહતો હવો કે, જે સજ્જાન છે તે દૂર થકી પણ ગુણગ્રાહી છે. તેમ વિજયરાજા દુરથકી પણ મુજ ઉપરે સ્નેહ રાખે છે; હિત કરે છે. તે સજ્જાનના ગુણ કેટલા વખાણિયે ॥ યતઃ ॥ મનસિ વચસિ કાયે પુણ્ય પીયૂષ મયા; હિન્નુવનમુપકાર શ્રેણિજિઃ પ્રિણયંતઃ ॥ પરગુણપરમાણન્ પર્વતીકૃત્ય નિત્યં, નિજહૃદિ વિકસંતઃ સંતિ સંતઃ કિયંતઃ ॥ ૧ ॥ તે માટે એ રાજાનો અત્યંત સ્નેહ જાણીને તેહનું વચન અન્યથા કોણ કરે? જેમ સુપુત્ર પિતાનું વચન પ્રમાણ કરે તેમ એ રાજાનું વચન અમારે પ્રમાણ કરવું. કુલવંતની પુત્રી, સૌજાગ્ય ફલની દેનારી, સરિલા સરલા, તેને કલ્પવેલની ધરેં કોણ ત્રિબુધ ન માને? તે સાંજલીને જયસેનકુમાર હસીને સન્નામધ્યે

દત્તકુમાર પ્રત્યે કહે છે. હે વાંધવ ! આજ તમારા વચનનો વિશેષે વિશ્વાસ
 ઉપન્યો. અમૃત સમાન તમારા વચનનો વિશ્વાસ છે. દાક્ષિણ્ય વિનયાદિક
 ગુણો એ રાજાને વિષે અપૂર્વ દેખાય છે. તથાપિ પોતાના ગુણે કરી તેમને
 સંતોષ થતો નથી, માટે તે વીજાના ગુણ લિયે છે. અથવા ઉત્તમ પુરુષોના
 સ્વભાવ એવાજ હોય છે. હે દેવ ! તમને દીઠે અમારાં નેત્ર સફલ થયાં, ત
 મારાં વચન સાંજલી અમારા કાન કૃતાર્થ થયા. એવું જયસેન કુમારનું વચન
 સાંજલીને, દત્તકુમારે શંખ રાજાને કહ્યું, હે રાજન્ ! મિત્રની ઉપર સ્નેહદષ્ટિ
 રાખવી. રાજાયેં કહ્યું. હે કુમાર ! તું ગુણરાગી ઓ, તુજ સરિલા ઉત્તમ પુરુ
 પના વચનને કોણ પ્રમાણ ન કરે ? ॥ ૧૫૦ ॥

એમ પંક્તિગોષ્ઠી કરી લગ્નના જાણ તેડીને લગ્ન નિર્ધારી માંહો માંહે
 સૌજન્યતા પામી સજામાંથી ઉઠી સર્વ જણ આપણે સ્થાનકે પહોતા. એમ
 તિહાં રહેતાં અમૃત સમાન ગોષ્ઠી કરતાં લગ્નને દિવસે વાજિંત્ર વરનાદ વા
 જતે મહા મંગલિક ગીત ગાન કરતે, મહા મહોત્સવે ઘણા સજ્જનને વહુ
 માન દેતે, સ્નાન મજ્જન કરાવી તે કલાવતી, શંખરાજાને પાણિગ્રહણ કરા
 વતા હવા. તેવારે જયસેનકુમાર શંખરાજાને કરમોચન વેલાયે ઘણા હાથી,
 ઘોડા, રથ, રત્ન સુવર્ણ આજ્ઞૂષણ વસ્ત્રાદિક ઘણો દાયજો દેતો હવો. શંખ
 રાજા પણ કલાવતી પરણીને અતિહર્ષ પામતો હવો. તેણે લોકને પણ શાતા
 ઉપજાવી, રહીયતને કરના જાર મૂક્યા. ત્યાર પછી કેટલેક દિવસે પિતા-
 ની પાસે જાવાને ઉત્સુક થઈ જયસેનકુમારે શંખરાજાની આજ્ઞા માગી,
 કલાવતીને આશ્વાસના દેઈ વહેનની શાંખ લઈ પોતાને નગરે ચાલ્યો. શક્તિ
 સામર્થ્યવન સુરતરૂંવત્ એવો શંખ રાજા તે કલાવતી સાથે મહાદેવ પાર્વતી
 નીપરે નિરંતર જોગજોગવતો વિચરે છે. એ કલાવતી વિના આસ્થાન સજા
 સ્થાનક તે ચારક બંદિલાનાનાં સ્થાનક સમાન જાણતો હવો, સાર જોજન
 તે નીરસ જાણતો હવો, અશ્વક્રિડા તે મનની પીડા જાણતો હવો, એટલે
 રાજા અતિ રાગી થયો, અત્યંત વિપયાસક થયો. કલાવતિના સ્પર્શનું
 કાર્ય કરતો તે ઉપર રાજાનું મન તલ્લીન થયું, અંતેઝરી તે એક કલાવતીને
 જ જાણે, વીજી રાણીયોને તો અંતેઝરી કહેવા માત્ર જાણે. તે નગરની સર્વ
 નારી કલાવતીનું સૌજાગ્યપણું દેખીને ધર્મ કરવાને તત્પર થઈ, જે માટે તે

સર્વ સ્ત્રીયો વિચારવા લાગી કે ધર્મ કરવાથી આપણને પણ પરજવે. એહવો જરતાર વશવર્તી થાય. આપણે એહવું સૌજાગ્યપણું પામિયે ॥ ૧૬૨ ॥

હવે કલાવતીનું વર્ણન કરે છે. શીલવતી એવી કલાવતી રાણી અસત્ય ન બોલે, કોઈ સાથે કલહ ન કરે, પુંઠપાઠલ કોઈની ચાડી ન કરે, મત્સર, ઇર્ષ્યા, અદેશ્વારપણું ન કરે, જત્તારિથી લગારે અહંકાર નથી કરતી, મીઠા બોલી, વિનયવાલી, વિચિત્રાણ, સર્વ કોઈને હર્ષ ઉપજાવે એવી છે.

એકદા તે કલાવતી રાણી સુખ શણ્યાયેં સૂતી છે, રાત્રી પાઠલી પહોર ની થઈ છે, ત્યારે વિકસ્વર એવા કમલની માલાયેં વીંઢ્યો, ચંદને ચરચ્યો, સ્ત્રીસમુદ્ધને જલેં જસ્યો એવો સુવર્ણ કલશ સ્વપ્નામાં દીઠો. પ્રજાતનાં વા-
જિંત્ર વાગતે રાણી જાગતી હવી, અને રાજા પાસે જઈ સ્વપ્નની વાર્તા કહે
તી હવી. ત્યારે શંખરાજાયેં કહ્યું.—રાજ્યલક્ષ્મી યુક્ત, કુલોદ્ધાર કર્તા, કુલ
દીપક એવો તારે સુપુત્ર થશે. એવું સાંજલી રાણી હર્ષ પામી. અતિ ઉદ્ધાસેં
ગર્જને પાલતી હવી. અતિ ટાઢું, તથા અતિ ઉષ્ણ ન થાય. અતિ જૂઝ તથા
અતિ તરશ સહન કરે નહિ, એવી રીતે ગર્જને પાલતી, ગર્જને પુષ્ટિ આપે એવાં
ઔષધ સ્વાય, ગર્જરક્ષક મૂલીકા વાંધે, ગર્જરક્ષણને અર્થે દેવતાનું આરાધ
ન કરે, એમ કરતાં નવ માસ પૂરા થયા. પહેલી સુવાવડ પિતાને ઘેર થાય
એવી રીત જાણીને તેના પિતાને સ્વર કહેવરાવી. એટલે દત્તશેઠને ઘેર તેના
પિતાના મોકલેલા સેવક આવ્યા. તેમને કલાવતીયેં પિતા, માતા, જાણી
કુશલ વાર્તા પૂઠી. ત્યારે સેવકેં કહ્યું. તમારાં માતા, પિતા, જાણ વગેરે સર્વે કુ
શલ છે, તમારે પિતાએ જોગના અંગસાર વસ્ત્રાજ્જરણ તમને મૂક્યાં છે. તથા જ
ઢાવ વેરલા, વાજુવંધ પૂર્વે તમને દીધાં નહતાં, તે તમારા જાણ જયસેનકુમા
રે મૂક્યાં છે. રાજાને વાસ્તે વે દિવ્ય વસ્ત્ર મૂક્યાં છે. એવું સાંજલી રાણી દત્ત
શેઠને ઘેર આવી. પિતાના મૂકેલાં વસ્ત્રાજ્જૂપણ લેઈ સેવકને આશીર્વાદ દેઈ તે
વસ્ત્રાજ્જરણ પેહેરી વાજુવંધ વાંધી પોતાને મંદિર આવી. તે વેરલા જડાવ પેહે
શ્યા દેહી સંખિર્જના નેત્રને આનંદ ઉપનો. સંખિર્જ આનંદ પામીને કહે છે
કે, હે વાણ! એવાં વાજુવંધ ક્યાંય દીધાં નથી. એ મોટું આશ્ચર્ય ઉપજાવે
એવાં છે. એ રાજાયેં કરાવ્યા દીસે છે. એવી વાત હાસ્ય વિનોદની કરે છે
એવામાં શંખરાજા પણ ત્યાં આવ્યો. તે હાસ્ય વિનોદ સાંજલી ગોલે વેઠો
સેવામાં કલાવતીને હાથે જડાવ વાજુવંધ દીધા. તેથી તેના મનમાં શંકા ઊ

પત્ની. પરમાર્થ જાણ્યા વિના હાસ્ય વિનોદનું નિમિત્ત દેખીને રાજાને રોષરૂપી સર્પ રુસ્યો તેથી કોપાયમાન થઈ ચિંત્તમાંહે ચિંતવવા લાગ્યો જે, એના હૃદયને આનંદનો ઉપજાવનારો કોઈકં બીજો ધણી દેખાય છે, અને એણે કપટવિદ્યાએ મને વશ કરીધો છે. તે ધણીનાં એ જડાવ વાજુબંધ પેહેરી હાંસ્યવિનોદ કરે છે. એવો કુવિકલ્પ પરમાર્થ આળ પૂઠતાં રાજાને ઉપન્યો, માટે હવે એનો જાર પુરુષ જે બીજો ધણી હોય તેને હું હણું, અથવા એ સ્ત્રીને હણું, કિંવા એવો કુયોગ મેલવનારી જે છૂતી હોય તેને હણું ॥ ૧૮! ॥

એવું ધ્યાયીને રાજા ત્યાંથી ઊઠીને પોતાનું શયનઞ્ચવન છે, ત્યાં આવ્યો, હૃદયની વાત કોઈને કહી નહિ. રાણીને પરમાર્થ પણ પૂછ્યું નહિ. અવિચાર્યું કામ રાજા કરે છે. એવામાં સૂર્ય અસ્ત પામ્યો, અંધકાર વ્યાપ્યો, એટલે રાજાએ ચંદ્રાલની સ્ત્રીને ગુપ્તપણે તેડાવી અને પોતાની મતિકલ્પિત ઉત્તર તેને ગુપ્તપણે શીખવ્યું. તેણે પણ તે સાંજલ્યું, અને તેથી તે કામ જેમ થાય તેમ કહ્યું. જે હું અટવીમાં જ્યાં રાણીને મૂકાવું, ત્યાં તમે જઈને આત્મરણ સહિત એના બે હાથ ઢેદીને આવજો, એમ કહીને, એક નિર્દય નામા સુજટ તેડાવ્યો, તેને કહ્યું. અમે પ્રજાતે સર્વ સૈન્ય લેઈ વન ઉદ્યાને જાશું. ત્યારે તું રાણીને કહે જે કે, તમને રાજા વનક્રીડાને અર્થે તેડે છે. એવું કપટ કરી રાણીને રથે વેસારી દ્વણમાત્રમાં અટવીમાં દૂર જઈ, જ્યાં ગામસીમ ન હોય ત્યાં મૂકજે. પછી પ્રજાતે રાજા વનક્રીડાએ ગયો, ત્યારપછી નિર્દય સુજટે જઈ રાણીને કહ્યું કે તમને રાજા તેડે છે. એમ કપટ કરી રાણીને રથે વેસાડી જયકંઠ દૂર અટવીમાં તે ગર્જવતી સતીને લઈ ગયો. તેવારે તેને રાણીએ કહ્યું. રાજા ક્યાં છે? તું મને ક્યાં લેઈ જાય છે? આંહી હું રાજાને નથી દેખતી. સૈન્યના શબ્દ વાર્જિત્ર કાંઈ સંજલાતા નથી. અરે હુટ! તું અટવીમાં લાવી મને શું વેંચે છે? એવું સાંજલી, તે નિર્દય સેવક વાઈને રથથી ઉતારી ગલગલો થઈને કહે છે. ધિક્ દૈવ!! હે રાણી હું હુટ હું!! હુટ આજીવિ કાને વાસ્તે રાજાનો હુકમ પ્રમાણ કરવો! રાજાની આજ્ઞા છે કે, તમને અટવીમાં મૂકવી. એમ કહી રાણીને રથથી ઉતારી શાલ વૃક્ષ તલે વેસાડી પછી તે નિર્દય સેવક મૂર્છા પામતી, રુદન કરતી, એવી રાણીને મેલી રથ લેઈ પાઠો નગરમાં આવ્યો. પાઠલથી રાણી પોતાનું કુલ અને ધર્મ સંજાર

તી અત્યંત રુદન કરતી મૂર્ઝા પામી. તે પઠી વનના વાયરે સચેત થઈ આર-
હે છે, એવામાં રાજાનાં હુકમથી ચંદ્રાલની સ્ત્રી હાથમાં કાતી લેઈ ત્યાં આ-
વી. તે ડુષ્ટ સ્ત્રી કટુક વચન કહેવા લાગી. રે પાપીણી ! ડુષ્ટ ચેષ્ટાની કરૂણ
હારી ! તેં જે સંપદા જોગવી છે તે તું નથી જાણતી ! રાજા તારી ઉપર પ્રતિ
કૂઝ છે, તારો ડુશ્મન થયો છે, હવે તું તારાં કષ્ટાં કર્મનાં ફલ જોગવ. એમ
કહી સહસા તે રાણીના વે હાથ આજરણસહિત ઘેડીને તે ડુષ્ટા જતી રહી !
રાણી મહા વેદનાયે હે તાત ! હે માત ! એમ વલવલતી ઝૂમિકાયે મૂર્ઝાગત
થઈ પડી. વનને શીતલ વાયુયે સચેત થઈ. વલી વિલાપ કરે છે. હે દૈવ !!! તું
મારા ઉપર શ્યા માટે કોપ્યો. આવડો આકરો દંરુ મારા ઉપર શ્યા માટે કષ્ટ્યો.
તારા ઘરમાં મારા સરિચ્છી અવલા નહિ હોય. જે માટે તું મારું ડુઃખ દેખતો
નથી ! એમ દૈવને ડલંજા દેઈ પઠી રાજાને ડલંજા દે છે. હે નિપુણ આર્યપુ-
ત્ર ! તમને અવિચાચું કરવું ઘટે નહિ. પઠી તમારા મનને વિષે એ અવિચા-
ચું કામ કષ્ટાનું કર્મ તે શાલની પેઠે ડુઃખરૂપ થઈ સાલશે. મહોટા તાપ
રૂપ થઈ પડશે ॥ ૨૦૦ ॥

વલી કલાવતીરાણી વિલાપ કરતી કહે છે. હે રાજન્ ! મેં કાંઈ અરોધ
નથી કીધો. કોઈ નીચ, ચલ પુરુષે તમને કહ્યું હોય તો જાણે, પણ હું તે
નથી જાણતી. વલી હે રાજન્ ! મારું શીયલ સ્વપ્ને પણ મલિન થયું એવું તું
મ જાણીશ. સ્ત્રી તો ક્રૂણ રક્તા ક્રૂણ વિરક્તા એવી કોઈ હોય, પણ સંત પુરુ-
ષ તો જે અંગિકારી તેને કાઢી નથી મેલતા. એવી લોકની વાણી છે, તે
પણ તમે વિપરીત કીધી. હે પ્રિય ! તે પ્રેમ, તે સેવા જ્ઞાતિ, તે મધુરાલોપ
તે સર્વને એકસમે કેમ વિસારી મૂક્યા ? ત્યાર પઠી કહે છે. હા તાત ! હા
માત ! હા જાઈ ! હું તમને પ્રાણસમાન વલ્લજ હતી, તે હું આ વિપત્તિમાં મ
રણ પામું હું ! અહો માહારી કોઈ રક્ષા કરો. એમ ડુઃખણી થઈને તે કલાવ-
તીરાણી વિલાપ કરતી હવી.

તેવામાં તેના પેટમાં પીડા ઉપની ત્યારે તેણે જાણ્યું કે, આ પ્રસૂતીનો સ
મય છે, એમ જાણી ઢૂકડો એક નદી કિનારા ઉપર વનગુહમ હતો ત્યાં ગઈ.
તેણે ડુઃખમાં મધ્ય રાત્રિ સમયે ઘણે કષ્ટે દેવકુમાર સમાન પુત્ર પ્રસવ્યો.
તેનું રૂપ, શરીર જોઈને રાણી હર્ષ અને શોક બેઠું ધરતી હવી ॥ યતઃ ॥ આ
વશ્યં પિ સુહૃદ, હાસ્ય ગુરુ સોગ મહિયં પિ ॥ મરમાણં પિ જિયાવઈ, અ-

वच्च संजीवणी जीवं! ॥ १ ॥ एम दुःखमय विलाप करती राणी पुत्रने कहे ठे. हे वत्स! तुं घणां वरस जीवो, सुखी थाउं, हुं मंदजाग्यणी तारी वधा मणी कोने आपुं? एवा समयमां तडफडतो ते बालक नदीनी वेळुमां लोट तो, त्यारें राणी तेने पगे जालीने दीन वदनथी कहे ठे. हे नदी माता! हुं तारे शरणे आवी तुं, माटे जे नमे तेनी उपर करुणा राखवी. तमे मारा सुत उपर अने महारी उपर करुणा राखो. हे ज्ञानदृष्टिवाली! जो मारुं शियल पृथ्वीने विषे निष्कलंक होय तो ज्ञानदृष्टे करी जोशने जे रीतें हुं बालकने पाहुं ते उपाय आचरो; एटले नवा हाथ आवो. एवुं राणीयें आक्रंद करतां कछुं. त्यारें दयावंती सिंधुदेवीयें, देदीप्यमान सुंदर एवी वे बाहुलता प्रगट करी. एटले शियलना महिमायें वे बाहु नवा आव्या. राणीनी वेदना मटी, अमृतरसें सिंच्यानी पेठें नवुं सुख अनुभवती वे हा थें पुत्रने लेइ उत्संगे वेसाडती हवी, अने नदी देवीनी स्तुति करवा लागी के, हे देवी! तुं चिरकाल जय पामती रहे. तुं निःस्वार्थ हितकारी गो. दुःखी! दीन अनाथ एवी जे हुं तेने हे स्वामिनी! तें जीवाडी. पण आ वडी आपदामां पडीने मारे जीववे शुं? परंतु आ दीसिवंत बालकने आश्रय विना एकलो क्यां मूकुं? आ पुत्रना जन्मथी नगरमां राजा महोटो उत्सव करत; माटे धिक् पडो विधात्राने के जेणे आवुं कछुं! ॥ यतः ॥ रज्जां ति जाव कज्जां, कयकज्जा दुज्जाणुच्चडुमंति ॥ जे ते कारिम नेहा, हाहा धी निग्घिणा पुरिसा ॥ १ ॥ अर्थः—जे कार्य होय त्यांसूधी राजी करे ठे, अने कार्य सरे त्यारें दुर्जनना पेठें दुःखदायी थाय ठे, एवो कारिमो स्नेह जेम- ठे, ते दयाहीन पुरुषने धिक्कार होजो.

एम कहींने पठी धर्मजावना करवा लागी. जेमना मनोरूपी घरमां का मरूपी पिशाच वसतो नथी, एटले जेमणे मनमांथी कामने काढी नाख्यो ठे, तथा बालपणाथी जे शियलव्रत पालती हशे, ते साध्वीने मारो नमस्कार होजो. जो हुं कुंवारी थकीज साध्वी थइ होत तो आवडुं दुःख न पामत. एम पोते रुदन करती वनना जीवने रुदन करावे ठे.

एवे समये तेने कोइ तापसें दीठी, पूर्व पुण्योदयें करी ते तापस कलांव ती पासे आव्यो, तेने जोइ तापस विचारे ठे के, ए स्वर्गनी देवांगना ठे, किंवा विद्याधरी ठे, किंवा किन्नरी ठे. एम घणीवार विचारीने पोताना कु-

लपतिने कह्युं. त्यारें कुलपतियें कह्युं. ए वाझने कोइ हिंसक निर्दय जीव मारशे. दुःखीने संत शरण ठे, माटे तेने तेडी आवो. एवुं सांजली ते ताप स तेने तेडवा गयो. तेणें ते कलावतीने तपोवनमां लावी. त्यारें कलावती कुलपतीने पगे लागी. कुलपतियें कुशलवृत्तांत पूढ्युं, त्यारें पोतानुं दुःख संचारीने ते कलावती रोवा लागी. पठी कुलपतियें सुधासमान मधुरी वाणी यें कलापतीने आसना वासना कीधी. तेणें कह्युं, हे वाइ! दुःख सुख ते पुण्य पापनां फल ठे, ते पुण्य पाप पोतानां उपाज्या, तेवां उदय आवे. एवुं जाणी खेद तजो, हर्ष आणो, हृदयें समता राखो. हे वाइ! तारुं शरीर लक्षणवंत ठे, वचन गंजीर ठे, दृष्टि सौम्य ठे, ते लक्षणें अमे एम जाणीयें ठीयें जे अवश्य तुं कोइ कुलवंत, जाग्यवंतनी पुत्री, कल्याणनुं जाजन ठो. हवे तुं धीरपणुं अविळंबीने ए वालकने पाल. तापसने उडवलो ठे त्यां आचीने तापसणीं पासं रहे, जेथी तारा जीवनुं कल्याण थाशे. त्यारे कलावतीयें जीव्यानी आशा जाणी तेनुं कह्युं मानी त्यांथी उठी तापसाश्रमे तापसणीं पासं जइ राणी सुखें त्यां रही ॥ २२७ ॥

हवे पाठल शुं थयुं ते कहे ठे. ते चंमालणीयें आचरणें सहित लोही जरी कलावतीनी वे वाहु राजाने देखाडी ते जोतां वाजुबंधमां जयसेनकुमारनुं नाम दीजुं, त्यारे शंखराजा महा खेद पाम्यो. तेनो निश्चय करवाने राजायें दत्तकुमारने पूढ्युं, जे देवशालपुरथी कोण आव्युं ठे? त्यारे दत्तकुमारें कह्युं के, माणस आव्यां ठे. ते मारा घर मध्ये रह्यां ठे. ते कलावतीने तेडवा आव्यां ठे, ते उत्तमपुरुष ठे पण वाझने पूर्ण गर्ज मास घया जाणी तेने तेडी जवानो अवसर नथी एवुं जाणी तमने मद्या नहि. वीजुं तमे पण आज सजाये वेठा न होता, प्रजात काळे उद्याने वनक्रीडा जणी गया हता, माटे ते तमारे मुजरे हवे आवशे.

ए बात सांजली ते पुरुषोने राजायें तेडीने पूढ्युं के, ए थंगद बेरखा मणि रत्नना जडाव सुंदराकार कोणें मूक्या ठे? एवुं सांजली ते पुरुष बोल्या. हे राजन्! जयसेनकुमारें पोतानी वेनने पहेरवा माटे परम हेते करी मूक्या ठे, ते वाजुबंध अमे गत दिवसे वेनने आप्या. एवां यथार्थ वचन ते सेवक पुरुषनां सांजली शंखराजा तुरत मूर्खा पामी सिंहासनथी हेठो पड्यो. त्यारें मंत्रीश्वर, राज पुरुष वगैरे सर्वायें हाहारव शब्द कीधो. शी

तल वायु वींजीने राजाने सचेतन कीधो. एटले हाय हाय करी. हाथ घसी दांत पीसी ते राजा कहे ठे. हाय ! में तुळपणें, अविचाखुं, विपरीत काम कीधुं ! अहो ! मारुं अज्ञानचेष्टित ! अहो ! हुं निर्जाग्यशिरोमणी ! अहो ! मारुं निर्दयचित्तपणुं ! अहो मारी क्रूर कुबुद्धिता ! अहो हुं कृतघ्न ! अहो मारुं कर्मचंमालपणुं ! स्थिर प्रीति, मित्र अने चार्यादिक संपदाने अयोग्य एवो हुं तुं. एम संजारी वली राजा मूर्खा पाम्यो. वली प्रधाने शीतल वायु नांखी सचेतन कर्यो.

त्यार पठी सजाना लोकें अने प्रधान पुरुषें राजाने पूव्युं. हे प्रभु ! आज तमने अकाले एवहुं दुःख थवानुं शुं कारण ठे ? त्वारे मंत्री प्रत्ये राजा कहे ठे. हे मंत्री ! हुं नामे तो शंख तुं, मीठा बोलो तुं, बहार देखी-तो उजलो, पण अंतरंगे कुटिल तुं. हैयामां आमला घणा ठे एवो हुं कुटिल शंख तुं ॥ यतः ॥ हरिकरे वसनं मृदुता स्वरे, जनयिता तव शंख महोदधेः ॥ विशदता वचनस्य गोचरे, कुटिलता तव तत् हृदये कथम् ॥१॥ अर्थः— हे शंख ! तुं हरिने करे वसे ठे, मूखे मीठो ठे, समुद्र मांहेथी नीपज्यो ठे, बहार उजलो ठे, तो तारा हृदयमां कुटिलता केम ठे ? हे मंत्रीश ! विजय राजानुं हेत, जयसेनकुमारनुं मित्राष्टपणुं, कलावतीनो स्नेह, मासा कुलनुं निर्मलपणुं, ते सर्व में हण्युं. पोताना संताननुं ठेदवुं, एवुं में अविचाखुं काम कीधुं. निष्कलंक निर्दोषा एवी कलावतीराणी, गर्जवती, तजीक पूत्रने प्रसन्ननारी, तेने वनमां मूकावी, थडथी वे बाहु कपाडीने मारी नांखी. ते पाप संतापें बढ्यो एवो आ महारो आत्मा तेने हवे हुं राखी शक्को नथी; माटे अग्निनी चिता रची तेमां शरीर होमीने निष्पाप थाउं. स्त्रीहत्यानां पापथी दूटुं. एवी विपरूप वाणी राजानी सांजली प्रधान पुरुषादि सर्व परिवार एक बीजाना मुख सामुं जोइ व्याकुल थइने विलाप करवा लाग्या. अंतःपुर मांहेली स्त्रियो पण कहेवा लागी के, हे राजा ! हे आर्य पुत्र ! एवुं अविचाखुं, चंमाल कर्म जे स्त्रीहत्या तथा बालहत्यानुं कर्म ते केम कीधुं. ठेवटे दास दासीज, दत्तकुमार तथा विजयराजाना सेवक अने नगरनां सघलां नर नारी लोक कहे ठे के, हाय हाय ! ए विषम अघोर पाप कर्म राजार्ये शुं कीधुं ? एम कही सर्वे नरनारी रुदन करे ठे. नगरना लोक राजानो वांक काढे ठे. नगरमां पण सौने शोकातुर जोइने रोजा वम-

णो दुःखी थको प्रधानने कहे ठे. हवे शी ढील करो ठो ? चिता रचावो के, तेमां हुं-मारुं शरीर होमी निष्पाप थाउं.

एवुं सांजली प्रधान पुरुष, अंतेउर, मित्र अने सज्जन बगेरे सर्व मली विनंति करे ठे के, हे राजन् ! तमे बालकनी पेठें खत उपरें खार केम मूके ठो ? हे राजेंद्र ! तमे बुद्धिना समुद्र ठतां एटलो मोटो दोष लाग्यो. ए विनाश काले विपरीत बुद्धि तमने उपजी. हे राजन् ! जयजीत कायर पुरुष होय ते धीर पुरुषने शरणे जाय ठे. ते धैर्यवंत पुरुष ज्यारे धैर्य-मूके, त्यारे कायर नरने कोण शरणे राखशे. तमे राज्य मूर्की, कुल छेद करी, जीवित हारी शत्रुनुं वांढ्युं करशो ? एम पोतानुं घर वाली अजवाळुं करे एवो मूर्ख नर कोण होय ? ते सर्वनी शिखामणने अवगणीने दुःखीयो थको ते राजा पोताना परिवारसहित घोडेस्वार थइ, प्रधान पुरुषे वाख्यो ठतां पण आपघात करवाने नगर बहार नीकट्यो ॥ २५१ ॥ नृत्यानां जनयन् दुःखं, वैराग्यं धर्मकामिनाम् ॥ शोकाश्रुधौतनेत्राजि, स्तरुणीजिर्निरीक्षितः ॥ १ ॥ ते शंखराजा सेवक जनने दुःख उपजावतो, धर्मिजनने वैराग्य उपजावतो, शोक संवंधी, आंसुयें नख्यां ठे नेत्र जेमनां एवी नगरनी स्त्रीयोयें निरखतो ठत्र, चामर, वाजित्र वर्जित थको, राजा नंदनवन उद्याने गयो. बीजो उपाय कोशने न सूट्यो, त्यारें ते राजाने जीवनी आपघातथी राखवाने दत्त कुमारे एवी विनंती करी के, हे स्वामिन् ! आ वनमां देवाधिदेव श्रीजिने श्वरनो प्रासाद ठे, तेमनी यात्रा पूजादिक तो करो पढी तमारा मननुं धाखुं काम करो. वली हे राजन् ! आ वनमां अमिततेज नामे ज्ञानवंत साधु समोसख्या ठे, तेने पण वंदना करियें जे थकी आ लोकें तथा परलोकें महा मंगलिक पामीयें. एवुं सांजलीने शंखराजायें विचाखुं के दत्तनुं वचन पण उलंघवुं नही. ए वचनथी परजवनुं पण शंखल थाय. एवुं विचारी राजायें देव यात्रा पूजा करी पढी अमिततेज साधुने वांदीने वेगो. ते वेला ते साधुयें राजाने धर्मदेशना देवा मांकी.

संसार समुद्रने विषे जन्म, जरा, मरण ए दुःखरूप पाणी जेखुं ठे, राग द्वेषादिकें संसार समुद्र नख्यो ठे, ते दुःखे तरी शकाय. तेमां चार अतिसे विषे अनंता जीवें अनंती बार ए दुःख जोगव्यां ठे, तेमां क्रोधादिक चार कषायरूपी सर्प तेणें मत्स्याथी सर्व जगत् कलकल्लाट करे ठे, ते कषायरूप

સર્વે મસ્યા એવા જે જીવ છે, તે કાર્યઅકાર્ય, હિતઅહિત, યુક્તઅયુક્ત, સાર અસાર કાંઈ જાણતા નથી. ગુણઅવગુણ પણ નથી જાણતા. કારણ ક્રોધ પ્રીતીને નસાડે છે, માન વિનયને નસાડે છે, માયા તે મિત્રતાને નસાડે છે, અને લોભ સર્વને નસાડે છે. તે કષાયને વશ જે અજ્ઞાની જીવ પડ્યા છે તે ઘણાં કર્મ કરે છે, તેથી એ જન્મ પરજન્મને વિષે દુઃખ પામે છે. શબ્દ્યની પરે અનર્થકારી જેમ પૂર્વે પદ્મરાજાને થયું તેમ વીજા પ્રાણીને થાય છે. એવું સાંજલી શંખરાજા ગુરુને વિનંતી કરે છે કે, હે મુનિ! હું મારા આત્માને જગત્ માં બહુ પાપિષ્ઠ, ક્રોધી, દુષ્ટ જાણું છું. તો મારાથી અધિકો પાપી એવો કોણ તે પદ્મરાજા થયો? તેનું ચરિત્ર સંજલાવો ॥ ૨૬૨ ॥ ત્યારે ગુરુ કહે છે. અપરંપાર સંસારમાં જારેકર્મા જીવનાં પણ એવાં દૃષ્ટાંત અનંતાં છે. પણ હમણાં જે પ્રસ્તાવ્યું તે કથા હું કહું છું તે સાંજલો.

પૂર્વે પદ્મપુરનગરમાં પદ્મ સમાન સુકોમલ એવો પદ્મ નામે રાજા હતો હવો. તે ઘર, મંદિર, વાહનાદિકે સૂર્યોદયવત્ શુદ્ધિવંત છે. એકદા તે રાજા વનક્રીડાને અર્થે જાય છે, એટલે ત્યાં વરુણશેઠની બેટી કમલા નામે રૂપ સંપદાયે સાક્ષાત્ લક્ષ્મીસમાન છે તેને સહીયો સંઘાતે ક્રીડા કરતી તેણે દીઠી. તે રાજાને વીજી ઘણીયે અંતેજરી છે, તોપણ તે ઉપર તદ્દીન તન્મય થયો. જેમ પંક્તિ સુજાપિતે અતૃપ્તા છે, તેમ પૃથ્વીમાં ધનના લોચી, સ્ત્રીના કામી એવા રાજા ઘણા અતૃપ્તા છે. એટલે કામી જીવ ઘણા છે. અતિ હૃયે પ્રકર્ષે તે રાજાએ વ્યવહારીઆ પાસે તે કન્યા માગીને પરણી, પણ રાજાનું ચિત્ત રાજકાર્યમાં વ્યગ્ર હોવાથી તેણે પોતાના હૃદયથી તે કન્યાને તદન વિસારી મૂકી. તે કન્યા મોટી થઈ ત્યારે ઘણે કાલે તેને રાજાએ દીઠી. તે વખત પ્રધાનને પ્રશ્નું એ સ્ત્રી કોણ છે? ત્યારે મંત્રીએ કહ્યું. પૂર્વે તમે વરુણશેઠની બેટી કમલાને પરણ્યા હતા તે એ છે. એવું સાંજલી તે રાજા ચિત્તને વિષે ચિંતવે છે કે, હા હા શ્વરે! મેં એ કન્યાને કદર્યના ઉપજાવી. એમ કહી વહી તેણે પ્રધાનને પ્રશ્નું, જે એણે જલાં આજરણ કેમ પહેર્યાં નથી? એ હું વલ્લ કેમ દેખાય છે? મંગલિક અર્થે એણે વલય માત્ર રાખ્યું છે. એવું પ્રશ્નું ત્યારે ફરી મંત્રી કહે છે. હે સ્વામિ! કુલસ્ત્રીનો એ ધર્મ છે, જે જરતારને વિરહે શૃંગારાદિક ન કરે, શિયલરૂપ આજરણે શોભાયમાન રહે, લીલું શુદ્ધ જેમ સુકામ્ય તેમ કંદર્પની અગ્નિયે કરી એ વહી ગઈ છે, તોપણ શિયલમાન

नथी मूकती, जे माटे कुलवान स्त्री सदाचारी होय ठे. जे शिथल पाले, ते कुलवान स्त्रीने नमस्कार हो. जेना मनरूपी कमलने विषे मदनरूपी जमरो जमीने ते मांहे बलये बली जाय ठे.

तेवारे राजायें अति हेते करी ते मंत्रीने स्त्रीने तेडवा मोकळ्यो. तेणे तेना माता पिताने जड कळुं, जे कमळावाझने राजायें तेडावी ठे, माटे मोकलो. त्यारें ते पुत्रीने सार शृंगार पहेरावी सखीसाथें मोकली, ते राजचुवने आर्वी, राजा पण तेना संगमने विषे उत्सुक थई सज्जा विसर्जन करो हर्षवंत थको ते स्त्री पासे आव्यो. तेने राजा मीठे वचनें कहे ठे. घणो का ल थयो में तने परणीने बीसारी मूकी, ते मारो अपराध क्षमा करजो. स्त्री चोली. सर्व वाते तमे सावधान ठो, तो शुं परणी स्त्री संजारीज नही? पण निर्जाग्य स्त्रीने स्वामीनुं दर्शन क्यांथी होय? स्नेहे करी चित्तने विषे धर्या, नजरें घणीवार दीठा, पण हे प्राणेश! तमारे विरहे करी आ शरीर बढ्युं ठे. एम कहीं ते कमलायें लाज मूकी राजाने रीजाव्यो, अने ते संपूर्ण रात्री राजा साथे घणा चातुर्ये कामक्रीडा करी गमावी, पण ते कमलानुं रतिचातुर्य जोझने राजा मनमां शंकावंत थयो, केम के गुण ते दोष जणी थाय ठे. पाठली राते राजायें विचाखुं के, ए स्त्रीनुं चरित्र आश्चर्यकारी ठे, कुलस्त्रीने कामक्रीडानुं विज्ञान चातुरीपणुं, धैर्यपणुं जरतार साथें प्रथम संगमे एटलुं बधुं केम होय? तो शुं ए असती हशे? पर पुरुष साथे रमी हशे? एवी ते वजत राजाना चित्तमां शंका उपनी ॥ २८ ॥

तो हवे हुं एने महारे हाथे शुं मारुं? पण स्त्रीहत्या हाथे करवी घटे नहि. एम चित्तवतो कोपवंत थयो. प्रातःकाले निजमंदिरथी नीकळ्यो. त्यां प्रधानने तेडीने कळुं, ए पापणी स्त्रीने एकांते ठांडो. प्रधानें राजानुं वचन प्रमाण करी परमार्थ अजाण्ये ते स्त्रीने वगर वांके एकांते मूकीने प्रधानें चित्तव्युं जे रागांध जे प्राणी होय ते ठता दोष देखे नहिं, अने अठता जे गुण ते देखे. एवुं रागांधनुं विपरीतपणुं ठे, अने क्रोधांध जे ठे ते एथी उपरांगो ठे, एटले ते ठता गुणने न देखे, अने अठता दोषने देखे. रागीने रोगी ए घेहुंती एक रीत ठे. मुखे कडवो होय, जोजनथी उपरांगो होय, मोटी लां घण करे, पाणिवह्नन होय, तृषा घणी वेठे, तेम अति रागी, छेपी जीव मुखे कडवो होय, जला सुजनथी उपरांगो होय, गुरुनुं कळुं न माने, जडता,

मूर्खता तथा तृष्णा घणी होय. एम रागी अने रोगी वे सरीखा देखाय ठे. माटे ए राजायें कोप परितोपें करी पोतानुं अंग घणुं जाजरुं कीधुं ठे, तो हुं ए राजानी बुद्धिने संजीवनी उपदेश वाणी औषधी आपी सद्य साजो करुं.

एवुं चितवी जली मीठी वाणीए करी प्रधाने, प्रथम तो रोती राणीने आश्वासिने सासती कीधी. पठी राजाने प्रतिबोध देवाने मंत्री राजसज्ञा ए गयो, त्यारें तेणे राजसज्ञा दीनंग्लानवदनवाली दीठी. जेम सूर्य जग्गे दीवानी कांती जांखी देखाय तेवी सज्ञाने जांखी दीठी. क्रोधी जीव शुं शुं दुर्ध्यान न ध्याय? अर्थात् दुर्ध्यानज ध्याय. एमां शुं आश्चर्य ठे? एवो राजाने जाणी प्रणाम करी मंत्री सज्ञा मध्ये वेठो, अने राजांनो रोष निवारवा अनेक कौतुककारणी कथा सज्ञालोकने कहेतो हवो. अहो! सज्ञा लोको! तमे कोइ आश्चर्यकारी बात सांजली? ते वेला एक चतुर पुरुष बोदयो. हा. तेने सज्ञाना लोकें पूछुं, शी वार्ता ते कहो.

त्यारें ते चतुर नर कहे ठे. ए नगरमां व्यवहारीमां शिरोमणी अने धनवंतो एवो धनशेठ वसतो हवो. तेने श्री नामें चार्या, तेनां चार पुत्र एक धनो, बीजो धनदत्त, त्रीजो धम्म अने चौथो सोम. ए चारे विचक्षण पुत्र ने यौवनवये पितायें परणाव्या. ते मोटा व्यापारी थया, त्यारे धनशेठने वृद्धावस्थायें असाध्य रोग उपनो. वेद्ये पण कह्युं के, तमे धर्मसाधन करो. तेवारे शेठे सर्व कुटुंबपरिवारने तेडावी, सर्वनी साथें खमत खामणां कीधां. व्रत पञ्चक्राण करी, आत्मसाधन कीधुं. त्यारें कुटुंबमां जे वृद्ध हुता ते कहेवा लाग्या, जे हे धनशेठ! तमे तमारे नामे तथा प्रणामे धन्य ठो! तमे तमारी जुजायें उपार्जित वित्तें करी स्वजनने पोष्या. साते खेत्रे वित्त वावस्यां, निर्मल किर्ति उपार्जी, हवे तमे मृत्यु पाम्या पठी पुत्रने विखवाद न थाय तेम करो तो रुहुं थाय माटे सर्व पुत्रने धन सरखुं वहेंची आपो. जेम पठवाडे तमारो यशवाद वधे ॥ १९७ ॥ ते वेला धनशेठें चारे पुत्रने तेडीने कलुं, जे तमे सर्वे जाइउं संपे एकठा रहेजो ॥ यतः ॥ यतो दृग्ग्यां मुखं ज्ञाति, नयने वदनेन च ॥ पल्लवैस्तरवो जांति, तरुजिः पल्लवाः पुनः ॥ १ ॥ अर्थः—जे कारण माटे वे नेत्रे करी मुख शोन्ते, अने मुखें करी वे नेत्र शोन्ते ठे, वृक्ष नवपल्लवे करी शोन्ते ठे, अने नवपल्लवता वृक्षें करी शोन्ते ठे ॥१॥ कदाचित् काल जावे तमे जेगा रही न शको, पोत पोतामां साथें रहेवुं न

वने तो ए उरडामये चारे खूणे चार कलश दाव्या ठे, ते उपर तमारा पोत पोतानां नाम ठे, ते काढी लेजो.में सर्वना सरखा जाग करी वहेंची मूक्या ठे, ते रीतें लेजो, विवाद करशो मां, एम कही पिता परलोके पहेंच्यो. ते पठी चारे जाइयें पितानुं मृत्यु संबंधी लौकिक कारज कसुं. केटलोक काल त्यां एकठा रह्या, पठी छिजना विवादथी जूदा थया. ते वेला घरना चारे खूणेयी चार नामांकित कलश काढ्या. तो एक कलशमां माटी, एकमां हाडकां, एकमां वही एटले खतपत्रना चोपडा अने एकमां सोनै या जस्या हुता. ते जोइ त्रण जाइनां मुख विठाय थयां. जे नाना जाइने तो पितार्यें नगद धन आप्युं, अने अमने हाडकां, माटी अने कागल दीधां. ते अमे केम लेश्यें? एम कही हृदये त्राडना करी ठाती कूटी मूर्त्ता खाइ जोंय उपर पड्या! अहो! पितार्यें शत्रुरूप थइ अमने विश्वासे वंच्या. सर्व सार धन ते सोमने आप्युं अने अमने धूल तथा हाडकां आप्यां. एम कही त्रणे जाइ नाना जाइ सार्थे विवाद करवा लाग्या, अने कहेवा लाग्या जे, अमारां गलां रेहेंसीने तुं एकलो धन लेइ जाइश? एम थाय नही, ए धन तो चारे जाइ वहेंची छेशुं. एम विवाद करतां सर्व सज्जनें मली वात्या. कहुं के, तमे आप आपणो वेपार करो, ए धन हवे रहेवा द्यो. राजद्वारें प्रधान पुरुष जे न्याय करशे, ते रीते लेवाशे. एम शीखामण देइ विवाद निवास्यो. पठी एक सहिनामां पंचमहाजनो न्याय करी न शक्या, तेथी राजद्वारे आव्या, त्यां पण बुद्धिवंत प्रधानें विचासुं, ते वेला राजा हसीने वोढ्यो के, ए विवाद प्रधानें टाढ्यो के न टाढ्यो? तेणे कहुं हजी टाढ्यो नथी. एम कोइने बुद्धि उपनी नहीं.

त्यारें चारे जाइ दुखीआ थया थका देशांतर चाढ्या. मार्गमां एक पशुपालगाम आव्युं, त्यां कोइ बुद्धिवंत वृद्ध पुरुष सत्ता जोडी वेठो ठे, ते सत्तासमाजना सर्वे लोकने प्रणाम करी चारे जाइ वेठा. ते बखते चतुर पुरुषे पूव्युं. तमे क्यांथी आव्या? अने आगल कया काम माटे क्यां जाशो? एटले चारे जाइयें पितानुं जे वृतांत हुतुं ते एक वृद्ध पशुपाल आगल कसुं. तेथी ते बुद्धिवंत पुरुषे हसीने कसुं, तमारा नगरमां तेवो कोइ पंक्ति पुरुष नथी के, जे एनो परमार्थ जाणे? ते वेला चार जाइ कहे ठे के, पिता तो वाद मृकी मरी गया. पितार्यें अमने वंच्या. तेवारें ए वाद कोण टाले?

‘એવું સાંજલી બુદ્ધિવંત પુરુષ બોલ્યો. હે પુત્રો ! તમારો પિતા પંક્તિ હતો, ચતુર હતો, તમારો હેતુ હતો, માલ્યો વિચક્ષણ હતો ॥૩૧૪॥ તેણે જેને જે યોગ્ય હતું તેજ વરાવર વેહેંચી આપ્યું છે. પણ તમો તેનો પરમ અર્થ નથી જાણતા અને વિવાદ કરો છો. પિતાનો કાંઈ દોષ નથી. તેનો પરમાર્થ બુદ્ધિવંત પુરુષ ચારે જાણને કહે છે.—જેના કલશમાં માટી છે, તેને ઘર, હાટ, સ્થાન સર્વ આપ્યાં છે. જેના કલશમાં હાડકાં છે, તેને હાથી, ઘોડા, ગાય, જે સર્વ આપ્યાં છે. જેના કલશમાં કાગલ દોત છે, તેને ડગરાણી, વ્યાજુ ધન એ સર્વ દીધું છે, અને નાના પુત્રને અસમર્થ જાણી રોકડું ધન તેને આપ્યું છે. હવે તમે ચારે જાગ સંજાલી જુઓ. જે પિતાયે કોઈને ઝંઘું દીધું છે? જે માટે ધન તો વિજલીની પરેં અનિત્ય છે. અર્કતૂલની પેઠે અસાર છે, તે સારુ શો ક્લેશ કરો છો? પિતાના વચનથી માંહોમાંહે હિત જાવ રાખો. યતઃ—અશ્લાલિયા વિ અશ્પાલિયા વિ, વિહ્વંતિ સેસયા સુયણા ॥ હુંતિ સહિજ્ઞાવિહુરે, કુવિયા વિ સહોયરા ચેવ ॥ ૧ ॥

હવે ત્રણે જાણ તે બુદ્ધિવંતને પગે લાગી, લઘુ જાણને આર્થિંગન દેઈ આંસુ મૂકતા કહે છે. હે વત્સ ! અમે લોચી થઈ તને સ્થેદ પમાડ્યો, તે સર્વ તમે ક્ષમા કરજો. તે વેલા લઘુ જાણ તેમને પગે લાગી કહે છે કે, તમે મોટા જાણ તે મુકને પિતા સમાન છો, તમને મેં ધન અર્થે અશાતા ઉપજાવી તે ક્ષમા કરજો. ઇહાં વધાયે પંક્તિ પુરુષને કહ્યું, જે પિતા મૃત્યુ પામ્યા માટે મૂઢ એવા અમે ઠીયેં તેના તમે પિતાસમાન થયા; એમ કહીને તેમણે કદાગ્રહ મૂક્યો. ત્યારેં બુદ્ધિવંત પુરુષેં કહ્યું કે, તમારા પિતા મૃત્યુ પામ્યો માટે નાના જાણના તમે પિતાસમાન ગણાઉં, તમારો પિતા ચૂકે નહિ, તમે ધન અર્થે લઘુ જાણ સાથે સ્થેદ કસ્યો, તે નવો ચાલ કરવો તમને ઘટે નહિ. પઠી ત્યાંથી તે જાણ પોતાને ઘેર આવી, પિતાના લક્ષ્યા પ્રમાણે ધન વહેંચી લેઈ માંહોમાંહે અતિ સ્નેહવંત થયા. તેમણે નગરમાં વધામણાં કીધાં. નવા જન્મની પેઠે હર્ષ પામતા હવા. એવી કથા નિપુણ પુરુષેં કહી તે સજ્જાના સર્વ લોકો સાંજલી મસ્તક ધૂણાવી કહેવા લાગ્યા કે, એવા પશુ પાલ પણ બુદ્ધિવંત હતા કે જેણેં બુદ્ધિયેં કરી વિવાદ ટાલ્યો.

એ વાર્તા સાંજલી પદ્મરાજા ચમત્કાર પામી ચિંતવવા લાગ્યો જે, તે બુદ્ધિવંતે પારકા નગરમાં દૂરથી નિપજ્યું તે પણ ઉત્પાતકી બુદ્ધિયેં જાણ્યું.

अने तेनो केवो अर्थ कीधो ? तो शास्त्रनी जाण एवी ते मारी प्रियाने का मशास्त्रमां कौशलता संजवे ठे. तेमां शुं कहेवुं ? माटे हुं मंदबुद्धि, अनार्य, निर्लज्जा, दूर्गतिनो जानारो, निर्जाग्य एवो तुं. हुं ते स्त्रीरत्नने अयोग्य तुं. जेने में निरापराधे तेवुं दुःख दीधुं. एम चित्तमध्ये राजायें शोचना करी; अने दीनवदन थइ मंत्रीने कह्युं. हे मंत्री ! पापी एवा अपुणीयें में जे म हा पाप कीधुं, जे ते कन्या पिताने घेर सुखे समाधे रही हती ! हा हा ! तेने में अनर्थ पमाडी दुखणी करी; माटे हवे हुं प्राण धरवाने समर्थ न थी. तेथी तमे चिता खडकावो, तेमां हुं बलीने पवित्र थाउं. त्यारे प्रधाने, राजाने अत्यंत दुःखी तथा मरणाजिमुखी जाणीने ते मंत्री राजाने एकां ते कहेवा लाग्यो के, हे राजा ! तमे सांजलो. जे जला सेवक होय ते स्वामीनुं हिताहित जाणे. हे स्वामी ! जे काम करियें ते विचारी परखीने करीयें तो फल पामीयें, पण सहसा अविचारुं करे ते अशाता पामे ॥ यतः ॥ सहसा विदधीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम् ॥ वृणते हि विमृश्यकारिणं गुणं बुद्ध्याः स्वयमेव संपदः ॥१॥ अर्थः—सहसा विचार कस्या विना कोइ कार्य करवुं नही, अविचार जे ठे ते आकरा दुःखनुं स्थानक ठे, विचार करी काम करवानी जेने टेव ठे, ते पुरुषने संपत्ति पोते आवी वरे ठे. हे नाथ ! में तमारी आज्ञा पण करी, अने ते स्त्रीने पण जीवती एकां त स्थले राखी ठे. हवे जेम तमारी आज्ञा होय तेम करियें.

एवुं सांजली राजा आनंद पामी प्रधानने कहे ठे. हे मित्र ! तें ए स्त्रीने जीवती राखी ए मने जीवितदान आप्युं. पठी राजायें प्रजाते ते निर्दोषी स्त्री ने घेर तेडी अपराध खभाव्यो, अने ते दिवसथी राजानो राणी उपर प्रेम वृद्धि पाम्यो. इति पद्मराजा कथा. ३३४ ए दृष्टांत शंखराजाने साधुर्यें कह्यो.

माटे हे राजेंद्र ! पूर्वे जडबुद्धि एवा ते पद्मराजायें अविचारुं काम करी ने एवा दुःखरूपणी तुलामां पोतानो आत्मा पाड्यो. तेम तुं पण अविचारुं काम करी अवला सतीने दुःख देइ अने हवे पश्चात्ताप करे ठे, पण धर्मना जाण होय तो ते परजीवनो घात न करे. तेम आत्मघात पण न करे. जे माटे आत्मवान समान बीजुं कोइ पाप नथी. जे कुबुद्धि प्राणी दुःष्कर कर्म करे, ते बली तेना दोष टाळवाने माटे आत्मघात करे ठे, पण सर्व दुःखने टाळे एवो सुगम धर्म श्रीवीतराग देवनो जांख्यो ठे,

તે નથી કરતો. દુષ્કર્મના મર્મને હરણહારો ધર્મ છે, નિરંતર સુખ આપના રો છે, સંસારમાં સંત પુરુષને ધર્મ વિના ઘીજું કાંઈ પદાર્થ શરણજૂત નથી. તે સાંજલી શંખરાજા મુનિને કહે છે. હે સ્વામી ! દુઃખની દવાશ્રિયે જે વાંચ્યો, તેને હવે ધર્મની કથાએ શું હોય ? તો અંતસમય યોગ્ય જે ધર્મશંબલ હોય તે મુઝને આપો. ત્યારેં ફરિ મુનિ કહે છે. હે રાજન્ ! તું દુઃખનો થલ્યો મરણ છે છે, પણ એવા વાલ મરણેં કરી મૃત્યુ પામવાથી આગલ વિશેષ દુઃખ પામીયે. તે ઉપર કપિલબ્રાહ્મણનો દૃષ્ટાંત કહું તું તે સાંજલ ॥ ૩૪૦

ગંગાના તીર કોઈક સંનિવેશને વિષે સડો ગામ છે, તે ગામમાં પદ્કર્મ કરનાર અત્યંત શૌચધર્મનો ધરનાર કપિલ નામે એક બ્રાહ્મણ હોતો હવો. શૌચ પિશાચેં ગ્રહ્યો થકો તે દ્વિજ ચિંતવવા લાગ્યો, જે ધરતી ઉપર ફાટાં લૂગડાં ચુંચરાં પડ્યાં હોય, આજ્ઞડ્યાં ફૂલ ફલ પડ્યાં હોય, વિષ્ટા મૂત્રેં જસ્યો અશુચિ માર્ગ હોય, તેમાં શૌચ આચાર ધર્મ મારો કેમ રહે ? તલાવ કૂવાનાં પાણી પણ કેમ પીવાય ? માણસોનાં, કૂતરાનાં, બિલાડાં આદિકનાં મલમૂત્ર, હાડ પ્રસુલ સર્વ વરસાદને પાણીયેં તણાઈને જલાશયમાં જાય તે પાણી પીવાથી કેમ શૌચધર્મ રહે ? માટે સમુદ્ર વચ્ચે અંતર્દ્વીપ હોય, જ્યાં મનુષ્ય, પશુ વર્જિષ્ઠ જૂમિકા હોય, ત્યાં જઈ રહું, તો મારા શુચિ ધર્મ ની ક્રિયા રહે. અન્યથા ન રહે. એમ વિચારી કેટલાક દિન ગામમાં પાણી ઘાંટી દિંશવાથી પણ તેનો શુચિ ધર્મ ન રહ્યો. તે વચ્ચે કોઈ નિર્યામિક કને પૂછ્યું, જે અશુચિરહિત એવો કોઈ નરપશુવર્જિત દ્વીપ છે ? ત્યારે તેણે કહ્યું. શેલડીનાં ક્ષેત્રે જસ્યો એવો અજયદ્વીપ છે. તે સાંજલી તે નિધિ મહ્યાની પેઠેં હૃદયમાં હર્ષ પામ્યો. તે કપિલબ્રાહ્મણે પોતાના ક્ષેત્રિ કુટુંબ પરિવારને મેલી મિથ્યાજિમાનનો પ્રેસ્યો થકો વહાણે વેસી નિર્યામિક સાથે ચાલ્યો. સમુદ્રમાં તે દ્વીપ પામ્યો. જેમ જવસમુદ્રમાં નરજવદ્વીપ પામે તેમ તેણેં તે દ્વીપ પામ્યો. ત્યાં શેલડીનો આહાર કરે. વહાણ મૂકી ત્યાં રહ્યો. તે દ્વીપનાં પાણી પી ત્રણ વાર સ્નાન કરે, શેલડીનો રસ આસ્વાદે. એકદા શેલડી સ્નાતાં તેના વે હોઠ ।વદારણ પામ્યા, ત્યારેં એમ ચિંતવવા લાગ્યો. જો એ શેલડીને ફલ થાત તો ઠીક હોત. એવું ચિંતવી ફરે છે, એટલામાં કોઈક વહાણનો વેપારી તે ઇંજુના ક્ષેત્રમાં વડીનીતિ કરી ગયો હતો, તેની સૂકી વિષ્ટા પડેલી હતી તે જોઈ તે બ્રાહ્મણ શેલડીનાં ફલ જાણી હર્ષ પા

मीने चिंतववा लाग्यो जे अमारा देशमां शेलडी फलती नथी, अने आ
 द्वीपमांज फले ठे, ते कोइक द्वीपनो महिमा विशेष जाणवुं. एवुं विचारी
 ते फल (सुकी विष्टा) हाथमां ग्रहीने फलनी जांतियें अमेध्यने मेध्य मि-
 ष्टान्नसमान जाणी इंद्रियनी लोलतायें करी कपिलद्विजें तेनो जक्षण की
 धुं. जेमाटे कुधातृषार्त्त जे प्राणी होय ते शुचि अशुचिपणानुं विवेचन न
 करे. तेमज एकदा तेणें पोतानीज सूकी विष्टा पडी हती तेनुं पण विचरम
 पणें जक्षण कीधुं. एम विचरतां केटलेक दिवसे जेनी विष्टा खाधी हती
 ते पोताना देशनो जलखीतो वाणीज तेने बोल्यो. वहाणे बेसी ते द्वीपमां
 जल तथा शेलडी लेवा आव्यो हतो, तेमणें मांहोमांहे कुशल वार्त्ता पूढी.
 वाणियें कह्युं. हे कपिलद्विज ! इहां रही तमे शो आहार करो ठो ? कपि
 ल बोल्यो. इहां हुं शेलडी तथा तेना फलनो पवित्र आहार करुं तुं. एवुं
 सांजली वाणियो बोल्यो. शेलडीने फल कदापि न होय. द्विजें कह्युं. ए
 द्वीपने महिमायें इहां तो शेलडीने फल थाय ठे. वणिक बोल्यो. ते फल
 मने देखाड. तेवारे तेणे माणसनी सूकी विष्टानां लीमां देखाडी, अने क
 ह्युं के ए शेलडीनां फल ठे. ते जोइ वाणियो खेद पामी, माथुं धुणाडी क
 हे ठे: अहो ! एणे अज्ञानपणे फलनी जांते मानवीनी विष्टा खाधी ॥ यतः
 ॥ नातः परमहं मन्ये, जगतो दुःख कारणम् ॥ यद ज्ञान मोहोरोगो, दुरं
 तः सर्वदेहिनाम् ॥१॥ वाणीज बोल्यो. ते फलनो रस केवो ठे ? तुजने खा
 तां केटलो काल थयो ? कपिल बोल्यो. ए फलनो रस तो अमृतसमान ठे,
 अने एक मास थयो हुं खानं तुं. वाणिज बोल्यो. अरे अज्ञानी ! तें मूढ बु
 ढियें ए शुं काम कीधुं ! माथुं जागीने पग राख्या. थोडाशा अशौचथी वी
 दीतो, अने आतो तें सर्व प्रकारे अशौचनुं जक्षण कीधुं. धिक् पडो तहारा
 आ अज्ञान शौचपणाने, जेमाटे कोइ न करे ते कर्म तें कीधुं. जे अशुचिना
 जयथी. तुं नावो हतो ते तारा आगल विशेषे आव्युं. अरे ! एटलुं पण तें
 विचार्युं नहि, जे शेलडीने विषे क्यारे फल थतां हशे ? एतो कोइदेशे को
 इ द्वीपे न होय. कपिल बोल्यो. निर्मानुप एवा ए द्वीपमां विष्टा क्यांथी
 आवी ? वाणियो बोल्यो. अरे तारी अने मारी बेहुनी विष्टा तें खाधी.

ते सांजली कपिलब्राह्मण माथुं फोडी हाय हाय करी विज्ञाप करवा
 लाग्यो. रे देव ! तुं निष्कारण मारो वैरी थयो, जे मने विष्टा खवाडी. श्वान

वायसः वत् कीधो. हुं शौचधर्मनो अर्थी, कुटुंब परिवार मूकी समुद्रनी वञ्च
अंतरद्वीपे आवी रह्यो, तोपण तें मुऊने विटंब्यो. हुं त्रणवार स्नान करतो,
पुत्र स्त्रीथी अलगुं रांधी जमतो, एवा मुऊने हे दैव ! तें केम अमेध्यनुं ज
क्षण कराव्युं ? एम विज्ञाप करतो कहे ठे के, हवे हुं क्यां जाजुं ? केने कहुं ?
किंवा आत्मानो घात करुं. सत्य शौचनो धरनार हुं विष्टायें लीपाणो.

ते वेला ते वणिक पासे उजो हतो ते तेनो पश्चात्ताप सांजलीने कहे ठे
के, तें अज्ञानपणें तारी-मेले अपराध करीने हवे तुं निरपराधी दैव उपर
शो कोप करे ठे ? ॥ यतः—नरः कार्ये हि निष्पन्ने, मयाकारीति मायति ॥
तस्मिन् पुनरनिष्पन्ने, दोषं दैवाय यच्छति ॥१॥ अर्थः—मनुष्य कार्य सिद्ध
थाय तो 'मैं कछुं' एवो मद ते करे ठे, अने जो सिद्ध न थाय तो ते दैवने
दोष आपे ठे ॥१॥ हवे ते वणिक कहे ठे के, पूर्वे पंक्ति शौच धर्म आद
रह्यो ठे, ते धर्मने तुं ठांमीने बाह्य शौचें ज्ञागो, वायरे जेम वृद्ध मूलथी जां
ग्यो, तेम तुं मूलथी विणठो, ते हवे-केम शुरू थाय ? जे प्राणी अंतर म
लिन ठे ते बाह्य जलें हजारो वार स्नान करे तोही निर्मल न थाय. अंतरं
ग वेरी जीतवाथी परिणामे शुरू थाय. जलस्नाने तो अशुद्धता वधे. ज
लस्नान तो देवार्चन कार्ये बाह्य मज्ज टालवाने करवुं. ते माटे लोको जल
स्नान ते धर्म ज्ञानी कहे ठे. अनार्य अवतरती पशुवत् तरे ठे. तेहने अंत-
रंग शौचनुं कारण जोजनअंते पंक्ति कछुं के, जे पापाचार करशे ते कु-
जातिमांहे अवतरशे, अने जे पापाचार नही सेवे ते सत्कुल सुजातिमां
हे उषजशे, ते माटे विविध प्रकारनां शौच कहां ठे. ते जाणीने ते धर्मा
र्थी प्राणियें अंतरंग शौच धर्म जेवी शक्ति होय तेबुं आदरवुं. देवयात्रा,
विवाह, त्वरानो समय, राजदर्शन, संग्राम अने हाट बजार मार्ग एटला
स्थानके स्पर्शास्पर्शनो दोष नथी. एटले प्रकारे धरती फरशी थकी पवि
त्र थइ. जूमी उपर पड़ेबुं पाणी, पतिव्रता स्त्री, प्रजानुं हित करनार राजा
अने ब्रह्मचारी ए चारें सदा पवित्र कहेवाय ठे.

ते माटे तें ए लौकिक मार्गने मूकीने अलौकिक मार्गने आदरह्यो, तेथी
तीव्रपापे लीपाणो ठे. ते प्रायश्चित्त लीधे तुं शुरू थाइश. एम वाणियानुं
वचने ते कपिले मान्युं, पठी ते वणिक ने ब्राह्मण वे जणा वहांणे वेशी पो
ताने स्थानके आव्या. पोताना कुटुंबपरिवारने मदया. तयारपठी पंक्ति

कह्युं, तेम कपिलें प्रायश्चित्त लीधुं. पठी ते कपिल सर्व दर्शनने सरिखो शौचाचार आचरवा लाग्यो. ए कपिलनी कथा मुनियें कही ॥ ३७३ ॥

ते माटे हे शंखराजा ! थोडा अशुचिथी नाठो जे कपिल तेणें जेम घणुं अशुचि जोगव्युं, तेम हे राजा ! तुं दुःखना जयथी मरीश तो वली घणुं दुःख पामीश. जे माटे पापथी दुःख उपजे अने पाप जे ठे ते जीवहिंसा थी उपजे ठे. ते परप्राणीना घातथकी आत्मघातनुं पाप विशेष ठे. पुण्य थी ते पापनो क्षय थाय, अने वेनो क्षय थयो त्यारे जन्म, जरा, मरणना दुःखोनो क्षय थाय. ते माटे हे राजन् ! तुं हवे सर्व चिंता मूकी श्री वीत रागनो जोख्यो धर्म आदर, तेथी सुखी थाइश. एकदिवस तुं अमारा कथा प्रमाणे धर्म आदरीश तो पठी तुं तेनो प्रत्यक्ष पारखुं जोइश. अखं-
कित शरीरे पुत्रसहित एवी कलावतीछीने तुं जीवती देखीश. तमे वेहु घणा काळ लगें ओगना जजनारा थाशो. त्यारपठी जुक्तजोगी थइ अंतें राजलक्ष्मीने ठांमी छीसहित दीक्षा लेशो ने आराधक थाशो.

एम गुरुनुं कह्युं मानीने राजा ते वनमां एक रात्रि रह्यो, त्यां रात्रिने पाठले पहोरे एक स्वप्न दीतुं. कटपतरुयें वलगी लता फलसहित ठे, तेने कोइक पुरुषें ठेदी जूमिकायें पाडी. पठी वली ते लता फलसहित पाठी कटपतरुमां जइ वलगी. तेने ते तरुयें तुरत अवलंबी. एवं स्वप्न दीतुं के तरत प्रज्ञाते राग थतां राजा जाग्यो, त्यारे विचारुं के, अहो ! ए मोठुं स्वप्न मुजने क्यांथी दीठामां आवत, पण जो इहां रह्यो तो में ए स्वप्न दीतुं ! एम चिंतवी प्रज्ञात संबंधीनी करणी करी राजा गुरु पासे थावी वंदन करीने गुरुने स्वप्नार्थ पुठतो हवो.

त्यारे गुरु पण तेने स्वप्ननो अर्थ कहे ठे. तें राणीने दूर करी वियोग प-
माडो ते कटपतरुनी मालने ठेदी नांखी, पण ते माल पाठी तरत फलसहित जइने कटपतरुने वलगी. तेम हे राजा ! तमने ते राणी पुत्रसहित वेहेली मेलशे. एम सांजली राजा कहे ठे. हे मुर्नीइ ! तमारे प्रसादे करी एवं मुजने शुभ थवानुं ते महारे एमज होजो. एम कही राजा राणीनी खबर जोतो तेज वनमां केदलेक दूर गयो, त्यां लक्षायें नीचुं मुख करी दत्तकुंवरने कहे ठे के, हे मित्र ! दुर्बुद्धि एवा में महा पाप कीधुं, पोताना निर्मल कुलें लांछन लगाड्युं, पण गुरुयें अमृत किरणसमान वचन काव्यां

અને તેણે આશ્વાસના દઈને ધૈર્ય ઉપજાવ્યું, આશાયેં વિલુબ્ધો એવા મેં
આ દિવસ એમ ગમાવ્યો, પણ હવે હું મહારી સ્ત્રીને જો જીવતી ન देखું
તો મરણ પામીશ. તે માટે તમે ઘોડેસ્વાર થઈ ઉતાવલા જાઉં અને જ્યાં
કલાવતી હોય ત્યાં તેની તપાસ કરી શીઘ્ર તેને તેડી લાવો. એવી રાજાની
આજ્ઞા લઈને તે દત્તકુમાર ઘોડેસ્વાર થઈ કલાવતીની સ્થળે કાઢવા નિક
દ્યો. જે પુરુષે જ્યાં મૂકી હતી તે પુરુષે તે સ્થાનક દેખાડ્યું, ત્યાં લોહી
પડ્યું દેખી ત્યાંથી પગી પગ જોતો દૈવયોગેં તાપસનો આશ્રમ દીઠો ત્યાં
તાપસને પ્રણામ કરી દત્તકુમારે પૂછ્યું કે, હે તાપસ! નજીક પ્રસવ થઈ
એવી ઉત્તમ સ્ત્રીને તમે છતાં કંઈ દીઠો? ત્યારે તાપસ કહે છે, તું કોણ છે?
અને ક્યાંથી છતાં આવ્યો છે? ત્યારે તેણે કહ્યું. હું શેઠનો પુત્ર દત્ત નામે હું
અને શંખપુરથી આવ્યો હું. રાજાયેં મને સ્થળે કાઢવા મુક્યો છે. ત્યારે તે
તાપસ કહે છે. એ રાંકડી ઉપર હજી રાજા વૈરજાવ નથી મૂકતો. આ
કાંઈ થોડું કીધું છે? ગર્જવતી અવલોચને વનમાં મૂકાવી અને હાથ કપા-
વ્યા તે કંઈ હતું કહ્યું છે? જે હજી રાણીની સ્થળે પૂઠે છે. લોકની પણ
કહેવત છે કે, કીડી ઉપર કટક શું કરવું!

ત્યારે દત્તકુમાર તાપસને કહે છે કે, ઘણું કહ્યાની તો હાલ વેલા નથી,
પણ જો કલાવતીને નહિં દેખે તો તે રાજા હમણાં ચિતાગ્નિમાં વલી મર-
શે; તે માટે શીઘ્ર જ્યાં હોય ત્યાં દેખાડો. તથા હા કહો, જે અમુક જગા
એ તે જીવતી છે. ત્યારે દયાલુ તાપસ દત્તને પોતાને આશ્રમે તેડી ગયો.
ત્યાં તે દત્ત, કુલપતિને પ્રણામ કરી કહે છે. હે પ્રજુ! રાજાને અન્નયદાન
આપો. ત્યારે કુલપતિયેં કલાવતીને તેડાવી. તે પણ ત્યાં આવી. એટલે દ-
ત્તકુમારને દેખી ઘણું રડવા લાગી. જે માટે સજ્જનને દીઠે કોડગ-
ણું ડુઃખ થાય એવી નીતિ છે. તેમ ઘણે દહાડે સ્વજનને દેખી તે પણ ડુઃખી
થઈ ઘણું રડવા લાગી. તે રોતી દેખી મધુર સ્વરે દત્તકુમારે આશ્વાસના
દીધી ને સાસતી કીધી. દત્તકુમારે કહ્યું. એ કર્મગતિ છે. માટે હે સ્વામિ
નિ! રડવાનું નિષેધ કરો ॥ ૪૦૪ ॥ હે વેદેન! સંસારને વિષે જે મનગોચરે
ન આવે એવા શુભાશુભ કર્મ કરી પ્રાણી, સુખ ડુઃખ પામે છે. હે વાઈ!
જ્યારે અશુભકર્મનો ઉદય થાય, ત્યારે માતા, પિતા, જાઈ, પુત્ર, જર્તાર એ
સર્વ શત્રુરૂપ થાય. તેમજ જ્યારે શુભકર્મનો ઉદય થાય ત્યારે શત્રુ હોય તે

મિત્ર આવ. તથા હે વેની ! તમોને જે અતિ આકરું દુઃખ જોગવતું પડ્યું તેથી રાજાએ તમારા ગુણ જાણ્યા, પછી તમારા દુઃખથી તમારા વિયોગનું અનંતગણું દુઃખ રાજાને થયું છે. તે શંખરાજા, પશ્ચાન્તાપ કરતો હમણાં ચલ્યા અગ્નિમાં પ્રવેશ કરવા ઇચ્છે છે. જો હજીસુધી પણ તમારું મુખ જીવતાં નહીં દેશે, તો નિશ્ચય એ પ્રાણત્યાગ કરશે.

એવું સાંજલ્યું ત્યારે કલાવતી રથે વેણીને ઝરતાર પાસે જાવાને શીઘ્ર જમાલ થઈ ઝરતારે ઘણું અહિત કીધું છે, તો પણ પતિવ્રતા કુલવતી જે સ્ત્રી હોય તે ઝરતાર ઉપર હિત રાખે. ત્યારપછી તાપસાદિક તથા કુલપતિને નમસ્કાર કરી તેમને પૂછીને પુત્રસહિત રાણી રથમાં વેણીને પ્રજાતે વનને વિષે શંખરાજા પાસે આવી, તેને સંપૂર્ણ અંગવાલી દેલી જેને ઘણો હર્ષ થયો છે એવો રાજા લજ્જાથી નીચું જોઈ રહ્યો, પણ જંચું જોઈ ન શક્યો. હર્ષનાં વધામણાં થયાં, નગારાંના નિર્ઘોષથી ઝલ્લવ કરતા હવા. હર્ષવંત થયા એવા પ્રધાન સામંતાદિક સહિત એક ક્ષણમાત્ર સજામાં વેણીને પછી રાજા કલાવતી પાસે આવ્યો. જેમ ચંદ્રમા સદોષી છે, કલંકી છે, તોપણ તેને રોહિણી આવી મળે છે, તેમ કલાવતી પણ ઝરતારને આવી મળી. યદ્યપિ રાજા દોષી, કલંકી છે, તોપણ રાણીએ શેઠ ન રાખ્યો.

તે સમયે તે કલાવતી કાંઈક રોપવતીયકી નીચું મુખ કરીને વેળી છે એમ રાજાએ જોયું, ત્યારે રાજાએ મંદ જેનાં નેત્ર છે એવું કલાવતીનું મુખ પોતાને હાથે જંચું કરીને તેને મધુર વચને કરી કહ્યું કે, હવે હું જીવતો તુજને મુખ શું દેશાહું ? આ તારું મુખ મને જીવાડનારું છે. હું નિર્જાગ્ય તું જે મેં નિષ્કલંકને કલંક દીધું ? વલી તું તો નિષ્કલંક છે માટે તારી સ્તુતિ કેટલી કરું ! એવું રાજાનું પ્રશંસાવચન સાંજલી રાણી વોલી. નિર્જાગ્ય અને વરાકી એવી જે હું તે મારી સ્તુતિયેં સરયું. વલી રાજા કહે છે. હું નિર્ગુણી તું. કૃતમ્, નિર્દય, કુલકવનો કરનાર તું; જેમાટે મેં તહારા જેવી સતિયોમાં શિરોમણી, ગુણવતી એવી રાણીને શેઠ પમાડી. તથા તું ગુણવાન થતે તારો કાંઈ દોષ ન હતો તેમ ઘટાં વણી તારી ઝરતાર હું રાગી ઘટાં પણ વિરક્ત થયો, તે કોઈ પૂર્વકૃત કર્મના મર્મથકી મેં તુજને દુઃખ દીધું. ॥ ચતઃ ॥ સર્વો પુલ્કવાણં, કર્મણાં પાવણ ફલવિવામં ॥ અવરાદેષુ ગણં સુ ય, નિમિત્તમિત્તં પરોદ્દેશં ॥ ? ॥ વીજા કોઈ પ્રજા સોકેં પડલો અન્ય !

य. की धो होय तो राजा तेने आकरो दंभ करे, पण आतो राजाये पोतेज आकरो अन्याय कस्यो, तो तेने कोण पूढे? कोण दंभ करे?

वली राजा कहे ठे. जेम वटवृक्षे तथा जंवरने वृक्षे फूज देखाय नही, तथा वकुलवृक्षेने विषे फल देखाय नही, तेम तारे विषे कोइ दोष नथी. हे राणी! में अज्ञानथकी तारीजपर मातुं चितव्युं, ते हुं कहेवाने समर्थ नथी. तो हुं शुं कहुं? एम कही राजाये पोताना कोपनुं सर्व कारण पोते वीतेलुं कहुं. पगी राणीये पण चंमालणीये हाथ काप्या त्यांथी मांमीने सर्व दुःखंमय व्यतिकर कह्यो. वली नवा हाथ आव्या ते स्वरूप पण कहुं. स्यारे राजा हयें करी कहे ठे. हे प्रिये! आ चद्रदिवाकर पर्यंत महारा अपय शनो पडहो वागशे, अने तहारा मस्तके शीलनी छजा फरकती रहेशे. हे राणी! तारा दुःखने पश्चात्तापे हुं जे जीवुं तुं, ते गुरुना वचनरूप संजीविनी औषधीना प्रजावथकी जीवुं तुं. राणी कहे ठे. मुजने दुःखमांयी सुख थयुं ते पुत्रना पुष्पे करीने थयुं, अने तमो जीवता रह्या ते गुरुनी कृपाथ की रह्या. धन्य ए गुरुने के जेणे तमने सुबुद्धि आपी. तो मुजने हवे ते गुरुना दर्शन करावो, जेथी हुं महारो जन्म सफल करूं. एम कही प्रजाते महोटी रुद्रियेंसहित समस्त परिवार साथे राजा गुरु पासे आव्यो. मुनि ने वांदिने वेठो, मुनि पण तेमने शीलरूप धर्मनी देशना देता हवा॥४१७॥

प्राणीने शियलव्रत जे ठे ते शुचोदयनुं करनार ठे, शील ते शरीरनुं आपरण ठे, जीवने पवित्र करनार ठे, आपदाना समूहनुं हरनार ठे, तथा दुर्गतिना दुःखनुं टाढनार ठे, दौर्जाग्यादिक आपदाना समूहने नरुम करनार ठे, एवं शियल ते चिंतामणीरत्ननी पेठें दृष्टित सुखनुं आपवावाहुं ठे. तथा शियलथकी व्याघ्र, व्याल, जल, अग्नि आदिकना जय सर्व मटी जाय. ए शीयल जे ठे ते स्वर्ग तथा मुक्तिना सुखनुं आपनार ठे, इत्यर्थ. हे राजन्! तमे ए शीयलव्रतनुं माहात्म्य स्वयमेव दृष्टियें दीतुं, जे ताहरी स्त्रीना हाथ तें कपाव्या वतां ते शीयलना प्रजावें नवा आव्या. शीयल रूपिणी अग्निने जो समकितरूप वायु सखाइ मले तो ते घणा कर्मरूप इंधणने वाले. जिनेश्वरे कहुं जे आत्म तत्वरूप वस्तु जीवादि पदार्थ, तेहनी जे सहहणा ते समकित कहियें, ते महामोहनीयादि अशुभ कर्मना दाययी जीव समकित पामे. तथा हे राजेंद्र! संसारमध्ये जमतां

જીવને દેવતાની કૃત્તિ, દિવ્યજોગ સંપદા, વિવિધ પ્રકારની વિદ્યા, વિદ્યાન, એ સર્વને પામવું ઘણું શુભજ છે, પરંતુ નિશ્ચયથી એક સમકિત પામવું તે મહા હુર્લજ છે. સમકિતરૂપી મહારત્નનો દીવો જેવારે કદયને વિષે પ્રગ-
ત્યો, તેવારે જીવ દેવગુરુ અને ધર્મ તથા દર્શન, જ્ઞાન, અને ચારિત્રરૂપ ત-
ત્વનો જાણ થયો, તેવારે તે અઢારદોષે રહિત એવા શ્રી વીતરાગદેવને દે-
વ કરી જાણે. તે કાઠ્યે કરી કહે છે ॥ રાગદ્વેષ કષાય મોહ મથનો નિર્દ-
યધર્મધનો, લોકાલોક વિકાશ કેવલગુણો મુક્તાયુધોનિર્જયઃ ॥ શાપાનુ-
ગ્રહ વર્જિતો ગદ તૃપા ક્રુત્કામ નિડાજરા, ક્રીડા હાસવિલાસ શોકરહિતો
દેવાધિ દેવોજિનઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—વીતરાગદેવ તે કહેવા છે તોકે, રાગ દ્વેષ
અને મોહના મથનાર છે, તથા શુદ્ધધ્યાને કરી કર્મરૂપ ઇંધન જ્વાલીને
લોકાલોક પ્રકાશક એવો જે કેવલજ્ઞાનરૂપ ગુણ તેને પામ્યા છે, આયુધર-
હિત પ્રજુ નિર્જય છે, કોઈને સરાપ નથી દેતા, કોઈની ઉપર અનુગ્રહ પણ
આદરે કરી નથી કરતા, જેને રોગ નથી, તૃપા નથી, ક્રુધા નથી, કામ
નિડા નથી, જરા, ક્રીડા, હાસ્ય, વિલાસ, શોક इत्यादિક અનંત દોષર-
હિત એવા દેવાધિદેવ શ્રી જિનેશ્વર વીતરાગ જગવાન તે દેવ જાણવા.

દેવે ગુરુ કહેવા હોય તે કહે છેઃ—દયાવંત, સત્યજાપી, અદત્તત્યાગી,
બ્રહ્મવતધારક, પરિગ્રહરહિત, જેમને શત્રુ ને મિત્ર સરખા છે, મૃતિકાને કં-
ચન, તૃણ અને મણિ, સુખ અને દુઃખ, તૃણ અને સ્ત્રીના સમુદાય એ સર્વ
જેને સમપરિણામે છે. એવા જે મુનિરાજ તે ગુરુ જાણવા.

તથા ધર્મ તે કોને કહિયે? શ્રીજિનેશ્વરજાપિત ધર્મ તે એક દેશથી અ-
ને વીજો સર્વથી એવા વે પ્રકારે છે. તેમાં પંચ મહાવ્રતરૂપ શ્રમણધર્મ તથા
સાત્રીજોજન વિરમણરૂપ તે સર્વથી ધર્મ જાણવો, તેના ધારક મુનિરાજ છે.
અને વીજો સમ્યક્ત્વમૂલ ચારવ્રતરૂપ દેશવિરતિનો ધર્મ તે દેશથી ધર્મ
જાણવો. તેના ધારક તે શ્રાવક છે. એ વે પ્રકારનો ધર્મ કહ્યો, તે ધર્મ મો-
ક્ષનો પમાટનારો છે. વલી સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રની ઉપર જે
અજ્ઞાન તે સમકિત જાણવું. તે સમકિત કહેવું છે તોકે, ચિંતામણિરત્ન,
કામધેનુ, તથા કલ્પવૃક્ષ તથાકી અધિક પ્રજાવવાલું છે. તે સમકિત સર્વ
ધર્મનું આધારજૂત છે. એવું સમકિત શ્રી વીતરાગે કહ્યું તે ધર્મ જાણવો.

इत्यादि देशना सांजली मोहनीकर्मनी महोटी-दृढ गांठ जेदी मिथ्या

य. कीधो होय तो राजा तेने आकरो दंभ करे, पण आतो राजार्थ पोतेज आकरो अन्याय कस्यो, तो तेने कोण पूठे? कोण दंभ करे?

वली राजा कहे ठे. जेम वटवृक्षे तथा उंबरने वृक्षे फूज देखाय नही, तथा वकुलवृक्षनेविषे फल देखाय नही, तेम तारे विषे कोइ दोष नथी. हे राणी! में अज्ञानथकी तारीउपर मातुं चिंतव्युं, ते हुं कहेवाने समर्थ नथी. तो हुं शुं कहुं? एम कही राजायै पोताना कोपनुं सर्व कारण पोते वीतेहुं कहुं. पगी राणीयें पण चंमालणीयें हाथ काप्या त्यांथी मांमीने सर्व दुःखमय व्यतिकर कस्यो. वली नवा हाथ आव्या ते स्वरूप पण कहुं. त्यारे राजा हवैं करी कहे ठे. हे प्रिये! आ चद्रदिवाकर पर्यंत महारां अपय शनो पडहो वागशे, अने तहारा मस्तके शीलनी छजा फरकती रहेशे. हे राणी! तारा दुःखने पश्चात्तापे हुं जे जीवुं हुं, ते गुरुना वचनरूप संजीविनी औपधीना प्रजावयकी जीवुं हुं. राणी कहे ठे. मुजने दुःखमांथी सुख थयुं ते पुत्रनां पुण्यें करीने थयुं, अने तमो जीवता रह्या ते गुरुनी कृपांथ की रह्या. धन्य ए गुरुने के जेणे तमने सुबुद्धि आधी. तो मुजने हवें ते गुरुनां दर्शन करावो, जेथी हुं महारो जन्म सफल करूं. एम कही प्रजाते महोटी रुद्रियेंसहित समस्त परिवार साथे राजा गुरु पासे आव्यो. मुनि ने वांदिने वेठो, मुनि पण तेमने शीलरूप धर्मनी देशना देता हवा॥४२७॥

प्राणीने शियलव्रत जे ठे ते शुचोदयनुं करनार ठे, शील ते शरीरनुं आभरण ठे, जीवने पबित्र करनार ठे, आपदाना समूहनुं हरनार ठे, तथा दुर्गतिना दुःखनुं टालनार ठे, दौर्भाग्यादिक आपदाना समूहने नसम करनार ठे, एवं शियल ते चिंतामणीरत्ननी पेठें इच्छित सुखनुं आपवावाहुं ठे. तथा शियलथकी व्याघ्र, व्याल, जल, अग्नि आदिकना जय सर्व मटी जाय. ए शीयल जे ठे ते स्वर्ग तथा मुक्तिना सुखनुं आपनार ठे, इत्यर्थ. हे राजन्! तमे ए शीयलव्रतनुं माहात्म्य स्वयमेव दृष्टियें दीतुं, जे ताहरी स्त्रीना हाथ तें कपाव्या ठतां ते शीयलना प्रजावें नवा आव्या. शीयल रूपिणी अग्निने जो समकितरूप वायु सखाइ मले तो ते घणा कर्मरूप इंधणने वाले. जिनेश्वरे कहुं जे आत्म तत्वरूप वस्तु जीवादि पदार्थ, तेहनी जे सदहणा ते समकित कहियें, ते महामोहनीयादि अशुभ कर्मना क्षयथी जीव समकित पामे. तथा हे राजेंद्र! संसारमध्ये जमतां

જીવને દેવતાની શક્તિ, દિવ્યજોગ સંપદા, વિવિધ પ્રકારની વિદ્યા, વિજ્ઞાન, એ સર્વને પામવું ઘણું શુભજ છે, પરંતુ નિશ્ચયથી એક સમકિત પામવું તે મહા પુર્લભ છે. સમકિતરૂપી મહારત્નનો દીવો જેવારે શુદ્ધ્યને વિષે પ્રગલ્ભ્યો, તેવારે જીવ દેવગુરુ અને ધર્મ તથા દર્શન, જ્ઞાન, અને ચારિત્રરૂપ તત્વનો જાણ થયો, તેવારે તે અઢારદોષે રહિત એવા શ્રી વીતરાગદેવને સેવ કરી જાણે. તે કાવ્યે કરી કહે છે ॥ રાગદ્વેષ કષાય મોહ મથનો નિર્દય કર્મેધનો, લોકાલોક વિકાશ કેવલગુણો મુક્તાયુધો નિર્જયઃ ॥ શાપાનુગ્રહ વર્જિતો ગદ તૃષા ક્રુત્કામ નિદ્રાજરા, ક્રીડા હાસવિલાસ શોકરહિતો દેવાધિ દેવોજિનઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—વીતરાગદેવ તે કહેવા છે તોકે, રાગ દ્વેષ અને મોહના મથનાર છે, તથા શુદ્ધધ્યાને કરી કર્મરૂપ ઇંધન જ્વાલીને લોકાલોક પ્રકાશક એવો જે કેવલજ્ઞાનરૂપ ગુણ તેને પામ્યા છે, આયુધરહિત પ્રજુ નિર્જય છે, કોઈને સરાપ નથી દેતા, કોઈની ઉપર અનુગ્રહ પણ આદરે કરી નથી કરતા, જેને રોગ નથી, તૃષા નથી, ક્રુધા નથી, કામ નિદ્રા નથી, જરા, ક્રીડા, હાસ્ય, વિલાસ, શોક इत्यादિક અનંત દોષરહિત એવા દેવાધિદેવ શ્રી જિનેશ્વર વીતરાગ જગવાન તે દેવ જાણવા.

હવે ગુરુ કહેત્રા હોય તે કહે છેઃ—દયાવંત, સત્યજાપી, અદત્તત્યાગી, બ્રહ્મવ્રતધારક, પરિગ્રહરહિત, જેમને શત્રુ ને મિત્ર સરખા છે, મૃતિકાને કંચન, તૃણ અને મણિ, સુખ અને દુઃખ, તૃણ અને સ્ત્રીના સમુદાય એ સર્વ જેને સમપરિણામે છે. એવા જે મુનિરાજ તે ગુરુ જાણવા.

તથા ધર્મ તે કોને કહિયે? શ્રીજિનેશ્વરજાપિત ધર્મ તે એક દેશથી અને વીજો સર્વથી એવા બે પ્રકારે છે. તેમાં પંચ મહાવ્રતરૂપ શ્રમણધર્મ તંથા રાત્રીજોજન વિરમણરૂપ તે સર્વથી ધર્મ જાણવો, તેના ધારક મુનિરાજ છે. અને વીજો સમ્યક્ત્યમૂલ વ્રાવ્રતરૂપ દેશવિરતિનો ધર્મ તે દેશથી ધર્મ જાણવો. તેના ધારક તે શ્રાવક છે. એ બે પ્રકારનો ધર્મ કહ્યો, તે ધર્મ મોક્ષનો પમાડનારો છે. વલી સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રની ઉપર જે શ્રદ્ધાન તે સમકિત જાણવું. તે સમકિત કહેવું છે તોકે, ચિંતામણિરત્ન, કામધેનુ, તથા કલ્પવૃક્ષ તેથી અધિક પ્રજાવવાનું છે. તે સમકિત સર્વ ધર્મનું આધારજૂત છે. એવું સમકિત શ્રી વીતરાગે કહ્યું તે ધર્મ જાણવો.

इत्यादि देशना सांजली मोहनीकर्मनी महोटी इद गांव जेदी मिथ्या

ત્વને ઠેઢીને સમકિતરૂપ આત્મતત્ત્વ ધર્મ તેને રાજા રાણી પામ્યાં. પઠી રાજા ગુરુપ્રત્યે વિનંતિ કરે ઠે કે, અંધકાર તિમિરને હરનારી, સદા ઉદ્યોતકારી, મુક્તિપંથનું કારણ એવી નિર્મલ જે રત્નત્રયી તે રૂપ ધર્મ તે તમોએ પ્રકાશ્યો, તેજ વિવેકી પુરુષે અંગિકાર કરવો. પણ એ સ્ત્રી, ધન, સંતાનનો જે મોહ તેને લોહની વેડીની પેઠે ડુઃખે ત્યજી શકીયે, તે માટે હું વાલક પંચમહાવ્રતરૂપ ધર્મ પાલવાને અસમર્થ હું; તેથી મુજને શ્રાવકના ચાર વ્રતરૂપ ધર્મ અંગિકાર કરાવો. ત્યારે શંખરાજા અને કલાવતી રાણી સમકિતમૂલ વાર વ્રતરૂપ ધર્મ ગુરુ પાસે આદરી ગુરુને વાંદીને ગજારૂઢ થઈ હર્ષવંતથકા નગર મધ્યે પ્રવેશ કરતા હવા. ત્યાં શંખરાજા તથા સંપૂર્ણ અંગવતી, પુત્રવતી એવી કલાવતી રાણીને શ્રાવતાં દેખીને સર્વ નગરનાં નર નારી લોકોને આનંદ ઉપજતો હવો.

ત્યાં માંગલિક વાજિંત્રના જે શબ્દ તેનાં નિર્ધોષે કરી આકાશ ગાજતું હવું, મહાસતિનો મહિમા પ્રગટપણે ઉદ્ઘોષણા કરતો હવો, ઘર ઘરપ્રત્યે તોરણ વાંધ્યાં, હાટ શણગાર્યાં, ધ્વજા પતાકા વંધાવ્યા, અને ઠામ ઠામ મંગલિક ઉત્સવ થયો. એવો સર્વ સ્થાનકે ઉત્સવ પ્રવર્ત્યો. એવા અવસરે ધણી હર્ષિત થઈ એવી કોઈકે અર્ધાંજ મુખમંદન કીધાં, કોઈએ એકજ કાન શણગાર્યો, કોઈએ એકજ લોચન આંજ્યું, કોઈએ અડું સ્નાન કહ્યું, કોઈએ ન કહ્યું, કોઈએ થોડો ચોટલો ગુંથ્યો, કોઈએ ન ગુંથ્યો, કોઈએ થોડું જમ્યું, કોઈએ ન જમ્યું, કોઈએ થોડું તેવોલ खाधું, કોઈએ ન खाधું, કોઈએ કેટલાંક આજૂપણ વસ્ત્ર પહેર્યાં, કોઈએ ન પહેર્યાં, કોઈ પુત્રને ધંવરાવતી અધવંચ મૂકી આવી, કોઈક ધણીપ્રત્યે પીરસતી તેમજ દોડતી ચાલી, કોઈક નારી તો ચૂલે ધાન વલતું મૂકી ચાલી, કોઈ ધીનો ઘડો ઢલતો મેલી ચાલી, કોઈક ઝરતાર ઉઠલતો ગાલો દેતો મેલીને ચાલી, એમ સર્વ નગરની સ્ત્રીયો કલાવતીને જોવાને આવી. ત્યાં કોઈક સ્ત્રી, કલાવતી રાણીને મુક્તાફલે તથા ફૂલેં કરી વધાવે ઠે, ગુણગ્રામ કરે ઠે, ધવલ મંગલ ગાય ઠે, જય જય આનંદ પામો, હે કલાવતિ ! તુજને ધન્ય ઠે, તું ચિરંજીવ રહો, તું મહાસતી ઠે, તેં કુલ અજુઆદ્યું. ઇત્યાદિક ઘણી શ્લોકા કરતાં કરતાં નગરનાં લોક સર્વ પોતાને ઘેર આવ્યાં. ત્યાં રાજા રાણીને ઘણાં વધામણાં આવ્યાં, રાજાયેં દીન યાચકને ઘણાં દાન દીધાં, વંદીવાન સ

વૈને ઠોડ્યા, એમ પુત્ર જન્મ માટે ઘણા નાટકીયા નચાવ્યા, વાજિંત્ર વજ-
ઢાવ્યાં, લોકને શોકરહિત કીધા ॥ ૪૫૫ ॥

એમ દશ દિવસસુધી ઉત્સવ કરી, અગીઆરમે દિવસે શુચિજૂત થઈ,
વારમે દિવસે જ્ઞાતિ કુટુંબને જમાડી, પુત્ર પ્રાપ્તિથી રાજાના પૂર્ણ મનોરથ
થયા. સ્વપ્નમાં કલશ દીઠો હતો તેને અનુસારે પુત્રનું નામ પણ પૂર્ણકલશ
एवું સર્વની શાખે દીધું. એમ સુખમાં કાલ નિર્ગમે છે, ત્યાં સજ્જુની સંગતે
શાસ્ત્ર સાંજલે છે, વિપયાસક્તિપણું મૂકીને દેવપૂજાદિ ધર્મનાં કામ કરે છે,
સંતોષરૂપ અમૃતે કરી તુષ્ટ છે, ધર્મધ્યાને કરી પુષ્ટ છે, જાવજીવ વ્રહ્મચર્ય
વ્રત પાલે છે, તેની મનરૂપિણી જૂમિકા તે ગુરુવાણીરૂપ સુંધાયે સિંચાણી,
તેથી તેને વિષે વિવેકરૂપ વીજથી નિપજતું સમકિતરૂપ મોટું વૃક્ષ ઉદય
પામ્યું. શંમદમાદિ ગુણ તે તેની શાખાં છે, શ્રીજિનેંદ્રની પૂજા સત્કાર તે
તેનાં પત્ર છે, કુશ્રુતિરૂપ આકરા વાયુયે જે ફરશ્યું નથી, એવું તે સમકિત
રૂપી વૃક્ષ વિકસિત થયું, તેથી શંખરાજા જિનજીવન કરાવતો, જીર્ણો-
દ્ધાર કરાવતો, જિનની મહા પૂજા રચાવે, સાધુ જનની ઝત્તિ કરે, દીન
દુઃખીનો ઉદ્ધાર કરે, સાધર્મિકનું વાત્સલ્ય કરે, જિનમતના પ્રત્યનીકને
નિવારતો શિનશાસનને અજુવાલે, એમ ધર્મમાં ધન વાવરવાનાં કારણ ક
રતાં ઠતાં કેટલોક કાલ શ્રાવકવ્રત ધર્મ આરાધતાં તેણે ગમાવ્યો.

પછી પુત્રને રાજ્યયોગ્ય જાણી મધ્યરાત્રે રાજા જાંગીને ધર્મ જાગરિકાર્યે
ચિંતવતો હવો કે, અંહો ! આ અસાર સંસારસમુદ્ર તે દુઃખે તરી શકિયે
એવો છે. સમુદ્ર જેમ જલે જસ્યો છે તેમ સંસારસમુદ્ર તે શરીર અને મનના
દુઃખરૂપ જલે જસ્યો છે, તેમાં આત્મવનાં છાર જેણે રૂંધ્યાં છે, રૂઢા રૂઢા
ગુણે કરી પૂર્ણ છે, અને રૂઢા ચારિત્રે કરી યુક્ત છે, એવો જે અર્હઋર્મ તે રૂપ
જહાજ વિના તું કેમ સંસારસમુદ્રનો પાર પામીશ? એવી ધર્મ જાગરિકા
ને ચિંતવતો તે શંખરાજા ચારિત્રના મનોરથ કરે છે. મનુષ્યાવતાર પામ્યા
વિના ધર્મની પ્રાપ્તિ કદાપિ ન હોય, સિદ્ધાંતમાં ચૂલકાદિ દશે દૃષ્ટાંતે
માનવજીવ પામવો દુર્લભ કહ્યો છે. કદાપિ તે મનુષ્યજીવ પામે તોપણ ધર્મ
સાંજલવો દુર્લભ છે, તેથી ધર્મની સદ્દેહણાને આદરવી, તેનો મહા દુર્લભ
છે. પાંચ ઇંદ્રિયરૂપી અશ્વ અણ દમ્બા ઠતાં જીવરૂપી અસ્ત્રારને જીવરૂ-
પી કૂપને ત્રિપે પાડે છે, તથા માતા પિતા પુત્ર કલત્રાદિ સ્વજન કુટુંબ તે

તો મૃગ પાસની પેઠે દુઃખે ઠંઠાય એવાં છે, ધન ધાનની જે આશા તથા યૌવનપણું તે તો સ્વપ્નની પેઠે વિનાશ પામનારાં છે, દારાના જોગ તો કારા ગૃહ સમાન છે, રાજ્ય તો દુર્ગતિમાં પાડનાર છે, વિષય તો વિષ સમાન છે. તે કારણ માટે એક ચારિત્રધર્મ છે તે મુક્તિપદને પમાડે, તેથી સર્વ સંગને ઠાંકી સંયમસ્ત્રીને હું આદરું. એમ ધર્મજાગરિકાએ ચિત્તમાં ધારી કલાતીરાણીને રાજાયે પૂંચું, જે હવે આપણને આત્મસાધન કરવા માટે દી-કા લેવાનો સમય છે.

ત્યારે રાણી કહે છે. હે સ્વામી ! આપણે જોગ જોગવ્યા, ઇટલા દિવસ રાજ્ય પાડ્યું, હવે પુત્ર પણ રાજ્યનાર પાલવા ધુરંધર થયો, ત્યારપછી તત્ત્વ જાણ્યાનું સાર તો એજ છે, જે હવે ચારિત્ર ધર્મરૂપ શરણ, શ્રંગિકારવું. એ સંસાર તો અસાર છે એમ જાણી જન્મની સાર કરવાને મહસ્થાશ્રમ ઠાંકી, સાર સંયમ આદરી, મનુષ્યજીવ સફલ કરિયે.

એવું રાણીનું કેહવું મોટા ઉત્સાહથી સાંજલી પ્રધાનને પુઠી શુદ્ધ દિવસે મહોત્સવે પૂર્ણકલશકુંવરને રાજ્યાન્નિષેક કીધો ॥ ૪૭૫ ॥ પ્રાસાદેષુ મહોત્સવો વિરચિતો મારી તથા વારિતા, હુસ્થાનાં કુલમુદ્રુતં યતિવરાઃ સાધર્મિકાઃ પૂજિતાઃ ॥ મુક્તા વંદિજનાશ્રગુત્તમહતઃ સંતોષિતા યાચકા, એવં હ્યષ્ટ દિનાનિ તેન સકલો લોકઃ શ્રિયા સત્કૃતઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—જિન પ્રસાદને વિષે મોટે મહોત્સવે જિનપૂજા રચાવી, દેશમધ્યેથી માર શબ્દ નિવાસ્યો, દીન દુઃખીને તેના કુલને દાનાદિકેં ઉડ્ડસ્યા, યતિ તથા સાધર્મિકની ચક્તિ કરતો હવો, વંદીખાનેથી વંદીવાન ઘોડ્યા, યાચકજનને સંતોષ્યા, એમ આઠ દિવસસુધી શંખરાજાયે સર્વ લોકને ધનવંત કીધા.

એવા સમયમાં ઉદ્યાનપાલકે આવી રાજાને વિનંતી કીધી કે, હે સ્વામિન્ ! અમિતતેજા નામેં સકુરુ સુસાધુ આવી સમોસસ્યા છે. ત્યારે તે શંખરા જા વનપાલકને વધામણી આપી, પુત્રકલત્રપરિવારસહિત મહોટી રુદ્ધિ એ ગુરુને વાંદવા આવ્યા. ધર્મોપદેશ સાંજલી રાજા પોતે અવસર પામીને ગુરુને વિનંતિ કરે છે કે, હે જગવન્ ! કલાવતીયેં પૂર્વજન્મને વિષે ક્યું હુ કૃત ઉપાર્જ્યું કે, જે હુકૃતના યોગેં કરી મેં એ નિર્દોષ ઠતાં એના હાથ તોડાવ્યા. એવું પ્રશ્ન શ્રવણ કરીને જ્ઞાનસંપન્ન ગુરુમહારાજ બોલ્યાઃ—હે રાજન્ ! એ કલાવતીનો પૂર્વજીવ કહું હું તે તું સાંજલ.

મહાવિદેહક્ષેત્રમાં મહેન્દ્રપુર નામે પત્તન હતું, તે પત્તનમાં નરવિક્રમે નામે રાજા ઘણા કાલસુધી રાજ્ય કરતાં થકાં તેણે પોતાના શત્રુને ત્રાસ પમાડ્યા હતા, તથા તે રાજાનું પરાક્રમ ત્રિવિક્રમ તુલ્ય હતું. તે રાજાની સ્ત્રી લીલાવતી નામે હતી. તેના શીલની લીલા પ્રશંસનીય હતી. તે રાજા રાણીને એક પુત્રી થઈ. તેનું નામ સુલોચના રાખ્યું. તે ક્રમે કરી કામપાલનું જાણિયેં ક્રીડાવનજ હોયની! એવી યૌવન અવસ્થાને પામી. એકદા તે સુલોચના પોતાના પિતાના હાથે વેળી ઠે, એટલામાં કોણેકે આવીને રાજાને એક શુક જેટલું આપ્યો. તે શુક સુંદર આકારવાળો અને ત્રિચિત્ર એવી અનેક જાણા વોલવામાં ચતુર એવો હતો. કૌતુકરૂપી રસેંકરી રેંચાયલા રાજાએ તેને હાથઉપર લીધો, અને તેને વોલાવવા લાગ્યો. ત્યારે તે શુક જમણો પગ હંચો કરીને હથેં કરી એક શ્લોક વોલતો હવો. તે આ પ્રમાણે:—ત્વદારિતારિતરુણીશ્વસિતાનિલેન, સંમૂર્ધિતોર્મિષુ મહોદધિષુ ક્ષિતીશા||શ્રંતર્લુઘ્નઙ્ગિરિપરસ્પરશૃંગપાતાત્, ઘાતારથૈર્મુરરિપોરપયાતિ નિદ્રા || ૧ ||

|| અર્થ:—હે રાજન્! તેં મારેલા શત્રુની જે સ્ત્રિયો તેના શ્વાસવાયુયેં કરી સમુદના કલ્લોલ ઉઠલવા લાગ્યા, ત્યારે તે માંહે આમ તેમ જમનારા જે પર્વતો તેમના પરસ્પર આઘાતેં કરી શિખરો પડી જવાથી જે કડકડાટ શબ્દ થયો તેણેં કરી મુરારપુ જે વિષ્ણુ તેની નિદ્રા હડી ગઈ || ૧ ||

એવું વચન શુકના મુખથી સાંજલીને રાજા ઘણું રીઝ્યો, તેણે પોતાના અંગલમ્મ આચરણ અને ઘણું દ્રવ્ય જે પુરુષ તે શુકને લાવ્યો હતો તે પુરુષને આપ્યાં. પછી રાજાએ તે શુકપક્ષી પોતાની કન્યા સુલોચનાને આપ્યો. તેણે પણ હર્ષિત થઈને પોતાના આવાસ સ્થાનને વિષે જઈ સુવર્ણમય પાંજરામાં તે પંક્ષીને રાખ્યો, અને ઢાડમ, ડાઘ, ચારોલી, અંજીર, ઇત્યાદિ ફલ તેને લવરાવવા લાગી. જેમાં શર્કરા નાર્લી ઠે, એવું મધુર પાણી તેને પીવરાવવા લાગી. તે રાજકન્યા પેલા શુકને ક્યારે ક્યારે પોતાના લોલામાં લેતી હતી, ક્યારે ક્યારે પાંજરામાં મૂકતી હતી, ક્યારે ક્યારે તેને શુક્તિ વોલાવતી હતી. વહી આસન, શયન, ઝોજન, પાન, તથા રાજસજાને વિષે પણ તે શુકપક્ષીને પોતાના આત્માનો પેઠે વેગલો નહીં મૂકતી હતી. એવી રીતે તે રાજકન્યા તે પક્ષી સાથેં ક્રીડા કરવાને લોહુપી થઈ.

એકદા તે રાજકન્યા સહીના પરિવારને સાથેં લઈને નગરના સમીપ જા

ગમાં આવેલા કુસુમાકરનામા ઉદ્યાનને વિષે ગઈ, ત્યારે તે શુક તેની પ્રાસે હતો. તે ઉદ્યાનમાં નરકપાતને વારે, સિદ્ધિરૂપ વધૂનો સંગમ કરાવે, તૃપાવંત નેત્રને સુધારસનું પાન કરાવે, એવું જિનાલય તે રાજકન્યાયેં દીધું. ત્યારે ઘણા આનંદે કરી તે સુલોચના જિનપ્રાસાદમધ્યે ગઈ, અને ત્યાં શ્રી સીમંધરજીની પ્રતિમા જોઈ ઘણા હર્ષજરે કરી સ્તુતિ કરતી હવી. તે એવી રીતેં કે:-જગજ્ઞાંતુનિસ્તારણે યાનપાત્રં, શમારામવિશ્રામસંલીનચિત્ત મ્ ॥ નત્તાનેકનાકેંદ્રપાદારવિન્દં, સ્તુત્વે સ્વામિસીમંધરં દેવદેવમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-જગતમાંહેલા જે જીવ તેમને તારવાને અર્થે જે જિહાજસમાન, શાંતિરૂપ જે ઉદ્યાન તેમાં વિશ્રાંતિ લેવાને વાસ્તે સારી રીતે લીન થયું છે. ચિત્ત જેમનું, અને અનેક દેવતાઊર્થે નમ્યા છે પાદારવિન્દ જેમના એવા શ્રી સીમંધર જગવાનને હું સ્તવું તું ॥ ૧ ॥

એવી સ્તુતિ રાજ્યકન્યાયેં કહ્યા પછી તે શુકપદ્મી પણ તે શોજાયમાન જિનવિંવને જોઈ મનમાં ચિંતવતો હવો કે, આજે મારા જન્મનો મને ઘણો લાજ થયો, આજે મારો જન્મ કૃતાર્થ થયો. અહાં! આજ મારું પુણ્ય જાણ્યું ત થયું. જેમાટે જિનનાયકનું દર્શન થયું. આ જિનવિંવ મેં પૂર્વકાલને વિષે કોઈપણ સ્થલને વિષે જોયું છે. એવો જહાપોહ તે મનમાં કરે છે. એટલા માં તેને જાતિસ્મરણજ્ઞાન ઉપન્યું. તે એવી રીતેં:-જે હું પૂર્વજવને વિષે સાધુ હતો ત્યારે અનેક શાસ્ત્રના પઠન પાઠનમાં હું સાવધાન હતો, પુસ્તકરૂપ ઉપધીનો સંગ્રહ કરવાને તત્પર હતો, પણ સંયમનિર્વાહક ક્રિયાને વિષે મેં પોતાનો આદર શિથિલ કહ્યો. તેથી મારે વ્રતવિરાધના થઈ. મેં માયા કરી તેથી હું શુકયોનિમાં ઉપન્યો, પણ પૂર્વજવના અન્યાસેં કરી મને આ શુકજવમાં પણ જ્ઞાન ઉપન્યું. તથાપિ મને ધિક્કાર છે! જેમાટે, જ્ઞાનરૂપી દીપક હાથમાં ઠતાં હું અજ્ઞાનરૂપી અંધકારે કરી આંધલો થયો, અને ચારિત્રાચરણથી સ્વલન પામતો થકો જવરૂપી ગર્તામાં પડ્યો. તો પણ આજ ત્રિજગતના સ્વામી એવા શ્રીસીમંધરસ્વામીને આ તિર્યગ્ જવમાં પણ મેં જોયા, તેથી મને ઘણું પુણ્ય પ્રાપ્ત થયું; માટે હું આજથી જિનવિંવનું દર્શન કહ્યાવગર આહાર પાણી ન લેજું. એવો તે શુકપદ્મીયેં મનમાં નિશ્ચય કહ્યો. એવા અવસરને વિષે સુલોચના પણ જિનવિંવને નમસ્કાર કરી, શુકે કરી વિજૂપિત, એવા પંજરને હાથમાં લેઈ, પોતાના અવાસને

त्रिपे आवी. बीजे दिवसे नित्यनीपेठें शुकने पंजरमांथी काढीने जेवायां
जोजन करवा बेसे ठे, एवामां शुकपक्षी 'नमो अरिहंताणं' कही आकाश
मां उमी गयो, ते श्रीजिनजगवानने नमवा माटे बाह्योद्यानने विपे पहाँ-
च्यो. त्यां परमवक्तियें करी जिनने नमस्कार करीने ते उद्यान मांहेला फल
यथेष्टायें जक्षण करतोथको उद्यानमां फरवा लाग्यो. त्यारें ते सुलोचना ते
शुकना वियोगथी घणी दुःखणी थई, अने घणो आक्रोश करवा लागी. ते
बोली:- वसिष्ठ मय्य हियए, जीवं धि नूण कळ वसहस्सि॥ सुहवासं होऊ
णं, सुंदरपुणो किं न दीसहस्सि ॥१॥ अर्थ:- हे शुक! माहारा हृदयने विपे वा
स करीने, अने माहारा जीवनें आकर्षीने तुं कथां वसे ठे? एज सुखावासमां
रहीने सुंदर पुण्यरूप एवो तुं आज केम दृष्टिगोचर थतो नथी? पठी ते
शुकनी पडवाडे चालनारा काह्या राजाना सुजटोयें वसंतोद्यानमां गुप्तरीतें
विहार करतां ते शुकने जालमां पकड्यो, अने सुलोचना पासे लावी मूक्यो.

कोधें जेनां नेत्र रातां थयां ठे, एवी सुलोचनायें पण तेने लईने अव्य-
क्त शब्दें करी कळुं के, रे धूर्त! तुं मने वंचीने स्नेहायें उमीने वनने विपे
गयो, माटे हवे तुं ध्यानमां राखजे के, आजथी हुं तुजने वहार जवा द
इश नही. एवुं कहीने सुलोचनायें ते शुकनी गति जंग करवाने तेना पांख
लुंची लीधां, अने पठी ते शुकने तत्काल कारागृह जेवा पांजरामां तेणे
मूक्यो. शुक पण मनमां चिंतवतो हवो के, मारी पराधीनताने धिक्कार
होजो ॥ यतः॥ हठात् नीचतरं कृत्यं, कार्यते मार्यतेऽपि च ॥ नरकावास
देशीयां, तत्प्राहुः पारवश्यताम् ॥१॥ अर्थ:- जे अवस्थामां जीवने वला-
त्कारथी नीच कर्म करावे ठे, अने मारे ठे, माटेज ते पराधीनताने नरक
वास सरखी कहे ठे ॥ १ ॥ पूर्वजवने विपे हुं स्वाधीन ठतां प्रमादथी ल-
त्क्रियानुं अनुष्ठान नही करतो हवो, तेनुं आ फल ठे. अथवा ए दुःख ते
केटलुं ठे? एवुं दुःख तो में अन्य जवने विपे अनंतिवार सहन कळुं ठे,
अने आ जवमां पण तेमज सहन करीश, तेथी श्री बीतरागना मुखकम
लनुं दर्शन करवाने पण मने विघ्न थयुं. एवी चिंताये आतुर थयेलो अने
तेथीज जेने घणो दुःखतो जार थयो ठे, एवो ते शुक फरीथी चिंतन क
रवा लाग्यो के, हे जीव! तुं शोक मूक. शोक मूक. शोके करी आकर्षण क
र्मबंधन थाय ठे. जिनविंवतुं दर्शन कन्या वगर अन्न खाळुं ते मने कळपे

नही; माटे हुं अनशन करुं. एम चिंतवीने तेणें अनशन आदछुं. पठी ते पांच दिवस पर्यंत पंचपरमेष्ठिनमस्कारनुं स्मरण करतो मरण पामीने सौ धर्मदेवलोकने विषे महर्झिक देवता थयो.

सुलोचना पण तेना दुःखेंकरी दुःखणीथकी अनशन आदरी समाधि यें मरण पामी, अने सौधर्मदेवलोकने विषे तेज देवतानी देवीपणें उपनी. ते देवलोकमां विषयसुख जोगवीने क्रमें करी ते बन्ने जण देवलोकथी च्यव्या. तेमां शुकनो जीव ते तुं शंखराजा थयो, अने सुलोचनानो जीव ते आ कलावती नामें ताहरी पट्टराणी थई. माटे हे राजन्! जीवें जे खरेखरां पापपुण्य कस्यां होय तेनुंज फल ते जोगवे ठे. तेमां सुखदुःखनो कर्त्ता कोशपण नथी. जेमाटे पूर्वजवमां एणें तारा पांख लूंच्या, तेथी पूर्व वैरें करी तें एना हाथ कपाव्या ॥ यदुक्तम् ॥ कृतकर्मक्षयो नास्ति, कल्प कोटिशतैरपि ॥ अवश्यमेव ज्ञोक्तव्यं, कृतं कर्म शुचाशुचम् ॥१॥ अर्थः—कस्या कर्मनो क्षय कोट्यावधि कल्पे करी पण थाय नही. कछुं शुचाशुच कर्म अवश्य जोगववुंज जोश्यें ॥१॥ गुरुमुखथी एवी पूर्वजवनी वार्ता सां जली तेथी वैराग्यें करी वासित थयुं ठे चित्त जेमनुं एवा ते वेजण (शंख राजा अने कलावती) संसारनुं असारपणुं जाणताथकां, हाथ जोडीने गुरु ने प्रार्थना करता हवा के, हे प्रजो! संसारसमुद्रमांहे फलदाइ दीक्षारूपिणी नावा ते सित पटेंसहित अमने आपो. एटले सर्वविरती अंगि करावो.

त्यारें गुरु कहे ठे. तुज सरखा ज्ञानीने एज घटे ठे, जेमाटे बलता घरम ध्येथी कोण साह्यो पुरुष पोताना आत्माने उद्धरे नहीं! शूरांमां शूरो तुं ठो, तथा त्यागीमां तुं महा त्यागी ठो, जेमाटे आ समय निःसंगी थइने साहसीकपणें प्रवज्वाग्रहे ठे. त्यारें राजायें पण पुत्रनो आझा लइ मोटे महोत्सवे कलावतीराणीसहित दीक्षा लइ गुरुनो सा पें विहार कस्यो.

ते राज्यरूपी संसारथी उदासीनथका समतारसमां मग्नथका नरेंद्र देवेंद्रना सुखथी पोताना आत्माने समतासुखें करी अधिकसुखी जाणता हवा. ते राज्यरूपि कालोचित गीतार्थ थया. कालोचित सुसंयमी थया. कालोचित तपस्वी थया. कालोचित विहारकरता, कालोचित सर्वक्रियाकरता हवा.

जो दुःखमकालना दोषथकी तेवुं शरीर बल, वीर्य न रह्युं. तेवुं क्षेत्र पामवुं दुर्लभ थयुं. तेवा सन क्रियाना योगना मेलवी आपनारा सखाइ

पण न मळता. एवा योग थके पण जे मुनि अकार्यथी निवृत्तिने जे आ-
 झासहित जयणायें चारित्र पाले ते पण आराधक कह्या ठे ॥ यतः ॥ आ-
 गम नुक्तम् ॥ जयणाउ धम्मजणणी, जयणा धम्मस्स पालणी चेव ॥ तव
 बुद्धिकरी जयणा, एगंतसुहावद्वा जयणा ॥ १ ॥ फासुयएसणीएहि, फासु
 यउहासिएही पुसेहि ॥ मीसिएणय आहा, कम्मेण करंति जयणाए ॥
 २ ॥ सुत्तविहिवठाए, विवहुमाणा न विहएचरणं ॥ जणिउतयठमेवहि,
 जमंह वएसो जिणिंदेहि ॥ ३ ॥ अर्थः—जयणा जे ठे ते धर्मनी माता ठे,
 धर्मनी रखवाली ठे, तपने पुष्टि आपनारी ठे, निश्चयेंकरी सुखावद्वा जय-
 णा ठे. कोइएक अपवादथी जो झूण लाग्यां होय तो ते गुरुपासे प्राय-
 श्चित्त लक्ष्ने ते धैर्यवंत चारित्रवंत मुनि शोचता हवा. ते शंखराजा तथा
 कलावतीराणीयें शुद्धचारित्र पाली अंते अणसण लक्ष त्यांथी कालमासे
 समाधिमां काल करी शंखराजा सौधर्मदेवलोके पद्मविमानमां पांच पट्यो
 पमना आयुष्ये देवता थयो, अने कलावतीराणी साध्वीपणें शुद्ध चारित्र
 पाली शरीर ठांमी कालमासे काल करी ते पण सौधर्मदेवलोके पद्मविमा-
 नमां तेज देवतानी देवीपणें देवांगना थइ ॥४९३॥ काव्य ॥ सद्धामधाम
 विषयाद्भुतलब्धकाम, मुद्दामदेवरमणीकृतगीतनृत्यम् ॥ तत्तत्र देवमिथुनं
 वररूपि पंच, पट्योपमायुसहितं च मिथोऽनुरक्तम् ॥ ४९४ ॥ अर्थः—जलां
 धामनी लीला, तथा अद्भुत विषय पामेला, उत्तम कामजोग, देवता संव-
 धी रमणीक गीत नृत्य, तथा वाजिंत्रना शब्द तेमां तल्लीन थयेला एवा
 ते देवदेवी देवतापणानां जोग जोगवतां पांच पट्योपमनुं आयुष्य पाल
 तां मांहोमांहे अनुरागीपणे रह्या ॥४९४॥ जला जाविक मुनिनां जे चारि-
 त्र ठे ते कुगतिना हरनार होय, ने मुक्तिवृक्षनां बीज होय, विषयादिमां
 आलंबन सूकी संपूर्ण क्रियाना करनार तेमाटे दुःखमयकालने विषे मुनि
 राजे शुद्धचारित्र अप्रमादपणे पालवुं ॥४९५॥ पोताना अज्ञानताना दोष
 थी जे एम कहे ठे के, आज दुःखम कालमां चारित्र नथी, तेनुं वचन
 सांजलवुं नही. तेम तेना दर्शनथी पण पाप लागे ॥४९६॥ जे प्राणी बहु
 आरंजी ठे, कामजोगना रुद्धि ठे, चारित्रनो चार वदेवाने असमर्थ ठे,
 ते प्राणी साधुजनना अग्रता दोष देखे ठे. गुण जोवाने मद्वा अंध ठे ॥
 ४९७ ॥ जे सावय व्यापाररहित थया, जे शील सत्त्वमां रक्त ठे, चारित्रवं

ત વહુલઙ્ગિયેંસહિત ઠે, તે શંખસુનિની પેઠેં સ્વર્ગ તથા મુક્તિના જજના-
રા થાશે. ॥ ૪૯૭ ॥ પ્રથમ જન્મમાં પ્રથમ વ્રતધારી એવા જે શંખરાજા તથા
કલાવતી તેની કથાયેં કલિત એવો એ આ ચરિત્રનો પ્રથમ સર્ગ ઠે ॥

॥ ૬૬ ॥ શ્રી પૃથ્વીચંદ્રગુણસાગરચરિત્રે પ્રથમસર્ગસ્ય વાલાવબોધઃ સમાપ્તઃ ॥

॥ અથ શ્રીત્રિતીયસર્ગસ્ય વાલાવબોધ પ્રારંભઃ ॥

॥ હવે દેવતા થયેલો શંખરાજાનો જીવ તે ત્યાં દેવસંવંધી જોગ જોગ-
વી ત્યાંનું આયુષ્ય પૂર્ણ પાલીને ત્યાંથી ચ્યવી શેષ રહી જે પુણ્યપ્રકૃતિ તે
એકરી સહિત જ્યાં ઉપન્યા તે સાંજલો. જંબુદ્વીપના દક્ષિણાર્ધ જરતદોત્ર
ને વિષે મધ્યસ્થનું જે મંરુન એવો મણિપિંગલ નામા દેશ હોતો હવો. તે દે-
શ કેવો ઠે. જ્યાં સુંદર ગામ તે પુરસમાન ઠે, ઘણી લક્ષ્મીયેં કરી મનોહર
એવાં જ્યાં ઘણાં પુર અને નગર ઠે, તે દેશને વિષે (પોત કેળ) વાહણ સમા-
ન ચરેલી ઠે સકલ સાર વસ્તુ જેમાં, તથા (પોત કેળ) વાલક સમાન ઘ-
ણાં આલય જ્યાં ઠે, એવું પોતનપુર નામે નગર ઠે. ત્યાં શત્રુંજય એવે નામે
રાજા ઠે. તે કેવો ઠે ? તો કે, જેણે પોતાનું હૃદય પરનારીને નથી દીધું, ત-
થા પોતાની પૂંઠ શત્રુને નથી આપી. એવો શિયલવંત પરાક્રમી તે રાજા
ઠે, તેને રૂપવતી લાવણ્યવતી એવી વસંતસેના નામે રાણી ઠે. તે રાજા રા-
ણીને ઇંદ્ર ઇંદ્રાણીની પેઠેં, રવિપ્રાચીદિગૂની પેઠેં, શિવગૌરીની પેઠેં, સુલ-
ભય જોગ જોગવતાં તેમનો ઘણો કાલ આનંદમાં જતો હવો.

તેવે સમયે વિવેકી એવો શંખરાજાનો જીવ તે દેવતાના જવથી ચ્યવ્યો,
તે શુક્લવર્ણ પાંચવાલા હંસની પેઠે તે રાણીની કુલરૂપી સરોવરને વિષે અ-
વતરતો હવો. તે સમયે પૂર્ણચંદ્રમા સમાન જેનું મુખ ઠે એવી સુલભય્યાને
વિષે સુતી થકી સમસ્ત કમલે કરી પૂર્ણ એવા કમલાકરને તે પૂર્ણ ચંદ્રવદ-
ની એવી જે રાણી તે દેખતી હવી. પ્રાતઃકાલે પ્રજાતનાં વાજિત્ર વાગતાં
સાંજલી રાણી હર્ષવંતી થઈ થકી જાગીને જરતારને સ્વપ્ન દીઠાની વાર્તા
કેહતી હવી. ત્યારેં રાજાયેં કહ્યું. હે રાણી ! એ સ્વપ્નાનુસારે તને કુલઊદ્યોત
ક પુત્ર થાશે. રાણી કહે ઠે. દેવગુરુના પ્રસાદેં કરી એમજ હોજો. પઠી રા-
જાની આજ્ઞા લઈ પોતાને મંદિરેં જઈ તે રાણી ગર્જની પ્રતિપાલના કરે ઠે.

દેવગુરુની પ્રતિ કરીશ, દીન ડુલ્હીને દાન આપીશ, યાચકોને સંતુષ્ટ

કરીશ, સાધર્મિકનું વાત્સલ્ય કરીશ, અમારી પ્રવર્ત્તાવીશ, એવાં શુજ મોહો
 છાં તે રાણીને ઉપજ્યાં. તે વધાં રાજાયેં પુરાં પાડ્યાં. પઠી શુજયોગે પૂર્વધિ
 શે જેમ સૂર્ય પ્રકાશે, તેમ તેજવંત અંધકારને ટાલતો એવો પુત્ર મધ્યરાત્રે
 તે રાણીયે પ્રસવ્યો. ત્યારે સુમુખ નામા દાસીયેં પુત્રજન્મની વધામણી આ
 પી. ત્યારે રાજાયેં તેને સાર શૃંગાર આપ્યા. દાસીકર્મ ફૂરેં કીધું. એવી વ-
 ધાઈ આપી. ત્યારપઠી પ્રાતઃકાલને વિષે રાજાયેં પુત્રનો જન્મમહોત્સવ પ્ર-
 વર્ત્તાવ્યો. ત્યારે ગીત અને નૃત્યેં કરી ઘણો અદ્ભુત રસ ઉપન્યો. તોરણ જે
 ઠે તે સ્ફુરણ પામવા લાગ્યાં. શ્રેષ્ઠ એવા તુર્યાદિક વાજિત્ર તેણેં કરી આકા-
 શ જરાઈ ગયું. લોકને આપેલું જે પ્રધાન દાન અને માન તેણેં કરી મોટું
 વર્ધાપન થયું. એવી રીતે એકમાસ અતિકાંત થયો, ત્યારે રાજાયેં કુટુંબને
 જમાડી સર્વની સાથે સ્વપ્નને અનુસારે તે પુત્રનું કમલસેન એવું નામ પાડ્યું.
 તે પુત્ર શુક્લપદ્મની વીજનો જે ચંદ્રમા તેની પેઠે વૃદ્ધિ પામતો થકો કુશ-
 લ, લાયક અને સકલ કલાયેં કરી પૂર્ણ થતો હવો. તે પુત્ર પવિત્ર યૌવના
 વસ્યા પામ્યે ઠતે તે કુમર હર્પરહિત, શોકરહિત, દ્વેષરહિત, ઇર્ષ્યારહિત,
 ક્યાંય ફોકટ વિવાદ નહીં કરે, ક્યાંય વિરોધ નહીં કરે, ક્રોધ નહીં કરે,
 મહા મત્સર નહીં કરે, વિવાદની અથવા વિષયવિકારની વાર્ત્તા તો તેને
 રુચેજ નહીં, પૂર્વજન્મના સુકૃત અજ્યાસથકી શાંત, દાંત, દયાવાન્ એવો
 તે થયો. નીચીદૃષ્ટિથી ચાલવું, સત્ય વચન બોલવું, મુનિની પેઠે મૌન ધા-
 રણ કરીને રહેવું, અવસરે થોડું બોલવું, એવો તે કુમાર પરોપકારી, દાક્ષિ-
 ણ્યવંત, દાતાર, પરાક્રમી, ગંજીર, ગુણવંત, હોતો હવો ॥ ૨૧ ॥ એવે સમ-
 યે જ્યાં કોકિલ જે ઠે તે ગાયન કરે ઠે, ત્રમર જે ઠે તે વંદી થઈને સ્તુતિ
 કરે ઠે, કિંશુક વૃક્ષ જે ઠે તે જેના ઉપર ઠત્ર ધરે ઠે, અને મચકુંદના વૃક્ષ
 જે ઠે તે જેની ઉપર ચામર ઢાલે ઠે એવો વસંતરાજા આવ્યો. એટલે વસંત
 શત્રુ આવી. તે સમયે સ્ત્રીયોને દેહી કામી સુજટનું માન વિલય ગયું ઠે,
 તે સ્ત્રી આગલ હાથ જોડી ડાહ્યા રહે ઠે, હીંચોલે હીંચે ઠે, નર નારી જન જે
 ઠે તે લલ્લા ગર્વ સૂકીને ફાગનાં ગીત ગાય ઠે, પ્રાયઃ ત્રમરનું નૃત્ય અને
 ગુંજારવરૂપ રાસ ગીત તેણેં કરી શોજતું એવું મહીમંજલ થયું, યુવાન પુરુ-
 ષને હલાતકારી એવો મધુમામ આવ્યો, ત્યારે મિત્રની પ્રેરણાથી ક્રીડા
 જોવાને અર્થે કમલસેનકુમાર નંદનવનને વિષે આવતાં હવો.

ત્યાં ક્રીડાયેં કરી વ્યગ્ર ઠે મન જેનું એવા તે મિત્રાદિક રમતાં અન્ય જ ગ્યાણ ગયા, ત્યારે કુંવરે ત્યાં વેઠાં થકાં અહો! એતો અનાથ ઠે એવો કોઈ-કના મુખથી બોલાતો શબ્દ સાંજલ્યો. ત્યારે કુંવરે વિચાણું, જે માહરો પિતા લોકનો નાથ ઠતાં એ અનાથ શબ્દ કોણ કહે ઠે? અને તે કેમ કહે ઠે? એવો અમર્ષ ધરી તે કુમર શબ્દને અનુસારે તે દિશિજાણી ચાલ્યો. તે કેટલેક દૂર ગયો, પણ શબ્દનો કહેનારો કોઈ દીઠો નહીં, ત્યારે ત્યાંથી પાઠો વલ્યો, ઇટલામાં વલી એનો ષજ શબ્દ સાંજલ્યો. ત્યારે વલી શોધ કરવા આગલ ચાલ્યો. ત્યાં અતિ દૂર નહીં એવા એક દેહરાને વિષે પ્રવેશ કરતો એક સ્ત્રી દીઠી. તેવારે કુમરે વિચાણું, જે એ શબ્દ તો બે ત્રણવાર એનાજ મુખથી નીકલ્યો હોય એમ સંજવે ઠે, તે માટે એનેજ પૂઠું. એવું ચિંતવીને કુંવર દેહરાને દ્વારે પેસે ઠે, ઇટલે તે દેહરું ઝડીને દૂર ગયું, અને પ્રાસાદરૂપ થઈ રહ્યું. તેવારે કુંવર વિસ્મય પામ્યો. ઇટલામાં પ્રાસાદ મધ્યેથી એક પ્રૌઢ સ્ત્રી નીકલી. તે હર્ષવંત થકી કુમરને આદર સન્માન દઈ કહે ઠે કે, હે સ્વામિ! તમે અહીં વેસો.

તે સાંજલી કુમર કહે ઠે. હે સ્ત્રી! તું કોણ ઠો? આ ઇંદ્રજાલરૂપી તે શું ઠે? જગત અનાથ તું કેમ કહે ઠે? તેનો ઉત્તર તું તરત આપ. ત્યારે તે સ્ત્રી કહે ઠે. જેનો કોઈ નાથ નથી તેને આ વધું જગત્ અનાથ ઠે. ત્યારે કુમર કહે ઠે. એ ઇંદ્રજાલ તે શા વાસ્તે રહ્યું. સ્ત્રી બોલી. તાહરે માટે કહ્યું. હે નિપુણ! તું કોણ એમ સ્ત્રીજાતીને પૂઠવું તુઝને ઘટે નહીં ॥ યતઃ ॥ સરિયાણં નરિંદાણં, રિસીણ કમલાણ કામિણીણં ચ ॥ પુઠંતિ ઝ ગામં જે, કુસલતં કેરિસં તેરિં ॥ ૧ ॥ અર્થ:-નદી, રાજા, રૂપિ, કમલ અને કામિની એ મનો ગામ જે પૂઠે તેનું કુશલ કેવી રીતે થાય ॥ ૧ ॥ તોપણ તુંને કંઈક કહું તું કે, સ્ત્રીજાતિ જે ઠે તે હમેશ પવિત્રજ ઠે. કારણ સૂર્ય, નદી, નારી, રાજમાર્ગ અને સુવર્ણ એ પાંચ વસ્તુ સર્વદા પવિત્ર ઠે. એમ કૃષ્ણે ધર્મરાજાને કહ્યું ઠે. હવે તું મહારી વાર્તા સાંજલ. શ્રીનામક હું પ્રૌઢ નાયકા તું, હું લાયક એવા વહુ ઉત્તમ પુરુષે ઝોગવી તું, પણ હું સાંપ્રતિ અનાથ તું. તેમા ટે હે સ્વામિ! તું દયાલ ઠો, તું નિપુણ ઠો, ઝપકારીમાં શિરોમણી ઠો, તેથી મુંઝ અનાથના તમો નાથ થાઈ. જે ઉત્તમ હોય, તે પરસ્ત્રી ઝોગવે, એવું વિપરોત વચન સ્ત્રીવેં કહ્યું, તે સાંજલી કુમરે હૃદયમાં ધારીને પઠી તે સ્ત્રી

प्रत्ये कळुं के हुं परस्त्रीने जोगवुं नहीं, जेमाटे उत्तम पुरुषे परस्त्री जोगववी नही. परस्त्रीने सामुं जोवाथी पण शीयलरूप प्राण जाय, अने जो हृदयमां लागे तो कालजुं कापी नाखे, माटे एने तरवारनी धार समान जाणो.

माटे न्यायमार्गीं उत्तम पुरुषे परस्त्रीसंग न करवो ॥ उक्तं च ॥ आगमे ॥ मद्भलं विमलं पि कुलं, हिलिज्जं पागण विजणेण ॥ पढं डुरंते न रण, पुरिसो परनारिसंगेण ॥ ? ॥ उच्चिष्ठे विठं पि व, परनारी परिहरंति सप्पुरिसा ॥ सेवंति सारमेयव, निंदिया जे डुरायारा ॥ १ ॥ अर्थः—परस्त्रीना संगेंकरी पुरुष पोताना निर्मल कुलने मलिन करे ठे. पातकें करी पोताना आत्माने हीन करे ठे, अने डुरंत नरकने विपे पडे ठे. सत्पुरुष जे ठे ते उच्चिष्टनी पेठें परनारीने ठामे ठे, तथा जे डुराचारी अने निंदित पुरुष ठे ते श्वानसरखा थडने परनारीने जोगवे ठे ॥ १ ॥ जेनो कोइ नाथ न होय, अथवा दुःखी होय, तेने पोपवानो अथवा पालवानो नाथ हुं तुं, परंतु कढपांते पण परस्त्रीनो संग करनार हुं नहिं. जो मारुं चित्त तुं हरीश तो हुं सत् पुरुष नहि. तो हुं परस्त्री केम धारुं! एम कहेतो ते कुमार त्यांथी नीकढ्यो. त्यारें ते बोली. सूना घर मध्ये पेसीने जेम श्वान नीकले तेम तुं केम नीकढ्यो. जो तद्वारा अंगमां सुजटपाणुं होय तो तुं महारा मुख आगल आव. एम सांजली कुमर तेने सामो गयो एटले कोइ पुरुषे कळुं. हाथमां तरवार ग्रहीने तुं स्वतंदाचारीयको शुं सिंहने वारीश? माटे जो तुं साचा पुरुषमां सिंह होथ तो जोउं, जे हुं प्रहार दउं तेमे तुं सहन कर. त्यारे कुमरे पण खडग काढी सावे खंजे धळुं. त्यारे ते पुरुषे पण तरवार खांधे धरी कळुं. हे मूढ! पहेलो प्रहार तुं कर. त्यारें कुमरें कळुं. हुं निरपराध एवा कोइने प्रथम वात न करुं. त्यारें न पुरुष तुष्टमान थड कहेवा लाग्यो के, अहो! सत्व श्रीमंत नर! तुं तारा शरीरनी शोचायें राज लक्ष्मी। सुखे जोगव. वीजुं अंगदेशनी लक्ष्मी तुं जोगवीश. में स्त्री तथा पुरुषरूपे करी तुजने इंद्रजालपाणुं देखाड्युं, अने तादरुं धैर्य जोवाने तहारी परीक्षा करवाने जे तुजने वचन कुवचन कळ्यां, ते तुं खमजे. हे सत् पुरुष! तुं चंपानगरीनो अधिपति तुं. एम कही ते देवता अदृश्य थयो.

त्यारे ते कुंवर पण अंगदेशना पदनी प्राप्ति जाणी, दर्पवत हृदये करी शुभ शुकनें प्रेक्षो थको आगल चाढ्यो. त्यां आगल जतां एक मोटुं सरो

ત્યાં ક્રીડાયેં કરી વ્યય ઠે મન જેનું એવા તે મિત્રાદિક રમતાં અન્ય જ ગ્યાપ ગયા, ત્યારે કુંવરે ત્યાં વેઠાં થકાં અહો ! એતો અનાથ ઠે એવો કોઈ-કના સુખથી બોલાતો શબ્દ સાંજવ્યો. ત્યારે કુંવરે વિચાણું, જે માહરો પિતા લોકનો નાથ ઠતાં એ અનાથ શબ્દ કોણ કહે ઠે ? અને તે કેમ કહે ઠે ? એવો અમરૂંધરી તે કુમર શબ્દને અનુસારે તે દિશિજણી ચાલ્યો. તે કેટલેક દૂર ગયો, પણ શબ્દનો કહેનારો કોઈ દીઠો નહીં, ત્યારે ત્યાંથી પાઠો વલ્યા, એટલામાં વલી એનો ઘજ શબ્દ સાંજવ્યો. ત્યારે વલી શોધ કરવા આગલ ચાલ્યો. ત્યાં અતિ દૂર નહીં એવા એક દેહરાને વિષે પ્રવેશ કરતી એક સ્ત્રી દીઠી. તેવારે કુમરે વિચાણું, જે એ શબ્દ તો બે ત્રણવાર એનાજ સુખથી નીકલ્યો હોય એમ સંજવે ઠે, તે માટે એનેજ પૂઠું. એવું ચિંતવીને કુંવર દેહરાને દ્વારે પેસે ઠે, એટલે તે દેહરું ઝડીને દૂર ગયું, અને પ્રાસાદરૂપ થઈ રહ્યું. તેવારે કુંવર વિસ્મય પામ્યો. એટલામાં પ્રાસાદ મધ્યેથી એક પ્રૌઢ સ્ત્રી નીકલી. તે હર્પવંત થકી કુમરને આદર સન્માન દઈ કહે ઠે કે, હે સ્વામિ ! તમે અહીં વેસો.

તે સાંજલી કુમર કહે ઠે. હે સ્ત્રી ! તું કોણ ઠો ? આ ઇંદ્રજાલરૂપી તે શું ઠે ? જગત અનાથ તું કેમ કહે ઠે ? તેનો ઉત્તર તું તરત આપ. ત્યારે તે સ્ત્રી કહે ઠે. જેનો કોઈ નાથ નથી તેને આ વધું જગત અનાથ ઠે. ત્યારે કુમર કહે ઠે. એ ઇંદ્રજાલ તે શા વાસ્તે રચ્યું. સ્ત્રી બોલી. તાહરે માટે કશું. હે નિપુણ ! તું કોણ એમ સ્ત્રીજાતીને પૂઠવું તુઝને ઘટે નહીં ॥ યતઃ ॥ સરિયાણં નરિંદાણં, રિસીણ કમલાણ કામિણીણં ચ ॥ પુઠંતિ ઝ ગામં જે, કુસલતં કેરિસં તેરિં ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—નદી, રાજા, રૂપિ, કમલ અને કામિની એ મનો ગામ જે પૂઠે તેનું કુશલ કેવી રીતે થાય ॥ ૧ ॥ તોપણ તુંને કંઈક કહું તું કે, સ્ત્રીજાતિ જે ઠે તે હમેશ પવિત્રજ ઠે. કારણ સૂર્ય, નદી, નારી, રાજમાર્ગ અને સુવર્ણ એ પાંચ વસ્તુ સર્વદા પવિત્ર ઠે. એમ કૃષ્ણે ધર્મરાજાને કહ્યું ઠે. હવે તું મહારી વાર્તા સાંજલ. શ્રીનામક હું પ્રૌઢ નાયકા તું, હું લાયક એવા વહુ ઉત્તમ પુરુષે જોગવી તું, પણ હું સાંપ્રતિ અનાથ તું. તેમા ટે હે સ્વામિ ! તું દયાલ ઠો, તું નિપુણ ઠો, ઉપકારીમાં શિરોમણી ઠો, તેથી મુજ અનાથના તમો નાથ થાઈ. જે ઉત્તમ હોય, તે પરસ્ત્રી જોગવે, એવું વિપ્રોત વચન સ્ત્રીયેં કહ્યું, તે સાંજલી કુમરે હૃદયમાં ધારીને પઠી તે સ્ત્રી

પ્રત્યે કહ્યું કે હું પરસ્ત્રીને જોગવું નહીં, જેમાટે હ્રત્તમ પુરુષે પરસ્ત્રી જોગવવી નહીં. પરસ્ત્રીને સામું જોવાથી પણ શીયલરૂપ પ્રાણ જાય, અને જો હૃદયમાં લાગે તો કાલજું કાપી નાલે, માટે એને તરવારની ધાર સમાન જાણો.

માટે ન્યાયમાર્ગી ઉત્તમ પુરુષે પરસ્ત્રીસંગ ન કરવો ॥ ઉક્તં ચ ॥ આગમે ॥ મદ્ભદ્ર વિમલં પિ કુલં, હિલિજ્ઞાં પાગણ વિજણેણ ॥ પદ્મ ડુરંતે ન રણ, પુરિસો પરનારિસંગેણ ॥ ? ॥ ઉચ્ચિદ્ધે ત્રિભંપિ વ, પરનારી પરિહરંતિ સપ્પુરિસા ॥ સેવંતિ સારમેયવ, નિંદિયા જે ડુરાચારા ॥ ૧ ॥ અર્થ:-પર-સ્ત્રીના સંગેકરી પુરુષ પોતાના નિર્મલ કુલને મલિન કરે છે. પાતકે કરી પોતાના આત્માને હીન કરે છે, અને ડુરંત નરકને વિષે પડે છે. સત્પુરુષ જે છે તે ઉચ્ચિદ્ધની પેઠે પરનારીને ઠાંમે છે, તથા જે ડુરાચારી અને નિંદિત પુરુષ છે તે શ્વાનસરસા થઈને પરનારીને જોગવે છે ॥ ૨ ॥ જેનો કોઈ નાથ ન હોય, અથવા ડુઃખી હોય, તેને પોપવાનો અથવા પાલવાનો નાથ હું હું, પરંતુ કટ્પાંતે પણ પરસ્ત્રીનો સંગ કરનાર હું નહિં. જો મારું ચિત્ત તું દરીશ તો હું સત્ પુરુષ નહિં. તો હું પરસ્ત્રી કેમ ધારું! એમ કહેતો તે કુમાર ત્યાંથી નીકલ્યો. ત્યારે તે વોલી. સૂના ઘર મધ્યે પેસીને જેમ શ્વાન નીકલે તેમ તું કેમ નીકલ્યો. જો તદ્વારા અંગમાં સુજટપણું હોય તો તું મહારા મુખ આગલ આવ. એમ સાંજલી કુમાર તેને સામો ગયો પટલે કોઈ પુરુષે કહ્યું. હાથમાં તરવાર ગ્રહીને તું સ્વઠંદાચારીયકો શું સિંહને વારીશ? માટે જો તું સાચા પુરુષમાં સિંહ હોય તો જોડું, જે હું પ્રહાર દઉં તેને તું સહન કર. ત્યારે કુમારે પણ સ્વડગ કાઢી માથે સ્થાપે ધર્યું. ત્યારે તે પુરુષે પણ તરવાર સ્થાપે ધરી કહ્યું. હે મૂઢ! પહેલો પ્રહાર તું કર. ત્યારે કુમારે કહ્યું. હું નિરપરાધ એવા કોઈને પ્રથમ ઘાત ન કરું. ત્યારે તે પુરુષ તુષ્ટમાન થઈ કહેવા લાગ્યો કે, અહો! સત્વ શ્રીમંત નર! તું તારા શરીરની જાણાયેં રાજ લક્ષ્મી સુખે જોગવ. ધીજું અંગદેશની લક્ષ્મી તું જોગવીશ. મેં સ્ત્રી તથા પુરુષરૂપે કરી તુજને દંડજાલપણું દેખાડ્યું, અને તાહરું ધર્યું જોવાને તદ્વારી પરીક્ષા કરવાને જે તુજને વચન કુવચન કહ્યાં, તે તું સ્વમજે. હે સત્ પુરુષ! તું ચંપાનગરીનો અધિધાયક તું. એમ કહી તે દેવતા અદૃશ્ય થયો.

ત્યારે તે કુંવર પણ અંગદેશના પદની પ્રાપ્તિ જાણી, હર્ષવંત હૃદયે કરી શુભ શુભને પ્રેર્યો ધકો આગલ ચાલ્યો. ત્યાં આગલ જતાં એક મોટું સરો

घर दीतुं. ते सरोवर केवुं ठे? तो के जंभा, गंजीर तथा निर्मल एवा जल
थी जरेवुं ठे, तीरने विपे वनवृद्धें करी शोजायमान ठे, घणें कमलें करी
शोजित ठे, लाखोगमे पंखी तेने सेवे ठे, तेमां मार्गनो श्रम टालवाने
तथा पोताना आत्माने विनोद आपवाने वास्ते कुमरे स्नान कछुं, एटला-
मां कोइक पुरुष अश्व लइने तेनी सामो आव्यो. अने वोढ्यो के, हे स्वा
मि! आ तुरंग उपर तमे अस्वार थाउं. एवुं सांचलीने कुमारे कछुं. तुं
कोण ठे? अने शेनिमित्तें मने तेडवानी इच्छा करे ठे?

त्यारें ते अश्व लावनार पुरुष वोढ्यो के, अहींथी नजीक एक नंदनव
न ठे, त्यां रमवाने चंपानगरीनो अधिपति गुणसेन नामे राजा आव्यो ठे,
तेनो हुं अनुचर तुं. तेणे आपने तेडवा माटे मने मोकलेल ठे, माटे त्यां
अस्वार थइ पधारो. पढी त्यां जे कार्य हशे ते स्वयमेव जाणशो.

त्यारें गुणनो रागी एवो कुमर अश्वे अस्वार थइ आगल चाढ्यो. अशो
कवृद्ध तलें वेठेलो, कुंरुलें तथा तिलकें शोजतो, नागलतायें करी जेनुं श
रीर वेष्टित ठे, जेना जालस्थल उपर विंडु शोजे ठे, प्रधान सामुं जे जुए
ठे, एवा राजायें प्रणाम करनार एवा कुमारने वाख्यो, अने पूव्युं के, हे स
ज्जान्! तुं एकलो केम? तुं क्यांथी आव्यो? तारुं कढ्याण थाउं. तारुं स्वागत
होजो. एम कहीने राजा मौन रह्यो, त्यारें मने प्रणाम करतां केम वा-
ख्यो! एवुं कुमार मनमां चिंतवे ठे एटलामां मतिवर्द्धन नामा प्रधान ते
कुमर प्रत्ये कहे ठे. तमने सरोवर मध्ये स्नान करता देखीने असें विचारुं
के, ए कोइक उत्तम राजपुत्र ठे, एवुं जाणी तमने तेडवा माटे अश्व मो-
कढ्यो. हवे नगर मध्ये पधारो. एम कही ते मतिवर्द्धन प्रधाने कमलसेन
कुमारने नमीने कछुं के, रथे अस्वार थाउं. ते सांचलीने कुमर रथमां वेठो,
एटले प्रधान कुमरने कहेवा लाग्यो के, हे उत्तम! हुं परदेशे आव्यो तुं,
एवो कशो मनमां खेद तमे करशो नहिं. सूर्य जे ठे ते डूर ठे, तोपण डूर
थी अंधकारने क्षणमात्रमां टाले ठे. त्यारे कुंवरे कछुं. गंजीर, गुणरागी,
सत्यवादी, सरल, सौम्य, एवा जन ज्यां होय ते जो परदेश होय तोपण
तेने राह्या माणसे स्वदेशज कह्यो ठे. इत्यादिक स्तुतिसय वचनें करी कु
मारे प्रधाननुं मन रंजित कछुं. पढी स्वर्ग मांहेला नगरमां जेम प्रवेश क
रियें तेम चंपानगरी मध्ये ते प्रवेश करता हवा.

પત્ની તે પ્રધાન કુમરને પોતાને ઘેર તેડી ગયો. ત્યાં સ્નાન મજ્જાન કરી ઝોજન કરી નિશાચે સુખ શય્યાચે સૂતો, ત્યારે તે કુમરની પાસે એકાંતે પ્રધાન આવીને વાત કહે છે ॥૬૫॥ હૈ પ્રજો! ચિરંકાલસુધી અમારું મન ચિંતારૂપી અગ્નિનું કરી વલી રહ્યું છે, તે તમો જલધર જેવા ઠો માટે તમારા દર્શનરૂપી જલે કરી સર્વિચારથી અમારું મન શીતલ થયું. સજ્જનરૂપી શાલ વૃક્ષ જે છે તે લોકના સમૂહને ઉપકાર જાણી છે. તેમ શ્રેષ્ઠમાં શ્રેષ્ઠ એવા તમે પરોપકારિતા પ્રકટ કરીધી, તે માટે તમો આ અમારો અંગ નામા દેશ છે તેને લઈને અમારા સ્વામિના મનની ઇચ્છા પૂર્ણ કરો.

ત્યારે કુંવર હસીને કહે છે કે, તમે અંગદેશના રાજા થતે કેમ મારી પ્રાર્થના કરો છો? પ્રજા થતાં કેમ વીજા સ્વામિની ઇચ્છા કરો છો? એ મને મહોટું આશ્ચર્ય થાય છે; માટે જે સત્ય હોય તે મને કહો. ત્યારે મંત્રી કહે છે કે, તમારી આજ્ઞા હોય તો તેમ યથાતથ્ય હું કહું. કુમરે કહ્યું. સુગ્યે કહો. ત્યારે પ્રધાન કહે છે.

આ નગરીને વિષે લક્ષ્મીનો હેતુ એવો શ્રીકેતુ નામે રાજા હતો, તેને પોતાના વંશને વિષે ધ્વજા સમાન એવી વૈજયંતી નામે રાણી હતી, તેની સાથે તે રાજા કામઝોગનું સુખ તથા પૃથ્વીનું રાજ્ય ઝોગવતો હતો. એક દારાજા સન્ના જરીને વેઠો હતો, ત્યારે રાજાએ એવી વાત પૂછી કે, એ નગરમાં કોઈ સુખી પુણ્યવંત કશે? ત્યારે કોઈ સુન્નટ રાજાને કહેતો હતો.

એ નગરને વિષે સુખીમાં સુખી એક વ્યવહારીયાનો વેટો વિનયંધર એવો નામે છે. તે રૂપે તો કામદેવ જેવો છે, અને ધન તો ધનદ સમાન ધનવંત છે. તથા વિદ્યાને, વૃક્ષિયે કરી તો જે વિવૃધને પણ આનંદ ઉપજાવે એવા સુરગુરુ જેવો છે. તેને ચાર સ્ત્રીઓ છે. તે ચારે રૂપે કરી સુરસુંદરી જેવી છે. ચારે પતિવ્રતા છે. નિત્યે ધણીની આજ્ઞા આદેશકારી છે, મીઠા બોલી એટલી તે ચાર સ્ત્રીઓ મહા ચતુર છે. એટલી પ્રશંસા તેહનો કરીધી તેવારે સન્નામધ્યે કોઈ ધીજો પુરુષ બોલ્યો. વાણીયાને એટલી રૂપવંતી સ્ત્રી દેવાંગનાને જીને નેહવી ક્યાંથી હોય, તમે તેની નિંદા કરો છો કે સ્તુતિ કરો છો. એવો મુક્ત ને સંશય છે. તેવારે તે કહે છે. એમાં નિંદા અને સ્તુતિ શી કહેવી છે? તે શૂર્વીર વ્યવહારીયો નગરમધ્યે પ્રસિદ્ધ છે, જે કોઈ અજ્ઞાની પુરુષ સ્ત્રી પાસવાને માટે તપ કરે તે પણ એટલી સ્ત્રી ન પામે. નેહવી સ્ત્રીના ઝોગ પડે

वतानी पेठे जोगवे ठे. एवुं ते स्त्रीयोनुं वर्णन सांजलीने राजा ते स्त्रीयोनी उपरे रक्त आसक्त थयो. नजरे दीठे जेवो रागी न थाय, तेवो राजा सांजलवाथी रागी थयो. यद्यपि राजा धर्मवंत हतो, तथापि तत्क्षण अंतर मां अधर्मी थयो. जे कामने वश थाय ते कोणने विपरीतपणे न थाय ?

हवे कामातुर थयो अको ते राजा विचारे ठे, जे हुं ते परस्त्रीग्रहण करुं तो कुलने कलंक थाय, तथा परस्त्री न सेवुं तो कामज्वर वाले. “एम ए क बाजु नदी अने एक बाजु बाध” ए न्याये एहवा दुःखमां राजा आर्वा पड्यो. एम चिंतवतो चिंतारूपीया समुद्रमांहे विकटपरूपीया कट्टो लमांहे ऊकोला खातो ते राजा तेनो छीपनी पेठे उपाय पाम्यो. आशारूप विश्राम पाम्यो. विचाखुं के हुं पुरनां लोकन विप्रतारीने ए वाणीयाने जोरावरी करी बलात्कारे ग्रहुं तो लोकमां निंदागर्हा न थाय. एवुं एकांते राजायें चिंतवीने ते राजायें पोताना पुरोहितने कह्युं जे, तमे विनयंधर शेष साथे कपटरूप मैत्री करो. पठी ते उपाध्यायनी पासे एक नवो श्लोक लखावीने राजायें आप्यो, अने पुरोहितने कह्युं के तुं कोइपण रीतें करी ए श्लोक शेषना हाथें लखावीने गुप्तपणें मने आप.

राजाना हुकुम प्रमाणे पुरोहितें विनयंधरनी पासे ज्ञोपत्र उपर ते श्लोक लखावीने राजाने आप्यो. ते श्लोक एवी रीतें:—त्वद्वियोगाग्नि तप्तस्य, मृगाक्षि रतिपंकिते ॥ निशासहस्रयामेव, चतुर्यामापि मेऽजनि ॥ १॥ अर्थ:—रति संजोगमां पंकित एवी हे मृगाक्षि ! ताहरा वियोगथी तप्त थ येला एवा महारी रात्री चतुर्याम (चार प्रहरवाली) हती, तोपण ते स हस्रयाम सरखी थई ॥ १ ॥ विनयंधरे लखेलो श्लोक हाथमां आवतांज राजायें पौरजनने तेडावीने कह्युं के, अहो नागरिकजनो ! विनयंधरे ए कामलेख मारा अंतःपुरने विषे मोकदयो. तसे ए लिपीनी परिक्षा करो, अने साखुं होय ते मने कह्यो. लोकोयें श्लोकना अक्षर जोइने राजाने कह्युं. अक्षरतो विनयंधरना जेवा दखाय ठे, पण ते एवुं काम करे नही. हंस पक्षी नित्य मोतीनो आहार करे ठे, ते क्यारे पण कादवनां पाणीने अडे नही; माटे ए कोइयें कपटजाल कखुं ठे. एम लोकोयें कह्युं तो पण तेम ने न मानतां विषयरूप विषे करी मोहित थयेला राजायें मत्त गजेंडनी पेठें मर्यादा मूकीने खोदुं काम कखुं. पोताना मुजदोने आज्ञा करी के,

तमे विनयंधरने तेना परिवारसहित पकडी लावो, अने तेना घर उपर शीख आपो. बंध करो. आ वात बीजी प्रतमां बली नीचे प्रमाणे लखी ठे.

एवुं विचारी जोजपत्रे एक लेख लखी मूक्यो. ते मध्ये राजायें लख्युं जे तारे घेर सार वस्तु ठे ते मुऊने आप. ते मृगाक्षीना वियोगथी एक रात्र ते मुऊने सहस्र रात सरखी जाय ठे. तेवारे विनयंधरशेठे परमार्थ जाणी पुरोहितने अने प्रजालोकने कह्युं, जे राजा माठी दृष्टियें जुवे ठे, तमो जे जे समजावो. तेवारे प्रजालोके मली राजाने कह्युं, त्यारे राजा ते प्रजा लोक माहाजनने कहे ठे के, एतो हुं मागी लउं हुं. तेमां मने शो दोष ? त्यारे प्रजा लोके कह्युं. राजा अघटित न मागे, अन्याय न करे, तमो को इ परीक्षा अर्थें करो तो पण ते प्रजाने दुःखरूप थाय. जेम दुधमां पूरा न घटे, तेम तमने ए कर्तव्य न घटे. जे मधुर द्राक्षना आस्वादन करना रा होय ते कंटकवृक्षने विषे केम मन करे, जे राजहंस मुक्ताफलना चुण नारा होय ते मानसरोवर भूमीने तुष्ट जल खावोचीयाना कादवमां केम राचे ? एहवां दृष्टांत राजाने कहां, पण राजानुं पापरूप विष न उतरयुं. जेम जांगुली विद्यायें विषधरनां विष उत्तरे, पण राजा पापात्मा विषयी थयो, तेहनुं विष न उतरयुं. कोइक खलें कर्मरूप विधात्रायें एहवो विशुद्ध निर्मल जे राजा तेने कलंक उपजाव्यो. जेम निर्मल स्फटिकने विषे कालो माघ लागे तेम इहां निपज्युं. जेम प्रजा लोकनो प्रतीकार, विनती राजायें हृदयमांहे धारी नहिं. ते प्रजानी मर्यादा अवगणीने, गजेंद्रनी पेठे मर्यादारूप स्तंभने उन्मूलनीने राजा असमंजस थको अकृत्य करतो हवो. राजायें पोताना सेवकोने कह्युं, तमो जे ते शेठनी स्त्रीयोने बलात्कारे लइ आवो, तेना परिवारने छूर करी घरने मुद्रा करो.

बली राजा नगरना लोकोने कहे ठे. एनो पक्षपात तथा उपरीपणुं जे करशे तेनी हुं शुद्धि करीश, तेने लूटी लइश. एवां कडवां वचन सांचली प्रजा लोक सहु निर्धाव्याथका निज मंदिरे गया. ते वखत राजाना सुन्नट विनयंधरशेठने घेर गया. त्यारे तेहना स्पर्शना चयथकी स्त्रीयोने लइने ते विनयंधर पोते राजा पासे आव्यो. तेवारे ते स्त्रीयोनुं अद्भुतरूप देखी राजा चित्तमांहे चिंतववा लाग्यो के, ए साचुं ठे. जेमाटे स्वर्गने विषे पण एहवी रूपवंत स्त्रीयो नथी. एवो रूपवंत पुरुष में नजरे दीठो. ज्ञान्यथकी माहरा

घरने विषे ए चारे स्त्रीयो अमृत कुपीका आवी. ए स्त्रीयो मारे कंठे आलिं
गन देशे. पण हमणां तो जोर न करुं, केटलो एक काल विलंब करुं. धीरे धी
रे काम थाशे. जुखने वशे जो उतावला थश्ये तोपण उंवराणां फल कांश् तु
रत पाके नहीं. एह्वुं चिंतवीने ते स्त्रीयोने अंतेउरमध्ये मूकावी. तेहने अं
ग जोग सामग्री, आहार पाणी, शय्या आसनादिक देवरावी, अने ते वा
णियाने वेडीमां केद राख्यो. हवे ते नारीयो दुःखणीयकी राजानी मूके
ली अंगजोगसामग्रीने तथा शय्यानी चूमिकाने तथा दासियो ए सर्वने
विषवत् जाणती हवी. तेटाणे ते राजानी दासी ते स्त्रीउने केहे ठे ॥१००॥

॥ यतः ॥ सख्यो वः फलितोऽथ पुण्यविटपी येनानुकूलो नृप, स्तुष्टो ह्ये
पमरुन्मणिश्च यमवत् हृष्टोऽपि जीवांतकृत् ॥ सेवध्वं विषयश्रियं तदमुना
सार्वं समृद्धिप्रदाः, चिन्तां मा कुरुत प्रियस्य गुणिनः संगो यतो दुर्लभः
॥ १ ॥ अस्यार्थः—हे सखीयो! आज तमारुं पुण्यरूपी वृद्ध फट्युं. जेमाटे
राजा तमारी उपर अनुकूल थयो. ए राजा तुष्टमान थयो तो चिंतामणी
रत्न सरिखो ठे, अने रूठो तो यमसरखो ठे. ए साथे विषय सेवशो तो रु
द्धि संपदा पामशो. तेमाटे तमो चिंता म करशो, एवा गुणवंत चरतारनो
संग मलत्रो दुर्लभ ठे. एह्वुं सांजली ते व्यवहारीयानी स्त्रीउ बोली.

अहो दासीउ! ए सर्व योग जलो मढ्यो ठे, पण अमो बीजो चरतार न
वांठीयें. अमो शीयल राखवाने उजमाल ठीयें. यद्यपि राजा रूठोथको
अमारा प्राण लेशे, तो ते प्राण त्याग करशुं, पण शीयल नहिं खंसीयें. वंदी
खाने नाखे तो ते सहम करियें, पण परपुरुष तो जो इंद्रसरखो होय तोपण
तेते अमे इठिये नहिं. हम कही ते दासीउने निर्घाटन करी काढी मूकी.
ते दासीयें जइ राजानें कशुं. ते सांजली राजा कहेवुं दुःख पाम्यो, ते क
हे ठे. जेम तप्त नदीने तटे माठवुं तडफडे, क्यांय शाता न पामे, तेम रा
जा कामातुरथको क्यांय रति न पाम्यो. नीरागी निष्कामी जे पुरुष ठे ते
मानने संथारे सूतायका पण सुखिया ठे, सुखें निद्रा करे ठे, अने कामी
जीवो हंसरोमनी तलाइमां सूतायकां पण दुःखीया ठे. तेमने निद्रा नथी
आवती. ते राजाने एक रात ते वर्ष समान निर्गमी. पठी प्रजातें सर्व शृं-
गार करीने ते स्त्रीउ पासे आव्यो. ते टाणे ते स्त्रीउए राजाने प्रणाम न
कीधो, तेम सामुं पण न जोयुं. राजा तेहनूं रूप देखीने मोह पाम्यो. एह

વે સમયે કોઈક કુલદેવી હતી તે ત્યાં વિરુઠ્ઠરૂપ કરીને આવી. તેના મસ્તકે કેશ પીલા, વિદ્યાાડીના જેવી માંજરી આંચ, ચરના સરખા ઢાંત, ઝંઝના સરખા હોઠ, કપિમુખી ફુટી નાસિકા, તુઢ અંગુલી, રાગી પુરુષનો રાગ મટે એહવા રૂપે આવી, તે દેહીને રાજા વિસ્મય પામ્યો. રાજાનું કુશીલપણું જાણી ઝંઝંજો દેતી તેને કેહવા લાગી કે, રાજકન્યા સરખી ત દ્વારા ઘરની પટરાણીઝંઝે તેને મૂકીને તું એ મધ્યમ સ્ત્રીઝંઝની ડપર ઝંઝ રાચે ઢે, માન અપમાન, કીર્તિ અપકીર્તિ, પાત્ર અપાત્ર, કાંઈ જોતો નથી! ધિગ્ તાહરા વિવેકોરૂપણાને! એહવું તેહનું બોલવું સાંજલીને રાજા અત્યંત લાજ્યો. બલી દેવી બોલી કે, એ સ્ત્રીઝંઝને પોતાને ઘેર પહોચાડ, નહિતો મ હા ડુઃખ પામીશ. એવું સાંજલીને રાજા આશ્ચર્યવંત થઈ જોઈ રહ્યો.

એહવે સમયે ડધાનને વિષે સૂરસેન નામે જ્ઞાનવંત મુનિ આઢ્યા. તે જાણી પરિવારસહિત રાજા અને વિનયંધરશેઠ તથા તેહની ચાર સ્ત્રીઝંઝ તે સર્વ સાધુને વાંદવા આઢ્યા. રાજા પણ હર્ષસાથે ગુરુને વાંદીને બેઠો. કર્મ ક્લેશની હરણ કરનારી એહવી જ્ઞાનીમુનિયેં દેશના દીધી. તેવાર પઢી અવસર પામીને રાજા વિનયેં કરી મુનિને પૂઠતો હવો.

હે પ્રજો! વિનયંધરશેઠ દેવાંગનાથી અધિક રૂપવતી એહવી સ્ત્રીયો કેમ પામ્યો? વીજા પુરુષો એહવી રૂપવતી સ્ત્રી કેમ નથી પામતા! એ શે કર્મ વિશેષે ઢે? એહવું રાજાયેં પૂઠ્યું. ત્યારે નગરના લોક તથા તે વિનયંધરશેઠ અને તેહની સ્ત્રીઝંઝ તે સર્વે એકાગ્રમને થઈ પોતાના જવનાં સ્વરૂપ સાંજલે ઢે. જેમ આપાઢો મેઘ ડમાહ્યો દેહીને મોર હર્ષે, તેમ સર્વ હર્ષ પામ્યા.

તેવારે ગુરુ કહે ઢે. હે રાજા! સુરૂપ કુરૂપનું કારણ તે સર્વ પૂર્વજવનાં ઝ પાજ્યાં કર્મ ઢે, અને સુખ ડુઃખ પામવું તે પણ પૂર્વજવના કર્મોપાર્જનથકી જ જાણવું. તે કર્મ તત્ત્વવંત, જ્ઞાનવંત પુરુષેં બે પ્રકારનાં કહ્યાં ઢે. શુજકર્મે શાતાસુખ પામે, અને અશુજકર્મે અશાતા ડુઃખ પામે. માટે સાંજલ. હે રાજન્! એ વિનયંધરશેઠનો પાઢલા જવનો અધિકાર તુજને વિસ્તારે કરી ક હું તું. પૂર્વે ગજપુરને વિષે વિચારધવલ નામે રાજા હતો. એહવે સમયે એ રાજાનો કોઈક વૈતાલિક હતો, તે ડદાર સાર એવા ડપગારનો કરણદાર હતો. તે કોઈપણ પુરુષને ઇષ્ટ અર્થેં નિરંતર જમાડીને પઢી પોતે ઝોજન કરતો હતો. એવી રીતેં સુખ ઝોગવતાં ત્યાં ડત્સર્પિણી કાલને વિષે જ્ઞવમ્

जिनेश्वर तिंडुक वनने विपे काजसग मुद्रायें रखा हता, तेमने ते वैतालिक देखतो हवो. ते प्रजु केवा ठे, जेमनुं रूप निरुपम ठे, जेनी उपसमता गुण नी वरावरी अथवा मर्यादायें बीजो कोइ आवी न पहोचे, जेमनुं तप पण डुप्कर ठे, एवा मुनिने ते वैतालिक जावजक्तियें करी स्तवतो हवो ॥१३०॥

हवे ते वैतालिकनी स्तवनानुं कवित काव्यरूपें कहे ठे. “कटिरसमामृतकुंरुं तुंरुनयनश्रीबंधुर ॥ षपुरे प्रगटितधर्मकर्मतरुजंजनसिंधुर ॥ जासुरविमलविशालजालविजितार्यममंरुल ॥ कमलसुकोमलचरणरेणुपावितजुमंरुल ॥ ब्रह्मेन्द्रचंद्रप्रमुखसर्वदेवमस्तकमुकुट ॥ जयजय जिनेन्द्र जुवनाजिमतकामितपूर्णकामघट” ॥१॥ अस्यार्थः—हे प्रजो! तमे समता अमृतनो कुंरु ठो, मुख नयननी शोजायें अति सुंदर ठो. अहो! जेणे प्रगट कीधो जे धर्म ते कर्मरूप वृद्धने जांजवाने देदीप्यमान हस्तिसमान ठे. तथा निर्मल विशाल ठे जाल कपाल जेहनुं, जीत्युं ठे सूर्यमंरुल जेणे, कमल नी पेठे सुकोमल ठे चरण जेहनां, चरणना स्पर्शथी पवित्र कीधुं ठे जुमिमंरुल जेणे, ब्रह्मा, इंद्र, चंद्र, रुद्र, प्रमुख जे देव तेहथी अधिका, अने ते सर्व देवोने विपे मुकुट समान एवा तमे ठो. अहो जिनेन्द्र! तमो जयवंता हो. तमे जगत् जनने वांछित कामित पूरवाने कामकुंजसमान ठो ॥ १ ॥

एम स्तवना करी जिनेश्वर उपरे बहु मान धरतो, जिनेश्वरनी जावना करतो ते वैतालिक घेर गयो. जोजन काले तेहने घरे तेहिज प्रजु आहारने अर्थे आख्या. ते प्रजुने देखी वैतालिक हर्षवंत थइ प्रजुने वांदिने सरस मीठें आहारे प्रजुने प्रतिलाजतो हवो. मनमां हर्ष पाम्यो, जे धन्य ठे मुक्कने के, जेमाटे में आज प्रजुने प्रतिलाज्या. एम चिंतवतो हवो. ते समयें आकाशे देवइंडुजि वागी ‘अहो दानमहोदानं’ एहवा शब्द थया, वंदि जन विरुदावली बोलता हवा, नर अमर स्तुति करता हवा. एवो प्रत्यक्ष सुपात्रदाननो महिमा देखीने ते वैतालिक त्यां समकितधारी थातो हवो. अनुक्रमें ते सुपात्रदाने धन वावरी, शुजध्याने काल करी, प्रथम देवलोके देवता थयो. त्यां देवांगनानी साथे घणा देवतासंबंधी जोग जोगवी तिहांथी च्यवी ते जीव ताहरा नगरने विपे व्यवहारीयानो पुत्र, विनयंधरकुमर, महा रूपवंत, पुण्यवंत थयो. ते सुपात्रदानना फलथी विनयवंत, यशवंत, किर्तिवंत, सर्व कलाये कुशल एहवो थयो. दान ते पुण्यरूप वृद्धनुं सुवीज ठे,

दान ते पापरूपीया सर्पने दमवाने मंत्राक्षर ठे, दारिद्र्यरूपिया वनने दहन करवाने दान ते दावानलसमान ठे, दुर्जाग्यरूपीया रोगनुं औषध ठे, स्वर्ग तथा मोक्षमंदिरे चढवानुं पगथीयुं ठे, तेमाटे जेम श्रीवीतरागे कळुं ठे, ए वुंज विधिपूर्वक सुपात्रने दान देवु, तेथी एवां मोटां फल इहलोके पामे. एवो मुनियें राजा आगल विनयंधरशेठनो पाठला जवनो संबंध कळो.

हवे ते शेठनी स्त्रीजना पूर्वजव मुनि कहेठे. हे राजन् ! एहनी स्त्रीनां न दार चरित्र ठे ते सांजलो. ए जरतक्षेत्रने विषे लक्ष्मीनुं स्थानक एवुं साके तपुरनामें नगर ठे. तिहां शत्रुनो क्षयकारी एहवो नरकेसरी राजा होतो हवो. कमला एटले लक्ष्मी जेम विष्णुने वल्लभ ठे तेम ते राजाने वल्लभ ए हवी कमलसुंदरी नामें राणी होती हवी. तेहने रतिनी उपजावनारी ए वी रतिसुंदरी नामें पुत्री होती हवी. ते राजानो बुद्धिवंत, लक्ष्मीवंत, विद्यावंत, धणो वल्लभ एवो श्रीदत्त नामनो प्रधान हतो. तथा सुमित्र नामें एक श्रेष्ठी हतो, अने ते राजानो सुघोष नामा पुरोहित हतो. ए त्रणे राजाना मित्र ठे. ते पोतपोतानी मर्यादा क्यारें पण मूके नही. ते त्रणेने एकनी लक्ष्मणा, बीजानी लक्ष्मी, अने त्रीजानी ललिता, एवे नामे स्त्रीयो हती. ते त्रणे स्त्रीयोना कूखथी उपनी अनुक्रमें एक बुद्धिसुंदरी, बीजी बुद्धिसुंदरी अने त्रीजी गुणसुंदरी ए त्रणनामे त्रण पुत्रीयो हती. तेमज चौथी रतिसुंदरी एवे नामे राजानी पुत्री हती. ए चारे लेखकशालायें ए कठी जणे ठे. ते जणतां थकां सर्व कलामां कुशल थइ. बुद्धिसुंदरी आदिक त्रण कन्याजनुं ते राजानी पुत्री साथे प्रेम बंधाणो, सखीपणां थयां. एम एकचित्तें विचरतां ते चारे यौवनावस्था पामी ॥ यतः ॥ विदुषांच कुलिनानां धनिनां धर्मिणामपि ॥ ततस्तद्विपरीतानां, प्रीतिः सादृश्यतो जवेत् ॥१॥ ते चारे कुंवरीज एकठामे रमे, एकठामे सुवे, एकठामे विचरे. ते चारनो जाणे एक जीवज होयनि शुं? एहवी प्रीति तेने मांहोमांहे थइ. ते चारे ज्यारें उद्यानने विषे रमवा निकले त्यारें तेने रूपवंती, विद्यावंती, देखीने ए साक्षात् सरस्वतीनो अवतार ठे के शुं? एहवुं लोको विचारे.

एकदा बुद्धिसुंदरीने घर निःकलंका, निर्दोषा, पुर्ण चंद्रसमान, सौम्य मुर्ति, एहवी एक गुणश्रीनामें साध्वी आहारने अर्थे आवी. तेवारे बीजी सखीजयें पूव्युं. ए शुद्ध वैपनी धरनारी वाइ कोण ठे? त्यारे ते वाणीया

ની વેટી કહે છે. હે સહીડ ! એ સર્વ સાધ્વીમાંહે શિરોમણિ એવી શ્વેતાંબરી સાધ્વી છે, વાલપણાથી માંત્રી અને શીયલવ્રત નિષ્કપટપણે પાડ્યું, તેથી અમારા ગુરુપણ અને માન આપે છે. માટે એહને જે દેખે તે નર ધન્ય, જે એહને જ્ઞતિયેં કરી નમસ્કાર કરે તે પણ ધન્ય, એહનાં મુખની વાણી સાં જાણે તે પણ ધન્ય, એહની યથાશક્તિયેં આહારાદિકેં જ્ઞતિ કરે તે પણ ધન્ય. એહવું કૃત્તિસુંદરિયેં કહ્યું. તે સાંજલી તે વીજી સહી પણ આનંદ પામીને તે સાધ્વીને વાંદતી હવી. તેવારે તે સાધ્વીયેં તે ચારે કન્યાડને સાં ક્ષાત્ ડાઘ સાકર સમાન મીઠી એવી ધર્મદેશના દીધી. તે આ પ્રમાણે:—

રોહણાચલ પર્વત સમાન એવો એ મનુષ્યાવતાર પામીને નિર્ધનની પેઠે ધર્મરત્ન ગ્રહ્યું. જે મનુષ્યપણું પામીને મૂઢ પ્રાણી વિવચની અજિલાપા કરશે, તે કલ્પવૃક્ષ પામીને તેની પાસે મનોવાંઘિત માગવાને વદાણે એક કોડી માગે છે. એવો મૂર્ખ જાણવો. તેમાટે હે શ્રાવિકાડ ! તમે સમકિત અંગિકાર કરી સંયમને આદરો. જો મોક્ષ લક્ષ્મી છો તો ચારિત્ર લક્ષ્મીને માં સહમણાદિક ઉત્કૃષ્ટ તપ કરો. જેણેં કરી જન્મ જરા અને મરણ જયથી નિવર્તે. એહવાં સાધ્વીના મુખરૂપીયા અમૃત કુંડથી પ્રગટ્યાં જે વચનામૃત તે પીડને મોહરૂપીયું વિવ ઠાંત્રી તે સહીડ વિનયેં કરીને તે સાધ્વી પ્રત્યે વિનંતિ કરતી હવી કે, તમે તો સંયમને અર્કતૂલની પેઠે હલકું જાણી ગ્રહ્યું છે, પરંતુ હે જગવતિ ! અમને તો એ સંયમનો જાર તે મેરુથકી પણ અધિક જારવાલો જાણે છે. તે માટે ગૃહસ્થાવાસેં રહ્યાં થકાં શ્રાવકના વ્રત રૂપ યોગ્ય ધર્મ જે અમારાથી પલી શકે તે અમને આપો. તેવારે તે સાધ્વીયેં તેમને વિધિમાર્ગે સમ્યક્ ધર્મ આપ્યો. સમકિતનું સ્વરૂપ દેખાડ્યું.

ત્યારે તે ચારે સહીડ સમકિત પામીને કહે છે કે, હે ગુરુણી ! વીજા વ્રત પાલવાને અમો અસમર્થ થીયે, પણ એક ચોથું વ્રત તમે કહ્યું તે કયું ? ત્યારે સાધ્વીયે કહ્યું. સહીડયેં પરપુરુષ ત્યાગ કરવો અને પુરુષેં પરસ્ત્રી ત્યાગ કરવો. તે ચોથું વ્રત સર્વ વ્રત માંહિ અત્યંત ઉત્તમ શ્રેષ્ઠ છે, તે તમો આદરો. વીજાં વ્રત સંઘ્યાં હોય તે કંચન કલશની પેઠે જાગ્યાં સંધાય, પણ એ ચોથું વ્રત સંઘ્યાં હોય તે મુક્તાફલની પરે જાગ્યું ન સંધાય એવું છે. ત્યાર પછી વલી ધીજા મોદકા આરંજ પાપહિંસાદિ પોતે કરિયેં નહિ, અ-

ને કોઈ બીજો કરતો હોય તેહને શુદ્ધ બુદ્ધિ બલે કરી નિવારીયે. એહવો નિયમ મુનિરાજને માન્ય છે.

એ વ્રત પાલે તેહની દેવતા ચાકરી કરે, તેહને રુદ્ધિસિદ્ધિ પ્રસિદ્ધ થાય, તેહનાં સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થાય, તેહને દિન દિન પ્રત્યે મહા મંગલિક થાય, તેહને જલ તે થલ થઈ જાય, એમજ શત્રુ તે મિત્ર થાય, અગ્નિ તે જલ થાય, વિષ તે અમૃત થાય, સર્પ તે ફૂલની માલા થાય, સિંહ તે શિયાલ થાય. એટલાં વાનાં શીયલવ્રત પાઢ્યાથી થાય. કુલવંતની સ્ત્રીને એ વ્રત ઘટે છે. એહવું સાધ્વીનું વચન તે સ્ત્રીને દ્રષ્ટ થયું. જે રોગીયાને જો જન વહાલું હોય તે વલી વૈયેં પણ કહ્યું, તેની પેઠે તે સાધ્વીનું વચન સત્ય કીધું, એટલે ચોથું વ્રત પાલવું એહવો નિયમ તે વાઈનયે આદર્યો. ત્યાર પછી તેમને શ્રીજૈનધર્મ આરાધતાં કેટલોએક કાલ જતો હવો.

એવે સમયે નંદનપુર થકી ચંદ્રરાજાએ પરદેશી લોકના મુખથકી રતિસુંદરીના રૂપનું વર્ણન સાંજલી પોતાના પ્રધાનને મોકલ્યો. તેવારે રતિસુંદરીના પિતાએ જાણ્યું, જે એ કન્યા જાગ્યવંતી છે. જે એ રાજાએ સામી સાગી. તેવારે પિતાએ આદરસહિત સાક્ષાત્ લક્ષ્મીની પેઠે પોતાના પ્રધાન સાથે ચંદ્રરાજાને પરણાવવાને પોતાની પુત્રી સામી મોકલી. તે રાજાએ જાલે દિવસે મોટા મહોત્સવે રતિસુંદરીનું પાણિગ્રહણ કીધું. તે વાઈ સર્વ કલ્યાણે સંપૂર્ણ છે અને ચંદ્રરાજા પણ સુવ્રતી શીયલવંત છે. તે સંપૂર્ણ ચંદ્રની પેઠે વે પક્ષે પૂરો છે. તે જેમ ચંદ્રમા જ્યોત્સ્નાની કાંતિયે કરી શોજે, તેમ તે ચંદ્રરાજા રતિસુંદરી કન્યાએ કરી શોજે છે ॥ ૧૬૧ ॥

એહવે સમયે કુરુદેશના રાજા મહેન્દ્રસિંહે જનજનના મુખ થકી રતિસુંદરી ચંદ્રરાજાએ પરણી એમ સાંજલીને ચંદ્રરાજા જાણી કન્યા લેવાને ફૂત મોકલ્યો. તે ફૂતે આવી ચંદ્રરાજાને સજામથ્યે કહ્યું, જે અમારો જે સ્વામી મહેન્દ્રસિંહ રાજા તેણે એમ કહેવરાવ્યું છે, ને કહ્યું છે કે, પૂર્વે પણ તમારે અમારે પુરુષપરંપરાયે ચિરકાલની પરસ્પરે ક્રેમ સુખકારી પ્રીતિ છે ॥ ૧૬૩ ॥ સુજાતનો વંશ છે, તેની વાંધી જે ધ્વજા તે વ્યપિ વાયરેં કરી કંપાય છે, પણ સુજાતનો સુવંશ ક્યારે પણ હાલતો નથી. તેહની પેઠે સુજાતિના પુરુષ જે છે તે જો પ્રીતિ હોય તો વિપ્રમ કાર્ય પણ કરે; તેમોટું તે રાજાએ ગદ્યાગ

मुखें तमोने कहेवराव्युं ठे के, तमोये नवी परणेली एवी जे रूपवंती रति सुंदरी ठे, तेने जो महारी साथे परंपरानी प्रीति राखो तो महारी पासो शोध मोकलजो. एहवुं दूतना मुखथकी वचन सांजलीने ते चंद्रराजायें अंतरंगने विषे तो रोप धारण कस्यो, पण बाह्यवृत्तियें कांश्क हसीने क ह्युं के, हे दूत ! सज्जन दूत जे पुरुष ठे ते कोणने वहाला न होय ? ॥ यतः ॥ “ भिन्ती परोवयारो, सूसीलया अज्जवं पि यादवणं ॥ दस्कीण वणय चाया, सुयणाण गुणा निसग्गेण ॥ १ ॥ ” ताहरा राजायें ए युक्ति वात क ही, कारण संत होय ते सज्जनपणाथकी चले नही. बीजुं कार्य होय ते अमने कहेवुं, जेमाटे आपवा योग्य वस्तु होय ते आपीयें, अने लेवा योग्य वस्तु होय ते लीजीयें; पण नारी मोकलवी योग्य कहेवाय नहि, अने उत्तमने परस्त्री लेवी पण योग्य नथी. महेंद्रसिंहराजानो स्नेह तो वचन नी प्रतिपत्तिथी जाएयो. बाह्य गौरवें एहवुं पांक्षित्य देखाडवुं ते श्या कामनुं ? ॥ यतः ॥ वज्जंति मुक्कविहंगा, नेह विहूणेण वप्पदाणेण ॥ ठेयाण वंधणं पुण, नन्नं सप्पाव जणियाड ॥ १ ॥ वायासहस्समइया, सिणेहनिप्रा इयं सय सहस्सं ॥ सप्पावो पुण सज्जु, ज्जाणस्स कोडी विसेसेइ ॥ २ ॥

तेवारें ते दूत उत्सुकताथी बोदयो. हे राजन् ! तने तमारी स्त्री आपो ! जो ते राजानुं वचन लोपशो तो जेम रोपवंत हाथी भर्यादा स्थंजथी वूटे, अने पठी कोइने हाथ न आवे तेम ते राजा जो रूठो तो पठी तेने मनाव वो मुश्केल थारो. तेवारे चंद्रराजा रोपवंत थइ त्रिवली चडावी दूतप्रत्यें कहे ठे के, हे दूत ! जे पुरुष परस्त्रीलंपट ठे, ते राजा नहि जाणवो पण तें ने लंपटी श्रान कहियें. जेहनी मातायें यौवनांधपणे कुशील सेव्युं होय, तेहना पुत्र एवा कुपुत्र कुशीलीया उपजे. रे दूत ! तुं नथी जाणतो जे पोतानी स्त्री कोइ मोकलतो हशे ? सर्प जीवतां कोइ सर्पना माथानी मणी लइ शके ? तेवारे फरी दूत कहे ठे. हे राजन् ! पुत्र तथ चाकर हणातां पण जो धन अने राज्य रहेतुं होय तो ते राखीयें, तथा धन, राज्य अने स्त्री देतां पण जो पोतानो आत्मा रहे तो तेने राखीयें, पण पोतानो जीव जाय तेटाणे नारीने राखी ते पण श्या कामनी ? एटले ते राजा एहवो वलीयो ठे, जे ताहरो जीव लइने पण ताहरी स्त्री लेशे. एम दूतें कच्चुं. त्वारे चंद्रराजायें दूतने गलइवो दइ द्वातना प्रहार करी काढ्यो.

त्यारे ते झूठें पण महेंद्रसिंहराजानी आगल आवीने जेवी रीते तेने को ध चडे, तेवी रीतें विशेषें वधारीने वार्ता कही.

ते वार्ता सांजली महेंद्रसिंहराजा कढ्यांतकालना समुद्रनी पेठे कोज पामी, घणुं लस्कर हाथी घोडा, तेमज पायकना समुदायने साथे लश्ने ते चंद्रराजानी स्त्री लेवाने चाढ्यो. ते समये ते चंद्रराजा पण तेहने आव. तो जाणी गज, अश्व, रथ, पायकरूप चतुरंगी सेनासहित पोताना देश नी मर्यादायें साहमो आव्यो. तेवारे धे राजानां सैन्य सामां थवां. पोत पोताना प्रेस्वा एवा सुजटें महायुद्ध संग्राम कीधो. दीनपणुं मूकीने शूर वीरपणे संग्राम करता हवा. हाथीयें हाथीवाला लडे, अखोर असवार, रथीर्य रथी, पाले पाला, एवा सत्यनीतिनां युद्ध थातां हवां. एम युद्ध करतां महेंद्रसिंह राजाना सैन्यें चंद्रराजाना लश्करने जीत्युं. जे माटे बहु समुद्रना जलमां नदीनुं जल केटलुंक जीते? हारीने जली जाय.

त्यारपठी चंद्रराजा कोप करी सिंहनाद करतो रथें वेसी पोतानी सेनां लड् कणमात्र मांहे महेंद्रसिंहना सैन्यसाथे लडतो हवो. त्यां जेम सिंह गजवटाने उडावी नांखे तेम त्यां शत्रुनी सेना तेणे हवावी. त्यारे महेंद्र सिंह राजायें पोतातुं सैन्य जाग्युं जाणी पोते काल कृतांतनीपरें निज प्रा णने पण अवगणीने चंद्रराजानी सामो आव्यो. त्यां आकरो संग्राम थ यो. चंद्रराजानुं लश्कर नातुं. तेटाणे महेंद्रसिंहें चंद्रराजाने गदा घातें आकुल व्याकुल करी ठज करी पकडी लीधो. जलुं जलुं तें युद्ध कीधुं, एम प्रशंसा करीने पोताना प्रधानने सोंप्यो. ॥ १७५ ॥

त्यारपठी राजायें अंतेउरमांहे थकी नासती एवी रतिसुंदरीने ग्रहण करी, ते नारी ज्यारें हाथ आवी त्यारें तुष्टमान थड् चंद्रराजाने मूकीने महेंद्रसिंह राजा पोताने नगरे गयो. त्यां ते रतिसुंदरीप्रत्यें जोगनी प्रार्थना करे ठे के, हे सुंदरी ! ताहरुं अधिक रूप सांजलीने तुज उपरें मुजने अ- त्यंत राग उपन्यो. ताहरे निमित्तें में एवडो प्रयासतुं वृद्ध वधाळुं, युद्ध कीधां, माणस मराव्यां, तेमाटे हे प्रिय ! सांप्रति तुं महारी उपर प्रसन्न थड्ने माहरी आशा सफर कर. दुर्लज एवुं जे करुदेशनुं राज्यनेपण तुं पामी.

एहवुं सांजली रतिसुंदरीयें चिंतव्युं के, ए कामांध राजा, माहारा चि नना अजिप्राय जाण्वाविना घणा जीवोन्तो अन्तर्य हेतु थयो, तेमाटे कष्ट

ने उपजावनारो एवो ए दुष्ट राजा ठे तेनी आगल माहरुं शील ते हुं के म राखीश. ते माटे हसणां ए कामीने हुंकारो कही कामनो विलंब करुं. एहवुं चिंतवीने रतिसुंदरी राजाने कहे ठे के, हे राजन्! तुज्जने माहरेविपे राग घणो ठे, तेथी कांश्क तत्त्व हुं तहारी पासेंथी मागुं बुं, ते तुं आप. माहरुं वचन अन्यथा न करीश. तेवारे ते कामी राजा कहं ठे. मारुं जी वितव्य जो तुं मागे तो ते पण हुं आपुं. त्यों रतिसुंदरीयें कळुं. हुं ताहरुं जीवितव्य नथी मागती, पण एटळुं मागुं बुं, जे चार माससुधी माहरुं ब्रह्मव्रत तुं न जांगीश. पठी तुं कहीश ते हुं सांजलीश. ते सांजलीने राजा कहे ठे, जे जीवितव्य आपवुं ते सुलज्ज पण चार माससुधी तहाराथी पडखवुं ते महा दुर्लज्ज ठे, तोपण तारी प्रार्थनानो जंग हुं केम करुं? एम कही रतिसुंदरीने कन्याना अंतःपुरमां मूकी.

पठी रतिसुंदरी पण त्यां रडेती थकी स्नानादिक शरीरसंस्कार वर्जी द इ आंविलादिक तीव्र तपे करी शरीरने शोषवती हवी. तेथी चार मासमां तेना गाल घेसी गया, मस्तकें तेल न घाट्युं तेथी लूखा केश थड गया, लो ही तथा मांसरहित शरीर थयुं, मात्र हाडके चामडे वीट्युं ठे, काले वर्णे थड, अति वीजीत्सरूप थड, दवें वाली जेहवी कमलिनी होय तेहवी थड. चारमास मांहे कांश्क उग।दवस हता ते वखतें एकदा तेने राजायें दी ठी, त्यारे विस्मय पामीने राजा पूठे ठे. हे रतिसुंदरी! तुज्जने कांश्क राग उपनो ठे, अथवा मननी वेदना ठे? जेमाटे ताहरा शरीरना एवा हवाले के म थयाठे? ताहरी कंचनसरखी काया हती ते कोयला सरखी थडगड ठे.

तेवारे रतिसुंदरी कहें ठे. हे राजन्! में जे वैराग्यथी व्रत आदखुं ठे, ते प्राण जाय तोपण पालवुं. तेणेंकरी दुर्वली तुं. एहवुं सांजली राजा कहे ठे के, तुं एहवी रुद्धि संपदा पामी ठे, तो तुज्जने शामाटे वैराग्य उपन्युं ठे? एहवुं राजायें पूव्युं, तेवारे रतिसुंदरी कहेठे, जे ए शरीरे जे व्रत पाली यें तेहिज सार ठे. ॥ यतः ॥ देहस्य सारं व्रतधारणं च ॥ इति वचनात् ॥

॥ १०० ॥ यतः ॥ रुधिरमांसमेदोस्थि, मलमूत्रादिपूरितं ॥ नवद्वार ऊर त्विन्द्र; रसक्लिन्नमिदं वपुः ॥ १ ॥ अर्थः—ए शरीर लोही, मांस, मेद, अस्थि मलमूत्रादिके जखुं ठे. रसेंकरी क्लिन्न थयेळुं ए शरीर ठे. ए शरीरने मर्दन करावी करावीने स्नान, शणंगार, अज्यंगन, अन्न पानादिकें पोषिये

तोपण दुर्जननी परें विक्रिया करे, अंते आपणुं थाय नहि. सार वस्तु-
जे पटकुल सूवर्ण मणि रत्न इत्यादिक जोगांग बहु मूढ्यवाली चीजो ठे
ते अमेध्यनुं घर एवुं जे ए शरीर तेहने फरशे, एटले ते पण अल्पमूढ्य-
वाली थाय. तेमाटे हे राजन् ! ए शरीर तो पापरूप ठे, तोपण मोटो दोष
ए ठे, जे ए निर्गुण शरीरे गुणाढ्य पुरुष हता ते पण मुंजाया ठे. एवीरीतें
शरीरना मोहनो राग उतरे एवां वचन रतिसुंदरीयें कद्यां, पण ते राजाने
जाव्यां नहि. कामाजिलाप न मळ्यो. घणा मेघ वरसे तोपण मगशेलीउं
पत्तर जेम न जेदाय, तेम ते राजा जेदाणो नही.

एवुं सांजली राजा हसीने कहे ठे. हे चतुर स्त्री ! तुं ताहरो अजिग्रह
तो पूर्ण कस्य, पंढी घणुंए स्वस्थ साजी ताजी थइश. एम कही हसीने
पोताना स्थानके गयो. एटले अजिग्रह पूरो थयो. चार मास वही गया.
पंढी राजा कामोत्कंठायेसहित आवीने कामनां वचन कहेवा. लाग्यो के,
हे स्त्री ! ताहरा मुख कमलनी सुगंधने लीधे जमरानी पेठे हुं मोही रह्यो
तुं. माटे तुं हवे सरस आहार करी शरीरनी शोजा राख.

एहवुं सांजलीने रतिसुंदरी कहे ठे. हे राजन् ! हुं जो सरस आहार पा-
रणे करूं, तो महारे शरीरे चुंक, शूल वमनादिक वेदना थाय, सर्व शरीर
सांधे सांधाथी चूटी जाय. तुं तो महारा शरीरनो संग करवाने उत्सुक
ठो, ते सत्य ठे पण दुटूं घोडो मरवा पड्यो तेना कोइ पांचसैं रूपैया आपे?
एम कह्युं तोपण ते राजानो कदाग्रह जे कामरूप दुर्बुद्धि ते न गइ, एम
कही रतिसुंदरीयें मदनफल ! (गेल) आस्वादी तेनुं वमन करी, देह दु-
र्गंधमय कीधी, काया अशुचि करीने राजाने देखाडीने कह्युं के, हे राज-
न् ! एवुं आ शरीर मांहेलीकोरे अपवित्र ठे. ते माटे हे राजा ! तुं वासथ
की पण बाल ठो, श्वान समान ठो, जेमाटे तुं वम्यो आहार खावाने इछे
ठे. ते सांजली राजा कहे ठे. केम हुं वम्या आहारनो खानार तुं ? के हुं मू-
ख तुं ? एहवो हीणो तुं ? त्वारे रतिसुंदरी मरण अंगीकार करी. वे परवा
इयी राजाने कहे ठे. हे मूढ ! तुं नथी जाणतो ? जे पुरुष परस्त्रीने इछे ते
अधमनर एता वम्या आहारना खानार जाणवा. तेवारे राजा कहे ठे. ते
सर्व साचुं पण ताहरा शरीरनो हुं रागी तुं. तेवारे रतिसुंदरी कहे ठे. मा-
हरी कष्टमां पडी दुर्गंधमय दुर्वल एवी काया उपर एटला वधा रागनुं

कारण जुं ठे ? तेवारे राजा कहे ठे. तारुं शरीर दुर्बल ठे पण तारी चक्षुनुं मूय्य नथी, एटले हुं ताहरी चक्षु उपर मोह्यो तुं. एवं सांजली ते वाइयें शीयल राखवा माटे बीजो उपाय कोइ बुझिमां न आव्यो तेथी शीयल पालवाने शरीरने पण तृण मात्र गणी कांइ लेखामां गण्युं नही, अने ठरी यें करी चक्षु उपाडी आंख्यो काढी राजाना मुख आगल मूकीने वाइ क हे ठे. तमने जे नेत्र वाहलां ठे ते ए ग्रहो, वाकी शरीर तो दुर्बल ठे ते पाप नुं हेतु ठे. तेणे चक्षु काढी तेथी राजा खेद पाम्यो. ते स्त्रीनी उपरथी राग उतरा गयो. त्थारें दुःख पामीने राजा तेने कहे ठे के, हे सुंदरी ! ए कष्टका री, दारुण, दुष्ट कर्म तें जुं कीधुं ? ए तुज्जने अने मुज्जने वेने दुःखदायी थयुं.

तेवारे रतिसुंदरी कहे ठे. एथी तमने अने मने आ ज्वें तथा परज्वें आंख्युं काढतां सुखदाइ थयुं, ताहरो राग विकार मद्यो, अने महारुं शी यल पण रक्षुं. जेम माठा रोगीयाने कहुठ औषध ते गुण करे तेम में ए दारुण कर्म कीधुं, तेथी ए तारो रागरूपीयो रोग मद्यो.

हे राजन् ! परस्त्रीनो संग जे करे तेहने माननी हाणी, आयुष्यनी हा णी, धननी हाणी, एटलुं फल इहलोके पामे, अने परलोके दुखी दौर्जागी थाय. कायरपणुं तथा कोष्ट जगंदरादिक रोग पामे, तथा नरकगतिमां जा य. त्यां धगधगती लोहनी पुतलीनां आलिंगन सहन करे, तथा तिर्यच पशुआदिकनी गतिये जाशे. त्यां तेने लोक निर्वाठनकर्म खोज करशे, पर वशपणे गर्दज, वृषज थइ चार बहेशे. इत्यादिक घणां दुःख पामशे. एट लां नरक तिर्यचनां दुःखथी आपणे बेहु लुटां एम जाणजे. ए आपणने गुण थयो. तेमाटे इहलोकना हितने अर्थें में ए दुष्कर्म कीधुं. वली रति सुंदरी कहे ठे के, माहरुं रूप जोवार्थी ताहरा आत्माने पापनी प्राप्ति थइ, तेथी हुं तुज्जने जुं मुख देखाडुं ? तेमाटे हुं आंधली थइ पण ताहरा आत्माने दुर्गतिमां पडतो राख्यो. एवी देशना रतिसुंदरीयें दीधी.

ते विषयविकारने टालणहारी एहवी वाणी महेंद्रसिंहराजा सांजली ने कहे ठे. हे वाइ ! तमे सर्व सतीजमांहे शिरोमणि ठो, तुं युक्त अयुक्त नी जाणनारी ठो, हुं निरंतर महा अपराधी, महा पापी तुं, तेमाटे हे सुं दरी ! मुज्जने युक्त होय ते आदेश थो. तेवारे रतिसुंदरी कहे ठे. जो तमे तमारा आत्मानुं हित जाणता हो, परजवना दुःखथी जय पामता हो,

तो परस्त्रीना जोगनो त्याग करो, जेथी तमारी जवनी जमणता टले. तेवारे ते राजाये पापनो पश्चात्ताप करीने मनमांहे दाऊता थकां अंतरंग प्रेमेंकरी परस्त्रीना जोगनो नियम लीधो. ते रतिसुंदरीने गुरुणीनी पेठे मानतो हवो. त्यापठी ते राजा मनमां दुःख धरवा लाग्यो के, में अनार्य पापी ये ए महा सतीने अनर्थे निरपराध कष्ट उपजाव्युं. हे प्रभु! हवे एहनी चक्षु केम आवे? एवुं विचारी शासनदेवीने संचारतो हवो ॥ २२५ ॥

॥ कायोत्सर्गे स्थिता पंचनमस्कारपरा सती ॥ अस्यार्थः—ते वखत ते रतिसुंदरी चक्षुनी वेदना अणवेदती, एकाग्रमते वीतरागनुं ध्यान धरती हवी, एटले शासनदेवीनुं आसन कंप्युं. अवधिज्ञाने सतीनुं महा कष्ट जाणी विमाने वेसीने आवी ने ते सतीनी वेदना टाली, चक्षु नवी आपी, तत्काल तेने नवां नेत्र बंधी. तेनो महिमा वधारीने देवता पठी नाटक करी सतीने चरणे नमीने स्तुति करता हवा के, हे सतिमांहे वडेरी, पृथ्वीमांहे सुबुद्धिरूप प्रतिबोधनी देनारी, सत् शीयलनी धरनारी, त्रण जगतमां दीपिका समान, एवी तुं जयवंती हो.

राजा तेने देवदेवीना वृंद स्तुति करता देखी, शीयलने प्रजावे नवां नेत्र आव्यां देखी, पोतें हर्षरूपी आंसुयें आर्तिरूपिणी अग्निने समावतो पोतें पण शीयलव्रत पालवामां दृढ थातो हवो. सतीने चरणे नमीने, पोतानो अपराध खमावतो हवो. ते देवदेवी वंदना करी गया पठी रतिसुंदरीने स्नान, मज्जन, जोजन करावी, वस्त्राजरण पहारावी, घणो सत्कार सन्मान दइ, पोताना प्रधान साथे तेने रथे वेसाडी, ते वाझे नंदनपूरे मोकली. वली राजाये प्रधान साथे एवुं कहेवराव्युं जे चंद्रराजाने कहेजो के, ए माहरी वहेन ठे. ए मारी धर्मगुरुणी ठे, ए महा सती ठे, माटे एनी घणी रक्षा करजो. तेमां तमो कांइपण शंका न लावशो. तथा में तमारी उपर दुष्टपणुं चिंतव्युं, युऊ कीधुं, ते तमो क्षमा करजो. वली तुं पण धन्य ठो, जेना घरमध्ये एहवी साक्षात् लक्ष्मी सरस्त्री सती नारी ठे, अने तेने तुं पाम्यो ठो. एवां वचन कही राजाने प्रणिपात करजो. एवुं कही प्रधानने साथे वलावा मोकळ्यो. पठी ते प्रधान नंदनपूरे पोहतो, चंद्रराजाने मदयो. जेम महेंद्रसिंह राजाये कळुं हतुं तेम तेने कहीने ते रतिसुंदरी चंद्रराजाने सांपी. त्यारे राजाये वीनुं दुर्वज शरीर देखी, ते प्रधान

नां वाक्य सांजलीने ते चंद्रराजा अंतरंग चमत्कार पामी, सतीना गुण जाणी, हर्ष पामी तेने आदरतो हवो.

पठी ते रतिसुंदरी साथे विषयसुख जोगवतो धर्मराज्य पालतो हवो. अथकाव्यं ॥ प्रवर्तिनीनां वचनं दधानया, श्रीजैनधर्मे किल सावधानया ॥ अपालि यत्नाद्रतिसुंदरिस्त्रिया, सखील धर्मो निकलंकया तथा ॥ १ ॥ त्या रपठी ते रतिसुंदरी, प्रवर्तिनी जे साध्वी तेहनां वचन हृदयमां धरती हवी. एक श्रीजैनधर्म मध्ये सावधानपणें रहेती शुद्धव्रत पाली, आत्माने निर्मल करती हवी. एटले साधुयें ए रतिसुंदरीनो अधिकार कह्यां ॥ १॥

हवे बीजी बुद्धिसुंदरी ठे तेनो अधिकार कहे ठे. ते प्रधाननी पुत्रीने परणवा माटे बीजा घणा राजादिकें प्रार्थना कीधी, पण तेना पितायें तेने सुसीमानगरीने विषे सुकीर्तिराजाना प्रधानने परणावी. जेम तारामंरुल नो अधिपति एवा पूर्णचंद्रनुं विंव देखी कमलिनी उद्धास पामे ठे. विक स्वर थाय ठे, तेम ते जरतारने पामीने बुद्धिसुंदरी हर्ष पामती हवी. एक दासमये राजा रयवाडीयें जातां प्रधानना घर आगलथी निकळ्यो, तेटाणे तेणे निजमंदिरमां क्रीडा करती, लावण्यामृतनी वाव्य समान, मृगाक्षी समान एवी महारूपवंती बुद्धिसुंदरीने दीठी. त्यारे ते राजा पठरनी परें त्यां थंती रह्यो, रूपरसमय थयो, राजानुं मन त्यां लागुं, तन्मय थयो, अति कामातुर थयो, राजायें घेर जइ पोतानी दासीने मोकली. ते दासीयें त्यां जइने कह्युं. राजा तुज्जे इठे ठे. पटराणी करशे, घणा राज्यनी तुं स्वामिनी थइश. एवां कुशील वचन दासीनां सांजली ते दासीने धक्का दइ अपमानी काढी. त्यारपठी अकार्य करवाने समर्थ एवो निर्लज्ज ते राजा वगर गुन्हे स्त्रीसहित ते प्रधानने बंदीखाने नाखतो हवो. कांइ एक अणु जेट लो वांक काढ्याविना कामातुर थइ दगो दीधो. तेवारे प्रजालोक तथा पो नाना राज वर्गी उंवराव लोक, सर्व मखीने तेणे राजाने विनंती कीधी के, हे गजन्! तमे एवो वगर गुन्हे अन्याय न करो. अन्याय करशो तो एह नी स्त्री राखशो, पण प्रधाननें तो मूळो. एवी पुकार उंचे स्वरे कीधी.

त्यारें राजाये कह्युं. तमे जाभीन थालंगे? ए पोतानी स्त्री मुज्जे आपशे नो हुं मूकुं. तेवारे प्रजा लोक सहु राजानो अन्याय जाव एटले कामातुरता जाणी विचारीने पोताने घेर गया. त्यारपठी ते राजा, अंतःपुरमां

जइ बुद्धिसुंदरीने कहे ठे, केम तें दूतीने निचंगी काढी? तो आटली सौ जाग्यता उपरांत तुं शुं अधिक मंजरीने इहे ठे. मारी आझा जो तें मानी होत तो ताहरा जरतार तथा तुं एवी आपदा नहि पामत. पोतानी अर्थ सिद्धि थाय त्यारें अति चंरु दंरु कोण करे? हे मानिनी ! जो तुं अतुल मा नने इहे ठे, तो माहरी आदेशकारिणी था. मुळ उपर स्नेह धरीने मान्य कर.

एवां ते कामी राजानां वचन सांचलीने संवेगरंगवाली पूर्ण तरंगिणी समान वाणीयें करी राजाने प्रतिबोधवाने बुद्धिसुंदरी कहे ठे. हे राजन् ! ए परस्त्रीगमनरूप अकार्यने विषे हीन जातीउवाला जे मूर्ख होय ते गम न करवाने इहे, पण तमारा सरस्वा कुलवंत पुरुषने एहवुं अकार्य. पाप इ छवुं न घटे. विषयरूपणी अग्निघें तप्या होय. तोपण संत पुरुष पोतानी मर्यादा न मूके. जेम प्रबल वायुयें खोजाव्यो होय तोपण समुद्र मर्यादा न मूके. हे राजन् ! जे धर्ममार्गेज प्रवर्त्ते ते राजाने राजरूपि कहा ठे. अने खे राजा अत्याय करे, अधर्म मार्गे व्रत्ते, ते राजा नहि; परंतु तेने तो रा. दंड कहीयें. राजाने पोतनादेशनी प्रजा जे ठे, ते तेने पुत्र समान ठे, ते पुत्र पुत्री उपर न्यायवंत राजायें, कामराग करवो न घटे. तारा अंतःपुरने विषे कुलवंती एत्री घणी राज्यपुत्रीयो ठे, ते मारायी पण अधिक रुपवंती ठे, तो तुं मारा सरस्वी हीन स्त्रीनी इडा करतो शुं लाजतो नथी? जेणे परनारीनी प्रसंग कीधो तेशें प्रतापरूपिया वृद्धना मूलमां अग्नि मूकी. ए म जाणजे. तारा निर्मल कुलवंशने अपजसमय कलंकी एवा चंद्रमानी पेठे कां तुं मलिन करे ठे? एवां वचन बुद्धिसुंदरीयें राजाने उक्तियुक्तिस हित कहां, पण ते मूढबुद्धि कामी राजाना चित्तमांहे न रह्यां. जेम जख्या घडा उपर पाणी रेडीये ते वही जाय, तेम तेनां वचन राजाना कानमांनाव्यां.

तेवरि राजा हसीने कहे ठे. हे सुंदरि ! ए सर्वे हुं जाणुं ठुं, पण स्नेहना रसीयाने ए वितर्क वार्त्ता कहेवी घटे नहि ॥ यतः ॥ जहुं गणंतिहि अहुं चइज्जइ, तुव विपाण पीरु खिज्जइ ॥ जहुं जुनु अजुन जोइ, जई नेह हंता सुजावं जलिदिज्जइ ॥१॥ ते वेला बुद्धिसुंदरीये राजाने अतिकामी जाणी, कालविलंब अटकलीने हमणां ए समये जे युक्ति करवी जोड्यें ते बुद्धिपूर्वक धारीने राजाप्रते कहुं के, हे राजन् ! मारी ए प्रार्थना ठे के. तमारा चित्तने विषे तमे मारा उपर जोगानिलापनो निश्चय कीधो, ना ज्यां

सुधी मारे नियम ठे त्यांसुधी हे सुलक्षणवंत ! तमे पडखो. ॥ यतः ॥ जो कुणइ नियमजंगं, जो वि य कारेइ कहवी छुब्बुछी ॥ ते दोविहुंति छुह लस्कं, जायणं जीम जव गहणं च ॥ त्यारें स्त्रीसार्थें मार्दवपणुं राखीयें तेज वशीकरणनुं मूल ठे. एवुं जाणी राजायें अनिच्छकपणे तेनुं वचन मान्युं.

त्यारें बुद्धिसुंदरी कांश्क स्वस्थचित्त थइने, राजाने प्रतिबोधवानो उपा य हृदयमां चितवती हवी. एम गीत विनोदें करी राजाने रीऊवती पोता नो समय निर्गमती हवी. एक वखते पोतानी बुद्धियें अडदना पीष्टें करी कांश् करवानुं धाखुं अने ते दासी पासे छोट अणावी तेनुं पूतळुं करी पो तानासरिखुं रूप निपजाव्युं, तेने पंच वर्णनी विचित्रतायें. चित्रत कीधुं, पुस्त कर्में करी प्रशस्त कखुं, ते प्रतिविंव राजाने देखाडीने बुद्धिसुंदरीयें राजाने कह्युं. हे स्वामी ! हुं एवी तुं के नहि ? राजा पण प्रतिविंव जोइ, एनी कलानी चतुराइ देखी घणुं रीऊयो. अहो ! शरीरने विषे एनी वर्णनी रचमा ! तथा केडना लांक उपर हस्तनुं दाघव ! जे जाणियें ए हसे ठे, अथ वा जोती रही ठे, एवी ए प्रतिमा तारा जेवी ठे. अथवा जाणीये ए तुंज साक्षात् होयनी शुं ? एवी देखाय ठे ॥१६१॥ हे सुव्रु ! एटले जली नृकु टीनी स्त्री ! ए स्वरूप प्रतिविंव निपजावीने तें जळुं विज्ञान देखाड्युं, तथा जेना चित्तमां तुं वसी ठो, तेने ए स्वरूप दीठे घणुं सुख उपजावे. त्यारे बुद्धिसुंदरी कहे ठे. ए प्रतिविंव तमने सुख उपजावे ठे, तो एने घरमां राखो, अने मुऊ अधमने मूको. जेमाटे हुं तमने इहलोके अने परलोके दुःख नी देनारी तुं. त्यारे राजा कहे ठे. हे प्रिये ! तारा शरीररूपी रज्जुयेंकरी हुं बंधाणो तुं : जो हुं तुज्जे मूकुं, तो मारा प्राण ससलानीपरें शीघ्र जाय.

ते सांजली बुद्धिसुंदरी कहे ठे. हे राजा ! तमे सांजलो. ए प्रतिमा मा राथी अधिकी ठे, ए मदनमय कामरूप ठे, अने हुं तो मदनरहित तुं. एम कही राजाना मुख आगल ते मदनमय मूर्ति मूकी. त्यारें राजायें री श करीने तेने एक लात मारी एटले ते प्रतिविंवनो शीघ्र जंग थयो. तेवारें तेना पेटमांहे विष्ठाप्रमुख माठां खराव पुज्जल जे जस्यां हतां ते नीकल्यां. ते जोइने राजायें कह्युं. ए वालने पण निंदवा योग्य एवी ए चेष्टा तें शी कीधी ठे ? त्यारे स्त्रीयें कह्युं. ए मारुं प्रतिविंव में मारी उघाये नीपजाव्युं ठे. ए नारी मुऊसरखी ठे. अथवा हुं एवी हीणी तुं. एना शरीर करतां

મારા શરીરમાં ઘણી દુર્ગંધતા છે. એ શરીર અશુચિમાંથી ઝપ્ડ્યું છે, ત્યાર પછી અશુચી રસેકરીનેજ વધ્યું છે, તેથી અશુચિ પુનર્જન જાય છે. એ માંદેથી નિરંતર વારદારે અશુચિને સ્ત્રવે છે. જે માટે જલ અથવા અગ્નિથી શોષ્યું થકું સુવર્ણ, રુપું, રત્નાદિક તો શુદ્ધ થાય છે, પરંતુ અનેક સંસ્કાર કરિયે સોપણ આ શરીર શુદ્ધ ન થાય. એ શરીર વાહ્યને અન્યંતર વિપરીત છે. તે માટે માહ્યા પ્રાણી જે એની કાગ, શિયાલ, ગીધ, પંક્તી ચકી રક્ષા કરે છે, ન્હાઈ ધોઈ વસ્ત્રાદિકે ઢાંકી સાચવે છે, પણ એ કોહ્યા કહેવરને અર્થે કોણ માહ્યા પુરુષ વિષયાદિ સેવી અન્યાયે અકર્મ કરી નરકગતિના સંચકાર આ પે? તિલમાત્ર માંસ સુખને અર્થે જેમ માઠલું મહા દુઃખ પામે, તેમ તું પણ હે રાજા! એ શરીરના જોગનો આશક્ત થઈશ તો મેરુથી અધિકાં નરક તિર્યંક ગતિનાં દુઃખ પામીશ. જેણે પરદારાના સંગ વર્જ્યા, તેણે દુર્ગતિનાં દ્વાર મુંઝાં, ઢાંક્યાં અને તે આપદાની પરંપરાનો પાર પામી ભ્રેષ્ઠ સુખની સંપદા પામ્યા. તમારા સરખા ઉત્તમ સજ્જન પુરુષને પરસ્ત્રીસંગ સુખદાઈ ન હોય. અથવા અન્યાયે કરી પરસ્ત્રીનો સંગ જે કરશે, તેને નરકમાં અગ્નિથી ધલ્લ થતી જ્વાલાને મૂકતી એવી લોહની પુતલીનાં આલિંગન સહેવાં પડશે.

તથા જોગી પુરુષના જોગનાં સુખ કેટલોક કાલ રહેવે. જોગનાં દ્રાણ માત્ર સુખથી નરકનાં આકરાં દુઃખ પલ્લોપમસાગરોપમ લગેં સહેવાં પડશે. હે રાજા! તાહરા રાજ્ય અંતઃપુરમાં શું રૂપ, કુલ, જાતેં હીણી સ્ત્રીઈ છે? હે રાજા! તું મદોન્મત્ત થઈને મુજને અધિકી રૂપવંત દેખે છે? જેથી તું એવો હઠાત્કાર કદાગ્રહ વાલકની પેઠે હજીપણ મૂકતો નથી! પણ એ શરીરમાં તો સર્વત્ર વિષા જરી છે. સર્વે સ્ત્રીઈ ન્હાઈ ધોઈ વહાર પવિત્ર દે સ્વાય છે, પણ કોઠામાંહિતો સર્વ અનિષ્ટ જાય છે. જેમ કોશ્ક વાસક હોય તે એકાંગે કુંભાના જલમાં ચંદ્રમા દેખે તેનેજ પ્રધાન ચંદ્રમા કરી જાણે છે, તેમ કામી પુરુષ કામ દૃષ્ટિયે જે જે નારી દેખે છે, ત્યાં ત્યાં તે કામાન્તિ સાપને ઇષ્ટે છે. કામજોગનેજ સાર જાણે છે.

એવો પ્રતિબોધ સહસાત્કારે સાંજલી તે રાજા સંવેગ પામીને કહે છે. હે સુંદરી! તે સાચું કહ્યું. હવે મેં તત્ત્વ જાણ્યું. હે સુંદરી! મુજ મોહાંધને તેં વિવેકરૂપી લોચન દીધાં. વિકટ નરકના કૂવામાં પડતા એવા મુજને તેં વાચ્યો, તાચ્યો, પાપથી ઝગાચ્યો. હે પ્રિયે! હું નિર્જાગ્ય તું, માટે હવે હું શું

करुं ते तुं कहे. त्वारे बुद्धिसुंदरीयें कह्युं. जो तमे तमारा आत्मानुं हित चा हो बौ, तो परस्त्रीगमन निवारण करो. ए अजिज्ञापनो त्याग करो.

ए वार्ता सांजली जेम निर्मल सूर्य देखी चक्रवाक पंखी आनंद पामे; तेम राजा विचार पामीने परदाराथी पराङ्मुख थयो. पतिबोध पामीने परस्त्रीनो त्यागी थयो. त्वारें सुंदरियें कह्युं. हे महाराज ! तें जलुं कीधुं, तें तारो आत्मा ताख्यो, आत्माने नरकमां पडतो राख्यो, पोतानो वंश अंशु आख्यो, तुं स्तुति-करवा योग्य वंदनीक उत्तम अथो. त्वारें राजायें बुद्धिसुंदरीने खमावी पगे लागी तेने सत्कार सन्मान अने बहु महिमायें वस्त्रा चरणादिक देइ पोताने घेर विसर्जी, अने प्रधानने तेडावो तेने दान मान तथा सन्मान आपी राजायें तेने पुनरपि मंत्रिपद उपर विराजमान कख्यो. पठी ते बुद्धिसुंदरी धर्मरूपी कैरव कुमुदवनने विकस्वर करवाने शिखलंक्ष्मी चंद्रमानी चंद्रिकासमान अइ. जे कारण माटे निश्चल दृढतायें अति विकट संकट पड्येथके पण निर्मल शिखल पालती हवी. ए बुद्धिसुंदरीनी कथा कही हवे वीजी बुद्धिसुंदरीयें पण कष्ट पडेथके शील पाव्युं, तेनी वार्ता कहे ठे. ताम्रलिप्तिनगरीनो रहेनारो श्रीदत्तव्यवहारीयानो पुत्र धर्म एवे ना मे जैनधर्मी हतो; ते व्यापारने अर्थे ताम्रलिप्तिनगरीथकी सांकेतपुरे आव्यो. तें धर्मकुमार चौटामांहे वेठांथकां सखीसंवाते राजमार्गे जाती ला-
घण्यवती तथा सौंदर्यरूपें शोचती एवी बुद्धिसुंदरीने देखीने ते व्यवहारी यें चिंतव्युं के, सुखरहित एवा आं असार संसारसमुद्रमां सारगलोचना एवी ए स्त्रीने हुं साक्षात् लक्ष्मीपरें सार देखु तुं. कोइक दैवयोगथी मारो एनी साथे विवाह थाय, त्वारेंज हुं जोगसुखनी चर संपदा पामीश, अने ए विना बीजी मले त्वारे तो जोगसुखने वदले हुं क्लेशकारी रोगनी संपदा पामीश. ते कुमार एवुं चिंतवे ठे, एवामां बुद्धिसुंदरीनी दृष्टि पण ते न उपर पडी. जेम जलां धान्ये जख्यां एवा नीला क्षेत्रमां गाय पडे तेम ते वाइयें दृष्टिने चारतां पण तेनी दृष्टि त्यां पडी. बुद्धिसुंदरी जो पण कुतूहल करी विविध क्रीडा जोवामां व्यग्र थई हती; त्रोपण तेणें धर्मउपर दृष्टि राखी हती. तथापि ते धर्मकुमार उपरे तेनी दृष्टि जोडाणी. त्यां परस्परे वेहुनी नजरे नजर मली, तेथी मांहोमांहे राग उपनो. त्वारे ते व्यतिकर सुंदरीनी सर्व सखीउना ध्यानमां आख्यो, तेथी सखीमांथी एक सखी कहे ठे:—

એ નર તારા ચિત્તનો ચોર છે. સાચો એ પશ્યતહર જોતાં દેખતાં ચિત્તને ચોરે છે. પઠી વીજી ચતુર સર્વથી કહ્યું. એ વ્યવહારીઆનો પુત્ર જ્ઞાનવંત, રૂપવંત અને દાતાર દેખાય છે, જેણે પોતાનું ચિત્ત અને વિત્ત એક દેલા માત્રમાં દીધું, તે ઘટે છે. એ વર પણ એ કન્યાને યોગ્ય છે. ॥ ૩૫ ॥

ત્યાર પછી ચલી વીજી સર્વો કહે છે. એ તો વર શંક છે, અતિશય કામી કામવાળે પીછો છે, તે જીવતવ્યને અર્થે સંજીવની ઓપધીસમાન ભુજને ઇષ્ટ છે. હે સ્વામિનિ! તે માટે તારે પાસે આશ્રયો છે. તે સાંજલી રુદ્રિસુંદરી સંખિયોપ્રત્યે કહે છે કે, એ સર્વ હું જાણું. એ પ્રજ્ઞાપે સહુ. હે સર્વો! આગલ ત્યાલો. એટલામાં તે કુમાર સ્વચ્છાવેકરી સહસાત ઈન્દ્રિયો, ઈન્દ્રિયોને 'નમો જિનેન્દ્રાય' એમ ઘેલી વેલાયે તેણે કહ્યું. ત્યારે વાણે તેને જૈની જાણ્યો. તે કુમારનું ઉત્તમ મનોહર "નમો જિનેન્દ્રાય" એવું વચન સાંજલી ઉદ્ધાસ પામી થકી તે પોતે ચોલી કે, જૈનપ્રાણી જગતમાં ચિરંજીવી રહ્યો. તે પછી રુદ્રિસુંદરીયે પોતાના ચિત્તનો અજિપ્રાય પિતાને જણાવ્યો. ત્યારે તેના પિતા સુમિત્ર વ્યવહારીયે તેના કુલ, ધર્મ, વિજ્ઞાન સર્વ પૂછ્યા. જેમ જવ્ય જીવને જિનવાણી સાંજલ્યાથી આત્મજ્ઞાન થાય, તેમ તેના કુલ, ધર્મ સાંજલ્યાથી તેનો વૃત્તાંત જાણ્યો. સુમિત્ર વ્યવહારીયે તેના પરિજનથી તેને દેવગુરુની યજ્ઞિવંત જૈન કુલ જાણી શ્રોતે ત્યાં જઈ જલે મૂહુર્તે રુદ્રિસુંદરીને ધર્મકુમારની સાથે પરણાવી ॥ ૩૬ ॥

તે રુદ્રિસુંદરીને વહુ રૂપવંત કલાવંત પુરુષે માગી, પણ જૈનધર્મી વિના વીજા પુરુષોને તેના પિતાયે પૂર્વે ન દીધી, પરંતુ ધર્મકુમારને તો યાચ્યા વિના પણ તે જૈનધર્મનો જાણ હતો તેથી તેને પરણાવી. માટે અરિદંતના મતને વિષે રહ્યા જે પ્રાણી તે અણપ્રાર્થ્યા અર્થને પામે. હવે તે કન્યાનો વિવાહ ત્વચી રીતે થયા પછી, જેના સંપૂર્ણ મનોરથ સિદ્ધ થયા છે, એવો ધર્મકુમાર પરણેલી સ્ત્રીને સાથે લેઈ પોતાને ઘરે તામ્રલિપિ નગરીને વિષે ગયો. એક છે ચિત્ત અને સ્વચ્છાવ જેના એવા તે વેદૂનો માંદોમાંદો અતિ પ્રેમ હો તો હવો. એક નિમેષ માત્ર પરસ્પર ત્રિયોગ સ્વમી ન શંક.

એકદા તે વ્યવહારી ધન ઉપાર્જવાને અર્થે સ્ત્રીને સાથે લેઈ વહાણે ચલ્યો. તે ધર્મકુમાર પ્રિયાસદિત કુશલકર્મે સિદ્ધલક્ષીપે પહોંચ્યા. ત્યાં થોડા કાલમાં ઘણું ડ્રવ્ય ઉપાર્જીને પાઠો વચ્ચો. ત્યાં દેવયોગથી ગાજવીજ,

वरसात बायु उत्पन्न ज्यो, समुद्र उठ्यो, कटपांत वायुयें करी दरीजं जयं कर थयो, विहामणो समुद्र देखीने चाकर सर्व नांगरने अवलंब्या, सह सं कोच पाम्युं उडी मयुं, कूवा थंजा कडकड्या, त्यारें सह्युं आपआपणा देव ने संजास्या. त्यां धर्मकुमार अने रुद्रिसुंदरी बे वणिक सागारी अणसण करता हवा. वहाण उपर पाणी फरी वड्युं, सहसात्कारें वहाण जाग्युं, त्यां स्त्री जरतार वुडतां रुवकां मारतां हतां, तेवामां पुण्ययोगें एक पाटी जं वेहुने हाथ आव्युं, ते पाटीआने वलें पुण्योदयें करी चार पांच दिवसे जूदे जूदे द्वीपे कष्ट पामतां ते कोइ द्वीपे गयां. त्यां एकठां मट्यां, जीवने कर्मविपाकें आपदा पामवी ते सुखज ठे, पण धर्मसिद्धि पामवी दुर्लज ठे. ए अपरंपार संसारमां सर्व प्राणिनी ए रीत ठे. ते माटे तत्त्वना जाण पुरुषें संपदा पाम्ये हर्ष न करचो, अने आपदा पामे खेद करवो नहीं. पूर्वकृत पुण्य पापथी संपत् अने विपत् नीपजे ठे. पुरुष धीर थाळ के कायर थाळ, पण दुःखतो जोगववां पडेज ठे; माटे सुखदुःख उदये आव्युं ते धीरपणेंज सेहवुं. तेमां कायरपणुं न करवुं. पुण्यथकी प्राणी सुखसंयोग अने संपदा पामे. पापथी दुःख, वियोग अने आपदा पामे; माटे पुण्यकार्यें प्रमाद न करवो.

श्रावकधर्मना धरनार एवा ते बे मांढोमांढे जीवने धैर्य आश्वासना दे इने ज्ञांगा वहाणने पाटीये वलगीने रह्या, अने ज्ञांगा वहाणनुं चिन्ह जं चुं करी राखता हवा. एकवखते कोइक प्रवहणनं लोकोयें ते चिन्ह जोयुं त्यारें ते आवीने धर्मकुमारने कहेवा लाग्या के, लोचनशेठ सार्थवाह जंबू द्वीपे जाय ठे, तमारी इष्टा होयसो चालो. ते सांजली धर्मकुमार रुद्रिसुंदरीने साथे लई वहाणमां वेगो. लोचनशेठे तेनो घणो आदर कस्यो. पठी ते वहाण जरतक्षेत्राजिमुखें चालतुं थयुं. त्यां लोचनशेठनां मीठां वचनें ते स्त्री जर्तार वेहु हर्ष पामी तेनी साथे जाय ठे.

एस जातां तट पामवाने बे दिवसनो मार्ग शेष रह्यो, त्यारें धर्म व्यवहारीआनी स्त्री रूपवंती देखीने वहाणनो धणी जे लोचन शेठ ते कामातुर चड चिंतववा लाग्यो के, अहो! विधातायें ए स्त्रीने उत्पन्न करी पोतानी घणी सारी कला प्रगट करी. ए नारी मनने रमणीयता प्रकट करनारी ठे. ए उत्कंठायें करी मारा कंठने आलिंगन न दीये, तो हवे ए विना जीवित; रूप, यौवन अने धन ते शुं कामनुं? वली चिंतवे ठे जे, ए स्त्री पो

તાના જતાર વિના બીજા નરને છે નહિ. આંવાનાં મધુર ફલ મૂકીને કડવી લીંબોલી કોણ છે? એમ ઘણા સંકલ્પ વિકલ્પરૂપી સર્વે મસ્યો થઈને હુણ્ડ હૃદયનો ધણી થઈ પુર્ણવ્યની પરે ધર્મપયડીનો નિર્ધાત કરવાને સન્મુખ થયો.

ત્યારે વહાણ ચાલતાં મધ્યરાત્રે સર્વ પરિજન સૂતાં જાણી ધર્મકુમાર સૂતો હતો, તે લઘુશંકાને વાસ્તે ડહો ત્યારે તેને ત્યાંથી ઉપાડી અગાધ સમુદ્રના ઝંઝા જલે લોચનશેઠે નાંચ્યો. ॥ ૩૨૫ ॥ વિષયાંધ માણસ શું શું અકાર્ય ન કરે? તે સુલોચન શેઠે જેમ ધર્મકુમારને પાણીમાં બુઢાવ્યો, તેમ તેણે પોતાના આત્માને પણ જવસમુદ્રમાં બુઢાવ્યો.

પઠી પ્રજાતે કૃદ્ધિસુંદરીયે જતાર ન દીધો, ત્યારે તે મહા હુઃખ પામી મૂઢાત્મા થઈ અતિકરુણસ્વરે રુદન કરતી હવી! લોચનશેઠ પણ ધવલશેઠ નીપેઠે કપટ કરી તેને કહે ઠે કે, અહો! મારો મિત્ર ક્યાં ગયો! સર્વ સેવકવર્ગની સાથે તે શેઠ હાય હાય કરી રુદન કરતો હતો! ઘણો વલત આ કંદ શોક કરી કૃદ્ધિસુંદરી પાસે આવી આશ્વાસના દેતો હતો. પઠી વ્યગ્ર વચને બોલ્યો કે, હે સુંદરી! તું ચિંતા મ કરીશ. તે ગયો તો હું તારો નાથ થાઈશ. મારું ઉપાડ્યું જે વિત્ત છે તે હે સુંદરી! સર્વ તારું છે. તું શા માટે એવડો લેદ રુદન કરે છે, કોણે માતું કહ્યું છે? દૈવે કીધું તેમાં અમે શું કરીએ? હું તો તારો દાસ થઈ રહીશ, તારા જીવને શાતા ઉપજાવીશ, જે તું આહા આપીશ તે કર્તવ્ય હું કરીશ. ઘણું શું કહું? એવાં તે પાપીનાં હલ્લંત વચન તે વિચરુણ સતીયે સાંજલ્યાં. પઠી સંવેગરંગ તુરંગ પામીને તે ચિંતવે છે. હા ઇતિલેહે! આ મારું રૂપ અનર્થકારી થયું ॥ ૩૨૬ ॥

એ હુણ્ડે મારાઉપર રાગી થઈને માહરા જતારને સમુદ્રમાં પાડ્યો. જે પુરુષ રાગ મહે મલો, તે પુરુષ કોઈ કાર્ય અકાર્ય ન જાણે. હવે હું પણ મારા આત્માને સમુદ્રમાં નાંચું, જે માટે જતારવિના હવે મારે જીવતું શું કામનું? કુશવંતી સ્ત્રીને જતારવિના મરણ શરણ તે શ્રેય છે. યદ્યપિ એમ છે તોપણ વહી સતીયે વિચારું, જે જૈનશાસનવિષે વાલ મરણનો નિષેધ છે. જીવતો જીવ હોય તો કદાચિત્ત ધર્માચરણ પણ પામે. પણ હવે આ કામી થકી હું મારું નિર્મલ શિયલ કેમ રાખીશ! અથવા પરહુઃસ્વમય એવા આયુષ્યને હું સામ ઉપાયે કરી કેવી રીતે ગમાવીશ? અને પરવશ પડીને હુઃસ્વમાં રહી હું મહારો કાલ શીરીતે ગમાવીશ?

‘એમ વિચારી તે સતી કામી શેઠને કહે ઠે. હમણાં તો મુઝને મારા પતિ નો શોક ઠે, માટે સમુદ્રનો પાર પામ્યા પઠી જેમ તમને હિત થશે તેમ હું કરીશ, તમે નિશ્ચિંતપણે રહો. જે સમયે જે યોગ્ય હશે, તે કરશું. એવો તે કામીને ઉત્તર દીધો. તે વાક્ય લોચનશેઠે સાંજલી સ્વસ્થ ચિત્ત થઈ કેટલોક કાલ ગમાવ્યો. જે માટે કહ્યું ઠે કે, આશા લુબ્ધા જીવને સો વરસ વિલંબે જાય. એમ જાણવું.

‘એમ વહાણ ચાલતાં અન્યાય પાપથી સમુદ્ર માઠા વાયુયે ઉઠવ્યો, ન સ્પાત થયો, પાપે તે વહાણ જાગ્યું, તેના શત સ્વંર થયા. ત્યાં શ્વેતસુંદરી ધર્મને પસાર્યે મોટું પાટીં પામી. જેમ સંસારસમુદ્રમાં જીવ, સમ્યક્ત્વ મ સત્યાથી સંસારનો પાર પામીને મોક્ષનાં સુખ પામે, તેમ પાટીં મલવાથી તે શ્વેતસુંદરી હેલામાત્રમાં સમુદ્રનો પાર પામી.

‘ત્યાર પઠી પોતાનો જતાર, જેને લોચનશેઠે મધ્યરાત્રે પાણીમાં નાંચ્યો હતો, તે ધર્મને પસાર્યે કરી જે પહેલું વહાણ જાગ્યું હતું, તેનું પાટીં વૂડતાં વૂડતાં હાથ આવ્યું, તેને અવલંબી તે ધર્મકુમાર દરિયાને તટે આવ્યો. શ્વેતસુંદરી પણ પાટીં અવલંબીને જે તટે જતાર આવ્યો ઠે, તેજ તટે ધર્મને પસાર્યે આવી મલી. ત્યાં સમુદ્રતટે પુણ્ય યોગે સ્ત્રી જતાર વેદુ એકઠાં મહ્યાં, ઘણો હર્ષ ઉપજ્યો, સંતોષામૃત રસે સિંચાણાં, ઘણી શીતલ શાતા ઉપજી, વિરહ વિયોગ મઝ્યા. તે પઠી પોતપોતાનાં દુઃખ ચિત્તર્કનાં વૃત્તાંત કહ્યાં. પોતાનું અનુજવ્યું જે દુઃખ તે વઢે માંહોમાંહે કહેતાં હતાં. લોચનશેઠનું વહાણ જાગ્યું, તે વૂડ્યો, એમ સાંજલી ધર્મકુમાર અશાતા ધરતો હતો. જે અપકારી તથા પાપિષ્ઠ હોય તો તે ઊપર પણ ઉત્તમ પ્રાણી જે હોય તે ઉપકાર ચિંતવે ઠે. પરંતુ તેનું માતું ન ચિંતવે.

હવે ધર્મકુમાર સ્ત્રીને કહે ઠે કે, હે પ્રિયે! ધન્ય તે અરિહંતગણધરાંદિક, કે જેને સમીપે રહ્યા જીવ અશુભજાવને ઠાંકે. લોચનશેઠ આપણી પાસે હતો પણ એ જીવને ધર્મબોધ ન થયો. હા હા! પાપ પરિણામે કરી એ જીવનું માતું થયું! જેણે આપણે ઘેને નિર્લોઝીપણે વહાણે વેસાડી પાર પમાડ્યાં, ઉપકાર કીધો, તે વાપઢા જીવને જીવતવ્યનો સંદેહ થયો. ધનદાનિ પામ્યો, નિરુપમ રૂપ દેહીને તેનું ચિત્ત ચલ્યું, એવું તે પોતાની સ્ત્રીને કહે ઠે.

ઘટલે તે ગામનો એક યાણિંડ ત્યાં આવ્યો, તેણે સૌમ્યમુદ્રાયે શાંતરૂપી

स्त्री जरतारने देखी तेमने रूपवंत जोइ चिंतव्युं, जे ए कोइ कारणथी दैवयो गे आंहीं आव्यां दीसे ठे. ए पुरुपरत्तने प्राहुणा रीतें मारा वित्तने अनुसारे हुं बहु मान आपुं. तथा ए प्राणीनी जक्ति करुं ॥ यतः ॥ कटिज्जंति गइं-दा, पंके खुत्ता महागयंदेहिं ॥ आवइ पडिया सुयणा, सुयणेहि समुद्र-रिज्जंति ॥ ! ॥ एवुं चिंतवी ते बाणिज घणे मीठे वंचने बहु मान देइ प्रसन्नतायें सहित, विखवादरहितपणें पोताने आवासे तेमने तेडी गयो, अने आहारादिकनी जक्ति करी पोतानी पासे राख्यां. त्यां स्त्री जरतार स्वस्थ चित्ते रहेतां धर्म करतां ते वेहुना सुखे दिवस जाता ह्वा ॥ ३५३ ॥

हवे लोचनशेठनो अधिकार कहे ठे. ते शेठ पोताना पापयोग्यकी दारि-आमां डवकां खातो हतो, तेवामां कोइ काष्ठ मढ्युं. तेने आधारे तरतो घणे कष्टें मत्स्योदीर्ण नामे तटे आव्यो. त्यांथी जमतो कोइ अनार्य पालमां गयो. त्यां अति क्षुधातुर थयो, पण अन्न न मढ्युं, त्यारें मांसाहारी थयो. जू-ख्यो शुं न करे? मांसाहारथी अजीर्ण दोषें करीने दुष्ट एवो कुष्ठ रोग उपज्यो, शरीर बगडी गयुं. जे माणस धर्मनो घात करीने कामजोग करवानी इष्टा करे ते थोडा कालमां महा दुष्ट वेदना पामे. माटे कळुं ठे, जे कामी ते कामने देखे, पण धर्मनो घात थाय ते न देखे.

ते शेठ दुःखाकुल्यको ठामोठामे जटकतो ज्यां धर्म व्यवहारीयो रख्यो ठे, त्यां आव्यो. ते वेला कृत्तिसुंदरी पाणी लेवा गइ हती. त्यां जलाश्रये ते दुष्ट दुखीयाने तेणें दीगो. त्यारे तेणे दयावंत चित्ते पोताना जर्तारने जइ ते शेठनी वात कही. ते सांजली धर्मशेठ दया आणीने ते लोचनशेठने घेर तेडी आव्यो. आदरमान देइ पूत्रे ठे, जे तमे एवी अवस्था केम पाम्या ? तम सरखा उत्तम प्राणी ते एवी महा कष्ट अवस्था पाम्या, पण हवे तमो दुःख न धरशो, मोटानेज विपत् पडे ठे. चंद्र सूर्य जो मोटा ठे, तेथी तेने ग्रहण थाय ठे, पण तारा न्हाना होवार्थी तेमने विपत् पडती नथी. माटे हे मित्र ! विषवाद म करशो, धीरजपणुं राखो, घणा औपध उपचारे करी तमारुं शरीर निरोगी करशुं, बहु धन खर्चने आपदा निवारशुं. एम आश्वासना देइ, अन्नादिक जमाडी, औषधादिक उपाये करी तेनो रोग शांत कम्यो.

ते स्त्री जर्तारे लोचनशेठनी चाकरी करीने तेने साजो कीथो. जगतमां असामान्य एवुं धर्मकुमारनुं सौजन्य जोइने लोचनशेठ हृदयमां चितववा

લાગ્યો કે, એક સજ્જાન અને વીજું ચંદનવૃક્ષ એ વે જગતમાં પરોપકાર વાસ્તે નિષજાવ્યાં છે. મેં એ વેદુ ઉપર હુષ્ટપણું ચિંતવ્યું. મેં એ ધંને ઉપર અપકાર કહ્યો, તોપણ તેમણે મુજ પાપીની ઉપર હેત રાખી ઉપકાર કહ્યો. મેં અર્ધ મં અન્યાયપણું આદર્યું, તે પાપે હું સમુદ્રમાં પડ્યો, મૃત્યુ પ્રાય થયો, રોગિષ્ઠ થયો, હું સમુદ્રમાં પડ્યો ત્યારે કૂચીને મરણ પામ્યો હોત તો ઠીક, પણ એ સ્ત્રી જતારને નજરે આવી જીવું તું, તે ઠીક નથી. ઇટલાં વાનાં પાપના યોગથી મેં જીવતાં થકાં દીઠાં ॥ ૩૬૭ ॥

એમ પોતાના અંતઃકરણમાં લજ્જા પામી નીચે મીલિતલોચન થઈ વેઠો. ત્યારે ધર્મવંત ધર્મવ્યવહારીઝ મીઠી ગાળિયેં તેને કહેતો હવો કે, 'હે મિત્ર! શું કુટુંબવિરહની, અથવા ધન ગયું તેની ચિંતા કરો ઠો? અથવા રોગ ઉપનું તેની ચિંતા કરો ઠો? તમે એ શી ચિંતા કરો ઠો? દુઃખ કરો ઠો? હે મિત્ર! તમે જો મારી સહાયતાથી જીવતા રહ્યા ઠો તો તમને ઘણું ધન, ઘણા મિત્ર આવી મલશે. મુજ સરખો મિત્ર મલ્યે તમને ઘણો કાલ વ્યાધિ નહિ રહે.

જેમ ગ્રીષ્મકાલમાં નદી, સરોવરનાં જે જલ સૂકાઈ ગયાં હોય, તે દ્રાણ માત્રમાં મેઘ આવીને જરે છે. ક્ષીણ થયેલો ચંદ્રમા પણ અમૃતેં કરી ફરીથી દ્રાણમાત્રમાં પૂર્ણ થાય છે. તેમ સંસારમાં પોતાનાં હુષ્કૃતથી દુઃખ પામીયે, અને સુકૃતથી સુખ પામીયે, માટે શ્રદ્ધા કરશો માં. સુખાર્થી પ્રાણીયેં સદાય સુકૃત કરાણી કરવી, ધર્મનું સેવન કરવું, અનંત જીવનાં કારણ એવાં પાપનાં કામ પરિહરવાં, જેથી જન્માંતરે પણ કદાપિ દુઃખ પામીયેં નહી. એવાં તેનાં ઉપદેશ વચન સાંજલી, લોચનશેઠેં નિતાશો મૂક્યો. અને કહેવા લાગ્યો કે, મને મારાં હુશ્ચરિત્ર શબ્દનો પેઠેં હૃદયમાં સાહે છે. એજ દુઃખ મુજને છે. વીજું કાંઈ દુઃખનું કારણ નથી. તે મહારા હુશ્ચરિત્રમાં એક તો મેં તુંજને અગાધ સમુદ્ર જલમાં નાંચ્યો હતો, તે પાપ હૃદયમાં શૂલની પરે લટકે છે. ત્રિસામારહિતપણે ચલતાં ઉઘાડીઆંની પરે મારું મન લલે છે. વીજું મેં ક્રૂર હુષ્ટ પરિણામે કરી જે મહા સતી ઉપરે જોગાજિલાપ કીધો, તે પાપ હૃદયમાં લટકે છે. તેની અશાંતિયેં વેઠો તું. તે પાપનું ફલ હું તરત પામ્યો. વહાળ જાગ્યું, ધન ગયું, સમુદ્રમાં પડ્યો, કોઢી રોગી થયો, ઇટલું આ જન્મમાં મેં પ્રત્યક્ષ દીધું. એવા મુજ પાપીને જૂત પ્રેત પણ આદર ન દીધે. હે મિત્ર! હું તારો હુશ્મન અવગુણી હતો, તે ઉપર તું ઉપકારી થયો. નિષ્કારણે મારી

ચાકરી તમે સ્ત્રી જતારેં કરી, તે ગુણનો હું ઝંશિંગણ વ્યાં થઈશ, એ પાપના પશ્ચાત્તાપે હું મારા જીવની સાથે ખૂરું હું.

એવી રીતે તેને વિવિધ પ્રકારના પ્રલાપ કરતો દેહી રુઝિસુંદરી કહે છે, જે તુજને ધન્ય છે ! કે જે તું પાપ કરીને તેનું પશ્ચાત્તાપ કરે છે. જે પાપ કરી ને પણ પઠી સંતોષ કરે, ઠેઠેડો સમારે, પાપનો પશ્ચાત્તાપ કરી ધર્મ આદરે, તેને પણ સંત સજ્જાન કહીયે. ઇહાં તારો દોષ કાંઈ નથી, એ તારા અજ્ઞાન પણાનો દોષ છે. જે અંધ હોવાથી કૂપમાં ઝંપા ધ્રુવ તેને ઝલંઝો કેમ દર્શ્યે. માટે તમે જો તમારા આત્માનું હિત ચાહો તો અજ્ઞાનપણું મૂકી જ્ઞાન દિશાને જજો, ઇંદ્રિય સમૂહનો સંવર કરો, વિષ સમાન જાણી વિષયવિકારને ટાલો, એવું આત્મહિત આદરો, મહા વિષ ધ્રુવું તે સારું, તથા વલતી અગ્નિમાં પેસીયેં તે રુઝું, પણ ઇંદ્રિય વિષયને વશ થઈ જે હુણ્કૃત પાપ કરવું, તે સારું નહિ. અકેક ઇંદ્રિયના વિષયવસેં તિર્યંચ જીવણ કેટલો અનર્થ પામ્યા છે તે જુઝ. હાથી ફરસેંડીને વશે, માઠલો રસેંડીને વશે, જમરો ઘાળેંડિયને વશે, પતંગ ચઢુ ઇંદ્રિયને વશે, હરણ શ્રોત્રેંડિયને વશે, એમ એકેક ઇંદ્રિયના વિષય દોષે કરી ઉપર કહેલા જીવ વધ, વંધ, મૃત્યુ પામે છે. તો પાંચ ઇંડીના જે વિષય સેવશે, અન્યાય, પરસ્ત્રીગમન, અધર્મ કરશે, તે આ જવમાં હુઃખ પામી પરજવે ઘણા જન્મ મરણ કરશે. મૃગતુષ્ઠારૂપ વિષય છે, તે માંહે સાર સુખ કોઈ નથી. મૃગતુષ્ઠાને જોઈ જેમ મૃગ ધાવે છે તેમ વિષય ઉપર સુખની ત્રાંતે જીવ જવોજવ ધાય છે, પણ મૃગનીપરે જીવ વિષયનો અતૃપ્તો થકો ઘણાં જન્મ મરણ કરે છે. જે પ્રાણી વિષયથી વિરમી શ્રીજિન શાસનમાં રંગાણા તે સંસારનો પાર પામી મુક્તિપદ પામ્યા.

એવાં રુઝિસુંદરીનાં જાણ્યાં ઉપદેશ વચન સાંજલી તે લોચન શેઠનાં જ્ઞાનલોચન ઉઘડ્યાં. તેવારે કહેતો હવો કે, હે સુંદરી ! તું મારી વેન અથવા માતા સમાન છે. તુંજ માહરી ધર્માચાર્ય છે ॥ ૩૭૭ ॥ હે ઉદારવાણી ! તું આદેશ આપ કે, હવે હું શું કરું ? ત્યારેં રુઝિસુંદરીયેં કહ્યું. જો તમે આત્મહિતને જાણો તો પરસ્ત્રી સેવવાનાં પચ્ચમ્કાણ કરો. શિયલરૂપ જલેં કરી વિષય તાપ નિવારો. ત્યારેં લોચનશેઠે સતીનું વચન પ્રમાણ કરી, પરસ્ત્રીનાં પચ્ચમ્કાણ આદરી, સતીને ગ્વમાવી, પોતાને ઘરે ગયો. ધર્મ દ્યવદહારીયો પણ નિર્મલ ધર્મે ઘણું ધન ઉપરાજી સ્ત્રીને લેઈને પોતાની તામ્રલિલિતગરીયેં પદોં

ચ્યો. ત્યાં પોતાનો કુલાચાર ચિરકાલ પાલતા હવો. અથ કાવ્યમ્:-કષ્ટે નિ
કષ્ટે ચ સતીપુ સુંદરી, પ્રવોધ્ય તં શ્રેષ્ઠિ ન મૃદ્ધિ સુંદરી ॥ દધાર રક્ત કરં
ણસ્ય નિશ્ચયં, યૂયં તથા રક્ત ચાક્ષતં સ્ત્રિયઃ ॥ ૧ ॥ અસ્યાર્થ:-હે રાજન!
કષ્ટ આકરાં આઘ્યાં તોપણ સતીમાં શિરોમણિ એવી રૂઝિસુંદરીયેં શેઠને
પ્રતિવોધ દેઈ તેને તાચ્યો, પોતાનું શિયલ રાખ્યું, તેમ તમે પણ એ સ્ત્રીઝનાં
અશ્વંક શિયલ રાખો. એ રૂઝિસુંદરીની કથા પૂરી થઈ. ॥

હવે ચોથી ગુણસુંદરીની કથા કહે છે. એ સમયે ગુણસુંદરી અગણ્ય
લાવણ્યરૂપ યૌવન સંપદાને પામતી હતી. તે સમયે વેદશર્મા બ્રાહ્મણનો
પુત્ર વેદરુચિ તેણે રાજમાર્ગે સખી સહિત જાતી ગુણસુંદરી દીઠી. ત્યારેં તે
ણેં મનમાં ચિંતવ્યું, જે એ મૃગાક્ષી મારા ઘરમાં ન વસે ત્યાંસુધી મારું જીવિ
ત કાસના ફૂલનીપરે નિષ્ફલ છે. એ સ્ત્રી સાક્ષાત્ મહાલક્ષ્મીની પરેં મારા ઘ
રમાં નાવે ત્યાંસુધી મારું જીવત વૃથા છે. એવું તે બ્રાહ્મણ મદનાતુર થકો
ચિંતવે છે. એટલામાં તે બાલા લોચનઅગોચર થઈ, આઘી ચાલી ગઈ. ત્યારેં
ત્યાંથી તે બ્રાહ્મણને મિત્રેં તેને કામાતુર જાણી જર કામજ્વરમાં તે બ્રહ્માણને
ઘરેં તેડી લાવ્યો, પણ તેનો મનરૂપી મધુકર તે ગુણસુંદરીના મુખરૂપી કમ
લમાંહે લાગી રહ્યો છે, તેની ઉત્કંઠાયેં કરી તે સ્નાન ઝોજન કાંઈ ન કરતો
હવો. એવો કામાતુર ડુહીઝ દેખી તેનો કારણ પિતાયેં પૂછ્યું. ત્યારેં ગલ
ગલો થયો, પણ લજ્જાયે પિતાને તે વાત કહી ન શક્યો. ત્યારેં પિતાયેં તેના
મિત્રને પૂછ્યું, અને તે દયાલુ મિત્રેં સર્વ વૃતાંત કહ્યું કે, એ ગુણસુંદરીને દે
ખી તેની ઉપર આસક્ત થયો છે.

એવું મર્મ જાણી પુત્રના સ્નેહે તેના પિતાયેં તે કન્યાનો પિતા સુઘોષનામે
બ્રાહ્મણ હતો તેની પાસે તે કન્યા યાચી. તે વચ્ચે તેણેં કહ્યું કે, પૂર્વે મેં સા
વઠી નગરીયેં પુરોહિતના પુત્રને એ કન્યા આપી છે. સગાઈ કીધી છે. મો-
ટાનું વોલ્યું અન્યથા થાય નહિ, માટે હવે બીજાને દેવાય નહિ ॥ યતઃ ॥
સકૃજ્ઞાલ્પંતિ રાજાનઃ સકૃજ્ઞાલ્પંતિ પંક્તિઃ ॥ સકૃચ્ચ દીયતે કન્યા,
પ્રીણ્યેતાનિ સકૃત્ સકૃત્ ॥ ૧ ॥ રાજા એકજવાર વોલે, પંક્તિ પણ એક
જવાર વોલે, તેમ કન્યા પણ એકજવાર અપાય છે. આ કૃત્ય એકજવાર થા
ય છે ॥ ૧ ॥ તે સાંજલી પોતા પાઠે ફરી આઘ્યો. પુત્રને હકીકત કહી.
તોપણ વેદરુચીનો કામાજિલાપ ન મચ્યો. માટે શાસ્ત્રે જે કામની વ્રત ગતિ

कही ठे. ते सत्य ठे. जे स्वाधीन सुजन होय त्यां अजिज्ञाप न करे, अने जे पराधीन दुर्लज होय त्यां अजिज्ञाप करे. ते वेदरुचि कामी ब्राह्मणे काम सिद्धिने अर्थ मंत्रादि कुजापना ध्यान कीधां, घणी मानता कीधी, पण पुण्य विना इष्टित अर्थ न पास्यो ॥ ४०१ ॥

हवे सावळी नगरीची पुरोहितना पुत्र पुण्यशर्माने तेडावी तेने मोटे उ र्मवें शुभ दिवसे गुणसुंदरीना पितार्ये परणावी. वेदना जाणे जखी रीतें विवाह कस्यो, पुण्यशर्माछिज पण गुणसुंदरी लेइ पोताने नगरे आव्यो.

हवे वेदरुचिनामा कामी छिज मदोन्मत्त अथवा जेम कोइ धतुर रसे प्रेस्यो अचेतन थयो होय तेम ते अचेतन थयो. कार्याकार्य अणजाणतो ते कामी छिज विषयातुर थको पोताना घर, धन, सर्व ठांमीने पितादिकें वास्यो तोपण कामें वाह्यो थको सावळी नगरीयें चाढ्यो. मार्गनी वचमां पर्वते करी विषम एवी पल्लीपतिनी पाल ठे, त्यां ते अधम छिज गयो. त्यां सुंदरीना संगमने अर्थे पल्लपतिने सेव्यो, तेनी चाकरी करी, पापी जीव कांइ विकट कार्य करतां करे नहि. दुष्कर कार्य करतां पल्लीपति एनी उपर विश्वास राखवा लाग्यो, त्यारें एणें पुरोहितना घर उपर धाड लइ जवाने वास्ते पल्लपतिने विनव्यो, अने कल्युं के सावळीनगरी मध्ये पुरोहित महा धनवंत ठे, त्यां धाडी लइ चालो. तेना घरमांथी जे धन मलें ते सर्व तमे लेजो अने कन्या मने आपजो. एम परठ करी त्यारें ते पल्लीपतिठाना पोता ना सेवक मूकी तेनुं घर ठेकाणुं जोइ पठी तेना घर उपर छिज साथें धाडि लेइ आव्यो. ते जित्त्व ते पुरोहितनुं सर्व घर लुंटी धनमाल लेइ आव्यो थ ने गुणसुंदरी छिजने आपी. तेणें सारे ठेकाणे आदरमान देइ राखी. ते कन्या मली त्यारे विनोद वचने करी ते गुणसुंदरी प्रते वाडव कहे ठे. हे न डे! मांन चित्त तारे गुणे हरी लीधुं ठे, माटे हवे तुं मने आदर. हुं तुज्य की जीवित पास्यो तुं, तुज विना हुं चेतनरहित तुं, धर्मवति तुं धन्य ठो मा टे मारा उपर कृपा कर. मारा चित्तने विषे, सुपनने विषे, दिग चक्रने विषे, जीवदाप्रने विषे, एक तुं हिज तुंहीं ठे. तुं घर थकी पण मारा हृदय आगले प्रतिज्ञासे ठे. ते सांजखी गुणसुंदरी कहे ठे. तुं कोण ठे? हुं तने कांइ जाणु ती नथी, में तने क्यां दीतो? अने में तारुं चित्त क्यां हलुं ठे? ते वार का मी छीजे पोतानो वृतांत कस्यो. जे राजमार्गे जातां में तने दीनी त्यांथी हुं

तारो अजिलापी थयो हुं. ते वृत्तांत सांजली सतीये चिंतव्युं, जे मारो ए आकरो रागी थइ इहां आसक्त थयो ठे अने अहीं हुं पण एकली अशरण हुं. वीजा जे पत्तिना जिह्व ते सर्वे अनार्थ ठे, तोपण एथी मारुं निर्मल शि यल राखीश ॥यतः॥ अविचलइ मेरुचूला, उदेइ सूरुो वि पष्ठिम दिसा ए ॥ मइले विजियंती ए, निय कुलसीलं नहि कयावि ॥१॥ गुणसुंदरीये विचार कस्यो के, ए पुरुष निर्गुण तो नथी. कारण ए मारी पासे जोगनी प्रार्थना करे ठे. जे निर्गुण तथा उद्धत पुरुष होय ते प्रार्थना करता नथी, तेतो वस्त्रा स्कारे करी शीलनो जगं करे ठे. माटे हवे एने प्रतिबोध देइने, मारुं निर्मल शियल राखुं. साध्वीना आदेशथी मारे अखंम शियल पाखुं ठे, तेथी धर्म राखवाने अर्थे माया पण करवी. एवं विचारी तेने मधुर वाणियें कहे ठे के, पेहेलां जो एवडो राग तें मने जणाव्यो होत तो नजीक पासेनो तारासरखो वर मूकीने परदेशी वरने कोण वरे? मुख आगले फड्यो फूड्यो एत्रो जे आं चानो वृद्ध तेने मूकी वेगलो जे शाढमलि वृद्ध तेने कोण पूजवा जाय? तमारांने अमारां बंने कुल निर्मल अने निष्कलंक ठे. यश, सुख सर्व सरखां ठे, माटे आपण वेनो योग मढ्यो होत तो घणुं सुंदर यात. हवे जेने वस्यो तेने जूंनो कहीयें, तेनी निंदा करीयें तो दुर्गतिनां दुःख पामियें. तेने पर- एया पठी आपणा वेनो योग मढ्यो, माटे धैर्यवंत थइ तमो विचार करो. जे माटे जे सज्जन होय ते विवेकी होय.

एवुं सांजली कामी छिज चिंतववा लाग्यो. अहो! ए तो मारी अनुरा- गिणीज दीसे ठे! एने में पूर्वे मननो जाव जणाव्यो नहि, ते में मातुं की धुं! अहो एने अर्थे में फोकट मोटो प्रयास कीधो; माटे हुं जूरुयाने जोज ननी परे हवे हाथमां आवी एने केम मूकुं? एवुं चित्तमां धारीने कहे ठे. हे सुंदरी! तें सर्व वात साची कही, पण हवे तुं मारा चित्तनो ए जाव जा एजे के, हुं तारा विना हवे जीवुं नही. जोइयें तो कुलने कलंक लागो, मने सोक जूंनो कहो, परजवे दुर्गति आयो, पण तारा संगरूप सुधामृते करी मने तुं जीवतो राख.

त्यारें गुणसुंदरी ते कामी छिजनो कामाजिलापनो निश्चय जाणी कहे ठे. मारे तने हित करवुं ठे. ए पाढ्य कटपवेल समान ठे. तुं पण मारे संगे सुखे जीवीश, पण मंत्र सिद्धिने अर्थे में चार माससुधी ब्रह्मचर्यव्रत आद-

शुं ठे, त्यांसुधी एकवार जमवुं, भूमि शयन करवुं, आचरण न पहेरवुं, पुरुष मात्रने बंधव समान जाणवा, एकाग्र चित्तें मंत्र ध्यान जाप करवो.

ते सांजली कामी छिज कहे ठे. एटलो काल विलंब करी तुं मने पड खावे ठे. ते मंत्रें शी सिद्धि थासे. त्यारे सुंदरी कहे ठे. ए मंत्र साधनथी ध नवंतपणुं, पुत्रवंतपणुं पमाय. वली जीवुं त्यां सुधी विधवापणुं न पामुं, ए एनुं फल ठे. तेथी कामी छिजे विचारुं, जे ए सर्व मारा हितने चाहे ठे. एवुं विचारी चार मास सुधी सुखें मंत्र साधन करो एम कहुं. ते वारे सुंदरी चित्तनी स्थिरतायें स्वस्थ थई त्यां रही थकी पोताना घरनी पेठे घरनुं कार्य सर्व करे, तेने प्रतीति उपजाववाने अर्थें त्यां रही सरस रसवती करे. शाक पकान घृत खांदादिक करी विप्रने ईष्ट होय तेवी रसोइ पीरसे, जमाडे, स्निग्ध जे गोरस तेणें करी तेने अंतर ने बहार पोषे, अंतरंग गोरस ते वैराग्य बचने अने वाह्य गोरस दधि दुग्धादिकें पोषे, निर्मल जले स्नान मज्जन करावे, घणुं शुं कहियें? एम थोडे दिवसें तेने विश्वास उपजाव्यो. जेम ते चित्तमां एम जाणे ठे, जे ए मारी स्त्री अने हुं एनो जर्तार. ए वो तेने विश्वास उपजाव्यो. पोते आंविळ जणोदरी तपे करी शरीरने शो पवती हवी. ते महासतीयें स्नान शृंगार तंबोलादिक तज्यां. एम करतां चार मास बीत्या, अग्रधि पूरी थइ, तेने ठेव्हे दिवसे पाठली रात्रे ते सुंदरी अत्यंत पोकार करती हवी. तेने छिजे पूछुं, तने शुं थयुं? त्यारे गुणसुंदरीयें कहुं. मने अंतरंग पेटमां महा शूलनो रोग उपज्यो ठे, ते महाराथी नथी खमातो. अत्यंत वेदना थाय ठे. ॥ ४३४ ॥

त्यार पठी ते कामी छिजें मणी मंत्र औपधादिकें करी घणा उपचार कऱ्या, पण शाता न थइ. वली पडे वली उठे, घरनां काम जे थाय ते करे, पण वेदनाये जल विनाना मिननीपरें तडफड्यां करे. एम आक्रंद करती कामी छिजने कहे ठे. हे सुत्तग! हुं दुर्जागणी तारा घरवासने योग्य नहि. जे मोटे दुर्व्याधि, जे महाशूलरूप रोग तेणें करी पीडाणी. मस्तकनी वेदना अत्यंत ठे, सर्व मांस शरीर बले ठे, महारुं बधुं शरीर ठेदाय ठे, सघऱा सांधे सांधा वूटे ठे, मने जर्तारनो विरह पड्यो. ते एवमुं दुःख नथी वेदती, तथा आ व्याधि रोगनी एवढी वेदना नथी वेदनी पण ए सर्व दुःखमां एक दुःख मोटुं ठे, जे में तुजने कांइ उपकार न कऱ्यो. मारा मांस तें ह्-

શ ઘણો કસ્યો, પણ તેનો ફલ કાંઈ તું પામ્યો નહિ. જેમ મૃગ તૃપાતુર થ-
કો, મૃગ તૃપાનો વાહ્યો થકો, ઘણું દોડે, પ્રયાસ કરે, પણ નીર ન પામે; તેવી
રીતે તારે થયું. તથા મેં પણ કોઈ પૂર્વે ઘણાં પાપ કસ્યાં, પરને પીડા આપી,
પોતાના સુખસારુ જીવહિંસા કીધી, તથા કોઈને કૂડાં આલ દીધાં, પારકાં
ધન ચોરી લીધાં, તથા પારકી સ્ત્રી હરણ કરીને જોરાવરીથી તેનાં શિયલ
વ્રત જંગાવ્યાં. એવાં મોટાં મોટાં જે પાપ કસ્યાં તેથી મારું અંગ વલે છે, તે
પાપ વિપાકની અગ્નિયેં કરો મારું અંગ દાઝે છે. હવે હું વેદનાયેં વિધુર થઈ
તું તેથી પ્રાણ ધરવાને સમર્થ નથી, માટે તમે મને કાષ્ઠાગ્નિ આપો. તમારા
સુખ આગલે વલી મરું, તો એ કષ્ટથી બુદ્ધ. હવે મહારાથી એ વેદના નથી
સ્વમાતી. એમ શોચના કરી તેણે આહાર પણ મૂક્યો.

એવું જોઈ તે કામિદ્વિજ ઉદ્દેગ પામી કહેવા લાગ્યો. હે જડે! હું મારા
પ્રાણ તુજ ઉપર વારણે કરીશ, દ્રવ્ય સ્વર્ચીશ, પણ તારા શરીરને શાતા ક-
રીશ. કોઈ કર્મ યોગથી એ તને દુઃખ ઉપજ્યું છે, તો અહીંથી આપણ બે જ
ણ સાવત્રીનગરીયે જઈશું. ત્યાં ઔપધાદિક યોગેં તારું શરીર નિરોગી થાશે.
એવું સાંજલી સતી કહેવા લાગી. હે સૌમ્ય! ન જાણિયેં કે, મારો દુર્જન જ
તારાં ઇર્ષાદુ ક્રોધી તે વલી શો અનર્થ કરે? એક તો એ શરીરે દુઃખ છે, તેને
વીજું દુઃખ દુર્જનનાં વચન સાંજલીયે તે વંને દુઃખ સહેવાને કોણ સમર્થ
થાય. સંકુડા ઉપર જેમ સ્વાર ફેપવો તેમ એ વે દુઃખ કેમ સ્વમાય? તે માટે
તમે ચતુર થો તે મનથી વિચારો. હવે વીજે વિચાર્યે શું બલવાનું? એ દુઃખ
સમૂહની પીડામાં હવે મને મરણ શરણ તે શ્રેય છે. ત્યારે કામિદ્વિજ કહે છે.
એ તારું દુઃખ દેખવાને હું સમર્થ નથી. હે મુગ્ધે! અગ્નિની જ્વાલા તારા શ-
રીરને કવલપ્રાય કરે છે, તે કેમ સ્વમાય? માટે તું નિઃશંકપણે મારી સાથે
આવ. હું તારું સલાહપણું કરીશ. જે માટે જીવતો નર હોય તે જડ કલ્યા
ણની કોઈ પણ પામે. એવું તે છીજે કહ્યું.

ત્યારે સતી કહે છે. જેમ તમને સુખ ઉપજે તેમ કરો. ત્યારે તે બ્રાહ્મણ
પણ તેને રથે બેસાડી સાવત્રી નગરી જાણી ચાલ્યો. નગર નજીક આવ્યું
પટલે કામિદ્વિજ કહે છે. હું ગામમાં સુખ શું દેખાઈ? તું તારા ઘેર જા.
હું પાત્રો વધું તું. ત્યારે સતી ચિંતવે છે કે, એને પ્રતિવોધ દીધા વિના હું
કેમ મૂકું? એમ વિચારીને તે સતી કહેવા લાગી. હવે વીજો વાર્તાયેં તો

सखुं. आजथी तुं मारो बंधव ठे, तुं नगर मध्ये आव. वेन साथे आवता तनें शी लज्जा ठे. एटले तारे हृदये निवृत्ति याशे. मारा पण जीवने शाता थाय. त्यारें ते छिज गुण दोष विचारी तेना चर्त्तारने घरें गयो.

त्यां सुसज्जन पुण्यशर्मा छिज पोतानी स्त्री गुणसुंदरीने देखी हर्ष पा-
म्यो, तेने सर्तीथे कछुं. हे प्रिय ! ए मारा बंधवे मने जिह्वाथी दुःख पामती
राखी. जीवथी एणे ठोडावी. ए आपणो गुरु ठे. एनी घणी गौरवतायें ज-
क्ति करवी. एवुं सांजली ते पुण्यशर्मा छिज, कामी छिज जे वेदरुचीनामे
ठे तेने कहे ठे. तम सरखा उत्तमने पालमां रहेवुं योग्य नथी, कागना घर-
मां हंस केम रहे ? हे सिघ्रातमन् ! ते माटे तमे अर्हीं रहो. तमे अमारी
स्त्रीने मूकावी माटे तमने जे उंतुं होय ते अमे आपीयें. एवी तेनी मीठी
वाणी सांजली लज्जा पामीने ते वेदरुचि चिंतववा लाग्यो जे, एणें मने गं-
जीर माधुर्यरूप तुंगताने पमाड्यो. तो ए नारीने हुं कोकिला कहुं, के काम
धेनुं कहुं ? अथवा ते कोकिलादिकन्म गुण एमां आव्या ठे. अन्योन्य सौ-
जन्यता न जाणीयें एणें क्यांथी ग्रहण करी हशे ? हुं एवो विपरूप महा अ-
नर्थ निरर्थक चिंतवनारो, विपयालापनो बोधनारो ठतां एना सुधामृत स-
मान आलाप सांजलुं तुं. ए उपरे में महा अनर्थ निरर्थक चिंतव्यो. विद्वान्ना
हो जेम सार गोरस जोय ढोले तेवो हुं थयो. एवो ए पुण्यशर्मा छिज नर
मांहे रत्न समान नेने मूकीने ए गुणसुंदरी मुक्त सरिखा अधम साथे केम
रमे ? हंसी होय ते कमलने सेवे, पण लिंग फलने कदापि न सेवे. अहो !
एनी निर्मल बुद्धि के, जेणें निष्कलंक शिष्य पाट्युं. वीजुं मारा जीवने पा-
परूपी पावकमां चलतो पडतो राख्यो. हुं अपराधरूपी ग्रहे ग्रस्त थयो हुं.
हवे हुं जो कदी जीवतो नीसरुं तुं, जीवतो उगरुं तुं, तो एवुं काम नहि
करुं. ए महा सतीना गुणने संजारीशुं एवी रीतें मत्तमां चितवे ठे.

एवे समये पुण्यशर्मा छिजने सेवकें आवी कछुं. हे स्वामी ! जमवानो
वखन वयो, त्यारें कामी छिजने उच्छर्त्तन ज्ञान करावी नवां वस्त्र पहारावी घ-
णो सत्कार दष्ट नखी जक्तियें जोजन कराव्युं. रात्रे सुवाने माटे जखी श-
य्या थापी, पण ते कामी छिजने रात्रे निजा आवो न्हई. एटले रात्रे कोड
कपटथी दगो करीने ए स्त्री मुक्ते मरावशे एवी शंकांथी नेने निजा न था-
वी. ॥ यतः ॥ सर्वत्र श्रुतयो धीमाः, स्वकर्म वसगर्विताः ॥ कुकर्मनिहितात्मा

नः, पापा सर्वत्र शंकितः ॥ १ ॥ अर्थः—जे धीर पवित्र शुभकर्मना करनारा होय ते करे नहिं, पण कुकर्मना करनारा दुष्टात्मा होय ते पोतानी मेलेज शंकाय. पठी ते कामीद्विज दैवयोगथी मध्यरात्रे शय्या मूकीने नाशी जवा माटे बहार नीकळ्यो, एटखे तेने कालो सर्प रुस्यो. त्यारें पोते पोकार कीधी एटखे पुण्यशर्मायें दीवो. दीपक करीने जोयुं तो कामीद्विजने सर्पें रुस्यो दीवो. पठी तेना घणा प्रतिकार कीधा, मंत्रवादी तेडाव्या, पण सर्पनुं जेर न उतखुं. एटखे द्विजने विष व्याप्युं. वाचारहित थयो. पण मनमां सावधान थइ जाणवा लाग्यो जे मारुं पाप मने आवी मट्युं. हवे हुं निश्चें मरीश, काले सर्पें रुस्यो तेथी सर्व वैयें पण कसुं के, ए जीवशे नहिं. त्यारें ते वेदरुचि कामीद्विज तथा पुण्यशर्मा ए वेहु निराश थया.

हवे प्रातःकाले सर्व लोक देखतां गुणसुंदरी हाथमांहे जलें जरेलो कलश लइ सर्व लोकनी साखे बोलती हवी के, त्रिकरण योगथी एटखे मन वचन कायाथी जो महारुं शील निष्कलंक होय, तो आ माहरो जाइ निर्विष थाजो. एम कही तेनी उपर पाणी ठांटयुं के, तरत सर्पनुं विष उतखुं. वेदरुचि निर्विषि सावधान थयो, त्यारें लोकमां शीलनो महिमा वध्यो. त्यां नगरना लोक सर्व एकठा मळ्या अने कहेवा लाग्या के, आ सुंदरीयें आ विप्रने जीवितदान दीधुं. एम कही सर्व लोक ते गुणसुंदरीनां चरण नी कुसुमांजलियें करी पूजा अर्चा करता हवा.

त्यारे ते वेदरुचि कामीद्विज, चैतन्य आव्या पठी चित्तमांहे विचित्र प्रकारनुं आश्चर्य पामी कहे ठे के, अरे लोको! तमे शी वार्ता करो ठो? त्यारे लोको कहे ठे. तुंने सर्प रुसवाथी गारुडी वैद्य प्रमुख सर्व जणे हाथ खंखेऱ्या अने कसुं आ नहिं जीवे. पहोर वे पहोरमां तो तुं काष्टरूप थात, अथवा चयमां पडी जवांतर पामत; पण आ वाइए जेनो अमे पूजा सत्कार करीयें ठीयें, तेणे तने जीवतो राख्यो. माटे धन्य ए वाइना शीयलने के, जेणे सुजने उपकार कस्यो. एवी महासती आ पृथ्वीमां थोडीज दशे. एवुं सांजली वेदरुचि कामीद्विज संतुष्टमान हर्षवंत थइ, सर्व लोकना देखतां गुणसुंदरीने पगे लागी कहे ठे के, तुं माहरी पहेलां वेन हती, पण हवे तें मने जीवितदान आपीने नवो अवतार धराव्यो तेथी तुं माहरी माता थइ. मोटा पापथी तें मने वाख्यो, माटे हे जगिनी! ताहरुं महात्म्य में आज

जाण्युं, तथा मादरुं पाप चेष्टित तें जाण्युं. तो पण तें मुक्त पापी उपर उपकार कस्यो, ए तारा चित्तनी निपुणता कोण जाणे? ते माटे हे येन! हवे ए तादरो उपकार हुं केवी रीतें निस्तारुं. आ. उपकारनुं प्रस्युपकार हुं तुज ने शो करुं? जे तुं कहे ते हुं करुं.

त्यारे गुणसुंदरी कहे ठे. जो तुं मने जगिनी जाणी प्रतिउपकार करे, तो परदारागमन त्यज. हे जाइ! तुं एवुं व्रत लीयें तो महारो वेद्दिनने प्रस्युपकार थाशे. वली ए व्रत लीधारी तादरो आत्मा पण आ जवे परजवे सुखी थाशे. परस्त्रीनो गमन करवाथी कुलनी कीर्ति हणाय, वली धन दाय थाय, प्रयाश व्यर्थ थाय, क्लेश विरोध पामे. एवुं जाणी जे शुद्धि पुरुष ठे ते परदारा गमन वज्जो. ए व्रतनो महिमा तो तें प्रत्यक्ष दीवो, ते माटे हवे घणुं कहेवाथी शुं थाय? तादरा आत्माने हित थाय ते आदर. एवुं सांनली परदारागमन न करवुं, एवुं व्रत आदरी पुण्यशमनि खमावी, गुणसुंदरीने पगे लागी, निर्मल थइ, ते कामी द्विज पोताने घेर गयो. स्वकुलद्वयदीपिका निजा, धर्मसंगे गुणसुंदरी शुजा ॥ अदधर्बधर्म संगता, ह्य करणनिश्चयसुत्तम स्तुता ॥ अर्थः—पोताना वे कुलनी स्तुति करवाने विषे दीप समान, एवी गुणसुंदरीये अधमनो संग ठतां पण निर्मल व्रत पाव्युं, धर्मने विप्रे दृढता राखी निश्चयें करी ब्रह्मव्रतनुं पालन कसुं, तेथी ते गुणसुंदरी उत्तम जनने स्तुति करवा योग्य थइ. ए चोथी गुणसुंदरीनी कथा सुनियें संपूर्ण कही. एम ते चारे स्त्री परपुरुष त्याग करी शिष्यव्रत पाली प्रथम देवलोके रतिसुंदर नामे विमानने विषे देवांगना थइ. त्यां सारस्फार शृंगार कांतियें देदीप्यमान एवा देवतानां दिव्य सुख जोगवी त्यांथी चवी शेष पुण्यें करी ए नगरने विषे ए चारे उत्तम कुत्रे उपजी. तेमां एक, कांचन व्यहारी थानी स्त्री वसुंधरा तेनी तारानामें पुत्री थइ. बीजी, कुबेर वणिकनी पदमिनी नामा स्त्री तेनी श्रीनामें पुत्री थइ. श्रीजी, धरण वणिकनी लक्ष्मीवती नामा स्त्री तेनी विजया नामें पुत्री थइ. चोथी, पुण्यसार वणिकनी वसुश्री नामें श्रीनी कुत्रे जेम ठीपमां मोती उपजे तेम ते सद्ब्रतनी धरनारी देवी नामें पुत्रीपणे उपनी. ॥ ४७५ ॥

जेम आकाश ताराये शोने. सरोवर कमळे शोने, तेम ते पुत्रियोना जन्मर्या तेनुं कुल शोभवा लाव्युं. अनुक्रमें ते चारे कन्या मेटी थइ. मुखें

સર્વ કલાં શીઘ્રી, ચૌવનરૂપ સંપદાં પામી, પૂર્વની પેઠે તે ચારેને પ્રેમ પ્રીતિ સારી થઈ, ત્યારે તે વિશેષ વર્ધવા લાગી. સુકર્મ કરી તેમને ગુરુનો યોગ થયો તેથી તે વારવ્રતધારી શ્રાવિકા થઈ. તથા શેઠનાં જીવે પૂર્વે શ્રી તીર્થંકર દેવને જે દાન દીધું તે પુણ્યનો શ્રુંખલાયે આકર્ષી એવા તે ચારે કન્યા વિન ચંધરશેઠને પરણાવી. સરલાં પુણ્યે કરી સરસો યોગ મલે તેમ એ શેઠને એ કન્યા પણ સરસે સરસી મંદી છે. જે માટે યોગ્ય હોય તે યોગ્યને વિષે રંજિત થાય છે, એવી પ્રસિદ્ધ લોકોક્તિ છે.

પુણ્યાનુબંધી પુણ્યરૂપ મેઘે કરી પુણ્યનાં સાત ક્ષેત્ર સિંચ્યાં, તેથી ફલ્યાં એવાં જે શાતારૂપ ધાન્ય તે મહા આનંદમય થયાં છે. તથા એ પાંચે જીવને દેવતા સાનિધ કરે છે. તે તો જેના ચિત્તમાં ધર્મ હોય તેને દેવતા સાનિધ કરે. માટે એની ઉપર જે માતું ચિંતવશે, તેને દેવતા વિદ્ય કરશે ને થોડા કાલમાં તે વિનાશ પામશે. વલ્લી મુલુ કહે છે.

હે રાજન્ ! તું પણ જાણે છે. ખેત્રામી ચક્રુયે દીતું છે. જે શાસન દેવતાયે તુજને વિદ્યામણું રૂપ કરી દેખાડ્યું, તેના શીલને પ્રતાપે જાણવું. એ એક હુંકાર માત્રે હાક મારતાં જો સાપ દીધો તો વિદ્યાધર સરસો હોય તે પણ વલ્લી જસમ થાય. એના સમકિંતના ગુણથી એના ચિત્તમાં તુજ ઉપર અનુકંપાં ઉપજી છે, તેણે કરી તુજપર સે માતું ચિંતવતી નથી. જે મહાસતીનું શીયલ જંગાવવાની ઇચ્છા કરે તેનું તે મહાસતી જેટલું માતું કરે, તેટલું યદુ, રાક્ષસ અથવા વિદ્યાધર વિરાધ્યો થકો તે માતું ન કરે. હે રાજન ! તું કામરૂપી ગરલવિષે પડ્યો ઠતો સત્ય શીયલ જલે કરી થોડા કાલમાં ધન્ય થઈ મહા કલ્યાણને પામીશ, અદ્ય શીયલરૂપી તરુવરનાં તુજને યોગ્ય એવાં ફલ તું જોઈશ, તો મોટા શત્રુ શીયલરૂપી કલ્પવૃક્ષના ફલના આસ્વાદનની ધાતુરી શી કહું ? તેના તો અત્યંત મોટા લાજ છે, તે કહ્યા ન જાય.

એવાં જ્ઞાનીનાં વચનરૂપ જે અંજન તેણે કરી ને રાજાનાં મિથ્યાત્વરૂપ તમ પડલ દૂર ગયાં, તેથી સર્વ જાંવને પ્રકાશ કરે એવી નિર્મલ સમ્યક્ત્વ જ્ઞાનરૂપ જ્યોતિ પ્રગટી. ત્યારે તે રાજા મુનિને કહે છે. 'હે જગવન્ ! એ પાંચે જીવોના જીવિતને ધન્ય ! એ સ્ત્રી જરતારના ચરિત્રના અધિકાર સાંજલતાં સર્વ જીવને મહા સુખ ઉપજે છે. તથા હે મુનિ ! મહા પાપનાં આચરણ

थकी हुं संतीने संतापनो करनारो थयो, निंदकमां हुं निंदक थयो, ही-
णामां हुं हीणो थयो ॥ ५०० ॥

अथवा में पूर्वे कोइ मोटी पुण्याइ कीधी हती, जेथी में तमारा जेवा
साधुनो वचनामृत रस पीधो. हवे तमें कह्युं जे मोटुं शियल तेज हुं महारी
चार्यासहित आदरीश. घेणुं कहे शुं? एवु राजानुं कह्युं वचन सांजलीने
ते समये विनयंधरशेठे साधुने विनंती करी के, हे जगवन्! तमारा वचन
रूपी मंत्रें करी माहरो विषयरूपी ग्रह हंतो ते नागो. ते माटे हवे इहुं हुं
के, तमारा चरण कमल समीपे हुं महारी चार्यासहित दीक्षा लेजं. त्यारे
मुनि कहे ठे. अहो देवाणुपिया! ए कार्यमां प्रमाद न करशो. धन्य ठे त
मने! एवुं चारित्र आदरवुं तमने घटे ठे.

एवां गुरुनां वचन सांजली हर्षवंत थइने ते राजादि सर्व ते मुनिने नमी
घेर जइने दीक्षानी सामग्री करवाने उजमाल थया, पण राजाने कोइ राज्य
योग्य पुत्र नथी. त्यारे प्रधाने विनंति कीधी. हे स्वामि! तमने पुत्र थाय
त्यांसुधी विलंब करो. कोइ पुत्र तमारे थाय तेने राज्यजार सोंपी पठी दी-
क्षा द्यो. तोपण राजायें प्रधाननुं वचन न मान्युं, त्यारे जोग वैराग्यथकी ठ
मासनो गर्ज हतो, तेथी वैजयंतीराणीने राज्याजिपेक करीने पोताना प्रधान
सामंतने जलामण दीधी के, राणीने जे पुत्र आवे तेने राज्यें स्यापी नगर-
नी प्रजानी रक्षा करजो. ए प्रमाणे जलामण दइने, विनयंधरशेठने खमा-
वीने, श्रीजिनजवने आछाई महोत्सव करी, घणा अर्थी जनने दान दइ,
विनयंधरशेठ तथा तेनी चार्यासहित, तथा बीजा नगरना घणा लोकनी साथे
सर्व विधियें मोटे महोत्सवे, राजानी साथे दीक्षा लेवाने सर्वजन गुरु पासे
आव्या. गुरुयें पण तेमने दीक्षा दइ सर्व शिष्य शिष्यणी साथे विहार कीधो.

त्यारपठी वैजयंतीराणीने सामंतादिके आश्वासना दइ स्थिरता उपजा
वी. ते राणी पण पुत्रनी आशायें ते गर्जनी प्रतिपालना करती हवी. समय
जाते गर्जनी अवधि पूरण थइ. सर्व लोक सूतां त्यारे ते राणीयें मध्यरात्रे
शुभ मुहूर्ते रूपवती पुत्री प्रसवी. ते पुत्रीने देखीने राणी चितववा लागी
के, में पापणीयें पुत्री प्रसवी. पुत्र न प्रसव्यो. विधात्रायें ए शुं विपरीत की
धुं? जेमाटे महारुं चितव्युं कांइ न थयुं? पठी ते पुत्रीने एकांते ठानी रा-
खीने एक विश्वासवंती दासीयें प्रधानने जणाव्युं, त्यारे बुद्धिवंत प्रधानें

પુત્રની પેઠે વધામણી આપી. લોક મધ્યે એવી વાર્તા ચલાવી કે, રાણીયેં પુત્ર પ્રસવ્યો છે. એમ કહી રાણીને એકાંતે રાખી પુત્ર જન્મની ઉદ્ધોષણા કરી. સામંતાદિ સર્વ આનંદને પામ્યા. એમ પુરુષને વેપે ઠાની રાખતાં તે પુત્રી મોટી થઈ, યૌવનાવસ્થા પામી, તે દેહીને-રાણીયેં પ્રધાનને કહ્યું કે, અવશ્ય હવે એને વર જોડ્યે. હવે ઢાંક્યું નહીં રહે. ત્યારે પ્રધાન મનમાં ચિંતવી-ને જેનો સ્વજાવેજ સત્ય પ્રજાવ છે એવો યદુ આરાધ્યો, ત્યારે તે યદુ પ્રગટ થઈને બોલ્યો કે, હું આજથી ત્રીજે દિવસે એ કન્યાને યોગ્ય ઉત્તમ વર સરોવરની પાલે લાવીશ. તેહને એ કન્યા આપવી પણ યોગ્ય છે. તે પોતનપુરનગરના રાજાનો પુત્ર છે. તે આ દેશનો સ્વામી આશે. તે પુરુષ એ આ કન્યાનો પાઠલા જવનો જર્તાર પણ છે ॥ ૫૧૬ ॥

પછી તે મંત્રી ત્યાં આવ્યો. તલાવની પાલે પુરુષને વેપે જે કન્યા રાજા થઈ વેઠી હતી તેની સાથે યદુના આદેશથી તમો આવ્યા, તે તમને હું મા-હરે મંદિર તેડી લાવ્યો. અને તે કન્યા રાજપુત્રી પોતાને મંદિર ગઈ. એ પૂ-ઠ્યાનો સર્વ વૃત્તાંત તમને કહ્યો. શેષ વ્યતીકર તો સર્વ તમે જાણો ઠો. તમને જે સમયે દીઠા તે સમયથી તમારે વિષે કન્યાનું તીવ્ર રાગ થયો. સમકાલેં તે અતિશયે કામવિકારે પીડાળી, કામે કરી ગ્રહેવાળી.

તે કામીનાં લક્ષણ કહે છે. કમલ સરલાં લોચન તે ચપલ થાય, લજ્જા સથા શરીરની કાંતિ તે મંદ થાય, કપાલે સ્વેદના કણીયા (રેલા) થાય, જાણીયેં કલારૂપ ચંદ્રની પાલે તારાના સમૂહજ પ્રગટ્યા હોયની? તેવી તે થઈ. કામીના શરીર લતાયેં સર્વ રોમ ઉત્કૃષ્ટ ઝાંઝા થાય, જાણા ગદ ગદ બોલાય, સાદાત્ તે રાજ્ય કન્યા તમને દીઠે એ રૂપેં થઈ જાણી, તે માટે એ કન્યારૂપ સરોવર તેહના મનોરથ તમે મેઘસમાન પૂર્ણ કરો, ઘટલે રાજક-ન્યાને અંગીકાર કરો. તમો પરોપકારી ઠો. તેને ઘણું શું કહીયે? એનો પરમાર્થ જે સત્ય હતો તે મેં તમને કહ્યો. માટે અમારું વચન પ્રમાણ કરો. તમો તો વીજાં પણ ઘણાં કામ કરવાને સમર્થ ઠો ॥ ૫૨૧ ॥

તે ચરિત્રરૂપ અમૃતને કર્ણ પુટેં પાનકરીને, ઘટલે રાજાનું ચરિત્રરૂપ અધિકાર સાંજલીને શંખરાજાનો જીવ જે રાજકુમાર તે પોતાનું મસ્તક ધૂળાવતો હવો. અને તે પ્રધાનનું વચન દાક્ષિણ ગુણે સંપૂર્ણ માનતો હવો. પૂર્વ જન્મના અન્યાસથી રમ્યરૂપના અતિશય થકી તે કુમરને પણ તે રાજકન્યા

अत्ये प्रेम राग आतो हवो. ॥ यतः ॥ जाई सराई नूणं, नयणाई मणं च
हुंति लोयस्त ॥ पञ्चभियाणंति जलं, पियापियं दिगमिहंति ॥ १ ॥ ते सांज
सी वैजयंतीराणीयें अर्थात् कुमरीनी मातायें कुंवर आख्यानी खबर जाणी
त्यारें हपें करी विवाहनो उत्सव प्रारंभ्यो. शुभ तिथियें, शुभ नक्षत्रे, शुभ
वारें, शुभ लग्नें, बहु दान सन्मान गीत नृत्यपूर्वक महा महोत्सवे कुंवरे
गुणसेना कुंवरी अती गौरवें करी परणी. पठी ते अंग देशनो राजा पोते
थयो. सूर्यनी पठें उग्र प्रतापें करी पृथ्वीमंरुडमां विख्यात थतो हवो. ए
टखे ते राजा महा प्रतापी थयो.

एक दिवसें वत्सदेशना अधिपति समरसिंह राजायें मत्सर धरी झूत
भोकव्यो. ते झूत राजा आगल आव्यो, अने पोताना स्वामियें कहेलां व-
चन कहतो हवो के, हे राजेंद्र! सांजलो. तमे पाम्या ठो एवी जे राज्य ल
झी ते अनुक्रमें घणे कष्टें जोगवाय ठे, अने तुं स्वामिनी आझा विना नि
र्जयपणे राज्य जोगवे ठे. तो हे पंथि! तुं कांइ जय नथी पामतो? शुं राजा
विना जगत् दशे? शुं तुं वटेमार्गु थडने राज्य जोगवीश? माटे तुं अमारा
स्वामिनी आझा मान्य कर. नहीतो राज्य मेळी दे. अथवा नाशी जा, अ
थवा पराक्रमी होय तो तेनी सार्थें संग्राम करवाने सज्ज था. ए विना चो
घो उपाय ताद्वारे कोइ नथी. एवुं झूतनुं वचन सांजली राजा अंतरंगमां
अति कोपायमान थयो, पण बाह्यवृत्तिये हसीने ते झूतने कहे ठे के, हे
झूत! मुळ ठतां, पारकी धरती जोरावरीथी खेवाने कोण समर्थ ठे? राज्य
आपवुं, वली नासवुं, वाह! ए शी बात! हुं ए वेहुने धूर मूकीने. ए घे मां
देखुं कांइ न करतां संग्राम करवाने तैयार वुं, अने तुं पण सिंहपणुं मूकीने
नो पराक्रमी होय तो संग्राम करवाने सज्ज घाजे. इत्यादिक कठण वचन
कही झूतने विदाय कस्यो. तेणे जइ पोताना स्वामीने बात कही. त्यारे ते
वे राजानां सैन्य सीमनी मर्यादायें आवी मळ्यां. बहु आरंज देखीने अंग
देशनो राजा समरसिंह राजाने कहे ठे के, आपणें वेहु मदनमत्त वल्लीया
नीये तो वेहु जण परस्पर युद्ध करियें. पण बीजा प्राणीने पीड्ये शुं साज
ठे? पठी जे जीतशे ते पृथ्वी लेशे ॥ ५३५ ॥ एवुं अंगाधिपतीनुं वचन सम
रसिंह राजायें अंगिकार कस्युं.

पठी ते वेहु राजा परस्पर युद्ध करता हवा. गजराजनी पठें मंजीर ग-

જીના કરતા, એક એકની ચોટ ચુકાવતા, વલી વેહુ હાંકો મારતા, હૂંકારા કરતા, સિંહ નાદે પોકાર કરતા, વિવિધ પ્રકારનાં આયુરૂ મૂકતા, માંદો માંદો વલગતા, લીલાયેં खेलતાં, વિદ્યાધર સરખાને-જય પમાડતા, એવા તે વેહુ રાજા મહા યુરૂ કરે છે. ઘણા શૂર પુરુષને ત્રાસ પમાડતા, ઘણા દેવતાને નસાડતા, એવા તે વે યુરૂ કરતા હવા. તેથી તે શૂર પુરુષને પ્રશંસા કરવા યોગ્ય થયા. એવો સંગ્રામ થાતાં કોઈ દૈવયોગથી વત્સદેશનો રાજા સમર સિંહ તે ઘણા ઘાતેં પીડાણો થકો મૂઝાં ઝાઝને ઝૂમીયેં પડ્યો, લોચન મલી ગયાં, ત્યારે અંગદેશના કમલસેન રાજાયેં પાણી મગાવી તેની ઉ પર ઠાંઢ્યો. પાણી સીંચ્યો, વલ્લેં કરી વાયુ વીંજ્યો, ઘણા ઉપાય કરીને સમ સિંહ રાજાને સ્વસ્થ કીધો. ત્યાર પછી આશ્વાસના દર્શને હિતેતુની રીતેં હીં મત દીધી, અને કહ્યું કે, તમારો નામ જે સમરસિંહ છે તે સત્ય છે. સંગ્રામ ને વિષે તમે સાચા સિંહ ઠો, જેવા નામેં તેવા પરિણામેં ઠો, માટે વિપવાદ ન કરો, અને પ્રસન્ન થઈ હીંમત રાખી હાથમાં આયુરૂ ધરો. એમ કહ્યું. ત્યારે સમરસિંહ રાજા મનમાં વિચારે છે કે, અહો! એનું પરાક્રમપણું! અહો! એની યુરૂ કલાની કુશલતા જોતાં એ કોઈ મોટા રાજાના કુલમાં ઉપજ્યો હશે એમ લાગે છે. એ કોઈ મહા પુરુષ છે. ક્યાં હું વૂરૂ થયો તો પણ પરરાજ્ય ના લોજેં કરી કેવો અન્યાય કરું તું! અને એ લલુ વયનો છે તો પણ કેવો નિતિમાન, વિનયવંત અને ન્યાયવંત પરાક્રમી છે. હવે હું માનરહિત થયો માટે રાજ્ય જોગને યોગ્ય નથી. હું હવે દીક્ષા લેવા યોગ્ય તું. ॥ ૫૪૪ ॥

એવું ચિત્તમાં ધરીને સમરસિંહ રાજા કહે છે. હે રાજન્! મારો માન ઘા ત થયો, તેથી હું મૃત્યુમય થયો. માટે હવે મારી સાથે તમારે સંગ્રામ કર વો ઘટે નહિં. મુલા સાથે યુરૂ શું કરવું? તો હવે તમે સાત્વીક ઠો. તમે મારું રાજ્ય લીયો, મારી આઠ કન્યા છે તે સાથે તમે લગ્ન કરો, અને મારું રાજ્ય પણ જોગવો. અમે હવે પરજીવનું હિતકારી એવું ચારિત્રવ્રત આદરશું. ત્યારે કમલસેન કુમારેં કહ્યું. તમો તમારી પરંપરાયેં જે આવ્યું તે રાજ્ય પાલો. વલી સમય આવે ત્યારે પરજીવનું હિત સાધન કરજો. એમ કહ્યું તો પણ તે રાજા અતિ વૈરાગ્યવંત થકો સંસારમાંહે ન સુત્યો અને કમલસેન કુમાર જાણી પો તાની આઠ કન્યા તથા વત્સદેશનું રાજ્ય દ્રઢ પોતે સુધર્માચાર્ય પાસે દીક્ષા

लीधी. त्यां वीजी पण घणी कम्या सामंतमंरुले परणावी. एम वीजुं राज्य पामी कमलसेनकुमार पावो चंपानगरीयें आव्यो.

त्यारपठी कमलसेनराजा एक दिवस सत्तामां वेठो हूतो, एटलामां पोतनपुरथी पोताना पिता शत्रुंजयराजानो हूत आव्यो, ते राजाने नमीने ते मना पितानुं लखेळुं पत्र थापीने उजो रह्यो, त्यारे कमलसेनराजायें पोतानां माता पितानो कुशल खबर पूठी. तेने हूतें प्रकटपणें सर्व शातानी खबर कही. ते एवी रीते के:-हे स्वामा! तमें वगर निमित्ते माता पिताना कव्वा विना केम वसंतक्रीडा मूकीने वहार निकली गया? तमें गया पठी तमारां माता पिता तथा नगरनां लोक ते घणां शोकातुर थयां ठे, ते दिवसें कोइयें थाहार पण न कस्यो, हाहाकार थइ रह्यो. तमारे वियोगें राजादिकें जे दुःख जोगव्युं ते दुःख नरकने विषे रह्या एवा नारकी जीवज जाणे. तमारी घणे ठेकाणे शोध करी, पण कयांय खबर न पाम्या. त्यारपठी कोइ वेतालिके थावी तमारा गुणनी स्तवना करी ते सांजली तमारा पिताने शाता थइ. तारें तमारा पिताना आदेशथी हुं अहीं आव्यो. तेमाटे हवे हुं स्वामीनी विनति करुं हुं ते अंगिकार करो. तमारां माता पिता ते तमारा वियोगरूपी दावाश्रियें जे दाऊयां ठे, तेने पोताना दर्शनरूपी जलयो शीतल ता करो. एटले एकवार पिता पासे थावी जाई.

एवुं सांजली राजायें चिंतव्युं, जे अहो मारां माता पितानो मारी उपर अत्यंत निविड राग ठे, जेमाटे घणे काळे पण तेमने पुत्रनो प्रेम नथी विसरतो, तो जगतमां संतान उपर प्रेम एवोज देखाय ठे. अरे! हुं पेटजरो थयो. जेमाटे हुं माता पिताने विसारीने पोतानी विषय लीलामां पड्यो, ते माटे त्यां जइ मारी उपार्जित कळि तेमने थापी पगें लागी माता पिताने दर्प उपजावुं. एम विचारीने हूनतुं वचन प्रमाण करी मतिवर्धन प्रधानने राज्यनी जखामण दइ, जळे मुहूर्ते प्रस्थान करी मंगलमय पिताने मखवा जणी चाल्यो. गज, अश्व, रथ, पाखा, एम चतुरंगी सेनायें पग्विम्यो थ को, उदेंन महोटा ठेवे करी ताप निवारतो, घणा बाजिंत्रने घेपें आकाशने धधिर करता, हाथीनी गर्जना थाते, घोडाना दणदणटाट करत, घणा र धना चीत्कार थाते, पृथ्वीचक्रने चलावतो, मार्गे जळा जळा महोटा महोटा राजानां महोटां महोटां जेटणे करी पगे पगे पुजा पामतो, लोक तेनी

શુદ્ધ સંપદાનાં કુતૂહલ જોતાં, ગામ ગામ મનોવાંઠિત જીવન કરાવતો, જિન પૂજા રચાવતો, ઘણા દાનાદિકેં મુનિરાજની જાક્તિ કરતો, ઘણા જીર્ણોદ્ધાર કરાવતો, ઘણા યાચકને દાન દેતો, દીન દુઃખીની અનુકંપા કરતો, એમ સર્વ સ્થલે ઉત્તમ કામ કરતો, પોતાના નગર પાસે આવ્યો. ત્યારે પુત્ર આવ્યા ની खबर સાંજલી, પિતા પણ મહોટે ઉત્સવે સામો આવ્યો. પિતાના હૃદય માં ચિરકાલનો વિરહાગ્નિ તપ્યો હતો તેને પુત્રના હૃદયરૂપ ચંદને આલિંગન કરી શીતલતા ઉપજાવી. એટલે પિતા પુત્ર વેહુ જણ વાહુ જીડીને મલ્યા. પઠી પિતા પુત્ર વેહુ હાથી ઉપર સ્વારી કરી વેઠા ત્યારે સધવા સ્ત્રી તેને જોતી હતી, શ્વેત ચામર વિંજાતે, નગરના લોકને પોલે પોલે દ્વાર દ્વાર પ્રત્યે મલતો અર્થિજનને દાન દેતો, પુરજનના મુલકમલને સૂર્યની પેઠે વિકાસ કરતો, એવા તે કમલસેને વાજિંત્ર વાગતે નગરમધ્યે પ્રવેશ કહ્યો. સર્વ જન રાજમંદિરે આવ્યાં. કમલસેનકુમાર પોતાની માતાને ચરણે નમ્યો. ત્યારે માતા હર્પરૂપ જલેં કરી કુમારને સિંચતી હતી.

ત્યારપઠી તે માતા પુત્રને કહે ઠે. હે વત્સ! ચિરકાલના દુઃખનો ટાલનાર જે તું તે તું વિના જે અમે જીવ્યાં, તેથી અમારાં હૃદય વજ્ર જેવાં કંઠો ર ઠે. અદ્ભુત સંપદા પામીને આજ તું અમારે જાગ્યેં અમને મલ્યો. તેમાટે તું ચિરંજીવ રહો. વડની શાખાની પેઠે તારો વિસ્તાર થાઉં. એવી આશીષ માતાયેં દીધી. એમ માતાની આશીષ લઈને પઠી અન્ય માતાને ચરણે નમ્યો, પ્રધાનાદિ સામંત સર્વને મલ્યો, ઘણો આદર સર્વેયેં દીધો. ત્યારપઠી સુ અવસર પામીને પિતાયેં લેને નિકલી ગયાનું કારણ પૂછ્યું. પિતાનું વચન પોતા થી ઉલ્લંઘાય નહીં, તેમ વીજો પણ તાદૃશ તેવો કહેનારો નહીં, તેથી પોતે જ મૂલ્યથી માંમીને સર્વ હકીકત પિતાની આગલ કહી ॥ ૫૭૧ ॥

તે એવી રીતે કે:-શબ્દ સાંજલી જે પદ્માયન કરતો હવો અને રાજ્યાદિ ક જે પામ્યો, જેટલી કન્યા પરણ્યો, સંપદા જેમ પામ્યો, તે સર્વ પૂર્વનું ધૃત્તાંત પિતા આગલ કહ્યું.

તે વ્યતિકર સાંજલી પિતાનાં રોમ હપેં કરી ઉલ્લસ્યાં, અને ઘણું આશ્ચર્ય પામી તે વોલ્યો. અમારા કુલમાં એ પુત્ર ધર્મ શર્મનો દાતા પ્રગલ્યો. કિંવા કામધેનુ અથવા કલ્પવૃક્ષ અથવા રત્નચિંતામણિ તેથી પણ અધિક ઘણો એ પુત્ર અમારે કુલેં ઉપજ્યો. હાથે પગે શરીરે તો સદૃ સરસ્વા પુરુષ માત્ર કહે-

વાય છે, પણ સંખ્યાતીત, અચિંતનીય અને આપદારહિત ણ્વી સંપદાના ધણી ણ્વા પુણ્યપ્રકૃતિવાદા પુરુષ તો માત્ર ધર્મશ્રીજ થાય છે. જેમ કર્દમમાંદેથી કમલ નીપજે, તે સાર છે, વલી માટીમાંથી સુવર્ણ નિકલે છે, તે પણ સાર છે, ઠાશમાંથી માછળ નિકલે છે, તે સાર છે, પઠરમાંથી રત્ન નિકલે, તે સાર છે. તેમ મનુષ્યાવતારમાંથી જે ધર્મ ઉપાર્જના કરવી તે પણ સાર છે. તેમોટે ધર્મ ઉપાર્જન વિના આ જાજરા રાજ્યપિંજરમાં અમને હવે રહેવું ન ઘટે. હવે ધર્મ આદરીયે, તેજ સારું છે. એમ વિચારી જલા બ્યો તિપી પંક્તિ તેડાવીને જહું મુદૂર્ત્ત લઇ મહા મહોત્સવે પિતાયે કમલસેન કુમરને રાજ્યપદે સ્થાપના કરીધી. ત્યારપછી તે શત્રુંજયરાજા કર્મશત્રુ જીતવાને શીતલ શીલંધરાચાર્ય પાસે સર્વ સંગ નિવારી દીક્ષા લેતો હવો.

તે રાજર્ષિ કેવા થયા? તો કે, મહાવ્રતી, મહાધ્યાની, મહાશાંતિમય થયા. તે મુનિ તપ સંયમે કરી પોતાનાં કર્મ સ્વપાવી, કુશલ ધ્યાને દાપક શ્રેણિ આરોહી કેવલજ્ઞાન પામી મુક્તે પહોંતા. ત્યારપછી તે કમલસેનરાજા સૂર્યની પેઠે મહા પ્રતાપી થયો. પૃથ્વીસંકલને વિષે દિન પ્રત્યે પ્રતાપ ની શક્તિ પામવા લાગ્યો. જાણે એક નવો ચંદ્રમાજ ઊગ્યો હોય નહીં શું? તેની પેઠે સમ્યક્ પ્રકારે, ન્યાય નીતિયે, રાજ્ય સંપદા જોગવતો જૈનધર્મ ને વિષે નિશ્ચિંતપણું રાખતો, અનેક પુત્ર પૌત્રાદિકે પરમ વિસ્તારને પામતો હવો.

વયઃ પરિપક્વ થયા, પટલે તેની ડ્યારે વૃદ્ધાવસ્થા થઈ ત્યારે જોગ અને રાજ્ય એને વિષે તે રાજા અનુક્રમે કરી વિરક્તપણું પામ્યો. જેમોટે સજ્ઞાન હોય તેને એ ચુક્તજ છે, કારણકે વૃદ્ધના નવપદ્મજ જે છે, તે પણ ડ્યારે પરિપક્વ થાય ત્યારે અચેતન ઠતાં પણ અનુક્રમે રંગ વેરંગ થાય તો સચેતન પુરુષ હોય તે કેમ વેરાગ્ય ન પામે? પણ સૂકા કાષ્ઠ સમાન જે મૂર્ધ્વ હોય ને વેરાગ્ય ન પામે.

એ સમયે ગ્રીષ્મકાલનો જે તાપ તેમે કરી ચઢ્યા ણ્વા જે લોક, તેની ચક્ષતર ઢેસી. પૃથ્વી ઝંઢી કરવાને જાણે દયાવંતજ હોય નહિ? ણ્વાં વિષાં કાલ આવતાં હવો. પટલે વર્ષાજનુ આવી. કલિકાલની ઉપમા જેવા થણા જ કાલ મેયો ઊનાદા. વિદ્યામવર્તી ત્રીની જેને ઉપમા છે ણ્વી જે વિજયી તેના ચમકારો થયા સાગ્યા. સૂકા સરોવરમાંથી થોડા જલને સ્ત્રીને જે ત્રીય

તડફડતા હતા તે દીન જીવને જીવાડવાનેજ જાણે વર્ષા આવી હોય નહિ, શું? મેઘની ગર્જનાથી મોરો તથા બપ્પૈયા શબ્દાયમાન થઈ રહ્યા છે, ત્યાર પછી મોટી ધારાસહિત અચ્ચંક ધારાથી નિરંતર વરસતું જે પાણી તેથી નીચી ઊંચી જે ઝૂમી હતી, તે સઘલી જલમય કરી દીધી. એવી મેઘની ઘણી વૃદ્ધિ થઈ ત્યારે લોક સર્વ હર્ષવંત થયા. ત્યાર પછી વરસાદની લીલા જોવાને તે કમલસેનરાજા હાથીયેં વેસી પ્રજા લોકસહિત નદીને તીરે આવ્યો. ત્યાં રાજા ચારે તરફ નજરે જોવે છે, તો નદીયેં પૂર વધતું જાય છે, અને બે વાજુ ની ઝેલડોને પાડે છે, તરુવરને નિર્મૂલક કરે છે, નદીનાં બે તટની ધૂલ પા-
ણી માંહે પડે છે, તેથી સર્વ જલ મોહોલાઈ જાય છે, હિંસક જીવ સર્પ સર્ગિ સ્ત્રીપાદિક તે સર્વ તણાતાં જાય છે, પંથી લોક નાવમાં છે, તોપણ નાવમાં તોફાન થવાથી તણાતાં જાય છે, તે સર્વેને રાજા જોઈ રહ્યો છે. જલમાં મૂવ તા લોકોને તારનાર જે હતા, તેપણ તે મેઘમાં ફુલવા લાગ્યા. ગામ, તણાતાં તેમાં ડૂબકાં મારતા એવા લોકોને તારુ લોક જ્યાં ત્યાં કાઢે છે તે રાજા જુવે છે. એવી રીતે સર્વ જીવને જય ઉપજાવનારી એવી તે જયંકર નદી વહેવા લા-
ગી. તેનું જયકારક પાણી વધતું આવે છે, અને તેથી લોક પાઠા ઊંસરતા જાય છે. એવું કૌતુક રાજા દેખતો હવો.

...હવે પાણીનું પુર ઊતરી ગયા પછી નદી પોતાના તટને પાડતી રહી ગઈ તથા તરુને ઊન્મૂલ કરતી રહી ગઈ. તે નદી વલી એક ક્ષણમાંહે સુખે ઝ-
તરાય તેવી અને વલી નિર્મલ જલવાલી થઈ ગઈ, સુખે લોક સ્નાન કરે, પા-
ણી પીયે, લીલાયેં જલક્રીડા પણ કરે, વાલ, વૃદ્ધ, યુવાન, સુખેં ઊતરે, એવી થઈ. એવી રીતે તાદૃશ નદીનું સ્વરૂપ દેખીને રાજાને વૈરાગ્ય ઉપજ્યો, અને ચિંતવવા લાગ્યો, જે આમ નદીનીપેઠે ધન સંપદાની પણ સ્થિતિ છે. કારણ કે ધન સંપદા પણ એમજ ઘટે ને વધે છે. વલી એક ક્ષણમાં વિણસી પણ જાય છે, તથા વિશેષે પણ થઈ જાય છે. પ્રાણી જે છે તે નદી સમાન છે, અને સંપત્તિ જે છે, તે નદીના પુર સમાન છે. કેમકે જ્યારે મનુષ્યને ધન વધે, ત્યારે પોતે મદોન્મત્ત થકો પોતાની અને પરની વાત કરે છે. પાણીયેં કરી જેમ કચરો થાય છે, તેમ આત્મા કર્મે કરી મોહોલો થાય છે. તે દુષ્કર્મરૂપી ધૂલેંકરી આત્મા આ જવેં અને પરજવેં અનર્થની પરંપરા પામે છે. જેનો આત્મા પ્રસન્નમન થઈ, શાન્તિપણું પામી, સુસંવરમાં પોતાની મર્યાદા પા

खी, संसारमां पोताना स्वरूपें रखो, ते निर्मलजलयुक्त नदीनी पेंवें पो-
ताने अने परजीवने सुखदायी थया ॥ ५९७ ॥ जे देशने वश करे, संग्राम
करीने शत्रुगणने जीने, घर मंदिर निपजावे, तोपण एक मांचेज निडा
करे ठे. तथा तेने रथ, अश्व, हाथी, पालखी, शय्या, भृंगार, द्वार वनि
ता इत्यादि वस्तु घणी होय, तोपण तेने मितप्रमाणें करीज योग्य होय ठे.
तोपण ए संतारीजीव ते वस्तुने आत्माने हितकारी जाणे ठे. जे राजा दे-
श कोशादि घणा मेलवे ठे, अने जोगवे ठे, ते सर्व अहंबुद्धिनुं सुख माने
ठे. ए सर्व संपत्तिनो, जे विस्तार ठे, तेनां अतिमान ममत्व जीव करे ठे ते
घधुं व्यर्थ ठे. धन्य ठे तेने के जे जगतमां मान्य अझे सर्व संगता त्यागी
अझे पंक्तिमां श्रेष्ठ थया.

एम वैराग्यजावना जावतो थकी राजा सहसात्कार संवेग पाम्यो. विष
यसंगथी विरक्त थयो. विषमिश्रित अन्ननी पेंवें एटले जेम विषमिश्रित
अन्न ठांभियें तेम ते राजा विषयोनो त्यागी थयो. पत्नी त्यांथी घेर आत्रीने
गुणसेना राणीनो पुत्र जे रुपेण कुमार ठे, तेने शुद्धदिवसे, महोटे उत्सवें
राज्यगादीपर स्वापन कीधो. त्वार पत्नी कमलसेन राजा दीक्षा लेवाने
तरपर थयो, एटले श्रीशीलंधरसूरिना शिष्य, सद्गुरु श्रीसंयमसिंहसूरि
आत्री समोसग्या. तेमनी पासेथी धर्मदेशना सांजली, महामहोत्सवें, गुण
सेना राणी प्रमुख घणी अंतेजरी साथे. तथा घणा सामंत, घणा उमराव,
प्रधानादिक अनेक पुरुष साथें कमलसेनराजायें आणगारपाणुं पडिवज्ज्युं
एटले दीक्षा लीधी. त्वार पत्नी ग्रहणा, आसेवना, ए वें प्रकारनी शिक्षाने
ग्रहण करता, ठठ अष्टमादिक तपे करी पोताना शरीरने शोषवता. यति
गणें स्तवना करता, गुरुना चरणकमलने विषे जमर समान थाता, जाझनी
पेंवें सर्व साधुनुं बैयावज करता, गुर्वादिके कार्य नलावे नुष्टिपणुं पामता,
स्मरणादि क्रियार्थें हर्ष पामता, सर्व प्रमादरहितपणे, सर्व कृत्यने विषे
जपमीथका प्रवर्त्तें ठे.

एवी रीतिं घणा कास पर्यंत सत्त्वशीलें करीने संयम पालीने शरीर ज्यारे
दुर्बल घड गथुं, त्वारें ठेहजे समये संक्षेपण संयामे कीधो. अन्नशन चांयि
हार करी, चार शरणां करी, अरिहंतनुं ध्यान धरता. धर्मध्याने देहूपी
घर ठांभीने, पांचमे ब्रह्मदेवसोके देवता थया. त्यां दशा दिशे देहू कान्ति

નો ઉદ્યોત કરતા, દશ સાગરનું આયુષ્ય જોગવતા, સુરનારી જે દેવાંગના તેની સાથે ક્રીડા કરતા અદ્વિત ચિત્તથકા વિચરે છે.

ત્યારપછી ગુણસેનારાણી સાધ્વીપણે શુદ્ધ ચારિત્ર પાલી, અનશન આરાધન કરી, તે પણ શુદ્ધધ્યાને કાલ કરી પાંચમે બ્રહ્મદેવલોકે તેજ દેવતાના મિત્રપણે જઈ ઉપજ્યાં. જેણે નિરંતર તપ સંયમ પઢિવજ્યાં, તથા જેની શીલની લીલા નિર્મલ છે, તે જીવ શંખરાજાના જીવની પેઠે જવોજવને વિષે સુવોધલબ્ધિ પામશે. એ કમલસેનરાજાના સર્વ વ્રત ચારિત્રના લાજની કથા કહી ॥ ઇતિ પૃથ્વીચંદ્રનાં ચરિત્રને વિષે લબ્ધિ અંક એવે નામેં વીજો સર્ગ સમાપ્ત થયો ॥ ૨ ॥

॥ ઇતિ શ્રીદ્વિતીયસર્ગે પૃથ્વીચંદ્ર અને ગુણસાગરના ચરિત્રના
ચાર જવનો સંબંધ સંપૂર્ણ થયો ॥

॥ અથ તૃતીય સર્ગસ્ય બાલાવબોધ-પ્રારંભઃ ॥

અથાસ્તિ સ્વસ્તિસંપન્ને, તિલકે ચારત સ્ત્રિયાઃ ॥ શૂરસેનાજિથે દેશે, સુસ્થિરા મથુરા પુરી ॥ અર્થઃ—તે કમલસેન મુનિનો જીવ, પાંચમે દેવલોકે વીશ સાગરોપમનું આયુષ્ય જોગવી, ત્યાંથી ચ્યવી જંબુદ્વીપ નામેં દ્વીપેં જર તદ્દેત્રને વિષે શૂરસેનનામા દેશને વિષે તિલક સમાન મથુરાનામા નગરી છે. ત્યાં મેઘ નામા રાજાની મુક્તાવલીરાણીની કુલમાં ઉત્પન્ન થયો. હવે તે નગરી કેવી છે? તો કે, ત્યાં દંડ તો એકમાત્ર દેહરાને વિષેજ છે, જ્યાં વંધન નારીના કેશના અંબોહાને વિષેજ છે, એટલે નારીને ચોટલાને વંધન છે, ત્યાં માત્ર માર શબ્દ તો સારા લોકો સોગઠાવાજી રમે, તે દાવમાં સોગઠાને જે મારે છે તેજ માર છે પણ અન્યસ્થાનકે નથી. કોઈનો કર જાલવો, તેતો વિવાહમાં વરકન્યા પરણે ત્યારેજ છે. વીજો કોઈકોઈનો હાથ પકડતું નહીં. સ્નેહની હાનિ તેતો દીપકને વિષેજ છે, પણ વીજા લોકને વિષે સ્નેહ ક્ય નથી. કળના ક્ષેત્રને વિષે સ્વલ એવો શબ્દ છે, પણ નગરને વિષે કોઈ પણ પુરુષ સ્વલ નથી. અશુદ્ધ મણિને વિષે ત્રાસ છે, પણ નગરને વિષે કોઈને ત્રાસ નથી. તે પૂર્વોક્ત ગુણયુક્ત નગરીમાં મેઘનામે રાજા રાજ્ય કરે છે, તે રાજા રૂપે કરી કામદેવ જેવો છે, દાને કલ્પદ્રુમ જેવો છે, પરાક્રમે સિંહ સમાન છે. તે નગ

रने विषे रोग आतंकनुं जय नथी, तेना धेरीने आतंक जय ठे. समस्त लोक कटक सैन्यनी बात तो जाणताज नथी.

ते राजाने मुक्तावली नामे चार्या ठे. ते जज्ञा व्रतनी पालनारी ठे. गुण वंतनी संगी ठे. मुक्तिनी श्रेणिनी पत्र निर्मल ठे. तथा ते विद्वनी ज्ञानारी नथी. दूवे ते राजानुं नाम मेव ठे, तेथी ते राजाने मेघनी साथे सरखावे ठे. ते मेघ जेम विजलीयें शोने, तेम ते राजा राणीयें करी शोने ठे. मेघ जेम आकाशने शोजावे, तेम मेघराजा स्वयंशने शोजावे ठे. मेघ जेम जल धाराने वरसे ठे, तेम मेघराजा दाने करी वरसे ठे.

एवा समयने विषे एक दिवसे राजा सजा जरी वेगे, ते सजा दरवास्त थड त्यारे राजा सजामांथी उठी पोताने आवासें आढ्यो. त्यां मुक्तावली राणी नीचे मुखें गाळे हाथ दडने रुदन करती दीर्घी; त्यारे राजाचे घणो आग्रह करीने दुःखनुं कारण पूछुं. त्यारे राणी कहे ठे के, हे राजा! आपणुं दुःख तो जगतजनमां प्रसिद्ध ठे, ते शुं तमो नथी जाणता? त्यारे राजा कहे ठे, के हुं प्रकट नथी जाणतो. तेथी मने आश्चर्य थाय ठे. हे राणी! ते शुं दुःख ठे? ते मने प्रकट करी ऊट कहे. त्यारे राणी कहे ठे के, पूर्वे में तमने नथी कळुं? तेपण शुं तमो विसरी गया? यतः ॥ को नाम गुण मर-छो, सोहृग्न जड फुरो य को तेसिं ॥ का वा सुहासिया वा, पियाण जेहि सुउं नठि ॥ १ ॥ धावंत खवंत पडे, तयाई धूडीई धूसरंगाई ॥ धम्राण रमंति घरं, गणंमि दोतिन्नि किंमनाई ॥ २ ॥ ते माटे राज्यकृति संपत् सर्व ठे, पण एक पुत्र विना जीवतर दृष्टा ठे; ते माटे हुं एज दुःख करी आ ज रुदन करुं. ते दुःख तमे जाणता नथी? अथवा तमारा हृदयमां ते दुःख नथी आवतुं? एवुं राणीनुं केदवुं सांनली गजा कहे ठे, के हे राणी! आ कार्य दंडने हाथ ठे, अर्थात् जाग्याधीन ठे, पण बल पराक्रमे नथी घातुं. माटे तेनां श्यो शोक करयो? ॥ यतः ॥ बाण बधेण परा, फ-मेण मंतो सुहाइ जुनीहि ॥ विजसेद्वि कविद्वि द्विय, न तीरण अश हा काई ॥ १ ॥ ते माटे हे प्रिये! जेनां प्रतीकार नही, तेनां निष्कारण शोष शो करयो? ते करेथी शुं बलवानुं ठे? त्यारे राणी कहे ठे. के एवुं फां ड एकांत वचन नथी. कारण के तमारां मन तो एकांत घाडी ठे, तेथी तमे फां ड इशता नथी. पण एकांत नावने अवलंबीने सज्जन हाथ ते न रहे.

मणिष्ठाणं ॥ जन्मंतरियाणिजए, रायविराए पयासेइ ॥ १ ॥

तेवुं सांचली राजायें ठामो ठाम चीताराना पुत्रो मोकळ्या, ने कहुं के तमो सर्व चीताराउ जुदे जुदे ठेकाणे जइ पृथ्वीगत सर्व राजकुवरोनां रूप चित्री लावो. त्यारे ते चिताराना पुत्रो राजकन्याने योग्य एवा राजकुमारो नां रूप चित्री लाव्या. ते देखतां वेंतज अन्य राजकुमारोनां रूप जोड्ने कुंवरी कहेवा लागी के, कार्यनां विघ्नकारी एवां रूप जोये शुं थाय? एम ईर्ष्या करवा लागी. एम जोतां जोतां केटलेक दिवसें मथुरां नगरीथकी पट चित्राइ आव्यो. ते लावेला चित्रपटने विषे आश्चर्यकारक रूप, कन्याना पिता राजा देखतो हवो. ते पठी चिताराना पुत्रे राजाने ते चित्रपट आप्यो. ते पट राजा हाथमां लइ, घणीवार निरखीने जोतो, तेना रूप लावण्यने पी तो मस्तक धुणावतो, अद्भुत रस पामतो बोले ठे के, अहो आनुं रूप? अहो विधातानुं विज्ञानपणुं? अहो आबुं रूप देखीनेज जगतने विषे जे काम ठे ते अनंग एटले अंगरहित थयो लागे ठे, ते वात पण साची ठे. केम के, ए वुं कोइ बीजुं रूप जणातुं नथी. एनुं स्वरूप एकांते देखी मारी पुत्रीने राग उपजे, तो एने हुं खरी गुणवान् जाणीश. अथवा आबुं रूप देखीने राग नहिं उपजे, तो हुं तेने जड, मूर्ख जाणीश. एम कहीने राजा चिताराने पूठे ठे. तमो घणे दहाडे मोना केम आव्या? अने ते मोना आव्यानुं कारण शुं? आ रूप तमोयें क्यांही दीतुं; के क्यांही चीतरेल दीतुं? के शुं तमे आ कोइ देवता रूपज चित्री लाव्या ठे? के आ कोइ विद्याधरनुं रूप ठे? त्यारे चितारो कहे ठे, के आ विद्याधर नथी, तेम देवतारूप पण नथी. आतो मथुरां नगरीने विषे जे मेघराजा ठे तेनो पुत्र जे देवसिंहकुमार ठे, तेनुं रूप ठे. हवे अमने जे विलंब थयो एटले दिवस घणा थया तेनुं कारण अमें लज्जायें करी कही शकता नथी. तोपण कहिये ठैयें ते सांचलो. ज्यारे ते कुमार सत्ता मां आव्यो देखीयें, त्यारे पट चीतराय, कोय समयें ते राजकुमार घोडा खे लववा जाय तो, वलो कोइ समय देवमंदिरमां वीणा बजावे, वली कोइ दिवस राधावेधनी कला साधे, एम एनुं दर्शन थाय, त्यारे त्यारे चित्राय. आ कारणथी अमने दिवस घणा थया ठे. परंतु ते सार्थक ठे. केम के तेना रूप लावण्यनी शी शोचा ठे? घणी वार तेना हस्तपादादिक अवयव दीठा, तो पण अमें तेना अवयवनुं लावण्य चित्री शक्या नही. एटला दिवस यत्न क

રીને જેમ તેમ આ રૂપ લખ્યું છે, પણ એમાં તેના સ્વાજ્ઞાનિક રૂપનો લક્ષ્યાંશ પણ ચિત્રાણો નથી. એમ સાંજલા રાજા હર્ષ પામી તે ચિત્રપટ પોતાની પુત્રી પાસે મોકલતો હતો.

તે પટને પિતાની આજ્ઞાથી કૌતુકચક્રી તે કન્યા પ્રથમ દૂરથી જોતી હતી. પઠી તેણે હવે કરી મનના વિનોદને અર્થે તે પટ નજીક લઈને તેને તે સાક્ષાત્ કંદર્પરસેં કરી જોતો હતો. પઠી વિસ્મય પામી તે રૂપ જોતી થકી રોમ રોમ હર્ષ પામતી હતી. અને તેને અંગે ઉલ્લાસ ઉપજ્યો. તે देखીને હસતી, વલી ઝંઝો નિઃશ્વાસ મૂકતી હુંકારા કરતી, અત્યંત ખેદ પામતી થકી, સખી ને કહે છે, કે હે સખિ ! જેવું આ રૂપ છે તે પુરુષ ક્યાં હશે? ત્યારે સખી કહે છે કે, હે વેન ! તમારા નમુનાને વાસ્તે વિધાતાયેં નિપજાવ્યો છે. ત્યારે કુંવરી કાંઈક હસીને શરમંદી થઈને સખીને કહે છે કે, શું મુજ સરખી વીજી નહીં હોય? માટે તારાં તે વચન પ્રમાણ નહીં, એવા નરને મારી સરખી સ્ત્રીયો ઘણી હશે. એમ બોલીને પઠી તે કન્યાયે એક અન્યોક્તિ કહી. તે આ પ્રમાણે:—
વિંધ્યાચલનિકૂલેષુ, સ્વહૃન્દં યાઽચરત્સુખમ્ ॥ આલાને કરિણી વઝ્ઝા, વિધિ નાથૈવ થીમતા ॥૧॥ અર્થ:—વિંધ્યાચલના કુંજવનમાં જે હાથણી સ્વહૃન્દતા યેં કરી વિહાર કરતી હતી, તે આજ કુશલ એવા દૈવે આલાનને વિપેવાંધી. એવી અન્યોક્તિ કહી ત્યારે તેની સખીયેં હાસ્ય કરીને તેને કહ્યું કે, હે સખિ ! મથુરાનો પતિ મેઘરાજા તેનો પુત્ર દેવસિંહકુમાર, તેનું રૂપ આ પટચિત્રેં ચિત્રેલું છે. તેનેજ યોગ્ય હોય એવી નારીનું ચિત્ર તું લખી આપ. ત્યારે રાજકન્યાયેં લેખન સામગ્રી મંગાવીને તે દેવસિંહકુમાર યોગ્ય પોતાનું રૂપ તે પટ ચિત્રપર લખ્યું, અને સખીને કહ્યું કે, આ મદનસુંદર પુરુષને એ સ્ત્રીનું રૂપ યોગ્ય ઘટે છે કે, નથી ઘટતું? ત્યારે સખી બોલી. દૈવયોગ હોય તો એજ ઘટે. એવે સમયેં તે ચિત્રપટ રાજાયેં મંગાવ્યો. તે પ્રતિહારેં લઈ રાજાને આપ્યો. ત્યારે રાજાયેં તે પટચિત્રમાં પોતાની કન્યાયેં લલેજા તેના રૂપચક્રી અને સખીના વચનચક્રી એ દેવસિંહકુમારપર પોતાની કન્યા રાગિણી થઈ જાણી પઠી લગ્ન માટે પંક્તિ જોડીને તેડી રાજા હર્ષ પામી વિવાહને યોગ્ય લગ્ન લેતો હતો. મથુરાનગરી પ્રત્યે ઝંટે વેસારીને પોતાના પ્રધાનને મોકલતો હતો. ત્યાં જઈ દેવસિંહ કુંવરને કનકકુંવરી આપવાનો થયેલો નિશ્ચય તેણે મેઘરાજાને કહ્યો. પઠી તે મેઘરાજાયેં પણ જાનવી સર્વ સામગ્રી મહીને

ઘણા પુરુષ સાથે દેવસિંહકુમારને વિશાલા નગરીયે કનકસુંદરી કન્યા પરણવા માટે મોકલ્યો. ત્યાં રાજાએ જલા આવાસના ઉતારા આપ્યા. મહાગૌરવે સામેયું કહ્યું, ને ઉતારો દીધો. ઘણાં માન દીધાં. લગ્નદિવસે ઘણા દાન ને દાન દીધાં. મૃદંગાદિક ઘણાં વાજિંત્ર પણ વજડાવ્યાં, માહા માંગલ્ય મય ગીતો ગવરાવ્યાં, ઘણાં નટ નચાવ્યાં, ઘણાં તાંબૂલાદિક खातां, ઘણાં ગંધપુષ્પાદિ આપતાં, તે બેહુનાં પોતાની કુલાચારરોતે વિવાહ માંગલિક કીધાં. વરકન્યાનો સરખો યોગ દેખતાં ઘણાં લોકને હર્ષ ઉપજતો હવો. પઠી નગરનાં લોક, માતાપિતા સર્વ કુટુંબ સર્વ વિધિનું કૃતાર્થપણું માનતાં હતાં.

સુખે ઉત્તમ વિધિથી વિવાહ કહ્યાની વાર્તા પસરી, એવે સમયે બુદ્ધિયે કરી સુરગુરુ સરિલા સુરગુરુ નામે આચાર્ય ત્યાં આવી સમોસસ્યા, અને ગંજીર મધુર સ્વરે સર્વ સંતાપની ટાલનારી મેવનો સરખી દેશના દેવા તત્પર થયા. તે ગુરુ આવ્યા સાંજલી જગતજન હર્ષવંત થાતા તે ગુરુને વાંદવાને અર્થે ઠાક્યા. તથા રાજા જિતશત્રુ પણ સપરિવાર સર્વ ત્યાં ગયા. દેવસિંહ કુંવર પણ પોતાની સ્ત્રી તથા નગરલોક તેણે સહિત તે સાધુને વાંદવા ગયા. ત્યાં સર્વે પરિવાર, સાધુને ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેશ વાંદતા હતા. પઠી મુનિને વાંદી સર્વે જન યથાસ્થાને બેઠા, ને ત્યાં સર્વ સજ્જા લોક હાથ જોડીને સ્થિર ચિત્તશું ધર્મ સાંજલે છે. ત્યાં દેવદુહંત્રિ સમાન સ્વરે ગુરુએ દેશના દેવા માંની. તે જેમ કે:-ચાર કષાયરૂપ ત્રીંતથી દુર્જેય, રાગ અને દ્વેષ તે રૂપ બે કમાડોયે જડિત, અજ્ઞાનરૂપ તમે કરી વ્યાસ એવું નિઃસાર સંસારરૂપ બંધી ધાનું છે, તે બંધોલાનામાં પડેલા પ્રાણીયોને કુટુંબના પ્રતિબંધરૂપ ગાઢી બેડી માં બાંધેલા છે. એ સંસારરૂપ બંધોલાનામાં ઇષ્ટનો વિયોગ અને અનિષ્ટનો સંયોગ તે રૂપ માંકડો છે. વલી તેમાં ક્રૂર એવા વચન આક્રોશ તે રૂપ સર્પો જ મ્યાજ કરે છે. તથા જેમાં વિવિધ પ્રકારના રોગરૂપ મસલાં અને માંસો છે, જ્યાં શોકાગ્નિરૂપ ધૂમપાન છે, કર્મોંધરૂપ ઇટલે અશુભ કર્મના ઉદયરૂપ જ્યાં દેવ અને પાસલા ધરનારા ફાટ્યા કરે છે. તે વૃદ્ધ જનોને તથા બાલકોને પણ દયા ન લાવતાં પ્રહાર કરે છે, ને ગણતા નથી. સઘનને અને નિર્ધનને પણ દુઃખ દીયે છે, દુઃખીયાને પણ દુઃખ ઉપજાવે છે. પ્રાણીયેં એવી ચતુર્ગતિમાં વેદના અનંતીવાર જોગવી. માટે ત્યાં સજુરુ કહે છે, કે તમ સરખા મુબુદ્ધિ પુરુષને 'જે થવાનું હશે તે થાશે' એવી બુદ્ધિને અવલંબીને એ સંસારરૂપ બંધી

સ્વાનામાં રહેવું ઘટતું નથી ! અને સદા ધર્મ ઉચ્ચમ કરવો તે ઉચિત છે !!
 તેજ પ્રશસ્ત મોક્ષોપાય છે. જેણે માનવજીવ પામી મોક્ષના ઉપાયરૂપ વીતરા
 ગજ્ઞાપિત ધર્મ આદર્યો નહિ, જાણ્યો નહીં, આરાધ્યો નહીં. તે પૂર્વોક્ત આ
 પદાને પામશે. જે આત્મધર્મને આરાધશે, તે સંપત્તિ પામી કર્મથકી મૂકાશે.
 સર્વ કર્મરહિત થાશે. ને સર્વ જગતના હિતકારી એવા અરિહંત દેવને જાણ
 શે. તેને ધન્ય છે. જે એવા ધર્મને માને છે, તે જન કેવા છે ? તો સર્વ દુઃખના
 ટાલનાર છે, વલી ત્રિકરણ જોગ જે વીતરાગપદ તેને જે આરાધશે, તે ધન્ય છે.
 તે અદ્વય મોક્ષના સુખને પામશે. હવે અહીં વીતરાગની આજ્ઞા ધર્મ પ્રમાણે
 ચાલવું, એમ કહ્યું, તો એ આજ્ઞાધર્મ, જાવસ્તવરૂપ અને દ્રવ્યસ્તવરૂપ, એમ
 બે પ્રકારનો છે. તે બુદ્ધિવંતે માન્યો છે, એટલે આગારી ધર્મ અને અણાગારી
 ધર્મ એ બે ધર્મ છે. તે પ્રત્યેક ધર્મ, જુદાં જુદાં પ્રકારના છે. એટલે આગાર ધર્મ
 અને અણાગાર ધર્મ. એ બે પ્રકારનો તીર્થકરે પ્રકાશ્યો છે. હવે જાવસ્તવધર્મ
 તે સર્વ જીવ દયારૂપ શ્રીતીર્થકરે કહ્યો છે, તે કેવો ? તો કે તે સાધુને પંચમ
 હાવ્રત રાત્રિજોગનવિરમણ લક્ષણ જાણવો. પાંચસમિતિ, ત્રણ ગુપ્તિ, અષ્ટ
 પ્રવચન માતારૂપ પણ જાણવો. તે મુમુક્ષુનો મૂળધર્મ છે. તે પિંડુવિશુદ્ધ્યાદિ
 ક ઉત્તર ગુણોયે કરી સમ્યગ્ પ્રકારે આરાધ્યોયકો મુક્તિને આપે છે; માટે તે
 શ્રંગીકાર કરેલો ધર્મ જીવે જાવજીવ પર્યંત મૂકવો નહિં. એ ધર્મ કરતાં
 ઉપસર્ગ પરિસદ્ થાય તે પણ સહેજા, તો તે ચારિત્રધર્મના આરાધક પ્રાણી
 વલવત્તર વીર્ય વિશેષથકી તેજ જવે મુક્તિપદ પામે, અથવા ઉત્કૃષ્ટ જવ
 આવે સંસારથકી મુકાય. તે માટે અહો જવ્યો ! જવ વંધીલાનેથી મુકાવાને
 જો હૃતા હો, તો સર્વજ્ઞ જગવાનની આજ્ઞાનું આરાધન અતિ આદરથી
 કરો. અથવા ચારિત્રમોહનીના હૃદયથકી અથવા વિપયગૌરવથકી પાંચ
 મહાવ્રતરૂપ ધર્મ આદરવાને જો સમર્થ ન થઈ શકાય તો મુક્તિપદના લા-
 ઝને અર્થે દેશથકી સર્વજ્ઞની શુદ્ધબોધને આપનારી આજ્ઞા આરાધી ગૃહસ્થે
 દ્રવ્યસ્તવરૂપ પંચઅણુવ્રત, ચાર શિક્ષાવ્રત આરાધવાં. તે કેવી રીતે આરાધ-
 વાં ? તો કે સંસાર ઘટાડવાને માટે જિનપ્રાસાદ કરાવવાં, વિંવ જરાવવાં,
 જિન પૂજાવિધિ કરાવવો, સુપાત્રને વિપે દાન દેવું. વલી સંમાર ઘટાડવાને
 જે શુદ્ધ અધ્યવસાયે દેશવિરતિરૂપ ધર્મ આરાધશે, તે સ્વર્ગનાં સુખ જોગવી
 પછી શિવપદને પામશે. જે જિનપ્રાસાદ કરાવશે તે સંસારાંબુધિને તરશે.

વલી જે જિનપૂજા કરશે, તે રોગ શોકરહિત સ્વર્ગવિમાનનાં સુખ પામશે. ત્યાંથી જાગ્યવંત સૌજાગ્યવંત કુલને વિષે ઉપજશે. જિનપૂજાના કરનાર જે જિનવિંવની પ્રતિષ્ઠા કરાવશે, તેની જગત્રયને વિષે પ્રતિષ્ઠા થાશે. માટે એવી રીતે દ્રવ્યસ્તવ જે છે, તે પણ વિધિથી કરે, તો જાવસ્તવનું હેતુ થાય છે; તે માટે તે પૂર્વોક્ત આરાધન કરે તો સાત આઠ જવમાંહે શિવપદને પામે.

વલી પરિણામ વિશેષથી અનાજોગથી પણ નિર્માણ કરેલો ધર્મ, વેદ શુકની પેઠે નિશ્ચે કુશલગતિનો ઉદયકારક થાય. તેમાટે પોતાની શક્તિ સમર્થપણું વિચારીને દ્રવ્યસ્તવ અથવા જાવસ્તવ, એ બે મધ્યેથી જે બને તેવો ધર્મ, જિનઆજ્ઞા પ્રમાણે આરાધીને જન્મનું સાફલ્ય કરો. એ બે શિવાય સંસાર બંધીલાનાથની મુકાવાનો ત્રીજો કોણ પણ ઉપાય નથી. માટે જો જો છોકો ! ધર્મને વિષે વિલંબ ન કરો. એ સામગ્રી પામવી દોહેલી છે. એવું સમજી સંસાર ચતુર્ગતિથી મનને ઉદ્દેગ પમાડી ઇષ્ટસિદ્ધિને અર્થે દ્રવ્યસ્તવ, તથા જાવસ્તવરૂપ ધર્મ આદરવો. એવી વાણી સાંજલી, ત્યાં ઘણે જાવ્ય જીવેં દીક્ષાલીધી, તેથી જે અસમર્થ થયા તે દેશવિરતિધર્મ આદરતા હતા.

ત્યાં દેવસિંહકુમારેં સમ્યક્ત્વ પૂર્વક દેશવિરતિરૂપ શ્રાવકનાં વારવત અંગીકાર કીધાં. ત્યારપછી આચાર્યને વિનતિ કીધી કે, હે સ્વામિન્ ! તે શુ ક્યુગલે જાવથી દ્રવ્યસ્તવ તે કેવી રીતે થયો ? તે કહો. તથા તે વેદ શુ કને દ્રવ્યસ્તવ કુશલાનુબંધીનો કારણ કેમ થયો ? તે અમને કહો. ત્યારે શુ તેનો સંબંધ દૂરથી માંની સન્નામધ્યે કહે છે.

જંબુદ્વીપના દક્ષિણજરત નૈઋત્ય અર્ધચંદ્રનો કરનાર વૈતાલ્ય પર્વત છે, તેની પાસે સિદ્ધંકર નામે વન છે, તે સર્વ ઋતુના ફલફૂલની શોજાયેં કરી શોજતું છે, તે વન સદા કુસુમે જશું દેખીને વિબુધજન એવી ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે શું તારાંજ્યેં જશું શરદકાલનું આકાશ અહીં આવ્યું હશે ? એવી વનની રચના અને શોજા છે, જ્યાં ઘણી કિન્નરી ગીત ગાન કરે છે, જ્યાં ઘણા કોયલના મધુર શબ્દ થાય છે, જ્યાં ઘણા જમરા પરસ્પર ગુંજારવ કરે છે. તેમધ્યે અષ્ટપ્રાતિહાર્યથી યુક્ત અને મણિરત્ન જડિત પીઠપર વિદ્યાધરોની કરેલી પદ્મરાગમણિની વનાવેલી એક પ્રતિમા સ્થાપન કરેલી છે. ત્યાં ઘણા વિદ્યાધર વિદ્યા સાધવાને અર્થે આવે છે, તે જાક્તિથી પ્રજુને વાંદે છે, પૂજે છે, ન સદા સ્તવે છે, સદા પ્રજુને ચિત્તમાં ધારે છે. તે વનને વિષે ચૈત્યની સમીપ

આંવાના ઝાડ ઉપર માંહોમાંહે અતિ સ્નેહવાલું, પરિણામે સરલ, હલુકર્મી એવું કીરયુગ્મ વસે છે. વિદ્યાધરે કરીને અર્ચા પૂજા જેની થઈ છે એવી જિન પ્રતિમાના દર્શનથી તે કીરયુગ્મને નિર્વ્યાપારપણે અસંદ આનંદ અત્યંત હૃદયમાં ઉપજતો હવો. ઝડકપ્રાર્ણાને આ ઝૂમિને વિષે નથી જાણ્યું લક્ષણ અને પદાર્થ જેનો એવા ઉત્તમ પદાર્થને વિષે પ્રીતિ ઉપજેજ છે. કેટલાએક જે જારી કર્મી જીવ છે તેને તીર્થપદાર્થના ગુણ જાણ્યા છે તોપણ હર્ષ ઉપજતો નથી તથા આરાધી પણ શક્તા નથી. કેની પેઠે? તો કે જેમ રોગીને પથ્યને વિષે અપ્રીતિ નત્પન્ન થાય છે તેવી રીતે જારેકર્મી જીવોને ગુણ જ્ઞાન છે તોપણ અપ્રીતિજાવ ઉપજે છે. જે જીવને જિનવિંચ અને જિનલિંગી મુનિને દેખીને પ્રીતિ ઉપજે, તે સુખસંતતિને પામે અને તેપર જેહને અપ્રીતિ હોય, તે દુઃખ જોક્તા થાય; તેમાટે અરિહંતવિંચ તથા લિંગીપર દ્વેષ ન કરવો. અને જ્યારે સમ્યગ્ દર્શનરૂપ સૂર્યનો ઉદય થાય ત્યારે મિથ્યાત્વરૂપ અંધકાર જેદાય અને પઠી તુરત દેવગુરુ ધર્મ પદાર્થપર પ્રીતિ ઉપજે.

હવે એકદા તે શુકયુગ્મે ઉદ્ધસિતમને કરી જિનવિંચ દેખી હર્ષ પામી આંવાનાં માંજર ચાંચવડે લાગીને શ્રી જિન વિંચના કાનમાં પહેરાવાના વેગુઝા બનાવ્યા, અને બનાવીને પહેરાવ્યા. શ્રીજિનના ચરણ કમલનું પૂજન કહ્યું, ઉદ્ધાસથી ત્યાં અવ્યક્તરૂપ સમજાવ સમકિતને પામ્યા, તિર્થગતિ નામ કર્મનો નાશ કરી શાતા વેદનીય એવું મનુષ્યનું આયુ તેમણે વાંધ્યું. પઠી તે વિશુક્તિવાલા કીરયુગ્મમાંથી સૂડો કાલ કરીને જંબુદ્વીપના મહા વિદેહ ક્ષેત્રને વિષે રમણીયનામા વિજયને વિષે શ્રીઃદિરપુરને વિષે ત્યાંના રાજા નરશેઠરની રાણી કીર્તિમતીની કુલે પુત્રપણે ઉપડ્યો. તે પઠી તે દિવસ મધ્યરાત્રિને વિષે સ્વપ્નમાં સુર્યમંરુલ જેવું જલકતું જડાવ રતનું કુંરુલ રાણીયેં દીતું, ને તે દેખી રાણી રાજાને કહેવા લાગી, અને તે સ્વપ્નનો અર્થ રાજા હૃદયમાં ધારી કહેવા લાગ્યો કે, હે સ્ત્રી! આપણને કુલદીપક ઉત્તમ પુત્ર નત્પન્ન થાશે, તે વચન સાંજલી રાણી હર્ષ પામી ગર્જની પ્રતિપાલના કરવા લાગી. પઠી પૂર્ણ માસે શુક્લ દિવસે રાણીયેં પુત્ર પ્રસવ્યો. તે પુત્ર કાંતિયેં કરી પૂનમના ચંદ્રમા સમાન દીપતો હવો. ને પુત્રની ઊંર દાટવા ધામો સ્વણતાં તમાંથી રત્નનો નિધાન પ્રગટ્યો. તે નિધાન લઈ રાજાએ પુત્રના જન્મ મહોત્સવનાં વધામણાં પ્રમુદ્ધ કર્યાં. ત્યાર પઠી ચારમે દિવસે

स्वकुटुंब तथा ज्ञाति वगेरेने जोजन कराव्युं. हवे स्वप्ने कुंमल दीतुं अने जन्मतां वेंत निधि प्रगढ्यो, तेने अनुंसारे ते पुत्रनुं नाम पिताये निधिकुं-
 रुज एवुं पाड्युं. पठी पिताना बंधु जनरूप कुमुदने उद्धास करतो, सहान
 रूप निर्मल गुणकिरणें करी अर्थिजननी इष्टाने पूरतो, प्रधान चंद्रनी पेठें
 पुत्र वधतो हवो. ते अनुक्रमें रमणीय एवी यौवनावस्था पाम्यो, परंतु रम-
 तपर काम रागी थयो नही, अने मुनिनी पेठे नीची दृष्टियें चाले, वली
 विषय विकारनी तो तेने दृष्टिज नही. महोटा राजाजनी कन्या पोतानी
 इष्टायें वरवा आवी, तोपण ते कुंवर पोतानी दृष्टिथी सामुं पण जुवे नहीं.
 कुशलानुबंधी शुभ्र कर्मद्वियें करी वीतरागरूप दृष्टिमां विकार नहीं,
 धनुर्द्धराणावली होय पण तेनी सामेथी आ पुरुष रुगे नहीं. वली मद्य
 मांसनो जे आहार तेने विष्टा समान जाणी ठांरतो हवो. कोइ मनुष्यने
 परापवाद बोलतो देखे, तो तेनीपर बहुज कोप करे, पोताना वैरीना कोइ
 पण गुण गान करे, तो ते सांजलीने हर्ष पामे. पोताने गुणे करी मात पिता
 ने आनंद उपजावतो, जलामित्रो सहित क्रीडा करतो कुंवर, वृद्धावस्थायें
 पहोंच्यो. एवे समय ते सूडी पण मृत्यु पामी मध्यस्थ जड्रकजावी जीव
 त्यांथी चवीने तेज विजयमांहे विजयंती नगरी विषे रत्नचूड राजा तेनी
 सुवप्रानामा राणीनी कूखें जला स्वप्न सूचित थकी पुत्रीपणे उपजी. ते रा-
 जानी पुत्री अइ, ते पुत्रीनुं नाम राजायें पुरंदरयशा एवुं पाड्युं. सर्व अवय
 वोयें सुंदर, सुवर्णवर्ण सुकुमार ठे, हस्तपाद तल जेनां एवी महारूपवंती
 थइ, सर्व कजामां कुशल थइ, चंद्ररेखानी पेठे सौम्यमूर्ति वक्रकामकारी
 क्रीडावंत एवुं यौवन पामी. हवे ते कन्या केवी ठे? तो के वे काने करी श्रृं-
 गार कथा तो सांजलेज नहीं. वली लोकनां आचरणादिक पण जुवे नहीं.
 वली जोगी स्त्री साथे गोष्टि के तेनी साथे वेसवुं, ते पण करे नहि. सखी-
 यो साथें काम क्रीडानी वात के हास्य काम रसनी वात पण करे नहि.
 अरिहंतना धर्म विषे सावधान ठे, सदा सर्वदा शांत मने वर्ते ठे, विवाह
 नी वार्त्ताने पण न सहस्र करती थकी वयें वधते यौवनावस्था पामती हवी.
 तारुण्यावस्थायें पण निर्विकारपणाथी पुरुषना संगथी पराङ्मुखा थइ. एवुं
 निर्विषयपणुं पुत्रीनुं सखीना मुखथकी माता सांजली अत्यंत चिंतातुर थइ
 थकी राजाने कहे ठे, के हे स्वामी! माहारो मनोरथरूप वृद्ध हवे क्यारे

फलशे? मारी पुत्रीना विवाहनो हपोत्सव क्यारे करशो? वली मनोरंजक तथा ते पुत्री समान गुणवालो एवो राजकुंवर आपणी कन्याने क्यारे मल-
शे? कन्या महोटी थइ ठे, ते ठतां तमो निश्चित थइ केम सूइ रह्या ठो?
तथा निश्चितपणे जोजन पण केम करो ठो? तमें पोतानी दृष्टिथी जुवो तो
खरा, के आपणी कन्या यौवनावस्था पामी ठे के नहिं? वली जुवो कन्या
पण युवान थइ ठे, तोपण लग्न करवानी इछा करती नथी. ए प्रकारे
राणीना उपलंजथी तथा वली पुत्रीने यौवनावस्था प्राप्त थइ ठे ते ठतां
विवाहनी इछा राखती नथी ते दुःखथी राजा पण दुःखी थयो थको
पोताना मतिसार नामा प्रधानने तेडावतो हवो. ने ते मंत्रीने कहे ठे, के
आपणी पुत्रो तारुण्यपणुं पामी ठे तेथी हवे विवाह कस्या विना दुटको
नथी. वली ते पोते तो वरवा परणवानी बात इच्छतीज नथी, त्यारे तेना वि-
वाहनो शो उपाय करवो? एवुं सांजली मतिसारप्रधान राजा प्रत्ये कहे ठे,
के हे स्वामिन्! कामरागने इछे, ते तो जे कोइ पापी जीव होय, तेज इछे,
पण सत्यना धणी होय ते न इछे. हे राजन्! तमारी पुत्री पूर्वे मोहोटां शुभ्र
कृत्यो करी निःकामी थकी अवतरी ठे, ते माटे कोइ पुण्याइयें, एवो
पावला जवनो जरथार भट्या विना बीजानी साथे ते विवाहःन करे, ते
माटे घण्टाक राजकुमारनां चित्रो लावीने देखाडो, ते जोतां कोइ प्रति-
विंबपर एनो जाव हशे, तो तेनी साथे विवाह सुखे करी इछशे. मति-
सारप्रधाने एवो यथार्थ उत्तर कह्यो, ते सांजली राजा रथमां वेसी राज-
कुंवरनां प्रतिविंब लाववाने खास माणसो मोकड्यां, तेउयें राजकुंवरोनां
प्रतिरूप आपणी तेमनां नामादिक कही देखाड्यां, पण ते कन्याने कोइ
रुच्यां नही. एम रूप जोतां जोतां निधिकुंमलनुं रूप देखाड्युं, ते रूप नि-
श्चय दृष्टियें देखतांज शरीर रोमांचित थइ गयुं ने अत्यंत हर्ष उपड्यो.
ने तेनां गलस्थल ने कपाल प्रफुल्लित थयां, ने दीर्घ निःश्वास मृकी हृदय
ध्वनिनो करुणाकर शब्द करती हवी. पगी सखीने कहे ठे के आ कोनुं
रूप ठे? जेने देखी मने हर्ष थाय ठे? ते तत्त्व वृत्तांत सर्व सखीयें राजाने
कह्युं के ए प्रतिविंब कन्याने रुच्युं ठे. ए कुमार केनो पुत्र ठे? एनो शो आ
चार ठे? ने कया कया गुणोथी ए कुंवर प्रख्यात ठे? एवुं सांजली राजावे.

પ્રતિવિંવ લેવાને માટે જે સેવકો મોકલ્યા હતા, તેને પૂછ્યું. ત્યારે તે કહે
 ઠે, કે હે રાજન! સાંજલો. મંદિરપુર નગરે નરશેખરરાજાનો પુત્ર નિધિકું-
 મ્લ નામે કુંવર કહેવાય છે, તે રત્નત્રયી ગુણનો આધાર છે, સદાચારવંત
 છે, તેને ઘણી કન્યાએ વરવાને આવે છે, પણ નિજદૃષ્ટિયે કોઈને જોતો પણ
 નથી. તે વચન સાંજલી રાજા પોતાની પુત્રીના રૂપના પ્રતિવિંવને પરીક્ષા
 કરવા મોકલ્યું. તે પહેલાં પ્રથમ એની કુલદેવીયે રાત્રે સ્વપ્ન મધ્યે તે કુંવરી
 નું રૂપ કુંવરને દેખાડ્યું, પછી પ્રજાતે રાજાનું મોકલેલ પ્રતિવિંવ આવ્યું, તે
 જોઈને કુંવરને પૂર્વજવના અજ્યાસથી તે રૂપ અત્યંત રુચ્યું, ત્યારે કુંવર પૂછે
 ઠે, કે એ કઈ સ્ત્રીનું રૂપ છે? વલી પણ વારંવાર તેનું ચિત્ર પોતાના હાથમાં
 ઘડ નિરખતો લજ્જા પામીને તેમજ પૂછે ઠે. પૂર્વજવના અજ્યાસથી અત્યંત
 ને સ્ત્રીથી ખુશી થયો, પરંતુ રાજકુંવર ત્રપાથી કાંઈ વોલી ન શકે. પછી
 તે કુંવરીને સ્વપ્ન વિષે રાજકુમારે પ્રેમે કરી હાથે ગ્રહી. તેવામાં તો વંદી છો
 કોયે પ્રજાતમાં રાજકુમારને ઝઠાડવા માટે રાગ આલાપ્યો, ને તેના મિત્રે
 તે નિધિકુંમ્લકુંવરને સુતો જગાડ્યો, તે ઊઠ્યો ત્યારે સ્વપ્નામાં જોયેલું કશું
 પણ દીતું નહિ, ને સ્વપ્નસુખલીલા સર્વ જાગી ગઈ, ઘર જોવા માંડ્યું પરંતુ
 ગૃહમાં પણ કોઈ દીતું નહીં. ત્યારે તે કુમાર વંદી લોક ઉપર તથા પોતાના
 મિત્રોપર કોપાયમાન થઈને કહેવા લાગ્યો કે, હે શઠ! મૂર્ખ! મને મલેલી
 સ્ત્રી તમોયે ક્યાં હરણ કરી લઈ લીધી? અને મારું હૃદય કોણે હરી લીધું?
 અથવા મને કોણે ઠગવિદ્યાયે ઠગ્યો? અથવા કોઈ વીજા શૂર પુરુષે મને
 જીત્યો? એમ ચિંતાસહિત ઈર્ષ્યાવંત થાતો હવો. હવે તે કુંવરને કાળેકમાં
 રીશ ચડે! વલી કાળેકમાં તે તુષ્ટાયમાન થઈ જાય! વલી સત્યાસત્ય ક
 દ્વપના કરે! એમ નાટક રંગમાં નટ હોય તેમ થવા લાગ્યો, પછી મિત્રોયે
 આવી તે કુમારને નમન કરી વેસીને કેટલીએક વાતો કહી, તેથી પણ
 તેને સુખ ન થયું. એવી અવસ્થાગત કુંવરને દેહીને જે ચતુર મિત્રો હતા,
 તેણે વિચાર્યું કે, અહો! કુંવર ક્યાંહી ચેન પામતો નથી? માટે તેને પૂઠીયે
 કેતુને શું છે? તે પછી સદુ મિત્રો પૂછે છે કે, હે કુંવર! તમો ચતુર ઠો તે ઠતાં
 આમ શું પોતાનું સ્વરૂપ જૂઠીને શૂન્ય થયા ઠો? તમારા મુખનું પ્રસન્ન
 પાણું ક્યાં ગયું? તથા તમારા હાસ્ય વિલાસ વિનોદ સર્વ ક્યાં ગયાં? તં-
 મોને તે શું થયું ને? તે સર્વ સત્ય કહો. શું કોઈ પણ પદાર્થ પ્રાપ્ત થઈને

नाश पाम्यो ठे? ते कहो. त्यारे कुंवर कहे ठे, के हुं शुं कहूं. जेनी मुने चिंता ठे, तेनुं तो नाम पण हुं जाणतो नथी. जे में नयणे न दीतुं, ने स्वप्ने दीतुं, अने तेथी आ जगतमां सुंदर बीजुं कोइ नथी. ते माटे हे मित्रो! इष्ट पदार्थ मारा हाथथी तुरत नाशी गयो ठे, ते चिंता ठे. एम परस्पर वा तो करे ठे, तेवामां रत्नचूड राजाना सेवको, ते कन्यानुं प्रतिरूप लइते आ व्या. तेने जोइ प्रतिहारे अंदर जइ राजाने कहूं के, महाराज! कोइ चित्रपट लइ आवेला ठे. ते देखत राजायें हुकम कस्यो के आववा दीयो. ते पत्नी राजाना हुकमथो ते चित्रपट लइ सजा मध्ये रत्नचूड राजाना सेवको आ व्या. ते चित्रपट राजाये कुंवरना मित्रोनी साथे कुंवरने जोवा माटे मोक द्यो. ते चित्रपट हाथमां लइ कुंवर जोवा लाग्यो, ते जोतावेंत कुंवरनां नेत्र आश्चर्यमय थइ गयां, त्यारें हर्ष पामीने मित्रोने कहे ठे, के जे प्रियानुं रूप में स्वप्ने दीतुं हतुं, अने जेनी चिंता हुं हजी सुधी कस्याज करूं हुं, तेज प्रियानुं स्वरूप तथा नाम आज में प्रत्यक्ष दीठां. त्यारे मित्रो कहे ठे के, एवी नारी तो आ जगतमां स्वप्ने पण आवे नहीं, ए तो तमोने देवांगनाये ज दर्शन दीधुं लागे ठे, एम कहूं. त्यारे हर्षवंत थइ कुंवर चित्रपट लाव नारा पुरुषोने पूठे ठे, के आ चित्रपटमां चित्रेली केनी पुत्री ठे? देवकन्याना रूपनो सारो सारो जाग काढीने शुं विधाताये ए कन्या निपजावी ठे? ते सांजली सेवको बोदया जे महाराज! ए रत्नचूड राजानी पुत्री ठे, तेनुं पुरं दरयशा एवुं नाम ठे. आ बात सघली कुंवरे सांजलीने ते रूप देखी संतुष्ट थइ लाख सोनेया ते सेवकोने वधामणी आपीने विदाय कर्या. अने जे कामे ते आव्या हता, ते कामसिद्ध करी ते पोताने ठेकाणे एहोंच्या.

हवे कुंवर हसीने पोताना मित्रोने कहे ठे के हे मित्र! मारो शोक तो गयो. जे में स्वप्ने दीतुं हतुं, ते में आज साक्षात् दीतुं. पत्नी तेवी रीते ते राजकुमार, कोइ देवकन्यानो प्रयोग पाम्यो तेने जोइ सर्व हृदयमां आनंद पाम्या, अने ते कन्यानी रीति तथा प्रीति कुंवरने उपजी, एम जाणो राजा पण हर्ष पाम्यो.

त्यार पत्नी राजायें पोताना मित्र प्रधानने ते कन्याना वेसवाले माटे रत्न चूड राजा पास मोकल्यो, अने त्यां प्रधान वणुंज सन्मान पाम्यो. पत्नी त्यां कन्याना विवाह मेखवी लक्ष स्थापीने प्रधान पात्रो राजा पास आव्यो. आ

વીને તુરત જાન તૈયાર કરી. તે જાનમાં ઘણા હાથી, ઘોડા. ઝંટ, રથ, પ્યાદલ, એ રીતે સઘલા પરિવાર સાથે પરવસ્યો થકો તથા વાર્જિત્ર વાગતે થકે કુંવરને પરણાવવા પ્રધાન ત્યાં ગયો. વાટે ચાલતાં અરણ્ય અટવી આવી, તે માં ઝતારા કસ્યા, પઠી કુંવર તે અટવીમાં ઘોડો રમાડવા લાગ્યો, એવામાં તે ઘોડો खेलतां खेलतां દૂર અટવીમાં કુંવરને લઈ ગયો. પઠી તે એકલો રાજકુમાર વનમાં જમવા લાગ્યો. એમ કરતાં દૈવયોગે એક ઝજડ વનમાં રાત્રિ પડી, ત્યાં જાગતો વેળો. તેવામાં મધ્યરાત્રે કોઈ સ્ત્રી કરુણા તથા દીન સ્વરથી રૂદન કરે છે, ને કહે છે કે, હે કુમાર ! તું દુઃખીયાના દુઃખને વિષે કરુણા કર. એવું સાંજલી તે કુંવર શબ્દને અનુસારે ત્યાં જઈ ઠાનો માનો જાઈની ઝંથે રહ્યો થકો જોવે છે, તો એક જોગી એક વાલાને મંજન કરાવી, અંગલેપન કરાવી, કપાલે મંચન કરાવી, તેનો ચોટલો એક હાથથી પકડી વીજા હાથે વિકરાલ સજ્જ લઈ કહે છે કે, હે જગવતિ ! હે દેવિ ! હે શૂલ આયુરુની ધરનાર ! હે રૂઢ મુંડ ધારણ કરનારી ! નિશ્ચે તું શિષ્યની હિતકારી થો, એ માટે એ વાલાંજો વલિ હું તુને આપું હું, તે તું લેજે. એમ કહી તે વાલાને કહે છે કે હે વાલે ! તેં લોકસ્વરૂપ તો સર્વ દીતું, હવે તું તારું જે દેવત હોય, તેને સંજાર. તુજને જે શરણે રાખે તેને શરણે જા, ને તે શરણે ચિંતવન કર. કારણ કે હવે આ એક સજ્જને ઘાયેંજ તારો અંત આવ્યો છે ! ત્યારે તે કન્યા ગદગદ કંઠે કહેવા લાગી કે, હે યોગી ! તું યોગી થો, હું તારે શરણે આવેલી હું, તો હવે હું ક્યાં જાઝું ? જો, જારે પાણીમાંથી અગ્નિ ઉત્પન્ન થાય, તો પઠી અગ્નિને કોણ બુઝાવે ? તો પણ જારે તું કહે છે, કે તારું શરણ આધાર જે હોય તેને તું સંજાર. તો મારું તો એક જગવાનું વીતરાગ શરણ છે, અને વીજો મારા પિતાયે જેને દીધી છે, અને મેં પણ જે મને કરી વસ્યો છે, તે નરશેખર રાજાનો પુત્ર નિધિકુંજલ એવે નામે કુંવર છે, તે શરણ છે. તે વચન કુંવરે સાંજલ્યું, તેમાં વલી પોતાનું નામ પણ સાંજલ્યું, તેથી સંશંકિત થયો થકો હાથમાં સજ્જ ગ્રહી હાક મારીને તુરત ત્યાં આવ્યો, અને ઝંચે સ્વરથી કહેવા લાગ્યો કે, અરે નિદેય ! હુદ્ ! પાપીદ્ ! તું શું અવલ્લા સ્ત્રીને હણવા ઇચ્છે છે ? એમ કહી તરત ત્યાં પાસે આવ્યો, ત્યારે તે કપાલી યોગી જ્ઞાન પામતો થકો કહે છે કે, હે ઝત્તમ ! તેં મારી ક્રિયામાં વિઘ્ન નહું. મેં પૂર્વે જ્વાલા દેવી આરાધી છે. તેને જોગ દેવાને માટે એ કન્યા

महा प्रयासें हुं पाम्यो तुं, तो आ कन्याना मरणरूप विधि पूर्ण करे मारी विद्या सिद्ध थासे; माटे तेने हणवा दे, तो हुं जाणीश जे तें महारो महो-टो उपकार कख्यो. ए सांजली कुंवर कोपायमग्न थइ कहेवा लाख्यो के, अरे! तुं योगिलिंग वदे ठे, पण तुं कर्म तो चांडालनुं करे ठे? मनथी कांइ साज तोय नथी? अरे मूढ! जे विद्या, स्त्री हत्या कीधे सिद्ध थाय, ते विद्याने तुं शुं करीश? वली हे मूर्ख! आ कर्मथी घणाकाल लगी सारुं व्रत तुने प्राप्त थयुं होय, ते व्रतने तुं तुच्छकार्ये विनाश न कर. अरे पारी! जीव हिं-सानां महोटां दुःखो ठे, ते तें कानें सांजल्यां पण नथी शुं? माटे हे पापा र्थीवीर! तुं मारो उपकार मानी दुष्ट काम करतो अटक. ए रीते कापालि क योगीने प्रतिबोध दीधो, त्यारें ते योगी पश्चात्ताप करी पापथी निवृत्त थइ कुंवरने कहे ठे. के हे महाजाग! तें मुऊने कुगतिमां पडतो अटकाव्यो. हवे हुं उत्तम गुरुपासे जाइश, प्रायश्चित लइ आत्मानुं साधन करीश! अ ने आ कन्या विजयंती नगरीना रत्नचूड राजाने जइने आपजो. हुं त्यांथी लाव्यो तुं. एम कहीने कापालिक चाल्यो गयो.

त्यारे ते पुरंदरयशा नामा कन्याने एवो संदेह उत्पन्न थयो के शुं आज निधिकुंमल कुंवर हशे, के बीजो परोपगारी कोई उत्तम पुरुष हशे? एवो संदेह थयो. तेवामां ते कन्याने आसना वासना देई राजकुंवर कहे ठे के, हे जडे! जेनुं तें हमणां नाम लीधुं, ते निधिकुंमल कुमार कोण ठे? ए ता-री वाणीयें करी मुजने आनंद उत्पन्न थयो. त्यारे ते कन्या कहे ठे के ते निधिकुंमलकुमार मारो स्वामी ठे. त्यारें निश्चितपणे कुंवरे पोते कछुं के जेनुं तें नाम लीधुं, ते हुं पोतेज तुं. त्यारें कन्या पूठे ठे के, हे स्वामीनाथ! आ शून्य राणने आपे अलंकृत केम कछुं ठे? जेला आपने शरीरे तो स्वास्थ्य ठे? त्यारे कुंवर कहे ठे, के तमारो मुखचंद्र देखीनें मारो कुशलरूप समुद्र बधतोज जाय ठे. अने तमारा पुण्यें करी तमारा प्राण में राख्या ठे. हुं जा-ननो समुदाय लइकर लेई परणवा जतो हतो, तेवामां अटवीने विषे अश्व खेलावतां मुनें आ कुलंन अश्वे उग्रवनने विषे नाखी दीधो, ते तमारा पूर्व तपना पुण्य प्रतापें करी हुं आहिं आवी चूक्यो तुं. एम मांढोमांढे पोतपो-तानी कथा उल्लासथी करतां शुद्ध रसमां मग्न थइ गयां. वली तेमने पर-स्पर अजंग स्नेहथी वातो करतां रात्रि क्षणमात्रमांज व्यतीत थइ गइ.

પઠી પ્રાતઃકાલે કાપાલિકના પગને અનુસારે તેના પિતા રત્નચૂડે કન્યાને શોધવા માટે જે અસવારોની ઘટા અને પાલાઈ મોકલ્યા હતા, તે જોતા જોતાં ત્યાં આવી મળ્યા. તેવા એ કુંવર તથા કન્યા, એ બેને દીઠાં. અને તે બેનેલી સર્વ વાત કન્યાના મુખથી સાંજલીને હર્ષ પામ્યાં. તે પઠી અનુક્રમે કુંવરનું સૈન્ય તથા કન્યાનું સૈન્ય એ સર્વ જોયું થયું. અનુક્રમે ચાલતાં ચાલતાં વિજયંતી નગરીયે આવ્યા. ત્યાં તે રત્નચૂડ રાજા વગેરે કન્યાના મુખથી એ વૃત્તાંત સાંજલી સર્વ કોઈ વમણાં ખુશી થયાં. પઠી વિસ્તારથી ઘણું દ્રવ્ય સ્વરૂપે નિધિકુંઠલકુમાર સાથે પુરંદરચાને પરણાવી. પઠી કેટલાક દિવસ ત્યાં રહી પરણેલી તે કન્યાને તથા કરિયાવરમાં મલેલા કેટલાક દ્રવ્યને સાથે લઈ રત્નચૂડ રાજાની રજા લઈને નિધિકુંઠલકુમાર પોતાને નગરે આવ્યા. પઠી સર્વ સ્વજન કુંદુંબને સંતોષ ઉપજાવતાં અતિ ઉદ્ધાસને પામતાં દોગુંદકદેવની પેઠે સુખ જોગવતાં એ દંપતીને એક લક્ષ વર્ષ વ્યતીત થઈ ગયાં. એવે સમયે તેમના પિતા નરશેખર રાજાને રણાંગણે વિષે શત્રુયે હાથે, તે નિધિકુંઠલે સાંજલ્યું. પઠી તેવી રીતનું પોતાના પિતાનું મૃત્યુ સાંજલી તેથી હૃદયમાંહે અત્યંત દુઃખી થતા તથા જોગોપજોગથી, રાજ્યથી વિરક્ત થઈ કુંવર ચિંતવવા લાગ્યો કે, લક્ષ્મી ચપલ છે, અને આયુષ્ય અલ્પ ને અસ્થિર છે. તેમાં સંસારના જોગ છે, તે પણ ક્ષણવિનાશી છે. જ્યાં સંયોગ ત્યાં વિયોગ છે. આ સંસારમાં કયા પ્રાણી સ્થિર છે? માટે અરે જીવ! તું કયે સુખે પુટાઈપણું માને છે? જે માટે તારે માથે જન્મ, જરા તથા મરણ ના જયો તો દિનદિન પ્રત્યે વધતાજ જાય છે. વલી માતા પિતાને વિષે જે સ્નેહ છે, તે પણ જૂઠો છે, કારણ કે એમ કાંઈ માલમ પડતું નથી કે કયો જીવ કયાંથી આવ્યો છે ને કયાં જાશે! જીવને જે આ જન્મે માતા હોય, તો ફરી પાઠી મરીને તે સ્ત્રીપણે ઉત્પન્ન થાય, અને સ્ત્રી હોય, તે મરી માતાપણે પણ થાય. પિતા મરીને પુત્ર થાય, અને પુત્ર મરીને પિતા થાય. જાઈ હોય તે મરીને શત્રુ થાય ને શત્રુ હોય તે મરીને જાઈ થાય, ત્યારે સંસારમાં સ્નેહ, રાગ અને દ્વેષ, તે કોની વપર કરીયે? વલી સ્નેહ જે છે, તે સ્વપ્ન તથા દ્રુષ્ટિ જાણે જોયો છે. જે વસ્તુ લોકને અતિ વલ્લજ હોય છે, તેને તો કાલ જોતાં જોતાંમાં ફેરણ કરી જાય છે. તેમ કુંવરને તાત મરણથી વપજેલો શોક, ઘણો કાલ રહ્યો. એવે સમયે તે તાપ નિવારવાને તથા સર્વ સુખ પ્રમાણવાને શ્રી

अनंतवीर्यनामा तीर्थकर आवी समोसख्या, ते तीर्थकर आव्या जाणी, नि
 धिकुंरुलकुमार, पोतानी जार्यासहित ते प्रचुने वांदवाने अर्थे वहार निक-
 द्यो. त्यांथी चालतां देवताउर्ये रवेला एवा समवसरणने विषे आव्या,
 त्यां प्रचुने देखी कुंवर मनमां घणोज आनंद पामीने पूर्वजवाच्यासैं वंदी,
 स्तवी, ते प्रचुना चरणमां नमी करकमल जोडी वेठा, त्यां जिनवचन वैराग्य
 मय देशना सांजली, आत्मतत्त्व सार जाणी, ते कुमार तथा तेनी स्त्री वेहु
 वैराग्य पाभ्यां थकां घेर आवी पोताना पुत्रने राज्य जलावी ते वेहु जणें
 तेज अनंतवीर्य नामा तीर्थकर पासे दीक्षा ग्रहण करी. त्यां निर्मल चारित्रं
 पाळी अंतसमये अनशन करी प्रथम देवलोके ते वेहु जण देवदेवीपणें
 उपनां. त्यां पांच पट्योपमने आउखे देव संबंधीयां सुखजोग जोगवाने
 त्यांथी देवतानो पुण्यवंत जीव पहेलो च्यवी ते माहाविदेहक्षेत्रे महाकछ
 विजयने विषे विजयनामा नगरमां महासेन नामें राजा तथा तेनी चंद्राजा
 नामनी राणी तेनी कुलें पुत्रपणें आवी उपन्यो. पठी ते अद्भुत तेजस्वी
 पुत्रनो जन्म थयो. त्यां राजार्ये जन्ममहोत्सव कस्यो. पठी ते पुत्रनुं ललि-
 तांग एवुं नाम पाड्युं. ते गुणें सहित वधतो पूर्वजवनी पेंठें पापरहितयकौं
 महोटी थयो. हवे पुरंदरजशा जे देवीनो जीव ते च्यवीने तेज विजयने
 विषे परमचूपणनगरे पुण्यकेतुराजानी रत्नमाला नामा राणीनी कुलें पुत्री
 पणें आवी उपनो. ते अनुक्रमे पुत्रीनो जन्म थयो, माता पितायें तेनो जन्म
 महोत्सव कस्यो, पठी ते पुत्रीनुं नाम उन्मादयंति एवुं पाड्युं, ते पण पूर्व
 जवाच्याजनी पेंठें विषय बांझनारहितपणें रही, त्यां तेनी मातायें सखीयां
 साथे घणुं कहेवराव्युं, परंतु तेणीये पोताना विवाह करवानी हा कही
 नही. त्यां मातायें फरीथी कलुं के हे पुत्रि! जे कन्या ठे, ते वरविना शोभे
 नही, माटे तारी शी इच्छा तें? त्यां पुत्रीयें कलुं के चार कला महोटी कही
 ठे, तेनां नाम सांजलो. १ पहेली ज्योतिपी कला, २ वीजी आकाशमां
 गमन करवुं तथा वैमानने घनाववुं ते, ३ वीजी राधावेध कला ते एक बाण
 पी एकस्थंज उपर राखेली राधा नामा पूतलीने नीचे उजो रही जखनां
 जरेला कुंमामांथी जोडने मारीने तेने वेधे ते, ४ चोथी गारुड मंत्रकला ते मा
 राविपने टाळे ते. ए चार महोटी कलाउं ठे. तेमां जे राधावेधनी कला साधे
 तेनी साथे मारे पाणिग्रहण करवुं. वीजा दीनसत्त्व नरने हुं परणुं नही. एवुं

मारे “पण” ठे. ते वात सांजली पुत्रीनी प्रतिज्ञा जाणी पितायें स्वयंवर मंरुप रचाव्यो. ते शामाटे के राजाना राजपुत्रोनीपरीक्षा करवा माटे. ते जेम के एवो कोइ राणीजायो पुत्र ठे, जे राधावेधनी कला जाणे? एवुं चिंतवी लग्ननो दिवस निर्धारि ठामोठामथी राजपुत्रोने तेडाव्या, एटले ते सर्व आवाया. तेने बहु सन्मान करी निवासस्थान एटले उतारा आप्या. पठी मणि रत्ननो स्थंज कीधो, ते पर स्फाटिक रत्नजय राधावेधनी पूतली कीधी, ते स्वयंवर मंरुपना मध्यस्थ वंचा स्थंज उपर बांधो. मंरुपमां ध्वजा, तोरण, चंद्रवार्थी शोजायमान तथा मोतीना जुमखांथी सुशोजित एवा मांचा राजपुत्रोने बेसवा माटे मंरुवाव्या. वली सिंहासनोनी पंक्ति कीधी. ठामोठाम दान देवा मांड्यां, वार्जित गीतना मधुर स्वर थवा लाग्या, तेमां मध्यस्थ राधावेधनो स्थंज आरोप्यो, त्यां हाथमां वरमाला लइ पुत्री पोताना पिताने खोले वेठी जोवा लागी, त्यां राधावेधनी वाणकला साधतां घणा राजकुंवर चुके ठे, ते हांसीने पात्र थाय ठे. एवुं त्यां कौतुक कतूहल थवा लाग्युं.

एवा समयमां ललितांग कुमार पूर्वजव संवंधी स्नेहथी पंक्तिमांथी उख्यो, ने सर्व राजपुत्रो जोतां जोतांमां राजपुत्रीना हृदय साथे राधावेधनी पूतली वींधी, ते कला साधी, अने तुरत जय पाम्यो, तयारे जेम कोइ दरिजीनी स्त्री धन देखीने हर्ष पामे, तेम कुंवरी हर्ष पामीने ललितांग कुमरने कंठे वरमाला आरोपवाने उठी, एटले वचमां कोइएक विद्याधर कामाग्निं देदीप्यमान थयो थको सर्व जण देखतां तथा सर्वने मोह उपजावतां ते कन्याने आकाशमार्गे लंश्ने चालतो थयो. राजायें परिवार सहित पोतानी कुंवरीने न दीठी के क्षणवारसां हाहाकार करवा लाग्यो. ए स्थितिमां सर्व राजपुत्रोने पण विज्ञाय करवानो ठेराव कस्यो. दैवे पुण्यकेतु राजा दुःख पामीने कहेवा लाग्यो के, अहो राजपुरुषो ! तथा हे कुंवरो ! आपणने हर्ष रूप अमृतमां खेदरूप विष उत्पन्न थयुं, माटे हवे तो मारी हरण थयेली कन्याने जे राजकुमार लावी आपे, तेने ते कन्या हुं परणावुं ! तेथी जेमां एवी विद्याशक्ति होय ते जलदी उद्यम करो. तयारे अमर्ष धरी ललितांग कुमार कहे छे के, जो जो राजकुमारो !!! नमारामां एवो कोइ पराक्रमी ठे, के ते दुष्ट तस्करने मारी दृष्टिगोचर करे. अगर मने तेनी पासें लइ जाय ? तयारे कोइ सज्जन पुरुष हतो तेणे कहुं के, हुं ज्योतिष लग्नथी जावी कर्ही.

જાણું હું, તેમાં એમ આવે છે, કે તે વિદ્યાધર, રાજાની ઉન્માદયંતીનામાં પુત્રીને અતિ દૂર લઈ ગયેલો છે, તે સ્થલને હું જાણું પણ હું; માટે જો તમે કદોત્તો હું દેલાહું. ત્યારે લલિતાંગ કુમારે કહ્યું કે તેતો ઠીક થયું, પણ મને કોઈ ક્યાં લઈ જાય? તેવામાં તો કોઈએક રાજકુમારે તત્કાલ, વિદ્યાયેં કરી મહોટું વ્યોમગ વિમાન બનાવ્યું. પછી તે વિસ્તૃત એવા વિમાનને વિષે તત્રત્ય સર્વ રાજકુમારો વેઠા અને ડ્યોતિવીના કહેવા મુજબ તે વિમાન ઉંચું ચાલ્યું, પછી વિમાનમાં વેઠેલા સર્વ જનાંયે વિદ્યાધરના હસ્તગત તે કન્યાને વૈતાલ્ય પર્વતપાસે દીઠી. ત્યારે ધનુર્ધર એવા લલિતાંગ કુમારે તે કન્યાના હરનારા વિદ્યાધરને દીઠો, અને તુરત આક્રોશ કરી ધનુષ્ય વાળે સેંચી કુમાર વોલ્યો કે, અરે હુપ્ત! સ્વગ!! પારકી સ્ત્રીને શું લઈ જાય છે? અને લઈ જાય છે તો હવે જરા ડાહ્યા રહેજે, અને જે તારું નામ છે, તેનું તું સાર્થક્ય કરજે? અને જો તું પુરુષોત્તમ દ્યો, તો સામો થાજે? અરે! તું વિદ્યાધર થઈને પરસ્ત્રીને ઠલથકી હરી જાય છે, તે તો તું સિંહનું નામ ધરાવી ને સાંપ્રત કાલમાં કૂતરાની પેઠે આચરણ કરે છે?

પરંતુ સાંજલીને તે અધમ વિદ્યાધર હાથમાંથી કન્યા પડતી મૂકી ધનુષ્ય વાળે આરોપી સામો થયો, અને જેહવે તે વિદ્યાધર લલિતાંગકુમાર ઉપર વાળની વૃષ્ટિ કરતો આવે છે, પટલામાં તો લલિતાંગકુમારે એક વાળ મૂક્યું કે જેથી તેનું મસ્તક તરત ઠેદાઈ ગયું, અને તેજ વગ્નતે જૂમિયે પડ્યો, ને કાળ વારમાં મંરણ શરણ થઈ ગયો. તે પરાક્રમ સદુર્થે દીઠું. પછી ક્યાં કુમરી પડી છે ત્યાં જઈને જુવે છે તો નષ્ટચેતન તથા મૃતપ્રાય પડેલી જેથી તે ઉન્માદયંતીકુંવરીને દીઠી. પછી ત્યાં તેને જોતાં એમ નિશ્ચય થયો કે એ કન્યાને સર્પે મરી છે, અને તેથી તે મૂર્ઝા પામી જૂમિયે પડી છે. પછી તે કુંવરીને વિદ્યાધરના હાથમાંથી ઘોડાવવાને જે રાજકુમારો આવ્યા હતા; તે સર્વ મનમાં અત્યંત શ્વેદ પામ્યા, તેવામાં એક કુમારે મનમાં દયા આણીને સિદ્ધગારુડી વિદ્યા સાર્થી, તેથી તે કુંવરીને જીવતી કાઢી. પછી તે સર્વ રાજકુમારો પોતપોતામાં દર્પ પામતા તે કન્યાને વિમાને વેસારીને કુમરીના પિતા પાસે આવ્યા. પછી ત્યાં સર્વ કોણે આપ આપણી વાર્તા કહી સંતોષારી, અને જેણે જે ઉપકાર કીધો હતો. તે સર્વે પ્રત્યાક્ષ રીતે કન્યાના અર્થ થયા, અને પરસ્પર વાદ કરવા લાગ્યા. ત્યારે કન્યાના પિતાયે વિચારું

જે પ્રથમ શત્રુને તો લલિતાંગકુમારે હણ્યો, અને વીજા જ્યોતિષીયે વિચાર રત્ન-દેખાડ્યો, ત્રીજા પુરુષે વ્યોમગચ્છિમાન બનાવ્યું, અને ચોથા પુરુષે મરેલી કન્યાને વિષહરણ કરીને જીવાડી. હવે તે ચારે કુમારો, રૂપે પણ સરસ્વા છે, મહોટા રાજાના પુત્રો છે, તથા વલીયા પણ સરસ્વા છે, તથા કોણકો-ણના ગાંડ્યા જાય તેવા પણ નથી. વલી તે ચારે જણાયે એ કન્યા વરવાનું 'પણ' પણ લીધું છે, ને દૃઢ આગ્રહ પણ કીધો છે.

હવે તેવે સમયે રાજા વિચારે છે જે હું આ ત્રણેનું અપમાન કરીને જો એક નેજ કન્યા આપું, તો ઠીક ન કેહેવાય. વલી જે કન્યાની ચાર પ્રતિજ્ઞા હતી, તે પણ ચારે જણાઉંચે પૂરી કરી દેખાડી. માટે કોનો ત્યાગ કરવો અને કોને દેવી? એમ કન્યાનો પિતા સામંત પ્રધાનસહિત લોકો દેખતાં અત્યંત ચિંતામાં મગ્ન થઈ ગયો છે. એવે સમયે તે કન્યા મનનાં ચિંતવવા લાગી જે મારું મન તો આ લલિતાંગ કુમારમાંજ છે, તો પણ મારા હૃદયના વશચક્રી પરસ્પર રાજકુમારોનો વિવાદ થયો છે, અને મારો પિતા તેના ક્લેશને જોઈને દુઃખી થયા છે. ઓરેરે!!! આત્મ અતિરમણીય એવું મારું રૂપ શું અનર્થકારી જ થાશે? ધિક્કાર છે મારા જીવતરને જે આવી આપત્તિમાં હું આવી પડી? માટે મારે જીવવાથી હવે મરવું તેજ જાણું છે. વલી પણ વિચારવા લાગી જે આત્મઘાત કરવો, તેનો શ્રીવીતરાગે તો નિષેધ કરેલો છે સ્વર્ગ, પરંતુ કોણ એક ઠેકાણે કોણક એવા કારણથી આત્મઘાતને શુદ્ધ પણ માનેલો છે. કુંવરીયે એવું મનમાં ધારીને પોતાના પિતાને વિનંતિ કીધી જે, હે પિતાજી! એ વાતનો કાંઈ સ્વેદ ન કરવો, અને તમને વીજા સર્વ વિચાર મૂકી દેશને કાષ્ઠાગ્નિ આપો, કે જેથી સર્વનું ક્ષેપ થાય? કદાચિત તમે મને જીવતી જો નહીં વાલો, તો ઘણા જીવોની હાનિ થશે, તેથી તમને માહાપાપ લાગશે? વલી માહારી પણ અગ્નિ પ્રવેશથીજ ઇષ્ટસિદ્ધિ છે, અને તમારે માથેથી લો કાપવાદ પણ તેથીજ મટશે. એવું પુત્રીનું વચન સાંજલીને રાજા પોતાના બુદ્ધિમાન પ્રધાનને પૂઠવા લાગ્યો કે, હે મંત્રી! હું આવા આપત્તિ સમુદ્રમાં સૂચી ગયો છું, અને મારા હૃદયમાં દાહ થયાજ કરેલે. વાસ્તે હે પ્રધાન! તમે તમારી બુદ્ધિયે કરી આ વિપમકાર્યની સિદ્ધિ થાય તેમ કરો. અર્થાત્ કોણ એક બુદ્ધિ કેલવી સુખ ઉપજે તેમ કરો. દુઃખમાં જ્યારે બુદ્ધિ કેલવી સહાય ન કરે, તેવારે બુદ્ધિમાનની બુદ્ધિ શું કામ આવે? ત્યારે પ્રધાન બુદ્ધિથી વિ-

चारीने राजाने कहे ठे, के जे कन्या कहे ठे, तेज आपणने करवुं उचित ठे, मांटे काष्टनी चय रचावो. पठी एनो इक्षित वर जे हशे तेने हुं परणावी दे-
इश, अने तेथी ए कन्याने तथा तमोने सुख थाशे. त्यार पठी राजानी आ-
झाये तत्काल चंदनना काष्टोनी चय रचावी. त्यां कन्या नाही धोइ, श्वेत
वस्त्र पहेरी, काष्टाग्निमां प्रवेश थवाने तैयार थइ आबी. त्यारे प्रधाने ते चारे
राजकुमारोने तेड्या, अने कहुं के, जो जो राजकुमारो!!! तमो चारे जणालं
कुले, वस्त्रे, स्वरूपे, अने गुणे सरखाज ठो, तो अमारार्थी त्रण जणनुं अप-
मान करी एक जणने आ कन्या केम अपाय? तेमाटे तमारे कांश्पण खेद
न करवो. केमके ए कुंवरी अग्निमां प्रवेश करी बली मरे ठे, मांटे तमो सर्व
मली तेने बलवानी आझा आपो. अथवा जेने कन्या उपर आकर प्रेम
होय अने जे मानी पुरुष होय, तो तेणे आ कन्यानी साथे अग्निमां प्रवेश
करवो. तो अमो जाणीशुं जे तेनो ते कन्या साथे सावो स्नेह ठे, अने धी-
जाउनो स्नेह ठे ते खोटो ठे.

एवुं सांजली सर्व राजकुंवर चितववा लाग्या के, अहो! केवुं आ प्रधाननुं
बुद्धिबल ठे? के अमने सन्मान्या पण खरा, अने विवाद पण टाढ्यो. बली
आ कन्याने पण आम करवुं ते युक्तज ठे. एम सर्व राजकुमारो जेवामां चिं-
तवे ठे, तेवामां तो ते राजकन्या न्हाइ धोइ सारा शृंगार पहेरी याचक जनने
घणां दान देतां आवी, अने आर्वीने तेणे काष्टनी चयमध्ये प्रवेश कस्यो. ते
बखत चारेगम अग्निनी ज्वाला लागी भइठे. एवे समये ललितांगकुमार शीघ्र,
ते चयपासे आवी कहेवा लाग्या के अरे! आ मारी अनाथ एवी प्रिया एक
ली केम बसे ठे? ए विना मारुं जीवित ते शुं? एम घोसत-घोसतो शीघ्र
घसती चयमां जइने पढ्यो, त्यारे सर्व राजकुमार विस्मय पाग्या. यतः—
बुद्धियाणं ज्ञायणमिव, राजं रमणीसु होइ कामीणं ॥ नेहो पुण विरखाणं,
जो मरणे तेन निवुडई ॥१॥ ललितांगकुमार चयमां पेठो, त्यारे उन्मादयंती
कन्या कहे ठे के, हे आर्यपुत्र! हुं निर्जागिणीने अर्थे एवुं साहास ते तमे श्या
मांटे कीधुं? जेद्वुं तमारुं विज्ञान ठे, तेद्वो स्नेह पण ठे. हवे प्रधाने कोइने
खबर पड्या विना चयर्थी ते पोताना घासुधी एक सलंग खोदावी इती, ते
तुरत पोताना सेवकने मोकली उघडावी नाखी. पठी ते कुंवर तथा कुंवरीने
राजाना सेवको अखंतिपणे प्रधानने भेर सइ गया. घसनी ज्वालाथी विक-

राज तथा धुवाडांना गोटमगोटाथी सलंगमांथी वेहुजण गयां, तेने कोश्ये जाण्यां नही अने सहये तो एमज जाण्युं जे चयना अग्निमां ते कुंवरी तथा कुंवर वेहु वली मूवां. पठी सर्व राजा तथा राजकुमार विस्मय पामीने जे जेम आव्या हता ते तेम पोतपोताने उतारे जवाने तैयार थई गया. त्यारे प्रधाने राजाने कहुं के, हे राजन् ! अरे ! आ ललितांगकुमारनुं आ केवुं मोटुं साहसि कपणुं ? अरे ! एनुं निश्चय धैर्य तो जुवो ? आटलुं कही प्रधान ते राजकुमारो ने कहे ठे के, हे राजकुवरो ! तमे तो राजकुंवरीने एकली वलती मूकीने पोताना जीवतने वहालुं कीधुं, परंतु कदाचित् तेना साहसने लीधे अथवा तेना पुण्योदयने लीधे तथा कोइ देवताना सहायथी ए वे जीव जो कोइ ठे काणे जीवता होय, तो ए वेहुनो पुनर्जन्म थयो, एन सर्वे जणे जाणवुं. अने ते कन्या पण फकते ते ललितांगकुमारनेज वरवा योग्य थाय, पण तमने कोइने वरवा योग्य थाय नही. आवां प्रधाननां वचने सांजलीने ते सर्व राजा तथा राजकुमारो कहेवा लाग्या के जो ए वेहु जण दैवयोगथी कदाचित् जीवतां होय तो ए कन्या ललितांगकुमारज परणे, ए वात अमने सहने प्रमाण ठे. आवां वचन सांजलीने प्रधाने पोताना घरथकी लावी ते वेहु जणने प्रगट कीधां, ते वेहु जणने अखंरु जीवतां देखीने सर्वे आश्चर्य तथा चमत्कार पाम्या. अने राजा पण आनंद पामी विवाहनां वधामणां करवा लाग्यो, अने बुद्धिमान् प्रधाननी अनि प्रशंसा करवा लाग्यो. त्यार पठी राजाये महोटा महोत्सवे करी समकाले ते वेहु जणनो विवाह कीधो. हवे ललितांगकुमार पण ते कन्यानुं पाणिग्रहण करी, सज्जाने आनंद उपजावतो अत्युद्भासथी पोताने नगरे आव्यो. बीजा सर्व राजा तथा राजकुमारो पोतपोताने स्थानके गया.

त्यार पठी ललितांग कुमरने महाजोगी तथा जाग्यवंत जाणीने तेना पिताये पोतानुं राज्य आप्युं, अने राजाये पोते पोतानुं आत्मसाधन कीधुं. हवे ललितांग राजा न्याये करी पोताना राज्यनुं पालन करवा लाग्यो, अने ते परणेली स्त्री साथे सांसारिक सुख जोगववा लाग्यो. ते समयेने विषे एक दिवसे पोताना राज्य महेवने विषे खुशालीमां स्त्री सहित आनंदमां वेठे ठे, तेवामां शरद ऋतु होवाथी कमल विकश्वर थई रह्यां ठे, ते वखते पोताना नगरने तथा वनवाटिकाने निरखवा लाग्यो, एवे

સમયે આકાશે પંચવાણિક એવો વાદલનો સમૂહ દીઠો, અને તે પાઠો જોતા જોતામાં વાયુયે ઢળાઈ વિલરાઈ ગયો. ત્યારે રાજા રાણીને કહે ઠેકે, હે સ્ત્રી! આપણે પ્રાસાદે વેઠાં વેઠાં આકાશહીલા જોતાં હતાં. તેમાં વિધાતાયે વિદ્ય પાડ્યું. એક ક્ષણ માત્ર દીઠું, ઇટલામાં તો પાટું સર્વ લય થઈ ગયું. માટે હે પ્રાણપ્રિયે! શરદ કાલના મેઘનું કેવું ચપલપણું? જુઠું આપણે પ્રાસાદે વેઠાંથકાં હજી ક્ષણમાત્ર ન દીઠું, ઇટલામાં તો સર્વ લય પણ થઈ ગયું. માટે હે રાણી! એ વાદલ સમૂહ અસ્થિર છે, અને તે સર્વ ક્ષણમાત્રમાં લય પામે એવાં છે, તે આપણે જાણતાં નથી. માટે હે પ્રિયે! આ ધન છે, તે પણ વાદલ સમૂહની પેઠે તે વંધનરૂપ છે, કારણ કે આ ધનને ઉપાર્જનાયે દુઃખ, તેમ ઉપાર્જ્યું તો રાખતાં દુઃખ, અને એમ કરતાં જો સાચવ્યું હોય તોપણ વો યુની પેઠે તે ચંચલ ધન પાટું વાલ્યું જાય છે. કારણ કે રજના કણોની પેઠે તે અનિત્ય છે. વ્હલી હે કામિની! આ જોવન છે, તે પણ માદા જયંકર છે, સદા અરણ્ય ઉપમા સરખું શૂન્ય છે. અને આ કાયા તે સ્વપ્ન પ્રાય છે, જોગ તે રોગની પેઠે આર્તિના ઉપજાવનારા છે. જે પદાર્થ પ્રજાતે દેહીયે ઠીયે તે, મધ્યાન્હે ન દેહીયે, અને જે મધ્યાન્હે દેહીયે ઠીયે, તે રાત્રિયે દેહતા નથી, અને જે રાત્રિયે દેહીયે ઠીયે, તે પ્રજાતે પાઠા દેહતા નથી. જ્યાં જન્મ, જરા, મરણ, રોગ, શોક, ઇષ્ટ, અનિષ્ટ, ગમન, આગમનરૂપ શત્રુઝં જીવની પૂઠે નિરંતર પડ્યાજ છે. જાજું શું કહિયે? એ અસાર સંસારને વિષે મૃગતૃણોપમાન સુખમાં ઓગરે!!! આ આપણો મનરૂપ મૃગ, ફોકટાં સ્નેહ પામે છે? સમતારૂપ સરોવરને મૂકીને મુઘા મૃગતૃણાપર દોડે છે? આવી રીતે પોતાની સ્ત્રીને વૈરાગ્યમય વાત કહેતાં રાજાને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો. તેજે જ સમયે વિમાનોયે સંકુલિત એવા આકાશમાં તથા પૃથ્વીપર વાજિત્રના નિર્ધોષ જે શબ્દ તે થવા લાગ્યા. તે શબ્દ સાંજલીને રાજા પોતે અત્યંત કૌતુકવંત થયો. પહવામાં વનપાલકે તુરત આવી વધામણી દીધી. જે હે રાજન્! આપના નેગરની વાઢિર ઉદ્યાનમાં સર્વ વંદનીય, સર્વહ, સર્વદર્શી, અરિહંત જગવંત, એવા શ્રીતીર્થંકર આવી સમોસમ્યા છે, તેથી ત્યાં સોતું, રૂપું, અને રહ. એ પ્રણના ત્રણ ગઢની રચના ત્રિંગેશ્રી દેવતાયે સમવસરણ વનાવ્યું છે. જેનું વર્ણન મુલ્કવી કરી શકાય તેવું નથી. એવાં વચન સાંજલી ગજાનાં સાહીબાણ ફોકટાં રોમ રાય હવાસ પામ્યાં, અને તે વધામણિયાને રાજાએ

साख सोनैया वधामणीना आप्या. पठी सर्व सामग्री परिवारची जगवंतने
 वांदवा गयो. हवे त्यां समवसरण मध्ये जइ जगछंदनीय जिनजीने विधि
 थी वांदी स्तयना करी यथास्थाने वेसी तत्त्वामृत देशना सांचलतो हवो.
 देशना सांचली, संसारना स्वरूपने असार जाणी, मोहरूपीया शत्रुने दुर्नि
 वार जाणी तथा वैराग्य पामी पुत्रने राज्य देइ राजायें पोतानी स्त्री साधे
 दीक्षा ग्रहण करी. पठी चारित्र निर्मल पाली समाधि मरणे मरी ते वेहु ज
 णां बीजा ईशान देवलोकने विषे देव देवीपणे उपन्यां. तिहां देव संबंधी
 या जोग जोगवी पांच पट्योपमनुं आयुष्य जोगवी त्यांची प्रथम, देवतानो
 जीव च्यवीने एहीज जंबुद्वीपना महाविदेह क्षेत्रे सुकवनामा विजयने विषे
 विश्वपुरी नगरीमां सुरतेज नामा राजा राज्य करे ठे तेहनी राणी पुष्पाव-
 ती ठे, तेनी कुखे पुत्रपणे उपन्यो. तयार पठी ते राणीयें गर्जनी प्रतिपाल-
 ना करवां मांकी. पठी पूर्णमासे शुभयोगे पुत्रनो जन्म थयो. त्यां पण ते-
 ना माता पिताये जन्ममहोत्सव करी तेनुं देवसेनकुंवर एवं नाम पाडयुं.
 पठी केटलेक काले यौवनावस्था पाम्यो तोपण तेने नारीना जोगनो वि-
 षयाजिज्ञास जरा पण थयो नहीं, अने ते गुणवंतनो संग करी विचख्या
 करे ठे. हवे एवे समये उन्मादयंती एवी ए देवीनो जीव, तिहांची च्य
 वीने तेहिज विजयने विषे वैताळ्यपर्वतनी दक्षिण श्रेणे सुरसुंदर नगर
 ने विषे विद्याधरमांहे शिरोमणि एवो रविकिरण नामा राजा राज्य करे
 ठे, तेहनी रविकांता नामा स्त्री ठे, तेहनी कुखें पुत्रीपणे उपनो. पठी पूर्ण
 मासे शुभयोगे ते पुत्रीनो जन्म थयो. त्यां ते राजायें तेहनो जन्म महो-
 त्सव करी तेनुं चंद्रकान्ता एवं नाम पाडयुं. पठी ते महोटी थई यौवना
 वस्था पामी पण पुरुषता विषयनो अजिज्ञास करे नहीं. त्यां सुरकुमार
 सरखां विद्याधर, राजाजना पुत्रोनां रूप, तेनां कांति, चातुर्य, गुण, वगेरे
 तेनी सखीयो वखाणे, परंतु ते चंद्रकान्ता तो तेनुं नाम मात्र पण सही
 शके नहीं; कारण के तेनें विषयवार्ता बिलकुल रुचती नथी. एवं कुंवरी-
 नुं मन जाणी तेनां माता पिता मनरूपीया वनमां चिंतारूप अग्नियें करी
 वलवां लाग्यां. एवे समये ते चंद्रकान्ता पोतानी सखीयो साथे पहाड उ-
 पर क्रीडा करती विचरे ठे, त्यां कोई एक किन्नरयुग्म ते देवसेनकुमारनुं
 तान, मानसहित गुणोत्कीर्तन प्राकटाकरें मधुरस्वरे गाय ठे. चंद्रकान्ताने

ते देवसेनकुमारना गुणोत्कीर्त्तरूप अमृतने श्रवण कचोलाथी पान करवे करी-अमृतपाननी परें तेना नामथी अत्यंत हर्ष प्राप्त थयो, कारण के पूर्व जवनी जे प्रीति ते दुःखे करा पण ठांकी शकाय एवो नथी. यतः—नामंपि जवांतर व, ह्रहंस निसुयं सुहावेइ ॥ जीवन्ति वि सुपसन्ना, निसुणंता गारुडं भंतं ॥ १ ॥ त्यारे कुमरीनो जाव जाणी तेनी प्रियंकरी नामा सखी किन्नर युग्मने पूठती हवी के, हे किन्नरयुग्म ! जेना तमो गुण गान करो ठो ते देव सेनकुमार ते कोण ठे ? एम सखीयें तेहने पूठुं त्यारे तेणे कहुं के देव हो, अथवा नर हो, पण गुणवंतना गुणो गुणी होय ते एकाग्र चिते वर्णवे ठे. वली गुणवंत पुरुष जे होय ठे, ते घणा अवगुणोमांथी पण एकज गुण होय ते ग्रहण करे, अने मध्यम पुरुष जे होय ठे, ते ठता गुण न कहे. अने अधम जे होय ठे, ते गुण ढांकी अवगुणज बोढ्या करे. वली ते किन्नरयुग्म देवसेनकुमारनी बात कहेवा लाग्यो के अमे स्वेष्टार्थे विश्वने विपे पृथ्वीतलमां फरीये ठीयें, त्यां उद्यानने विपे देवसेनकुंवरीने अमे स्वचक्षुथी साक्षात् दीठो. ते केहवा ठे ? तो के धनार्थीने धन आपे ठे, मानीने मान आपे ठे, मित्रने हर्ष उपजावे ठे, वाणीरूप सुधारसे करी तुष्टि पुष्टिनो उपजावनारो ठे, अने रूपे तो अनंग पण हारी जाय एवो ठे, तेनी सौम्यता आगळे चंद्र पण कलंकित थयो ठे, वली जेना तेज आगळे रविनुं तेज पण जांखुं पडे ठे, जेनी बुद्धि आगळ गुरु, शुक्र, बुध, ए सर्व फिर गया ठे. तेनुं स्वरूप अमोये दीठुं ठे, तेथी अमो तेना ठता गुण गाड्ये ठीयें. तेना गुणो चलात्कारथी अमारा गळामां गावाने माटे स्वतः आवे ठे. हवे आ

"प्रमाणे ते देवसेनकुमारनी बात ते कुंवरीयें पण सांजली. त्यारपठी सखी-योये कुंवरीने कहुं के, हे प्रियसखि ! आपणने अर्ही आवे घणीज वार थड, तेथी माताजी आपणी वाट जांतां हशे; माटे चालो आपणे स्थानके जड्यें. एवुं सांजली दुःखित घनीथकी चंद्रकान्ताकुंवरी पांताने घेर आवी. पनी सखीये कुंवरीनी वनेली सर्व बात माता आगळ ते चंद्रकान्तानो जाइ विद्याधर सांजले ठे, तेम कही. त्यारे ते कन्यानो जाइ पण विद्याधरपणाना अजिमानथी पांतानी जगिनी प्रत्ये कहेवा लाग्यो के, एवा जूचर मनुष्यनां यव्हाण ते अमारी पासं शुं कस्यो करो ठो ? अमारा जेवा ते नथी, कारण के अमो तो विद्याधर ठेयें, अने सघली विद्याने बले करी स्वेष्टार्थी सर्व

फत्याज करीये ठीयें. सर्वजनना मनोरथ सिद्ध करी दइये ठीयें, तथा मन माने तेवां रूप पण धारण करीये ठीयें. अर्थीजनोने मनोवांछित दान दइये ठीयें. वली अमारो प्रताप कोइ पण स्थले हणतो नथी. माटे जगतमां जे विद्याधरमां जन्म पामेलो होय, तेने धन्य ठे. कारण के जूचर तो खेचर पासे कीटकप्राय ठे. दीन तथा पराजयना स्थानरूप ते जूचर मनुष्यो ठे, तेना सर्वे मनोरथो विधाताये हणेलो ठे. कारण के ते विचाराउंथी नंदीश्वर प्रमुखतां चैत्यो पण वांदी शकातां नथी, तथा कर्मजूमिमां रक्षा थका विचरता एवा तीर्थकर जगवानने पण वांदी शकाता नथी. तेउनी देशना पण ते हनजाय्य एवा मनुष्यो सांजली शकता नथी. माटे ते जूचरनां बल, रूप विज्ञानोने कोण सुइ पुरुष प्रमाण करे? वली जूचर जीवना हाथमां प्रत्यक्ष रहेला पदार्थने खेचरो लही जाय ठे, परंतु पंगुनी पेठे तेनुं कांइ पण चालतुं नथी. माटे तेवा पामर प्राणीयोनां बखाण सांजलतां अमोने लज्जा आवे ठे? आम पोताना जाइनी करेली ते ईर्ष्यायुक्त वात सांजली ने चंद्रकान्ता बोली के, हे ज्ञाइ! तमो आप बडाइ अने परनिन्दा करो ठो ते तमनें घटे नहिं. अने सर्व जूचरोनी निंदा करो ठो, ते तमो ईर्ष्याथी अने द्वेषथी करो ठो, एम तमारी बाणीज स्पष्टरीते कही आपे ठे. जे मध्य स्थपणे जुवो, तो जन्म, जरा, मरण, वगेरेनां जे जय ठे, ते तो मनुष्य जन्म थीज टलशे. अने ते जन्म जरा मरणादिक तो जूचरने अने तमारे समान ज ठे. अने तमो बहुत जणोमांथी जे वीतरागजापित शुद्ध धर्मनुं आराधन करशे, तो ते कर्मोथी मूकाशे; माटे तेमां एकनी निंदा अने एकनी स्तुति करवी ते तमोने उचित नथी. अने तमो कहो ठो के अमो खेचर ठीये तेथी अमो उत्तम ठीये, तो खेचर तो पक्षीयो पण ठे, माटे ते शुं मनुष्यथी उत्तम गणाय? ना गणायज नहिं. अने तमो कदेशो के अमो रूपां तर करी शकीये ठीयें, तो नाटकीया लोको अनेक रूपो करे ठे, तेथी शुं ते उत्तम गणाय? ना गणायज नहिं. माटे तमो विद्या, तथा धनना मदथी न्यर्थ जूचर मनुष्योनी निंदा करो ठो. जुवो कोइएक जीव विद्याबले दुश धनने जीते, तो कोइक प्राणी जुजबलथी अरिनो पराजय करे. एम मध्य स्थपणे विचार जो करीये तो विद्याबलवाला अने जुजबलवाला समान ज ठे. माटे एमां कोण प्रशंसनीय अने कोण निंदनीय ठे? वली तमे कदेशो

કે, વિદ્યાધરની જાતિમાંજ ઉત્તમ પુરુષો ઉત્પન્ન થાય છે. તો અરિહંત, ધન-
ક્રવર્તી, વલદેવ, વાસુદેવ, એ ઉત્તમ પુરુષો માંહેલો કયો પુરુષ સ્વેચ્છોમાં
ઉત્પન્ન થયેલો છે? તે કહો. તેથી સ્પષ્ટ રીતે જૂવર ઉત્તમ જણાય છે કે સ્વે-
ચ્છર? અને જૂવરોમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા ચક્રી, વાસુદેવ વગેરેયે મદોદ્ધત
તથા તમારી પેઠે વિદ્યાના મદ કરનારાંનો થોડાજ વચ્ચતમાં નાશ કરીધેલો
છે. આ પ્રમાણે સત્યુક્તિક વચ્ચનોથી પોતાના સર્વ વ્રાતૃવર્ગને નિરુત્તર કરી
દીધા. ત્યારે તે કન્યાના બોલવા ઉપરથી તેના પિતાએ અટકલ બાંધી જે એ
જીવ કોઈ દેવસેનકુમારના પૂર્વજન્મનો સ્નેહી દીતે છે, નહિં તો આટલી
બધી તેને માટે તેની લાગણી હોયજ નહિં. પછી તે ચંદ્રકાન્તાના પિતાએ તે
ચંદ્રકાન્તાનું રૂપ ચિતારા પાસે ચિત્રાવી તેને દેવસેનકુમાર પાસે મોકલ્યું,
તે ચંદ્રકાન્તાના ચિત્રને દેવસેનકુમારે હાથમાં લઈને જોયું, તો તેજ વચ્ચત
અત્યંત રાગ ઉત્પન્ન થયો.

હવે રવિકિરણ નામા વિદ્યાધરરાજાએ પોતાની ચંદ્રકાન્તાજિથ કન્યાને
માથે લઈ, ચાંચાલી વિદ્યાએ નાટક કરવા માટે નાટકીયાનું રૂપ કરી દેવ
સેનકુમારના નગરમાં જઈ ઘણી વાર સુધી ગીતગાન કરવા માંડ્યું. પછી તે
ગીતગાન સાંજલી તથા ચાંચાલીનું રૂપ ધારણ કરનારી કન્યાને જોઈ તે જા
ટક જોવા આવેલા સર્વ લોકો તત્કાલ રહી પહ્યાં. અને દેવસેનકુમાર તો
તે કન્યાનું સ્વરૂપ જોઈ મોહ પામવાથી તેના ગીતગાનપર જરા પણ રાજી
થયો નહિં. અને મનનાં સ્વદ પામીને કહેવા લાગ્યો કે, અહો નાટકીયા!
આ તારી પુત્રીમાં બીજી કલા શી છે? તે કહે. ત્યારે તે નાટકીયો કહેવા
લાગ્યો કે એ તો જાતની માતંગી છે, તો તેને બીજી કલાનું શું કામ છે? ઇઠા
હોય તો તેના ગીતગાન સામું જુવો. અને વચ્ચી પણ મચરાવો. ત્યારે દેવસેન
કુમારે પુનરપિ ગીતગાન કરવાની આજ્ઞા આપી. ત્યારે સત્તાસદ લોકોએ
કહ્યું કે હું સ્થામિનું! અને ગીતગાન કરનાં ઘણી વાર થઈ ગઈ; માટે તે પ્રયા
સથી સ્વદ પામતી દેશે. તે વચ્ચન સાંજલી કુમારે ગીતગાન બંધ કરાવ્યું.

પછી નાટકીયાનું રૂપ ધારણ કરનાર તે રવિકિરણરાજા પોતાના ચિત્તમાં
ચિંતવવા લાગ્યો કે આ કન્યા ચાંચાલીનું રૂપ ધારણ કરનારી છે. તો પણ
અત્યંત માન પામી છે, અને વચ્ચી આ દેવસેનકુમાર ઉપર અત્યંત રાગિણી પણ
થઈ છે. અને તેની અંગતેષ્ટા વગેરેથી સ્પષ્ટ જણાય છે. માટે જો આવી ચાંચા

લીના રૂપવાલી કન્યાની સાથે કુંવર લગ્ન કરે તો મહોટો લોકાપવાદ થાય, તથા વલી આ કન્યા રૂપ વગેરેથી જેવી મનોહર છે, તેવો આ કુમાર પણ છે. એમ વિચાર કરી તે રવિકિરણવિદ્યાધર કહેવા લાગ્યો જે હે કુમાર ! નિર્ગુણ એવા જે તમો તે તમારી પાસે આ અમારી ગાયન વિદ્યામાં કરેલી મહેનત સર્વ નિષ્ફલ થઈ. કારણ કે તમો ગાયન સાંજલી કાંઈ ખુશી થયા નહીં ! એમ કહી તે વિદ્યાધર પોતાની કન્યાને લઈને ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો. પછી પોતે તથા કન્યાએ પોતાનું પૂર્વનું સ્વચ્છ રૂપ ધારણ કહ્યું. અને તે દેવસેનકુમારના નગરની બાહર મહોટું લશ્કર લઈ વિમાનમાં બેસીને તે વિદ્યાધર આવ્યો. આવીને એક આવાસ બનાવ્યો. ત્યાં અનેક વાર્જિત્રના નિર્દોષ થવા લાગ્યા અને સર્વ આકાશ વિમાને ઠાઠી લીધું. આ પ્રકારે એકદમ વિમાનથી આઘાદિત થયેલા સર્વ વ્યોમને દેખીને દેવસેનકુમારનો પિતા વિસ્મય પામી ગયો. એવામાં તો કોઈએક છેલ્લે આવી તે રાજાને નમન કરી વિનંતિ કરી કે, હે વિશુદ્ધાપતિ ! તમોને હું વધામણી આપવા આવ્યો છું જે તમારા પુત્ર દેવસેનકુમાર સાથે પોતાની કન્યાનું લગ્ન કરવા માટે મોટી ક્ષત્રિયે યુક્ત રવિકિરણ નામા વિદ્યાધર આપના નગર બાહર આવેલો છે. આવા સમાચાર સાંજલી તે દેવસેનકુમારનો પિતા સુરતેજરાજા અતિ આદરદાયક મન થકો નગર બાહર ઉદ્યાનમાં તેની સામો આવ્યો. પછી તે ઉદ્યાનમાં તે બેઠું રાજા પરસ્પર મળ્યા, અને માંહોમાંહે કહેવા લાગ્યા જે આપણાં બેઠું સંતાનનો વિવાહ જે થવા ધાસ્યો છે, તે યથોચિત્તજ છે. અને વલી આપણ બેઠું ક્ષત્રિયે કરી પણ સમાનજ થઈએ. માટે આપણ બેઠું સંબંધી થાયે, તે યોગ્યજ છે. એમ કહી તે ચંદ્રકાન્તાની સાથે દેવસેનકુમારનો વિવાહ કહ્યો. પછી બેઠું રાજા જલાં વસ્ત્ર, આજરણ, સારાં ચંદન, સુગંધયુક્ત પુષ્પની માલાઈ, ઇત્યાદિક વસ્તુઓનું લગ્ન મહોત્સવમાં બેઠું રાજા યથોચિત્ત દાન દઈને સર્વ જનને રીઝવે છે. તેથી બેઠું વેવાયો મહોટા યશને પ્રાપ્ત થયા.

હવે તે વરનું અને કન્યાનું રૂપ જોઈ તત્રત્ય સર્વ જનની દૃષ્ટિ તૃપ્ત થાતી નથી. અને તે સુરતેજરાજાની અતિ જાક્ષિથી તુષ્ટમાન થયેલો રવિકિરણ વિદ્યાધર, પુત્રીના વિયોગથી મનમાં દિલગીર થઈ, પોતાની પુત્રીની રાજા વગેરેને જાણામણ દઈ, તેની આજ્ઞા લઈ પોતે પોતાના નગર પ્રત્યે આવ્યો. પછી સુરતેજરાજાએ ઉત્તમ એવો સાંસારિક જોગ જોગવો, અને રાજ્યજાર

बढ़न करवाने योग्य पोताना पुत्र देवसेनने जाणी असार एवा संसारथी उद्देग पामी पुत्रने राज्य गादीपर बेसारी सुगुरु पासे जई दीक्षा लीधी. त दनंतर देवसेन कुमार राजा थयो, अने तेमनी स्त्री जे चंद्रकान्ता हती, ते पहराणी थइ. तेमने पेटे एक मनोहर पुत्र थयो. ते पुत्रनुं नाम शूरसेन ए वुं पाडयुं. हवे ते पुत्रे करी राणी कहेवी शोचे ठे! के जेवी सुर्य उगेथी पूर्व दिशा शोचे तेवी ते शोचे ठे. पठी रविकिरण राजाये राजकाजना व्याक्षिप्त पणाये करी पुत्रीने परणाव्या पठी पुत्री माटे एकवार पण जोगांग सामग्री तथा वस्त्राजरणादिक वगेरे कांइ पण मोकल्यां नही, तेना उद्देगमां वेठी ठे तेवामां चंद्रकान्तानी दासी उवटणादि जोगांग सामग्री लइ आवी, त्या रे चंद्रकान्ताने दीनवदना दीठी. तेवारे दासीये पूव्युं के वेहेन! तमो दी नवदना केम दीसो ठे? त्वारे तेणीये कहुं के मारा माता पिता मुजने परणाव्या पठी बिलकुल संचारतांज नथी, अने कांइ वस्त्राजरणादिक पण मो कलतां नथी. अरे! तेमणे मुने केम बीसारी मूकी हशे! कोइ कोपथी स्नेह नो लोप थयो! ते दुःखनुं हृदयमां ध्यान करतां हुं करमाइ गइतुं, ते केनी पेठे? तोके जेम गालतीना फूलनी कली अग्निये दाजी होय अने करमाइ जाय तेनी पेठे? अथवा कमलिणी हिमे बली केवी थाय? तेवी रीते नुंतो ग्लानवदना थइ गइतुं. त्वारे निपुण सखी तेने शिखामण देवा खागी के हे राणी! जरा विचारतो करो, के अन्यनां दीभां जे वस्त्राजरणादिक, तेथी ते सुख केढलुंक होय! जुउने माग्यां घरेणां पहेरवानुं जे सुख होय ठे, ते सुख शा कामनुं ठे! बाली बहेन! आ जगतमां पौद्गलिक सुख जे ठे, ते वित थ ठे, माटे तेना खाजथी तथा अलाजथी रोप तथा तोप कांइपण करवोज नही, तथा बली जे परनी आशा करवी ते नरने थने नारीने अपमाननुं स्थानक ठे. एवं जाणीने उत्तम मनुष्य होय, ते संतोष धरं ठे. बली हे राणी! शरीर जे ठे, ते तो केवुं ठे? तो के जे शरीरने मोंधी वस्तु जे वस्त्रादिक ते जो पहरावोये, तो ते वस्त्रादिक पण जेना स्पर्शथी अक्षय मुख्यवाळां घइ जाय ठे! तथा सरस आहारे आ शरीरने पोषिये ठीयें, तथापि सरस वस्तु जे ठे. तेने आ शरीरना संग घाय के तुरत ते मखमूत्ररूप दुर्गंधमय घइ जाय ठे. तेमाटे लुबुझि पुष्पां, आ देहने टांकवा थने राखवाने माटे जल्य, धान, काज, जावने अनुसारं जोगांग सामग्री राखे ठे; परंतु तेमां

મમત્વ બુદ્ધિ ધરતા નથી, તથા નવી વસ્તુનો અજિલાષ પણ કરતા નથી. ત્યાગજાવે એ શરીરથી ચેતનને ન્યારો જાવે છે, એ વસ્ત્રાચરણાદિક જીવે જે મેલઘ્યાં છે, તે તો જે જેમ તે તેમજ રહેવાનાં છે, તેથી જીવને શું લાજ થાવાનો છે! અને વલી જીવે રતિવેદનાં જે કર્મો વાંધ્યાં હશે, તેના દુઃખવિપાક જરૂર જોગવવા પડશે! એવી રીતનાં નિપુણ સહીષે મધુર અને સચુક્તિક એવાં વૈરાગ્યમય વચન કહ્યાં, તેથી પુણ્ય પાપના વિપાક જાણીને તે ચંદ્રકાન્તાને તત્કાલ વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો, તેથી તેને શાંતિદશા પ્રાપ્ત થઈ, અને દાસીને કહેવા લાગી કે હે દાસી! જે તું કહ્યું, તે સર્વ અદ્વરશઃ સત્યજ છે. જે અન્યજનની આશા કરવી, તે મહા દુઃખનું કારણ છે. અને હે દાસી! કામજોગાદિકનાં સુખ તો જીવો ઘણી વાર પામ્યા, અને પામીને વલી તેમ. સુખનો ગર્વ જીવે ફોકટ કીધો. વસ્તુતઃ તે કામજોગાદિક જે છે, તે આત્માથી જુદાજ છે. વલી તે મનોહ ગીત ગાનાદિક પંચેન્દ્રિયના સુખોને પણ જીવ જોગવીને પાઠો ઠાંકે છે તો પણ તે જીવ તૃપ્ત થતો નથી. તો શા માટે જોગનાં સુખનું અજિમાન કરવું? તેમાટે હવે મોહના વિલાસરૂપ એ ઉવટણાદિકેં કરી મારે સહ્યું! અને આ અસત્ય સંસારથી પણ મારે સહ્યું! માટે હવે હું તો પ્રવ્રજ્યા જે દીક્ષા તે ગ્રહણ કરીશ, કે જેથી સઘઃ સ્વાધીન એવાં શાશ્વતાં સુખ પામીયેં! આ પ્રમાણે દીક્ષા ગ્રહણ કરવાનું જ્યારે કહ્યું, ત્યારે પાસે વેઠેલી દાસીયો વિલક્ષી થઈ વિચારવા લાગિયો કે આપણે તો સેજ આ ચંદ્રકાન્તાને એમના માતા પિતાયે નહિં મોકલેલાં વસ્ત્રાચરણાદિકના દુઃખને મટાડવા આ સંસારનાં પોજલિક સુખનું અસત્યપણું કહ્યું, તે માંથી તો તેને તીવ્ર વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો? અને એકદમ પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરવા તત્પર થઈ ગઈ? માટે હવે આપણે સાંસારિક રીતે સવિનય સાંસારિક વિષયવાસનાની વાત કહિયે? એમ વિચારીને નમ્રતાપૂર્વક તેને પગે લાગીને કહેવા લાગીયો કે હે રાણી! અમારે જે આપને કહ્યું કે પરાધીનપણું દુઃખદ છે, તે સ્વરૂપ પણ તે પરાધીનપણું આપને નથી. એ પરાધીનપણું તો અમ જેવા પામર પ્રાણીનેજ હોય છે. આપને તો પૃથ્વીપતિ રાજા માથે સ્વામી છે, તો આપને કોઈ પદાર્થની સ્વામીજ નથી. અને પૂર્વોક્ત રીતે અમે આપને વચન કહ્યાં, તે સર્વ ઉપહાસથીજ કહેલાં છે. તે ઉપહાસનાં વચન પર સત્યત્વ માની તે વચનની તમોને દૃઢ ગાંઠ વાંધી વેસવું, અને તે ઉપરથીજ પ્રવ્રજ્યા લે-

વાની વાત કરવી તે ઘટે નહિ; માટે હે વઢેલ! આ અનારા લાવેલા અંગ
 વિલેપનાદિકને કૃપા કરી અંગીકાર કરો. ત્યારે ચંદ્રકાન્તા રાણીયે કહ્યું,
 કે હે દાસી! હવે આ શરીરની શુશ્રૂષાથી સમ્યું. અર્થાત્ હવે આ શરીરને
 સુખ દેવાની કાંઈ જરૂર નથી. અને મેં આ સંસારના સર્વ સુખનો અનુભવ
 કરી લીધો. તેમાં મારું અધ્યાપિ પર્યંત કાहीं વધ્યું નહીં. હે દાસીયો!
 પરમાનંદના પામનારા જે મુનિરાજા અનિર્વચનીય આત્મિક સુખ અનુભવે
 છે, તે સુખથી તમ જેવી અજ્ઞાની દાસીયોયે અધ્યાપિપર્યંત પૌંજલિક સુખ
 માં આસક્તિ વધારી મુને વંચી છે. અરે રે!!! હું આ અનિત્ય એવા સાંસારિ
 ક સુખમાં રંગાથી! મુંઝાળી! અરે પ્રેમ તે શું! અને કોણ કોને પ્રિય છે!
 કોનો વિરહ! કોણ વિષય! વઢી જે અપૂર્વ આત્મિક સુખ ઓગવે છે, તે સા
 ધ્વીને વારંવાર નમો નમઃ જીવિત પણ તે સ્ત્રીનુંજ ધન્ય છે, કે જેના માત્ર
 સ્વમણાદિક તપે કરી તત્તથયેલા દેહને વિષે દાહ અવાના જ્વયથી અનંગ
 પણ રહેવા આવતાં જય પામે છે. અને જરા પણ સ્થાન પામતો નથી. એમ
 તે રાણીને તીવ્ર વેરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો. એવા સમયમાં પ્રાતિહારીયે આવીને
 રાણીને કહ્યું, કે હે સદ્દાગણી! આપને માદારાજા તેડાવે છે; માટે નાઈ,
 થોડું, નર્વ અંગવિલેપન કરી આચરણ વસ્ત્રાદિક પહેરી ત્યાં પધારો. હજી
 સુધી આપે કાંઈ અંગશુશ્રૂષા કેમ કરી નથી? વઢી શામાટે અમો ત્યાં આ
 વીયે? એમ જો આપ કહેતાં હો, તો અસાર અને અપાર એવા સંસારમાંહે
 પડતા પ્રાણીના સિતાર્થી, દુઃખે પીડિત એવા ગ્રાણીયોને શરણ દાન દેવાને
 દક્ષ. ઇંદ્ર અને ઉપેંદ્રાદિકે પણ જંને જિતાય નહિ, એવા મોહમલ્લના જીત
 નારા. સંપૂર્ણ કેવલજ્ઞાને કરી લોકાલોકને પ્રકાશ કરનારા, વિજયનામા
 તીર્થકેરે આપણા ઉદ્ધાનને વિષે પાઠ ધાવ્યા છે. તો ને પ્રભુને ઘાંડવા જવાને
 માટે માદારાજા તેડે છે. એવું પ્રાતિહારીતું વચન સાંજલી આનંદ પુષ્પશું
 પામીને તેને દર્પપ્રમોદે દાન દીધું. ચતઃ—કૃનાંગસાર ધૃંગારા, ચલિતા જૂ-
 જુજા સમે ॥ પટલે રાણીયે જ્ઞાન કરી સાર શૃંગાર અંગે પેહેમ્યા, પેહેમીને
 રાજા માથે જઇને દિવ્ય જે સમસમરણ તેમાં વેળાં. જગત્તમસ્તે ઘાંડવા મ-
 થા. ત્યાં જઇ પંચાત્તિગમન સાચવી. પંચાંગ પ્રણામ કરી ચથાદવાને કેમ્પી
 જિનગણી સાંજજગ લાગ્યાં, ત્યાં પ્રભુએ પાપનાશિની દેશના દેશનો પ્રાર-
 ન કર્યો. ને જેન ક્રે—તો જગ્ય લોચાં! વિદ્વામણી સંસાર અટવીને ત્રિયં

જમતા પ્રાણીને અનંત શાશ્વત સદાકાલ દુઃખો ઘણાં છે, અને સુખ તે તુલ્ય અશાશ્વત થોડું છે. નરક ગતે નારકી, પાપના કરનારા જીવો શીત અને ગુણે એવાં પાપનાં જે વસ્ત્ર, તેમાં શીત જે શાદમલી વૃક્ષ તથા તપ્ત જે વાલુકાદિ, છુધા, તૃષાદિક પરમાધામીની કરી વેદનાને અનંતવાર પામ્યા. ત્યાર પછી તિર્યંચ ગતિયે જીવો છુધા, તૃષા તથા જાર વહેવો ઇત્યાદિક લાખો ગમે દુઃખ જોગવે છે, તે આપણે દૃષ્ટિયે કરી देखીયે ઠીયે, તથા મનુષ્ય જન્મમાં પણ જીવ, પુનર્જન્મ, મરણ, જરા, દૌસ્થ્ય, રોગ, શોક વિયોગથી થયેલાં જે દુઃખો તેથી તથા સ્વરાવ સ્વામીથી, પિશુન લોકોથી, થયેલાં જે દુઃખો તેણે કરી ચારંવાર પરાન્નવ પામે છે. દેવગતિમાં પણ આજિયોગિ ક્ષપણના વિષવાદ, ઈર્ષ્યા, ક્રોધ, લોચાદિકનાં જે દુઃખો, તેને તથા વિશેષે કરી ચ્યવનકાલનાં જે દુઃખો તેને જોગવે છે. માટે હે જીવજનો! જન્મ, જરા, મૃત્યુ રહિત નિરાવાધ અક્લેશ, અવિનાશિ, અપુનર્જવ એવાં સુખ પામવાનો યોગ તો અહિંયાંજ છે. તો તે સુખ મેલવવા માટે દુર્વાસના મિથ્યાત્વ ને મૂકી, તે મોક્ષપદનો આપનાર જે વીતરાગ જાણિત આત્મધર્મ તેનું ઉચ્ચ મવંત થઈને સમાચરણ કરો.

ए प्रमाणे जिनजाणित तत्त्वदेशना सांजली ते देवसेन राजा तथा तेनी राणीये संसार असार जाणी विषयથી विरमी सर्व परिग्रह त्याग करी जव अमणથી जय पामी, जगवंतने प्रणाम करी घरे आवी, शूरसेन कुंवरेने राज्य दइ, सप्त क्षेत्रनेविषे घणुं धन वावरी, दीन अने अनाथने दान देइ, महा महोत्सवे करी अरिहंत पासे दीक्षा लीधी. यतः—गतविषयविकार श्वारुचारित्रचारः, शमशरजितमारः शुद्धसिद्धांतसारः ॥ तपइह विकलंकं चेष कृत्वाप शंकं, मुनिरगमदशोकं पंचमं देव लोकम् ॥ १ ॥ अर्थः—गया છે વિષય વિકાર જેના. નિર્મલ ચારિત્રાચાર પાલન કરતો, શમતારૂપ વાળે કરી જીત્યો છે કંદર્પ જેણે, શુદ્ધ સિદ્ધાંત સારના અન્યાસ કરવામાં તત્પર છે, નિયાણા રહિત નિષ્કલંક તપનો કરનાર, શંકા, કંઠા રહિત, નિરતિ-ચારપણે મુનિ માર્ગ આરાધી અંતે અણસણ કરી સમાધિમરણે કરી પાંચમે દેવલોકે તે રાજા રાણી વેદુ જીવ દેવપણું પામ્યાં. રાજાનો જે જીવ હતો તે ઇંદ્રપણું પામ્યો અને રાણીનો જે જીવ હતો તે સામાનિક દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાં તે વેદુ જણાની અત્યંત પ્રીતિ હતી હતી. ત્યાં દશ સાગરને આ-

ઊભે દેવ સંવંધિયા જોગ જોગવી, ઇંદ્રપાણે થયેલો જે રાજાનો જીવ હતો તે જીવ ત્યાંથી ચઢવી પણ જરતદેવે કુરુદેશને વિષે ગજપુર નગરે જે શ્રીવાદન રાજા રાજ્ય કરે છે, તેની લક્ષ્મી નામે રાણી છે તેની કુલે ચૌદ સ્વપ્ન સૂચિત થકો પુત્રપાણે ઉપન્યો. હવે તેજ નગરે તે રાજાને બુદ્ધિસાગર નામે પ્રધાન હતો, તેની સુદત્તા નામે સ્ત્રીની કુલે પ્રથમ સામાનિક દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયેલો જે રાણીનો જીવ, તે પુત્રપાણે આવી ઉપન્યો. હવે રાજા-યે પોતાના પુત્રનું પ્રિયંકર એવું નામ પાડ્યું, અને પ્રધાને પોતાના પુત્રનું નામ મતિસાગર એવું પાડ્યું. પછી આપ આપણે પિતાયે તે વેદુનો જન્મ મહાત્સવ કહ્યો.

હવે તે વેદુ વાલકો સાથે રમે, અને પરસ્પર દૃષ્ટિ પડે ત્યારે પૂર્વ જવના સ્નેહથી માંદોમાંદે અત્યંત દુર્ષ ઉત્પન્ન થાય. અને એક એકનો ઘડી એક પણ વિયોગ સ્વમાય નહીં, અને એક એકને જો જરા વાર ન દેલે તો રુદન કરે. હવે તે વેદુનું કુધા તૃપાથી ધાવમાતા પ્રતિપાલન કરે છે, તે વેદુ વાલક પરસ્પર ઉદ્યાનને વિષે ક્રીડા પણ કરે છે, એકાંગપણાથી વિચરે છે, સુલે વધે છે. એમ કરતાં વેદુ જણ મહોટા થયા અને સર્વ પુરુષની કલા, કલાચાર્ય પામેથી જીણ્યા અને અનુક્રમે યૌવનાવસ્થા પામ્યા. હવે રાજ્યકુલમાંદે તિ-લકસમાન એવા પ્રિયંકરકુમારને રાજાએ મોટે મંત્રાણે કરી અતિ રૂપવંતી પૃથ્વી રાજાની કુંવરીયો પરણાવી. અને પ્રધાનના પુત્ર મતિસાગરને પણ પ્રધા-ને પ્રધાનવંશની ઉત્પન્ન થયેલી અને અતિ રૂપવંતી પૃથ્વી કન્યાઈ પરણાવી.

એમ એ ત્રણે જણ પરણ્યા. પછી સાંતારિક સુલ જોગવતા વિચરે છે. એમ કરતાં કેટલેક કાલે શ્રુતસાગર નામા આચાર્ય તે ગામની વહાર આવી સ-મોસમ્યા. ત્યાં સર્વ જનો વાંદવા ગયા, ત્યાં વાળી સાંજલી શ્રીવાદન રા-જાએ સંસાર અસાર જાણ્યો, કપાયનાં ફલ માઠાં જાણ્યાં, સ્ત્રીના જોગ ને રાંધ સમાન જાણ્યા, અને વિપયનાં ફલ પણ વિરસ જાણી ઘરે આવી પોતા ના પ્રિયંકર પુત્રને રાજ્ય ગાદી આપીને તે શ્રીવાદન રાજાએ દીકા લીધી. અને તેના બુદ્ધિસાગર નામા પ્રધાને પણ પોતાના પુત્ર મતિસાગરને પ્રધાન પણે સ્થાપી શ્રીવાદન રાજા સાથે દીકા લીધી. ત્યાર પછી પ્રિયંકર રાજાને રાજ્ય પાલતાં પુણ્યોદયે કરી આયુધશાસ્રામાં ચક્રરત્ન ઉપન્યું, તે ચક્રે કરી એવે હાંસ નરનતા સાધ્યા. મુકુટચંદ્ર ઠગીશ હજાર રાજા તેના સેવા કરવા

લાગ્યા, અને આજ્ઞા પણ માનવા લાગ્યા. પઠી ચોશઠ હજાર સ્ત્રીયોના
 જોગ તથા પુણ્યોદયે કરી ચક્રોપદના જોગ જોગવતાં વોહોતેર લાખ પૂર્વ
 વર્ષ ગયાં. હવે તે પ્રિયંકરચક્રીને વીજા ઘણા પ્રધાન છે તોપણ મતિસાગર
 સમાન વીજા કોઈ ઉપર પ્રીતિ નથી ॥ યતઃ ॥ માતંગા નૈવ તુંગાસ્તુગ્ગ રથ
 વરા નૈવ સામંતયોધા, જાંઠાગારં ન રત્નાન્યથ નવનિધયોનૈવ દારા ઉદારાઃ
 ॥ ગીતં નૃત્યં તથા નાં ધ્વનિપુરુષરુજં નૈવ રાજ્યં ન રાષ્ટ્રો, હૃષ્ટો રુષ્ટોપિ દૃષ્ટિં
 સચિવ ઇવ તથા તસ્ય દૃષ્ટિં વિધત્તે ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—હાથી, ઘોડા, રથ, સા-
 મંત, યોધા, જંઠાર, રત્ન, તથા નવનિધાન ઉદાર રૂપવંતી સ્ત્રીયો, ગીત,
 નૃત્ય, સૃદંગધ્વનિ રાજ્ય, દેશ, એ કોઈ વલ્લજ નથી, હર્ષિત તથા શોકવાન્
 થયા થકા પણ જો પ્રધાનપર દૃષ્ટિ પડે, તો તેને વીજું જોવુંજ ગમે નહિં. અ-
 ર્થાત્ તેમને જેવો મતિસાગરપ્રધાન વલ્લજ છે, તેવું વીજું વલ્લજ કોઈ નથી.
 હવે પ્રિયંકર રાજાનો તે મંત્રી ઉપર દેવગુરુની પેઠે સ્નેહ છે, જાણી પેઠે
 હિતાર્થપણું છે, અને સર્વ રાજ્યનું અધિકારિપણું તે મંત્રીને હાથે સોંપેલું છે.
 તે ચક્રીરાજા પોતાના જીવ સમાન એનેજ જાણે છે. એમ અત્યંત સ્નેહ છે.
 એકદા રાજા તથા પ્રધાન હર્ષવંત થયા થકા વિચરે છે, તેવામાં એક વાતની
 વેદુ જણને ચિંતા ઉપની, તે કેવી રીતે? કે જે આપણ વેદુને માંહોમાંહે અ-
 ત્યંત સ્નેહ છે, તે જુું પૂર્વ જવનો હશે! કે આજ જવનો! કારણ કે આ જવ-
 માં સ્વામી સેવકનો સ્નેહ એવી રીતે કોઈનો જોયો નથી. એતો કોઈ પાઠલા
 જવની પ્રીતિ દીસે છે, માટે કોઈક જ્ઞાની પુરુષ મલે તો આ વાતનો સંદેહ
 મહલીયે. એવો વિચાર કરે છે એટલામાં સુપ્રજનામા તીર્થંકર તેજ નગરીની
 શ્વારુચ્ચર ઉદ્યાનમાં આવી સમોસસ્યા. ઠત્રત્રય વિરાજમાન, જામંરુલ કે
 ચેષ કૃત્વરી ટાલ્યા છે અંધકાર જેણે એવા અને જેની આગલે ધર્મચક્ર
 છે ત્રિષય વિન, ચામર, આઠ સાહાગ્રાતિહારે સહિત દેવ હુંદજિને નામ
 કરી જીત્યો ઠકંચનના કમલે કરી વિહાર કરતા વહુમુનિ પરિવાર સ-
 છે, નિયાણા રહિમોસરણે આવી સમોસસ્યા. જવ્ય જીવને પ્રતિહન રા-
 ધારપણે મુનિ માર્ગ! વથામણી ડ્યારે આવી, ત્યારે તે વધામણા જોગ તે
 દેવલોકે તે રાજા રાણજર્જન કસ્યો. હવે રાજા તથા પ્રધાન વેઆવી પોતા
 ઇંદ્રપણું પામ્યો અને રાણોકાણે ઠેકાણે દાન આપતા સર્વ ધીક્ષા લીધી.
 થયો. ત્યાં તે વેદુ જણાની શ્રે વાંદવા ગયા. ત્યાં પ્રજુનાં મતિસાગરને પ્રધાન
 પઠી પ્રિયંકર રાજાને
 ત્વ ઉપન્યું, તે ચક્રે કરી
 રાજા તેની સેવા કરવા

भजा तथा प्रधान वेदु खुशी थया. राजा पठी राजचिन्होनो त्याग करी
समवसरणमां जइ त्रण प्रदक्षिणा दइ हाथ जोडो. उचित स्थानके धर्म सां
जलवा वेठा. ते पठी त्रिलोकीबंधु, करुणासिंधु, त्रिजगत्स्वामी एवा प्रभु,
सर्व जापावाला जनोर्थी समजी शकाय एवी अने सुधारस समान, योजन
गामिनी वाणीये करी सर्वने समजाय एवी रीते शनैः शनैः देशनानो आ-
रंज करता हवा. ते जेम के:-जन्म, मृत्यु, जरा, ते रूप जेमां जल चरेलुं ठे,
अने दुःखरूप जेमां आवर्त्तो ठे, तेवा अगाध समुद्रने विपे पड़ेला एवा हे
जीवो ! तमोने पुण्यरूप नावमां बेसवानो यत्न करवो युक्त ठे वली आ अ-
सार संसारसमुद्रने विपे देवरूप धीवर नीर्माण करेली एवी दारुण दुःख
दायक कालरूप माहाजाल, वखत विनानी आवी पड़े ठे. माटे ते जाल
हजी सुधी आवी नथी, ते पड़ेलां जो नही चेतो तो तमो महादुःखने पाम
शो ! वली आ संसारांबुधिमां विषयरूप विपना लोझने विपे समग्र मनुष्य
रूप मीनगण पड़ेला ठे, तेने पूर्वोक्त देवरूप धीवर, आरडता एवा जीवाने
वाहेर काढीने कर्मरूप कुठारथी ठेदी नाखे ठे. वली जलजंतुने नो एम जा
लनां दुःखो थायज; कारणके तेनी स्थितिज जलमां ठे. परंतु नवाडनी बात
तो ए ठे के गुणवान् तथा समुद्रमांथी तरी नीकलवाने समर्थ एवा पण
आ संसारमां कृषी जाय ठे. ते जेम के:-संपत्ति प्राप्त थवाने माटे यत्न कर
ता एवा झान्ती प्राणीयो मनोरथ रूप बाह्याण जांगवार्थी ते संसारसमुद्रने
विपे प्रत्युन दुःखीया थइ जाय ठे. वली ते संसारसमुद्रने विपे केटलाएक
कलावान् तरवामां पण प्रवहण जेवा प्राणीयो दुराग्रह जे एकांत पक्ष तेणे
गलायेला ठे थंग जेमनां एवा थका पाताल पर्यंत कृषी जाय ठे, केटलाएक
वली आ संसार समुद्रने तरीने कांठापर जाय ठे, त्यांपण पाठा प्रमादरूप
कचरामां मग्न थइ जांग्यां ठे मन जेमनां एवाथका हेठा पडी जाय ठे.
माटे हे जव्यजनो ! प्रबोध पामो ! प्रबोध पामो !! जयंकर नोगोर्थी मोह
न पामो ! आसस रहितपणाये पुण्यरूप पोंते करी आ प्रकारना संसारसा
गरनुं उल्लंघन करी अत्यंत सुखोनो जेमां निवास ठे, एवा मुक्ति नगर्ने त-
मो पामो. एवी रीतनी श्रीतीर्थकर जगवाननी प्रकाशेली देशना सांतली
संवेग पामी राजा तथा प्रधान ए वेदु प्रभुने कहेवा साग्या के, हे स्वामिन् !
धर्मनाथ विना जे संसारसमुद्र तरवा, ते दुस्तर ठे. शासाटे ! जे पुत्र कल-

प्रादिकना स्नेहबंधनथी बंधाणा एवा अस्मदादिक जेवा जडजनो, जात्यं धनी पेठे साक्षात् हिताहित जाणता नथी. माटे हे प्रजो! अमोये तो हा लमां आपना चरणप्रसादे करी कांश्चक यथार्थ स्वरूप जाण्युं ठे, तो पण वली पातुं जाणवाने इष्टिये ठीये के अमारे बेने मांहोमांहे अत्यंत स्नेह ठे, ते स्नेह थवानुं कारण शुं हशे? त्यारे प्रजुजीये तेमना पूर्व जवनो संबंध धु रथी मांमीने तेमने कही संजलाववा मांड्यो. ते जेम के:-तमो सूडा सूडी पणे जिनपूजतां पुण्यफल उपाज्या, जे पूजाथकी धर्मबीज आरोप्युं, तेना पुण्यनो तरु, वृद्धिने प्राप्त थयो, ते तमोने अंते अवश्य सिद्धिफलनो लाज आपशे. हवे राजा तथा प्रधाने प्रजुना मुखथी एवी वाणी सांजली के तुरत पूर्वलो जव दीगो, तेथी माहा संवेग पामी माहावत लेवाने उजमाल थइ जावधारित्रिया थाता हवा ॥ यत:-प्राज्यं राज्यं ऊटिति कुरजःपुंजवत् वर्जयित्वा, बन्धुस्नेहं निगडसदृशं तंतुवत् त्रोडयित्वा ॥ त्यक्त्वा स्त्रैणं तृणमिव रुदह्नोचनं दीनवक्रं, श्रामण्यं प्राक् सुकृतकलितौ तौ च सम्यक् प्रपन्नौ ॥

अर्थ:-प्राज्य एवुं जे राज्य तेने शीघ्र रजःपुंजनी पेठे ठांमीने, बंधुजननी जे निविड स्नेहरूप वेडी तेने तंतुनी पेठे त्रोडीने, रुदन युक्त ठे नेत्रो जेमां तेथी दीन थयेवुं एवुं स्त्रीनुं जे मुख तेने त्रण समान त्याग करीने पूर्वकृत सुकृत कर्मे करी युक्त राजा अने प्रधान ए वेहु जणे माहामहोत्सवे दीक्षा ग्रहण करी अने अंते मुक्तिपदने पाम्या. ए रीते सुडा सुडीनी कथा संपूर्ण थइ. एम वस्तु तत्त्व अजाणते पण उधसंझायें ड्रव्यथी आदरवी. अर्थात् जिनपूजा जडकजावे करवी. जुवो! ए वेहु जीवे ड्रव्यस्तव कस्यो, तेथी ते वेहु जीव सुखना हेतु थया. माटे जे ज्ञान पामी बीतरागनुं स्वरूप जाणी जे जावथी जिनपूजा करशे तेने इह लोके तथा परलोके सुखनां अ ने कट्याणनां कारण थामे. ए कथा सांजली जेम दरिद्रीने धन पामवाथी हर्ष उपजे, तथा विद्याधर अन्यासी विद्या पामे अने तेने जेम हर्ष उपजे, अथवा शूरवीर पुरुष, शत्रु जीती जेम हर्ष पामे, तेदलो जे हर्ष देवसिंह कुंवरने जिनवाणी सांजलवाथी उपन्यो. वली मोर जेम मेघनी गर्जना सां जली हर्ष पामे, वियोगी प्राणीने जेम पोतानो इष्ट प्राणी मले ने हर्ष प्राप्त थाय, एम देवसिंहकुमार जार्या सहित धर्म पामीने हर्ष धरता हवा. पत्री त्यांथी मुनिराजने वांदी पोताने स्थानके गया. पत्री केदनाएक दि-

वस त्यां रहिने सदाकाल साधु सेवा, क्रिया, अनुष्ठानमांहे निपुण था-
ता हवा.

त्यारपठी एकदा ते देवसिंहकुमारने पोतानां मातापिता सांजरी आ-
व्यां, तेथी पोते पोताना नगर जणी चाड्यो. ते वखत वाजिंत्रे करी आका-
शने वधिर करतो, अने सैन्यरजे करी दिशाने धूसरी करतो ज्यारे चाड्यो,
त्यारे तेमने वलावा माटे ते नगरनां घणां लोक आव्यां. त्यारपठी ते सहु
दान, मान, सुवाही दृष्टि, तेणे करी कुंवरने संतोष पमाडीने पाठा वड्या.
परंतु तेउनी दृष्टि तो वारंवार ते कुंवरनी पठवाडेज लागी रही. एम करतां
ज्यारे पोताना नगरनी सीममां आव्या, त्यारे पोतानी स्त्रीने ग्राम, पुर,
आराम देखाडतां मार्गे मांरुलिक राजाना घणा मानधी जेटणां छेतो, घ-
णाक पालाना पद्विपतियोनी पासे आणा मनावतो, पर्वत, नदी, वाव प्रमु-
खे क्रीडा करतो, ग्राम नगर उद्याने ज्यां जिननां चैत्य ठे त्यां पूजां करतो,
सर्व दुःखी प्राणीने दयार्थी दान देतो, पोतानी मथुरा नामा नगरीये प-
होच्यो. त्यारे मेघरथ नामा पोताना पिताने वधामणी पद्मोची के तमारो
पुत्र देवसिंहकुंवर स्त्री तथा धनसहित नगर वाहर आवेलो ठे. ते सांजली
पिता घणा आमंवरथी सामो आव्यो. पठी माहा महोत्सवे करी सहुये
नगरमां प्रवेश कीधो. पिता, पुत्र तथा कुटुंब सर्वे मळ्यां, परम प्रमाद
पाम्यां. पठी ते पूर्व जवनां उपाज्यां जे समग्र पुण्य तेना योगे करी स्वर्ग
समान सुखजागने जागवतो दानादिक देतो थको विचरे ठे. एवे समये
मेघराजाये सुपुत्र देवसिंहने राज्ययोग्य जाणी तथा पोतानो पण गृह्णाव-
स्थानां समय जाणी सर्व राज्य ओडी दई साधु पासे दीक्षा खेई सकल
कर्म खपावी केवलज्ञान पामी मोक्ष नगरप्रत्ये गमन करुं.

हवे देवसिंहकुमारे पण संग्राम कीधा विना पोताना तेज पराक्रमने
प्रतापे दुर्दान जे जूपनियो हता, ते सर्वेने नमावी पोतानी आझामां राख्या.
अने ते देवसिंहराजा अत्यंत न्यायवान् थयो, तेणे करी त्यांनी प्रजाने ते
राजा अत्यंत प्रिय लागलो हवो. एकदा राजा प्रजाते जाग्यो थको हृदय
मां वे प्रकारे चिंतवया लाग्यो के, जे राजाज्ये राजसद्वीने तृणवत् वांमीने
प्रवर्ज्या सीपी, तेउने धन्य ठे. अने पुं जाणुं तुं, ते उतां पण कांइ वतनो
उद्यम करतो नथी अने प्रमादमांहे गुन्नीज रग्यो तुं. महा मोहने विज्ञासे

ત્રિલસતો એવો જે કાલ, તેને હું નિષ્ફલ ગમાવું હું. અજિલાપારૂપ પિશા-
 ચીયે મુજને અત્યંત ગ્રહ્યો છે. અરહું પરહું જમતું મારું મન, તે ધતુરાસમાન
 જે વિષયજોગ તેમાંહે રતિ માની રહ્યું છે. વલી વક્ર એવા કામરૂપ કિરાતે
 મારા વિવેકરૂપ રત્નન ચોરી લીધું છે. શુરુજાવના રૂપિણી જે લક્ષ્મી તેણે
 મારા ઇન્દ્રિયરૂપીયા ચોર લૂંટી લીધેલા છે. જિનોક્ત વચનરૂપ પટહ વાજે
 છે, તેથી ઘણાક પ્રવીણ પ્રાણીયો હોય છે તે જાગે છે. અહો!!! હું અંચે
 તન થઈ મોહનિદ્રામાં સૂઈ રહ્યો હું, તેથી કેમે કરી જાગૃત થતો નથી!
 માહાહુષ્ટ મોહરૂપિયો શત્રુ મહોટા પ્રયાસે પ્રાપ્ત થયેલા મારા ચારિત્રને
 ગ્રહણ કરે છે, અને પાઠો તે મોહને કેમ જીતવો તે પણ મંદબુદ્ધિવાલો હું
 કાંઈ જાણી શકતો નથી! અરે! અસાર સંસારમાં આસક્ત એવા મારાથી
 એ મહાપ્રવલ મોહ કેમ જીતાશે! એમ તે મનમાં દુઃખ કરે છે. ત્યારપછી તે
 દેવસિંહકુમાર, નિશ્ચયાત્મિક બુદ્ધિ કરીને કહે છે કે, હા! તે મોહ જીતવાનો
 ઉપાય તો પૂર્વાચાર્યે જાવસ્તવે તથા દ્રવ્યસ્તવે કહ્યો છે. એમ નિશ્ચય ધારી પ્ર-
 જ્ઞાતને વિષે રાજાએ ઉત્તમ ખૂમિ શોધીને તે ઠેકાણે કેટલાંક પ્રાસાદ ક-
 રાવવાને અર્થે સૂત્રધારો તેડાવ્યા. કેટલાંક વિંવ કરાવવાને વાસ્તે શલાટ
 કારીગરોને તેડાવ્યા, અને ઉતાવળથી તેણે થોડા વચ્ચતમાં જિનપ્રાસાદ તૈ-
 યાર કરાવ્યા. અને તેમાં જિનવિંવની સ્થાપના કરાવી. હવે તે જિનપ્રાસા-
 દનું આંગણું જે છે, તે નીલરત્નની શિલાયે કરી બાંધ્યું છે. મણિને ધ્રુવે કરી
 મંકિત કીધું છે, તે ઉપરથી આકાશજ જાણે આગળે આવ્યું હોય નહીં!
 એવી રચના કીધી. સ્ફટિકના થાંજલાપર મણિરત્નની પૂતલીયો કીધી છે,
 તે કેવી છે? તો કે આકાશથી સાક્ષાત્ વિદ્યાધરીયોજ જાણે ઉતરીને આ-
 વોયો હોય નહીં? સ્ફટિક સ્તંભ કુંજીયો સારી રીતે જરાવી છે, તેણે કરી
 શોજાયમાન ઊંચાં છે શિખર જેમનાં એવા સ્ફટિકસ્તંભો તે કેવા શોજે છે કે
 જાણે હિમાચલની ટુંકોજ અહિંયાં વિશ્રામ લેવાને આવી હોય નહીં! અને
 જાણે દેવતાનાં વિમાનજ ઇહાં આવ્યાં હોય નહીં! એવાં જિનપ્રાસાદ કરા-
 વ્યાં. વલી તે જિન પ્રાસાદના શિખર ઉપર શ્વેત ધ્વજાના આટોપ લટકતા
 છે. તેવા પ્રાસાદની તુંગતાની ચંગતાનાં આકર્ષ્યાં લોકો નિત્ય જિનપ્રાસા-
 દનેજ જોઈ રહે છે. એવા રીતનાં જિનપ્રાસાદ તથા જિનવિંવના કરતા એ-
 વા સલાટોને સન્માન દાનથી સંતોષ્યા. હવે ઘર, સિંહાસન, ચામર, તેણે

सहित मणिमय, अग्निहंतनां विंव जराव्यां. तथा आचार्य पासे जिन विंव
नी प्रतिष्ठा पण करावी. ते पठी ने देवसिंह राजा तथा तेनी राणी जिनपू-
जादि कृत्य निरंतर करे ठे, अने तेथी पोताना पातकरूप पंकने पखाळे ठे.
जिनविंव पासे लज्जा त्याग करी नाचे ठे, वाजिंत्रना निघोंप वजावे ठे, ते
केवां लागे ठे के किस्तर तथा किन्नरीज जाणे रंगित गान प्रमुख करतां हो
य नहिं! एम नर नारी जिन गुण गीत गाय ठे. त्यार पठी तेणे रथ यात्रा
दी शुच कार्य कीधां, स्नान मद्दोत्सवादिक कार्य कीधां, उजमणादि
संघजक्ति वंगरे शुच कार्य कस्यां. तदनंतर देवसिंह मद्दा पूजा अर्चावे.
तेमांहे योगीन्द्रनी पेरे लयमान पामे, मद्दोटां दान सुपात्रे आपे, शिव सं
पदामां लय पामे, वधते परिणामे जिनजक्ति अपर दानादि कार्ये धन खर
घतो तेणे समकित सहित निर्मल कार्य कीधां, जक्ति प्रभावनाये शुक्त थ
यो थको जिन साधुनी जिनालयनी परिपूर्ण जक्ति करतो हवो. तेम करतां
ते देशमांहे पण घणा प्राणीयो जिन जक्तिवंत थाता हवा. एम श्रावक धर्म
घणा काल पर्यंत पालीने वृद्धावस्थाये ते देवसिंह राजा चितववा लाग्यो के
हवे श्दस्थ धर्मनुं फलचूत जे साधुपणुं ठे. तेज आदरवुं मुने उचित ठे.
पण शो उपाय करुं? महारो पुत्र जे ठे ते वास्तक ठे, ते माटे राज्य तर्जी
दीक्षा तो सद्द शकुं नही. परंतु हुं एने वास्तपणेज राज्ये तो स्थापुं, अने हुं
हखवे हखवे राज्य कारजारथी निर्व्यापार थाउ. अने ज्यां सुधी ए पुत्र
राज्य कारजार वद्धननुं सामर्थ्य पामे, त्यां सुधी जो माहुं शरीर सशक्त रहे
तो हुं दीक्षा ग्रहण करुं! अने आत्म साधन करुं! एम चितवी तुरत प्रधान
प्रमुख तेडी पोताना नरसिंह कुंवरने तेडीने राज्यगादीपर स्थापन कीधो.
त्यार पठी ते श्रावकना वार व्रतनी क्रियामां तत्पर थया. राजा पठी देश
विरतिपणुं शुचचावे आराधे ठे. चारित्र खड शक्या नहिं, तोपण विविध
प्रधान तपे करी काया शोषवी, जाव चारित्रपणुं जावनां अंतकाले एकमास
नुं अणसण आराधी शुचदिने काल करी ते देवसिंह राजा, सातमे देवलो
के सत्तर मागरना आयुष्यनाला देवतापणे जड उपन्यो. त्यार पठी राणी
पण श्रावक धर्म आराधी तपे करी दीणदेह करी अणसण आराधी अने
शुचायाने काल करी मातमा देवलोके सत्तर मागरोपमना आयुष्यवाक्षा
देवतापणे जड उपन्यां. यतः—एकप्र तत्र प्रवेर विमानं, तौ हौ च देवो

પરમર્ઙિયુક્તો ॥ જાતો મરુત્કોટિનતો તદાયુઃ, સસાધિકા વે દશ સાગરા-
ણિ ॥ અર્થઃ—એકજ ઉત્તમ વિમાનમાંહે વે દેવતાનું પરમર્ઙિપણું પામ્યાં,
તિહાં સુરકોડીનાં પૂજનીય થયાં. એમ દેવસિંહ રાજા શ્રમણોપાસક ધર્મ
આરાધી સ્વર્ગે ગયા.

એમ પૃથ્વીચંદ્રના ચરિત્રને વિષે લલિતશ્રંક એવે નામે ત્રીજો સર્ગ સંપૂર્ણ
થયો ॥૩॥ इति पृथ्वीचंद्र ने गुणसागरना पदजवनो संबंध समाप्त थयो ॥

॥ अथ ॥

॥ चतुर्थ सर्गस्य बालवबोधः प्रारभ्यते ॥

હવે સાતમા જવને વિષે સાતમા શુક્રદેવલોકમાં સુખમય એવું સંપૂર્ણ
આયુષ્ય યોગવી તિહાંથી દેવતા થયેલો રાજાનો જે જીવ, તે પ્રથમ ઘ્યવીને
જ્યાં ઉપન્યો, તેની યથાર્થ કથા કહિયે ઈયે. તેને એક ચિત્ત રાહીને હે
જ્ઞવ્યજનો ! તમો સાંજલો.

એહિજ જંબુદ્વીપમાં પૂર્વમાહાવિદેહક્ષેત્ર છે. જે ક્ષેત્રને વિષે સંદેહના નિ-
વારક એવા તીર્થંકરો વિચરે છે. તે વિદેહને વિષે સારા સુખરૂપ જે વૃદ્ધ, તે-
હના કઠ્ઠસંમાન સુકઠ્ઠ નામા વિજયંત છે, તેને વિષે પૂર્વે ઇંદ્રપુરી સમાન અ-
યોધ્યા નામા નગરી છે, તેમાં મેઘનીપરે વરસે એહવા દાતાર, ધર્મવંત, ધન-
વંત, જયવંત, પંક્તિ એવા ઘણાક લોકો વસે છે. વહી જ્યાં જિનપ્રાસાદને
વિષે નાટક પૂજાને અવસરે વાગતાં એવાં જે મૃદંગો, તેના ગર્જારવનો ધ્વનિ
સાંજલીને સુખીયા થયા જે શ્રાવકરૂપ મયૂરો, તે સદા નાચ કસ્યા કરે છે.
તથા વહી જે નગરીને વિષે રાજકુમારો જે ઘોડા દોડાવે છે, તેહની રજ આ-
કાશ પર્યંત ઝરે છે. જે નગરીના ચતુષ્કોને, જેના ગંભીરમાંથી મદ ઝરે
છે, એવા હસ્તીઝં પોતાના મદથી સીંચે છે. તે સુપ્રશસ્ય એવી નગરીને વિષે
શુદ્ધ કર્પૂર સમાન પોતાની કીર્તિયે કરી વાસિત કસ્યા છે. દેશ જેણે એવો
વિમલકીર્તિ નામાં રાજા રાજ્ય કરે છે. વહી તે રાજા કેહવો છે ? તોકે વહી
યા એવા વૈરીને વંધન કરવાનું સાર છે જેને વિષે, તથા સુદર્શન જે સમક્તિ
દર્શન તેનો ધારણ કરનારો છે, વહી જેણે લક્ષ્મી તો વિણુની પેઠે વશજ
કરેલી છે. હવે તે રાજાને પ્રિયમતી નામે પટરાણી છે, તે રૂપે કરી રંજા
જેવી છે. અર્થાત્ ઇંદ્રાણી સરસ્વી છે. તેહની કુલે દેવસિંહરાજાનો જીવ દેવ

तावणाची चववीने जेम रोहणाचलपर्वतनी गुफामांची महर्घ्य माणिक्य उत्पन्न थाय, तेम ते राणीने उदरे पुत्रपणे आवीने उपजतो हवो. जेवारे ते उदर आव्यो, तेवारे त्यां प्रियमतीराणीये सुनां थकां स्वप्ने विषे दिव्य मनोहर एवो देवतानो रथ दीगो, अने ते देवतानो रथ देखी जागीने पो-
ताना जर्तारने स्वप्ननी बात सर्व कही, ते सांजली राजाये कहुं के, हे स्त्रि !
आपणने उत्तम पुत्रनी प्राप्ति थाशे. एवुं सांजली राणी हर्षवंत थड् थकी
गर्तनुं प्रतिपादन करवा लागी. पढी पूर्ण मासे मध्यरात्रिने समये देवकु-
मार सरखा दीप्तिमान् पुत्रनो ते प्रियमतीराणीथकी प्रसव थयो. तेवारे
दासीये राजाने वधामणी आपी, त्वारे घणां गीत गान गवराव्यां, नटुवा
नचाव्या, घणां दान दीधां, स्वजनने घणां आदरमान दीधां. एम दश
दिवस सुधी पुत्रजन्मनो महोत्सव कीधो. अगीआरमे दिवसे राणी पवित्र
थड्. पढी चारमे दिवसे सर्व कुटुंब परिवारने जमाडी, सर्व वडेराठने आद-
रथां तेडी पूठीने राणीये जे स्वप्नमां देवतानो रथ दीगो हतो, तेने अनुसारे
कुंवरनुं नाम देवग्रथ एहवुं पाड्युं.

हवे ते कुंवर पद्मकमलने त्रिकस्वर करे. अने सूर्यनां पण तेजने हणे,
एम निष्कलंक चंद्रमा समान कक्षाये करी बधतो हवो. पढी पोतानी इग्रा
थे नगरने विषे विचरतो, हस्तीनी पेठे शोजतो, अमान दानने देतो थ-
को नगरनां लोकरूप जे चमर तेणे करी शुशोभित ठे. वली ते कुंवर कहे
वो ठे ? तो के सौम्य, शीतल, सरल प्रकृतिवालो. निःकषाय, संतोषी, स्व-
जन वल्लभ तथा गुणी ठे. जे कुंवर यौवनावस्था पाम्यो ठे, ते ठतां पण वि-
षयथकी विरक्त अने संसारी वार्ता. कथा, विनोद, तेथी रहित ठे. पंगव
कार करवाने विषे माण्यो ठे. माता पिताने हर्ष उपजावे तेवो ठे. यौवनाव-
स्था पाम्यो ठे तोपण तेनी नत्त्वदृष्टिथी धर्ममांज रचि ठे. हवे एहवे समये
तेहिज विजयने विषे पददर्शनवाला जनोथी व्यास तथा पृथ्वीरूप स्त्रीना
कपालमां निखक समान एवुं सुप्रतिष्ठित नामे नगर ठे, ते नगरमां कुल-
वान तथा सद्गोटा स्कंधवालो, रुडा फलनो उदय ठे जेमने एवा फलपट्ट
जेवो रविनेज नामा राजा राज्य करे ठे. त्यां थशोकनृकना पत्र सरखा हाथ
पगनां नल्लीयां ठे जेमनां, वली जाणे के साक्षान् वसेत लक्ष्मीज हाथ न
ही ? तेथी वसेतराणी नामे ते राजानी राणी ठे. हवे ते देवमिहनी स्त्रीनां,

જીવ, જે સાતમા દેવલોકમાં દેવતા થયો હતો તે ત્યાંથી ચવીને કર્મના વશથી તે વસંતદેવી રાણીને કુલે પુત્રીપણે આવી ઉપન્યો. ત્યારે રાણીએ રત્નનીમાલા સ્વપ્નામાં દીઠી. પછી તે રાણીએ ગર્જા પ્રતિપાલના કરતાં થકાં પૂર્ણમાસે શુભયોગે પુત્રીનો જન્મ આપ્યો, ત્યારે પિતાએ જન્મ સ્થિતિનો મહાત્સવ કરી સંપદાનુસારે તે કન્યાનું રત્નાવલી એહવું નામ પાડ્યું. તે રત્નાવલી અનુક્રમે મહોટી થઈ ને ચોશઠ કલાની તથા વીજા ઘણા એક વિજ્ઞાનની વિજ્ઞાત થઈ. જેવારે યૌવનાવસ્થા પામી, તેવારે અતિ મનોહર થઈ. તે વિષે કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે ॥ યતઃ—વક્રં પૂર્ણશશી સુધાધરલતા, દંતા મણિશ્રેણયઃ, કાંતિઃશ્રોર્ગમનં ગજઃ પરિમલસ્તે પારિજાતાદયઃ ॥ વાણી કામદુધા કટાક્ષવિશિખાસ્તે કાલકૂટં વિષં, તત્કિં ચંદ્રમુખિ ત્વદર્થ મમરૈરામંથિ દુઘ્ધોદધિઃ ॥ અર્થઃ—તે કન્યાનું પૂર્ણચંદ્રવત્ મુખ, અમૃત સમાન અધર, મણિ શ્રેણિ તુલ્ય દાંતો, લક્ષ્મી સદૃશકાંતિ, ઐરાવત હાથી સમાન ગમન, શરીરનો પરિમલ પારિજાત વૃક્ષ સમાન, વાણી કામદુધા સરખી, કટાક્ષવિશિખો કાલકૂટ વિષ તુલ્ય છે. માટે હે ચંદ્રમુખિ ! શું તારે માટેજ દેવતાઉંચે આ દુઘ્ધોદધિ મંથન કરેલો છે ? અર્થાત્ દેવોને દુઘ્ધોદધિ મંથનનું કારણ ચૌદ રત્ન ઉત્પન્ન કરવાં તેજ છે, તો તે ચઉદે રત્ન હે કન્યે ! તારા શરીરમાં છે, માટે તારે માટેજ દેવોએ દુઘ્ધોદધિનું મંથન કરેલું હશે શું ? એ કવિની ઉત્પ્રેક્ષા છે.

હવે રવિતેજ રાજાના શિક્ષાવ્રત નામા પ્રધાનનો વિબુધનાભે પુત્ર વિમલ કીર્તિ રાજાના પુત્ર દેવરથનું વૃત્તાંત સાંજલી એકદમ અયોધ્યાનગરીએ આવ્યો. ત્યાં રાજદરવારમાં જઈ રાજાને હાથ જોડી પ્રણામ કરી કહેવા લાગ્યો કે, હે વિમલકીર્તિ રાજા ! સુપ્રતિષ્ઠ નગરના રવિતેજ નામા રાજાએ વિનતિ પૂર્વક આપને કહેવરાવ્યું છે જે આપનો દેવરથ નામા કુમાર છે, તે સાક્ષાત્ દેવરથજ છે, તેનો અને દેવના રથની તુલ્યતા છે. જેમ દેવરથ અવ્યાહત મતિ છે તેમ આપનો પુત્ર પણ અવ્યાહતગતિ છે. જેમ દેવરથ, ત્રિગેરેયે રેખા યે કરી યુક્ત છે તેમ તમારો પુત્ર ચક્રરેખા ત્રિગેરેના ગુણોયે કરી યુક્ત છે, દેવરથ જેમ ગુણ જે દોરડી તેણે કરી યુક્ત છે તેમ કુમાર પણ મદાઐદાર્યાદિક ગુણોયે કરી સહિત છે, દેવરથ જેમ સુમન જે પુણ્યો, તેથી આઘાદિત છે. તેમ કુમાર પણ સુમન જે રુડામન તેથી યુક્ત છે. અર્થાત્ પંક્તિ છે.

माटे देवरथ एवुं जे तमारा पुत्रनुं नाम ठे, ते वास्तविकज ठे. हवे ते देवरथे जेम आपणे ध्वजा जोडीये तो ते शोजे, तेम आ तमारा देवरथ नामा कुमारने पण रवितेज नामक राजानी कन्याल्प ध्वजा जो जोडीये, तो ते पण अत्यंत शोते. हवे कन्यानुं अने ध्वजानुं कवि संखापणुं कहे ठे. ते जेमके:- हवे ते ध्वजा ठे, ते चल ठे. अने कुमोरिका ठे, ते अचल ठे, एटलोज कुंवरी मां अने ध्वजामां फेर ठे. वली देवरथने ध्वजा, जखे वर्णे तथा जखे गुणे एटखे मारा दोरडार्थी बांधेली ठे, तेम कन्या पण सारा वर्णे अने गुणे करी युक्त ठे. माटे सर्व रीते सरखी एवी ते कन्या परणवी कोने न रुचे? वली ते देवरथने कन्या आपवाची तमारा वेहुनां एकचिन्त याशे, तथा तमो वेहु जण संबंधी याशो, तो महोटी आश्चर्य जेवी वान्त याशे.

हवे ते पूर्वोक्त कन्याने परणाववा माटे ते रवितेजराजाये महोटी स्वयंवर मंरूप कराव्यो ठे. त्यां महोटा महोटा राजवीरो आवनारा ठे. कदाचित् जो तमारो देवरथपुत्र. कन्याने वरवाने न द्रष्टो होय. तोपण तेने त्यां आवकुं तो उचितज ठे. अने राजाये पण केवराव्युं ठे के जो ए तमारा पुत्र देवरथनुं अने मारी कन्यानुं लग्न याशे, तो आगल जातां आपण वेहुने महोटा आनंद याशे? आनुं रवितेजराजानुं कहेलुं वचन, प्रधानना मुखची सांजली, बुद्धिमान् एवो विसलकीर्तिराजा पोताना विज्ञातपुत्र देवरथने एकां तमां घेताडी कहे ठे के. हे पुत्र! तुं त्यां स्वयंवर मंरूपमां जा. कारण के तिहां घणा राजकुमारो मखवाना ठे, तेजना पुण्यत्वापुण्यत्वना निर्णय करा माटे रवितेजराजाये स्वयंवर मंरूप रचाव्यो ठे. वली हे पुत्र! त्यां कन्यानी द्वाधी वेळा वर विना बीजा राजकुमारो पण आख्या दृशे, तेमनुं ते रवितेजराजा कांटी पण अपमान करे नहिं. अर्थात् ते कन्याने परनारनुं तथा बीजा राजकुमारोनुं सरखुंज मान राखशे: माटे तयारी करी हे वत्स! तमो ते नगर प्रत्ये जाउ.

एहये पितानुं वचन सांजली पितानी आज्ञायें चातुर्यची त्यां जवुं क-
वूझ कसुं. पटी तिहांची तखे दिग्गसे थनि चपल चतुर घोडाउं तथा मदा-
ल्लटपणार्थी नाचनी एवी हर्तीयोनी घटाउं, चक्रांना चिन्तार्थी संव्रांत
लोकोये देखाता मार रघो, विविध एवा आयुषोना संबंध्यी व्यग्र अने
घालता एश पायको, प्रयाणने योग्य एवा आजिन्तोना शब्दो, ते सर्वनी

साथे देवरथ नामा-कुमार, मदोन्मत्त हाथी उपर आरूढ थइ चाढ्यो. जे वखत ते कुमार हाथीपर बेसी चाढ्यो, ते वखत माथे ढत्र धारण कइलुं, अने चामरो पण विंजावा मांड्यां. एम महोटे मंमाणे अने शोजते सैन्ये ते कुंवर पोताना नगरथी बाहेर निकल्यो. पढी रस्तामां चालतां ग्राम, नगर, पुर, उद्यान, प्रमुख जे जे आव्यां, तेने उल्लंघतो थको एक वनमां आवा प-होंच्यो. त्यां वनमां चालतां छिन्नपद्म पंखीनी पेठे झूमिमां पडेलो, तडफडि यां मारतो, उरुवा जाय ठे खरो, पण पाठो पडी जाय ठे तेवा, दीनवदन-वाला युवावस्थावाला, रूपवाला, विद्याथी ज्रष्ट थयेला एवा कोईएक विद्याधरने दीठो. तेहवा विद्याधरने जोइ आगल आवी दयालु एवा देवरथ कुमारे तेने पूब्युं के, हे महाज्ञाग ! आंहिं तुं क्यांथी आवेलो ठे ? अने शा माटे आवा दुःखने प्राप्त थयो ठे ? तेवां राजकुमारनां वचन सांजली विद्याधर कहे ठे के हे राजकुमार ! तमो पांथिक ठो, तेथी आपने धारेला गामे जवाने त्वरित जिगमिषा हशे खरी ? तोपण कृपा करी आप जो थोडीवार आंहिं मारी पासे उजा रहो, तो हुं माहारा वातेला दुःखनी सर्वे वात त मोने कहुं, ते तमे सांजलो. एवां वचन सांजली दयाशील एवो कुमार ति हां उजो रह्यो, एटले विद्याधरे सर्व पोतानी बनेली वात कहेवा मांकी के हे कुंवर ! वैताढ्य नामा पर्वतने विषे कुंरुलनामे नगर ठे, तिहां श्रीध्वज नामा विद्याधरनो राजा राज्य करे ठे, तेहनो पुत्र हुं चंद्रगतिनामा विद्याधर हुं. पोतानी वंशपरंपराये पतार्थी पाम्यो जे विद्या, तेणे करी स्वेछाये हुं क्रीडा करतो एकदा वैताढ्यनी मेखलाये गयो, त्यां में कोईएक नारीसमुदायनो हाहारव तथा कोलाहल शब्द सांजल्यो, ते सांजलतां वेंतज हुं त्यां गयो, त्यां जइ जोयुं, तेवामां तो घणी सखीयो जेने वस्त्रांचले करी समीर नांखे ठे, एत्री सुरकन्या समान एक बालक स्त्री पोतानी आंख्यो मींची अचेतन थइ सूती पडेली हती ते में दीठी.

तेवारे मुने सर्वे सखियोये कइलुं के, हे उत्तम पुरुष ! जलदी अत्रे आवो, कारण के ए गंधर्वराजानी वेटीने महान आशीविषे एटले सर्पे रुशेली ठे, माटे दयालु एवा तमो तेने प्राणनुं दान आपो. ते सांजली में विचार्युं जे हवे तेने हुं केवी रीते जीवाडुं ? तेवामां मारी दृष्टि ते कन्याना मावा हाथपर पडी, त्यां तेना मावा हाथने विषे विंटी ठे ते जोइ अने

त्यां जडने में विचारुं जे ते वींटीमां मणि ठे. माटे तेने जलमां नांखी ते जड जा ठांटुं तथा ते जड सींचुं, तो तेथी आ कन्या जीवती थाय! एम विचारीने पूर्वोक्त रीते जड, मणीसाथे मेलवीने ठांटयुं. तथा ते जल सर्प रंश उपर पण सींच्युं तेथी ते कन्या तुरत दुशीयार थड वेठी थड. ने मुने जांवा लागी. जोडने लज्जा आणी पोताना वखे करी शरीर सर्व डांकी नि सामो मूकी सखीयोने पुत्रवा लागी के हे सखीयो! तमो अश्रुयुक्त मुखवा लीयो ठतां केम दसो ठा? तथा आ कामदेव समान पुरुष कोण ठे? तेंवारं सखीयोये कलुं के, हे वेहेन! नमने तो सर्परंश थयो हतो तेथी का-प्रवत थड गयां हतां, तो ते सर्पनुं विप आ मदनावतार पुरुषे हस्तगत मु-डिका गजजलना सिंचनथी नाश कलुं अने तमोने जीवतां कन्या! तो अमो पण प्रथम तमोने सर्परंश थयो तेथी तमारा जीववानी आशा ठोडी दडने शोकाक्रान्त थड रुदन करतीयो हतो, नेवामां आ परोपकारी पुरुषे आनी आपने जीवतां कन्यां तेनो हर्ष थवार्थी अमो हसवा लागीयो ठेये. अर्थात् तमो मरण शरण थयां एवुं जाणी अश्रुयुक्त मुखवालीयो हनीयो अने पाठां तमो जीवतां थयां माटे हसितवदन अमो थड्यो ठेये.

आ सर्व हकिगन सखीयांना मुखथी सांजलीने ते कन्या विस्मय पामी. अने सरागदृष्टिथी मारी सामुं जाडने कहेवा लागी के, हे सखि! मारी मुडिका क्यां गड? तेंवारं सखीयोये कलुं के ते मुडिका आ पुण्य पुरुषे प्र-दण करी तमोने जीवाडेलां ठे. एवुं वचन सांजली ने वखत कृतज्ञपणार्थी तथा प्रत्युपकारनी वांटाये करी लज्जाथी कामरसेथी कोडक एवा अतिव-चनीय रमने अनुभवती हवी.

नेवा अवसरने विप चोपदारना मुखथी ते वनेलुं सर्व शृज्ज्ञान ज्ञानलीने ते कन्यानां पिता जे गांधर्व राजा ते त्यां आर्वीने चाकरना मुखथी मनं थी ध्वज गजानो आ पुर ठे, एम मानीने कहेवा लाग्यो के हे वदान्य! मारी पुत्रीने प्राणदान देवार्थी तमो अमोने माननीय ठा. आ पुत्री आपवार्थी पण तमारा उपकार वास्तवाने हें समर्थ नथी. माटे आ कन्यानी मुडिका सेवार्थी प्रथे सप्ततां पडज गलुं ते तथापि अमाग मनने आनंद देवा माटे तमो आ कन्यानुं शानिप्रदण करा. तेंवारं में कलुं जे जेम आप आशा क-रो ठो, ते कलुंज मनं पडे ठे.

ते पढी महोटा आरुंवरथी में ते कन्यासाथे मारो विवाह कस्यो, अने ते कांता साथे जोग जोगवतां मने घणोज काल व्यतीत थयो. हालमां दक्षिण समुद्र तटना उद्यानने विपे क्रीडा करीने निवृत्त थयेला एवा मनथी रस्तामां चालतां मारी फइनो पुत्र सुमेवा नामा विद्याधर मने मढयो, ते मने स्त्रीसहित जोतावेत अत्यंत क्रोधायमान थयो थको कहेवा लाग्यो जे, हे दुष्ट-चेष्ट! पापिष्ट!! मारे माटे मागेली एवी आ कन्याने लइने तुं मारी नजरे टकोश! हुं जोउं तारुं बल जोये केवुंक ठे? अने तेनुं फल हुं तुने देखावुं तुं! एम कह्नीने स्पर्द्धाथी मारी सामो युद्ध करवा बद्धपरिकर थइ उजो रह्यो. में पण मारा सामार्थ्यपणे युद्ध करवा मांरुं, परंतु दैवयोगे करी व्यग्रपणाथी विद्यानुं एक पद मुने विस्मृत थइ गयुं, तेथी हुं उपरथी धसीने तत्काल नीचे पडी गयो. तेवामां तो पांगलानीजे जाणे स्त्री लइ जाय, तेम मारी स्त्रीनुं हरण करी कागडानी पेठे ते नार्शी गयो. ए प्रमाणे में मारी वार्त्ता सर्व कह्नी संजलावी.

ते पढी दयालु तथा परदुःखे करी दुःखित अने उपकार करवा माटे व्याकुल एवा कुमारे विचाखुं के मारी शक्ति प्रमाणे एनो हुं उपकार करुं? एम विचारिने तेणे विद्याधरने कह्युं के तमारा जेवानो उपकार करवामा अमे ते शुं समर्थ थइये? अर्थात् तम जेवानो उपकार अमारार्थी शुं वने? तोपण जो ते विद्यार्थी कल्प थाय, तो मारी पासे तमो बोलो. तारे चंद्रग-त्ती नामा विद्याधरे विचाखुं जे निश्चे आ महापुरुषथी मारी कार्यसिद्धि थाशे. पढी ते विद्याधरे ध्यानमां लावी जेटली विद्या पोताने उपस्थित ह-ती तेटली जण्यो, त्यारे पदानुसारिणी लब्धि थकी ए देवरथकुमारे आग खनुं विस्मृत थयेलुं जे पद हतुं ते तुरत कह्युं अने पूछुं के शुं तमे जे वि-सरि गयेला हता ते आज पद हतुं? तेवारे विद्याधरे कह्युं के हे राजन्! आपे जे वाक्य कह्युं, तेज मने विस्मृत थयुं हतुं. हवे मुने आपना कहेवा थी याद आव्युं. तेवी रीते कुमारना प्रतापे करी विद्या प्राप्त थवाथी हर्षा श्रुता बिंदुथी जीजाइ गयां ठे नेत्र जेनां एवो ते विद्याधर कहेतो हवो के निश्चे आप जेवा आर्यपुरुषना संगथी मारी कार्यसिद्धि थइ. तेथी हे मि-त्र! आपनां दर्शनथी अत्यंत हुं संतुष्ट थयो हुं, पण हालमां आपनो काल क्षेप थाय ठे, ते सहन थइ शकतो नथी. तोपण हे मित्र! हुं तमारा गुण

नो उशिगण श्री रीते थाउं? माटे हे वयस्य! मारी पासेयी विद्या ल्यो अने ने विद्या जणी मुने जेवार संतारशो के तुरत हुं आवीग अने रूपांतर यागे. इच्छितवस्तु आपणे. एवी वैक्रियलब्धिनामा विद्या तमोने आपुं तुं ने ग्रहण करो, अने मारी आपली विद्याना निपे करी संतारी दीधी ठे विद्या जेने एवीं हुं पण कांडक आपी कृतार्थ थाउं. एम ए विद्याधरना मंजुर आलापत्री! देवरथकुमार विद्याने ग्रहण करतो हवो. पठी ते चंद्रगतिनामा विद्याधर पोतार्ती श्री हरण करीने लइ गयेला सुमंधानामा विद्याधरनी पठवाडे दाढ्यो.

हवे ते विद्याधरनी आपदाने मटाडेवे करी दर्पित थयेलो देवरथकुमार, आगल चालतां चालतां जेमां घणाक राजकुमारो आवेला ठे, एवा सुप्रतिष्ठनामा पुरने विपे पहांच्यो. पठी त्यां रविनेज राजाये बहु मान पुरःसर सुंदर मंदिरने विपे ते देवरथ कुमारने उतारो आप्यो. त्यार पठी ने विविध प्रकारना आश्चर्यना ठे आश्चर्य जेमां एवो अने उंचा एवा मणिस्तंभे करी. यनांवेला प्रासादनी श्रेणीयांये करी सुशोजित, मोतीनी जेने कांधीयो ठे एवा मणिना तोरणोये करी शोभायमान, बांधेला ठे रेशमी चंद्रवा जेने विपे तथा अनेक आश्चर्यना जोवार्थी व्यग्र अने उन्मुख ठे लोकनो समूह जेने विपे तथा नाचती एवी वारांगनाठये करी मनोहर, वोखता एवा नाना प्रकारना यंत्रपद्धियोची उत्पन्न थयुं ठे आश्चर्य जेने विपे एवो स्वयंवरमंकुप रविनेजराजाना हुकमर्था सारा कारीगरोये ते नगरने विपे घनाव्यो.

हवे ते पठी प्रज्ञानने समये राजानी आज्ञायें करी कोटवाले पट्टे वगडाव्यो जे परिवारसहित अर्ही आवेला राजकुमारोये त्वग्नि स्वयंवरमंकुपनां आवचुं. ते सांतलीने कल्या ठे धुंगार जेमाणे अने सारां उत्तम वस्त्रोये परिणतवका पोतपोताना परिवारसहित विविध देवना कुंवरो त्यां आववा साप्या. एव देवरथकुमार मनमां विचारया लाव्यो जे जूषण वंगरे ठे ते जूषणव्य ठे. कारण के पोताना पुण्य अने अपुण्यना हेतुये करी कन्यानुं गरचुं यागे. परंतु कांड जूषणादिची थवानुं नथी. अने एमां हर्ष शोक करवाने पण कांड कारण नथी. कांड पण एक पुण्य पुण्यने ते कन्यानो छान थगे तेथी नेता पुण्यमतनी परीक्षा यागे. अने जे पुण्यरहित जनो होय तेनां तो पराजय पावजे ठे. तेमांटे मारा पुण्यना निर्णय माटे कांडक हुं

મારું રૂપાંતર કરું! એમ વિચારીને પોતાના મિત્ર વિદ્યાધરે આપેલી વિદ્યાએ કરી કોંઈક પોતે કુરૂપડો થઈ હાથમાં વીણા લઈને પુરમાં ચાલવા લાગ્યો. ચાલતો ચાલતો સ્વયંવરમંરૂપમાં આવ્યો. હવે ત્યાં સ્વયંવરમંરૂપ કહેવો છે? કે તેમાં પ્રવેશ કરતાં કોંઈક કુમારોને દરવાજે રોક્યા, તેથી તે રુદ્ધ થઈને પાઠા જાય છે, તેને જોઈને કોંઈક ઉપદ્રાસ કરે છે. વલી તે સ્વયંવર મંરૂપને વિષે ઉપરના ઠગાપર વેઠેલા વાનરોએ હરણ કર્યાં છે શિરોવસ્ત્ર જેનાં એવા પુરુષો જ્યારે અરહું પરહું જુવે છે ને કોંઈ સ્વરો વસ્ત્રહર્તા ઝંઘરાતો નથી તે વારે વીજા કુતૂહલી માણસો કોંઈક જલતા માણસનું નામ લઈને ઉપદ્રાસ કરે છે. વલી કેટલા એક તો ત્યાં સ્વયંવરમંરૂપમાં બાંધેલી સ્ફાટિક મણિની પૃથ્વીને વિશે જાલસહિત 'આ હૃદ છે' તેવી ઝાંતિથી વસ્ત્રોને ઝીંજાવાના જયથી ઝંચાં લઈ ચાલે છે. એમ વિચિત્ર પ્રકારો તે સ્વયંવરમંરૂપમાં થાય છે. હવે કન્યા વરવાને ઉત્સુક એવા રાજકુમારો, ત્યાં પ્રતિહારે વતાવેલા એવા ભાંચા ઉપર યથોચિત રીતે વેસવા લાગ્યા.

તે પઠી દેશરથકુનાર પણ પોતાના સ્થાનપર પોતાના કોઈ મિત્રને વેસાડીને તેની પાસે વીણાને વગાડતો, વિદેપરહિત સુખે કરી વેઠો. એવા સમયને વિષે મનોહર એવાં ગીત ગાતને વિષે ઉદ્યત એવી પોતાની સહીયોનાં વૃંદોએસહિત જાણે અપ્સરાઝેસહિત સ્થમાં વેઠેલી રંજા નામા અપ્સરાજ હોય નહિં! તેમ તે રાજકન્યા સ્વયંવરમંરૂપમાં આવી. તે સમયને વિષે તે રત્નાવલી કન્યાના વિકસિત એવા મુખકમલને વિષે રાજકુમારોના લોચન રૂપ ધ્રમરો સમકાલેજ પડ્યા, અને તે સર્વે રાજકુમારો પોતપોતામાં ચિંતવવા લાગ્યા. તે જેમ કે:-શ્લોક ॥ જ્ઞાત્યા નૈવ રત્યાઃ કિમ પિ ન દિ દદે નૈવ ગૌર્યા ન લક્ષ્મ્યાઃ, પ્રથ્વન્ના સ્થાપિતા યા ત્રિજગતિ વિધિનાઽગણ્યલાવણ્યલેક્ષ્મીઃ ॥ સાઽસ્યાએવ પ્રદત્તા વિનયનયણૈર્વર્જિતેન પ્રકામં, નાર્યામુખ્યાં ચદેતત્સદૃશમિદ્ જવે નાંગચગત્વમસ્તિ ॥ ૧ ॥ જાવાર્ય:-જે ઢળ જગતને વિષે વ્રહ્માયે અગણ્ય એવી લાવણ્ય શોજા, ઠાની રાહી મૂકી હશે તે વિનય અને નીતિ તેના ગુણોથી વર્જિત એવા વિધિયે તે લાવણ્યશોજા, સરસ્વતીને, કામદેવની સ્ત્રી રતિને, ગૌરીને અને લક્ષ્મીને કાંઈ પણ દીધી નહિં, અને તે લાવણ્યશોજા આ સ્ત્રીનેજ યથેચ્છિત આપેલી છે. કારણ કે જે અંગ મનોહરત્વ આ નારીમાં છે, તે સરખું આ સંસારને વિષે કોઈમાં દેખાતું નથી.

પૃથ્વી રીતે ધ્યાન કરતા એવા કુમારોને પોતાના કટાક્ષવાણોએ કરી વિંધતી
 પૃથ્વી તે વાલા, મંરુપના મધ્યજાગમાં આવી. પઠી ત્યાં વેત્રવતી એવી જાદુ
 ણીએ અનુક્રમે રાજાઝનાં નામ, મોત્ર પ્રજ્ઞતિનું વર્ણન કરવા ઝાંચું. જે કુમા
 રનું વર્ણન ધાત્રીએ કર્યું તેની ઉપર તે કન્યા પ્રથમ દૃષ્ટિ અને પઠી ધ્રુવ
 દેઝને આગલ ચાલતી હવો; તેથી તે રાજકુમારોને દૃષ્ટિના દર્શનથી હર્ષ,
 તથા પૃષ્ઠદર્શનથી સ્વેદ, એ બેહુ અનુક્રમે થવા લાગ્યા. એમ તે કન્યાએ ઘણા
 રાજકુમારો ઢીઠા, પરંતુ દાવાગ્નિએ વલેલા વનને વિષે તાપથી વલેલી કો
 કિલાની પેઠે તે કન્યાની દૃષ્ટિ કોઈ રાજકુમાર ઉપર વિરામ પામી નહીં.
 અને વરપ્રાપ્તિને માટે તેને મહોટો સંદેહ થવા લાગ્યો. પઠી જેવામાં તે ક
 ન્યાએ તે સ્વયંવર મંરુપમાં નીચે વેઠેલા દેવરથકુમારને નજરે જોયો, તેવેજ
 સમયે પૂર્વજન્મના સ્નેહથી તે કન્યાનું મન, તે કુમારમાંજ લીન થઈ ગયું.
 અને તે કુમારે પણ પ્રેમના પૂર્ણપણથી પોતાની દૃષ્ટિ તેની ઉપર નાહી.
 પઠી તે કુમારની દૃષ્ટિની તુષ્ટિથી એકદમ આગલ આવી કુમારના ગલામાં
 સ્વયંવર વસ્ત્રાની વરમાલા નાહી દોધી. તે પઠી ત્યાં “વહુ સારો વર વસ્યો”
 પૃથ્વી રીતનો એકદમ મનોહર શબ્દ ઉત્પન્ન થયો, અને અનેક પ્રકારનાં
 મંગલતૂર્યાના શબ્દોથી નગર સર્વ પૂરાઈ ગયું. અર્થાત્ આજના નગરમાં
 મંગલતૂર્યના શબ્દો સંજલાયા. પઠી દેવરથકુમારને જોઈને રવિતેજરાજા
 મનમાં જરા સ્વેદ પામ્યો, જે ઓરે! આ મારી પુત્રીએ આવા વીણાધર ગાય
 કને વસ્યો? એમ સ્વેદ પામીને વલી મનમાં વિચારવા લાગ્યો જે ઓરે! આ
 વીણાધર ગાયકમાં રૂપ, કુલ, કલા, વીર્ય, પ્રમાણ, સંપત્તિ, તથા વીર્જી
 તરેનો કોઈ પણ ગુણ તો ઠે નહિં, તોપણ આ મારી મૂર્ખ કન્યાને તે વીણાધર
 ઉપર પ્રેમ અત્યંત કેમ થયો હશે? વલી ઉત્તમ પૃથ્વી આ કન્યા સામાન્ય
 પુરુષમાં આસક્તિ તે કેમ કરે? જુવોને જે રાજ્યલક્ષ્મી ઠે, તે કોઈ કાલે પણ
 તુછ પુણ્યવાલા પ્રાણીને વાંઠે નહિં: માટે આ નિયમથી તો તે વેહુના જા
 ગ્યના યોગેજ આ વાત વનવી ઘટે ઠે, વાકી વીજું કાંઈ પણ આમાં વિચાર
 ના જેવું નથી. હવે તો આ મારી પુત્રીને જે વર રહ્યો, તેજ આપણે પણ હ
 ત્તમ જાણવો! આવી રીતે રવિતેજગજાયે વિચાર કહ્યો.

એવા સમયને વિષે ગાંધર્વવિવાહે દેવગ્રથકુમાર તે કન્યાએ વસ્યો, તે સાં
 જક્ષી ઈર્ષ્યાવાલા રાજાઝ, પોતપાતાનું સંન્ય તૈયાર કરીને તે દેવગ્રથકુમારના

સસરા રવિતેજ રાજાને કહેવા લાગ્યા, જે શ્રે! અજ્ઞાનપણથી આ તમારી કન્યાયે કાંઈ પાત્રાપાત્રત્વ જાણ્યું નહિં, અને અયોગ્યવરને કંઠે વરમાલા રોપણ કરી, પરંતુ તે વાત તમે વેગમ કબૂલ કરી? તમે કહેશો જે તે કન્યાની સ્વચ્છ પ્રમાણે કન્યાયે તે કશું, તેમાં અમો શું કરીયે? તો કે, કોઈ અંધલા માણસોની શું કૂવાથકી, કાંટાથકી, અગ્નિથકી, દયા આણીને રક્ષા ન કરવી? તેમ અજ્ઞાનપણારૂપ અંધત્વથી યુક્ત એવી આ કન્યાનું કૂપાદિક સંસ્કાર આ વીણાધરથી દયા આણી તમારે રક્ષણ કરવું યોગ્ય નથી શું? તે માટે વીણાધર ગાયકને વરવારૂપ કદાચ હમાંથી કન્યાને સમજાવી કોઈ યુક્તિમ રાજકુમારને આપવી યોગ્ય છે, કે જેણે કરી આ સંગ્રામ કરવા સમર્થ થયેલા રાજાઈ પાઠા વિરામ પામે? અને વલી અતિ ક્લેશનો નાશ પણ થાય? અને જો તમારી તેવા વીણાધર ગાયકરૂપ પામર પ્રાણીનેજ કન્યા આપવાની ઇચ્છા હતી, તો આ અમારા જેવા રાજાઈને વ્યર્થ અપમાન કરવા શામાટે આંહિં બોલાવ્યા? હે રાજન્! અમારા જેવાનું જો તમે પાપાણના કટકાંયે કરી નાક કાપ્યું હત, તો તેને અમો યુક્તિમ માનત; પરંતુ આવી રીતે અમોને બોલાવીને અમારો પરાજય કહ્યો તે તમોયે ઘણુંજ સ્વોદું કર્યું. તે માટે હે રાજન્! વિચારીને તમારે સમયોચિતકાર્ય કરવું જોઈયે, જે કરવાથી માનહાનિ તથા પરાજય ન થાય.

જે રાજકુમારોનાં વધન સાંજલી પરાક્રમવાલા રવિતેજ રાજાંયે કહ્યું કે, જો જો રાજકુમારો! પોતાની મત્યનુસારે વરમાલારોપણ કરી, યથેચ્છ વરને લે કન્યાયે વહ્યો, તેમાં વલી તમારો પરાજય અને અપમાન શું થયું? પંચ શબ્દનાં વાજાં વાગતે જે હાથીયે જેનીપર કલશ ઢોલ્યો હોય, અને જે પંચે કબૂલ કરેલો હોય, એવો કોઈ મનુષ્ય રાજગાદીપર વેસે, અથવા કોઈ કન્યા કદાચિત્ તેવા પુરુષને વરે, તો વીજાઈને તેમાં રીપ કરવાનું શું કારણ છે? કાંઈજ નહિં. તથાપિ જો તમારા શરીરમાં અજીર્ણથી થયેલો કોપ જ્વર વલવાન્ થયો હોય, તો આ વૈદ્ય એવા અમો તમોને યુક્તરૂપ લંઘન કરાવીયે? તેવામાં તો દેવરથ કુમારનો મિત્ર બોલ્યો કે જો જો રાજકુમારો! વૃથાજિમાને કરી તમો પોતેજ પોતાને સકલંક ન કર્યો. કારણ આ કુમાર જે છે, તે પણ રાજકુમારજ છે; પરંતુ તે પામર પ્રાણી નથી. આ કુમાર તો કે હવો છે? તો કે સર્વોત્તમગુણોયે કરી યુક્ત છે, મુક્તાફલની પેઠે સ્વચ્છ અને

स्थूत्राकार ठे, तथा मुक्ताफलना द्वारनी पेठे गुणनु स्थानक ठे. आंहीं मुक्ता फलनो द्वार. गुण एटले दोरानुं स्थानक ठे. तेम आ कुमार पण गुणनुं आ लय ठे. वली विद्याधरनी पेठे सारी विद्यावालो ठे, चंद्रमानी पेठे उत्तम कलावान् ठे, तापे करी सुर्यसमान ठे, गांजीयें करी पर्वपर्वने विपे, समुद्रस मान ठे, दाने करी सुरतरुतुल्य ठे, माटे अमारा स्वामीने ते माननीय ठे. अने आ वीणाधरना लझे करी सर्वत्र महोटी आनंद आशे; माटे तमारे अमारी पर क्रोध करवो योग्य नथी. ज्यारे पुण्योदय सारो होय त्यारे तेवी कन्या वरे ठे, अन्यथा तेमां कांड कोडनो उपाय चालतो नथी. एम करतां जो आ कुमार साथे तमो विरोध करशा, तो ते विरोध तमारे आगल जातां अत्यंत दुःसह आशे. वली तमोने विरोध केवो आशे? तो के कापेला नाक पर द्वार चरचरावा जेवो आशे? आ प्रकारनां देवरथ कुमारना मित्रनां कानने अति कटुक लागे एगं वाक्यो सांजली राजाउं सर्वे एकदम लडवा तैयार थइ गया, ते देखी रवितेज राजा पण ते राजाउंनी सामो लडवा तैयार थयो. ते वखत देवरथ कुमारे कशुं के हे सुनटो! जुवो, आ रणनुं कौतुक हमणां हुं तमोने देखाडु हुं! एम कहेतो थको रथनां वेसी युद्ध कर वा लाग्यो. अने दुश्मनोनी सामे वाणो नांखतो थको तीक्ष्ण एवा शत्रुनां धनुष्योने कार्पी नाखे ठे तथा तेमन रथनी ध्वजाउं तथा ठत्रोने पाडी नाखे ठे तथा वक्रतरोने पण तोडे ठे. कोडनी दाढी अने मुंठो तेने मुंठे ठे. एवी रीते सेनामां युद्ध करतां देवरथकुमारे प्रबल शत्रुजना हार्थी, घोडा, पायदल चगेरेनो वाणोथी करी. घाण वाली दीधो. एम शत्रुनी सेनानुं जगाण पड्युं, तेवारे शत्रुजं विचारवा लाग्या जे आ एकले देवरथकुमारे आपणी सर्व सेना हणी नाखी? एम विचारी लज्जा पामेला एवा शत्रुजं संग्राम ने मुकता नथी? ते वखते ते शत्रुजने कुमारे वैक्रियविद्याथी नागपाशे करी युगपत्काले बांधी लीधा, तेथो ने सर्वे दुश्मनो पृथ्वीपर सूड गया. तेवुं ते देवरथकुमारनुं चरित्र जोडने रवितेज राजा अति आश्चर्य पामी तेना मुख सामुं जोड कहेवा लाग्यो के अरे! आ मद्दा पराक्रमी पुरुष कोण ठे? तेवा मां ते कुमारनो मित्र बोड्यो के हे नृप! अमने आंहीं लावनार, आवा घेरीयोने मारनार, एवो आ विमलकीर्ति राजानो पुत्र देवरथनामा कुमार ठे. कोड एक कारणने लीधे मने पोताना नामथी निर्माण करेला आसन

ઉપર વેસાડી પોતાના રૂપનું પરાવર્તન કરી આવું વીણાધર ગાયકનું રૂપ લક્ષ્ને તે વેઠેલો હતો. આ પ્રકારનાં વચન સાંજલીને અતિ હર્ષાયમાન થયે લો રાજા, દેવરથકુમાર પ્રત્યે કહે છે કે અહો પરાકર્મી દેવરથકુમાર! તમોયે તમારા શૂરવીરપણારૂપ સૂર્યથી સ્વકુલરૂપ વ્યોમને પ્રકાશિત કર્યું? વલી અમારું અંધારું પણ તમોયે દૂર ટાલી નાખ્યું? એમ કહી ને તે રાજાએ વાજિંત્રો સર્વે વગડાવવા માંડ્યાં, અને વંદી લોકોનાં ઘૂંટો પાસે વિરુદાવલી વોલાવવા માંડી. તે વખતે દેવરથકુમારે રાજકુમારોને નાગપાશ બંધનથી મુક્ત કર્યા અને પોતાના સ્વસ્વરૂપનું પ્રગટપણું કર્યું. તે પઠી વધા રાજકુમારો વિનયવંત થયા થકા દેવરથકુમારને પ્રશંસવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા જે આ રત્નાવલી કન્યાએ અહો! આવા સ્વામીને વસ્યો, તે ઘણુંજ સારું કર્યું! એમ કહીને તે કુમાર પાસે દ્વમા માગી તથા પ્રણામ કરી હૃષ્ટાંતઃકરણયુક્ત થયા થકા પોતપોતાના નગરપ્રત્યે જાતા હવા.

હવે તે રત્નાવલી પણ પૂર્વજન્મના સંબંધથી અદ્વૈતરસને અનુજ્ઞે છે. પઠી અનુક્રમે દેવરથકુમારે યોગ્ય લગ્નસમયે શાસ્ત્રવિધિ પ્રમાણે તે કન્યાનું પાણિગ્રહણ કર્યું, તેવી રીતે તે કુમાર રતિસમાન કન્યા સાથે ઉદ્ઘાદ કરી અત્યંત આનંદ પામતો હવો. પઠી તે કુમારનો પિતા વિમલકીર્તિ રાજા પણ ‘પોતાનો કુમાર રત્નાવલી કન્યાને પરણ્યો’ તે વાત દૂતના મુખથી સાંજલી સુધાથી પણ અધિક અમંદ આનંદના સમૂહને ધારણ કરતો હવો. તે દેવરથકુમાર અને રત્નાવલી એ વેહુનું ઉદ્ઘાહિત જોહું જોશ્ને સહુ કોઈ કહેવા લાગ્યાં જે આ કુમાર જેમ અત્યુત્તમ છે, તેમ આ કન્યા પણ તેના સરસ્વીજ અતિ કેમનીય છે. આ વેહુ જણ ધન્ય છે, અને શુભ છે, આ વેહુજણે સાથેજ સૌજન્ય કેટપવૃક્ષ નામક તપ, પૂર્વજન્મે કર્યું હશે? અથવા સું ડુસ્તર એવું સર્વાંગસુંદરનામક તપ કર્યું હશે? એમ સ્પષ્ટરીતે દેખાય છે. નહિં તો એ વેહુ જણ સરસ્વાં સ્વરૂપવાન્ થઈને દંપતીપણને ક્યાંથી પામે?

હવે તે પઠી દેવરથકુમાર કેટલાએક દિવસ શ્વસુરકુળને વિષે રહિને પોતાના નગરપ્રત્યે જાવા તૈયાર થતો હવો. પોતાની પ્રિયા રત્નાવલીને લઈ ને જેવારે પોતાના નગર પ્રત્યે કુર્મીરે ચાલ્યો, તેવારે તે રત્નાવલી વારંવાર પોતાના પિતાની નગરીને જોવા લાગી રહી, અને તેના પિતા વગેરે થોડે

झर आनी कन्याने सारी शिखामण आपी पाठां वढ्यां. ज्यारे सहू पिथरीं यां पाठां वढ्यां, त्यारे जेनी आंखमां आंसु आनी गयां ठे एवो रत्नावलीनुं मुख जोडने देवरथकुमार रस्तामां वनने विषे जेवा जेवा विनोद देखवामां आवे तेवा तेवा विनोदोये करी आनंद करे ठे. ते जेम के:-हे प्रिये! जो. आ स्नेहयुक्त एवो मृग, रोषयुक्त थइ पोताना शिंगडाये करी स्वकीय वा-
लकने मारवा माटे आवता एवा वाघने वेगे करी हणे ठे. वली हे दयिते !
विनोदने माटे वगाडवा लीधेला मृदंगने लडने रस्तामां चालता एवा जित्वा
लोको थकी जवाथी ते मृदंगने जाडनी शाखामां बांधी पाठा विसरी जइ
सुइ गयेला ठे, तेवामां वानरो आनी ते मृदंगने वगाडी तेना शब्दथी ते
सूतेला जित्वालोकोने जय उपजावे ठे. इत्यादि वनने विषे वननी लीलाजने
पोतानी स्त्रीने देखाडतो, वनवनने विषे, सरोवरने विषे क्रीडा करतो, जम-
तो थको तथा वीजां पण क्रीडा करवानुं जेने मन ठे अने ग्रामग्रामने विषे
मान पामतो, पुरपुरने विषे कौतुकोने जोतो, दीन अने अनाथने रुडी रीते
दानादिकथी प्रसन्न करतो एवो ते देवरथकुमार, कांता सहित पोताना
नगर प्रत्ये आच्यो, पठी ते पोतानी पुरी स्वतः अति मनोहर तो हतीज,
परंतु ते कुमारना आववाथी अत्यंत मनोहर थती हवी. ते समय पुरीने
विषे महोदो उत्सव थवा लाग्यो. पठी समान रूपवाली स्त्रीये युक्त, पोता-
ना चरणमां प्रणाम करता एवा देवरथ कुमारने जोइ मातापितानुं चित्त तो
चंदनोदकथीज जाणे संच्युं होय नहिं! एवी रीतनुं शीतल थइ गयुं.
पठी पिताये कुमारने आकाशपर्यंत उंचो तंथा स्फटिक मणिसमान शुभ्र
एवो रहेवा माटे प्रासाद करावी आप्यो. तदनंतर शृंगार सारने जाणवांचा
लो कुंवर, इद्रियोनां सुख जोगववा तत्पर थयो. त्यार पठी पोताना देवरथ
नामा पुत्रना मित्रे तेना विवाहना सर्व समाचार कळा, ते विमलकिर्ति
राजा मांजली आनंद अने विस्मय तेथी जरपूर थइ गयो. पठी घणा ला-
वपूर्व पोतानी स्त्रीयो साथे जोग जोगवतो हवा. एम करतां त्यां एक दिवस
वाटार वनने विषे. क्रोधरूप योखाने निवारण करनार एवा धर्मवनुनामक
धर्माचार्य गुरु आनी समोसणा. पठी देवरथकुमार गुरुनुं आगमन सोंत
ली मेघना आववाथी जेम मयूर दर्प पामी नृत्य करे, तेम दर्प पामी नाच
तो होय नहिं! एम शो नतो हवा. ते पठी विमलकिर्ति राजा पोताना सर्व

પરિવાર તથા પુત્રે સહિત ગજેન્દ્ર પર વેસીને ધર્મવસુ ગુરુને વાંદવાને આવ-
તો હવો. પઠી પાંચ અગ્નિગમને સાચવતા એવા તે રાજાએ ઠત્ર, ચાંમરાશિક
રાજ્ય ચિન્હોને ઠોડીને ત્યાં સમવસરણને વિષે આવી ગુરુની સ્તુતિ કરવા
માંની. તે જેમ કે:-મોક્ષરૂપ માર્ગને વિષે કલ્યાણકારી રથસમાન તથા વિ-
ષયકષાયરૂપ તાપ શમાવવાને ચંદનસમાન, એવા હે મુનીશ્વર! હું આપને
નમસ્કાર કરું તું. એમ સ્તુતિ તથા નમસ્કાર કરી ઘીજા રાજાએ અને પુરજ
નોની સંઘાતે સ્વસ્થાને વિમલકીર્તિ રાજા બેઠો. પઠી પાપસંતાપને નાશકા-
રક એવી દેશના દેવાનો આરંજ ધર્મવસુગુરુ કરવા લાગ્યા. તે જેમ કે:-હે
જઘ્યજનો! આ સંસાર છે, તે સ્મશાન સમાન છે, એમ જાણજો. તેમાં નાશ
પામ્યું છે જ્ઞાન જેતું એવા પ્રાણીઓ મૃતકની પેઠે દૌસ્થ્ય, દૌર્જાગ્ય અને
દુઃખો તે રૂપ ચિતાગ્નિથી બલે છે. વર્લી તેમાં ચિત્તચિંતાકુલત્વરૂપ ધૂમની
ધૂસરતા ચાલ્યાજ કરે છે. જે સંસાર સ્મશાનમાં અપરાધી જનોને કષાયરૂપ
શૂલીપર ચડાવેલા છે. જેમાં કેટલાએક પ્રાણીઓ, કુમતિરૂપ વૃક્ષને વિષે
દુરાશારૂપ રજ્જુના પાશે કરી વાંધ્યા છે. તથા કેટલાએક જીવોને વિષય
સુખરૂપ વિષનું પાન કરાવીને ચોરાશી લાલ્લ યોનિરૂપ વંશજાલને વિષે ના-
ચી દીધેલા છે. જે સંસારરૂપ સ્મશાનને વિષે પાલ્લનીરૂપ માંસાશી ત્રિલ્લ
લોકો ફલ્યાજ કરે છે, અને જેમાં સંકલ સ્ત્રીઓ છે, તે શાંકિનીસમાન વર્તે
છે. જેમાં સર્વ પ્રકારના રાગો રૂપ શિયાલીયાં ફલ્યાજ કરે છે. તે સંસારરૂપ
સ્મશાનમાં રાજકથા, સ્ત્રીકથા, જતકકથા, દેશકથારૂપ મહાવિહામણી સ્ત્રી
ઓ રહે છે. માટે એ સંસારસ્મશાનમાં રહેનાર પ્રાણી પૂર્વોક્ત ઉપદ્રવથી પરા-
જીવ પામે છે. માટે એવા સંસારસ્મશાનમાં જો કોઈ પણ જીવ સાહસિક સિ-
દ્ધિને વાંઠનાર એવી ચારિત્રરૂપ મહાવિદ્યાને સાધે છે, તેને દૈવયોગથી જો
જ્ઞાન ચેતના પ્રાપ્ત થાય, તો તે પૂર્વોક્ત દુઃખદાયક સંસારસ્મશાનમાં પણ
સિદ્ધિને પ્રાપ્ત થાય છે. અને ચારિત્ર મહાવિદ્યારહિત પૂર્વોક્ત સર્વ જીવો
તો, તેવી કદર્યનાને પ્રાપ્ત થાય છે. અને સિદ્ધિને પ્રાપ્ત થયેલો જીવ, શિવપુ-
રીને વિષે સુખને પામે છે. અને તે જ્ઞાનચેતના તો જીવને જ્ઞાનથી પ્રાપ્ત થાય
છે. અને જ્ઞાન જે છે, તે આત્મજનનાં વચનોથી પ્રાપ્ત થાય છે. અને તે આત્મ-
જનો તો રાગ, ક્રોધ, અજ્ઞાનાદિ રહિત સર્વ જીવ ઉપર દયાવંત હોય તે જ.

एवा, अने ते परमार्थशी जो जोड्ये, तो तीर्थकरज ठे. कारण के राग, द्वेष
अने अज्ञान, तेनो क्षय तो ते तीर्थकरोयेज करेलो ठे; माटे ते तीर्थकरना
वचनने विपे रहेवुं. वली ते तीर्थकरने दीठा ठे परंतु जे प्राणीये चक्तिरहि
तपणाशी प्रचुपदे उलख्या नथी, तेणे दीठा ठे पण न दीठा जेवा जाणवा.
ते माटे हे जव्यजनो ! पंचपरमेष्ठीनुं निरंतर स्मरण करवुं. एमना संस्तवने
विपे अवश्य यत्न कस्या करवो. ते अरिहंतना दर्शनशी निरंतर परम निर्म
ख एवी कल्याणमाला प्राप्त थाय ठे. हे राजन् ! आ ठेकाणे हुं एक दृष्टांत
कहुं तुं, ते सर्व कोइ तमो सांजलो. ते सांजली राजा कहे ठे, के हे महा-
राज ! आ महोदो महारा उपर आपे अनुग्रह कस्यो. एम राजाये कसुं. ते
सांजली मुनि कहेवा लाग्या के हे राजन् ! आ जंबुद्वीपना जरतक्षेत्रने विपे
सद्ग्राम नामक एक ग्राम ठे, त्यां जडकपणाना गुणयुक्त संगतनामे कोइ
एक पामर रहे ठे. एक दिवस सांजे ते गामने विपे साधुज आब्या, ते सा-
धुजने रात्रि व्यतीत करवा माटे ते संगत नामा पामरे उपाश्रय दीधो. अ-
ने तेमनी सवा पण कीधी. त्यारे ते संगतने सुधारस समान मधुर, तथा
अधर्मेने नाश करनारी, पापरूप संतापने टालनारी, धर्मनी देशना दीधी.
ते जेम् के ॥ यतः—मातंगाः शैलतुंगामदजलकलिता वायुवेगास्तुरंगाः; सा
मंता आऽऽनुमंता वरसचिवगणोतःपुरं तारहारं ॥ देशैर्ग्रामैः पुरैर्वायुतमव
नितलं स्वर्णरत्नादिकोशा, गीतं नृत्यं च जोगा धवलगृहममी धर्मलज्याः
पदार्थाः ॥१॥ अर्थः—पर्वतनी समान उंचा मदजल जेने गंगस्थलमांशी ज
स्याज करे ठे एवा हाथीयो, वायुना वेगसमान वेगवाला अश्वो, अत्यंत प्रणा
म करता एवा सामंतो, उत्तम एवो सचिवनो गण, आकाशमां उगता तारा
ना जेवा मोतीना हारवाली एवी स्त्रीयो, देश, ग्राम, पुर, तेणे युक्त एवुं पृ-
थ्वीतल, स्वर्णरत्नादिक कोपो, गीत, नृत्य अने जोग, धवल एवुं घर, ए सर्व
पदार्थो धर्म करी उपलब्ध थाय ठे. ए प्रमाणे धर्मनुं फल जाणी तमे धर्म
आदरो. एम परलोकने विपे सुख थाय, एवो धर्मोपदेश कही सावु विराम
पामे ठते श्रद्धावान् एवो संगत जिव्ह कहेवा लाग्यो जे महाराज ! तमो मारे
विपे अत्यंत कृपा करनारा ठो. परम अनार्य देशनां वसतो एवो हुं अधर्मी
तथा अज्ञानी हुं. तोयण हुं शायी कृतार्थ थाउं ? ते माटे हे जगवान् ! गृह
स्थने सुख देवावाजो अने मारे आचरवा योग्य एवो धर्म कहो. नेमारे मुनि

યેં કહ્યું કે હે સંગત ! તોરે પંચપરમેષ્ઠીનું સ્મરણ કરવું. પ્રાતઃકાલ, મધ્યાહ્ન કાલ અને સાયંકાલ, એ ત્રણે કાલને વિષે ત્રણવાર, પાંચવાર, અથવા આઠ વાર, પંચપરમેષ્ઠીનું સ્મરણ કરવું. જોજનકાલને વિષે તથા શયનકાલને વિષે પવિત્ર થઈને આ પંચપરમેષ્ઠી નામક મહા મંત્રનું સ્મરણ કરવું અને તે મંત્ર ને વિષે જાવ ન ઠોડવો. એ પ્રકારે ઉપદેશ કરીને સર્વ સાધુઝીયે ત્યાંથી વિહાર કહ્યો. તદનંતર તે સુગત જિહ્વ પાળ તે મુનિના વચન પ્રમાણે શ્રીપંચપરમેષ્ઠીનું સ્મરણ કરતો થકો ઘણો કાલ જીવતો રહ્યો. પઠી અંતે વિશુદ્ધ એવા ધ્યાનથી મરીને શ્રીપંચપરમેષ્ઠીના સ્મરણના પુણ્યથી સંદર્જદેશની જૂમિરૂપ સ્ત્રીના જાલસ્થલને વિષે તિલકજૂન એવા નંદિપુર ગ્રામને વિષે પદ્માનન રાજાનો કુમુદિની નામની રાણીના ગર્જને વિષે નિરૂપમ એવો પુત્ર થઈને અવતર્યો. તે ગર્જમાં આવવાથી રાણીયે સ્વપ્નમાં રત્નનો રાશિ દીઠો, તેથી તે પુત્રનું “રત્નશિખ” એવું નામ પાડ્યું. તે વયથી અને કલાથી વધતો થકો યૌવનપણને પામ્યો. સુકૃતથી સ્વેચ્છાએ આવેલી લક્ષ્મીની પેઠે તેના ગુણોયે કરી રંજિત, અને સ્વયંવરથી પ્રાપ્ત થયેલી એવી કોશલ દેશના અધિપતિની કૌશલ્યા નામની કન્યાને રત્નશિખ નામા કુમાર પરણતો હવો. એક દિવસ કુમુદિની નામા દેવીયે પદ્માનન રાજાના મસ્તકપરથી એક ધોલો કેશ ઘુંટીને તે રાજાને દેખાડ્યો, તે કેશને જોઈને તત્કાલ ઉત્પન્ન થયો તે વૈરાગ્ય જેને એવા પદ્માનન નામા રાજાએ પોતાના રત્નશિખ નામના પુત્રને રાજ્ય આપીને જાર્યયે સહિત વૈરાગ્ય પામીને વનપ્રત્યે ગમન કહ્યું. તદનંતર પૂર્ણિમાના ત્વંદ્રમાની પેઠે અલંકૃત મંડલોયે કરી અલંકૃત, મંત્રી અને સામંતરાજા વગેરેની પંક્તિયે કરી આવૃત એવો, રત્નશિખ કુમાર પણ મહોટો રાજા થયો.

નવિન નવિન કથાના વિનોદવાલો તે રત્નશિખરાજા ઠે, તેથી કોઈ પણ નવિન નવિન કથા કહે તેડને વૃત્તિ વાંધી આપે ઠે, અને અનેક પુરુષોનાં ચરિત્ર સાંજલી તે અતિ સંતુષ્ટ થઈ જાય ઠે. એવામાં કોઈ એક કથાકારે આવી વીરાંગદ અને સુમિત્રની કથા કહેવાનો પ્રારંભ કહ્યો. તે જેમ કે:-સમુદ્ર જેમ લક્ષ્મીવાન ઠે, તેમ લક્ષ્મીથી ચરપૂર વિજયપુરનામા નગર ઠે. તે નગરને વિષે સુરાંગદનામા નરેન્દ્રનો ગુણવાન એવો વીરાંગદ નામે પુત્ર ઠે. તે યાચકોને મનોવાંચિત પૂર્ણ કરવામાં ચિંતામણિ રત્નસમાન ઠે, અને શરણાંગત જીવને તો લોહાના પાંજરા સરસો ઠે. ન્યાય

વંતમાં મુખ્ય ગણના કરવા યોગ્ય છે, દુઃખી અને દીન જનોની ઉપર વાત્સલ્યને કરનારો છે. તેનો સુમિત્ર નામા પ્રધાનનો પુત્ર પરમ મિત્ર છે. તેની માથે એક દિવસ તે વીરાંગદ વનક્રીડા કરતો હતો. ક્રીડા કરતાં કરતાં તેણે પોતાના મિત્રને પૂછ્યું કે, હે મિત્ર! આપણે વેદુ જાણ પોત પોતાના પુણ્યની પરીક્ષા કરવા માટે દૂર દેશાંતર જાણે! અને અનેક કૌતુકોયે કરી ચુક્તિ એવી પૃથ્વીને પણ જોણે! અને હે મિત્ર! દેશાંતર ફરવાથી વિશેષે કરી સુજન દુર્જનો પણ જાણવામાં આવે છે. કહેલું છે કે:-॥ ગાથા ॥

અઢો જસો અ કિત્તી, વિજ્ઞા વિજ્ઞાણયં પુરિસકારો ॥ પાણં પાવિજ્ઞાં, પુરિસેણ ચ અન્ન દેસમ્મિ ॥ વલી પણ કહેલું છે કે ॥ શ્લોક ॥ દેશાટનં પંક્તિમિત્રતા ચ, પુણ્યાંગના રાજસજાપ્રવેશઃ ॥ અનેકશાસ્ત્રાર્થવિલોકનં ચ, ચાતુર્યમૂલ્લાનિ જવંતિ પંચ ॥ ૧ ॥ અર્થ:-અર્થ, ડહાપ અને કીર્તિ, વિદ્યા, વિજ્ઞાન, પુરુષાર્થ, એ સર્વ પુરુષને પરદેશાટન કરવાથી પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ૧ ॥

દેશાટન, પંક્તિતું મિત્રપણું, પુણ્યાંગનાનો મેલાપ, રાજ્યસજામાં ગમન, અનેક શાસ્ત્રાર્થોનું અવલોકન, એ પાંચ વાનાં ચાતુર્યનાં મૂલ છે ॥ ૧ ॥ તે વાત સાંતલી પ્રધાનનો પુત્ર કહેવા લાગ્યો જે, હે મિત્ર! તમોયે જે કહ્યું, તે યોગ્યજ છે. પરંતુ એકેક વસ્તુના વિલાસી જનને ચાતુર્ય ક્યાંથી હોય? એક દેશ, એકજ સજા, એક સ્ત્રી અને એકજ શાસ્ત્ર એવી એકેક જે વસ્તુ તેના વિલાસી પુરુષને ચાતુર્ય ક્યાંથી હોય? ના હોયજ નહિં. માટે અનેક નગરમાં જાવું, અનેક જ્ઞાનોને શિખવાં, અને અનેક રાજાને સેવવા, કારણ કે જાગ્યનો હૃદય વા અનુદય તે અનેક પદાર્થના અજ્યાસથી થાય છે. તે વાત સાંતલી કુમારે કહ્યું કે, હે મિત્ર! તમે તે સર્વ સત્ય કહ્યું, પરંતુ માતાપિતાને ઢોડીને દેશાંતર જવું એ ઘણુંજ કઠિન કામ છે. કદાચિત્તુ જો આપણે તાના જાણે, તો તે માતાપિતાને મોટોટી અધીરતા થાય, અને દુઃખ થાય, અને જો તેમને કહીને જાણે, તો તે જવાની આજ્ઞા આપે નહીં. એમ પર દેશ જવા વિષે વેદુ મિત્ર વિચાર કરે છે, અને વનમાં ક્રીડા કરે છે, તેવામાં

“માનં રક્ષણ કરો, માનં રક્ષણ કરો.” એમ બોલતો એવો કોઈ વચ્ચે પુરુષ આવી રત્નશિખકુમારના ચરણમાં પડ્યો. તેવામાં હાથમાં દંડ અને પાશને ધારણ કરનાર એવા તે વીરાંગદના પિતા સુરાંગદરાજાના સીપાઈઓ તે વચ્ચે પુરુષની પકવાંડે ઢોડતા આવી કહેવા લાગ્યા, જે હે ગજપુત્ર! આ આપના

त्तम अतिथिने अस्मादृशनुं दर्शन वृथा थायज केम ! कहेलुं ठे के:- ॥ अ-
 मोघा वासरे विद्यु, दमोघं निशि गर्जितम् ॥ अमोघा चोत्तमा वाणी, अमो-
 घं देवदर्शनम् ॥ अर्थ:-दिवसने विषे थयेली विजली खोटी थाती नथी.
 अर्थात् दिवसमां विजली थवाथी वरसाद निश्चे वरसे ठे, अने रात्रिने विषे
 मेघनी गर्जना वितथ थाती नथी. कारण के रात्रे गर्जना करेलो मेघ निश्चे
 वरसे ठे. तेम उत्तम पुरुषोनी वाणी जे ठे. ते खोटी थती नथी अने देवता
 नुं दर्शन जे ठे, ते पण खोटुं थतुं नथी; माटे हुं तमारा वेहु जणनां सदा-
 चरण तथा रूप जोइ प्रसन्न थइने मारी पासे वे मणि ठे, ते हुं अर्पण करूं
 हुं. ते ग्रहण करो. तेमां प्रथम जे नीलमणि ठे, ते पूजन कस्यो थको त्रण
 उपवासना अंतने विषे मनोहर राज्यने देनारो थाय ठे. अने बीजो आ
 रक्तमणि ठे, ते “ॐ ह्रीं” ए मंत्र करी जप्यो थको मनोवांछितने आपे
 ठे. तेमां पूर्वोक्त जे नीलमणि ठे, ते आ तमारा राजकुमारने योग्य ठे,
 अने बीजो जे रक्तमणि ठे, ते तमारे योग्य ठे. ते वात सांजली विस्मय
 पामेला सुमित्रे ते देवता आपेला वेहु मणि पोताना हाथमां लइने तेने
 प्रणाम कस्यो. अने विचारवा लाग्यो के अहो ! ॥ गाथा ॥ पहरइय पुरठं,
 होइ सहायं वणे वसंतेणं ॥ अइसुत्तस्स विजग्गइ, नरस्स पुव्वज्जियं पूसं
 ॥ १ ॥ अर्थ:-पुरने विषे तथा वनने विषे रहेता एवा पुण्यशाली जीवने
 पूर्व जन्मार्जित पुण्य जे ठे ते सहाय करे ठे. माटे आ कुमार ठे, ते महा
 जाग्यशाली ठे. जेनुं वनने विषे पण देवता सहाय करवा आव्यो? एम
 कुमारनो मित्र सुमित्र विचार करे ठे, तेवामां यद्द जे हतो, ते अंत-
 र्ध्यान थइ गयो. अने कुमार तुरत जागी गयो. पठी ते वेहु जण त्यांथी
 चादया. त्यां वनने विषे फलित वृद्धो आववाथी कुमार फल न्दण कर-
 वा तत्पर थयो, तेवामां कुमारने सुमित्रे कहुं जे महाराज ! आप फल न्द
 ण करशो नहिं ! एम ज्वारे फल खावा तैयार थाय, त्वारे सुमित्र न
 कहे. तेवी रीते त्रण उपवास कुमार पासे कराव्या. एम करतां महाशाल
 नामा पुरना उपवनमां वेहु जण पहुँच्या. त्यां सुमित्रे राजकुमारने यद्द
 प्रदत्त जे नीलमणि हतो ते आप्यो अने कहुं के हे मित्र ! आ मारा
 आपेला मणिनुं तुं पूजन कर. तेम करवाथी तुं कोइ पण गामनो राजा
 थार्इश ? ते सांजली विस्मय पामेला कुमरे कहुं के हे मित्र ! आ मणि

तुने क्यांथी उपलब्ध थयो? त्वारे सुमित्रे कछुं जे तमारा पुण्यथी मलेलो ठे. वाकीनी सर्व हकिकत आपने राज्य प्राप्त थया पठी हुं कहीश. ते सां चली हर्षायमान थयेला वीरांगदकुमारे पण ते नीलमणिनी पूजा करी अने पठी उपहासथी कहेवा मांरुं के केम हवे क्यांथी राज्यनो लाज थारो? एम विस्मय युक्त उपहास करतो थको एक आम्रवृक्षनी नीचे जइ वेगो अने कुमारनो मित्र सुमित्र जे हतो, तेणे वहीमंरुपमां जइ ते यक्षना आपेला रक्तचिंतामणिनुं पुष्पादिकथी अर्चन कछुं अने ते चिंतामणि पासे यक्षना कहेवा प्रमाणे शरीर स्थितिना उपजोगनी प्रार्थना करी, तो तेज क्षणमां ते मणिना प्रज्ञावथी दिव्य वस्तुज प्रगट थइ. प्रथम तो त्यां दिव्य पुरुषो प्रगट थया, तेमणे वेहु जणनुं श्रंगमर्दन कछुं. ते पठी कमल समान कोमल जेनां चरण ठे एवी दिव्य स्त्रीयो प्रगट थइ, तेमणे सुगंध द्रव्यथी ते वेहु जणने उवटण कछुं. पठी मणि, रत्न, तेणे जडित अने उलेठ जेने विपे बांध्या ठे, एवा स्नानमंरुपने विपे स्वर्णसिंहासनमां वेसी ने रत्नजडित महोटी जारीयोथी करता एवा जलथी विधिपूर्वक तेजण स्नान कछुं. पठी दिव्य एवा शृंगार, वस्त्र, पुष्प, विलेपन, तेणे करी शरीरने सुशोभित कख्यां. तदनंतर सोनाना थालने विपे खाद्य, पेयादिकनुं जोजन कछुं, ते पठी हाथ तथा मुख धोयां, तदनंतर माहा मूढ्य एवा तांबूलनुं प्रक्षण कछुं, एम सर्व सामग्रियोनो उपजोग थयो, ते पठी ते सर्व सामग्रि इंद्रजालनी पेठे अदृश्य थइ गइ. तेवारे कुमारे कछुं के, हे सुमित्र! आ, जे आपणने अलौकिक सामग्रिना सुखनी प्राप्ति थइ, ते सर्व मने आपेला नीलमणिनो प्रताप ठे? त्वारे सुमित्रे कछुं जे ना, तेम कांइ कहेवुं नहिं. ज्वारे ते कहेवानो वखत आवशे, त्वारे सनुं सविस्तर वृत्तांत हुं आपने कहीश. एम परस्पर वेहु मित्र सुखे करी वार्त्ता करे ठे, तेवामां तेज नगरनो राजा अपुत्रीयो मरण पामेलो ठे, तेथी तेमना प्रधा नवगें विचार कख्यां के हवे आपणे राज्यासनपर कौने बेसारीये? कारण के राज्य कांइ रेहुं रहे नहिं. त्वारे सहुये मली विचार कख्यां, के आ आपणो पट्ट हस्ती ठे, तेनी शृंढमां जल जरेलो सुवर्ण कलश आपवो, अने तेने स्वतंत्र रीति चालवा देवो. चालनां चालनां जे पुरुष उपर ते कलश दोले, अने जे पुरुषने पोताना शृंढामंरुथी सहीने गर्जना करी पोताना

स्कंध उपर चढावे, तेने आ नगरनुं राज्य देवुं. एम निश्चय करी पंच शब्द वाजां वगडावा मांड्यां. पठी पंचशब्द वाजां वागते शणगारेखो हाथी चाढ्यो, अने ते हाथीनी पठवाडे राजाना प्रधान वगेरे चाढ्या. पठी हस्ती चालतो चालतो जे स्थले गामनी वाहेर उपवनने विषे सुमित्रनामा मित्रसहित वीरांगदकुमार वेठेलो ठे, त्यां आवी गर्जना करी ते हाथीचे कुमारनीपर जखनो जरेलो कनककलश जे हतो तेणे करी अजिषेक कस्यो, अने ते पठी तुरत ते कुमारने गुंढाकें करी लइने पोताना स्कंध उपर चढावी दीधो. तेवामां तो तुरत मंत्रीजनना हुकमथी तेने राजा ठे राव्यो. ठत्र, तथा चोतरफ विंजाता चामरोये करी सुशोजित थयो. आनंद युक्त एवा अनेक वंदिजनोना वुंदोये करी जय जय शब्दो ते समयने विषे थवा लाग्या. पठी ते कुमरने गाममां प्रवेश करवा माटे सचिवादिक सर्व नमन करी कहेवा लाग्या के, महाराज! आ आपना गाममां आप पधारो. तेवामां ते कुमारना सुमित्र नामा मित्रे विचारुं जे मारो सखा वीरांगदकुमार तो उत्तम एवा राज्यने प्राप्त थयो, ते घणुंज उत्तम कार्य थयुं. हवे हुं पण मारा मित्रनुं सुख जोतो थको खेळाये करी प्रष्टनरीते कोइ पण गामे जइने रहुं. एम विचारीने त्यांथी गयो, ते वीजा नगरने विषे प्रवेश करीने प्रवृत्त रीते रह्यो. तदनंतर राज्य तो प्राप्त थयुं, परंतु पोताना मित्रथी जुदा पडवाये करी वीरांगदकुमार अत्यंत व्यग्रचित्त थइ गयो. त्यारे मंत्रिये विनयपूर्वक पूछ्युं के, महाराज! आप आम अपशोपमां केम ठो? अने शुं आपने अपेक्षा ठे? ते कह्यो. तेवारे ते राजा थयेला कुमरे कह्युं के मारो प्राणप्रिय एक मित्र मारी साथे आंहिं थावे खो हतो, तेने हाल हुं देखतो नथी, तेथी मुने अत्यंत हृदयमां दुःख थाय ठे. माटे जो तेने कोइ पण ठेकाणेंथी शोधी लावे, तो मुने आनंद थाय. तेवां वचन सांजली सर्व सुजटो सर्वत्र दोड्या अने चोतरफ सुमित्र नो तपास कस्यो, परंतु कोइ स्थलमां तेने दीगो नहिं, त्यारे निराश थइ गयेला सुजटोये आवी कह्युं के, महाराज! ते पुरुष तो तपास करतां कोइ ठेकाणे थमोने मदयो नही. ते सांजली सशोक थयेला कुमारे कह्युं के, हुं गाममां प्रवेश करीश नहिं. त्यारे तो सर्व मंत्रीवगेरेये अत्यंत आग्रह पूर्वक प्रार्थना करीने महोटा उत्सवे करी ते राजाने पुरंमां प्रवेश कराव्या अने

તેજ ગામના મરણ પામેલા રાજાની આઠ કન્યાઈ હતી, તેનું પોતે પાણિય-
 દહણ કર્યું. પઠી તે દેવતાની સ્ત્રી સમાન આઠ સ્ત્રીયો સાથે સુખ વિલાસ કર
 તો થકો અશ્વંક શાસનવાલા રાજ્યને ઉત્તમ રાજાનો પેઠે પાલન કરતો હ્વો.
 પરંતુ પોતાના સુમિત્ર નામા મિત્રને હૃદયથી દ્વણમાત્ર પણ વિસ્મૃત કરતો
 નથી. હવે સુમિત્ર પણ પોતાની ઇઠાથી જે નગરમાં પોતે ગયો, તે નગરમાં
 જમતો હતો, જમતાં જમતાં ત્યાંની રહેનારી અને નરની વૈરિણી વૃક્ષા
 ગૃવી કોઈ રતિસેના નામની વેશ્યાયે તેને દીઠો. અને સ્નેહયુક્ત તેની સા
 મું અવલોકન કર્યું. અને પોતાની રતિસમાન કન્યા સાથે સમાગમ કરાવી
 ડ્રવ્ય હરણ કરવાની ઇઠાથી ગૌરવપણે તેને વોલાવ્યો અને વિચાર્યું જે આ
 પુરુષની આકૃતિ ઘણીજ સરસ છે, માટે જરૂર આ ડ્રવ્યવાન્ થશે! એમ
 વિચારીને તે સુમિત્રને ઉપર વોલાવી રૂઢે આસને વેસારી તેની ઉત્તમ સંજા
 વના કરી તથા તેને તાંબૂલાદિક આર્પી ખુશી કર્યો. પઠી રતિસેનાની પુ-
 ત્રીના કટાક્ષોથી વિંધાયું છે હૃદય જેનું એવો તે સુમિત્ર, તેની સાથે વિષય
 સુખને જોગવતો થકો પોતાની મેલે મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, ગણિ
 કાઈ જે છે, તે ડ્રવ્યથી રંજન થાય છે. પરંતુ ગુણવાનના ગુણોથી રાજી થા-
 તી નથી. જેમ મદિકા જે છે. તે હુર્ગંધવાલી વિષ્ટાપર વેસે છે, પરંતુ ચંદનની
 ઉપર વેસતી નથી. વલી ગણિકા ધનને માંટ ચાંચાલનો પણ સંગ કરે, તથા
 કુટ્ટી જનનો પણ સંગ કરે. કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ જાત્યંધાય ચ હુર્મુખાય
 ચ જરાજીર્ણાંચિલાંગાય ચ, ગ્રામીણાય ચ હુપ્કુલાય ચ ગલત્કુષ્ટાન્નિચૂનાય
 ચ ॥ યદ્વંતી ચ મનોહરં નિજયપુર્લક્ષ્મીલવશ્રદ્ધ્યા, પાણ્યસ્ત્રીપુ વિવેકકલ્પ
 સતિકાંસુ સ્ત્રીપુ કોરજ્યંત ॥૧॥ વેશ્યાઽસૌ દહનજ્વાલા. રૂપેધનસમન્વિતા ॥
 કામિન્નિયંત્ર દૂયંતે. યૌવનાનિ ધનાનિ ચ ॥ ૨ ॥ અર્થ:-જાતિથી અંધને,
 તથા સ્વરાત્ર મુખવાલાને, જગથી જીર્ણ થયેલા અંગવાલાને, ગ્રામીણને
 તથા સ્વગત્ર કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલાને અને ગલત્કોઢીયાને. લક્ષ્મીની લાલ
 ચથી મનોહર એવા પોતાના કલેવરને વેશ્યા જે છે, તે સ્વમંદપણે અર્પણ કરે
 છે. માટે વિવેકની કલ્પસત્રા ગૃવી પાણ્યસ્ત્રીને વિષે કયો સુહૃદ્જન આનંદ
 પામે? ॥ ૧ ॥ વલી આ વેશ્યા જે છે, તે અશિર્ની જ્વાલા છે, તે પોતાના
 સ્વરૂપરૂપ ઇંધનોથી યુક્ત છે, તે અશિર્જ્વાલાને વિષે કામી પુરુષો, યૌવન,
 તથા ધનને દોમી દીધે છે, આ પ્રમાણે સુમિત્ર વિચાર કરે છે, તો પણ

સ્નેહામૃતથી તથા હાવ જાવ, કટાક્ષથી વશ કરેલા એવા તે સુમિત્રે વિચાર્યું જે આંહીંજ રહી કેટલાએક દિવસ હું નિર્ગમન કરીશ? એમ વિચાર કરીને કેટલાએક દિવસ તે રતિસેના વેશ્યાને ત્યાંજ રહેતો હતો. પછી તે સુમિત્રની સાથે રહેવાથી કુટિની અત્યંત પ્રસન્ન થઈ. પરંતુ ધનની અતિલાલસાથી કેટલુંએક દ્રવ્ય સુમિત્ર પાસેથી તેને મળ્યું છે, તો પણ તે વેશ્યાએ જાણ્યું જે એની પાસે કાંહીં પણ હાલ દેખાતું નથી માટે હું માગું તો खરી, જો માગવાથી ના કહેશે તો તેને હું વિસર્જન કરીશ? એમ ધારી ઝૂપણાદિ કરની ઇલાથી ઝૂપણોજ માગવા લાગી. ત્યારે સુમિત્રે વિચાર્યું જે આ વેશ્યા કાંહીં થોડે દ્રવ્યે તૃપ્તિ પામશે નહીં માટે તેને ઘણું દ્રવ્ય હું આપું, એમ વિચારી એકાંત સ્થલમાં જઈ સુરમણિની યાચના કરવા લાગ્યો; તેથી ઘણુંક દ્રવ્ય પ્રાપ્ત થયું. તે સર્વ દ્રવ્ય તે રતિસેના પાયાંગનાને આપી દીધું. તે લીધાથી ફરી પણ દ્રવ્ય માગ્યું, અને કુમારે દીધું. એમ જેટલી વાર જેટલું એ રતિસેના વેશ્યાએ દ્રવ્ય માગ્યું તેટલી વાર તેટલું દ્રવ્ય સુમિત્રે તેને આપ્યું. તેમ ઘણું દ્રવ્ય સુમિત્ર પાસેથી વારંવાર મલવાથી તે વેશ્યાએ વિચાર્યું જે આ પુરુષ પાસે ચિંતામણિજ છે, કારણ કે જેટલું દ્રવ્ય હું માગું તું, કે તુરત તેટલું દ્રવ્ય લાવીને મુને આપે છે. માટે હવે તેની પાસેથી જેમ તેમ ઉપાય કરી તે ચિંતામણિ લઈ લેવો! એમ ધારીને તે ચિંતામણિને ચોરી લેવાની યુક્તિયો વારંવાર શોધે છે, પરંતુ કોઈ યુક્તિ તેને મળતી નથી.

હવે એક દિવસ તે સુમિત્ર હતો, તે પોતાનાં પહેરેલાં વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરવાને માટે પ્રવૃત્ત થયો, તેવા વખતમાં તે કુટિની એવી રતિસેના એ ઠલ કરી તે સુમિત્રનાં પડેલાં વસ્ત્રો શોધવા માંડ્યાં, તેમાં સુમિત્રના ઉત્તરીય વસ્ત્રને ઠેકે તે ચક્ષુપ્રદત્ત જે ચિંતામણી હતો, તે વાંધેલો હતો, તેને વેશ્યાએ ઠોડી લીધો. તદનંતર તે સુમિત્રે સ્નાન કરી પોતાનાં સર્વ વસ્ત્રો પહેરી લીધાં. થોડી વાર પછી પાતું તે વેશ્યાએ સુમિત્ર પાસે દ્રવ્ય માગ્યું, તેવારે તેણે હા કહી, અને એકાંતસ્થલમાં જઈ જે વસ્ત્રને ઠેકે ગાંઠવાલી મણિ વાંધેલો હતો, તે વસ્ત્રનો ઠેકો જોવા માંડ્યો, તો ત્યાં તે મણિજ દીઠો નહિં અને કોઈયે ચોરી લીધો એમ તેને માલમ પડ્યું, ત્યારે અતિ ચિંતાતુર થઈ તત્રત્ત્વ સર્વ જનોને પૂછવા માંડ્યું, અને કહ્યું કે તમે કોઈયે મારા વસ્ત્રને ઠેકેથી મણિ લીધો છે? તેવારે અતિ કપટ ઘટનામાં પ્રવીણ એવી તે કુટિની

रतिसेना हती, ते सामो अत्यंत विलाप करवा लागी अने कहेवा लागी
 के. हे छुट्ट! तारे जो हवे ड्रव्य न आपवुं होय तो सखुं अने अमारे जोतुं
 पण नथी, परंतु अमारे माथे खोटी चोरी खवडदार जो नाखी तो? तेवां
 वचन ते वेश्यानां सांजली सुमित्रे विचारुं जे जरूर आ पापणी अने वि-
 श्वासघात करनारीये मारो मणि चोरी लीधेलो ठे. एमां कांइ पण संशय
 नथी. माटे हवे मारे आ वेश्यानी साथे रहेवुं पण उचित नथी. अने वली
 मारा मणिनी चोरी थड ठे ते माटे आ वेश्याने कांही न कहेतां राजा पासे
 जड फरीयाद करवी तेज वात योग्य ठे. माटे फरीयाद पण करूं. एम वि-
 चारी सलज्ज थइने राजा पासे फरीयाद करवा माटे देशांतर तरफ चाढ्यो
 अने मार्गमां चालतो चालतो विचार करवा लाग्यो जे, अरे धिक्कार ठे अ-
 ज्ञानने! जे अज्ञानथी लोचणी एवी ते वेश्याये जेम जेम मारी पासे जेट-
 लुं जेटलुं ड्रव्य माग्युं, तेम तेम तेटलुं तेटलुं में ड्रव्य तेने आप्युं, तो पण
 ते पापणीनी तृष्णा वृद्धिंगत थातीज गड. ते तृष्णाथी विश्वासी जनना
 झोहने करनारी पापणीये मने वंच्यो? तेणे मनेज वंच्यो एम नथी, परंतु
 पोताना आत्माने पण तेणे वंच्यो ठे. कारण के ते वेश्याये एम जाण्युं जे
 आ चिंतामणि तेनी पासे ठे, ते जेटलुं जोइये, तेटलुं ड्रव्य तेने मले ठे,
 नेथी ते मणि जो हुं चोरी लहुं, तो मुने पण तेनी पठे अनर्गल ड्रव्यनी
 प्राप्ति थाय. पण तेने एम ग्वर नथी के मणिनो विधि तथा मंत्र जाण्या
 विना ते फलदायक थाय नहिं, माटे तेणे मणि मारी पासेथी चोरी लीधो
 पण तेथी तेने कांही वांछित फल प्राप्त थवानुं नथी अने तेनी पासे ते
 मणि ठे, ते पथ्यर समान फलदायक ठे. माटे ते मणिथी थतो लाज न
 होवार्थी तेणीये पोताना आत्माने पण वंच्यो ठे. अर्थात् चोरी पोताना
 स्वार्थ माटे करी तो पण तेनो स्वार्थ न सख्यो. अने आकरुं चोरीनुं पाप
 कर्म वांध्युं. हवे एवो ते कयो प्रकार ठे के जेणे करी ते वेश्यानुं जेनुं थाय
 अने मारुं पोतानुं साक्षात्म्य देखाडीने ते मारा महामणिने हुं तेनी पासेथी
 पावो लहुं!! कहेलुं ठे के ॥वनः॥ उपकारिण्युपकारं, वैरनिर्यातनं रिपोः ॥
 कर्तुं नैव समर्था ये, तेषां धिक् पुनर्पार्यता ॥ १ ॥ अर्थः—उपकार करनार
 नो प्रत्युपकार, शत्रुनुं वैर खेवुं, ते वेहु वानां कन्याने जे अशक्त होय ठे,
 तेना पुनर्पार्यते धिक्कार ठे. एम संकल्प विकल्पना कल्लोडथी व्याकुल ठे

ચિત્ત જેનું એવો એ સુમિત્ર, ક્રમે કરી જમતો જમતો જાજાં જેમાં પ્રાસાદ
 ઠે, અને જાજાં જેમાં ઉદ્યાનો ઠે, જેમાં કોઈ મનુષ્ય તો રહેતુંજ નથી એવું
 કોઈ એક નગરને દેખતો હવો. પઠી તેવા નગરને દૂરથી જોઈ વિસ્મય પા-
 મીને તેણે તે નગરની અંદર પ્રવેશ કહ્યો. અનુક્રમે સર્વ નગરને જોતો થકો
 તે નગરના રાજમંદિરમાં આવી પહોંચ્યો, ત્યાં પણ સર્વ સ્થલ નિર્જન જોઈ,
 તે રાજમંદિરની સત્તમ ઝૂમિપર ચડી ગયો. ત્યાં કર્પૂરથી ઝરેલાં ઠે મસ્તક
 જેનાં તથા પુષ્પની માલાથી સુશોભિત ઠે ગ્રીવાઈ જેની અને સાંકલથી વાં
 ધેલા ઠે પગ જેના એવી વે હાથળીયો દીઠી. પઠી સંત્રમ યુક્ત અરહું પરહું
 જોતો થકો વિચાર કરવા લાગ્યો કે, અરે! હું આહિં કયાં ચડી આવ્યો!
 અને વે હાથળીયો આહિં કોણે વાંધી હશે? એમ કહીને વલી ઘડીક વિ-
 રામ પામ્યો. પાઠો વલી સંત્રમથી ગાંઝાની પેઠે આમ તેમ જોવા લાગ્યો,
 ત્યાં ગવાક્ષને વિષે પડેલી શ્વેત અને કૃષ્ણ એવા અંજનની ઝરેલી વે શીંશીયો
 નજરે પડી, અને તે શીંશીની પાસે એક આંખમાં અંજન કરવાની શલાકા
 પણ દૃષ્ટિગોચર થઈ. તે સર્વ જોઈને સુમિત્રને સંત્રમ મટી શાંતિ થઈ અને
 તેણે જાણ્યું જે જરૂર આ યોગાંજનનીજ શીંશીયો ઠે, કારણ કે આ વે હા-
 થળીયોની પાંપણો ધોલી ઠે, કારણ કે તેની પાંપણોમાં ધોલી શીંશીમાં
 પડેલા ઝંસડ જેવું ઝંસડ આંજેલું ઠે. માટે હું જાણું છું જે આ વે હાથળીયો
 ઠે, પરંતુ તે વે હાથળીયો નથી, પણ તે વે સ્ત્રીયોજ ઠે. અને તે વે સ્ત્રીયોને
 કોઈ એક યોગી પુરુષે, આ શ્વેતયોગાંજન આંજી હાથળીયો કરી દીધી ઠે.
 વલી કદાચિત્ જો આ કૃષ્ણાંજન જે શીંશીમાં પડેલું ઠે તેથી પાઠી પૂર્વ
 રૂપની સ્ત્રીયો થાય તો થાય. જે જાત્રી હશે તે યાશે અને એ કૃષ્ણાંજન
 આંજવાથી કાંઈ આપણને અડચણ પડવાની નથી. જો સ્ત્રીયો નહીં થાય,
 અને હાલ જેમ વેદુ હાથળીયો ઠે, તેમજ રહેશે, તો પણ કાંઈ ફિકર જેવું
 નથી. એમ વિચારીને તે સુમિત્રે શીંશીમાંથી કૃષ્ણાંજન લઈ તે વેદુ હાથ-
 ળીની ચક્રમાં આંજી દીધું. તેથી તુરત તે હાથળીયો વે ઉત્તમ કામિનીયો
 થઈ ગઈ. અને સુમિત્રે તે વેદુ જળીયોને કુશલપ્રશ્ન પૂચ્યું. ત્યારે તે વેદુ સ્ત્રીયો
 યે કહ્યું કે આપના સમાગમથી હવે અમારું કુશલ થયું! ત્યારે સુમિત્રે કહ્યું
 કે, હે ઉત્તમ જામિનીયો! મારા ચિત્તને આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરનારું તમારું વૃ-

सांत मने सविस्तर कहो. ते सांजली वेहु महिलाउं कहेवा लागीयो के हे जाग्यशाली पुरुष ! अमारुं वृत्तांत अमे जे कहीये, ते सांजलो. गंगानदी थी उत्तर दीशामां चडक नामनुं एक नगर ठे, तेमां गंगादित्य नामा श्रेष्ठी बसे ठे, तेनी वसुधारा नामा एक स्त्री ठे, तेने आठ पुत्रो ठे, तेनी उपर अमो जया अने विजया नामनी वे कन्याउं अयेलीयो ठेये. ते हाल यौवना वस्थाने प्राप्त थैयो ठेये.

हुवे ते गंगानदीना कांठा उपर उद्याननेत्रिपे क्रियावान्. शौचधर्मतत्पर, पुराणव्याख्यानने वांचनार, वैदिक अने ज्योतिषनिमित्तने पण जाणनार, देखवामां सरल अने अंतःकरणमां कूरपरिणामी शर्मक नामनो कोइएक परिव्राजक रहेतो हुतो. तेने अमारा पिताये गुरुजावथी जोजन करवा माटे घेर घोलाव्यो, अने घणाज मानथी स्वस्थ आसनपर बेसाख्यो. त्यार पठी तेने अमारा पिताये शाल, दाल वगेरे उत्तम जोजन, एक थालीमां पीर स्यां, त्यारे ते जमवा लाग्यां. ते वखत अमो वेहु बेनो गुरुजावथी तेने पंखा थी पवन नांखवा लागी. तेवामां तो तेने अमारुं वेहु जणीयोनुं अति रमणीय रूप जोतां अंगमां अनंग उत्पन्न थयो, तेथी आर्त्त थयो थको अशन ध्यान ठोडी चित्तमां चिंतववा लाग्यो के अरे ! रंजा नामक अप्सरा सरखी आ वे स्त्रीयोथी में जोग न जोगव्या, तो मारुं तपथी. पण शुं बलवानुं ठे ? अने क्रियार्थी पण शुं बलवानुं ठे. जाजुं शुं कहूं. परंतु तेउनी साथे जोग जोगव्या विना मारुं जे जीवित ठे. ते वृथाज ठे. बली पण विचारवा लाग्यो जे संसारमां वस्तुतः सार जो जोइये, तो तो सारंगपद्मी समान लोचनवा ली ललनाज ठे ॥ यतः ॥ प्रियादर्शनमेवास्तु. किमन्येदर्शनांतरेः ॥ प्रार्थ्यते येन निर्वाणः, सरागेणापि चक्षुषा ॥ १ ॥ क्षीरसागरकल्लोल. लोललोचन याजनया ॥ असारोऽपि च संसारः, सारवानिव लक्ष्यते ॥ २ ॥ अर्थः—मने तो प्राणथी वाहली एवी स्त्रीनुं दर्शनज हो. कारण के बीजाउंना दर्शनथी शुं बलवानुं ठे ? जेना दर्शनथी निर्वाण पण सराग चक्षुथी याचना थाय ठे ॥ १ ॥ क्षीरसागरना कह्लोल समान चपल नेत्रवाली आ स्त्रीयोथी असार एवो पण संसार, सारवृत्त जेवो देखाय ठे. बली पण ने विचारवा लाग्यो के, एक हुंज आ स्त्रीयोथी दोन पाम्यो हुं. एम नथी. परंतु ब्रह्मा जे हुता, ते पण अप्सराउंथी दोन पाम्या ठे, अने गौरी तथा गंगाथी माहादेव सन्मयवश

थया ठे. गोपांगनाथी गोविंद पण पुष्पवाणना पासमां पडेला ठे. तो हुं जेवानो तो एमां व्रतनो मद क्यांथीज रहे? एवी रीते अनित्य अने तुष्ठ विचारथी कटपना कख्यो ठे अमारा वेहु जणीनो समागम जेणे एवो ते परिव्राजक, संघांत थयेला मनने ठेकाणे लावतो कांश्क अमारुं ध्यान करतो थको चूप थइ वेठो, अने ते ध्यानथी जोजन करतो अटकी गयो. त्यारे तेवी रीतना यनेला ते परिव्राजकने जोइने अमारो पिता संघात चित्त थइ गयो, अने कहेवा लाग्यो के महाराज! तमो जमता जमता बंध केम पड्या? जमो, जमो. शुं तत्त्व चिंताये करीने हाल आ शीतान्न आपने जावतुं नथी? एम वारंवार, जोजन करवा माटे तेनी प्रार्थना करी. त्यारे तेणे कहुं के आ प्रकारना दुःखथी दग्ध थयेलो ते जोजन केवी रीते करी शके! एम कहीने तेणे जावरहित केटलाएक आसो लीधा. पठी जोजनानंतर अमारा पिताये तेने पूछ्युं के हे तापस! आपने दुःख ते शुं ठे? त्यारे तेणे कहुं के त्याग कख्यो ठे सर्वनो संग जेणे एवा मुने तमारा सरखानो संग जे ठे, तेज दुःख ठे. कारण के एकांतजक्त एवा तम सरखा सुजनजनोना दुःखने जोवाने हुं समर्थ थतो नथी. जो हुं तमारे त्यां न आव्यो हत, तो मने दुःख था तज नही. अने ते दुःख हुं पठीथी कहीश पण हाल नहि कहुं. एम क हीने ते तापस पोताना स्थानप्रत्ये गयो. ते पठी अमारा पिता पण तेना वचनथी सशंक थयो ठतो तेनी पठवाडे गयो, अने त्यां जइने एकांत स्थल मां वेठेला ते परिव्राजकने पूठवा लाग्यो के महाराज! आप शामाटे ते वखत विचारमां पड्या हता? ते कहो. त्यारे तापसे कहुं के अरे! मारे तो नदीनो अने वाघनो न्याय थयो ठे, एटले जो आ तरफ जाय तो पूरमां आवेली नदीमां मूवे, अने जो बीजी तरफ जाय तो व्याघ्र खाइ जाय, मा टे मारे पण तेमज थयुं ठे. जो तमो पूठो ठो, ते न कहुं तो तमने दुःख खागे ठे, अने जो कहुं हुं, तो आ मारो तपस्वीनो धर्म जाय ठे. तथापि तमे अमारा एकांत जक्त ठो माटे हे श्रेष्ठि! हुं तमने कहुं हुं, ते सांजलो. हुं जे वखते जमवा वेठो हतो, ते वखते तमारी वे पुत्रीयो मुने पंखाथी पवन नांखती हती, त्यां में जमतां जमतां तेनां थंगलक्षण जोयां, तो मने एम माखम पड्युं जे आ वेहु कन्या ठे ते कुलक्षणीथी नरपूर ठे अने आ नाथी ते शेठना कुलनो थोडा वखतमां नाश प्राशे! तेवी रीतना जावि

कुलक्षयने जाणी तत्काल मारा हृदयमां महा खेद उत्पन्न थयो. ते वखत जे तमोये पीरसेलुं अन्न सरस हतुं, ते सर्व नीरस थइ गयुं. तो पण तमोये उयारे मने वारंवार “जोजन करो, जोजन करो” एम कह्युं, त्यारे मे यत्किं चित् जावरहित जोजन कस्युं.

ते सांजली अमारो पिता कहेवा लाग्यो जे महाराज ! मारा कुलनो क्षय न थाय तेवो कांइ उपाय ठे ? जो होय तो कहो. त्यारे तपस्वी वोढ्यो के जे वो घटे तेवो उपाय नो तमो करशो, तो थाशे. पण ते करवो घणो डुप्कर ठे ? ते सांजली श्रेष्ठी वोढ्यो के कुलरक्षाने माटे डुप्कर कार्य हशे, ते पण करशुं. त्यारे ते परिव्राजक वोढ्यो के प्राणथी पण वद्वज होय परंतु निर्लक्ष्ण तथा जेथी आपणुं सर्व वगडी जलुं होय, तेवी वस्तुनो ज्ञाता पुरुषे जलदीथी त्यागज करवो. कारण के तेवी वस्तुनो त्याग करवाथीज श्रेय थाय ठे; माटे मारुं तो ए कहेवुं ठे के ए तमारी वेहु प्रिय पुत्रियोने सारीरीते नवरावी, चंदनागरु लिंपी, सद्गुणोथी अलंकृत करी, शांतिकर्म करावीने एकांतमां जइने मंजूषामां नांखी ते मंजूषा गंगामां तरती मूको. एम करवाथी तमारा वंशने सुख उत्पन्न थाशे ? ए वाक्य सांजली मूढ जेनुं मन ठे, एवो ते अमारो पिता, तेनुं कहेलुं सर्व अंगिकार करी घेर आवो.

तदनंतर अमारा पिताये उत्तम एवी मंजूषा करावी, तेनां ठिडो सर्व मीणथी पूरावी कांही पण वोढ्याविना अमने वेहुने अंदर नांखी, अने कोइ पूढे तो कहे के जेनो विवाह करवो ठे एवी आ कन्याउने मंजूषामां वेसारी गंगामां वहेवराववी जोइये अने गंगाने जोवराववी जोइये. कारण के अमारा कुलनी एवी परंपराज ठे. आ प्रमाणे कहेतो अको परिव्राजकनी साथे पेटी उपडावी गंगा तरफ चाल्यो, त्यां आवी ते पेटीने रहःस्थलमां स्थापन करीने गंगाना कांठा उपर शांतिकर्म करीने प्रातःकालने विपे ते पेटीने जलमां मूकी दीधी. पठी विषादयुक्त थइ घेर आवी तेणे सर्व शोकनुं श्रुत्य कस्युं.

हवे ते छुष्ट परिव्राजक पण पोताना मठमां जइ पोतानी धारेखी झपा पार पाडवाना सबवथी हर्षायमान थइ स्वशिष्यवर्गने उतावळधी कहेवा लाग्यो के हे शिष्यो ! गंगादेवीये मारा मंत्रनो सिद्धिने माटे पूजोपकरणे करी युक्त एवी एक मंजूषा कृपा करी हाल आवण्डी ठे; तेमाटे तमो त्यां जइने गंगामां तरती आवती ते पेटीने खगिन लइ आयो. पण ते

पेटी उघाडशो नहिं हो. कारण के जो तमो उघाडशो, तो मारे मंत्रसाध-
नमां विघ्न थाशे ? एवं सांजली विस्मय पामेला ते सर्वे शिष्यो गंगाना
कांठापर गंगाना प्रवाहने जोता जोता चार कोश परंत चाट्या गया. परंतु
ते मंजूषा तेजने दृष्टिगत थइ नहिं. हवे ते पेटी दृष्टिगत तेने न थइ, तेनुं
कारण कहे ठे. के एज गामनो सुजूम नामा राजा हतो, ते गंगाना कांठा
पर क्रीडा करतो हतो, तेणे गंगाना प्रवाहमां तरती आवती ते पेटी नजरे
दीठी, के तुरत लइ लोधो. ने उघाडाने जोवा लाग्यो, तो तेमां अद्भुत
रमणीय स्वरूपवालोयो अमने जोइ, अने जोतावेत कामार्त्त थयो अने पो
ताना मंत्रीने कहेवा लाग्यो, के अहो आ आश्चर्य तो जुवो ॥ यतः ॥
किन्नारी किमु किन्नरी किममरो विद्याधरी वाऽथ वा, किं नागानुचरी
किमंवरचरी किं वांवररी किन्नरी ॥ किं गौरीहरि सुंदरी किमथ किं, किं चेह
वागीश्वरी, तारुण्यद्रुममंजरी स्मरपुरी साक्षात् किमेषा जुवि ॥ १ ॥
पातालकन्ये किं विद्या, धर्यौ स्वर्वांगने च किं ॥ किं वा नृपसुते एते, जो
जो व्रत युवां च के ॥ २ ॥ अर्थः—अरे आ ते शुं नारी हशे ! के किन्नरी
हशे ! के विद्याधरी हशे ! के नागनी दासी हशे ! आकाशचरी हशे ! के किन्न
री हशे ! के शुं गौरी हशे ! के विष्णुपत्नी लक्ष्मी हशे ! के वज्रो सरस्वती हशे !
के तारुण्यवृक्षनी मंजरी हशे ! के आ ते रतिपतिने रहेवानी साक्षात् नगरी
हशे ! के कोण हशे !!! तेम विचारीने अमने वेहुने पूछवा लाग्यो के, हे
कामलतिकाउ ! तमो वेहु जणायो पातालकन्या ठो, के विद्याधरी ठो, के
राजकन्या ठो, के कोण ठो ? ते मुने यथातथ्य रीते कहो. ते प्रमाणे रा-
गाईवचनथी राजाये अमोने पूछ्युं तो पण अति दुःखदुःखित एवी अमो
ये कांही पण जवाब दीधो नहिं. एवा समयमां राजानो अन्निप्राय जाणी
ने तेनो मंत्री कहेवा लाग्यो के हे राजन् ! आप विचार करो. कोइ पण प्र-
थल कारण विना सर्व अंगे शणगारेली अति कमनीय, तथा तारुण्यने प्राप्त
थयेली एवी आ कन्याउने केम त्याग करे ? ते माटे कोइये पण पोताना
स्वार्थ साधवा माटे आ वेहु कन्याउने पेटीमां पूरो गंगामां वहेती मूर्की
छागे ठे. माटे मारो मत तो एम ठे के, आ ए वेहुने काढी लइ बीजी वे
कन्याउं आज मंजूषामां पूरी गंगामां वहेती मूर्किये ? ते वाक्य सांजली
बीजो कोइ काह्यो माणस बोढ्यो के मारो तो ए मत ठे जे आपणने आं-

हिं गंगाना कांठा पर वीजी वे कन्यायो उपलब्ध आवी, ते घणुं छुस्तर ठे; माटे कन्याउज पाठी पेटीमां मूकरी, एवी कांइ जमर चासती नथी. माटे वनमां फरती वे वानरीयो अंदर मूकरी दइये. ते वचन सांनली राजा खुशी थइ गयो अने कहेवा लाग्यो के तमारो विचार ठे. ते मुने सुंदर लागे ठे; माटे तमे जे कहो ठो तेमज करबु आपणने उचित ठे. एम कहीने अमने बेहुने पेटीमांयी लइने ते पेटीमां वे वानरीयो मूकरी दीधी अने पाठी जेम हत्ती तेमज पेटी बंध करी पाणीमां वहेती मूकरी हर्षसहित ते राजा आंहिं आव्यो.

हवे ते परिव्राजकना शिष्यो जे हता, ते विचार करवा लाग्या के गुरुना कहेवा प्रमाणे हजी सुधी ते पेटी तो आवी नही. परंतु आपणा गुरु खोटुं तो कदी बोलेज नहिं, माटे आपणे मुंजाइने कार्यसिद्ध थया विना पातुं जावुं ते ठीक नही. एम घणी वार सुधी विचार करना करना चाल्या जाय ठे, तेवामां तो सुजूम राजाये जेमां वे विकट वानरीयां पूरी ठे, तेवी ते पेटी गंगाना प्रवाहमां तरती तरती आवती छुरथी शिष्योये दीनी. त्यां तो ते नजीक आवी पडोची अने तेने सर्वे जणे खेंची लीधी. लइने एमने एम ते पापी परिव्राजकने आपी दीधी.

पठी ज्यारे सूर्य अस्त थयो. त्यारे ते गुरुये पोताना शिष्योने कहुं के, हे शिष्यो! हुं तो आ पेटी लइने साने मंत्रागधन करवा आ मठमां वेसुं हुं, अने आ पेटी लइने मठनी अंदर जाउं हुं. तमारो तां हमणांज आ मठने छारे बहारथी ताहुं दइने छुर जइने बेमवुं. आ मठनी अंदर कोइना कांइ करुण शब्द थाय अथवा कोइ तमोने बोलावे, तो पण तमारो सांनली घेसी रडेवुं. परंतु आ मठनी आगल पण आववुं नही, अने ताहुं पण उघा डवुं नही. कारण के तेम तमो जो आवो, तो मारे मंत्रसिद्धिमां विम थाय! ते सांनली सर्व शिष्योये तेनी कहेली सर्व वात कबूल करी. पठी ने पापी परिव्राजक पोताना मठमां पेटी लइ हर्ष सहित मठनुं छार दइने अंदर पेठा अने सर्व शिष्यो तेना कहेवा प्रमाणे मठना छारने बहारथी ताहुं दइने छुर जइ वेवा.

हवे ते परिव्राजक पेटीनी समीप जइने कहेवा लाग्यो के, हे जडे! तमारीपर तुष्टायमान थयेकां गंगांदवीये कृपाये करी देवस्वरूप एवा हुं रूप वर

તમોને આપ્યો છે, તેને સ્વીકાર કરો. એમ કરતાં હું પણ તમારી પાસે યા-
ચના કરું છું જે રતિસમાન રૂપવતી તમે મુને પતિત્વે અંગીકાર કરો. હું
તમારો કિંકર છું, માટે દયા કરી મુનેજ સ્વામી કરી કૃતાર્થ કરો. એમ
કહી જેવામાં તે પેટી ડઘાડી અંદર હાથ નાંખે છે, તેવામાં તો સ્વજાવથી
અતિચંચલ, પેટીની અંદર ઘણી વાર પૂરવાથી ઘણીજ ક્રોધાયમાન થયે
છી, ઘણા વખતની ચૂંચથી સૂકાઈ ગયેલા ડદરવાલી, એવી વે વાનરીયોયે
તેનો હાથ પકડ્યો. પકડીને એકદમ ઠેકડો મારી પેટીથી વેહાર નીકળી
પોતાના ઢાંતોયે કરી તે તપસ્વીના કાન, નાક, હોઠ, કપાલ, ગાલ, કરડી
ચાધાં, તથા હાથ, પગ વગેરે સર્વ વીજા અંગોને તીક્ષ્ણ નખોયે કરી વત
રડી લોહીલણ કરી મૂક્યો. તે વખત પરિવ્રાજકથી મઠને વેહાર તાલું દી
ધું હોવાથી કમાડ જાંગી વાહેર પણ જવાયું નહીં, અને અત્યંત દુઃખી થયો.
ચારે મહોટી રાહ્યો નાંખી પોકાર કરવા લાગ્યો કે, હે શિષ્યો! જલ્લદી ધો
ડો ધોડો!! અરે આ ડુષ્ટ વાનરીયો મારું તીક્ષ્ણ કરી જાય છે!!! આ
પ્રમાણે વિલાપ કરતો કરતો ચૂતલને વિષે જમરી ચાડ પડી ગયો. હવે શિ
ષ્યો જે હતા, તે પોતે ગુરુનો વિલાપ સાંજલે છે, પરંતુ ગુરુએ પુર્વે કહ્યું છે, કે
“કોઈ કરુણશબ્દ કરે, કે વોલાવે, તો પણ તમારે મઠ નજીક આવવુંજ
નહીં અને તાલું પણ ડઘાડવું નહીં.” જો આવશો તો મારી મંત્રસિદ્ધિમાં
વિઘ્ન થાશે? તે સંજ્ઞારી સર્વ શિષ્યમાંહેલો કોઈ પણ શિષ્ય, ત્યાં ગયો નહિં.
પછી તેના સર્વ અંગોને દુધાતુર એવી વે વાનરીયોયે ચાર પદોર પર્યંત ચૂંચ
ચૂંચ્યાં, તેથી તે પરિવ્રાજક પ્રાણમુક્ત થયો; પરંતુ અજ્ઞાનતપથી તે મરણ પા
મીને રાક્ષસપણે ઉત્પન્ન થયો. અને વિજંગજ્ઞાને કરી રાક્ષસાવતારમાં પણ
તેણે એવું જાણ્યું જે પૂર્વજન્મે કામાતુરપણાથી મેં વરવા ઇટેલી અને યુક્તિયે
કરી પેટીમાં નખાવી ગંગામાં વહેતી મૂકાવેલી એવી વે કન્યાનું સુચૂમરા-
જાયે હરણ કર્યું છે, અને લુચ્છાઈથી તેને વડલે વે વાનરીયોને પેટીમાં મૂકી
મારા પ્રાણ લેવરાવ્યા છે, એમ વારંવાર તે સુચૂમરાજાનું વૈર સંજ્ઞારી તે સુચૂ-
મરાજાને મારી નાંખ્યો, અને તેના આ સર્વ નગરને ડજડ કર્યું. અને પૂર્વ
જન્મનો અમારી સાથે અપૂર્વ પ્રેમ હોવાથી અમારો વચાવ કહ્યો. વલી હે
ચતુર પુરુષ! આ એક શીશીમાં કાલું અને એક શીશીમાં ધોલું, એ વે જાત
નું અંજન છે, તે પણ તે રાક્ષસનુંજ કરેલું છે. જ્યારે તે રાક્ષસ વાહેર જાય છે,

त्यारे अमो वेहु जणीयोने श्वेत अंजन आंजे ठे, तेथी अमो वेहु हाथणी यो थड जाइये ठेये. अने पाठो ज्यारे फरीने आवे ठे, त्यारे पाहुं आ कृष्ण अंजन आंजे ठे, तेथी पाठी अमो वेहु स्त्रीयो थड जाइये ठेये.

आ प्रमाणे अमरुं वृत्तांत तो आप सुद्ध जन पास अमोये सविस्तर क-
सुं. इवे अमारा अंतकरणनो जे विचार ठे, ते अमो आपने कहीये ठेये के,
हे सज्जन! आप सावकाशथी श्रवण करो. शून्य घरमां रद्दीने अत्यंत
दुःखित एवी अमोने आ यमराज सरखा राक्षसथकी दया करी गोढायो.
तेवां ते कन्याउनां वचनथी कारुण्ययुक्त, तथा प्रार्थनाना जंगथी जयवा-
लो एवो ते सुमित्र, कहेवा लाग्यो के हे स्त्रीयो! ते राक्षस, केदले दिवसे
आंहिं आवे ठे? अने ते क्यां जाय ठे? त्यारे ते स्त्रीयोये कसुं के ते राक्षस,
राक्षसद्वीपमां जईने वे त्रण दिवसे पाठो जलदी आंहिं आवे ठे. अने
आंहिं तो एक पक्ष अथवा मास पर्यंत रहे ठे. अने आजनी राते तो ते
जरूर आववानोज ठे. माटे हे जाग्यशालिन! तमो हेठल जोंयरामां
प्रवन्नरीते रहो. प्रजातमां पाठो ते पूर्वोक्त स्थाने जातो रहेशे. ते पठी
आपणे यथेष्ट अने यथोचित कार्य करसुं. पठी सुमित्र पण ते सर्व वृत्तांत
सांजलीने स्त्रीयोना कहेवा प्रमाणे पाहुं अंजन आंजी पूर्ववत् हाथणीयो
करीने त्यांथी नीचे उतरि ते राजमहेलना जोंयरामां संताड वेवो.

संध्यासमय ज्यारे थयो, त्यारे ने राक्षस पण तूर्णतार्थी त्यां आठ्यो. आर्वीने
नित्यनी पेठे अंजन आंजी तेने स्त्रीयो करीने कहेवा लाग्यो, के अरे! आंहिं
कोइ पण मनुष्यनो गंध आवे ठे? ए सांजली ते वेहु जणीयो कहेवा लागीयो
के आंहिं कोण मनुष्य ठे? अमे वे मनुष्य ठेये, बीजो कोइ मनुष्य आंहिं
ठेज नही. पठी रीते कहीने ते वेहु जणीयोये राक्षसने विश्वास पमाडयो.
पठी रात्रि रद्दी ने सवारमां पाठो राक्षस, राक्षसद्वीपमां जया नवार थयो,
त्यारे ते वेहु जणीयो कहेवा लागी, के अमो आंहिं बीजे ठेये, माटे तमो
पाठा जलदी आवजो. ए प्रमाणे स्त्रीयोनां सानुराग वचन सांजली खुशी
थड पाहुं वेहु जणीयोने अंजन आंजी हाथणीयो बनावी चाख्यो गयो.
सुमित्रे राक्षसनुं निर्गमन थयुं ते जाणुं, तेथी नुरत पाठो मेटेलनी उपर
चडी गयो. अने त्यां अंजनना योगथी ते वेहुजणीयोने हाथणीयो मटाडी,

अंजननी वेहु शीशीयो लइ, ते राक्षसे संग्रह करेलां रत्नो नो जरेलो महोदो कुंज लइ ते वेहुने स्त्रीरूपे उपरथी नीचे उतारी, तेमां एक जणीने उष्ट्री घनावी अने वोजी स्त्रीसाथे ते उष्ट्री उपर चडी वेगो, अने त्यांथी तुरत ज्यां पोता नो मित्र राज्यने प्राप्त थयेलो ठे, ते शालपुर तरफ जवा माटे निकट्यो. पठी सुमित्र केटला एक दिवसोये कोइ एक मंत्रसिद्ध पुरुषने मढ्यो, अने तेने पोतानुं वनेलुं सर्व वृत्तांत सविस्तर कही दीधुं. जाण्युं ठे सर्व वृत्तांत जेणे एवा ते सिद्धपुरुषे तेनुं अत्यंत आश्वासन कखुं अने कखुं के हे मित्र! तुं निर्जय रहेजे. तारे राक्षसनो कोइ पण तरेहनो जय राखवो नहिं.

दवे ते राक्षस पाठो पोताने स्थानके आवीने जुवे ठे, त्यां पोतानी वेहाथ णीयोरूप स्त्रीयो तथा रत्नो जरेलो कुंज, तथा श्वेत, कृष्ण एवी अंजननी वे शिशियो, ए सर्व दीतुं नहिं. तारे तो राक्षस, अत्यंत क्रोधांध थइ गयो, अने उष्ट्रीना पगलाने अनुसारे एकदम त्यांथी चाढ्यो. ते चालतां चालतां जे ठेकाणे सुमित्र सिद्ध पुरुषने मलीने रह्यो ठे, ते स्थान पासे आव्यो. त्यां अत्यंत रुद्र जेनी काट्टति ठे, अने महाडुष्ट, कू, कू, एवो मुखमांथी शब्द करता, त्रण लोकने कंपावता, सुमित्रनी पठवाडे आवेला एवा ते राक्षसने बलवान् सिद्धपुरुषे दीगो. अने देखतावेतज थांजलानी पेंठे स्थिर करी मूक्यो, जेथी ते हाडी पण न शके अने चाली पण न शके. पठी ते राक्षस तेनुं माहात्म्य न जाणीने चमत्कार पास्यो थको कहेवा लाग्यो के, अहो! राक्षसथकी पण सिद्धपुरुषो मंत्र शास्त्रमां अति प्रवीण होय ठे, ते वात सांजली हती खरी, पण हे सिद्धपुरुष! तमोये ते वात प्रत्यक्ष अमोने देखाडी. माटे हे दयालु सिद्धजन! तमोयेस्तंज समान तथा जड तुल्य मने करी नांख्यो ठे, माटे ठोडी मूको, अने किंकरीजूत थयेला मने कांश्क आझा फरमावो. आवां तेनां वचन सांजली सिद्धपुरुषे कखुं के, हे पापिष्ट! दुष्ट! डुरात्मन्! धिक् पडो-तारा अवतारमां? जा, हुं तुने आझा तो पटली ज करुं तुं. के महरणागत थयेला आ सुमित्रनी साथे तुं वेर राखीश नहिं. खबरदार! जो जरा पण वेर राख्युं ठे तो?

ते सांजली राक्षसे कखुं के, हे घृणाळु पुरुष! तमारा कहेवा प्रमाणे हुं निश्चे करीश. परंतु महेरवानी करी आ प्राणथकी, पण बहज एवी मारी

पण वे स्त्रीयो मने पाठी सोंपावो. एवां वचन सांजलो ते पलादने सिद्धपु-
रुपं प्रतिबोध देवा मांरयो, के हे पुरुषाद! जे स्त्रीयो माटे तुं पूर्वजन्मने
विषे तपोनेग पांम्यो, तथा वानरीना द्वायथी जूमे दाले मरण पांम्यो, अने
वली मिथ्या कष्टक्रिया करी देवदुर्गतिने (राक्षसपणाने) प्राप्त थयो, तो
पण हजी तुं नरकगतिनुं कारणचूत एवुं जे परस्त्रीगमन तेने ठोडवाने छ-
तो नथी? एवी रीते सिद्धपुरुषे अत्यंत तेने धिकारी दीथो; तेथी ते राक्षस
प्रतिबोध पासीने पोतानो सुमित्रे आणेलो रत्नो कुंज, तथा वे स्त्रीयो ते
सुमित्रने सोंपो वेंर त्याग करी पोताना कोरेला सर्व अपराधने खमावी स्व-
स्थान प्रत्ये गयो. राक्षस गया पठी अत्यंत हर्षचरे करी प्रफुल्लित ठे देह
जेनो एवो सुमित्र, ते कृतोपकारी सिद्धपुरुषनी स्तुति करवा लाग्यो. के हे
सिद्धजन! परोपकारिन्! हे दयालो! हे सत्त्ववान्! साहसिक, धीर, ते
आत्मा जगतमां आपज वो. कारण के आपे दुष्ट, पापिष्ट, एवा ए राक्षसने
पण प्रतिबोध पमाड्यो. वली मांरं पण स्त्रीयो सहित आपे रक्षण करुं,
माटे आपनो गुण उजिंगण हुं क्यारं यद्दश! एम ते सिद्धपुरुषनी स्तुति
करी, त्वारे ते सिद्ध पण सुमित्रनी प्रशंसा करी कहेवा लाग्यो के, हे सु-
मित्र! साहसिक जनमां अने धर्मिष्ठ जनमां तो तमेज श्रेष्ठ देखौठो ठो.
कारण के मंत्रविद्यादिथी वर्जित एवा पण तमोये आ प्रकाशतुं महोठुं सा-
दस करुं. माटे नमोने पण धन्यवाद ठे. परंतु साहस करवाथीज कार्यनी
सिद्धि थाय ठे ॥ यतः ॥ विजेतव्या लंका चरणतर्णीयो जलनिधि, विप-
क्षः पौलस्त्यो रणचुवि सहायाश्च कपयः ॥ तत्राप्याजो रामः सकलमवधी-
क्षाक्ष्मकुलं, क्रियासिद्धिः सत्त्वं वसति महतां नोपकरणे ॥ १ ॥ मयत्स्यकं
चक्रं चुजगवमिताः सत तुरगा, निगलंघोमार्गश्चरणविकलः सारथिरपि ॥
रथिः पारं यानि प्रतिदिनमपारस्य नत्तसः, क्रियासिद्धिः सत्त्वं वसति मह-
तां नोपकरणे ॥ २ ॥ अर्थः—जे श्री रामचंद्रने समुद्र जे ठे, ते तो पगथी
उतरयो ठे, जो शत्रु जोड्ये तो रावण ठे, अने रणनंग्राममां सहायकायक
जो जोड्ये तो वनचर बांदराठे ठे, तथापि ते श्री रामचंद्र साहसपणाथी
आत्मा राक्षसना कुलनो मंदार करी नांग्या. माटे महोटा पुरुषने कार्य
सिद्धि जे ठे, ते पोताना पराक्रममांज ठे, परंतु बीजा उपश्रममां नथी
॥ १ ॥ जे सूर्यना रथने एकरज पेटुं ठे, अने तेन रथे जोडला जे स्नान बांदा

ઊંઠે, તે તો સર્પોથી બંધાયેલા ઠે, ચાલવાનો માર્ગ ઠે, તે અવલંબન વિનાનો ઠે ઇટલે આકાશ ઠે, અને રથનો સારથિ જે અરુણ ઠે તે પગરહિત ઠે તથા પિ તે રવિ, સાહસથી પ્રતિદિન અપાર એવા આકાશના માર્ગને કાપે ઠે. માટે કાર્યસિદ્ધિ જે ઠે, તે સત્ત્વમાં રહેલી ઠે, પણ વીજા ઉપકરણોમાં રહેલી નથી. એ પ્રમાણે સુમિત્રની પ્રકૃષ્ટ પ્રશંસા કરી તે સિદ્ધ પુરુષ ચાલ્યો ગયો.

હવે સુમિત્ર પણ ચાલતો ચાલતો જ્યાં પોતાનો મિત્ર વીરાંગદ કુમાર રાજ્યગાદીપર બેઠો ઠે, તે મહાશાલ નગરપ્રત્યે આવ્યો, ત્યાં આવી જાહે એક ઘર લઈને રહ્યો. પઠી ગંગા અને ઉમા સાથે જેમ શિવજી રમે, તેમ પોતાની વે સ્ત્રીયો સાથે રમતાં કાલક્ષેપ કરવા લાગ્યો.

હવે જે રતિસેના વેશ્યા હતી તેનું શું થયું? તે કહે ઠે. કે તે રતિસેના વેશ્યા જ્યારે સુમિત્રનો મણિ ચોરાવાથી સુમિત્ર પોતાની પાસેથી નિકલ્યો, ત્યાર પછી તે ચોરેલા મણિથી કાંઠી પણ ન મલવાથી પસ્તાવા લાગી. વલી દ્રવ્યનો વ્યય થવા લાગ્યો અને ઘણું દ્રવ્ય મલતું હતું તે બંધ થયું. એમ જાણી તેણે ત્રણ ઉપવાસ કર્યા અને પછી પોતાની પુત્રીને કહેવા લાગી કે પુત્રિ! હવે વીજા કોઈ ધનવાનની સાથે તું ક્રીડા કર, અને તેની પાસેથી દ્રવ્ય કમાઈ મધુર મધુર યોજન કર, કારણ કે આપણો સ્વામી તો કેવલ ધનજ ઠે, તેથી આપણું નામ વારાંગના પડ્યું ઠે? આવું વચન સાંજલી જેને સુમિત્રને વિપેજ દઢ આગ્રહ ઠે તેવી તેની પુત્રી કહેવા લાગી કે, હે માત! જેમ સમુદ્ર જે ઠે, તે કોઈ દિવસ, નદિયોનાં પાણી ઘણાંજ અંદર આવવાથી પણ તૃપ્તિ પામતો નથી, વલી જેમ ઘણાં કાષ્ટ નાંખવાથી હુતાશન તૃપ્ત થાતો નથી, તેમ હે પાપિણિ! તું પણ મારા કાંત એવા સુમિત્રે આપેલા દ્રવ્યથી તૃપ્ત થઈ નહિં. હું કદાચિત્ અગ્નિમાં પડી વલીને ઝરમીચૂત થઈ જાવું કબૂલ કરીશ, પણ તે સુમિત્ર વિના આ કલેવરથી ઉત્તમમાં ઉત્તમ કોઈ ઘણે ધનવાન પુરુષનો સંગ હું કરનાર નથી! આ પ્રકારનો પોતાની પુત્રીનો સ્વરો આગ્રહપૂર્વક નિશ્ચય જાણીને તેને કેટલીએક ગાલ્યો દીધી ને ત્રીજે ઉપવાસે પારણું કરી પાછી સુમિત્રને તેજ ગામમાં શોધવા માટે નિકલ્લી. એમ પ્રતિદિન તે આવ્યા ગામમાં શોધવા લાગી, પણ તે મલ્યો નહિં. પછી સાવ દ્રવ્ય મલતું પણ બંધ થઈ ગયું તેથી તે ચિંતાગ્રસ્ત થઈ ગઈ. એમ કરનાં કેટલાએક દિવસ પછી ઉત્તમ અલંકાર અને સુશોજિત વસ્ત્રો જેણે

भारण कल्यां ठे, पद्या ते सुमित्रने रस्तामां चाखतो ते कुट्टिनीये दीठो. अने तेनी पासे आची अत्यंत आग्रह करी पगे लागी ने पोताने घेर तेडी लावी. अने कपटशी कहेवा लागी के हं सुजग ! स्नेहे करी मुने कल्या विना तम जेवा सुझपुरुषने प्रवास करवा, ते उचित ठे ? आ गरिब अने निर्दोष प घी मारी सुतानो तमोये केम त्याग कल्या ? अहो प्राणप्रिय ! दुःसह पवा तमाग विरह्या मारा प्राण रहेवानो पण मुने संदेह थयो हतो, ते मांरु मांरु हुं जीवती रहूं. वलां मारा परिवारे सहित में आपने बहुज शो-
ध्या, पण कोइ नेकाणे आपनो पत्तोज लाग्यो नहिं. मारार्थी आपने शो-
ध्या विनानुं कोइ चेल्य, के मार्ग, के आंगणुं, के वन, के कोइ पण, स्वर्ण
रजुंज नथी. आटलो वधो स्नेह राखतां ठतां पण आपने अमे हिसावमां
ज आग्रतां नथी माटे आपनुं हृदय, उपरथी पतंगरंग जेवुं सुशोजित ठे
अने अंदरथी पाषाण समान कठिन लागे ठे; कारण के निरपराधी अने
अंगीकृत पवां अमोने आपे दर्शन दीधुंज नही. आ प्रकारनां ते वृक्षकु-
ट्टिनीनां वचन सांजली सुमित्रे विचारुं जे अहो अद्यापिपर्यंत आ पोतानुं
पाप ठोडनी नथी. अने केवां मीठां वचनथी मुने मोह करे ठे ? अने मांरु
चिंतामणि रत्न जे चोरी गइंठ, तेनी तो वात कहेती पण नथी. परंतु ते
णे मने लग्यो ठे, तो हं पण एने लगुं. कहुं ठे के 'शत्रुं प्रति शत्रुं कुर्यात्'
पटले शत्रुजननी साधे शाब्ज करवुं जोड्ये, ते विना ते मानेज नहिं.
एस विचारी सुमित्र ते वृक्षा प्रत्ये कहेवा लाग्यो के, हं कार्यना उत्सुक
पणायी छर देश गयेला हतो. त्यांची बेपार माटे घणुं करियाणुं लावी ह-
जी ह्मणांज आ गाममां आव्यो तुं, तमारी पाने मारे आंही आव्यो ने
सुगमज आववुं हतुं, पण जाजुं करियाणुं हतुं तेथी तेनी उतारवानी ने मृ-
कशानी घटपटमां हं आची शक्यो नही, त माफ करजो. अने छरदेशांतर
हुं गयो हतो त्यां पण तमोने नया तमारी दीकरीने बडीएक में विसांरखां
नथी. पानां, पीतां, दिवसमां, रातमां तमोने हं चूख्योज नथी, जां हं गो
हं पोखतो हं तो मने तमागज शपथ ठे ?

आ प्रकारनुं सुमित्रनुं वाच्य सांजली ते कुट्टिनीये विचारुं जे आ म-
लां कहेलुं वचन गोदुं जाणतो नथी. पाठां बलां पूर्वनी पने छव्य आप-
ना सामना ? परंतु हं तेनी चोरी लपिछो चिंतामणि तो पावो आचीस

नहीं? एम विचारी ते कुट्टिनी, अत्यंत मनमां हर्षायमान थइ. पठी सुमित्रे ते कुट्टिनीने कखुं के आ तमारी पुत्रीने आंहिं एकांतमां मारी पासे मो-कखो, तो हुं कांइक आपुं? ते सांजली डव्यलोअथी तेनी साथे एकांत मां पोतानी पुत्रीने मोकली, त्यां ते गइ के तुरत तेने राक्षसना घरथी उप-सवध थयेलुं अंजन आंजी हाथणी बनावी हर्षायमान थइ जलदी पोताने उतारे आवतो रह्यो.

हवे जोजननो वखत थइ गयो, तो पण ज्यारे पोतानी पुत्री पाठी आवी नहिं, त्यारे ते वृद्धा कुट्टिनी महोटी साद करी बोलावा लागो, तो पण ज्या रे ते न आवी, त्यारे तेणे विचार कखो के ते केम हजी सुधी आवती न थी? अरे तेने सुमित्र तो नहिं लइ गयो होय? एम विचारी संच्रमसहित तुरत त्यां आवीने जुवे ठे, तो पोतानी पुत्री न दीठी, अने एक हाथणी बांधेली दीठी. तेने जोइने विचारवा लागी के अरे! आ हाथणीरूप राक्ष-सीये मारी पुत्रीनुं जरूर जक्षण कखुं हशे? एम विचारी मनमां दुःख थ-वाथी मोहोटी पोक सूकीने रडवा लागी के अरे! कोइ परदेशीये हाथणी रूप राक्षसी पासे मारी पुत्रीनुं जक्षण कराव्युं? तेवो पोकार तेनो सांजलो पोतानो स्वजन वर्ग तथा बीजां लोको पण त्यां एकठां थइ गयां, अने सर्व जनोये ते कुट्टिनी मोशीने पूव्युं के हे मोशी! आ हाथणीनो अधिकारी कोण ठे? त्यारे ते कहेवा लागी के जेनुं नाम, ठास, कांइ हुं जाणती न-थी; तेवो कोइक परदेशी माणस ठे. तेणे कपटथी मारी सुताने आवा रह् स्य स्थलमां आणीने कोण जाणे क्यां अदृष्ट करी दीधी. बली आ हाथणी कोण जाणे क्यांथी लाव्यो अने क्यारे बांधी? तथा ते विदेशी पण क्यां गयो? एनी मने कांइ पण खवरज पडो नथी. अरे! मने तो एम लागे ठे के आ हाथणीरूप राक्षसी पासे मारी पुत्रीनुं तेणे जक्षण कराव्युं, अने ते नाशी गयो? ते सांजली सर्व लोको कहेवा लाग्यां के हे वृद्धा! अमने तो एम जासे ठे, के ते पुरुषनो कांइक तारी पुत्रीये अपराध कखो हशे, ने थी रुष्ट थइने तेणे हाथणी करी दीधी हशे? माटे जलदी जइने राजा पासे फरियाद कर. अने जो फरियाद करवामां विलंब लगाडीश, तो ने परदेशी ठे माटे क्यांहिक पलायन थइ आग्रो जानो रहेशे? ए बात सां-जली तुरत त्यांथी बोडी वीरांगद राजानी सजामां आवी पूर्वांक सर्व

आतनी फरीयाद करी. ते सांजली वीरांगदराजा विचारवा लाग्यो के, आ वृत्ताना कहेवापरथी एम लागे ठे के गुं ते मारो मित्र सुमित्र तो नहिं होय? कारण के तेनुं पराक्रम नेनेज घंटे ठे. पठी वीरांगदराजाये विचार करी ते कुट्टिनीने पुठ्युं के तारे ते पुरुषनो समागम कये दहाडे थयो? तारे तेणे कल्युं के, मद्दागज! आपने जे दिवसे राड्यानिपेक थयो, ते दिवसे मारे घर ते परदेशी आव्यो हतो. ते वचन सांजली वीरांगदराजाये एकदम पोताना मीपाड्योने कल्युं के तमे जलदी जाउं. अने आ वृत्त स्त्री जेने व-तावे तेने मारी पासे जक्तिनाव तथा विनयथी तेडी लावो.

पठी ते अनुचरो कुट्टिनीनी साथे गया अने पूठता पूठता सुमित्रना उ-तारा पासे आव्या, अने ते उतारामां वेगळा सुमित्रने जोडने कुट्टिनीये कल्युं के, आज पुरुष मारी निरपराधी दीकरिने दायणी करी नांखी ठे. माटे तेने पकडो. सीपाड्यो अंदर जडने ते सुमित्रने प्रणाम करी सविनय कहेवा लाग्या के, आपने अमारा राजा जरा बोलावे ठे, माटे पधारो. ते सां जली सुमित्रकुमार, वत्तालंकार पहेरी नेनी साथे राजसत्तामां आव्यो. त्यां तो तेने वीरांगदराजाये हूरथी जोयां, के तुरत जाण्युं के अहो! आ तो हूं धारतो हतो. नेज पंके मागे प्राणथी पण वल्लन सुमित्रनामा मित्रज आव्यो. एम जाणी प्रेमथी एकदम संव्रान्त्रित अह राड्यासनपरथी उठी ने तेने ठानीमां घाली वाय जीडीने तेनु नाड आसिंगन कल्युं. अने दूनते मोटे कल्युं के, हे भूतराज! सुमित्र! खुशीमां तो थो? ते सांजली मस्तक नमार्थी सुमित्र पण कहेवा लाग्यो के. आपना प्रसादथकी खुशीमांज ठठे. तारे वली वीरांगदराजाये हर्तीने कल्युं के ते तो ठीक. पण आ वीचारी पृथ्वीनीनी एकज एक सुताने दायणी कम करी दीथी? तेनुं कारण कहे. तारे दसनता सुमथी सुमित्र बोव्यो के ज्यारे ए लोखणी लोखणीनी दीकरि मनुष्य हती. तारे तेने विचारिने अन्नपानादिक वेगेर जोजन करववानो खरच थनो हतो. तेथी में तेने हास करती करी नांखी ठे, तो हवे ते वन घोंगेमां जेइ पक्षपक्षवने यथेष्ट चरजे. तेथी वृत्ताने अन्ननो राण आशे. एमां में तेनुं खराव ते थुं कल्युं? ए सांजली जस्ता कोयांथ थड कहेवा लागी के, हे ऐंद्रजादिक! वृथा उपदाम कल्यो होडी दे. ए नाते महापत्र ते ते सर्वे में जाण्युं ठे. वीजी वान पडनी मृक. पण मारी सुताने पार्ती

હતી એમ કરી આપ, નહિં તો હું જેવી કોઈ ચૂંની નથી. ત્યારે સુમિત્ર બોલ્યો કે આ તો તારી દીકરીનેજ હાથણી કરી છે, પણ મારી ઢાઝ તો ક્યારે ઝલાય, કે ક્યારે હું તુનેજ મહોટા પેટવાલી ગથેડી વનાવીને ઝકરડામાંથી વિઘા ચરાવું, મૂત્ર પીવરાવું. અને મારા મહાપણની પણ ત્યારેજ તુને માલમ પડે. તે વિના માલમ પડે નહિં. હવે પેલો તેં ચોરી લીધેલો મારો મણિ તો પાઠો આપ. તે સાંજલીને રાજા કહેવા લાગ્યો કે, વલી મણિ કેવો? ત્યારે સુમિત્ર કહે છે કે, મહારાજ! જેના પ્રતાપથી આપણને આ ગામની વાહેર ઝ પવનમાં સર્વ શરીરનું સુખ સાધન પ્રગટ થયું હતું. તેજ મારો મણિ, આ પા પાળીયે ચોરી લીધેલો છે. તે સાંજલી ક્રોધાયમાન થયેલો તે વીરાંગદરાજા ઘૂઝાને જોરથી કહેવા લાગ્યો કે, ઓરે ડુઘા! ધૂઘા! પ્રત્યક્ષ તસ્કરી! મારા આવા સુઝ મિત્રને પણ તેં ઝગ્યો? ત્યારે તે ઘૂઝા જયજીત થઈ થર થર ધૂજતી ધૂજતી સુમિત્રના પગમાં પડી, મોઢામાં આંગલી દઈને કહેવા લાગી કે, હવે મારું રક્ષણ કરો. રક્ષણ કરો. “શરણમાં આવેલા ડુશ્મનની પણ રક્ષા કરવી તે ઉત્તમ જનને ઉચિત છે,” તે સાંજલી જ્ઞાનવાન્ પદ્મા સુમિત્રે રાજાની વિનંતિ કરી તે કોશીપર ચડેલો ક્રોધ ઊતરાવી દીધો. તે વચ્ચે તુરત તેણે ચોરેલો જે મણિ હતો તેને ઘેરથી મગાવી સુમિત્રને હાથ માં આપી દીધો. ત્યારે સુમિત્રે તેની દીકરીને પાઠી હાથણી મટાડી સ્ત્રી વનાવી દીધી. પઠી પોતાની માતાનું આયુ ડુઘટ ચરિત્ર જાણી તે રતિસેનાની પુત્રીનો પ્રેમ સુમિત્રપર પૂર્વે હતો તેથી વધારે થયો. હવે તે કુટિણી પણ પોતાની દીકરીને લઈને પોતાને ઘેર આવી, અને તે સુમિત્ર પણ રાજાની આજ્ઞા લઈને રતિસેનાની પુત્રીને પોતાને વશ કરી. પઠી હૃદય થયેલો વીરાંગદ રાજા સુમિત્ર પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો, કે હે જાઈ! તો મને કહ્યા વિનાજ જુદા પડી જઈને તુરત તમો ક્યાં ગયા? અને શું થયું? અને ક્યાં રહ્યા? શું સુખ મલ્યું? અને શું દુઃખ પ્રાપ્ત થયું? એ સર્વ કુતૂહલ, હું સાંજ લેવાને ઇત્તું હું. માટે મને કહો. ત્યારે સુમિત્ર પણ મણિ પ્રાપ્ત થયો ત્યાંથી આરંજીને પોતે પાઠો વીરાંગદ પાસે આવ્યો, ત્યાં સુધીનું સર્વ વૃત્તાંત કહેતો રહ્યો. તે સર્વ વૃત્તાંત સાંજલી ચમત્કાર પામેલો વીરાંગદ રાજા સુમિત્રને કહે છે, કે હે મિત્ર! પથ્રાહાર થકી જેમ નીરોગતા પ્રાપ્ત થાય છે, તથા પુર-

पुण्यी जेन स्वर्ग अने मोक्ष प्राप्त थाय ठे, तेम व्यापारयो लक्ष्मी वयेष्ट प्राप्त थाय ठे. ते सांचली सुमित्रे कळुं के हे प्रजो! कोदराना दगलानी पेंठे पुण्यविना व्यापार वगेरे सर्व व्यर्थ थड जाय ठे. परम पदार्थो तो प्राचीन पुण्योर्थीज प्राप्त थाय ठे.

यतः ॥ लक्ष्मीर्दानमयी वपुः सुखमयं श्रद्धामयं. मानसं धर्मः शीलदया मयः सुचरितः श्रेणीमयं जीवितम् ॥ बुद्धिः शास्त्रमयी सुधारस्तमयं वाग्वैजयो ज्ञानिनः व्यापारश्च परार्थसाधनपटुः पुण्येविना नाप्यते ॥ १ ॥ यहूर्ध्वं दुर्गम दूरसंस्थितं, वशे यदन्यस्य च दुर्जनाश्रितम् ॥ सुखं जेवत्तत्किल लीलया वरं, पुण्यं कृतं प्राग् यदि जीव पीवरम् ॥ २ ॥ अर्थः—ज्ञानसां देवाय एवी लक्ष्मी, नीरांगी एवुं शरीर, श्रद्धायुक्त मन, नारी रीते आचरण करेखो एवो दयामय धर्म, लावुं आयुष्य, शास्त्रप्रचुरबुद्धि, श्रमृतरस समान वाणीनो वैजय, ऊच्य मखवामां योग्य एवो व्यापार, ए सर्व चीज, पूर्व जन्म कृत पुण्यविना प्राप्त थानी नयी ॥ १ ॥ दुर्धन, दुर्गम. दूर र्हेली, वीजाने वश पडेली. दुर्जन पास र्हेली, एवी सुखमय जे वस्तु ठे, ते हे जीव! ते जो पूर्वजन्म अर्थंत पुण्य कळुं दृष्टे, तो तुने निश्च समतमाग्रसां प्रवास विना प्राप्त थागे. साटे हे स्वामी! आपने जे राजालक्ष्मी, प्रवास विना एनीज मेले मली ठे, ते केवळ पुण्यनोज मदमा ठे. वली जुवो, मने पण मणि मदयो, लीयां मली. तथा रस्तानां सिरु मदयो. राजाननो परा जय थयो. पाठा जुदा पडेखा आपणे मदया. तथा सर्व बीजां सुख जे कांड मदयां, ते सर्व पुण्यनोज प्रताप ठे.

हवे जो आप जरा ध्यान आपो, ना ते राक्षसे करेखुं उजड गान आपणे वमार्थीये? अने जे राक्षस रहेतो दतो ते. ते स्थानक मृकी बीजे क्योने गयो ठे. ए वान नांचली बीगंगद कुमार प्रसन्न थयो. पत्नी दुखवर्णवाला दृष. अने जलनी पेंठे थेंडु जण परम्पर प्रीति राखी घणो एक काळ सुखसा निर्गमन कावा झाल्या. एकदिवस बीगंगद राजा पानाना मित्रना कहेवा प्रतापे ते राक्षसे उजड वरेजा महानगरमां जड नगर वसावुं अने त्या पो नानी आळा घरतावी अने पात्रो पानाने जेवुं राज्य मदयुं ठे ते शासनगर प्र र्ये आळ्यो. पत्नी त्या सुखरूप नमुडमां मज घड. राज्यने यथान्याय पास वा मांन्तुं. हवे त्या प्रतापनी सर्व नवीन नवीन कथा कहेतागे कोड जड

તે રત્નશિખરાજાને કહે ઠે કે, હે રાજન્ ! આ મેં સર્વ વીરાંગદકુમાર તથા સુમિત્ર મિત્રનું વૃત્તાંત કહ્યું, તે વિતથ જાણશો નહીં. માટે હે નૃપ ! આ ઇતિહાસથી આપણે શું સમજવું જાણ્યે કે પુણ્ય વિના વ્યવસાય સર્વ ઓટો ઠે. ॥ યતઃ ॥ યત્ર તત્રૈવ વા યાંતુ, કરોતુ વ્યવસાયકં ॥ સુકૃતી લજ્જતે સૌલ્યં, સુવીરાંગદરાજવત્ ॥ અર્થઃ—આહીં જાય, વલી વીજે જાય, વ્યવસાય એટલે વ્યાપાર પણ જાણે તેવો કરે, પરંતુ સુકૃતી જે જીવ ઠે, તે વીરાંગદકુમારની પેઠે સુલ્લે પામે ઠે અને વીજાને સુલ્લ મલતુંજ નથી.

આ પ્રકારની જટ્ટની કથા સાંજલીને રત્નશિખરાજા વિચારવા લાગ્યો કે, અહો આવાં સુધારસ સમાન ધોર પુરુષોનાં જે ચરિત્ર ઠે, તેને સાંજ-લતાં સને તૃપ્તિજ થાતી નથી. યતઃ ॥ ઉત્તમાનાં ચ કોમાનઃ, શ્રિયા વંશ ક્રમોઽવયા ॥ શ્વાનોપિ જદ્યમશ્નાતિ, સંતુષ્ટઃ સ્વામિનાઽર્પિતમ્ ॥૧॥ પંચા-નનોવહસ્ત્વેકાં, પ્રકટં પુરુષાર્થતામ્ ॥ લઘ્વોમૃગેન્દ્રશબ્દોત્ર, યૈનૈવ નિજવિક્ર માત્ ॥ ૨ ॥ અર્થઃ—ઉત્તમ પુરુષને વંશ પરંપરાયે પ્રાપ્ત થયેલી લક્ષ્મીયે કરી અન્નિમાન શું કરવું ? કરવુંજ નહિં. કારણ કે પોતાના સ્વામીયે આપેલા જદ્યને સંતુષ્ટ થઈને શ્વાન પણ ખાય ઠે, અર્થાત્ વંશપરંપરાથી આવેલી લક્ષ્મીયી ઉત્તમ પુરુષને અન્નિમાન આણવું ઉચિત નથી. વલી સિંહ જે ઠે, તે એક પોતાનાજ પુરુષાર્થને વહન કરે ઠે. જુવો કે જેણે પોતાના પુરુષાર્થથી મૃગેન્દ્ર એવો શબ્દ ઉપલબ્ધ કરેલો ઠે. તે માટે હું પણ દેશાંતર જઈ ને મહારા પુણ્યની પરીક્ષા કરીશ. આવી રીતે મનમાં નિશ્ચય કરીને પોતાના બુદ્ધિમાન્ એવા સુજડનામા પ્રધાનને સર્વ અન્નિપ્રાય કહ્યો. તે સાંજલી પ્રધાને કહ્યું કે, હે દેવ ! આપનો જે ઇચ્છા થઈ, તેને કોણ હણી શકે ? તો પણ આપને કિંચિત્ હું વિજ્ઞાપન કરું તું. કે હે વિજો ! પર દેશ ઠે તે હુઃલે કરી જવાય તેવો ઠે, રસ્તા પણ ઘણાજ હુઃલદાયક ઠે, તેમાં મનુષ્યો મરણ પણ પામે ઠે, તેમાં વૈરીયો પણ ઠલ કપટની ઇચ્છા કરનારા હોય ઠે. તેમ ઠતાં વલી આપનું શરીર ઘણુંજ સુકોમલ ઠે; માટે પરદેશ જવાલાયક આપ નથી. વલી આપને રાજ્ય પણ પ્રાપ્ત થયેલુંજ ઠે. તો હે સ્વામિન્ ! તે પ્રાચિન પુણ્યનુંજ ફલ ઠે. માટે વીજા ફલની વાંઠા કરીને આપને શું કરવાનું ઠે ? એમ મંત્રીયે રત્નશિખરાજાને ઘણું સમજાવ્યો, તો પણ તેણે તે મંત્રીનું વચન માન્યું નહિં, અને પછી પોતાનો

अजिप्राय कोझे पण कथा विना पावली गते उठी हाथमां एक खज खझे नगरथी एकदम बाहेर निकली गयो, अने सारा शकुन जोइ उत्तर दिशा तरफ चालवा लाग्यो. हवे मनोहररूप रथमां बेतेलो, अने पुष्परूप सैन्ये सहित, संतोषरूप मंत्रिवर्गयुक्त थको ग्राम. आकर, खेट, खर्वट, पर्वत, नदी, तलाव प्रमुखने विषे नवां नवां कौतुकोने जोतो तथा मनोहरनेत्रवा ली स्त्रीयोये पग पगने विषे जोवातो, कमाने धारण करतो, लुशीलवान दुधा तृपाने सहन करतो, जूमिमां शयन करतो, संतुष्ट मनयुक्त, मुनि मार्गस्थ, कोइ पण स्थलने विषे प्रतिबंधने न पामतो, अर्थात् सर्व स्थलमां निर्जयपणार्थी चालतो, एवो ते रत्नशिख राजा, क्रमे करी विषम अटवीने विषे आव्यो. त्यां थोडी एक जूमि आगल चाले ठे, तेवामां तो जेणे गला मां सोनानी माला पहरेली ठे अने शंखमालाथी सुशोभित ठे कान जेना, महोदो शब्द करतो मनोहर एवी घंटाउनी मालाये करी शोभायमान ठे श्रीवा जेनी, एवा एक आश्चर्यने करावनार मदोन्मत्त हाथीने दीगो. ते जो झेने विचारवा लाग्यो के अरे! आवा निर्जनवनमां आवां मदोन्मत्त हाथी कषार्थी आव्यो दृशे? एम विचारी मिहनी पेटे निर्जय अझे उचो ठे, तेवामां तो तुरत ते रत्नशिख राजाने हाथीये नजर जोयो, के तुरत क्रोधे करी रक्त नेत्रयुक्त अझे पोताना गुंढादंरुने उंचो उजाली एकदम तेनी पासे आव्यो. ते वखत ते रत्नशिख पण ते दुस्तीने थोडीवार रमाडीने जेवामां पोताने वश करी लीधो. तेवामां तो आकाशमांथी सुगंधमय. अने जेनो सुगंध लेवा माटे गुंजारव करता जमरागी पठवाडे फग्याज करे ठे. एवी पुष्पनी माला, ते रत्नशिख राजाना गळामां अचानक आवीने पडी. ते जोझे विस्मय पामता एवा ते राजाये ज्यां उंचुं आकाश नामुं जायुं. त्यां तो आकाशमां चालती एवी कमलसमान नेत्रवाली स्त्रीयाने दीर्घी. अने तेनुं जाणण पण सांजळ्युं के अहो "बहु सारो वर वन्यो. " एवी रत्नशिख राजा पण मंद हसतो थको विस्मय पामी पोने वश करेला ग्राह हाथीपर घेनी स्त्रियान्त वड पुष्पनी मालाथी शोभायमान ठे स्फंध जेनुं एवो थको उत्तरदिशा प्रत्ये चाख्या. तेवामां तो तेने थोडीक जखनी तृपा लागी. तेथी ते विचारवा लाग्यो जे अंति ज्यांही जा जलाशय हांय तो हं जस पीयुं? एम विचार ठे त्यां तो पश्चिमांथी संकुलित, जोनायमान ठे जलकुंड जे-

मां, उत्तम जलवाहुं अने डुमराजिथी विराजित तटवाहुं एवुं एक सरोवर नजरे पड्युं. त्यांतो ते सरोवरने विषे हाथी स्वतः गयो. जइने जलपान करी तेमां जलक्रीडा करवा लाग्यो. राजा पण ते गजथी उतरिने सरोवरमां पडी मस्स्यनी पेठे तरतो तरतो ते तळावना कांठा पर आव्यो, तेवामां तो तेना कांठा पर रहेली एक स्त्रीये तेने सुंदर डुकूलो तेजस्वी अने मनोहर एवा विज्रूषणोये करी विज्रूषित कस्यो. तथा पुष्प, विलेपन, तांबूलोये करी तेनो सत्कार कस्यो. अने मधुर जाषणे करी कहेवा लागी के, हे अपूर्व देव ! आपना आगमनथी हुं घणीज खुशी थइ हुं. ते वचन सांजलीने रत्नशिख राजा कहेवा लाग्यो के, हे मानिनि ! तमे मने अपूर्वदेव कह्यो, ते अपूर्वदेवपणुं मारामां शुं दीतुं ? त्यारे स्त्रीये कस्युं के, हे महाराज ! देव-ताठ घणा वखत सेवन करवाथी निवृत्तिने आपे ठे तथा नथी पण आप-ता ? अने आपे तो ते निवृत्ति मारी सखीने दर्शन मात्रमांज आपी दीधी, माटे आप अपूर्वदेव केम नहिं ? ते सांजली रत्नशिख वाढ्यो के, हे सुब्रु ! ते तमारी सखी क्यां ठे ? अने तेणे मने क्यारे जोयो ? आ उक्ति सांजली ने ते स्त्री बोली के, हे स्वामी ! हुं तमने कहुं, ते सांजलो.

आहिंथी उत्तरदिशामां रजताढ्यनामा एक श्रेष्ठ पर्वत ठे. पूर्व पश्चिम-ना समुद्रने विषे अवगाहन करीने रहेलो ठे. तं केवो देखाय ठे ? के जाणे पृथ्वीने मापवानो दंरुज होय नहिं ? तेनी उपर सुरसंगीतनामा एक नगर ठे, ते नगरने विषे सकल जननी आशा पूर्ण करनार अने रिपुजनने नाश करनार सुरण नामक एक विद्याधरेश्वर रहे ठे. तेने स्वयंप्रज अने महाप्रज नामा वे स्त्रीयो ठे, अने शशिवेग ने सुरवेगनामां वे पुत्रो ठे, ते विद्याये करी आश्चर्यकारक ठे. हवे सुरण विद्याधर जे हतो, तेणे तीव्र वैराग्य उत्पन्न थवाथी शशिवेगनामा पोतानो जे प्रथम पुत्र हतो तेने राज्य सों-पीने रवितेज चारणर्षिनी पासे जइ दीक्षा ग्रहण करी. हवे शशिवेग राजा राज्यचार चलावे ठे. तदनंतर तेनो सुरवेगनामा नानो जाइ हतो, ते पोताना जाइने मलेखा राज्यने ग्रहण करवाने इठतो हतो, पण पिताये आप्युं नही तेथी तेना जाइने जीतवा माटे प्रचल सैन्यनी सहायने माटे सुवेगनामा पोताना मामाने मली तेनी पासेथी सैन्य ग्रहण करी तत्काळ पोताना जाइना पुरने कीटी लेतो हवो. त्यारे ते शशिवेग पण लडवा तै-

पार थयो. ते वखत तेना मंत्रीयो कहेवा लाग्या के तमारे नाना चाइनी साथे युद्ध करवुं ए उचित नथी; साट तेने आ राज्यासन सोंपी दीयो. एवुं वचन सांजली तुरत पोतानुं राज्यासन ठोडी सर्व परिकर छड आपणे ज्यां हाड वेठां ठेये, तेज महादवीमां सुगिरिनामा पर्वतेने विषे नविन नगर वसावी पोताना सैन्य सहित आवी रखो. हवे ते शशिवेगने चंद्र-प्रता नामनी एक कन्या ठे, तेने एकदिवस नैमित्तिके जोइने कळुं के हे राजन्! आ तमारी कन्याने जे परणशे, ते पुरुषनी सहाय थकी तमने पावुं राज्य प्राप्त थाले. ते सांजली शशिवेग राजाये ते नैमित्तिकेने पूजुं के महाराज! केवा पराक्रमे युक्त हशे, ते मारी कन्याने वरशे? त्यारे नै-मित्तिक बोड्यो के सुग्रीवपुरना राजानो मदोन्मत्त हार्थी तोफान करी, अलानस्नंज जांगीने आ गामनी अटवीमां आवशे, ने ए स्वेछाथी फरशे, ते हस्तीने जे वश करशे, ते तमारी सुतानो जर्तार थाले? ते तमे निधे जाणजो. तेमां कांही पण संशय राखशो नहिं. पठी ते वातनी वाट जोड ने शशिवेग राजा वेठो हतो, तेयामां तो तेना कहेवाज प्रमाणे सुग्रीव पुरना राजानो पट हार्थी तोफान करी आ अटवीमां थाव्यो. तेनी शशि-वेग राजाने खबर पडवार्थी पोतानी कन्याने कळुं के वेहेन! तमारे साथी बांये सहित आकाशने विषे बेमानमां बेसी फरवुं अने जोया करवुं जे आ सुग्रीवपुरना राजानो मदोन्मत्त हार्थी हाड अटवीमां फळा करे ठे, तेने काण वश करे ठे? अने जे वश कर, तेना गळामां तमारे तुरत वरमाळा आ रोपण करवी. पठी ते राजाना कहेवा मुजब थमां सर्वे आकाशमार्गे बेमा-नमां बेसी हार्थीने जोती जोती फरनीयो हती, तेयामां तो आपे आवी ते दुम्नीने वश कळ्यो, ते अपोये दीनो, तेवारे अमारी स्वामिनी पवी आ श-शिवेग राजानी कन्याये आपना गळामां त्रिशित वरमाळा आरोपण करी आ काशनामार्गे गमन फरवुं. अने तेणे चालनां चालनां प्रीति पूर्वक थमांने कळुं के पश्चातरणादिक सज्जे तमोमांथी एक जणी जाऊ, अने ते पुरुषने थळ-थळ करे. तेनी आज्ञाये करी आहिं थार्थी आ वख आनूपणथी आपने मे-थळकुन कोरला ठे. एम ज्यां ने खचरी रखशिल्ल राजाने कहे ठे, तेयामां तो सुग्रीवपुरना राजा वसुनेजनी अम्हाक पुरुषोपे युक्त ए तेना थार्थी, त्यां तो ने अटवीमां वेठला, अने थाम तेम जोता एवा ते रखशिल्ल राजाने जोड

सर्व सेना विचारवा लागी के शुं आज आपणा राजाये कहेलो पुरुष हसे ? एम विचारीने एक मनुष्य अश्व उपरथी हेडो उतरी नमस्कार करी कहेवा लाग्यो के हे देव ! जे मनुष्य अटवीमां फरता सुग्रीवपुरपतिना मत्त हाथी पर बेसीने आंही आव्यो हतो, ते क्यां गयो ? जला ते तो ठीक, पण एक बीजुं पण पूठवानुं ठे के तेना शरीरने कांइ हस्तिकृत इजा तो थइ नथी ? तेवामां तो त्यां बेठेली किन्नरी हसीने बोली के शुं ते पुरुष हाथीने चोरी ने आंही तो आव्यो नथी ? त्यां वली पाठो असवार बोळ्यो के थरे ! आम बोळवुं तमने घटे नहिं, अमें तो ते पुरुषना मत्तहस्तिवशीकरण रूप पराक्रमथी प्रसन्न थयेला ठैये. माटे ते अमारो स्वामी क्यां ठे ? तेने आप बोलावो, अमो तेना दर्शननी अजिलाषा करोये ठैये. गंजीर अने उदारचरित्रना सत्त्वने कोण ज्ञानी शके ठे ? कोइ नहिं. माटे प्रसन्न थइ हीलने हाल कहो के ते क्यां ठे ? अने ते पुरुषना दर्शनविना अमारा स्वामी वसुतेज राजाने पण कांइ चेनज पडतुं नथी. तेवारे ते खेचरी कहेवा लागी के जाइ ! आ बेठेला देवपुरुषेज तमो कहो ठो, ते हाथीने स्वपराक्रमे करी वशीकृत करेलो ठे. अने ते तमारो स्वामी आंहींज तमारी सन्मुख बेठेलो ठे, ते तमे पूर्ण दृष्टिथी जुवो. ते सांजली असवार एकदम त्यांथी उजो थइ अश्वउपर बेसीने पोताना स्वामी वसुतेज राजापासे आवीने कहेवा लाग्यो के महाराज ! आपना बुटेला हाथीने वश करी बांधनारो पुरुष एक सरोवरना कांठा उपरथी अमन मली आव्यो ठे, माटे आप त्यां पधारो. ते सांजली सुग्रीवपुरपति वसुतेज राजाये विचार कस्यो के जरूर कोइ पुण्यवान् पुरुष आव्यो, अने हस्तीने वश कस्यो. हवे तेने हुं आपणा नगरमां तेडी लावुं ? एम विचारीने ते राजा तेने तेडवा माटे आव्यो. ते वखत जे किन्नरी बेठी हती, ते त्यांथी गुपचूप चाली गइ. पठी बुद्धिमान् एवो ते रत्न-शिख राजा तलावमां पडेला मत्तहस्तीने पाठो लावी तेनी उपर पोते बेठो, अने तेने वसुतेज राजा पोताने नगर तेडी लाव्यो. पठी सज्जामां बेसीने ते ने कहेवा लाग्यो के हे देवपुरुष ! आ मारी आठ कन्याउं ठे, तेने तमे वरो. अने आ मारुं राज्य ठे, तेने पण ग्रहण करो. कारण के हुं एक दिवस सुमंगल केवलीनी देशना सांजलवा गयेलो हतो, तेथी आ असार संसारता स्वरूपने मे जाण्युं, तेमाटे राज्यनो त्याग करवानी में इच्छा जणावी,

अने गुरुजीने प्रत्युं के, महाराज! महारे आ संसारमां रहेवुं नथी, परंतु
 मारे पुत्र नथी तथा कुंवारी कन्याउं आठ ठे नो आ आठ कन्याउं तथा
 आ मां राज्य मारे कोने आपवुं? त्वारे ने गुरुजीये कछुं के, आ तारो ह-
 स्ती मदनमत्त यदने ज्यारे सांकल वंगरे तोडी तोफान करीने वनने विषे
 जाशे, त्वारे त्यां जे पुरुष ते ह्यारीने वश करे, तेने तुं नारी आठ कन्याउं
 परणावजे तथा राज्य पण तेनेज आपजे. पठी तुं दीक्षा ग्रहण करजे. आ
 प्रमाणेनां केवलीनां वचन सांजली संसारथी वेराग्य पामेलो हुं तेनी वाट
 जोता हतो के आ मारो ह्यारी तोफान करी क्यारे अटवीमां जाय, अने
 क्यारे ते ह्यारीने कोइ पुरुष वश करे? नेवामां ते ह्यारी तोफान करी अट-
 वीमां चाद्यों गयो अने तेने वश करनार पुरुषने जोवा माटे मारा अनुच-
 रोने ते हस्तीनी पठवाडे सैन्यसहित फरगानां में हुकम कीधो, के ज्यां आ
 मदनमत्त ह्यारी जाय, तेनी पठवाडे तमो जानो. अने जे वश करे, तेनुं
 नाम ठाम पठीने मने कहेजो. त्यां तो तमोयेज आवी गजराज वश कर्यो,
 अने मारा अनुचरे आवीने ते हस्तीने वश करवानी यात मने कही. ते
 सांजली हुं आहीं आव्यो हुं. केवली जगवाननी कहेली वान प्रमाणे सर्व
 वान पण मली रही ठे, तो हवे तमे आ राज्यने ग्रहण करो. अने आ मारी
 अष्ट कन्याउंनुं पाणिग्रहण पण करो. एज मारी विनंति ठे. नेवारे रत्नशिर
 राजाये कछुं के, जेम आपनी इछा. पठे सुरनेजराजावे मडोटा मानथी पो
 तानी आठ कन्याउं परणावी. तथा राज्य पण सोप्युं. अने वली तेने शि-
 ग्यामफ दीधी के, हे कुमार! आ राज्यने विषे रहीने शास्त्र विरुद्ध कर्मनां
 त्याग करयो. कारण के प्रजानुं सारी रीने पुत्रवत् राजा पालन जो करे ठे,
 तो ते राजा सुखी आय ठे. वली जो राजा प्रजाने राजी करे ठे, नो प्रजाना
 गुणयनो ठहो जाग ते राजाने मखे ठे. जो राजा पुत्रपते प्रजानुं गहाण कर-
 तो नथी, नो ते प्रजाने करलो अधर्मनो ठहो जाग राजाने जोगवयो पठे
 ठे. अने हे राजन्! प्रजानुं सारी रीने जे पाछन करवुं, तेज राजानो अस्त्र-
 कार ठे. वली शत्रु लोफांनुं दमन करवुं. सारा लोफांनुं पाछन करवुं, जे
 आश्रय करीने रहेखा होय, तेनुं पोषण करवुं, ते सर्व लज्जम राजानां चिन्हो
 ठे. न्याय, धर्म, स्तुं दर्शन, नीय, सुखसंपत्ति, ए मखे जेने आधारे वने
 ठे, तेज पृथ्वीपति जगम जाणयो. जे राज्यनो राजा धार्मिक न होय, ते

રાજ્ય નરકદાયક જાણવું. અને જે રાજ્યનો રાજા ધાર્મિક હોય, તેને આ સ્લોકમાં અને પરલોકમાં સુખ પ્રાપ્ત થાય છે. ॥ યતઃ ॥ જિતેન્દ્રિયત્વં વિનય-
સ્ય કારણં, ગુણપ્રકર્ષો વિનયાદવાપ્યતે ॥ ગુણાધિકે પુંસિ જનોઽનુરજ્યતે,
જનાનુરગપ્રજવાહિ સંપદઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—નમ્રતાનું કારણ જિતેન્દ્રિયપણું
જાણવું, અને ગુણ પ્રકર્ષ પણ નમ્રતાથી જ ઉત્પન્ન થાય છે. અને ગુણપ્રકર્ષવા
લા જનને વિષે જનમાત્ર ખુશી થાય છે. અને સર્વ સંપત્તિયો જે છે, તે પણ
જનમાત્રની ખુશીથી ઉત્પન્ન થાય છે. તે માટે હે રાજન્! જેમ તમને પ્રજા
સર્વ સંજ્ઞાસ્થા કરે, તેમ તમારે વર્તવું. એ પ્રમાણે રત્નશિખરને શિખામણ આપી
ને વસુતેજરાજા સજ્જુ પાસે સંયમ લેવા જવાની અનુમતિ માગવા લાગ્યો.
અને કહેવા લાગ્યો કે મને તમો સંયમ લેવાને માટે શીઘ્રતાથી સંમતિ આ-
પો, કે જેથી હું મારા હૃદયનું ઇચ્છિત કાર્ય કરું. રત્નશિખરાજાએ પણ તેમનો
સંસાર વિષે તીવ્ર વૈરાગ્ય જાણીને સંયમ લેવાની તૂર્ણતાથી આજ્ઞા આપી.
તદનંતર વિચારવા લાગ્યો કે, અહો! આ વસુતેજરાજાએ જીર્ણ રક્તની પેઠે
રાજ્યને ઠોડી દીધું. પણ હા! તે વાત તેને ઘટેજ છે. કારણ કે વિરક્તચિત્ત
વાલા જનોને આ સંસારના જોગોનો તૃણની પેઠે ત્યાગ કરતાં વિલંબ લાગ
તો નથી. જુવો. જે રોગીજન હોય, કદાચિત્ તેણે મિષ્ટાન્ન જો खाધું હોય
તો તેને તે વમન કરી નાંખે છે. એ પ્રમાણે પ્રશંસા કરીને તેમનો દીક્ષામહો-
ત્સવ કહ્યો, અને પછી તે વસુતેજરાજાએ સજ્જુની પાસે જઈ દીક્ષા ગ્રહણ
કરી. અને રત્નશિખરાજા પણ ગુરુની પાસેથી સમ્યક્ત્વ ગ્રહણ કરીને રાજ્યને
પોતાના સસરાના કહ્યા મુજબ પાલવા લાગ્યો.

હવે તે શશિવેગરાજાએ પણ રત્નશિખરાજાનું વૃત્તાંત, પોતાની કન્યાની
દાસી પાસેથી સાંજીવ્યું. પછી પોતે તે રત્નશિખ પાસે જઈ, જેના વિવાહનો
યોગ પ્રથમ નૈમિત્તિકે કહ્યો હતો, તે પોતાની ચંદ્રજ્ઞાનાંમા કન્યાને રત્નશિ-
ખરાજા સાથે પરણાવી દીધી. અને સાધનસહિત સહસ્ર પરિમિત યજ્ઞવિ-
ધાઈ પણ તેને આનંદથી અર્પણ કરી દીધી.

હવે તે સર્વ વૃત્તાંતને પૂર્વોક્ત સુરવેગનો, સુવેગ નામા જે મામો હતો, તે
સાંજીવી ક્રોધથી હસ્તીનું રૂપ કરી, તે રત્નશિખરાજાના પુરના ઉપવનમાં
આવ્યો, તે વાતની ખબર રત્નશિખરને પડવાથી તે પણ તે હાથીને ગ્રહણ
કરવામાટે થોડોક પરિચ્છદ સાથે લઈને ગયો, અને અનેક રીતે તે હસ્તીને

घणी वार रमांडी मंदजोर करी, जेवामां गलापर चडी गयो, तेवामां तो तेणे पोतानी शुंढ तेने पकडवा माटे उंची करी, परंतु ते शुंढमां पोते न आवीने तुरत वज्रसमान कठिन एवा मुष्टिदंके करी तेनीपर प्रहार कस्यो. ते वखत “नमोऽर्हद्भ्यः” एवो शब्द कही जमरी खाइ पृथ्वीपर पडी गयो. परंतु मरती वखते नमोऽर्हद्भ्यः एवो शब्द कस्यो, ते सांजली रत्नशिख राजा कहेवा लाग्यो के हा हा ! ! ! में कोइ साधर्मिकने माख्यो ? अरे ! में पापीये अतिदुष्ट कार्य कस्युं ? जेनुं मारे रक्षण करवुं जोइये, तेनोज में नाश कस्यो ? एम खेद पामी तेने शीतजले करी तथा शीतपवने करी सावधान कस्यो. अने कस्युं के अहो जाग्याशाली पुरुष ! तुने धन्य ठे ? तुं दृढसम्यक्त्व तत्त्वनो जाणनार ठो, कारण के आवा मरण समयमां जे तुं नमस्कारनुं स्मरण करे ठे ? माटे हे जाइ ! तुं मारो साधर्मिक जाइ ठो. अरे ! में तुने डुबुद्धिची पीडा करी, तेनो अपराध तुं मारी पर कृपा करी क्षमा करजे. एवुं वचन सांजली शांत मन राखी सुवेगनामा विद्याधर वाढ्यो, के हे राजन् ! तमारो जरा पण दोष नथी. जेवुं में आ देहथी कर्म कस्युं, तेवुंज फल मने तुरत आ लोकमांज प्राप्त थयुं ? पण हे सुजन ! ते ठीकज थयुं ठे. कारण के हवे ए मारे पावुं जोगववुंज पडशे नहि ? कारण के कर्म जोगव्या विना तो जीवने तुटकोज नथी ? एम जाणीने पण अज्ञानी प्राणी, पापो करे ठे. केनी पेठे केजेम मिष्ट पयने पान करतो एवो निंदडो पोतापर लाकडीनो प्रहार थाले ? ते जाणतो नथी. माटे तेमां हे राजन् ! तमारो कांइ दोष नथी. तमो कांइ पश्चात्ताप करो नहि. वली हुं मारी कथा कहुं ते सांजलो. आ बैताढ्य पर्वतपर चक्रपुर नामा नगर ठे, तेनो सुवेग विद्याधर नामा हुं राजा हुं. मारी वेननो पुत्र सुरवेग नासा ठे, ते नानो होवार्थी तेने तेना पिताये राज्य आप्युं नही ने महोटा शशिवेग नामा पुत्रने राज्य आप्युं. तो ते सुरवेग मारी पासे आवी कहेवा लाग्यो जे मारा मोटा जाइने मारा पिताये राज्य आप्युं, अने मुने न आप्युं, माटे ते राज्य मने मखवुं जोइये ? तेम कहेवार्थी में तेनी सहायता करी शशिवेग कुमारने तेना पिताना आपेला राज्यथी ब्रष्ट कस्यो, अने ते राज्य में मारा जाणेजने अपाव्युं, त्यां में सांजव्युं जे “ शशिवेग राजानुं जे राज्य तेना नानाजाइये मामानी सहायताथी दइ दीधुं ठे, ते राज्यनी पर, शशिवेग राजा, दाख

થયેલા રત્નશિખ નામા પોતાના જમાઈની સહાયતાથી પાઠો પ્રાપ્ત થાશે” તે સાંજલી વલી પણ મારા સુરવેગ નામા જાણેજના રાજ્ય રક્ષણ માટે મેં હાથીનું રૂપ લઈ, તમનેજ મારવાનો દૃઢવિચાર કસ્યો કે તે શશિવેગ રાજાના જમાઈનેજ હું ગુજરૂપ ધારણ કરીને મારી નાખું તો મારા જાગિનેય પઠી અવિચલ રાજ્ય પ્રાપ્ત થાય ? તેમ વિચાર કરી ઈર્ષ્યાથી હું તમને મારવા માટે આંહિં આ ગામનાજ ઉપવનમાં આવ્યો, ત્યાં તો હે મહાશ્રદ્ધાલો ! તમોયે મને મારીને પાઠો અનિર્વચનીય અત્યુત્તમ ધર્મમય વૌધ કસ્યો. કહવાં અને તીલાં એવાં ઔપધો પાડને વૈદ્ય જેમ રોગીનો રોગ મટાડે છે, તેમ તમે પણ મારો અજ્ઞાનરૂપ રોગ મટાડ્યો. હવે હું નિર્મલ એવા સંયમને પાલોશ ! અને આ મારું જે રાજ્ય છે, તેને તમે અંગીકાર કરો. જેણે કરી હું પણ મારું શ્લિષ્ઠ સાધન કરું ? તેમ કહે છે, તેવામાં તેજ સુવેગવિદ્યા ધરાધિપના ઘણાંક વિદ્યાધરો આવ્યા, અને શશિવેગરાજા પણ સૈન્યસહિત ત્યાં આવ્યો, તે વચ્ચે પ્રશમરસના કદ્ધોલે આક્ષિત ચિત્તવાલા સુવેગ વિદ્યાધરે કહ્યું કે, હે રાજન્ ! આ મારું રાજ્ય તમે ગ્રહણ કરો, અને તેની ના કહી મુને ધર્મકરણીમાં કાંહી પણ વિઘ્ન કરશો નહિં. તે સાંજલી શશિવેગરાજાએ યુક્ત રત્નશિખરાજાએ કહ્યું કે, હે સાહસિક શિરોમણે ! કુલપરંપરાથી પ્રાપ્ત થયેલા રાજ્યને હાલ જોગવો. પઠી જ્યારે વયઃપરિપક્વતા થાય, ત્યારે સંયમ ધર્મને વિષે યત્ન કરજો. કારણ કે આ ઇન્દ્રિયગ્રામ છે, તે દુર્જય છે, તથા પરિસહો જે છે, તે પણ અતિદુઃસહ છે, અને મન જે છે, તે પવનથી ઉડતા ધ્વજાના અપ્રજાગ જેવું ચંચલ છે, તે કદાપિ પણ સ્થિર રહે તેવું નથી. અને પ્રથમ ચારિત્રવ્રત લઈને પાઠો તેનો ત્યાગ કરવો, તે મહા અનર્થ વાંધવો છે. એ પ્રકારે સુવેગવિદ્યાધરને શશિવેગે તથા રત્નશિખે સમજાવ્યો, તોપણ વૈરાગ્યશૂર એવા તે સુવેગરાજાએ મનોહર એવા ચારિત્રને અંગીકાર કહ્યું.

પઠી શશિવેગ અને રત્નશિખ એ બેહુ જણ તે સુગ્રીવપુરથી અનુક્રમે સુવેગ વિદ્યાધરના વૈતાલ્યપર્વતપર રહેલા ચક્રપુરનગરપ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં રત્નશિખરાજા વિદ્યાધરની શ્રેણિનો સ્વામી થયો.

હવે શશિવેગરાજાનો જાણ સુરવેગ વિદ્યાધર પોતાના માતુલ જે સુવેગ વિદ્યાધર તેનું સર્વ વૃત્તાંત જાણી પોતાના મહોટા જાણ શશિવેગે ઘણો સમજાવ્યો, તો પણ તીવ્ર વૈરાગ્યને વશ થઈને પોતાના મામા સુવેગ વિદ્યાધર

પાસેથી મુક્તિમાર્ગરૂપ ચારિત્રને અંગીકાર કયું. પઠી સંપૂર્ણ પોતાના આ-
ત્માને કૃતાર્થ માનનાર અને સુખ સમુદ્રને ઝોગવનાર, સમ્યક્ત્વવાનુ એવો તે
રત્નશિખરાજા સર્વત્ર જિન ચૈત્યોનું વંદન કરે છે, અને સર્વ સાધુર્જને નમન
કરે છે. સાધર્મિક જાણ્યોને સંતોષ પમાડે છે, દીનજનોનો ઉદ્ધાર કરે છે,
પોતાના સંતાનની પેઠે પ્રજાનું પાલન કરે છે, શ્રીમજ્જૈનગૃહમાં, જિનપ્રતિ-
માસ્થાપનમાં, જિનમંદિર કરાવવામાં, શ્રીજિનની સ્નાત્રપૂજામાં, દિનાર્ચ-
નવિધિમાં, ચતુર્વિધસંઘપૂજાદિકમાં, શ્રીજૈનશાસ્ત્ર લેખનમાં, તીર્થયાત્રા-
દિકમાં, ઘણુંક ધન સ્વરચીને સમ્યક્ત્વને નિર્મલ કરે છે. એમ અનેક લા-
ખ વર્ષો, તે રત્નશિખરાજાએ નિર્ગમન કસ્યાં.

હવે એક દિવસ, સાંકેતપુરના ઉદ્યાનને વિષે સુયશનામા તીર્થંકર સમ
વસત્યા, તે વાત રત્નશિખ રાજાએ જાણી, મહોટા આશંકરે ત્યાં જઈ, તે તી-
ર્થંકરને યથાયોગ્ય પ્રણામ કરીને હર્ષથી તેમની સ્તુતિ કરવા લાગ્યો.
॥ યથા ॥ જય જુવનત્રયવત્સલ, ઠલજલધરપવન વનજસમનયન ॥
નયનવજિનમતવર્ચ્ચન, ધનતૃણસુખદુઃખસમહૃદય ॥ ૧ ॥ અર્થ:-હે ત્રણ
જુવનના વત્સલ ! ઠલ કપટરૂપ જે ભેદ, તેને વિષે હે પવનસમાન !-હે
કમલસમાન નયન વાલા ! હે નવનયયુક્ત જિનમતને વૃદ્ધિ કરનાર !
ધન, તૃણ, સુખ, દુઃખ, તેમાં સમાન છે હૃદય જેનું એવા હે તીર્થંકર !
તમો ઉત્કૃષ્ટપણાર્થી જય પામો ॥ ૧ ॥ આ પ્રકારે તીર્થંકર જગવાનની
સ્તુતિ કરીને જ્ઞાતિથી નિર્જર એવો તે રત્નશિખરાજા, તેમને નમસ્કાર કરી
ને તદનુયાયી જે મુનિવૃંદ હતું, તેને પણ વંદન કરતો હવો. પઠી પોતાને
ઘટે તેવા આસનપર વેશી મસ્તકપર વે હાથ લગાડી એટલે વે હાથ જોડી
શ્રીતીર્થંકરની દેશના સાંજલવા લાગ્યો. જગવાને પણ મેઘના સરસી ગંજી
સ્વાણીયે કરી ધર્મની દેશના દેવાનો પ્રારંભ કસ્યો. તે જેમ કે:-હે જીવ્ય
જનો ! અપાર એવા સંસારને વિષે ફરતા અને કર્મવશ થયેલા પ્રાણીયો નીચ
અને ઝૂંચ સ્થાનકોને વિષે ઉત્પન્ન થાય છે. તે એવી રીતે કે:-ક્યારેક નરક-
માં, ક્યારેક સ્વર્ગ લોકમાં, ક્યારેક મનુષ્યપણામાં, ક્યારેક તિર્થંચપણામાં
ઉત્પન્ન થાય છે. વલી પૃથિવી, અરુ, અગ્નિ, વાયુ, તેને વિષે, વનને વિષે,
ઠીંઢિયાદિકને વિષે પણ ઉત્પન્ન થાય છે. પાઠા વલી તેજ જીવો રાજા, રંક,
બુધ, મુન્ય, નિર્ધન, સધન, ધર્મિષ્ઠ, અધર્મિષ્ઠ, સુજાગ્ય, દોનાગ્ય, જોગી,

कृपण, सुखी, दुःखी, पुण्यवान्, अपुण्यवान्, सुरूप, कुरूप, स्वस्, स-
ज्जन, सुस्वर, दुःस्वर, कीर्त्तिमान्, अपकीर्त्तिमान्, ब्राह्मण, चाण्डाल, मू-
क, अंध, बधीर, पंगूल, तुंग, कुष्टी, बगेरेमां पोताना सारा नरसा कर्मने
अनुसारे उत्पन्न थाय ठे. एम जीवो विविध प्रकारे संसारमां पर्यटन करे
ठे. तेमां पण केटलाएक दुर्वोधथी दिङ्मूढ एवा थका कुमतरूप दुर्दशा-
मां फह्या करे ठे. केटला एक जीवोने तो धूर्त्तलोको कुयोनिरूप कुंममां पा-
डी दीये ठे. परंतु जववनने विषे मोक्षमार्गना उपदेशको ज्ञानीगुरु तो
पुण्यना योगथीज मले ठे, तेमाटे ते सङ्गुरुना लाजने माटे सर्व सुझ जव्य
प्राणीयोये यत्न कस्याज करवो.

आ प्रकारनी श्री तीर्थकरनी देशना सांजली ते रत्नशिख राजाये कहुं
के महासज ! में ते शुं पूर्वजन्ममां सुकृत कहुं हशे ? के जे कांइ सुख ठे, ते
प्रयास कस्या विना अण्णधाखुं पोतानी मेलेज प्राप्त थाय ठे ? त्यारे तीर्थकरे
कहुं के हे जडकजन ! पूर्व जवने विषे तें पंचपरमेष्ठीना नमस्कारनुं स्मरण
कहुं इतुं, तेना प्रजावथी तुं आ सर्व महासुखनो जोक्ता थयो ठे. हे ज्ञाह !
पंच परमेष्ठीना नमस्कारथकी तथा तेना जपथकी सम्यक्तज्ञान प्राप्त थाय
ठे, अने सम्यक्तथी विरति थाय ठे, अने विरतिथकी मोक्ष प्राप्त थाय ठे.
मोक्षथकी अक्षय सुख प्राप्त थाय ठे. वली संसारने विषे जे अत्युत्तम फल ठे,
ते पंच परमेष्ठीना नमस्कारनुं अदपमां अदप फल जाणवुं, वस्तुतस्तु चिदा
नंदसुखप्राप्तिरूप जे फल, ते पंच परमेष्ठीना नमस्कारनुंज फल जाणवुं. आ
प्रकारे श्री तीर्थकरे कहेलो पोतानो पूर्वजन्म सांजली ते रत्नशिख राजानां
तुरत रोमांच उजां थयां, अने अत्यंत खुशी थयो. एवी रीते बोध पामेला एवा
ते रत्नशिख राजाये, पोताना पुत्रने राज्य सोंपी, तीर्थकरनी समीप आवी
जात्रे करी चारित्रने ग्रहण कहुं. पवी क्षपक श्रेणिपर चढी, केवलज्ञान
उत्पन्न करी घणो काल पृथिवीने विषे विहार करी, क्रमे करी मोक्षसुखने
प्राप्त थयो. आ प्रकारनो पंच परमेष्ठीना स्मरणफल विषे रत्नशिख राजानो
इतिहास सांजली धर्मारामनने विषे रसिक, एवो देवरथ कुमारनो पिता
जे विमलकीर्ति राजा, ते पोताना देवरथ कुमारने राज्य सोंपी समस्त जिन
जैत्यने विषे अष्टाहिक महोत्सव करी मोहोटा वैराग्ययुक्त थयो थको गु-
रुवी समीप, जइ चारित्रने ग्रहण करतो हवो.

हवे ते देवरथ कुमार राजगादीपर वेसवाथी जेम कोइ देव शोजे, ते म शोजवा लाग्यो. तदनंतर कृतज्ञपणाथी ते विचारवा लाग्यो के, संतुष्ट थयेखा एवा मारा पिताये मने समग्र लक्ष्मी सोंपी ठे, तो मारे पण कोइ एकं उत्तम पात्र जोइने ते लक्ष्मी आपी देवी जोइये? आ प्रमाणे गइ ठे संसारमांथी प्रीति जेने अने सम्यक्तववान्, अणुव्रत, गुणव्रत, शिक्षाव्रत, तेणे युक्त एवो ते देवरथ राजा, रत्नावलीनामा पोतानी स्त्रीये सहित व्रणे वर्गने एटले धर्म, अर्थ अने काम, तेने सारी रीते साधतो, जिनममने विपे अत्यंत प्रीति धरतो थको उत्तम राज्यने करवा लाग्यो. पठी तेणे अनेकं जिनप्रासादं कराव्यां, अने जिनजीनी प्रतिमाउं पण अनेक निर्माण करावी. दर्शननी विशुद्धिने माटे घणी रथयात्रा करावी. पठी चतुर्विध संघे युक्त एवा ते देवरथ राजाये घणीक तीर्थयात्रा करी, अनेक साधर्मीयोनो समुद्धार कख्यो अने जिनशासनना दुश्मनोनो पराजय कख्यो, पोताना देश मांथी सात व्यसनो कढावी नांख्यां. ए प्रकारे राज्य पालता अने सद्धर्ममां चालता एवा देवरथराजाने क्रमे करी रत्नावली स्त्रीना उदरथकी भवख ना मा एक पुत्र प्रगट थयो. ते ज्यारे उम्मर लायक थयो, त्यारे तेने राज्य सोंपी वीर्यांतराय कर्मथी चारित्र ग्रहण करवाने असमर्थ होवार्थी चतुर्विध संघनुं पूजन करतो, पोषध अने आवश्यक क्रियामां ते निरत थयो. ॥यतः॥ तपःशुष्कदेहो मृतोमंदमोहो, वरोऽचूत्सुरश्चानते देवलोके ॥ सुरत्नावली आविका चारु मृत्वा, प्रधानोऽजवन्निर्जर स्तद्धिमाने ॥ १ ॥ समराण्युपितौ तत्र, संपूर्णैकोनविंशतिः॥दिव्यजोगार्द्धि संयुक्तौ, सुप्रीतो सुहृदौ सुरौ ॥२॥ अर्थः—तपे करी शुष्क जेनुं शरीर ठे, मंद थइ गयो ठे मोह जेनो, एवो ते देवरथ राजा, अनशन व्रतथी मरण पामी अनतनामा देवलोकने विपे श्रेष्ठदेव थयो. तथा तेनी स्त्री रत्नावली नामा आविका पण उत्तम अनशन व्रतथी मरण पामी, तेज देवलोकने विपे उत्तम देवता थइ. त्यांवेहु देवता, दिव्य शक्तिने जोगवनार अत्यंत परस्पर प्रीतिवाला थइ, मित्रपणे रहीं तेणे संपूर्ण उगणीश सागरनुं आयु जोगव्युं. ए पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना चरित्रने विपे रत्नशिख कथान्वित देवरथ नृपतिश्राद्धधर्मपालनरूप चतुर्थ सर्ग समाप्त थयो ॥ ४ ॥ इति आदि पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना आठ जवनो संबंध संपूर्ण थयो ॥ ५ ॥

॥ અથ ॥

॥ પંચમ સર્ગસ્ય બાલ્લાવબોધઃ પ્રારબ્ધતે ॥

હવે આ જંબુદ્વીપને વિષે મહાવિદેહ નામા ક્ષેત્રમાં પુષ્કલાન્નિધ સાતમા વિજયને વિષે પ્રશસ્ત વસ્તુએ કરી યુક્ત અને ઉત્તમ, એવી શિવાનામા નગરી છે. જે નગરીને વિષે ત્યાંના રહેવાસી જનોના ઘરના આંગણામાં જડેલા ચંદ્ર કાંત મણિયો, રાત્રિને વિષે પડતા ચંદ્રકિરણના યોગે કરી ઉષ્ણકાલને શીત કાલની સમાન કરે છે. અને શીત કાલને વિષે ત્યાંના રહેવાસી જનોના ઘરના આંગણામાં જડેલા અર્કમણિયો દિવસમાં પડતા સૂર્ય કિરણના યોગે કરી શીતકાલને ઉષ્ણકાલ સમાન કરે છે. તે નગરીને વિષે પોતાના પ્રતાપે કરી નાશ કહ્યું છે રિપુસૈન્ય જેણે એવો સિંહાસેન નામા મહિપતિ રાજ્ય કરે છે. તેમની ઉત્તમ ગુણયુક્ત શોજાયમાન પ્રિયંગુમંજરી નામા પટ્ટરાણી છે. હવે પૂર્વોક્ત દેવરથ કુમારનો જીવ જે આનત દેવલોકમાં દેવતા થયો હતો, તે ત્યાંથી વ્યવી, સિંહસેન રાજાની પ્રિયંગુમંજરીના ગર્જને વિષે પુત્રપણાએ કરી ઉત્પન્ન થયો. જ્યારે તે ગર્જે રહ્યો, ત્યારે તે પ્રિયંગુમંજરીએ સ્વપ્નમાં પૂર્ણ ચંદ્રને દીઠો કે તુરત તે જાગી ગઈ, અને તેમના સ્વામી પાસે આવી તે સ્વપ્નની વાત કહી. તે સાંજલી સિંહસેન રાજાએ કહ્યું કે, હે પ્રિયે! તમોને પૂર્ણ ચંદ્રમા સમાન ઉત્તમ પુત્ર ઉત્પન્ન થાશે? તે સાંજલીને રાણી હર્ષાયમાન થઈ. પઠી રાજાએ તથા રાણીએ તે ગર્જનું પોષણ કરવા માંડ્યું. પ્રશસ્ત પુણ્યે કરી તથા ઉત્તમ દોહદોયે કરી યુક્ત એવા પુત્રને તે રાણીએ પ્રશંસનીય સમયને વિષે ઉત્પન્ન કહ્યો. ત્યારે રાજાએ ઘણુંક દ્રવ્ય વાવરીને પુત્રજન્મનો મહોત્સવ કહ્યો. કારાગ્રહમાંથી કેદીયોને ઢોડાવ્યા, અને પોતાના ઘરનું શોધન પણ કરાવ્યું. પઠી વારમે દિવસે, ગર્જે રહ્યાની વચ્ચે સ્વપ્નમાં જોયેલા ચંદ્રના અનુસારે સકલ સ્વજનની સમક્ષ, તે પુત્રનું 'પૂર્ણચંદ્ર' એવું નામ પાડ્યું. અનુક્રમે તે પુત્ર ધાવમાતાએ પાલન કરેલો, તથા લાડલડાવ્યો થકો કલાઈ ના સમૂહથી યુક્ત, તારુણ્યરૂપસમુદ્રને ઉદિત ચંદ્ર જેવો થયો. એટલે ચંદ્રને જોઈ સમુદ્ર જેમ આદહાદિત થાય, તેમ પૂર્ણચંદ્રને જોઈ તારુણ્ય સમુદ્ર અદહાદિત થયો. હવે તે ચંદ્રમા જડ છે, અને આ પૂર્ણચંદ્ર પુત્ર તો જડ નથી. એટલું જ પુત્રમાં આશ્ચર્ય છે. વલી કલાજ્યાસનો વ્યસની, પ્રશ્નોત્તરાદિક

क्रीडानो करनार, लौकिक क्रीडानो त्यागी, उत्तम प्रस्तावोये करी आनंदी, मृगयामां, द्यूतकथामां, तथा वारांगनाउंनां गीत गान श्रवण करवामां तृषा वान्, मद्यमांसादिकना तो नामने पण न सहन करनार, सज्जन पुरुषनो संगी, दुर्जनजननो त्यागी, माता पितानी जक्तिने करनार, चंद्रनी समान शीत गुण युक्त, सूर्यसमान प्रतापी, राजनीतिमां विद्वान्, सुखांशुधिने विषे मग्न, एवो ते पूर्णचंद्रकुमार, सुखे करी रहे ठे.

हवे ते पूर्वोक्त देवरथकुमारनी स्त्री रत्नावलीनो जीव, ते आनत देव लोकमांथी च्यवीने जेमां देवरथ कुमारनो जीव पूर्णचंद्र कुमार नामे प्रगट थयो ठे, तेज नगरने विषे प्रियंगुमंजरीना जाइ विशालाख्य सामंतनी जया नामनी स्त्रीना उदरने विषे पुत्रीपणाये उत्पन्न थयो. ते कन्या ज्यारे गर्भमां रही, त्यारे तेनी माताये खनमां पुष्पनी माला दीठी हती, तेथी तेनुं नाम पुष्पसुंदरी एवं पाडयुं. हवे अनुक्रमे ते महोटी थवा लागी, त्यारे कामीने क्रीडा करवाने वनरूप एवं यौवन प्राप्त थयुं. ते जेम के:-श्लोक ॥ वक्रं चंद्र विडंबि पंकजपरीहासे क्षमे लोचने, वर्णः स्वणमपाकरिष्णुरलिनी जिष्णुः कचानां जयः ॥ वक्षोजाविजकुंजवित्रमधरौ, गुर्वी नितंबस्थली, वाचां हारि च मार्दवं युवतिपु स्वात्ताविकं मंरुनम् ॥ १ ॥ अरोपणा च सरला, मृदंगी सतृपा स्थिरा ॥ कलासु कुशला वाला, विनीता च विवेकिनी ॥ २ ॥ अर्थ:-जेने जोड्ने चंद्रनो पण उपहास करवो पडे, एवं मुख, जेने जोड्ने कमलनो परिहास करवो पडे, तेवां वे नेत्रो, सुवर्णना वर्णने पण जीते, तेवो शरीरनो वर्ण अने चमराउंनी पंक्तिने पण तिरस्कार करे जीते, तेवो केशपास, हस्तीना गंरुस्थलनो पण वित्रम घाय, एवा वे पयोधर, महोटी एवो नितंबजाग, मनने हरण करे एवी मृदुल वाणी, ए सर्व, उत्तम युवतीजनने विषे स्वात्ताविकज झूषणो ठे ॥ १ ॥ वली पण वहे ठे के; उत्तम युवती स्त्री, रोष रहित, सरल, लज्जायुक्त, मृदुश्रंगवाली, स्थिर, कलाउमां कुशल, विनीत, थने विवेकी होय ठे ॥ २ ॥ हवे एक दिवसने विषे ते पुष्पमंजरी कन्या, वसंतऋतु आत्रवाथी पौनाना पितानी आझा लड्ने, सखीवर्गोये युक्त मनोहर एवा पुष्पोद्यानने विषे क्रीडा करवा माटे गइ. ते उद्यानने विषे पुष्प थने फलोये करी युक्त एवां आम्रवृक्षो अत्यं

त शोभे ठे ॥ यतः ॥ सकुसुमसहकाराः पुष्पिताशोक नागां, विकसित
वनमाला माधवीदिव्यगंधः ॥ जनयति मदरागं कोकिलाशब्दितं च,
प्रवरपुरुषसेव्यो वर्त्तते श्रीवसंतः ॥ अर्थः—जे वसंतऋतुमां सहकारनां वृद्धो
ते कसुमयुक्त थाय ठे, अशोकवृद्ध अने नागवृद्ध पुष्पित थाय ठे, सर्व वन
नी पंक्तियो विकसित थइ जाय ठे, अने मोघरानो दिव्य गंध प्रसृत
थयाज करे ठे, कोकिलना शब्दो मद अने रागने वधारे ठे; माटे ते
वसंतऋतु प्रवरपुरुषोने सेवनकरवा योग्य ठे. हवे त्यां शृंगारयुक्त वाणीये
करी ते पुष्पमंजरीने पोतानी सखीयो वसंतनी शोभा बतावे ठे. ते जेम
के:-हे सखि! जो. वसंतऋतुरूप पतिने प्राप्त थइने आ वनराजिरूप स्त्री
यो केवी शोभे ठे? जो. पुत्रागना वृद्ध साथे आ वीटाइ गयेली एवी ना-
गवल्ली केवी शोभे ठे? तेम पुत्राग वृद्धपण नागवल्लीने मलवाथी केवो
शोभे ठे? तेम हे सखि! नर, अने नारी पण परस्पर मलेथीज शोभे. ते
वी रीतनी सखीनी वाणीथी पण शृंगारवृत्तिथी विरहित एवी ते, कहिर्वृत्ति
ये करी वननी शोभाने जोतीथकी मोघरानी वेदना मंडपने विषे वीणां
विनोदनो प्रारंभ करवा लागी. तेवामां एज अवसरने विषे एज उद्यानमां
मित्रोये परिवृत एवो पूर्णचंद्रकुमार पण क्रीडा करवाने आव्यो. ते त्यां वी-
णाविनोद करती एवी राज्यकन्या जे पुष्पसुंदरी तेनी दृष्टिये पड्यो. त्यारे ते
चखत कामदेवनो मित्र जे वसंतऋतु तेनो समय होवाथी, पोतानी युवाव
स्त्रांना अतिविशमपणाथी, अने पूर्णचंद्रकुमारना अत्यंत स्वरूपथी तथा
पूर्वजन्मना अति स्नेहथी, ते पुष्पसुंदरीना मनरूप मर्मस्थानने विषे बाण
नी पेठे अकुंठित एवो ते कुमार लाग्यो, के तुरत स्वेदयुक्त अंगवाली त-
था मिखितनेत्रयुक्त थइ विचेतन जेवी थइ गइ. ते जोइने तरत सखीये
पवनथी तथा शांताबुथी तेने सावधान करी, त्यारे ते सखीयोने पुष्पसुंदरी
पूछवा-लागी के, हें सखि! लावण्यामृत सागर, युवान, जे पुरुष देखाय ठे,
ते कोण ठे? शुं कामदेव ठे? के सूर्य ठे? सुर ठे? के कोइ विद्याधर ठे?
त्यारे सखीयोये कह्युं के, हे सखि! तें कामदेव अटकल्यो पण ए कामदेव
तो ठेज नहि. कारण के कामदेव जे ठे, ते तो अंगरहित ठे, तेथी तेने
दोको अनंग कहे ठे, अने आ तो अंगवालो ठे. वली तें एने सूर्य अटक-
ल्यो, परंतु ते सूर्य पण नथी. कारण के सूर्य तो तपनशील ठे, अने आ

पुरुष तो सौम्यगुण युक्त ठे. एटखे शीतल देखाय ठे. वली एने सुर अटक-
 ल्यो तो ते सुर नथी. कारण के सुर तो मिषोन्मिष रहित चक्रवालो शून्य
 होय ठे, अने आ तो चंचल नेत्रवालो तथा विचक्षण ठे. वली तें एने विद्या
 धर अटकल्यो, परंतु ते विद्याधर पण नथी. कारण के विद्याधर जे ठे, ते तो
 आकाशमां गमन करे ठे, अने आ पुरुष तो पृथ्वीमांज उजो रह्यो ठे. ते के
 वो ठे, ने कोण ठे, ते हुं कहूं हुं. सांजल ॥ यतः ॥ सौम्यत्वं शशिनो गज्जी
 रिमगुणं वाङ्मैः प्रतापं रवे, स्त्यागं वित्तपतेः प्रजुत्वममराधीशात् स्वरूपं स्म
 रात् ॥ माधुर्यं स्वमृतात् बलं मृगपतेर्लात्वा बृहच्चातुरी, धैर्यं मेरुगिरेः किमेष
 विदितः सन्मेधसा वेधसा ॥१॥ अर्थः—चंद्रमाथकी गांजिर्य, सूर्यथकी प्रताप,
 कुवेर थकी ड्रव्यत्याग, इंद्रथकी प्रजुता, कामदेवथकी स्वरूप, अमृतथकी
 माधुर्य, सिंह थकी बल, तथा मोढोढुं चातुर्य, मेरुपर्वतथकी धैर्य, ते सर्वने
 ग्रहण करीने बुद्धिमान् एवा विधाताये शुं आ पुरुष निर्माण कस्यो हशे ?
 अर्थात् पूर्वोक्त सर्वे गुणो आ पुरुषमां देखाय ठे ॥१॥ माटे जाजुं शुं कहिये,
 परंतु हे सखि ! शिवा नमरीने विषे सिंहसेन नामा राजा ठे, तेना कुलरूप
 अंवरने प्रकाश करनार चंद्रसमान आ पूर्णचंद्रनामा पुत्र ठे, ते तमारी फइने
 पुत्र थाय ठे. ते वचन सांजलीने तुरत अत्यंत उत्सुक थयेली पुष्पसुंदरी क
 हेवा लागी के, हे सखि ! तारुं कहेवुं खरुं ठे. मुक्तासमान बीजा पुरुषोमां आ
 पुरुष, रत्नसमान देखाय ठे. आ पुरुषना गुणो पासे अन्यजनना सर्व गुणो क
 लंकित थइ गयेला ठे, एम कहुं. तेवामां तो तेनी अशोकनामा सखी हसीने
 कहेवा लागी के हा, निश्चे आ पुरुष गुणमय ठे. कारण के हमणांज आ प्रिय
 सखी जे पुष्पसुंदरी तेणे पोताना कटाक्षोये करी तेनां सर्व अंगोने देखी ली
 धां. ते सांजली पुष्पसुंदरीये विचारुं जे मारो अजिप्राय आ सर्व सखीयोये जा
 णी लीधो देखाय ठे ? एम विचारी लज्जायुक्त थइने सखियोने कहेवा ला
 गी के, हे सखियो ! हवे सर्व वात जावा थो. विलंब लगाडो मां. क्रीडानो
 त्याग करीने आपणे जखदी घेर जइये ? कारण के माताजी आपणी वाट
 जोतां हशे ? त्वारे सुदता नामा कन्याये कहुं के, हे सखि ! चालो. पण
 आ पुर्णचंद्रकुमार तो आपणी समीपमांज उजा ठे, माटे तेने बोलावीने
 सूक्तवार्त्ताथी तेनो सत्कार करिये. पठी जाइये, नहिं तो आपण सर्वने ते अ
 विनयी जाणशे ? एवां सुदता सखीनां यथायोग्य वाक्यो सांजली लज्जायुक्त

त शोचे ठे ॥ यतः ॥ सकुसुमसहकाराः पुष्पिताशोकं नागां, विकसितं
वनमाला माधवीदिव्यगंधः ॥ जनयति मदरागं कोकिलाशब्दितं च,
प्रवरपुरुषसेव्यो वर्त्तते श्रीवसंतः ॥ अर्थः—जे वसंतऋतुमां सहकारनां वृद्धो
ते कसुमयुक्त थाय ठे, अशोकवृद्ध अने नागवृद्ध पुष्पित थाय ठे, सर्व वन
नी पंक्तियो विकसित थइ जाय ठे, अने मोघरानो दिव्य गंध प्रसृत
थयाज करे ठे, कोकिलना शब्दो मद अने रागने वधारे ठे; माटे ते
वसंतऋतु प्रवरपुरुषोने सेवनकरवा योग्य ठे. हवे त्यां शृंगारयुक्त वाणीये
करी ते पुष्पमंजरीने पोतानी सखीयो वसंतनी शोचा बतावे ठे. ते जेस
के—हे सखि! जो. वसंतऋतुरूप पतिने प्राप्त थइने आ वनराजिरूप स्त्री
यो केवी शोचे ठे? जो. पुन्नागना वृद्ध साथे आ वीटाइ गयेली एवी ना-
गवद्धी केवी शोचे ठे? तेम पुन्नाग वृद्धपण नागवद्धीने मलवाधी केवो
शोचे ठे? तेम हे सखि! नर, अने नारी पण परस्पर मलेथीज शोचे. ते
वी रीतनी सखीनी वाणीथी पण शृंगारवृत्तिथी विरहित एवी ते, बहिर्वृत्ति
ये करी वननी शोचाने जोतीथकी मोघरानी बेलना मंडपने विषे वीणांनां
विनोदनो प्रारंभ करवा लागी. तेवामां एज अवसरने विषे एज उद्यानमां
मित्रोये परिवृत एवो पूर्णचंद्रकुमार पण क्रीडा करवाने आव्यो. ते त्यां वी-
णाविनोद करती एवी राज्यकन्या जे पुष्पसुंदरी तेनी दृष्टिये पळ्यो. त्यारे ते
वखत कामदेवनो मित्र जे वसंतऋतु तेनो समय होवाथी, पोतानी युवांव
स्थाना अतिविशमपणाथी, अने पूर्णचंद्रकुमारना अत्यंत स्वरूपथी तथा
पूर्वजन्मना अति स्नेहथी, ते पुष्पसुंदरीना मनरूप मर्मस्थानने विषे वाण
नी पेठे अकुंठित एवो ते कुमार लाग्यो, के तुरत स्वेदयुक्त अंगवाली त-
था मिहितनेत्रयुक्त थइ विचेतन जेवी थइ गइ. ते जोइने तरत सखीये
पवनथी तथा शांतांबुथी तेने साविधान करी, त्यारे ते सखीयोने पुष्पसुंदरी
पूठवा लागी के, हे सखि! लावण्यामृत सागर, युवान, जे पुरुष देखाय ठे,
ते कोण ठे? शुं कामदेव ठे? के सूर्य ठे? सुर ठे? के कोइ विद्याधर ठे?
त्यारे सखीयोये कह्युं के, हे सखि! तें कामदेव अटकल्यो पण ए कामदेव
तो ठेज नहि. कारण के कामदेव जे ठे, ते तो अंगरहित ठे, तेथी तेने
लोको अनंग कहे ठे, अने आ तो अंगवालो ठे. वली तें एने सूर्य अटक
ल्यो, परंतु ते सूर्य पण नथी. कारण के सूर्य तो तपनशील ठे, अने आ

पुरुष तो सौम्यगुण युक्त ठे. एटले शीतल देखाय ठे. वली एने सुर अटक-
 ल्यो तो ते सुर नथी. कारण के सुर तो मिषोन्मिष रहित चहुवालो शून्य
 होय ठे, अने आ तो चंचल नेत्रवालो तथा विचक्षण ठे. वली तें एने विद्या
 धर अटकल्यो, परंतु ते विद्याधर पण नथी. कारण के विद्याधर जे ठे, ते तो
 आकाशमां गमन करे ठे, अने आ पुरुष तो पृथ्वीमांज उजो रह्यो ठे. ते के
 वो ठे, ने कोण ठे, ते हुं कहूं हुं. सांजल ॥ यतः ॥ सौम्यत्वं शशिनो गज्जी
 रिमगुणं वार्द्धः प्रतापं रवे, स्त्यागं वित्तपतेः प्रभुत्वममराधीशात् स्वरूपं स्म
 रात् ॥ माधुर्यं स्वमृतात् बलं मृगपतेर्लात्वा बृहच्चातुरी, धैर्यं मेरुगिरेः किमेष
 विदितः सन्मेधसा वेधसा ॥ १ ॥ अर्थः—चंद्रमाथकी गांजिर्य, सूर्यथकी प्रताप,
 कुवेर थकी डब्यत्याग, इंद्रथकी प्रभुता, कामदेवथकी स्वरूप, अमृतथकी
 माधुर्य, सिंह थकी बल, तथा मोहोदुं चातुर्य, मेरुपर्वतथकी धैर्य, ते सर्वने
 ग्रहण करीने बुद्धिमान् एवा विधाताये शुं आ पुरुष निर्माण कस्यो हशे ?
 अर्थात् पूर्वोक्त सर्वे गुणो आ पुरुषमां देखाय ठे ॥ १ ॥ माटे जाजुं शुं कहिये,
 परंतु हे सखि ! शिवा नमरीने विषे सिंहसेन नामा राजा ठे, तेना कुलरूप
 अंवरने प्रकाश करनार चंद्रसमान आ पूर्णचंद्रनामा पुत्र ठे, ते तमारी फइने
 पुत्र थाय ठे. ते वचन सांजलीने तुरत अत्यंत उत्सुक थयेली पुष्पसुंदरी क
 हेवा लागी के, हे सखि ! तारुं कहेवुं खरुं ठे. मुक्तासमान बीजा पुरुषोमां आ
 पुरुष, रत्नसमान देखाय ठे. आ पुरुषना गुणो पासे अन्यजनना सर्व गुणो क
 संकित थइ गयेला ठे, एम कहुं. तेवामां तो तेनी अशोकनामा सखी हसीने
 कहेवा लागी के हा, निश्चे आ पुरुष गुणमय ठे. कारण के हमणांज आ प्रिय
 सखी जे पुष्पसुंदरी तेणे पोताना कटाक्षोये करी तेनां सर्व अंगोने देखी ली
 भां. ते सांजली पुष्पसुंदरीये विचारुं जे मारो अजिप्राय आ सर्व सखीयोये जा
 णी लीधो देखाय ठे ? एम विचारी लज्जायुक्त थइने सखियोने कहेवा ला
 गी के, हे सखियो ! हवे सर्व वात जावा यो. विलंब लगाडो मां. क्रीडानो
 त्याग करीने आपणे जलदी घेर जइये ? कारण के माताजी आपणी वाट
 जोतां हशे ? त्यारे सुदता नामा कन्याये कहुं के, हे सखि ! चालो. पण
 आ पूर्णचंद्रकुमार तो आपणी समीपमांज उजा ठे, माटे तेने चोखावीने
 सूक्तवार्त्ताथी तेनो सत्कार करिये. पठी जाइये, नहिं तो आपण सर्वने ते अ
 विनयी जाणशे ? एवां सुदता सखीनां यथायोग्य वाक्यो सांजली लज्जायुक्त

थइने ते पुष्पसुंदरीये मंदस्वरथी कहुं के-त्यारे तमोने जे योग्य जासे, ते करो. पढी ते सखीये विनये करी धोर स्वरथी पूर्णचंद्रने बोलाव्या, के तुरत ते त्यां आवी तेज स्थलने विषे बेठा. अने दृष्टिये करी. कामकदली जे वी ते कन्याने जोइने कुमार घणोज विषयथी विरक्त ठे, तो पण सराग थइ गयो. ते वखत त्यां रहेला सहुने ते कन्या तथा कुमार प्रीतिने उत्पन्न करतां हवां. हवे पुष्पसुंदरीये हाथमां वीणा लीधी ठे, तेथी पूर्णचंद्र कुमारे जाण्युं जे अहो! आ सुंदरी वीणावाद्यमां कुशल देखाय ठे? ए म जाणी विद्यानो विनोद। ते कुमार, कहेवा लाग्यो के, हे सुंदरि! अमारा मनना विनोदने माटे जरा ए वीणा तो बगाडो? ते वचन सांजली सुदता सखी कहेवा लागी के, हे कुमार! तमारा दर्शनथी होज पामेली ते कन्याने बगाडवानी लज्जा आवे ठे, माटे ते बगाडवाने उद्युक्त आती नथी, तेथी ते वीणाने आपज बजावो. जेथी अत्रत्य सहु विनोद पामे? एम कही ने सुदताये पुष्पसुंदरीना हाथमांथी वीणा लइ पूर्णचंद्र कुमारना करमां आपी. ते विणाने हाथमां लइ, स्नेहे सहित तेनो स्पर्श करतां कुमारने अशोकनामा बीजी सखी कहेवा लागी, के अहो कुमार! सरल, सुगुण, शुद्ध, त्रांसडामांथी उत्पन्न थयेली, मधुर स्वरवाली, प्रवर एवी आ वीणा आपना कराग्रमांज शोजे ठे. आ वचनथी ते सखीये अन्योक्तिथी समजाव्युं के पुष्पसुंदरी तमारी पासे ठे ते पूर्वोक्त सर्व गुण संपन्न ठे. एम अशोका सखिये कहेली अन्योक्ति सांजली मस्तक धुणावी, पूर्णचंद्रकुमारे ते वीणा बगाडीने तत्रत्य सर्व कन्याजनां तथा मनुष्यना चित्तने आकर्षण करी लीं थां. एवो प्रसंग ज्यां चाले ठे, तेवा समयमां तो ते पुष्पसुंदरीनी धावमाता ते कन्याने तेडवा आवी. अने ज्यां जुवे ठे, त्यां तो समान वयवाला अने सर्व गुणसंपन्न ते राजकुमारने कन्या पासे वीणा बगाडतो जोयो, तेथी ते धावमाताये कहुं के, हे कुमार! आ सर्व प्रसंग थाय ठे, ते तो घणोज उत्तम थाय ठे, कारण के बेहु तमे वयथी अने गुणोथी योग्यज ठो? तेम कुमारने कहीने पाढी कुंवरीने कहेवा लागी के, हे वत्से! तमाराविना तमारी माता जोजन करतां नथी, माटे जलदी चालो. एम कहीने ते पुष्पसुंदरी ने केवल शरीरथी घेर तेडी लावी, परंतु तेनो जीव तो ते पूर्णचंद्रमांज जरा इ रह्यो. कारण के घेर आवी तेणे जोजन पण बराबर कहुं नही. त्वारे तेनी

માતાએ સखीયોને પૂછ્યું કે, આ પુષ્પસુંદરી આમ વિકલમનવાલી કેમ થઈ ગઈ છે? ત્યારે સखीયોએ ઉદ્યાનગત સર્વ વાર્તા કહી દેखाडी. પઠી તે રાણી એ તેના મનની વિશ્રામજૂ એવી એક પ્રિયવંદા નામા સखી હતી તેને કુંવરી ની આશ્વાસના તથા હઠાંતિ કરવા માટે મોકલી. તે પણ કુંવરી પાસે જઈને આ પ્રમાણે કહેવા લાગી કે, હે પ્રિયસखि! ચંદ્રની એક કલાથી મનુષ્ય માત્રને શાંતિ થાય છે, તો તુને પૂર્ણચંદ્રથી પણ કેમ સુખ નથી થાતું? અર્થાત્ અન્યોક્તિથી કહે છે, કે તમને પૂર્ણચંદ્ર કુમાર મળ્યો, તો પણ શાંતિ કેમ થાતી નથી? તે કહ્યો. ત્યારે પુષ્પસુંદરીએ કહ્યું કે, મારું મન જેમ યોગિ ણીના યોગે ત્રમિત થાય, તેમ થઈ ગયું છે. માટે તું મારા મનની અધિષ્ઠાણી કા સखી ઠો, તેથી કાંઈક ઉપાય કહે, કે જેણે કરી મહારા મનને નિષ્ઠિત થાય? તે સાંજલીને પ્રિયવંદા સखી કહેવા લાગી કે, જે મેં વૃત્તાંત સાંજલ્યું છે, તે હું કહું તું, તે સાંજલો. આપણને જે સમયે પિતાજીએ વસંત જોવા જવાની રજા આપી, અને ત્યાં વલી પાઠા પૂર્ણચંદ્ર કુમાર આવ્યા, તેમાં તો એક સુખદાયક વૃત્તાંત બન્યું છે, તે સાંજલો. ગઈ કાલે સવારે તમારો પિતા વિશાલ જે છે, તે તેની બહેન પ્રિયગુમંજરી પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો કે હે બેહેન! આ તમારો પૂર્ણચંદ્ર કુમાર અને મારી પુષ્પસુંદરી એ બેહુનો વિવાહ જો થાય, તો ઘણુંજ યોગ્ય થાય. મુકુટને મણિયે જડીયે ને જેમ શોજા આપે, તેમ તે બેહુનાં લગ્ન શોજે? પરંતુ એક મોહોટું દુઃખ છે, કે એ બેહુને પરસ્પર રાગ વિકાર કાંઈજ દેખાતો નથી અને તેની પાસે જો તેના વિવાહની વાત આપણે કરીએ ટૈયે, તો તેને તે વાત પણ વિલકુલ રુચતી નથી. હા મ્ય, વિનોદ, કે શૃંગારકેલી તેને ગમતી નથી. તેમ કોઈની કામ ફીડાથી તે પ્રસન્ન થાતાં નથી. તથા શૃંગારરસમાં પણ રાજી થાતાં નથી. પટલુંજ નહિ પરંતુ તે સામી શૃંગારની નિંદ્રા કરે છે. માટે હે બેહેન! તે બેહુ જણની પરસ્પર પ્રીતિ વિના આપણી ઇચ્છાથી જો વિવાહ કરીએ તો તે, પઠી હૃદયમાં શલ્યની પેઠે લટક્યાજ કરે? વલી કદાચિત્ બેહુની સરખી પ્રકૃતિ છે, માટે બેહુને પરસ્પર પ્રેમ થાય તો થાય પણ સ્વરો. તેથી મારો મત તો એમ છે કે, આપણે તેને પરસ્પર મુખદર્શન કરાવીએ? આમાં વચન પોતાના જાણ વિશાલસામંતનાં સાંજલી તેની બેન કહેવા લાગી કે, હું જાણ! તમારું જેવું નામ વિશાલ છે, તેથી ચુસ્ત પણ વિશાલજ છે. અર્થાત્ જેવું તમારું નામ છે,

तेवाज तमारामां गुण पण दीठामां आवे ठे

हे सखि ! एम कहीने पढी तमारा पिताये तमने तथा प्रियंगुमंजरीये तेमना पुत्र पूर्णचंद्रने परिवार सहित वसंत ऋतुनी शोभा जोवाना मिषे उ पवनमां मोकदयां हतां, तेथी तमारी बेहु जणनी परस्पर मनोवृत्तिने जाणी लोधी. तेमां धारेला मनोरथ पार पडवाथी तमारां तथा पूर्णचंद्रनां माता पिताने अत्यंत हर्ष उत्पन्न थयो ठे. तेम तमो अने पूर्णचंद्र पण अत्युत्सा हित थयेलां देखाउं ठो. ए प्रमाणे सखिये सर्वे वात कही. हवे जे प्रमाणे ते सखीये हकिगत पुष्पसुंदरीने कही, तेज प्रमाणे पूर्णचंद्रना सखाये पुष्पसुंदरीथी मोहित थइ दुःखित थयेला ते पूर्णचंद्रने सर्व हकिगत कही संजलावी. तेथी बेहु जण मनमां संतोष पामा सुस्त्रिर थइने परस्पर एक बीजाना ज्ञान जोवाने तत्पर रहेतां थकां दिवस निर्गमन करवा लाग्यां. पढी विशालसामंते प्रशस्त दिवस तथा वार जोइने पोतानी वहेन प्रियंगु मंजरीना पुत्र पूर्णचंद्र साथे पोतानी पुष्पसुंदरी नामा कन्यानुं वेसवाल कथुं.

सिंहसेन राजाये पण गीत, वाजित्र, दान, सन्मान पूर्वक पोताना पुत्र नां पुष्पसुंदरी साथे लग्न कस्यां. तेने जोइने आखा नगरनां लोको कहेवा लाग्यां के, अहो ! विवाह घणोज उत्तम थयो. वरवधूनुं जोडुं पण जेवुं जो इये तेवुंज उत्तम मढ्युं. एम विवाह थया पढी पोतानी स्त्री पुष्पसुंदरी सा थे स्वर्गविमान समान घरने विषे रही सुख जोगवतो ते पूर्णचंद्र कुमार दि वस निर्गमन करवा लाग्यो. एम करतां एकदिवस सत्ता जरीने पूर्णचंद्रनो पिता सिंहसेन राजा वेठो हतो, तेवामां कोइक वनपालके आवो नमन करी कथुं के, हे राजन् ! हालमां पुष्पशाल वनने विषे घणा गुणोये युक्त, रूपवानने विषे पण अति रूपवान्, घणा लावण्य गुणवाला, सौंदर्ययुक्त, जाणे मूर्तिमान् धर्मज होय नहिं ? एवा, मुनिवृंदना इंद्र श्रुतसुंदर नामा सूर्यींद्र पधारेला ठे. ए वचन सांजलतांज हर्षोत्कर्षथी प्रफुल्लित ठे रोम कूप जेना एवा ते सिंहसेन राजाये वनपालकने वधामणीमां घणुंक डव्य आ प्युं. पढी पुत्र दारादिक सर्वने साथे लइने महोटा आरुंवरथी गुरुपासे ज इने यथाविधि प्रणाम करी हर्षे करी ते गुरुनी देशना सांजलवा माटे गुरु- नी समीपमां वेठो. गुरुजीये पण तेमनी योग्यताने जाणी देशना देवा नो आरंज कस्यो.

હે જીવ્યજનો ! જન્મ, જરા, મૃત્યુ, તેના જયે કરી વ્યાપ્ત અને ધુર્ગતિયે કરી જયંકર એવા આ સંસારને વિષે અનંતકાલ પર્યંત સ્વકૃત પાપોયે તમો મહા દુઃખને પ્રાપ્ત થાઉં ઠો, તો પણ હજી સુધી તમોને કોઈ વૈરાગ્યજ થતો નથી. અને ધર્મને વિષે નિરુદ્ધમી થયા થકાજ રહો ઠો. માટે મહેન ત લઈને પણ તમો આ ઉત્તમ આર્હત ધર્મને વિષે ઉદ્યોગી થાઉં. વીજા સર્વ કાર્યમાં પ્રમાદ કરો તે તો ઠીક, પણ ધર્મમાં પ્રમાદ કર્યો, તે ઉચિં ત નહિં. કારણ કે પ્રમાદસમાન જગત્માં કોઈ શત્રુ નથી ॥ યતઃ ॥ મજ્જાં વિસય કસાયા, નિદ્ધા વિગદ્ધા ય પંચમી જ્ઞણિયા ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— એક મદ્ય, વીજો વિષય, ત્રીજો કપાં ય, ચોથી નિદ્રા, અને પાંચમી વિકથા કહેલી છે. તે પાંચ પ્રમાદો, જીવને સંસારમાં પાડી નાખે છે. અને હે જીવ્યજનો ! ધર્મસમાન આ જગત્માં વીજો કોઈ મિત્ર નથી ॥ યતઃ ॥ ધર્મોમગલમુત્તમં નસુરશ્રીજુક્તિ મુક્તિપ્રદો, ધર્મઃ સ્નિહ્યતિ વંધુવદ્દિશતિ વા કલ્પદુવદ્ધાંઠિતમ્ ॥ ધર્મઃ સજ્ઞુણ સંગમે ગુરુરિવ સ્વામીવ રાજ્યપ્રદો, ધર્મઃ પાતિ પિતેવ વત્સલતયા માતેવ પુણ્ણાતિ ચ ॥ ૨ ॥ અર્થઃ— ધર્મ જે છે, તે ઉત્તમ એવા મંગલને, તથા તે ધર્મ નરત્વ, સુરત્વ, શ્રી, જુક્તિ, અને મુક્તિ, તેને દેવાવાલો છે. વલી ધર્મ જે છે, તે સંગા મનુષ્યની પેઠે સ્નેહને આપે છે, તથા કલ્પદુમની પેઠે વાંઠિત ફલને પણ આપે છે. વલી તે ધર્મ, સજ્ઞુણના સંગમને વિષે ગુરુસમાન છે, અને રાજ્ય દેવાને વિષે સ્વામી સરખો છે, અને પિતાની પેઠે રક્ષણ કરે છે. તે ધર્મ, વાલપથી જેમ પુત્રનું રક્ષણ માતા કરે, તેમ જીવનું રક્ષણ કરે છે. માટે જીવે ધર્મા રાધન જરૂર કરવું. અને સેવન કરેલો પ્રમાદ જેમ જીવને અત્યંત દુઃખ આપે છે, તેમ સેવન કરેલો ધર્મ, જીવને ચિંતામણિ અને કલ્પવૃક્ષ સમાન સુખ ને દેનારો થાય છે. જેમ કોઈ પ્રમાદી જન, વલતા ઘરને વિષે તથા થગાધ પાણીને વિષે પ્રમાદ કરી સુઈ રહે છે, તથા ઘરમાંથી સર્વ વસ્તુની ચોરી થાય છે, તે જાણે છે, તે ઠતાં પણ સુઈ રહે છે. પોતાનું અરિમંદુલ પોતા પર પ્રહાર કરે છે, તો પણ વિશ્વાસ પામી ઝનો રહે છે, તેમજ જે પુરુષ સંસારાવર્તમાં પડ્યો થકો ધર્મમાં પ્રમાદ કરે છે, એમ જાણવું. વલી જે ધર્મમાં પ્રમાદ કરે છે, તે પ્રાણીના પુરુષાર્થો સર્વ નેચાર થયેલા દેખાતા હો

ય, તો પણ તે તેમજ નાશ થઈ જાય છે. અને ધર્મવાન્ પુરુષના નહિ ધારે
 આ પુરુષાર્થો, પ્રયાસ વિના સ્વતઃ સિદ્ધ થઈ જાય છે ॥ યતઃ ॥ તારં કિંક
 શિહારનૂપુરજરૈરંતઃપુરં લજ્યતે, સીત્કારૈર્વિકટાઘટા કરટિનાં હેષારવા હ્યા
 હયાઃ ॥ એકં ઘટ્તમિહોત્કટોરુકટકં રાજ્યં ચ નિષ્કંટકં, યસ્માત્સત્રિદિવં
 શિવં જજત તોસ્તં ધર્મમત્યાદરાત્ ॥૧॥ અર્થઃ—હે જવ્યજનો ! જે ધર્મના
 પ્રતાપથી કિંકણી યુક્ત કટિમેલલા તથા મુક્તાના હારો તથા શબ્દાય
 માન નેપૂરો, તેણે કરી સ્વસ્થ એવી સ્ત્રીઓ, સીત્કારોયે કરી જયંકર એવી
 હસ્તીઓની ઘટાર્ઠ, હેષારવ કરતા એવા અશ્વો, જેને વિષે મદોન્મત્ત અને
 મહોટા સૈન્યો છે, એવું એક ઘટ્ત અને નિષ્કંટક રાજ્ય, સ્વર્ગ અને મોક્ષ, તે
 સર્વ પ્રાપ્ત થાય છે. તેવા ધર્મનું તમો અતિ આદરે કરી આરાધન કરો. હે
 જવ્યજીવો ! આ સંસારને વિષે ધર્મ કરવાની સામગ્રી મલવી ઘણીજ
 ડુર્લભ છે. તે જેમ કેઃ— પ્રથમ તો મનુષ્યપણું ડુર્લભ છે, તેમાં પણ વલી
 આર્યક્ષેત્ર મલબું ડુર્લભ છે. તેમાં પણ પાલું વિશુદ્ધ કુલ મલબું ડુર્લભ છે.
 તેમાં પણ વલી શુદ્ધ જાતિ મલવી ડુર્લભ છે. તેમાં વલી દોર્ધ આયુષ્ય
 પ્રાપ્ત થાવું ડુર્લભ છે. તેમાં પણ રોગ રહિતતા થવી ડુર્લભ છે. તેમાં વલી
 આચાર્યનો સંયોગ થવો ડુર્લભ છે. તેમાં પણ સુબુદ્ધિ થાવી ડુર્લભ છે. તેમાં
 પણ તત્ત્વનું જે શ્રદ્ધાન થાવું, તે ડુર્લભ છે. તેમાં પાઠી વિરતિ થાવી, તે
 ડુર્લભ છે. તેમાટે હે જવ્યજનો ! તમો ધર્મનો ઉદ્યમ કરો. આ પ્રકારની
 સુધાવિંડુ સમાન ગુરુની દેશના સાંજલીને આચાર્યના રૂપથી વ્યાક્ષિત જેનું
 ચિત્ત છે એવો તે પૂર્ણચંદ્ર કુમાર, આચાર્યને વિનતિ કરી પૂછે છે, કે હે જગ
 વન્ ! આપની શરીરની કાંતિ મહોટા રાજાના દેહને તથા મોહોટા ધન
 વ્રાનના દેહની સૂચના કરે એવી દેખાય છે ? તો વલી આપને આવા યૌ
 વન વયમાં પણ વ્રતાદિકરૂપ કષ્ટને દેનારું વૈરાગ્ય થવાનું કારણ શું છે ? ત્યારે
 ગુરુ કહેવા લાગ્યા કે, હે કુમાર ! તું આ સંસારમાં પગલે પગલે પ્રત્યક્ષ વૈરા
 ગ્યજ દેખે છે, તો પણ વૈરાગ્ય થવાનાં કારણ મને શામાટે પૂછે છે ? યતઃ ॥
 ઝંજિરન્ રાજ્યલક્ષ્મીઃ કલિ કતિ સુલિનઃ કેપિ સર્વર્થિયુક્તાઃ, સેવાં કુર્વતિ
 નેષાં સતતપરવશા રજ્જુવ દ્વાદ્વાન્યે ॥ કેચિત્કલ્પદુકલ્યાસ્ત્રિજગદ્ગિમતાઃ
 સ્થોદરાપૂરિણોઽન્યે, કેચિત્સૌજાગ્યજાજો વરતરુણિવ્રતાઃ કેઽપિ દોર્ઝાગ્ય

દગ્ધાઃ ॥ ૧ ॥ યસ્મિન્ જન્મજરાવિપત્તિમરણાધિવ્યાધિશોકાઃ સદા, સ્વેષ્ટા
નિષ્ઠિવિયોગયોગસહનં રોધશ્ચ કરાગૃહે ॥ તિર્યગ્નારકસંજ્ઞાનિ ચ જ્ઞેવે દુઃ
સ્વાન્યસંખ્યાનિ ચેત્સૂયંતે વિષયે મનો ન કુરુતે કશ્ચિત્તદેકદ્વાણમ્ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-કેટલાએક સુખીયા પુરુષો, રાજ્ય લક્ષ્મીને જોગવે છે. કેટલાએક
સર્વ ક્ષત્રિવાલા હોય છે. વીજા કેટલાએક પુરુષો તે પુર્વોક્ત સર્વ સમૃદ્ધિ
વાન્ જનોના વશપણથી રજીયે બાંધેલાની પેઠે સેવાને કરે છે. કેટલાએક
જનો કલ્પદ્રુમની પેઠે ગ્રણ જગતના સર્વ મનોરથને પૂરે છે. અને કેટલા
એક જનો માત્ર પોતાનું ઉદર પૂરણજ કરે છે. કેટલાએક શ્રેષ્ઠ તરુણીયે
વીઢ્યા થકા સૌજાગ્ય જોગવે છે. અને વલી કેટલાએક પુરુષો દૌર્જાગ્યથી
દગ્ધ થાય છે ॥ ૧ ॥ જે સંસારને વિષે નિરંતર જન્મ, જરા, વિપત્તિ,
મરણ, આધિ, વ્યાધિ, શોક, ઇષ્ટ અને અનિષ્ટના યોગ વિયોગનું સહન
પણું, કારાગૃહને વિષે સંરોધ, તિર્યચ, નારકીનો છે સંજ્ઞા જેને વિષે એવાં
અસંખ્ય દુઃખો જોગવે છે. તે દુઃખો જો સાંજલ્યાં હોય, તો વિષયને વિષે
એક ક્ષણ પણ મન આપવાની ઇચ્છા થાય નહિં. તો પણ હે પૂર્ણચંદ્ર કુમાર!
મારે વિશેષ વૈરાગ્ય થવાનું જે કારણ વચ્ચું, તે હું કહું તું. તે સાંજલો. એમ
જ્યારે સૂરિયે કહ્યું ત્યારે તો સર્વ સચ્ચજનો સોત્કંઠિત થઈ ગયાં. ત્યાર પછી
મુનીશ્વરે કહેવા માંડ્યું કે:-

આજ વિજયને વિષે રત્નપુર નામા નગર છે. ત્યાં એક સુધન નામા શ્રેષ્ઠી
વસે છે. તેનું જેતું નામ છે, તેવાજ તેના ગુણ છે. અર્થાત્ સુધન પટલે ઘણો દ્વ-
વ્યપાત્ર શ્રેષ્ઠી છે. તેની લક્ષ્મી સમાન લક્ષણવાલી લક્ષ્મીનામા એક સ્ત્રી છે,
તેનો સુંદર નામા હું પુત્ર હતો. હું જ્યારે યૌવન યુક્ત થયો, ત્યારે મારા
પિતાયે મુને ઉત્તમ કુલની ચત્રીશ કન્યાઈ પરણાવી. ઉત્પન્ન થયેલા પ્રાણી
જરૂર મરણને તો પામે છે, તેજ પ્રમાણે કાલના નિયમથી મારાં માતા પિતા
મરણ પામ્યાં, તેના મરણ દુઃસ્વરૂપ અનલથી તત્ત ચંચલો હું ચઢવ્યા
પારની ચિંતામાં નિરત થયો ॥ ચતઃ ॥ પ્રિયસ્ય વિરદ્દે કોપિ, પ્રવ્રજેત્ મિ-
ચતે ન ચ ॥ શુન્યત્યેવાસ્ય હૃદયં, પ્રત્યહં પંકપિંમવત્ ॥ ૧ ॥ અર્થ:-પો-
તાના પ્રિયનો વિરહ થયાથી કોઈએક પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરે, અથવા મરણ પા-
મે. નહિં તો તેનું હૃદય, કચરાનો પિંન જેમ તપતા અગ્નિમાં પ્રતિદિવસ પા

કતો જાય છે, તેમ પાકે છે. એમ અત્યંત રાગવાનુ હતો, તો પણ હું કાલે કરી નિઃશોક થયો. પઠી મારી સ્ત્રીઓ વ્યજિચાર કર્મ કરશે? એવા વેહેમ-શ્રી ઈર્ષ્યાયુક્ત એવો હું તે મારી સ્ત્રીઓને કોઈની સાથે વોલવા દઉં નહિં, અને તેના પિતાને ઘેર પણ જાવા દઉં નહિં. અને મારે ઘેર સારા માણસોને આવવાનો પણ મેં નિષેધ કસ્યો. જાજું શું કહું, મારે જ્યારે બાહાર જાવાનું કોઈક કાર્ય આવે, ત્યારે હું ઘરને દરવાજે તાલું દેશને બાહર જાઉં? ત્યાં પણ ઘણા દુર્વિચારથી જાજી વાર જોટી થાઉં નહીં? તેમ કરવાથી જિહ્વુર્જયે તથા વિશેષે કરી જૈન સાધુર્જયે મારા ઘરનો સાવ ત્યાગજ કસ્યો. એક દિવસ કોઈક કાર્યને માટે ઉત્સુક થયો થકો હું દ્વારે તાલું દીધા વિના એમને એમજ ઉતાવળથી બાહર, ગામના જોકમાં ગયો, તેવામાં દેવયોગથી કોઈક જૈનમુનિ મારે ઘેર વહોરવા માટે આવ્યા. તેને જોઈને હર્ષથી મારી સ્ત્રીઓ કહેવા લાગીયો કે, અહો! આજ અમારો જાગ્યકલ્પદ્રુમ અંકુરિત થયો? એમ કહીને તેણે પ્રણામ કસ્યો. આસન અને પરિગ્રહને માટે મુનિને વિનતિ કરી. તેવારે મુનિયે જાણ્યું જે મારે આસન તો કલ્પે નહિં, તો પણ જાવિ લાજને જાણનારા એવા તે મુનિ, સ્ત્રીઓના લાલ્ચી આપેલા આસનપર બેઠા, અને તેમણે ધર્મની દેશના દેવાનો આરંજ કસ્યો. તેવામાં હું પણ મારે ઘેર આવ્યો, અને દૂરથી જોઉં ત્યાં તો મારી સ્ત્રીઓયે પરિવૃત તથા રૂપવાનુ એવા મુનિને જોયા. જોઈને મારા ઘરના દ્વાર પાસે આવી ઠાનો માનો ઊત્તો રહ્યો. અને પઠી વિકલ્પરૂપ સર્પે કશેલો રોષરૂપ રાક્ષસે ગ્રહણ કરેલો, દુર્બુદ્ધિરૂપ શાકિણીયે પીડિત, એવો હું ચિંતિત થવા લાગ્યો કે, અહો! આ મુનિ કેવો અધર્મી છે! વલ્લી હુષ્ટ કેવો છે! મારી સ્ત્રીઓની સાથે એકાંતમાં બેઠેલો છે! માટે તેના આઠે અંગોને વિષે પાંચ પાંચ લાકડીઓનો હું પ્રહાર કરું! જેથી કરી મારો કોપ પણ સફલ થાય! પણ જરા હું સાંજલું તો જીરો જે મારી સ્ત્રીઓની સાથે તે શું વિચાર કરે છે! તેવી રીતે વિચાર કરીને ઠાનો માનો જ્યાં હું સાંજલ વાને ઊત્તો હું ત્યાં તો તે સાધુ ધર્મોપદેશ દેવા લાગ્યા કે, હે ધર્મશિલાઈ! તમો યત્ને કરી સાવધાન થઈ સાંજલો. સર્વ એવા જીવોને જિન જગવાને ધર્મનું મૂલ દયાજ કહેલી છે. તે માટે તે દયાને વિષેજ કાહ્યા પુરુષોયે યત્ન કરવું. વલ્લી જુવો. ત્રણેશં ને ત્રેશઠ પાલંડીના જોદો છે, પરંતુ તેમાં કોઈ પણ દયા

ધર્મની નિંદા કરતા નથી. માટે ज्यां दया त्यांज धर्म ठे. जेमां दयानुं आ-
राधन थाय, तेज दान, तेज तप, तेज ध्यान, अने तेज पूजा, तेज क्रिया,
ते विना सर्व व्यर्थज जाणवुं. ते दयार्थीज धर्म चिरायु थाय ठे. वली संप-
त्ति, आरोग्य, सौजाग्य, जोगसंगम, कीर्त्ति, सुगति, धृति, जक्ति, ए सर्व
दयारूप कदपवेलीनां फलो ठे ॥ यतः ॥ दया स्वर्गस्य सोपानं, दया मोक्षस्य
वर्त्तिनी ॥ दया च दुर्गतिद्वारे, पिधानं मुनिना कृतं ॥ १ ॥ अर्थः—दया ठे
ते स्वर्गमां जवानुं सोपान ठे, ते दया मोक्षमां पोहोंचाडनारी ठे, अने
दया जे ठे, ते दुर्गतिना द्वारने ढांकवानुं कमाड ठे. ए मुनिये करेलुं ठे.
तेमज वली जीवोने हिंसा ठे, ते कडवा फलनी देवावाली ठे. एम ज्ञानी
पुरुषोये कहेलुं ठे. कारण के हिंसक प्राणीयो जे ठे, ते सर्व विपत्ति अने अ-
नर्थ तेने संपादन करवामां समर्थ ठे. हिंसक प्राणीयो गर्जस्थ, जातमात्र,
घालयौवनशाली थकाज मरण पामे ठे. ते हिंसक जोगी होय तो पण स्व-
ल्पजीवी होय ठे. वली ते जीवघातक प्राणीयो मूक, अंध, बधिर, पंगु, कु-
ब्ज, कुटी, जड, रोगी, शोकी, जयाक्रांत, क्रुधार्त्त, दुर्जाग, दुःस्वर थाय
ठे. जाजुं शुं कहिये. परंतु जे हिंसाश्रकी निवृत्ति पामता नथी, ते दुःखना
चाजनज थाय ठे, अने जे हिंसानो त्याग करे ठे, ते पवित्र थाय ठे. अने
जे हिंसाथी निवृत्त थया नथी, ते पोताना चापने पण मारी नाखे ठे, पण
तेने दया आवती नथी. अने ते प्रत्येक जवमां नरकमां जाय ठे. ते केनी
पेठे? तो के शत्रुंजयराजाना शूरकुमारनी पेठे. तेवारे ते स्त्रीयोये पूठ्युं के,
महाराज! ते शत्रुंजयराजा कोण हतो? अने तेनो पुत्र शूर कोण हतो? ते
सर्व वृत्तांत सविस्तर कहो. तेवारे मुनिये कहेवा मांरुं.

आज विजयने विषे विजयपुरनामा नगर हतुं. त्यां शत्रुंजय नामक
राजा राज्य करतो हतो. तेने शूर अने चंद्र नामा वे पुत्र हता, तेमां ज्येष्ठ
पुत्रने राजाये युवराजनुं पद दीधुं. अने तेथी लघु जे चंद्रकुमार हतो, नेने
प्रीतिना अज्ञावथी शत्रुंजयराजाये कांही पण आप्युं नही. माटे ते चंद्रकु-
मार जाण्युं जे मान ठे, तेज धन ठे. एम जाणी एकदम देशांतर गयो,
अने त्यां कानुकाकुल पृथ्वीने जोतो थको अनुक्रमे रत्नपुर नामा नगरमा
आव्यो. त्यां सुदर्शनान्निधमुनि बाहेर उद्यानमां समोसक्या हता, तेमने
हृषं करी नमस्कार कयो. मुनिये पण आ पुण्य योग्य ठे, ए जाणी देशना

देवा मांसी. ते जेम के:-कह्वाण कोडि जणणी, डुरंत डुरिआरि वग्गनिष्ठ-
वणी ॥ संसार जलहितरणी, इक्का विय कोइ जीवदया ॥ १ ॥ विजलं रज्जं
रोगे, हि वज्जियं रूवमाउअं दीहं ॥ अन्नं पि तं सुखं जं, जीव दयाउं नहू
सम्मं ॥ अर्थ:-कोटि कल्याणने उत्पन्न करनारी, डुरंत, डुरित अने अरि-
वर्ग तेने नाश करनारी तथा संसाररूप जलधिने विषे तरणिरूप, एवी एक
जीवदया जाणवी. विपुल राज्य, रोग वर्जित एवं रूप, दीर्घ आयुष्य, बीजुं
प्रण सुख जीवदयायी प्राप्त थाय-ठे. जे जीवदयायी सुख थाय ठे, ते बीजा
यी थातुं नथी. वली हे कुमार! यतः ॥ कृपानदीमहातीरे, सर्वे धर्मा स्तु-
णांकुराः ॥ तस्यां शोषमुपेतायां, कियन्नदंति ते चिरम् ॥ १॥ अर्थ:-जीवकृ-
पारूप नदीने विषे सर्वे धर्मों ठे, ते तृणांकुर समान ठे. ते नदी ज्यारे शो-
षित थाय, त्यारे सर्व धर्मरूप तृणांकुरो घणो काल केटलो आनंद पामे?
आ प्रकारनी देशना सांजली चंद्रकुमार बोध पाम्यो, तेथी गुरुनी पासे सं-
ग्रामादिक कार्य विना स्थूल प्राणातिपातादिक मारे करवुं नहिं. अर्थात् मु-
नि पासे स्थूल प्राणातिपातविरमण नामा व्रत अंगीकार कछुं. पढी तेज नग-
रने विषे तेना राजा जयसेन नामा हतो, तेनी सेवा करवामां ते चंद्रकुमार
रह्यो. तेम करतां ते प्रीतिपात्र थयो. एक दिवस ते जयसेनराजाये कछुं
के आपणो कुंज नामक सामंत ठे, ते घणोज प्रचंड ठे, माटे त्यां जइ तेने तु-
छानी रीते मारी नांख. त्यारे चंद्रकुमारे कछुं जे में तो सुदर्शनमुनि पासे
छानो मारवानो नियम लीधो ठे. ते वचन सांजली राजा अत्यंत खुशी थइ
ने तेने पोतानो अंगरक्षक बनाव्यो. तेने पुत्रपणे राख्यो, अने सामंतनी क-
न्याउं पण तेने परणावी. सर्व राज्यकार्यमां तेनी योजना करी. हवे ते पढी एक
दिवस सैन्यसहित चंद्रकुमार सामंत एवा ते कुंजराजाने संग्राममां जीती ते-
ना नगरना किह्वाने जांगी कुंजराजाने बांधी, पोताना स्वामी जयसेन राजाने
स्वाधीन कछ्यो. शरण थयेला कुंजराजाने सन्मानपूर्वक जयसेनराजाये ठोडी
मूक्यो. पढी चंद्रकुमार मनोहर चंद्रसरखा निस्तंद्रयशस्वी शौजवा लाग्यो.

हवे ते चंद्रकुमारनो ज्येष्ठ भ्राता शूरकुमार, पोताने शुभराजपद पिताये
आप्युं ठे, तोपण असंतुष्ट चित्तथको पोताना वापने मारवा माटे उद्युक्त
थयो. कारण के तेणे विचार कछ्यो के, मारा पिताने जो हुं मरण शरण
करूं, तो तेमनुं मने स्वतंत्र राज्य मखे. तेम विचार करी पहेरेदारोने ठेतरा

शयनगृहमां पेशी खजना कर्कश एवा प्रहारोये करी पोताना वापने मारवा खाग्यो, ते वखत त्यां राणी हती तेणे महोदो बुंवारव करवा मांड्यो. तेवामां त्यां राजाना पहेरावाला हता, तेणे आवीने तत्काल तेने वांग्यो. वांधीने ते नो न्याय करवा माटे रात्रिये तो तेज ठेकाणे राख्यो. प्रातःकालने विपे ज्यां जुवे, त्यां तो शूरकुमार ठे. पठी राजापासे जइ निवेदन कखुं जे महाराज ! आतो आपने मारनारो आपनो पुत्र शूरकुमारज ठे ? ते सांजली शत्रुंजय राजाये पण पुत्रमारण अपवादना जयश्रीकी माख्या विना तेनुं सर्वधन वगैरे लूटी लइने हुकम कख्यो के मारा राज्यमां तारे कोइ ठेकाणे रहेवुं नहिं ? ए म कही पुरथी वाहेर काढी मूक्यो. पठी पोताना वाहार फरता झूतो थकी ते चंद्रकुमारनुं सर्व वृत्तांत जाणीने आमात्यो पासे कागल लखाव्यो के, "हे चंद्र ! तमारा जाइने, तमारा पिताये मारवाना सचवथी काढी मूकेळो ठे, तेमाटे तमे जलदी आंहीं आवजो." एवी हकीगतनो लखेलो कागल आपी माणसोने हार्थी पर वेसाडी चंद्रकुमार पासे रत्नपुरमां मोकड्या. तेमाणसो ये पण त्यां जइने ते कागल चंद्रकुमारना हाथमां दीधो, चंद्रकुमारपण तेमां खखेलो सर्व लेख वांची तेनो सर्व सार जाणी, ते सर्वविनानी जयसेन राजा ने विज्ञप्ति करीने हुकम लइ अश्वारूढ थइ तूर्णताथी पोताने गाम आव्यो.

हवे शूर अने चंद्रकुमारनो पिता जे शत्रुंजय राजा ते शूर कुमारना मा रेखा घायकी वेदनार्त थयो थको शूर कुमारने विपे मत्सरयुक्त थइ केटले एक दिवसे मरण पामी कोइएक वनने विपे हार्थी थयो. पितृवधना पाप रूप कलंकित कर्मे करी जीविकानो करनार, एवो ते शूर कुमार पण देवयो गे तेज वनमां क्रीडा करवा माटे गयो, त्यां हस्ती थयेला एवा पोताना पिताये पूर्वजवना वेर करी तेने मारी नांग्यो. ते मरीने त्यांज कोइएक जिव्ह हतो, तेनो पुत्र थइ अवतख्यो. ते जिव्हनो पुत्र थयेलो शूर मृगया माटे गयो, त्यां पण फरीने तेज हार्थीये तेने मारी नांग्यो. अने ते हार्थीने बीजा किरातोये मारी नांग्यो. एम ते घेहु जण मरीने महादवीने विपे एक हार्थी अने बीजो वाराह एम वे जण थया. त्यां ने जन्मने विपे पण पूर्व जन्मना वेरथकी क्रोधांधयका परस्पर युऊ करवा खाग्या, तेवामां कोइएक व्याघ्रे आवी तेने मारी नांग्या. ते पात्रा विंध्याचलनी श्रवटीने विपे हार्थीना घसा चया. त्यां पण पूर्व वेरना स्मरणे करी हस्तीना पुथथकी

વેહુ જુદા થઈ મયા અને પૂર્વની પઠે યુરુ કરવા લાગ્યા. તેવામાં ત્યાં તપ્ત્યં
 જિહ્વ લોકોયે દીઠા, કે તુરત પાશમાં નાંચી ગ્રહણ કહ્યા, અને પરંપરાના
 રિવાજ પ્રમાણે તેને રાજાને સોંપ્યા, ત્યાં પણ પરસ્પર, પૂર્વ પ્રમાણે યુરુ
 કરવા લાગ્યા. યુરુ કરતા એવા તે વેહુને જોશને રાજાએ મહોટા કપ્ટે કરી
 જુદા પાડ્યા. એવા સમયમાં ત્યાં કેવલી જગવાન્ સમોસચ્યા, ત્યારે
 તો તે નગરનો જયસેન નામા રાજા વંદન કરવામાટે ગયો, અને ગુરુના
 મુખથકી દેશના સાંજલી. પઠી અવસર જોશને રાજાએ આશ્ચર્યથકી
 પોતાને ત્યાં લડતા એવા તે વે હાથીના વચ્ચાના પૂર્વ જન્મનો વ્યતિકર
 પૂઠ્યો. ત્યારે કેવલી જગવાને તેના પૂર્વજન્મનું સર્વવૃત્તાંત કહી વતાવ્યું. તે
 સાંજલી રાજાને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો, તેથી પોતાના પુત્રને રાજ્યગાદીપર
 વેસારી કેવલી પાસે જઈ ચારિત્ર ગ્રહણ કહ્યું. પઠી શુરુચારિત્ર પાલીને
 તે રાજા સ્વર્ગમાં ગયો, અને વેહુ હસ્તીપોત મરણ પામીને પ્રથમ નરકને
 વિષે નારકી થયા, ત્યાં પરમાધામી દેવતાઉની કરેલી અત્યંત વેદનાઉને
 અનુજવીને પાઠી કુયોનિને વિષે પરિત્રમણ કરશે. માટે હિંસા થકી અનેક
 દોષો થાય છે, અને દયાથકી અનેક ગુણો થાય છે, તેથી હિંસાનો સર્વદા
 ત્યાગજ કરવો. આ પ્રમાણે કરેલા ઉપદેશથી વોધ પામેલી તે સર્વ સ્ત્રીયોયે
 પ્રથમ દયાવ્રતરૂપ અણુવ્રત અંગીકાર કહ્યું. હે પૂર્ણચંદ્ર કુમાર ! તે સમય
 મેં વિચાર કહ્યો, કે આ મુનિયે વહુ સારું કહ્યું, કારણ કે આ સ્ત્રીયોથી મા
 રું વૈરૂપ્ય વગેરે કાંઈ પણ આશે નહિં, તેથી પ્રથમ મેં આ મુનિના એકેક અંગ
 માં પાંચ પાંચ પ્રહાર કરવા ધારેલા છે, તે વિચાર વંધ રાખી હવે તે મુનિને
 લાકડીના એકેક અંગમાં ચાર ચાર પ્રહાર કરીશ ? એમ જ્યાં હું વિચાર કરું
 હું, તેવામાં તો પાઠી ફરીને મુનિયે દેશના દેવાનો પ્રારંભ કહ્યો. તે જેમકે:-
 હે શ્રાવિકાઉ ! સત્યવાણી જે છે, તે ધર્મ, અર્થ અને કામ, એ ત્રણે પદાર્થને
 દેવાવાલી છે, તથા સ્વર્ગ મોક્ષને પણ દેવાવાલી છે. કારણ કે સત્યવાદી મ
 નુષ્ય સર્વજનને પ્રિય હોય છે અને તે વલી વિશ્વાસનું પાત્ર થાય છે. દેવ,
 દાનવ વગેરે સર્વ તે પ્રાણીની આજ્ઞાને અંગીકાર કરે છે, તો માણસો
 તેની આજ્ઞા પાલે, તેમાં તો શુંજ આશ્ચર્ય છે ? સત્યવાદી જનનો જલ,
 વાયુ, વગેરે સર્વ દિવ્ય વસ્તુડ જે છે, તે પણ કોઈ દિવસ અપકાર
 કરત ના. સહુ કોઈ જનો તેના નિર્મલ એવા યશને વિસ્તારે છે, અને હે

શ્રાવિકાઠ ! જે અનૃત્તવાદી જનો છે, તે જગતને વિષે જુગુપ્સનીય ઘટલે નિંદાનાંજ પાત્ર થાય છે. અસત્યવક્તા પુરુષ, જાણ, વાપ, મિત્ર, પ્રજૃતિ કોઈ પણ જનને વિશ્વાસાસ્પદ થાતોજ નથી, તો વીજા જનને તો ક્યાંથીજ થાય? વહી અસત્યવાદી જીવો, વીજા જન્મમાં સ્વરાજ મુખવાલા, નથી પ્રદૂષ કરવાયોગ્ય વચન જેનાં ઇવા થાય છે. મુંગાપણાનાં તથા મુંગાપણાનાં દુઃખોને જોગવે છે. અસત્યવાદી જન, જિઘ્ઘાષેદન દુઃખનાં જોક્તા થાય છે. અસત્ય વક્તા અને સ્વલ્લ લોકો સર્પસમાન હોય છે. ॥ યતઃ ॥ કુટિલા જીવણા શિદ્ધા, ન્વેપિણોરુશનપ્રિયાઃ ॥ દ્વિજિઘ્ઘા મારયંત્યન્યાન્પયંપાનેન પાલિતાઃ ॥ અર્થઃ—કુટિલ, જયંકર, ઠિડો ગોતવામાં તત્પર, અને જીવને મસવામાં ઝત્સુક ઇવા સર્પો હોય છે, તે પયઃપાને કરી પાલન કસ્યા થકા પણ સર્વના પ્રાણ લે છે. તેમ સ્વલ્લ પણ તેવી રીતે કુટિલ, જયંકર, મનુષ્યનાં જોટાં ઠિડા ગોતવામાં તત્પર, જીવને કુવાક્યરૂપ મસણ કરવામાં ઝત્સુક, પયઃપાનરૂપ તેનો ઉપકાર કસ્યો હોય, તો પણ તેનું જૂંડું કરનાર હોય છે. તે માટે હૈં વિવેકી શ્રાવિકાઠ ! ક્રોધ, લોજ, હાસ્ય, તેણે કરી પણ અલ્પિક વચન બોલવુંજ નહિં. જુઝ સત્યવચનના બોલનારા સરલ પ્રાણી, ધન્યની પેઠે કોઈથી પણ ઠેતરાય નહિં. અને અસત્ય બોલનારા પ્રાણી, ધરણની પેઠે પોતે પોતાનેજ ઠેતરે છે. ત્યારે તે સ્ત્રીયોયે પૂઠ્યું કે, હૈં જગવનન્ ! તે ધન્ય અને ધરણ એ બે પુરુષો કોણ હતા? અને તેમાં એક ઠેતરાયો અને વીજો ન ઠેતરાયો, તે કેવી રીતે? તે વચન સાંજલીને મુનિ કહેવા લાગ્યા કે, હૈં શ્રાવિકાઠ ! સાંજલો. આજ વિજયને વિષે સુનંદનામા નગર છે, ત્યાં સુદત્તનામા શ્રેષ્ઠી વસે છે, તેને બે પુત્રો છે. તેમાં પહેલાનું નામ ધન્ય છે અને વીજાનું નામ ધરણ છે. તેમાં ધન્ય છે, તે સજ્જન, સૌમ્ય અને સત્યવાદી, પ્રિયંવદ છે. અને વીજો ધરણ છે, તે પૂર્વોક્ત ગુણોથી વિપરીત છે. તો પણ તે બેદુ સુજનને અને હુષ્ટને પરસ્પર ઘણીજ પ્રીતિ છે. એક દિવસ ધરણે વિચાર્યું જે આ મારો મોઢોટો જાણ ધન્ય ડ્યાં સુધી જીવશે, ત્યાં સુધી તેના ગુણો પાસે માતં માન વાશેજ નહિં? એવો વિચાર કરી કપટથી ધન્યને ઇકાંત સ્થાનમાં તેડી જઈને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો કે, હૈં ધન્ય ! હૈં જાણ ! તારા પ્રાણથી પણ વલ્લજ એવો જે હું, તે મારો એક મનોરથ છે, તેને તું પૂરીશ? ત્યારે ધન્યે કશું કે, હૈં ધરણ જાણ ! તારો શો મનોરથ છે? તે કહે, ત્યારે ધરણ શ્રોમ્યો

जे आपणे बहुत जण परदेश जइयें, अने त्यांची आपणा हाथे करीज धन
उपार्जन करीये ! कारण के स्वहस्तोपार्जित लक्ष्मी विना आपणी लोकोम
कीर्ति थवानी नथी अने परदेशगमन शिवाय ते लक्ष्मी मलवानी पण नर्थ
॥ यतः ॥ जीवंतो मृतकाः पंच, श्रूयन्ते किल जारते ॥ दरिद्रो व्याधिवान्
मूर्खः, प्रवासी नित्यसेवकः ॥१॥ वरं वनं व्याघ्रगजेंद्रसेवितं, दुमालयैः प
फलैश्च जोजनम् ॥ तृणैश्च शय्या वसनं च वटकलं, न बंधुमध्ये धनहीन
जीवनम् ॥२॥ अर्थः—दरिद्री, व्याधिवान्, मूर्ख, प्रवासी, निरंतर पारक
चाकरी करनार, एवा पांच प्रकारना मनुष्य, जीवता थका पण मुवा जे
वाज जाणवा, एम महा जारतने विषे लखेवुं ठे. वली व्याघ्र तथा गजेंद्र
तेणे सेवन करेला वनमां रहेवुं, जाडपर थयेलां पत्र अने फल, तेथी जोजन
करवुं, तथा तृणनी शय्या पाथरी सूवुं, अने वटकल वस्त्र पेहेरवां, ते सर्व
सारां ठे, परंतु बंधुर्लनी मध्ये धनहीनपणाथी जीववुं, ते घणुंज खराव ठे.
माटे हे जाइ ! आपणे परदेश जइने धन उपार्जन करीये ? कारण के आ
सर्व जगत् ठे, ते अव्यमूलक ठे. अर्थात् सर्व जगतने धनविना पलमात्र
पण चालतुं नथी. मरण पामेलामां अने निर्धनमां कांही पण फेर हुं जाण
तो नथी. अर्थात् निर्धन मनुष्य मृतक प्रायज जाणवो. केमके मृतक शवनी
पेठे तेनी सामुं कोइ पण जोतुं नथी ॥ यतः ॥ निर्द्रव्योऽक्रियमेति ह्रीम
पगतः प्रच्रश्यते तेजसो, निस्तेजाः परिच्रूयते परिज्वान्निर्वेदमागच्छति ॥
निर्विणः शुचमेति शोकसहितोबुद्धेः परिच्रश्यते, निर्बुद्धिः क्षयमेत्यहो
निधनता सर्वापदामोस्पदम् ॥ १ ॥ अर्थः—निर्द्रव्य मनुष्य, निर्लज थाय
ठे, अने निर्लज जन, तेजथी च्रष्ट थाय ठे. निस्तेज जन, घणाक परा
जवने अनुजवीने दुःखने पामे ठे, दुःखी जन, शोकने पामे ठे अने शो
के सहित पुरुष, बुद्धिथकी च्रष्ट थाय ठे, अने निर्बुद्धि जीव, क्षयने प्राप्त
थाय ठे. माटे हे जाइ ! सर्व आपत्तिनुं कारण तो एक निर्धनपणुंज ठे. एम
स्पष्ट जणाय ठे. एवां वचन सांजलीने धन्य कहेवा लाग्यो के, हे बंधो !
धन विनानुं धन ते आपणे केवी रीते उपार्जन करशुं ? ए सांजली धरण
कहेवा लाग्यो के, जाइ ! कोइकना कान त्रोडीने, कोइकनी ठानी मानी
सांजो ठोडीने, वली खातर पाडीने, बंदीखानामां पडवा जता चोरीने
मंडीने अने बीजा केटलांएक चोरीना प्रकारथी आपणे घणुंक धन से-

सखी खेजुं? ते वचन सांजली एकदम ससंच्रम थड धन्य कहेवा लाग्यो के, अरे पापी ! आ तुं शुं बोले ठे ? अरे विचार तो कर, परजनने ठेतरवानुं के टहुं मोहोहो पाप ठे ? तें कहुं एवुं जो बोलीये. चिंतवन करिये, सांजलिये. तो पण पाप लागे, तो आपणे ते काम करिये, तो तो पापनो पारज रहे शेनो ? माटे हे धरण ! तुं तेवुं वाक्य हाल बोल्यो, तो तेना प्राय-श्चित्तरूप देवगुरुनुं स्मरण कर, के जेथी तुं ते वाचककर्मथी मुक्त था ? ते वां वचन धन्यनां सांजली धरण विचारवा लाग्यो के आ कांइ मारुं कहुं करशे नहिं ? एम विचारी, तेने सारुं लगाडवा, दुष्टवाक्य बोलवारूप पापने उपरथी खोटी रीते आलोवतो थको कहे ठे, के हे त्रातः ! आपनुं कहेवुं खरुं ठे, अधर्मापार्जित ड्रव्य कांइ कामनुंज नहिं. अने आ जे में पापवाक्यो आपनी पासे कल्यां, ते आपना चित्तनी परीक्षा माटेज कहेलां ठे, परंतु आपणे परदेश जडने में कहुं तेम करशुं नहिं, अने आपणे को एक धनवाननुं सेवन करीने घणुंक धन उपार्जन करशुं ? आवां धरणनां वचनथी धन्य विश्वास्त पाभ्यो अने वेहु जणे परदेश जवानो निश्चय कस्यो. ते पत्नी वेहु जाड्यो पोताना माता पिताने पूठया विना ठाना माना पाठ खी राते नगरथी, एकदम बाहेर निकली गया. ते मार्गमां चालतां चालतां नानो जाडजे दुष्ट धरण हतो, ते विचारवा लाग्यो के आ माग मढोटा जाड धन्यने युक्ति लमावीने में मारुं मारुं नगर बाह्यार काढ्योठे. हवे बली जो पाठो जाशे. तो मारुं धारेवुं काम पार पडशे नहिं ? एम विचारी ते धन्य पाठो घेर न जाय. तेवो उपाय मनमां शोधि, धरण कहेवा लाग्यो के, हे वां धव ! जन जे ठे, ते धर्मथी सुखी थाय ठे के अधर्मथी ? त्वारे धन्य बोल्यो के, तेमां ते तें शुं पूठयुं ? ते बात तो सहु मानेज ठे. जे धर्मथी जय थाय ठे अने अधर्मथी क्षय थाय ठे. तेम हुं पण मानुं तुं ? त्वारे धरण कहेवा लाग्यो के तमे जगतना पण बोलवा परथीज कहे ठो, के धर्मथी जय अने पापथी क्षय. परंतु तमारा मनमां तमें कांइ समजता नथी. जुठ, हालमां जय तो पापचकी यतो देखाय ठे. पण धर्मथी यतो नो क्यांइ देखानो नथी ? ए प्रमाणे वेहु जाडने ज्यारे परस्पर विवाद थयो, त्वारे धरण बोल्यो के हाल नमे चूप रहो, आगल एक गाम आये ठे, तेमां आपणे जड तेनो निर्णय पूठोये. तेमां जेनो वाद मिथ्या नरे. तेनुं एकजोचन फांटी नांवरुं, पवी

प्रतिज्ञा करीये. ए सांजली धन्ये विचार कस्यो के मारो पढ़ तो सत्यज ठे, माटे तेम थाय तो पण मारे फिकर नथी, अने धरण जरूर तेनी चहु खो-
शे? एम जाणी धन्ये कह्युं के ठीक ठे, तमो कहो ठो, तेम जेनो पढ़ खोटो
ठरे, तेनी एक आंख फोडी नांखवी, ते मारे कबूल ठे. तदनंतर चालतां चा
सतां एक गाम आव्युं, ते गाममां वेहु जण गया, जइने त्यांनां मनुष्योने
पूख्युं के जाइयो! धर्मथी जय थाय ठे, के पापथी? त्यारे ते गामना रहे
नारां सर्वे जन ग्राम्य अने पशुसमान हतां, तेथी कहेवा लाग्यां जे जय तो
पापथकीज थाय. धर्मथी ते कोइ दिवस जय होय? एवां वचन सांजली
धरण अत्यंत मनमां खुशी थइ कहेवा लाग्यो के जाइ! जे हुं कहुं ठुं, तेज
खरं थयुं के केम? माटे तमो एक चहु हारी गया. हवे वली पण मारी
प्रतिज्ञा ठे, के चालतां चालतां आगल आवता गाममां जइने तमारुं क
ह्युं त्यांनां पण लोको जो खोटुं कहे, तो तमारी बीजी आंख फोडवी,
नहिं तो मारी एक आंख फोडी नांखवी. ते वात पण पाठी धर्माग्रही जइ
जाववाला धन्ये कबूल करी, केमके तेणे जाण्युं जे सर्वे जन कांइ एवा
मूर्ख हशे? पठी पाठा बीजे दिवसे त्यांथी वेहु जण चाल्या, ते चालतां
चालतां एक गाम आव्युं, त्यां गया. त्यां जइने ते ग्रामनिवासी मनुष्यो
ने पूख्युं जे धर्मथी जय थाय ठे, के पापथी? त्यारे त्यांनां पण निर्विवेकी
ग्रामीण तथा पशु समान लोको कहेवा लाग्यां जे एमां ते शुं पूठो ठो? पा-
पथीज जय थाय ठे, एम प्रत्यक्ष देखायज ठे? जुज. धर्मी लोको दुःखी
थाय ठे, अने पापी लोको मोज माणे ठे. वली विद्वज्जन दुःखी थाय ठे, अ
ने मूर्ख, मनमानी मोज माणे ठे. सज्जन पुरुष सीदाय ठे अने दुर्जनो अने
क प्रकारनी लीला लहेर करे ठे. दाता ते निर्धन देखाय ठे अने कृपण धन
वान् होय ठे. ते सांजली सत्यवक्ता एवो धन्य कहेवा लाग्यो के, हे जाइ
धरण! हुं तो चहुनुं तारी पासे पण करीने वेहु चहु हारी गयो, माटे हवे
आ वे मारां नेत्र तो तारे आधीनज थयेलां ठे, वास्ते जेम तुने रुचे, तेम
कर. पठी पापी एवा धरणे थोर तथा आकडानुं दूध नेत्रोमां नांखी तेनां वे
नेत्रोने अंध करी दीधां, तेथी ते बीचारो नेत्रहीन थयो. तेने जोइने धरण
कपटथी सहोटो विज्ञाप करवा लाग्यो जे, अरे! आ केवुं मारुं मूढपणुं! अने
केवी मारी अत्रिवेकता! अरे! केवी मारी खोटी अनर्थकारी उत्सुता! अहो!

में हास्यथी जे कार्य करवा धाखुं हतुं, ते कार्य मने महोटा शोकनुं देवावा
 लुं ययुं ? माटे धिक्कार ठे मुने जे परिणाम जोया विना सहसात्कारथी आ
 वुं छुष्ट कार्य कखुं. अरे ! आ में घणुंज अकृत कार्य करयुं ? जे माणस परिणाम
 म जाण्याविना कार्यकारक थाय ठे, ते दुःखीज थाय ठे. कखुं ठे ॥ सहसा विद
 धीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम् ॥ वृणुते हि विमृश्यकारिणं गुणबुद्ध्याः
 स्वयमेव संपदः ॥ १॥ अर्थः—सहसा कांइ पण कार्य करनुं नहिं. कारण के अ
 विवेक ठे, ते परम आपत्तिनुं स्थानक ठे, अने विचारीने कार्य करनार प्रा
 णीने गुणोथी लोत्ताइ गयेलीयो सर्व संपत्तियो पण पोतानी मेळेंज आर्वीने
 चरे ठे. अर्थात् जे समजीने कार्य करे ठे, ते सुखी थाय ठे, अने जे साहसथी
 कार्य करे ठे, ते अत्यंत दुःखी थाय ठे. एम खोटो उपरनो विलाप करीने
 धन्यने कहे ठे के, हे जाइ ! तमारो एमां कांइ पण वांक नथी, परंतु
 मेंज मुग्धत्तावे करी आ काम कखुं ठे. हवे हुं शुं करुं ! क्यां पोकार
 करुं ! ! अरे ! हुं हवे सगांवहालांने मुख केम देखाडी सकीश ! ! ! इत्या
 दि कपटथी कहेवा लाग्यो. ते जोइने दयाशील धन्य, प्रेमें करी पोता
 परना स्नेहत्तावनी सर्व वात मानीने आश्वासना करी कहे ठे के, हे
 प्रियच्चात ! तुं कांइ पण खेद कर नहिं, आमां तारो कांहिं दोष नथी.
 सर्व जीवो ठे, न पोत पोताना कर्मने वश थयेला ठे. जेवां जेनां कर्मो हो
 य, तेथी तेने बुद्धि उत्पन्न थाय ठे, अने कर्मो पण तेवांज ते जोगवे ठे.
 माटे तुं कांइ पण खेद कर मां. एवी रीते परस्पर कहेतां कहेतां केटलो
 गक मार्ग कापी आघा गया. त्यां एकदम धरण जे हतो, ते त्यांथी दोडी
 जड कपटथी खोटो पोकार करी कहेवा लाग्यो के, अरे ! आ सिंह, आप
 णने मारवा थावे ठे. हा ! ! ! हवे शुं याशे ? त्यारे धर्मिष्ठ धन्य, स्ने
 हथी कहेवा लाग्यो के हे वत्स ! तुं गजरा मां अने जलदी घेर जा अने
 आपणा पित्ताना वंशनुं रक्षण कर. कारण के आपण वेद सिंहना सु
 खमां आवी जाशुं, तो आपणा पित्तानो वंश जेउद थइ जाशे ? एम ते
 धरणने घेर जवानी रजा आपी. पठी खराब जेनुं चरित्र ठे तथा छुष्ट
 जुजंग समान गवो ते धरण, पोताना आत्माने कृतकृत्य मानतो थको, ते
 वीचारा अंध एवा एकला धन्यने लजड वनमांज पडतो मूकीने घर तगफ
 चाव्यो आव्यो. हवे धन्य जे हतो, ते इतस्ततः परित्रमण करनो थको सायं

के, हे गौब्राह्मणप्रतिपाल ! हजी हमणांज आपना पिताना सुनंदनपुरथी आवेला मुज नवीन ब्राह्मणने पेहेरवा माटे वे धोतीयां अने दक्षणा आपो. ए वचन सांजलोने धन्यकुमार, ते ब्राह्मणने पोताना पिताने गामथी आव्यो जाणीने घर तेडी लाव्यो, अने पोताना माता पितानुं सर्व कुशले पूठ्युं. त्यारे ते ब्राह्मणे कशुं के, हे जाइ ! सहु खुशी आनंदमां ठे, पण तमो ने अने धरणने रस्तामां वाघ मारवा दांड्यो, ते वात त्यां धरणे कहि, ते सांजली तमारां माता पिता बहुज क्लेश करे ठे. के धरण तो आहीं अव्यो, पण धन्यनुं शुं थयुं हशे ? त्यारे धन्ये पूठ्युं के वीजुं कांइ धरण वोढ्यो ? त्यारे कहे ठे. धरण तो वाचना मेलाप शिवाय वीजुं कांइ पण वोढ्योज नथो. त्यारे धन्ये कशुं के ए तो ठोक, पण मारां लघु जाइ वीचारो ने धरण खुशीथी त्यां पोहोच्यो ठे ? कारण के ने वनमां निःसहाय एकाकी मारी पासेथी गयो हतो ! त्यारे ब्राह्मण कहे ठे, के तेनी कांइ चिंता करशो नहिं, ते तो नीरोगी खुशीमां ठे. ते सांजली खुशी थपेला धन्ये ते ब्राह्मणने लाडु जमाडी उत्तम वे वस्त्रो नथा दक्षणा, पोतानी नामांकित मुद्रिका, अने एक पत्र लखी आर्पणे कशुं के, आ पत्र मारा पिताने आपजो. एम कही तेने रजा आपी. हवे ते ब्राह्मण पण सुनंदनपुरमां गयो, अने तेना माता पितानी आगल जइ ते धन्यनां आपेलां वस्त्र, दक्षणा अने नामांकित मुद्रिका. तेने देखाडीने धन्यनो लखेजो पत्र हतो, ते आप्यो, ते पत्र लीधो. पत्री नेवीरीतना पोताना पुत्रना शुभ समाचार लावनारा ते ब्राह्मणनो सुदत्तश्रेष्ठीये घणोज सत्कार कस्यो, अने ते धन्यना लखेला कागलमां पोताना नाइ धरणना करेला कर्म विना वीजी लखेली सर्व हकिगत वांची सहु कोइ अत्यंत खुशी थयां अने सुदत्तश्रेष्ठीये वधाइ वगडावी.

हवे ब्राह्मणे आणेला धन्यकुमारना सर्व समाचार जाणीने धरणे विचारवा मांकुं के. अरे ! आंधलो करेसो ने धन्य, एवुं मोडोदुं निर्जनवन ने केम उतल्यो हशे ? अरे ! वली एने आवी उत्तम राज्यलक्ष्मी तथा स्त्री ते करांथी सली हशे ? हवे ए राज्यलक्ष्मीनि प्राप्त थयो ठे, अने में तेनी आप्यो पोटी ठे. तेथी छेप राखी जरूर मांक कांही पण जलदी प्रति कृत करशे, एम करनां जो ए आंदि आवे. तो तो हुं तनो कोइ पण उपाये तुरंत नागज कर्म ? परंतु सुखनां पडेलो ने आंही आवेज जामाटे ? हवे

ए सर्व विचार ठोडी दइने तेथी हूं पोतेज त्यां जइने एवो कोइ उपाय नि विपे
 के जे उपाये करी त्वरित ते नाश पामे ? एम विचारीने पोताना महती ते
 पिताने कहे ठे के, हे माता पिता ! मारा धन्य जाइने में घणा दिव्या आणी
 दीगो नथी, तेथी मारुं मन तो त्यांने त्यांज वलगी रह्युं ठे, ने मनेही एवा तारा
 गमतुं पण नथी, ते माटे हूं तो जाइ पासे जाजं हूं ? एम कहं धिता तं, मारो
 त्यांथी एकदम धन्यकुमार जे गाममां रहेलो ठे, ते सुजय गुणिरहे मारो
 आव्यो. आवीने तुरत धन्य पासे गयो. धन्यकुमार तो तेने हय तो, ते तेना
 नमां अत्यंत हर्ष पाम्यो. अने धरण तो मनमां खेद पामिधन जांजली, ते तेना
 लाग्यो के अरे ! आ धन्ये कहुं हतुं, के धर्मे करी जय ठे, ते वातुं, ते ज
 जोतां खरीज लागे ठे ? वली पण पागो विचार करे ठे, के फिकर प मार
 धनवान् तथा राज्यलक्ष्मीवान् थयो, तो पण शुं थयुं ? तेने हूं मारुं
 प्रकारथी दुःखजालमां नांखी दीधा विना रहीश नहिं, अने मारो कोडवी
 मनोरथ पूर्ण कस्या विना पण रहीश नही ? एम विचार करी ज
 रह्यो. धन्यने राज्य प्राप्त थयुं ठे, तो पण सरलपणाथी पोतानी ए
 ते धरणनी आसना वासना राखे ठे, अने ते राजा पण 'आ धरतालत
 नो जाइ ठे,' एम जाणी धन्यकुमारथी पण वधारे मान आपे ठेनुष्यो
 करो पण ते बेहु राजा करतां तेनी सेवा चाकरी वधारे करे ठे. परंतुवेकी
 झोपणाये तथा निर्लज्जपणाये ते धरणे शुं कहुं ? के एक दिवस, ते, पा-
 जा पासे एकांतमां गयो, त्यां जइने कहेवा लाग्यो के, हे राजन् ! त्वी
 तथा तमारुं चाकरमंरुल, ते सर्व सहस्र चक्रवाला ठो, तो पण
 आ धन्ये केव्हा ठेवरी नांख्या ठे ? ते सांजली राजा ससंत्रम थइ
 लाग्यो के, हे जाइ ! तुं शुं वोढ्यो ? फरीने कहे. त्यारे पावुं पण तेणे
 वाक्य कहुं. तेथी राजा वोढ्यो के केम, शुं ए धन्ये अमोने ठेतस्या ठे.
 धरणे कहुं के हा. पण जो मारुं नाम प्रसिद्ध न करो, तो हुंज तमोने
 सर्व हकीगत कही वतावुं. कदाचित् जो मारुं नाम तमे कहो तो ए दान
 वरूप धन्य मुने माख्याविना मूके नहिं. त्यारे राजाये कहुं के, तमो नि-
 श्रित रह्यो. अमो तमारुं कोइ पण रीते नाम नहिं लहिये ? त्यारे धरण
 वोढ्यो के, हे राजन् ! अमारा गाममां एक चांमाल हतो, ते अत्यंत अना
 चारी होवार्थी अमारा राजाये तेने पोताना देशथी बाहिर काणी ये

के, ते
 आवे. ज आ धन्य ठे. अने हुं पण आंहीं फरतो फरतो आवी चड्यो अने ते
 म वचनो, त्यां तो तेणे जाण्युं जे, अरे! आतो मारा गामनो ठे, ते वली
 आव्यो जंगी आव्यो दृशे? हवे जो हुं तेने मारा हाथथी तुटो पाडीश तो
 पूव्युं. त्यां रित्र सर्व कही देशे? एम जाणीने मने आ वंदीखानामां ना-
 ने अने धर रोकी राख्यो ठे, अने मारी शरचरा पण घणीज करे ठे. माटे म
 पांजली तरि मुने आंहींथी कोइ उपाये ठोडावो, के जेथी हुं तेना स्पर्शा
 पण धन्यनुं वली अशुक्रिने मटाडवा माटे तीर्याटन करी शुरू थाउं? आ
 तारे कहे मं गुह्यवात करी ठे, ते आप समर्थ ठो, माटे करी ठे. हवे राजा
 रो. त्य ही करेली वातने सत्य मानी क्रोधाक्रांत थइ गयो ने धरणे कहेवा
 तीर्थी, हे नडक जन! आ रीत जोतां तो ते धन्यकुमार, डुष्ट, धृष्ट
 तीर्थी. धूर्त देखाय ठे? जाइ! तुं आ वात हवे कोइने कहीश नहिं हो?
 न क जो ते वात प्रसिद्ध थाय, तो मारी महोटी मूर्खाइ ठरे. ने फजे-
 का! थो! थो! थाय? केम के ते डुष्ट धन्यने में मारी दीकरो आपेली ठे? जो.
 दि कायणी कहे. हुं पण हवे एवो बल करीश, के जेथी तुं तारे गाम सुखे जइ श-
 पणा सेइजात, ने त धन्यनुं मूल पण निकले? ते वचन सांजली अति खुशी अये-
 पिप्रात! तुं राण पोताना स्थान प्रत्ये गयो.
 मने जीतो ठे, मध्यासमयने विषे राजाये प्रछन्नपणे ते गामना चांमालोने तेडाव्या, अ
 य. ती तेने उने कहुं के आ जे धन्यकुमार ठे, ते प्रातःकालमां ज्यारे शौच कर
 माटे तुं कां पायखानमां आवे, त्यारे तमें त्यां पायखाना फरता ठाना माना उना
 एक मां तेने तेने जलदी तरवारथी मारी नांखजो. तेम करवाथी हुं तमने घणाज
 लकरथी करीश? ने सांजली चांमालोये ते काम करवानी द्वा कही. पठी स-
 फने साक्षा प्रहरमां चांमालोये आवी तरत ते पायखानाने प्रछन्नरीते पटले
 रथी कहे न देखाय नेवी रीते घेरी लीधुं. सवारमां धन्यकुमारने पायखानामां
 आपणा निहरी धोइ सनामां जवानो बघत थयो, तेज बघतमां अचानक
 ममां आकुमारनुं माथुं डुखवा आव्युं, त्यारे नेणे विचारुं जे द्वाळ कांहीं
 आपने तेथी राजसनामां जवांशे नही, माटे मारां वख पहेरावीने मारा जाइ थ
 पुवराज राजसनामां मोक्युं? एम विचार करी धरणे बोलावीने कहुं के
 जाइ! तुं मागे वेष पहेरी, सनामां जइ जे आसनपर हुं वेंतुं तुं, त्यां जइ
 ये आसनपर तुं घेत. अने जो त्यां तुने केड पुत्र, तो कहेजे, जे धन्यने जि

રોવ્યથા થવાથી તે સુતો ઠે. તે સાંજલીને ખુશી થયેલા ધરણે પોતાના જાણ
 ધન્યનાં સર્વ વસ્ત્ર પહેર્યાં અને પહેરીને જ્યાં રાજસન્નામાં વેસવા જાય, ત્યાં
 તેને શૌચ જવાની ઇચ્છા થઈ, તેથી તે ધન્યકુમારનો વેષ પેર્યાં ને પેર્યાંજ પા
 યસ્થાનામાં ગયો. તેવામાં તો તે ચાંચાલોયે ધન્યકુમાર જૈવાં ત્રણ પહેરવાથી
 આ ધન્યકુમાર આવ્યો, એમ જાણી તરવારથી તરત તેને ગુપચૂપ મારીજ નાં
 રહ્યો. તેણે તરવારના મારના ડુઝાથી ઘણા પોકાર પાડ્યા, પણ પાયસ્થાના
 પાસે થતા પોકારે કોણ સાંજલે? તેથી કોણે સાંજલ્યાજ નહી, અને મરણ
 પામ્યો. થોડીવાર પછી તેનો તપાસ કરાવતાં રાજાને તે ધરણજ પાયસ્થા-
 ના પાસે મારી નાંચેલો જણાયો? રાજા પોતાના મનમાં, પોતાનું કરેલું અવલુ
 ઇચ્છું જાણી મનમાં ને મનમાં તે હુષ્ટકાર્યનો પશ્ચાત્તાપ કરી કાંઈ પણ બો-
 લ્યા વિના વેસી રહ્યો. પછી ધન્યે ત્યાં આવી ઘણું રુદન કરી તેનું ઔર્ધ્વદે-
 હિકં કર્મ કર્યું અને તેના મારનારનો તપાસ કરાવ્યો. પરંતુ તે ધરણને મા
 રવામાં પંકે રાજાજ હોવાથી કાંઈ પણ મારનારનો પત્તો લાગ્યો નહિ. પછી
 તેના મરણ શોકથી ધન્યકુમારે તો ઝોજનનો સાવ ત્યાગજ કરી દીધો. તે
 વાત કોણે આવી રાજાને કહી, કે ધરણ મરી જવાથી ધન્યકુમાર શોકા-
 કાંત થઈ ઝોજન પણ કરતો નથી, અને તેને ઘણું સમજાવીયે ઢેચે, તો પણ
 તે સમજતો નથી. તે સાંજલી રાજાએ વિચાર્યું જે, અરે! આ ધન્યકુ-
 માર તો સરલ, મહાપુરુષ, સુકુલોત્પન્નજ ઠે, કારણ કે તે ધરણના મરણ
 શોકથી ઢાંચ રહી અન્ન પણ લેતો નથી. માટે આ રીત જોતાં તો સ્પષ્ટરીતે
 એમ લાગે ઠે, કે તે ધરણજ હુષ્ટ હતો. અરે! તે કેવું મુને અવલું સવલું સમ-
 જાવી ગયો હતો? હા, સરી વાત ઠે. તેની મુખમુદ્રાજ ક્રૂર કર્મ કરનારી દે
 શાતી હતી? 'જે ખોદે, તે પડે' તે કહેવત પ્રમાણે તે પોતેજ પોતાને પાપે નાશ
 પામ્યો? એમ વિચાર કરી રાજા ધન્યકુમારની પાસે આવ્યો, આવીને સંસાર
 ની અનિત્યતા વિષે કેટલાંક દૃષ્ટાંત દઈ તેને સમજાવ્યો, અને તે ધરણની
 કહેલી સર્વ હુષ્કેષ્ટા પણ કહી સંજલાવી ઝોજન કરવાવેસાચો. ધન્યે, આવો
 રૂપ મારા સગા જાણને મારી ઉપર કેમ હશે? તેવો વિચાર કરતાં ચકાં કે
 ન્હોળેક કાલ નિર્ગમન કયો. હવે એવા સમયમાં તેજ ગામના ઉદ્યાનમાં
 વિજયકેવલી નામા મુનિરાજ સમોસથા, તે સાંજલી રાજા વગેરે સર્વ
 વાંદવા માટે ગયા. ત્યાં મુનિરાજે દેશના દેવા માંઝી, તે સર્વ કોણે સાં-

જલ્લી, પત્રી અવસર પામીને કેવલી જગજાનને. ધન્યકુમોર પૂવ્યું કે, મહા-
રાજ! ધરણ નામા એક મારો નાનો જાડ જે હતો, તે મારી ઉપર વૃથા ઘણો
જ ઢેપ રાગવતો હતો, તેનું શું કારણ હશે? અને તે મરીને ક્યાં ગયો હશે?
મ આપ કૃપા કરીને મને કહો. ત્યારે કેવલજ્ઞાની જગવાન બોલ્યા કે, હે
ધન્ય! તું જેમ નામથી ધન્ય થો તેમ અર્થથી પણ ધન્યજ થો. અર્થાત્ તારું
નામ ધન્ય છે, તેવાજ તારામાં ગુણો છે. હે જાડ! તું સત્યવક્તા તથા જન-
માન્ય થો. હવે તારો જાડ ધરણ જે તારાથી વિપરીતકાર્યકારી તથા તારો
રૂપી હતો, તે પૂર્વજન્મના કારણથી હતો. અને હાલ તે ધરણ મરીને ક્ય
ગયો હશે? મ જે પૂવ્યું તે સાંજલ. હે ધન્ય! તે ધરણ પ્રથમ તો આંદિં ચાં
માલના દાસથી મરણ પામી ચાંમાલની કન્યાપણે ઉપન્યો. તે જ્યારે જુવાન
થઈ, ત્યારે ચાંમાલને આપી, તેને ત્યાં સર્પ કરડવાથી મરણ પામીને હાલ તે
ધોળીને ઘેર પુત્રીપણે ઉત્પન્ન થયો છે. તે કન્યા કુરુપ, સ્વરાવ મુલ્કવાલી,
હુર્ગધ, હુઃમ્મર, મૃગી, વહેરી થયેલી છે. હાલ તે આજ નગરમાં વેસે છે.
આ પ્રમાણે કેવલી જગવાનનાં વચન સાંજલી દેશના સાંજલવા બેઠેલી સર્વ
સજ્જા એકદમ ચમત્કાર પામી ગઈ. અને ધન્યકુમારે તો તે સાંજલી બેરા-
ગ્ય પામી પોતાનો જે પુત્ર હતો, તેને પોતાની રાજગાદીપર બેસારીને તેજ
કેવલી પાસે દીક્ષા ગ્રહણ કરી. ક્રમે કરી તે ધન્યકુમાર દેવલોકે ગયો, અને
પરંપરાયે તે મોહને પણ પામશે. વલી જે ધરણકુમાર છે, તે હુઃલ જોગવતો
થકો જવાદથીમાં જમણ કરશે? માટે હે ધર્મશીલા આધિકારી! સત્ય બોલ
નારને તથા અત્ય વોલનારને જે ફલ મળે છે, તે પાલ મેં ધન્યના અને ધર
ણના દૃષ્ટાંતથી સવિસ્તર કર્યું. માટે સત્યજ બોલવું. પરંતુ પ્રાણ જાય, ત્યાં
પર્યંત અસત્ય તો બોલવુંજ નહિં.

આ પ્રમાણે મુનિનો કહેલો ધર્મ સાંજલી તુરન તે આધિકારીએ અલ્પિક
ચાલ્ય નિરુત્તર મુનિ પાસે ગત લીધું. ત્યારે શ્રુતસુંદર સૂરિ કહે છે, કે મેં
ચિંતવ્યું જે આ ઉપદેશથી તો ઠીક થયું. કેમકે હવે મુને આ સ્ત્રીનો કોઈ
પણ દિવસે એટલે બોલીને ઠેતરગેજ નહિં. માટે બટલો આ મુનિને મારો ઉપ-
કાર કમ્યો છે, તો મેં મુનિના પ્રત્યેક અંગમાં આગત મેં ચાર ચાર પ્રકાર મા-
રવા ધાર્યા છે, તે વિચાર મોકલ રાખી તેના પ્રત્યેક અંગમાં પ્રણ ગણજ લા-

કડીના પ્રહારો મારીશ. આવી રીતે મેં બે પ્રહાર તો વર્જી દીધા. વલી પાઠો હું શ્રવણોત્સુક તથા નિશ્ચલ ઘડને સાંજલવા તત્પર થયો, તેવામાં તો પાઠો પળ મુનિ, દેશના દેવા લાગ્યા કે, હે શ્રાવિકાઈ! અદત્તવસ્તુ પણ ધર્મજ્ઞ નોયે ગ્રહણ કરવી યોગ્ય નથી. કારણ કે તે અદત્તનું ગ્રહણ જે છે, તે વીત રાગે પાપનું મૂલજ કહેલું છે. કોઈ પ્રાણી જીવોને મારે ને તે જીવોને જેવું દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે, તેવુંજ દુઃખ જેનું દ્રવ્ય ચોરી લઈએ, તેને ઉત્પન્ન થાય છે. માટે પરસ્વહરણનો પણ પ્રયાસે કરીને ત્યાગજ કરવો. જુવો. પરદ્રવ્યહરણ કરનારા ઘટલે ચોરી કરનારા મનુષ્યો આ લોકમાં પણ પ્રત્યક્ષ હાથ, પગ, વગેરે ઠેકન ઝેકન, શૂલિ પરોવાના તથા બંદિલાના વગેરેનાં દુઃખોને ઝોગવે છે અને મૃત્યુ પામ્યા પછી પણ પાઠા પરજવને વિષે દાસપણને, દરિ દ્રિપણને, પ્રેષ્યપણને, વાહનપણને પ્રાપ્ત થાય છે. ચોરી કરનારા પ્રાણી ઘણા કાલપર્યંત નરકમાંજ પડે છે. અને હે શ્રાવિકાઈ! જે પરદ્રવ્યપરાડ્મુખ પ્રાણી હોય છે, તે આ લોકને વિષે વિશ્વાસાસ્પદ થાય છે. આ જન્મમાં સુખ કીર્તિને પામે છે, કોઈ પણ દિવસ ધનની હાનિને પામતા નથી, તેનું ધારેલું કામ પાર પડે છે, અને પરલોકને વિષે પણ તેને સમગ્રલાજ થાય છે. કોઈ તરેહની ચિંતા પ્રાપ્ત થાતી નથી. જેણે અદત્ત પરદ્રવ્ય ગ્રહણ કરવાનું પચ્છત્કાણ લીધું છે, તે જન તો સિદ્ધદત્તની પેઠે સુખીજ થાય છે, અને જેણે તે ચોરી કરવાનું સરુ રાખ્યું છે, તે કપીલની પેઠે દુઃખી થાય છે. આ વચન ડ્યારે ગુરુએ કહ્યું, ત્યારે હે કુમાર! મારી સ્ત્રીયોયે તે મુનિરાજને પુચ્છું કે, હે જગવન્! તે સિદ્ધદત્ત અને કપીલ કોણ હતા? અને તેનું કેમ થયું? તે અમોને કૃપા કરી સવિસ્તર કહો. ત્યારે અમૃતસમાન વાણીયે કરી મુનિ વલી પણ કહેવા લાગ્યા કે:-

હે શ્રાવિકાઈ! આજ વિજયને વિષે વિશાલનામા એક નગર છે, તેમાં તુષ્ઠ વૈજવવાલા માતૃદત્ત અને વસુદત્ત નામક બે વાણીયા રહેતા હતા. પરસ્પર તે મિત્ર હતા, તેથી તે બેહુ જણ વ્યાપાર પણ સાથેજ કરતા હતા. તેમાં માતૃદત્તે તો સ્થૂલાદત્ત ગ્રહણનું પ્રત્યાખ્યાન લીધેલું હતું, અને વસુદત્ત તો અધર્મી હોવાથી કૂટ તોલ અને કૂટ માનથી ધમધોકાર ધંધો કરતો હતો. પરંતુ તે વસુદત્તની પાપિષ્ઠ વૃત્તિથી તેને ધનની વૃદ્ધિ થાતી ન હતી ॥ યતઃ ॥ મૃત્યેન કિંચિત્કલયા ચ કિંચિત્, માપ્યેન કિંચિત્કલયા ચ કિંચિત્ ॥ કિંચિત્ત્વ કિંચિત્ત્વ

સત્તાસમક્કં, તથાપિ લોકેઽસ્તિ વણિગ્ધિ સાધુઃ ॥ ૧ ॥ શ્રુત્વા હુર્વાક્યમુઞ્ઞે-
ર્હસતિ મુપતિ ચ સ્વીયમાનેન લોકં, ધ્યક્ષં શઙ્ખાતિ પાણં વલુકમિતિ વદન્ન-
ર્ઝમેવ પ્રવત્તે ॥ સ્ત્રીયાઽન્યાયેઽપિ પૂર્વં વ્રજતિ નૃપગૃહં લેખ્યકે કૂટકારી, મધ્યે
સિંહપ્રતાપી પ્રકટમૃગમુખઃ સ્યાદ્દણિકૂટપૃષ્ઠઃ ॥ ૨ ॥ અર્થઃ—કાંઠક મૂલ્ય
થી, કાંઠક કલાથી, કાંઠક માપથી, કાંઠક તોલવાથી, કાંઠક સત્તાની
સમક્કા ડબ્બને લૂંટી લીંચે છે, તોપણ લોકમાં વૈશ્ય સારો માણસ કહેવાય
છે ॥ ૧ ॥ વલી વૈશ્ય છે, તે કોઈ હુર્વાક્ય કહે, તો તે વાક્ય સાંજણી ડંચાં
સ્વરથી ગ્વડા ગ્વડા હસી કાઢે છે, અને પોતાની પાસે રાખેલાં તોલાંડથી
લોકોને ઠેતરે છે. વલી વસ્તુનું મૂલ્ય વમણું લીંચે, અને આ મેં તમને ઘણુંજ
આપ્યું છે, એમ સ્પષ્ટ રીતે કહીને શ્રદ્ધાંજ આપે છે. અને છોટું નામું લક્ષી પો
તાનો અન્યાય ઠતાં પણ ગ્રાહકને કહે કે તારો અન્યાય છે ? એમ કહી
પાત્રો પોતેજ તે ગ્રાહક પહેલાં ન્યાયસ્થાનમાં જાય છે. કાંઈ વસ્તુ લી-
ધી અથવા ડીધી હોય તો તેની વચ્ચે સિંહસમાન પ્રતાપી હોય છે, અને
પ્રત્યક્ષ જો આપણે જોઈએ તો મૃગસમાન દેખાય, અને આપણા અજ્ઞાવમાં
તો ને નિંચી કાર્ય કરનાર હોય છે.

હવે તે વેલું જાણ વ્યાપાર માટે સ્વલ્પ મૂલ્યવાહુ કરિયાણું લાવીને પુંન-
પુર નામક એક મહોટું ગામ હતું ત્યાં ગયા. તે ગામમાં વસુનેજા નામા ગ
જા રાજ્ય કરે છે. તે રાજાને ડબ્બનો જંઘાર સાચવે એવા કોઈ વિશ્વાસ
પાત્ર પોતાના ગામમાં જંઘારી મલતો ન હતો; માટે તે જંઘાર સાચવવામાં
સાચી દાનતવાલા કોઈ પણ પરદેશી મનુષ્યની પરીક્ષા માટે એક રત્ન
જડિત કુંઘલ, ગામની બાહિર રસ્તામાં નાંચી ડીધું હતું. અને તે કુંઘલ,
બાહર ગામનો કોણ લીંચે છે, અને કોણ નથી લેતો ? તે જોવા માટે જાડની
ડંચે કોઈ ન દેખે તેવી રીતે માણનો રાહ્યાં દતાં, તેમાં કોઈ પણ જો નેજ
ગામનું માણસ રસ્તામાં ચાલતાં ચાલતાં રત્નકુંઘલ પ્રદાન કરે છે, તો તેને
સુજટો જાડની ડંચેથી બાહર આવી હાકલ મારી પાતું મૂકવાનું કહે છે,
અને દંડ ફરારે છે. તેથી ને સુજટના ત્રયની તત્તલ્ય જનને સ્વચર પડવાથી
તદ્માનન્ધ માણસ તો રત્નકુંઘલને કોઈ પણ પ્રદાન કરના નથી. હવે તે
ધામાં માનુદન અને વસુદત્ત એ બે મિત્રો નેજ રસ્તે નિકળ્યા. ત્યાં રસ્તા
માં પડેલું રત્નજડિત કુંઘલ વેલું જાણે ડીધું. તેમાં માનુદત્તે ડીધું, પણ

मनमां समज्यो जे, ते अदत्त ठे, माटे लैवायज नहिं. एम समजी एमने. एम गुपचूप चाढ्यो गयो, अने पठवाडे चाढ्यो आवतो वसुदत्त ते रस्तामां पडेला कुंरुलने जोइने एकदम खुशी थइने लेवा दोड्यो. त्यारे मातृदत्ते कह्युं के, जाइ! ए कुंरुल नथी पण विष ठे, माटे ते तुं लइश नहिं. त्यारे तेनी देखतां तो तेणे ते कुंरुल पडतुं मूक्युं, अने पाठा त्यांथी चाढ्या. चालतां चालतां तेने बोध थवा माटे मातृदत्ते एक दृष्टांत कहेवा मांरयो के, कोइ एक नगरने विषे देव अने यश नामना वे वैश्य रहेता हंता, ते पण आपणी पेठे बेहु मित्र हता, अने व्यापार पण बेहु सरखोज करता हता. तेमां देव नामनो श्रावक हतो ते अदत्त वस्तुथी पराड्मुख हतो, अने बीजो यश जे हतो, ते देवथी विपरीत हतो. हवे एक दिवस ते बेहु जण शौच जवा गया, अने त्यांथी ज्यारे पाठा वढ्या, त्यारे तेने मार्गमां पडेळुं एक कुंरुल नजरे पड्युं. तेमां देवश्राद्धे ते कुंरुल जोयुं, तो पण जेम न जोयुं होय, तेबीज रीते रस्ते चाढ्यो गयो. अने यश जे हतो, ते, ते कुंरुलने लेवा दोड्यो, त्यारे देवश्राद्धे कह्युं के, जाइ! ते आपणुं नथी, माटे ते लेवाथी अदत्तादान थाय, अने अदत्तादाननुं शास्त्रमां मोहोडुं पाप लखेळुं ठे; तेथी तारे ते लेवुं योग्य नथी. ते सांजली ते वखत तो तेणे पण लज्जाथी लीधुं नहिं अने पठी तुरत ते देखे नहि, एवे बीजे आने रस्ते जइ ज्यां कुंरुल पड्युं हतुं त्यां पाठो आव्यो, आवीने तेणे ते कुंरुल लइ लीधुं. पण विचार करवा लाग्यो के, धन्य ठे देवश्राद्धे के जेणे आ कुंरुलने जोयुं, पण निर्लोच थइ लीधुं नहिं. परंतु फिकर नहिं तेने पण हुं ठोडीश नहि. एटले तेने पण हुं कुंरुलनो जोगीयो करीश, तेथी तें पण मारा पापनो जा गीयो थारो? एम विचारीने ते कुंरुल देवथी ठानुं राख्युं. पठी बेहु जण बीजा नगरमां गया, अने ते देवथी ठाना माना चोरी लीधेला कुंरुलना ड्रव्यथी तथा पोताना ड्रव्यथी घणुंज करियाणुं बेहु जणे मलीने लीधुं अने पठी पोताने स्थानके आव्या. हवे पोताना ड्रव्यथी जेटळुं करियाणुं आववुं घटे, तेथी घणुंज वधारे आवेळुं जोइने देवश्राद्धे पूठ्युं के, हे यश! आपणुं ड्रव्य तो थोडुं हतुं अने आ करियाणुं केस घणुंज आव्युं देखाय ठे? त्या रे तेणे कुंरुल वेच्याना ड्रव्यथी करियाणुं लेवानी ठानी वात जे हती, ते स्पष्टरीते कही देखाडी. ते सांजली त्रास पामी देवश्राद्धे तेनो हिसाव कस्यो

अने कुंभजना डव्यनुं जेटयुं करियाणुं लीधुं हतुं, ते सर्व तेने आण्युं. अने पोताना जागना डव्यनुं जेटयुं करियाणुं आव्युं हतुं, ते विजाग करी पोते राख्युं. तेम करवार्थी पोताना जागमां आवेलुं घणुंज करियाणुं जोड यश, मनमां अत्यंत खुशी यवो अने तेणे जाडे राखेला करियाणा जरवाना उरडा मां ते सर्व जसुं. पठी तेज रात्रिने विपे यश जेमां करियाणुं जरेखुं हतुं, ते घर, रात्रिये चोरोये फाडीने सर्व चोरी लीधुं. अने ज्यारे सवारना प्रहर थ-यो, त्यारे त्यां जड जोव, तो घर फाडी सर्व करियाणुं चोराड गयेखुं ठे ? ते जोडने अत्यंत क्लेश पामी तुरत ते देवश्राऊ पासे आव्यो अने रुदन करी कहेवा लाग्यो के जाड ! तमाराथी जुदो पडी में मारुं करियाणुं जाडे राखे ला एक महोटा उरडामां जसुं हतुं, तेमांथी तो रात्रिये चोरोये आर्वी सर्व चोरी लीधुं ? अरे ! हवे हूं ते शुं कं ? ते सांजखी पुण्यवान् एवो देवश्राऊ बोढ्यो के, हे मित्र ! अन्याय करवार्थी तो महोटा अनर्थज घाय ठे. ते माटेज सुझजना कोड पण प्रकारना अनर्थ करता नथी. जुड. तमे हजी हालज अनर्थ कस्यो. तेनुं फल तमने प्रत्यक्ष हसणांज मली आव्युं. तेथी हजी पण हूं कहुं तुं के, तमे अदत्तादाननुं व्रत ग्रहण करो. ते सांजखी उ वदोध पामेला यश ते व्रत श्रंगीकार कसुं. हवे बीजे दिवसे ते गाममां दूर देशथी वेपारी आव्या, तेने केटलीएक हाटनी वस्तुड वेंचाती आपी, तेथी यशने वमणो लाज थयो. त्यारे तेणे अदत्तादानना व्रतनुं प्रत्यक्ष पारखुं जो इने सुश्रावकपणुं स्वीकारुं.

हवे मातृदत्त कहे ठे कं, हे वसुदत्त ! न्यायोपाजित डव्यथीज जीवनुं कल्याण घाय ठे. माटे तारे हवे. छुष्टपरिणामदायक चोरीथी लीधेला डव्ये करी विरामज पामयुं उचित ठे. एवी रीति वसुदत्तने घणा उपदेश करी ने कामथी निवृत्त थवा कहुं, तो पण ते पावो मातृदत्तथी ठानांमाना त्यां जडने कुंभज लड आव्यो. हवे मातृदत्तने एक ना रस्तामां पडेखुं कुंभज लीधुं नहिं अने बीजुं लेवाने उठा करता वसुदत्तने उपदेश आपी अटकाव्यो. एम वेदुरी तेनेनी नीति जोड लीधी. अने वसुदत्तने कुंभज लीधुं, ते पण जोचुं. तेथी राजसु महोचे आर्वी वसुदत्तने तुरत पकटी लीधी. अने नेना सालनां जरेलां गारां कषज कर्यां. अने पठी मातृदत्तने पकड्यो. तेथी ते ना विचारमां पडी कहे वा लाग्यो ते जाड्यो ! नारो शुं थरगाथ ठे ! ने तमो मने पकटो नो ? त्या

सिपाइयो बोढ्या के, हे माहा सात्त्विक! तुं जरा पण मनमां खेद करीश न हिं. तारां नीतिनां आचरणथी आ गामनो राजा अत्यंत संतुष्ट थइने तुने कांइक अलज्य लाज आपशे ? ते सांजखी मातृदत्त कहे ठे, के महेरवानी करी आ मारां करियाणानां गामां तमे जपत करो, परंतु आ वसुदत्तने तश्रा व सुदत्तनां गामांउने ठोडी मूको. होय, बालस्वजाववाला नरनी जूखथी थयेला एक अपराधनी तो तमारे कृमा करवीज जोइये ? वली हे जाइयो ! जो आ मनुष्यने तमो ठोडी देशो, तो हुं जाणीश के एज मारी पर आपना राजाये मोहोटी उपकार कस्यो ? अने हे सुजटो ! अमारे ग्राम्यजनने राजाना दर्श न कस्यानुं शुं प्रयोजन ठे ? कारण के अमो राजरीतमां तो कांहि समजता ज नथी ? ते सांजखी सुजटो कहे ठे केहे महासत्त्व ! तमारा कहेवाथी द्यो आ अमे तेने ठोडी मूक्यो. पण तमो तो जखदी अमारा राजानी पासे महे रवानी करी प्रधारो ? एम कहीने मातृदत्तने राजानी पासे तेडी लाव्याअने कुंमलग्रहणी जे कांइ बीना वनी इती, ते सर्व राजानी पासे कही बता- वी. ते सांजखी विस्मय पामेलो राजा कहेवा लाग्यो के, हे जाइ ! तें, ते रस्तामां पडेला कुंमलने लेवामां जरा पण मन न कस्युं तेनुं शुं कारण ? जो ने, रस्तामां पडेला पदार्थने तुं विना बीजो कोण न लीये ? अर्थात् सहु कोइ खेज. त्यारे मातृदत्त बोढ्यो के, महाराज ! में मारा गुरुपासे एवुं व्रत लीधुं ठे, के कोइ वस्तुने ते वस्तुना स्वामीना दीधा विना लेवी नाहिं. माटे दीधा वि ना कांइ पण हुं ग्रहण करतो नथी. ते सांजखी खुशी थयेला राजाये तेनी मो होटी आजीविका ठेरावीने पोताना डव्यजंकार साचववानी चाकरी पर रा स्यो, तेथी ते सुखी थयो. सर्व ठेकाणे मानने प्राप्त थयो. काले करी सुसम- धित्री मरण पामी, आज पुरने विपे चंडाज्ञा नगरीने विपे उत्तम वणिकना कुलमां पुरंदर सतीनामा स्त्रीथकी पुत्रपणे उपन्यो. तेना पिताये तेनुं सिद्ध दत्त एवुं नाम पाड्युं. पठी अनुक्रमे सर्व कलामां कुशल थयो. अने वन, उप वन, राजरस्ता प्रमुखमां विविध प्रकारनी कलाउनां कुतूलोने करवा लाग्यो.

हवे वसुदत्त जे हतो ते कुकर्मथी पोतानी आजीविका चलावीने केटले एक काळे करी मरण पामीने कर्मना विचित्रपणाथी ब्राह्मणना कुलने विपे कपिल नामा पुत्र थइने अवतर्यो. ते निर्धन एवा ब्राह्मण कुलमां अवतरवा थी तेना पिताये प्रोताथी पण हीन कुलवालांनी याचना करीने एक कन्या.

परणात्री आषी. तेनी साथे विषयसुख जोगवतां तेने घणांक ठोकरां थयां. ठोकरां घणां थवायी तथा निर्धनपणाथी ते घणोज दुःखी यवा लाग्यो ॥ यतः ॥ कुर्कुटीणामजानां च, सूकरीणां सुताघनाः ॥ यथा निःस्वश्वे मित्राः पापाः स्युर्वद्वस्तथा ॥१॥ अर्थः—कूर्कडीने, वकरीने अग्ने सूकरीने, ए प्रणे जातिने जेम संतानो घणांज होय ठे, तेम पूर्वे पापकर्म करनारा एवा घाल को, निर्धन पुरुषनी स्त्रीने पण घणांज थाय ठे. हवे ते कपिल ब्राह्मणनां जे माता पिता हतां, ते कोइ पण ठेकाणेशी लावी कपिलनुं तथा कपिलना कु. टुंवनुं पोषण करतां हतां. दैवयोगथी ते पण मरण पाम्यां. त्यारे तो पढी निराधार थवायी दारिद्रे करी पीडाता एवा ते कपिलने पोतानी स्त्रीये अत्यंत धिक्कारी काढ्यो. तेथी ते बाहिर देशावर प्रत्ये डव्य उपार्जन करवा माटे निकट्यो. परंतु पूर्वजन्मना कुकर्मथी बहुज क्लेश पामवा लाग्यो अग्ने पापोंदयने लीधे कोइ पण ठेकाणेशी तेने कांइ पण डव्य मढ्युं नहि; तेथी मढा कष्टे करी दिवस निर्गमन करवा लाग्यो ॥ यतः ॥ कुग्रामवासः कुनरं डसेवा, कुजोजनं क्रोधमुखी च जाया ॥ कन्याबहुत्वं च दरिद्रता च, पट् जीवलोके नरका जवंति ॥ १ ॥ अर्थः—एक तो कुग्राममां वसवुं, वीजुं छुष्ट राजानी सेवा करवी, वीजुं रात दिवस दग्धदोषादिक युक्त अन्ननुं जोजन करवुं, चोथुं घरमां स्त्री क्रोधांध होय, पांचमुं ताजी कन्यायो उत्पन्न थइ होय, बहुं घरमां अति निर्धनपणुं होय. ते ठ वानां आ लोकने विषे प्रत्यक्ष नरकज जाणवां. हवे ते कपिलने एक दिवसे, फरतां फरतां कापडीनो वेप धारण करनारो कोइ एक योगी मढ्यो, तेनी साथे तणे मिश्रता करी अग्ने पोताना सर्व दुःखनी वात पण कही आषी. ते सांजली कापडीये कष्टुं के हे मूर्ख! तुं वृथा डव्यनो प्रयास न कर. अग्ने एम, करतां जो तुं धननाज अर्थी हो, तो चंडाज्ञा नामा पुरीमां जखदी जा. त्यां आशापुरी नामनी देवी ठे. ते देवीमां जेवुं नाम ठे, तेवाज गुणो ठे. माटे ते देवीनुं आराधन कर, जेथी ते देवी तारी आशा पूर्ण करशे? ए सांजली कपिल ब्राह्मण चंडाज्ञानगरीये गयो, त्यां नाइ थोड पवित्र थइने पुण्यादिकोये करी ते देवी नुं अर्चन करी स्तुति करी ध्यान धरी मौन राखी, उपवास करी कुशनुं आभारण नांगीने ये दिवस पर्यंत चेन्नो. व्रीजे दिवसे रात्रिने विषे आशापुरी देवी पोली के, हे ब्राह्मण! तुं शा माटे तपस्वी थइ कुशा शंगरे दुःख

करी मारी पर वेठो ठे? त्वारे कपिल बोढ्यो के, हे देवि! मारे तो ड्रव्य जो
इथे ठेये, वीजुं कांइ जोइतुं नथी. माटे ड्रव्य आपो? त्वारे देवी बोली के,
शुं तुं आहिं कांइ तारा वापनी थापण मूकी गयो ठो, ते लेवा आव्यो ठो?
त्वारे कपिल कहे ठे के, तमो देवी ठो माटे सर्व जाणोज ठो. मने शा माटे
अमथो हेरान करो ठो? हवे तो मुने दरिद्रपणाने लीधे जीववानो पण
कंटाळो आवे ठे. आ जीववा करतां तो हुं जो तमारी पासे तमारा वलि-
दानरूप थइ जाउं, तो घणुंज सारुं थाय? आ प्रकारनां वचनथी ते क-
पिलना मननो दृढ निश्चय जाणीने देवी बोली के, आ एक श्लोकना पद
तुं लखेलुं पुस्तक हुं तुने आपुं तुं, ते ग्रहण कस्य. अने जे तुने पांचसो
रूपैया आपे, तेने आ पुस्तक तुं आपजे. परंतु ड्रव्य लीधा विना कोइने
आपीश नहिं, अने तेनी पांचशोथी वधारे ड्रव्यनी पण प्रार्थना करीशन
हिं, एम कही पुस्तक दइने देवी तो अंतर्ध्यान थइ गयां. तदनंतर ते
कपिल, देवीना आपेला ते पुस्तकने लइने त्यांथी वेचवा माटे चाढ्यो. ते
गाममां आवी आखा गाममां फस्यो, पण तेनो एक पैसो पण कोइये आ
प्यो नहिं. एम करतां करतां अनुक्रमे ते पूर्वजन्मना मित्र सिद्धदत्त पासे
आव्यो, अने तेने ते पुस्तक देखाड्युं, त्वारे सिद्धदत्ते पूढ्युं के, महाराज!
आ पुस्तकनी शुं किस्मत द्यो ठो? त्वारे तेणे कह्युं के पांचसो रूपैया?
ते वखत सिद्धदत्ते विचार कस्यो जे हुं एमां जोउं तो खरो, के एमां शुं
लखेलुं ठे? पढी ते कपिलना हाथमांथी पुस्तक लइने अंदर ज्यां जोवे,
त्यां तो तेमांथी “प्राप्तव्यमर्थं लज्जते मनुष्यः” ए श्लोकनुं एकज पद
निकळ्युं, ते पदमां अर्थ ए हतो के, मनुष्यने पूर्व जन्मना योगथी जेट
हुं मलवानुं होय, तेटहुंज मले ठे. वधारे कांइ पण मलतुं नथी. एवो अ-
र्थ मनमां विचारी निश्चय करीने ते ब्राह्मणने हर्षे करी पांचशो रूपैया
आप्या. पढी ते कपिल, ड्रव्य प्राप्त थवाथी हर्षित थइने पोताना घर त-
रफ चाढ्यो. ज्यां रस्तामां चाढ्यो जाय ठे, त्यां जित्तुं हुंटाराउं मढ्या,
अने तेणे तेने हुंटी लीधो अने ड्रव्य आपवानी हा ना कहेवाथी खूब
माख्यो. पढी उद्धास रहित तथा निराश थइ जेवो गयो हतो तेवोज
पागे घेर आव्यो.

हथे सिद्धदत्तनो पिता, सिद्धदत्तने प्रतिदिन, सायंकाळे पढीने घर खरच

रोजमेलमां लखावे ठे, अने मेलनी पुरांत पोनेज गणे ठे. जे दिवसे सिद्ध दत्त पांचसो रूपैया आपी पुस्तक लीधुं, ते रूपैया चोपडामां लख्या न हता, तेथी पुरांत गणतां ते रूपैया घुटी पड्या अने मेल मद्यों नहिं. त्यारे सिद्ध दत्तने पूढ्युं के जाइ! आजनी पुरांतमां पांचशें रूपैया केम घटे ठे? त्यारे तेणे ते पांचसो रूपैयाने ठेकाणे ब्राह्मण पासेथी वेचातुं लीधेखुं पुस्तक बत्ता द्युं अने कहुं के, पिताजी! आ पुस्तक, में पांचशो रूपैयानुं लीधुं ठे, पण तेना रूपैया चोपडामां लख्या नथी, माटे पुरांतमां घटे ठे? ते लखवाना नो हता त्वरा, पण आपने पूढीने लखवाना हता, तेथी में लख्या नथी. आहुं वचन सिद्धदत्तनुं सांजलतांज तेने अत्यंत कोप चड्यो. पठी तुरत सिद्धदत्तने खूब मारीने कहुं के, अरे छुष्टपुत्र! आवो नकामो खोटो व्यय करी मासं डव्य तुं लुंटावी दे ठो, तेथी तुं ते शुं कमाइने खावानो ठो? मा टे जा. निकल मारा घरमांथी? जेटला रूपैया पुस्तक लीधामां व्यर्थ तें ग-माव्या ठे, तेटलाज रूपैया कमाइने लाव्या विना खचडदार जो मारा घर-मां पेठो ठो तो!! ते सांजली सिद्धदत्तने धीर रहीं कहुं के हे पिताजी! तमो तो सने पांचसोज रूपैया कमाइ आववानुं कटो ठो, परंतु हुं तो पांच हजार रूपैया कमाया शिवाय तमारा घरमां आवनार नथी? एस कही ते वेचातुं लीधेखुं पुस्तक लइने पोताना वापना घरथी एसने एस एकदम निकली गयो. परंतु ते बखत रात्रि होवार्थी नगरना दरवाजा बंध थइ गया हता, ते थी ते दरवाजानी पास एक जीर्ण देवमंदिर हुनुं, तेमां जइ पुस्तकने द्याच मां राखी स्वस्वपणार्थी लुइ गयो. हवे तेवा समयमां शुं वन्हुं? ते कहे ठे.

एक कन्या ने गामना राजानी, बीजी कन्या सचिवनी, बीजी कन्या ग्रामशेठनी, अने चोथी कन्या गामना पुरोहितनी. ए चार कन्याउं त्यां रहे ठे, तेने घाव्यावस्थार्थी परस्पर घणोज स्नेह ठे. एक दिवस चार जणी यो एकठी धडने गाढस्नेह करी परस्पर कहेवा लागीयो के, हे येनो! आप णे जन्मथी जेगीघोज रहीं तेथे अने एक बीजीनो परस्पर वियोग सहन धरी शकतीयो नथी, नो हवे आपणने चौवनावस्था प्राप्त ववानी तैयारी ठे, ते जावनमां देयरूप वायु आपणने जुडी जुडी करी सूकणे, ते आप णथी कांय सहन थाने? त्यां तेमांथी प्रथम राजकन्या जे हती ने मोली के, हे प्रियतमिवो! ज्यां सुधी आपणने आरणा पिनाये जुदा जुदा

चरनी साथे बराबीयो नथी, ते पहेलांज आपण चारे जणीयो पोतानी मेले ज एक वर शोधने ते एकज वरसाथे परणीये तो केवुं सारुं के, जेथी आपणने कोइ दिवस जुहुंज पडवुं पडे नहिं ? ते राजकन्यानी वात अनुकूल ला गवार्थी सर्व कन्याउये स्वीकार करी. हवे ते पठी थोडा दिवसमां त्यां कोइ देशांतरथी उत्तम कुलवालो, शुद्ध आचारवालो, अने स्वरूपवान् एवो कोइएक राजसेवक आव्यो, तेने ते कन्याउये राजमार्गमां चाल्यो जातो गवाहमांथी जायो. अने जोइने एकदम माणस मोकली तेने तेडावी लीधो. पठी राजकन्याये प्रष्टन्न रीते कछुं के तुं अमारुं चारे जणीयोनुं ठानुं मानुं पाणिग्रहण करीश ? ते सांजलीने राजसेवक बोळ्यो जे ए वात माराथी बनवानी नथी. त्यारे राजकन्या कहे ठे के जो तुं अमोने वरवानुं नहिं कबूळ राख्य, तो हुं तुने मारा अनुचरो पासे जीवतोज मारी नखावीश. ते सांजली तेणे राजकन्यानुं वचन, मरवाना जयथी ते वखत तो स्वीकारी लीधुं अने कछुं के जाउं हुं जरूर तमने चारे जणीयोने वरीश ? पण हुं क्यां आवुं अने केम करुं ? ते कहो. त्यारे वली पण राजकन्याज बोली के अमारा गा मना दरवाजा पासे एक जीर्ण देवमंदिर ठे, तेमां तमारे आजनी रात्रे आवीने सुइ रहेवुं, अने अमो त्यां चारे जणीयो एकेक प्रहरने आंतरे आवशुं. तेमां जरा पण संदेह राखशो नहिं. अने तमे आव्या विना रहेशो नहिं ? ते वात राजसेवक अंगीकार करी, त्यांथी रत्ना लइ चाढ्यो, अने पोताने स्थानके आव्यो. अने पठी विचार करवा लाग्यो के ए स्त्रीयो सर्व, राहसीयो जेवीज ठे, तो तेना पासमां मारे ते शीद पडवुं जोइये ! वली एकने जो परणवुं होय तो तो जाणे ठीकज ठे, परंतु आ तो चारे स्त्रीयोने परणवुं ? वली चारने जे परणे, ते केवी रीते सुखी रहे ! तेमां पण वली तेना बोलवा परथी लागे ठे, के ते तो पिशाची जेवी ठल करनारीयो ठे ! ज्यारे आपणे परण्या, त्यार पठी तो तेने ठोडायज केम् ! जुळ. काने पकडेली जे व्याघ्री ठे, ते बलवानथी पण पठी ठोडाती नथी, कारण के जो ते ठोडे, तो ते व्याघ्री बलवाननाज घ्राण लीये ! मोटे तेउनी साथे न परणवुं तेज सारुं ठे, अने परण्या पठी तो मारो कोइ उपायज नहिं. अहो ! जुवो तो खरा मुने ए राजपुत्रीये केवो ठळ्यो !!!

एवी रीते चिंतासमुद्रना मध्यमां रहीने तेणे आखो दहाडो तेज वि-

घार कस्यो कस्यो. पत्नी सांयकास थयो त्वारे वस्त्री पण विचारवा लाग्यो के
ए शुद्ध स्त्रीयोने परणीने एक तो मारा निर्मल एवा कुलने कलंक लगाडवुं,
अने वीजुं आ गामनो जे राजा तेनी साथे गुप्तरीने विवाह करी डोह कर
वो! माटे ए काम कुलवान् पुरुषने करवुं तो नचितज नथी! एम विचारी
प्रदोषने समये ते नगरमांथी बाहिर जइ कोइक ठेकाणे रस्यो.

हवे राजसुता वगेरे चारे जणीयोये एकत्र थइने ठेराव कस्यो के आपणे
अनुक्रमे एकेक जणीये एकेक प्रहरने आंतरे रातमां आपणा संकेत करेला
देवमंदिरमां जवुं. ते ठेराव परस्पर कबूल करीने प्रथम प्रहरमां सर्व वैवा-
हिक उपकरण थइने राजकन्या सखि सहित सांकेतिक देव मंदिरमां पेठी,
अने अंदर जइ ज्यां जोवे ठे, त्यां तो सिद्धदत्त सुतेलो ठे. तेने जोइने तेणे
जाण्युं जे अहो ते राजपुरुष अमारी पहेलांज मारा कहेवा प्रमाणे आवीने
सूतो ठे! तेथी ते माणस घणोज हुंशीयार लागे ठे, अने तेने परणवार्थी
असो घणां सुखी आशुं? एम विचार करी ज्यां निकट आवी जुवे, त्यां
तां पुस्तक हाथमां लइने सिद्धदत्तने निद्रा करतो दीठो, त्वारे राजकन्या
विचारवा लागी के, अहो! ते राजपुरुष बुद्धिमान् तथा साहसिक पण लागे
ठे, परंतु निद्राग्रु ठे, कारण के ते धमधोकार निद्राज कन्या करे ठे! एम
विचारी तेनी पासे गइ, अने कहेवा लागी के, हे स्वामीनाथ! निश्चित थ
इने केम सूता ठो? जखदी उठो. जे लप्तनो अवसर जाय ठे, ते न तपामनां
आलस्य थइ सुवुं. ते ठीक कहेवाय? आवा उत्साहना कार्यमां निद्रा ते
केम आवे ठे? एम धोलतां बोलतां प्रेम निर्जरपणाये तेने उठाव्यो अने अं
धारे ने अंधारे ने राजकन्याये पोतानो हथेवालो नेना दक्षिण हाथमां मे-
खची आप्यो अने हाथने विपे कंकण बांधी गांधर्व विवाह करी लीधो.
पत्नी नथी जाण्यो राजकन्या वगेरेनो संकेत जेणे एवा सिद्धदत्तने सांके-
तिक राजपुरुष जाणी राजकन्या कहेवा लागी के, हे वल्लभ! आपे आप
नो धसवानो रय क्यां ठोडवो ठे? ज्यां ठोडवो होय, त्यां जइ तेने घोडा
जोडीने जखदी तयार राखजो. कारण के आपण सर्वने ते रयमां वस्त्री म-
वारमां एकदम पक्षायन करवुं पडशे. माटे तेनी नयारी राख्यो? ने सांजली
ने सिद्धदत्त बाक्यो के मये सांज आशे. परंतु हास तां हुं निद्रामां तुं मा
हे मने तेमां अंनयय करी नहिं, अने नुवा आपो. एम वही कपटनिहारी

પાત્રો તેમને તેમ સુદ્ધ ગયો. તેવામાં તો રાજકન્યા તે પુરુષનો શબ્દ સાંજલી મનમાં શંકા તથા ત્રાસ પામી વિચારવા લાગી જે, ઓરે! અમોયે સંકેત કરી જે પુરુષને આ દેવાલયમાં સુવાનું કહ્યું હતું, તે તો જાસતો નથી અને આ તો વીજો કોઈ નવીનજ પુરુષ જાણે છે? એમ વિચાર કરી સંપુટમાં કરેલા દીવાને સંપુટમાંથી ઉઘાડો કરી તેની સામો કહ્યો અને જ્યાં જોવે, ત્યાં તો સારા વર્ણવાલા, સુકુમાર અંગયુક્ત, કામદેવના રૂપને પણ જીતી જાય એવા રૂપવાલા, તે સિદ્ધદત્તને જોયો. જોઈને જેવામાં તેને કાંઈક કહેત્રા જાય તેવામાં તો તેના મસ્તકની પાસે હાથમાં રાખેલા પુસ્તકને જોયું, અને તરત તેમાં લખેલું શ્લોકનું એક પદ વાંચ્યું, તે જેમ કે: “પ્રાસવ્યમર્થ લક્ષ્મીતે મનુષ્ય:” એટલે મનુષ્યને દૈવયોગે જેટલું મલવાનું છે, તેટલુંજ મળે છે. તે વાંચી રાજકન્યાએ તુરત પોતાની આંખમાંથી અંજન કાઢી ઘાસની સલી ઘે કરી તે પુસ્તકમાં એક વીજું પદ લખ્યું કે: “દેવોપિ તં લંઘયિતું ન શક્ય:” એટલે પ્રારબ્ધથી વનેલા કાર્યને દેવ પણ ઉલ્લંઘન કરવાને સમર્થ થ. તો નથી, તો મનુષ્યની તો શીજ ગતિ? એમ એ શ્લોકમાં વીજું નવું પદ લખી, રાજકન્યા પોતાને ઘેર ચાલી આવી. પછી વીજો પ્રહર થયો, તો તે ધીજા પ્રહરને ત્રિયે પૂર્વોક્ત સંકેત પ્રમાણે મંત્રીની પુત્રી આવી અને પૂર્વોક્ત રાજકન્યાની રીતે તેનું પણ વન્યું, તો તેણે પણ તે શ્લોકમાં ત્રીજું પદ નવું કરી રાજકન્યાની પેઠે પોતાની આંખમાંથી અંજન કાઢી સલી ઘે કરી લખ્યું કે, “તસ્માન્ન શોચે ન ચ વિસ્મયોમે” એટલે તે દૈવનુંજ કરેલું થાય છે, તે માટે હું કાંઈ શોક કરતી નથી. તથા મનમાં વિસ્મય પણ પામતી નથી. આ પ્રમાણે ત્રીજું પદ લખીને તે પણ પોતાને ઘેર આવી. તે પછી તૃતીય પ્રહરને ત્રિયે શ્રેષ્ઠીની પુત્રી આવી, તેનું પણ પૂર્વોક્ત રીતે વન્યું અને તેણે પણ તેજ શ્લોકનું એક નવીન ચતુર્થ પદ વનાવીને લખ્યું જે “યદસ્મદીયં નહિ તત્પરેપાં” એટલે જે આપણું છે, તે કોઈ દહાડો વીજાનું થઈ શકતું નથી. એમ લખીને તે પણ પોતાને ઘેર ચાલી ગઈ. પછી ચતુર્થ પ્રહર પુરોહિતની પુત્રી આવી, તેનું પણ ત્રણ કન્યાની પ્રમાણે વન્યું. ત્યારે તેણે તો એક નવીન શ્લોકજ વનાવ્યો, તે જેમ કે:—વ્યવસાયં દધત્યન્ય:; ફલમન્યેન જુજ્યતે ॥ પર્યાપ્ત વ્યવસાયેન, પ્રમાણવિધિરેવ ન: ॥ ૧ ॥ અર્થ:—વ્યવસાય કોઈક કરે છે, અને તેનું ફલ કોઈ વીજોજ જોગવે છે. પૂર્ણ

વ્યવસાય કસ્યા ઠતાં પણ જે અમને ફલ મલ્યું, તેમાં અમારું કર્મજ કારણ છે. વીજું કોઈ નથી.

પઠી પ્રજાતના સમયને વિષે તે ચારે કન્યાઈની સહીયોયે વિચાર્યું જે આ કન્યાઈનાં લગ્નની વાત તેમની માતાઈને આપણે કહીયે ? અને તે તેના પિતાઈને કહેશે, જો આપણે નહિં કહેશું તો તેમનાં માતા પિતા આપણને અપરાધી ગણશે, કે તમો જાણતી હતી તે ઠતાં અમને કહ્યું કેમ નહિં ? એમ વિચારી ચારે કન્યાની સહીયોયે તેની પ્રત્યેક માતાઈને રાત્રિમાં બનેલા લગ્નની સર્વ હકીગત કહી સંજલાવી અને તે વાત પાઠી કન્યાઈની માતાઈયે પોતપોતાના સ્વામીને કહી દીધી. તે સાંજલી ખુશી થઈ રાજાયે પ્રધાનોને તેડાવ્યા અને કહ્યું કે, હે બુદ્ધિમાન મંત્રીયો ! આપણા ગામના દરવાજા પાસે જીર્ણ થયેલું એક દેવમંદિર છે, તેમાં પુણ્યશાલી એવો અમારો જામાતા સૂતેલો છે, તેને મહોટા આમંબરથી તથા ધામધૂમથી તેડી લાવો. એવું વચન સાંજલી. તે મંત્રીયોયે ત્યાં જઈને પ્રથમ તો તૂર્યના ઘોષે કરી સિદ્ધદત્તને જગાડ્યો. પઠી પ્રૌઢ એવા ગજરાજની ઉપર વેસાહ્યો અને વંદી લોકોના ઘંટોયે જેની સ્તુતી કરી છે એવા તે સિદ્ધદત્તને રાજાના મંદિરમાં આણ્યો. ત્યાં લોકો તેને જોઈને કહેવા લાગ્યાં કે, અહો ! આતો આ ગામના રહેવાસી પુરંદર શેઠનો પુત્ર સિદ્ધદત્ત છે ? તે સાંજલી રાજા અત્યંત હર્ષાયમાન થયો.

હવે તે સિદ્ધદત્તનો પિતા પુરંદર જે હતો, તેણે મારીને પોતાને ઘેરથી તે સિદ્ધદત્તને કાઢી મૂક્યો હતો, પરંતુ પોતે પિતા છે તેથી મનમાં દયા આણી તેને મારવાનો પશ્ચાત્તાપ કરી ગામના દરવાજા વંધ થયા છે, તેથી તે ગામ માંજ હશે ? એમ જાણી તે ગામનીજ ગલી કુંચીયો શોધતો હતો, અને શોધતાં શોધતાં સવાર થઈ પડી, પરંતુ તેને તે મલ્યો નહિં, ત્યારે તે નિરાશ થઈ ઘેર આવી જ્યાં નિરાશ બેઠો. ત્યાં તો તે સિદ્ધદત્તની સર્વ લગ્ન વગેરેની હકીગતને તથા સિદ્ધદત્ત પરણવા માટે હસ્તીપર ઘેસીને રાત્રિમંદિરમાં આવ્યો તે સર્વને ગામના માણસોના મુખથી સાંજલી પુરંદરશ્રેષ્ઠી હર્ષિત થઈ એકદમ ત્યાં આવ્યો અને જોઈને અત્યંત ખુશી થયો. પઠી તે કન્યાનાં માતા પિતા વગેરેને સ્વર પડી કે અમારી દીકરીયોયે પણ તેજ પુરુષને વસ્યો છે. તેમ જાણી તે પણ સહુ ત્યાં આવ્યાં. પઠી તે ચારે કન્યાનાં માતા પિતા, કામસ

માન સ્વરૂપવાન્ એવા પોતાની કન્યાના વર સિદ્ધદત્તને જોઈ અત્યંત ખુશી થયાં, અને કન્યાઈ પણ ખુશી થઈ વિચારવા લાગીયો કે અહો ! પ્રથમના સાંકેતિક રાજપુરુષ કરતાં તો આ વર આપણને હજારગણો સારો મળ્યો ? પઠી તે મતિમાન્ એવા રાજા, તથા મંત્રી પ્રમુખે મહોટી ધામધુમથી પોતાની કન્યાઈના વિવાહ કર્યા. તેમાં રાજાએ પાણિગ્રહણને સમયે કન્યાદાનમાં પંચાશી ગામ આપ્યાં, તેમ સચિવ, શ્રેષ્ઠી અને પુરોહિત, તેણે પણ પોતે પોતાની કન્યાના પાણિગ્રહણ સમયે, સ્વસ્વશક્ત્યનુસારે હર્ષથી આજ્ઞરણ તથા ધન વગેરે આપ્યાં.

સિદ્ધદત્ત, રાજાએ આપેલા ઉત્તમ ધવલગૃહમાં નવોઢા એવી ચાર સ્ત્રીયોની સાથે સ્વર્ગમાં જેમ દેવ કાલ નિર્ગમન કરે, તેમ કાલ નિર્ગમન કરવા લાગ્યો. એમ કરતાં એક દિવસ તે નગરના ઉદ્યાનમાં ગુણશેખરસૂરિ નામા મુનિ ઘણાક શિષ્યો સહિત સમોસર્યા. તે સાંજલી રાજા પ્રમુખ વાંદવા માટે ગયા, ત્યાં સિદ્ધદત્ત પણ ચાર સ્ત્રીયોએ સહિત ગુરુને વાંદવા માટે આવ્યો. ગુરુ પણ સહુને યથાયોગ્ય સ્વસ્થાનપર બેઠા જોઈ કરુણારસયુક્ત દેશના દેવા લાગ્યા. તે જેમ કે:- ॥ ડુષ્પ્રાપ્યં પ્રાપ્ય માનુષ્યં, તત્કિંચિજ્ઞાન્મનાઽમુના ॥ ધ્રુવમાસાદ્યતે યેન, શુદ્ધજન્માંતરં પુનઃ ॥ ૧ ॥ ત્યજ ડુર્જનસંસર્ગં, જ્ઞ સાધુસમાગમમ્ ॥ કુરુ પુણ્યમહોરાત્રં, સ્મર નિત્યમનિત્યતામ્ ॥ ૨ ॥ નિંદાં મુંચ શમામૃતેન હૃદયં સ્વં સિંચિતં ચ કૃત્યાઃ, સંતોષં જ્ઞ લોજ-મુત્સૃજ જનેષ્વાત્મપ્રશંસાં ત્યજ ॥ માયાં વર્જય કર્મ તર્જય યશઃ સાધર્મિકેષ્વર્જય, શ્રેયોધારય હંત વારય મદં સ્વં સંસૃતેસ્તારય ॥ ૩ ॥ અર્થ:-ડુષ્પ્રાપ્ય એવા મનુષ્યના જન્મે કરી કાંઈક જો સુકૃત સંપાદન થાય છે, તો એ સુકૃતથી વલી પામે શુદ્ધજન્મ થાય છે, અને તેથીજ પાઠી સજ્જતિ થાય છે ॥૧॥ વલી હે જ્ઞવ્ય જીવ ! તમો ડુર્જનના સંગનો ત્યાગ કરો, અને સાધુનો સંગ કરો. અહોરાત્ર પુણ્ય કરો. નિત્ય સંસારના અનિત્યપણાની જાવના કરો. નિંદાનો ત્યાગ કરો. શમરૂપ અમૃતથી પોતાના હૃદયને સિંચિત કરો. સંતોષને જજો. લોજનો ત્યાગ કરો. મનુષ્યો પાસે આત્મશ્લાઘા ન કરો. માયાનું તર્જન કરો. ડુષ્ટકર્મોથી ત્રાસ પામો. સાધર્મિકોને વિષે યશનું સંપાદન કરો. શ્રેયને ધારણ કરો. મદને વારો અને તમારા જીવને સંસાર સમુદ્રથી તારો. ઇત્યાદિક ગુરુના મુખથી દેશના સાંજલી સિદ્ધદત્તે પૂચ્યું કે, મહા-

રાજ ! હું પૂર્વજન્મે કોણ હતો ? ત્યારે ગુરુએ તેનો સર્વ પૂર્વ જન્મ કહ્યો. તે સૂરિના મુખથી સાંજલી સંસારથી વિરક્ત થઈ તેજ ગુરુ પાસે દીક્ષા લઈ, ઘણા કાલ પર્યંત મનોહર ચારિત્ર પાલી, સ્વર્ગમાં ગયો. અને અનુક્રમે સુકૃતે કરી મોક્ષને પણ પામશે. માટે હે ધર્મકરણી કરનારી શ્રાવિકાઈ ! આ દૃષ્ટાંતથી અદત્તાદાનના ગુણ અને દોષો તમારા ચિત્તને વિષે તમો જાણી લ્યો. એ પ્રકારનાં સાધુનાં વચન સાંજલીને હે પૂર્ણચંદ્રકુમાર ! વોધ પામેલી એવી મારી સ્ત્રીઓએ કહ્યું કે હે પ્રજો ! આજથી ચોરીથી કોઈનું ડ્રવ્ય અમારે યાવજ્ઞાન લેવું નહિં. વલી લેવું નહિં એટલુંજ નહિં, પરંતુ અમારા ઘરમાં પડેલું ડ્રવ્ય પણ અમારા પતિની આજ્ઞા વિના બેતરીને લેવું નહિં. હે ગુરો ! આપની સાક્ષીથી ઉત્તમ એવું એ ત્રીજું વ્રત પણ અમોએ અંગીકાર કર્યું. તે સાંજલી અત્યંત ખુશી થઈને મેં ચિતવ્યું જે આ તો ઘણું સારું થયું. હવે આ સ્ત્રીઓ મને વંચીને કોઈ દિવસ ધનનું હરણ તો કરશેજ નહિં. તે પણ આ સાધુએજ મારો ઉપકાર કહ્યો. માટે તેના અંગમાં લાકડીના ત્રણ પ્રહાર કરવાનો જે વિચાર કહ્યો હતો, તે વંધ રાખી હવે હું તેને બેજ પ્રહાર કરીશ ? એમ જ્યાં વિચાર કરું તું, ત્યાં તો પાઠી વલી મુનિયે દેશના દેવા માંની કે, હે જડકસ્ત્રિયો ! સર્વ વ્રતમાં શિરોમણિ પરમ ઉત્તમોત્તમ, કલ્યાણકારક, મંગલકારિ, શ્રેયસ્કર એવું શીલવ્રત પણ છે. તે કુલવતી સ્ત્રીને વિવાહથી આરંજીને આ વ્રત કહેલું છે. તે જેમ કે:-કુલવતી સ્ત્રીને મનથી પણ પરપુરુષનો અનિલાષ કોઈ પણ વચ્ચે કરવો નહિં. તથા સરાગ દૃષ્ટિથી કોઈ પુરુષની સામું જોવું નહિં. અને એવા શુદ્ધવ્રતને પાલનારી સતીસ્ત્રીને મનુષ્ય તો શું ? પણ વેરી, જલ, વિપ, વ્યાધ, સર્પ, વૈતાલ, અગ્નિ, તેની પણ વિપત્તિ કોઈ દિવસ આવતી નથી. અને તે સ્ત્રી સર્વત્ર માનનીય તથા તીવ્ર તેજસ્વી થાય છે. તેની મહોટપ જગતમાં પ્રસરે છે. તે સતીનું ચંદ્રપર્યંત શુભ્ર યશ પ્રકાશમાન થાય છે, તે સતી સ્ત્રીને સૌજાગ્ય, સુખ, સંપત્તિ, પુત્ર પ્રાપ્તિ, ચિત્તનિવૃત્તિ વગેરે સુખ પ્રાપ્ત થાય છે અને પરલોકમાં પણ સ્વર્ગ અપવર્ગની પ્રાપ્તિ થાય છે. હે શ્રાવિકાઈ ! જે શીલવ્રત પ્રાણી છે, તે પ્રાણી, નાસિકા, ઝેંટ, હાંથ, પગ, તેના તથા ઇંડ્રિયના બેદન જેદનને પામે છે. તેમજ વલી વધ, વંધન, દાય, તેને પણ પ્રાપ્ત થાય છે. અને જે કુશીલા સ્ત્રી છે, તે તો પરજવને વિષે કરૂપપણાના કુર્ગર્જપણાના, વંધ્યત્વના, જંગ-

માન સ્વરૂપવાન્ એવા પોતાની કન્યાના વર સિદ્ધદત્તને જોઈ અત્યંત ખુશી થયાં, અને કન્યાઈ પણ ખુશી થઈ વિચારવા લાગીયો કે અહો ! પ્રથમના સાંકેતિક રાજપુરુષ કરતાં તો આ વર આપણને હજારગણો સારો મળ્યો ? પછી તે મતિમાન્ એવા રાજા, તથા મંત્રી પ્રમુખે મહોટી ધામધુમશ્રી પોતાની કન્યાઈના વિવાહ કર્યા. તેમાં રાજાએ પાણિગ્રહણને સમયે કન્યાદાન માં પંચાશી ગામ આપ્યાં, તેમ સચિવ, શ્રેષ્ઠી અને પુરોહિત, તેણે પણ પોતે પોતાની કન્યાના પાણિગ્રહણ સમયે, સ્વસ્વશક્ત્યનુસારે હર્ષથી આજરણ તથા ધન વગેરે આપ્યાં.

સિદ્ધદત્ત, રાજાએ આપેલા ઉત્તમ ધવલગૃહમાં નવોઢા એવી ચાર સ્ત્રીયોની સાથે સ્વર્ગમાં જેમ દેવ કાલ નિર્ગમન કરે, તેમ કાલ નિર્ગમન કરવા લાગ્યો. એમ કરતાં એક દિવસ તે નગરના ઉદ્યાનમાં ગુણશેખરસૂરિ નામા મુનિ ઘણાક શિષ્યો સહિત સમોસર્યા. તે સાંજલી રાજા પ્રમુખ વાંદવા માટે ગયા; ત્યાં સિદ્ધદત્ત પણ ચાર સ્ત્રીયોએ સહિત ગુરુને વાંદવા માટે આવ્યો. ગુરુ પણ સહુને યથાયોગ્ય સ્વસ્થાનપર બેઠા જોઈ કરુણારસયુક્ત દેશના દેવા લાગ્યા. તે જેમ કે:- ॥ ડુષ્પ્રાપ્યં પ્રાપ્ય માનુષ્યં, તત્કિંચિજ્ઞાન્મનાઽમુના ॥ ધ્રુવમાસાદ્યતે યેન, શુરુજન્માંતરં પુનઃ ॥ ૧ ॥ ત્યજ ડુર્જનસંસર્ગ, જ્ઞ સાધુસમાગમમ્ ॥ કુરુ પુણ્યમહોરાત્રં, સ્મર નિત્યમનિત્યતામ્ ॥ ૨ ॥ નિંદાં મુંચ શમામૃતેન હૃદયં સ્વં સિંચિતં ચ કૃત્યાઃ, સંતોષં જ્ઞ લોજ-મુત્સૃજ જનેષ્વાત્મપ્રશંસાં ત્યજ ॥ માયાં વર્જય કર્મ તર્જય યશઃ સાધર્મિકેષ્વર્જય, શ્રેયોધારય હંત વારય મદં સ્વં સંસૃતેસ્તારય ॥ ૩ ॥ અર્થ:-ડુષ્પ્રાપ્ય એવા મનુષ્યના જન્મે કરી કાંઈક જો સુકૃત સંપાદન થાય છે, તો એ સુકૃતથી વલી પાઠો શુરુજન્મ થાય છે, અને તેથીજ પાઠી સજ્જતિ થાય છે ॥૧॥ વલી છે જ્ઞવ્ય જીવ ! તમો ડુર્જનના સંગનો ત્યાગ કરો, અને સાધુનો સંગ કરો. અહોરાત્ર પુણ્ય કરો. નિત્ય સંસારના અનિત્યપણાની જાવના કરો. નિંદાનો ત્યાગ કરો. શમરૂપ અમૃતથી પોતાના હૃદયને સિંચિત કરો. સંતોષને જજો. લોજનો ત્યાગ કરો. મનુષ્યો પાસે આત્મશ્રદ્ધા ધા ન કરો. માયાનું તર્જન કરો. ડુષ્ટકર્મોથી ત્રાસ પામો. સાધર્મિકોને વિષે યશનું સંપાદન કરો. શ્રેયને ધારણ કરો. મદને વારો અને તમારા જીવને સંસાર સમુદ્રથી તારો. ઇત્યાદિક ગુરુના મુખથી દેશના સાંજલી સિદ્ધદત્તે પૂચ્યું કે, મહા-

राज ! हुं पूर्वजन्मे कोण हतो ? त्यारे गुरुये तेनो सर्व पूर्व जन्म कखो. ते सूरिना मुखयकी सांजली संसारयकी विरक्त थइ तेज गुरु पासे दीक्षा लइ, घणा काख पर्यंत मनोहर चरित्र पाळी, स्वगमां गयो. अने अनुक्रमे सुकृते करी मोक्षने पण पामशे. माटे हे धर्मकरणी करनारी श्राविकाउ ! आ दृष्टांतथी अदत्तादानना गुण अने दोषो तमारा चित्तने विषे तमो जाणी द्यो. ए प्रकारनां साधुनां वचन सांजलीने हे पूर्णचंद्रकुमार ! बोध पा मेळी एवी मारी स्त्रीयोये कहुं के हे प्रजो ! आजथी चोरीथी कोशुं डव्य अमारे यावज्जन्म लेवुं नहिं. वली लेवुं नहिं एटलुंज नहिं, परंतु अमारा घरमां पडेहुं डव्य पण अमारा पतिनी आझा विना ठेतरीने लेवुं नहिं. हे गुरो ! आपनी साक्षीथी उत्तम एवं ए त्रीजुं व्रत पण अमोये अंगीकार कखुं. ते सांजली अत्यंत खुशी थइने में चितव्युं जे आ तो घणुं सारुं थयुं. हवे आ स्त्रीयो मने वंचीने कोइ दिवस धननुं हरण तो करशेज नहिं. ते पण आ साधुयेज मारो उपकार कखो. माटे तेना अंगमां लाकडीना त्रण प्रहार करवानो जे विचार कखो हतो, ते बंध राखी हवे हुं तेने ब्रज प्रहार करीश ? एम ज्यां विचार करुं हुं, त्यां तो पाठी वली मुनिये देशना देवा मांकी के, हे जडकस्त्रियो ! सर्व व्रतमां शिरोमणि परम उत्तमोत्तम, कल्याणकारक, मंगलकारि, श्रेयस्कर एवं शीलव्रत पण ठे. ते कुलवती स्त्रीने विवाहथी आरंभीने आ व्रत कहेहुं ठे. ते जेम केः—कुलवती स्त्रीने मनथी पण परपुरुषनो अजिलाप कोइ पण वखत करवो नहिं. तथा सराग दृष्टिथी कोइ पुरुषनी सामुं जोवुं नहिं. अने एवा शुद्धव्रतने पाळनारी सतीस्त्री ने मनुष्य तो शुं ? पण वैरी, जल, विष, व्याघ्र, सर्प, वेताल, अग्नि, तेनी पण विपत्ति कोइ दिवस आवती नथी. अने ते स्त्री सर्वत्र माननीय तथा तीव्र तेजस्वी थाय ठे. तेनी महोदप जगतमां प्रसरे ठे. ते सतीनुं चंद्रपर्यंत शुभ्र यश प्रकाशमान थाय ठे, ते सती स्त्रीने सौभाग्य, सुख, संपत्ति, पुत्र प्राप्ति, चित्तनिवृत्ति वगेरे सुख प्राप्त थाय ठे अने परलोकमां पण स्वर्ग अपवर्गनी प्राप्ति थाय ठे. हे श्राविकाउ ! जे शीलव्रत प्राणी ठे, ते प्राणी, नासिका, उष्ट, हांय, पग, तेना तथा इंद्रियना ठेदन जेदनने पामे ठे. तेमज वली वध, बंधन, क्षय, तेने पण प्राप्त थाय ठे. अने जे कुशीला स्त्री ठे, ते तो परजवने विषे कुरूपपणाना कुगर्जपणाना, बंध्यत्वना, जंग-

દર રોગથી ડુઃખિતપણાના, રંઝા કુરંઝા તથા વંધ્યપણાના જન્મને પામે છે. વધી તે આ જન્મને વિષે નિર્લાઙ્ગન; તિર્થગ્ગતિ, વધ; વંધન, તાડન, તર્જન, નારારોપણ, ક્રુધા તૃપાનું સહન કરવું, શ્ત્યાદિક મહાદુઃખોને જોગવાવે છે અને મરીને પાઠો નરકગતિમાં જાય છે. ત્યાં પણ તેને પરમાધામી દેવતા; વજ્ર ઉપર તથા અગ્નિ ઉપર નાચીને વિવિધ પ્રકારનાં દુઃખો જોગવાવે છે. તેમાં ડુરાચારી પુરુષને તપાવેલા લોઢાની પૂતલી સાથે, અને અસતી સ્ત્રીને તપાવેલા લોઢાના પુરુષ સાથે આલિંગન કરાવે છે. હવે જુઝ. તે શીલનો મહિમા? કે એક શીલસુંદરી જે હતી તે શીલે કરી સામ્રાજ્યપણાને પામી, અને તેની પર મોહ પામેલા દુર્લલિત એવા કોઈ ચાર પુરુષો હતા, તે દુઃશીલપણાએ કરી મહોટા દુઃખમાં આવી પડ્યા. તે સાંજલી હે પૂર્ણચંદ્રકુમાર! તે સ્ત્રીયોએ મુનિને પૂછ્યું કે, હે જગવન્! તે શીલસુંદરી તે કોણ હતી, અને તેને શીલવ્રતથી કેવી રીતે સામ્રાજ્ય સુખ મળ્યું? તથા તે ચાર દુર્લલિત પુરુષો પણ કોણ હતા? અને તેઓને કેવી રીતે દુઃખ પ્રાપ્ત થયું? તે કૃપા કરી સવિસ્તર કહો. ત્યારે મુનિ કહે છે, કે હે શ્રાવિકાંડ! તે વૃત્તાંત કહું, તે સાંજલો.

આજ વિજયને વિષે વિજયવર્ધનનામા નગર હતું, તેમાં કોઈ વસુપાલ નામક શ્રેષ્ઠી રહેતો હતો, તેની સુમાલા નામા સ્ત્રી હતી, તેને એક સુંદર આ કારવાલી તથા જિનાગમમાં પ્રવીણ એવી સુંદરી નામા કન્યા હતી, તે સર્વ કલામાં કુશલ તથા ધર્મકાર્યમાં અગ્રેસર હતી. હવે તે કન્યા અનુક્રમે ચૌવનવયને પામી ॥યતઃ॥ સ્મિતં કિંચિદ્ધ્રુવં સરલતરલોદ્વિવિજવઃ, પરિસ્પંદોવાચામજિનવરસોક્તિઃ સરજસમ્ ॥ ગતીનામારંજઃ કિસલયિતલીલા પરિક્રુરઃ, સ્પૃશંત્યાસ્તારુણ્યં કિમિવ નહિ રમ્યં મૃગદૃશઃ ॥૧॥ અર્થઃ—યુવાવસ્થાને સ્પર્શ કરતી એવી મૃગસમાન નેત્રવાલી સ્ત્રીનું ક્રયું અંગ રમણીય નથી થતું? અર્થાત્ સર્વ અંગ રમણીય થાય છે. તે જેમ કે, તે સ્ત્રીનું મુખ કાંદિંક સ્મિતયુક્ત થાય છે, સરલ અને ચંચલ એવો હાથનો વેજવ થાય છે, નવિન નવિન રસની છે હાલ્તિ જેમાં એવો વાણીનો પરિસ્પંદ થાય છે, ગમનનો આ રંજ હતાવલથી થાય છે, તે તો જાણે નવાંકુરની લીલાનો પરિકરજ હોય નહીં? તેવો થાય છે. હવે એવી રીતે યુવાવસ્થાના પ્રાદુર્જાવને પ્રાપ્ત થયેલી તે કન્યાને તેનાં માતા પિતાએ સમાનરૂપવાલા પુરુષની સાથે ન પરણાવી,

परंतु श्रावकना सर्व गुणोये परिपूर्ण एवा सुजड नामा श्रावकनी साथे पर-
णावी. तेथी जे मध्यस्थ लोको हता, ते तो ते विवाहने वखाणवा लाग्या,
अने ते कन्याना जे अर्थी हता, ते शोक करवा लाग्या.

एज अवसरने विपे तेज नगरमां ब्राह्मणना कोइक वे पुत्रो अने वे कोइ
बाणीयाना पुत्रो रहेता हता. ते चारे जण समानचित्त, समानवय अने
समानगुणवाला मित्र हता. तेउ ते शीलसुंदरीना गुण तथा रूप सांजली
तेना संगम करवामां अत्यंत उत्सुक थया, तेथी ते चारे जणोये अद्भुत एवा
शृंगार पहेत्या अने ज्यां ते शीलसुंदरी गवाक्षमां नित्य बेसे ठे, तेनी नीचे
राजरस्तामां तेने मोह करवाने माटे अनेक कुचेष्टाउं करवा लाग्या. ते जेम
के:-क्यारेक पोतानां अद्भुत स्वरूपो बनावी देखाडे ठे. क्यारेक त्यां जडने
ते सुंदरीना मंदिरनी नीचे वीणाउं वगाडे ठे. क्यारेक काव्य, श्लोक, पद-
पदीने अन्योक्तिये करीने संजलावे ठे. तेवी रीतनी-ते चारे जणनी चेष्टां
जोडने शीलसुंदरीये मनमां विचारुं जे धिक्कार ठे, धिक्कार ठे, आवा अड्ड
जनना विलासने! अने धिक्कार ठे, आवी असार संसारनी वासनाने! अने
धिक्कार ठे, आवी कामचेष्टाउंने! के जे कामचेष्टाथी जीव सदसद्भिचारथी
आ चार दुष्ट जनोनी पेठे रहित थड जाय ठे! अने वली नीच आचारने
श्रंगीकार करवो पडे ठे ॥ यतः ॥ संपूर्णेंपि तडाके, काकः कुंजोदकं पिबति
॥ स्वाधीनेऽपि कलत्रे, नीचः परदार लंपटोजवति ॥ अर्थ:-जेमां जलपान
करवानी कोइ नाज कहेतुं नथी, तेवा संपूर्ण जलथी चरेला तलाव-वगेरे
जलाशयने ठोडी कागडो जे ठे, ते जल जरीने आवती स्त्रीना माथापर रहे,
आ कुंजमां पोतानी चांच घालीने जल पीये ठे. तेमज नीच पुरुष जे ठे, ते
पोताने स्वाधीन स्त्री ठतां पण परस्त्रीने विपे लंपट थाय ठे. एम विचारीने
शीलसुंदरीये ते चारे दुर्ललित पुरुषोने आंखना कटाक्ष मात्रथी पण आ-
श्वासन कस्या नहिं. पठी ते पुरुषोये घणाक डव्यनो व्यय करी कोइएक
परिव्राजिकानो मेलाप कस्यो, अने ते परिव्राजिकाने पोतानी अजिलपित
वातनी सूचना करी. एटले तेने कहुं के तमारे एवुं कार्य करवुं के ते जेथी
शीलसुंदरी अमने तुरत सुख आपे. पठी दुष्ट एवी-ते परिव्राजिका तेना
कहेवा प्रमाणे शीलसुंदरीने समजावा माटे त्यां गड, त्यां तो ते परिव्राजि-
कानी मुखमुद्राथी तथा तेना गमनथीज सुशीलाये मनमां जाणुं के आ

પરિવાજિકાનો વેપ લઈ જગતમાં સુશીલ જનોને ફસાવનારી કુટિની છે, અને તે ચાર ડુર્લભિત પુરુષોની મોકલેલી છે. એમ જાણી પોતાને ઘેર આવેલી પરિવાજિકાને શીલસુંદરીયે નમન માત્ર પળ કહ્યું નહિં, તથા તેની સ્તુતિ પણ કરી નહિં. તો પણ તે તેની સન્મુખ આવીને પોતાનું કાર્ય સાધવા માટે માન વિનાની થઈને વેઠી. અને કાકુ ઉક્તિથી કહેવા લાગી કે, હે વત્સે ! દયાધર્મ તો સર્વે જીવને સંમતજ છે, તેમાં પણ શ્રાવકને તો તે સર્વ જીવની પર દયા રાખવાથી વિશેષપણે સમ્મત છે? માટે તે દુઃખીચાઉંના પ્રાપ્તિ તું રક્ષણ કર. તે સાંજલી શીલસુંદરી બોલી કે, હે સહિ ! આ તું જે બોલે છે, તે કરવાનું મહા પાપ છે, અને તે કુલીન સ્ત્રીને તો સર્વથા કરવા યોગ્યજ નથી. માટે તે વાત કરતાં તુને લાજ નથી આવતી ? વહી હે સહિ ! જેણે વ્રત અંગીકાર કર્યાં છે, એવી તું સરસી પરિવાજિકાને તો એવું પાપ વચન બોલવાનું પણ મહા પાપ છે. ॥ યતઃ ॥ પ્રાણિનઃ પાપબુદ્ધિં યે, પરેષાં પરિતન્વતે ॥ આત્માનં ચ પરં ચૈવ, દુર્ગતૌ પાતયંતિ તે ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— જે પ્રાણી બીજા મનુષ્યોને પાપબુદ્ધિ આપે છે, તે પ્રાણીયો પોતાના આત્માને તથા બીજાને દુર્ગતિમાં નાંખે છે. આ પ્રકારનાં ન્યાયયુક્ત વચન સાંજલી ને પરિવાજિકાએ મનમાં ધાણું જે આ સ્ત્રી તો નિશ્ચે સાચીજ સતી છે. પઠી સ્વાંત્રી ગુપ્ત ચૂપ ઝઠીને પોતાના સ્થાનક પ્રત્યે આવી. અને તે ચાર પુરુષો પાસે જઈ કહેવા લાગી કે, હે પુરુષો ! જો તમો સુખે જીવવાની ઇચ્છા કરતા હો, તો તે સ્ત્રીના સંગમરૂપ દુરાગ્રહને ઠોડી યો. કારણ કે તમારા કાર્ય માટે મેં ત્યાં જઈને કપટથી ઘણાં વાક્ય કહ્યાં, પણ તે દુષ્ટાએ પોતાનો દુરાગ્રહ જરા પણ ઠોડ્યો નહિં. અને સામો મુને ઉપદેશ દેવા લાગી ? એવાં વચન તેનાં સાંજલી જે કાંઈ ઠરાવેલું ડ્રવ્ય હતું, તે પરિવાજિકાને આર્પી ને વિસર્જન કરી. પાઠા વહી તે ચારે જણ વિચાર કરવા લાગ્યા કે હવે મો આપણે, તે રાંકને કોઈ વાતે ઠોડવીજ નહિં. માટે કોઈ મંત્રસિદ્ધને મ સ્ત્રીને મંત્રવિદ્યાથી તેને તેડાવી તેની સાથે રતિસુખ લેવું ? એમ વિચારી કોઈ એક મંત્રસિદ્ધ પુરુષને મલ્યા અને તે મંત્રસિદ્ધને પોતાનું સર્વ મની પિત્ત કહી વતાવ્યું. ત્યારે તે મંત્રસિદ્ધે ચારે જણને તેમનું ધારેલું કામ પાર પાડવા માટે કાલી ચતુદશને દિવસે રાત્રિને વિષે એક નિર્જન વનમાં આ બવાનું કહ્યું, અને તે ત્યાં આવ્યો. પઠી મંત્રસિદ્ધ પુરુષ, ઝૂમિને પવિત્ર કરી

तेने विषे मंरुज लखी तेनुं पूजन करी, ते मंरुजनी वच्चे वेसी विधिपूर्वकं देवीनो मंत्र आराधवा लाग्यो. ए मंत्रना आराधनथी मंत्रदेवीने प्रसन्न करी. त्यां तो प्रसन्न थयेली ते देवी सन्मुख आवी उनी रहीं, त्यारे ते देवीने सिद्धपुरुषे कह्युं के, हे देवि ! शीलसुंदरी नामा एक अतिस्वरूप-वान स्त्री ठे, तेने तमो जइने जलदी लावो. ते सांजली अर्चित्य महिमा घाला मंत्रना प्रजावथी वशीज्जत थयेली देवी, आकाशमार्गे गई. ज्यां एक ली ब्रह्मचारिणी पौषधयुक्त ते शीलसुंदरी घरमां सूती हती, त्यां आवी तेने एकदम त्यांथी उपाडीने आकाशमार्गे सिद्धपुरुष पासे आणी मूकी. हवे त्यां तेने आणी तो खरी, पण शीलसुंदरीना तेजने सहन न करी शक वाथी देवी कहेवा लागी के, अरे पापी ! तें आवा निंदकर्ममां मुने क्यां नांखी ? जा. हुं तारुं धारेहुं काम करीश नही. एम कहीने क्रोधायमान थइ मंत्राधिष्ठायिका देवी पोताने स्थानके गई. पठी सिद्धपुरुषे तुरत ते चारे जणने बोलाव्या अने कह्युं के अरे दुर्ललित पुरुषो ! तमो आहिं आवो, अने जे स्त्री तमारा मनोमंदिरमां निवास करी वेठेली हती ते आ प्रत्यक्ष आवी ठे, ते जुठ, के ते एज ठे के बीजी ? ते सांजली सर्व त्यां आव्या, अने तेने जोइ के तुरत अत्यंततयंत प्रसन्न थइ कहेवा लाग्या के हा !!! अमारा मनने हरण करी हस्तगत न थाती हती ते आज ठे ? पठी मंत्रसिद्धपुरुषे कह्युं के हवे तमने जेम रुचे तेम करो. ते सांजली चारे जणे संकेत कस्यो के जे प्रथम दोडी, ते स्त्रीनो स्पर्श करे, ते पुरुष तेनी साथे प्रथम रितसुख जोगवे. एम संकेत करी उद्यम युक्त थइने सर्वे दोड्या अने ज्यां ते शीलसुंदरीनी नजिक आवे ठे, तेवामां तो ते चारे जणने एकदम देवीये काष्ठनी पेठे विचेतन करी मूक्या, के जेथी ते चाली, हाली, अने चोली पण न शके ? जेम चित्रामणमां आलेखी लीधा होय, तेवा थइ गया. तेने जोइने सिद्धपुरुषतो थर थर कंपायमान थयो थको शीलसुंदरीना चरणने विषे पड्यो, अने प्रणाम करी कहेवा लाग्यो के, हे जगवति ! हे परम योगिनि ! तमारुं आ प्रकारनुं अर्चित्य माहात्म्य में पूर्वे जाण्युं न हतुं, तेथी आवो में दुष्ट व्यवसाय कस्यो ? हवे पगे लागी कहुंहुं के एक मारो करेलो आ अपराध क्षमा करजो. अने आजदिवस पठी काइ दहाडो हुं आ तुं काम करीश नहिं. तमारा चरणमां पडेला दीन कंगाल एवा मुने अ-

જયદાન આપો. એમ પગમાં પડી કાલાવાલા કરે છે, તેવામાં તો પ્રજાત થઈ ગયો. તો પણ શીલસુંદરીયે તે સિદ્ધપુરુષને કાંઈ પણ પ્રત્યુત્તર આપ્યો નહિં, અને તે સર્વ વાત આલા નગરમાં પ્રસરી. તે સાંજલી તે ગામનો શૂર રાજા તથા વીજા માણસો વિસ્મય પામી તે કૌતુક જોવાને ત્યાં આવ્યા, અને ત્યાં આવી જ્યાં જોવે, ત્યાં તો ચારે જણને જડોઝૂત થયેલા દીઠા. રાજાએ તે સર્વને જોઈ પ્રધાન પાસે પૂઠાવ્યું, કે તમે પૂઠો જે એ ચારે જણ કોણ છે? ને આ સર્વ ઘટનાં કેવા કારણથી વળ્યું છે? ત્યારે મંત્રીયે પૂઠ્યું કે, હે દુરાચારિયો! આ તમોને શું થઈ ગયું છે, તે બોલતા પણ નથી? એમ ઘણું કહ્યું પણ તે દેવીયે જડોઝૂત કરેલા હોવાથી કાંઈ બોલી જ શક્યા નહિં. ત્યારે ત્યાં બેઠેલી શીલસુંદરીને પૂઠ્યું કે, હે વેન! આ પુરુષો, આમ કેમ થઈ ગયા છે? અને તમે કોણ છો? ત્યારે તે શીલસુંદરી લજ્જા પામી નીચું મુઠ્ઠા કરી કહે છે, કે હું કાંઈ પણ જાણતી નથી? તેવામાં તો તે સિદ્ધપુરુષ બોલ્યો કે મારો ગુનો જો આપ માફ કરો, તો હું કહું. તે સાંજલી રાજાએ કહ્યું કે જા, તારો જાણે તેવો ગુનો હશે, તો પણ અમો માફ કરશું. ત્યારે વેનલી સર્વ વાત યથાસ્થિત તેણે કહી, કે તુરત પઠી દેવીયે તેને ઠોડી મૂક્યા. ઘૂટા થયેલા એવા તે ચાર જણાંયે પણ તેવી જ રીતે સર્વ વાત કહી દેલાડી. તે સાંજલી અત્યંત કોપાયમાન થયેલા રાજાએ કહ્યું કે, તમારે મારા ગામમાં રહેવું નહિં અને કોઈ ઢેકાણે જઈને પણ આવું કામ કરવું નહિં. એમ તેને કહી સીપાઈયોને સ્વાધીન કરી દીધા. અને વલી પણ કહ્યું કે, હે પાપિષ્ઠો! આ મારા ગામમાં હું રાહું તો તમે આ પ્રમાણે મારી પણ સ્ત્રીયોનું હરણ કરો કે? પઠી તે સર્વનો ધારા પ્રમાણે દંડ લઈ નિઃશંકે પોતાના દેશ થકી બહાર કઢાવી મૂક્યા. પઠી પુરજનની સાથે શૂરરાજા તે શીલસુંદરી ને યગે લાગ્યો. શીલસુંદરીનો પિતા વસુપાલ શ્રેષ્ઠી પણ ત્યાં આવ્યો, ત્યારે શીલસુંદરીયે તેના પિતાને નમસ્કાર કહ્યો. રાજાએ તે શ્રેષ્ઠીની પ્રશંસા કરી ને કહ્યું કે, હે શ્રેષ્ઠિન્! તમોને ધન્ય છે, કે જેની પુત્રી આવી ઉત્તમ સતી છે? ત્યારે વસુપાલ શ્રેષ્ઠીયે કહ્યું કે, આપને ધન્ય છે, જે આપના રાજ્યઠાયાની અવનીમાં આવી સતીયો વસે છે? પઠી પ્રસન્ન થયેલા શૂરરાજાએ તે શીલસુંદરીના પિતાને તથા તેના પતિને પોતાના રાજવેરામાંથી મુક્ત કર્યા, અને તે શીલસુંદરીને સર્વ શ્રંગાર, તથા મોટાં મૂલ્યવાળાં વસ્ત્રો આપ્યાં. પઠી

महोटा आंखरे तेनो गाममां प्रवेश कराव्यो. अने ते दिवसथी आ पृथ्वी ने विषे ते शीलसुंदरी एवे नामे प्रसिद्धपणाने पामी. शीले करी उज्ज्वल एवी ते शीलसुंदरी शीलमाहात्म्यथी स्वर्ग प्रत्ये गइ. अने अनुक्रमे मोक्षने पण पामशे. जेनुं द्रव्य राजाये लूटी लीधुं ठे एवा ते सुललित पुरुषो घणा दिवस पर्यंत वंदीखानुं जोगवी मरण पामी प्रथम नरकमां जाशे. पठी पण घणा काल पर्यंत दुर्गतिमां जम्याज करशे. माटे हे सुश्राविकाउं ! आ प्रकारे शीलना अने अशीलना गुण दोपो तमोने में कह्या. आवी रीतनो मुनिना मुखथी उपदेश सांजली सर्व स्त्रियोये तुरत परपुरुषनो संग करवा नो नियस ग्रहण कस्यो. हवे मुनि कहे ठे, के हे पूर्णचंद्रकुमार ! ते जोइ में मारा मनमां चिंतव्युं जे आ तो ठीक थयुं, कारण के हवे आ स्त्रीयो प रपुरुषनुं गमन कोइ दिवस करशेज नही ? एम जाणी मारा मनमां आ स्त्रीयो व्यजिचार करशे ! तेवो चिंतामि जे हतो ते उपशांत थइ गयो अने तेथी मारा मनमां परम निवृत्ति थइ गइ. त्वारे में चिंतव्युं जे मुनिचे तो मारो महोटा उपकार कस्यो, जे मारी स्त्रीयोने व्यजिचार कर्मनुं पण व्रत लेवराव्युं ! हवे ए में धाखुं के प्रथम जे में तेमने वे प्रहार लाकडीना करवा धाख्या ठे, ते बंध राखी हवे हुं एकज प्रहार करीश ! एम ज्यां हुं विचार क रूं तुं, त्यां तो पाठा निर्मल मनवाला मुनि बोलवा लाग्या के, हे निर्मल शी लवती श्राविकाउं ! मारा वचनथी तमो परिग्रहना परिमाणनुं पण व्रत ग्रहण करो. कारण के ते व्रत करनारा प्राणीने दुःखनुं पण परिमाण थाय ठे. ते जेम के जेने एक स्त्री होय, तेने स्वल्प चिंता होय ठे, तेथी जेम वधारे वधारे होय, तेम चिंता पण वधारे वधारेज धानी जाय ठे. तेमज वली हाथी, तुरग, द्रव्य, रथ, गृह, हाट, शय्या, अशनादिकने पण वधारे वधारे राख- वार्थी वधारे वधारे चिंता थाय ठे. ते जेम के एक राखवार्थी एक गुणी अ- ने वे राखवार्थी द्विगुणी, एम अनुक्रमें जेटलीगुणी वस्तु तेटलीगुणी चिं- ता थाय ठे ॥ यतः॥ यथा यथा महत्त्वं च, विस्तरश्च यथा यथा ॥ तथा तथा महद्दुःखं, सुखं च न तथा तथा ॥ १ ॥ यथा यथा जूरिपरिग्रहाशा, तथा त थारंजपरः प्रसंगः ॥ थारंजतोदुःखशनोपलंजः, स्वल्पं प्रकल्पेत परिग्रहं तत् ॥ २ ॥ उपार्जयेत्कष्टशतानि कृत्वा, जगज्जनं दासयितं धनं यत् ॥ सदै- व तस्मीक्ष्णरक्षणायै, तस्मैव दासः स्वयमेव स स्यात् ॥ ३ ॥ अर्थः—जेम

જેમ મહત્ત્વ રાખે, અને જેમ જેમ પરિગ્રહનો વિસ્તાર રાખે, તેમ તેમ મોહો હું દુઃખ હોય. પરંતુ સુખ ન હોય. જેમ જાજા પરિગ્રહની આશા હોય, તેમ તેમ જીવહિંસાનો પ્રસંગ સ્વતઃજ આવે, અને જ્યારે જીવહિંસા થાય, ત્યારે તો સહસ્રાવધિ દુઃખની પ્રાપ્તિ થાય છે. માટે બુદ્ધિમાન્ મનુષ્ય, પરિગ્રહ તો સ્વદ્વ્યજ રાખે ॥ ૨ ॥ દ્રવ્યને ઉપાર્જન કરવામાં હજારો કષ્ટ, જીવ જોગવે છે, તેથી તે દ્રવ્ય, આજ્ઞા જગતને દાસ કરનારું છે. વલી તે ધનનો નિરંતર તપાસ રાખવાથી તથા તેના રક્ષણ વગેરેથી, તેને ઉપાર્જન કરનારો પ્રાણીજ નિરંતર તેનો દાસ થઈને રહે છે. માટે હે ધર્મશીલાર્થ ! પરિગ્રહનો ત્યાગ કરી સંતોષ પોષથી જે સુખ મલે છે, તે સુખના રસને તો સાધુર્જ જાણે છે. પરંતુ વીજો કોઈ પણ જાણતો નથી. જુઠું. પરિગ્રહવૃદ્ધિને ઇષ્ટતા લોચી પ્રાણી, કાંઈ પણ કાર્યાકાર્યને જાણતા નથી અને ઘણાંક દુષ્કૃતકાર્ય કરે છે. વલી લોચી જીવો, આ સંસારને વિષે જેના તેના ધિક્કારને તથા અપમાનને સહન કરે છે, અને તે મરણ પામીને પણ નરક તિર્યગ્યોનિને વિષે તીક્ષ્ણ એવાં અનંત દુઃખોને પ્રાપ્ત થાય છે. માટે પાપજરથી જ્ઞય પામતા જે પ્રાણીયો હોય તેણે પરિગ્રહપરિમાણ વ્રતને ધારણ કરવું. અને હે સ્ત્રીયો ! જે પરિગ્રહપરિમાણ કરનારા પ્રાણી છે, તે ગુણાકરની પેઠે સુખી થાય છે, અને જે તે વ્રતનો ત્યાગ કરે છે, તે ગુણધરની પેઠે દુઃખી થાય છે. તે સાંજલી, હે કુમાર ! મારી સ્ત્રીયોયે પૂવ્યું કે, મહારાજ ! એ ગુણાકર કોણ હતો, અને તે કેવી રીતે પરિગ્રહ પરિમાણ વ્રત પાલી સુખી થયો ? તથા એ ગુણધર વણિક પણ કોણ હતો, જે તે વ્રતનો ત્યાગ કરી દુઃખી થયો ? એ સર્વ કૃપા કરી સવિસ્તર કહો. તે સાંજલી મુનિ કહેવા લાગ્યા કે, હે ધર્મરસાસ્ત્રાદ કરનારી સ્ત્રીયો ! તમો સાવધાન થઈને સાંજલો.

આજ વિજયને વિષે જયસ્થલ નામા નગર હતું, તેમાં વિષ્ટુ, અને સુવિષ્ટુ નામના બે વૈશ્ય હતા, તે બેહુ જાણ્યો હતા. તેમાં જે વિષ્ટુ હતા, તે દ્રવ્ય સંચય કરવામાંજ તત્પર હતા, તેથી તે વ્યવહારમાં કોઈનું દેવું લેવું, કોઈનો ઉપકાર, મિત્રવર્ગ માટે દ્રવ્ય સ્વરચીને કાંઈ માન, સજ્ઞાનપર અનુકંપા, દુઃખીયા જીવનો ઉપકાર, ધાર્મિકોને કોઈ દિવસ જોજન, પોતે સારું અનાજ, અંગજોગ, તે કાંઈ પણ કરે નહિં. વલી યાચક લોકોને તો ઘરમાં પણ પેસવા દે નહિં. અને ધન મેલવવાને માટે અહોરાત્ર તે ક્લેશજ કહ્યા

કરે. તેના માગણાવાલા તેને ઘેર ઉઘરાણી કરવા નિત્ય આવે, પણ જ્યારે તે નું લેણું ન મલે, ત્યારે તે લોકો તેની અત્યંત ગર્હના કરે. વલી તેનાં સગાં વ-
હાલાં આવી તેની અપકીર્તિ જોડને શોક કરે છે. અને ધનાઢ્યજનો તેનો ધિ
ક્કાર કરે છે. માહ્યા પુરુષો તેને જોડને હસીને કહે છે કે, અરે ! આ કેવો કદરી
માણસ છે, કે તે ઠતે પૈસે પોતાનો સર્વ સમય, મહા દુઃખમાંજ ગુજારે છે ?

હવે વીજો તેનો જાણુ સુવિષ્ટુ નામા જે છે, તે મહાસંતોષી, સત્પાત્રને
દાન દેવામાં રુચિવાલો, સદાચારી, પ્રિયવાણી બોલનારો, વિવેકવાન, સજ્ઞ
નનો સંગ કરનારો છે. અને પ્રતિદિવસ અર્થીના પણ મનોરથને પૂરે છે. એક
દિવસ તે સુવિષ્ટુને ઘેર કોઈ એક મહાત્મા સાધુ આવ્યા, તેને તેણે મિષ્ટાન્ને
કરી પડિલાજ્યા, તેથી તેણે જોગાદ્ય એવું મનુષ્યાયુ વાંધ્યું. હવે તે સાધુને
સુવિષ્ટુએ મિષ્ટાન્ન પડિલાજ્યું તે જોડને ત્યાં વેઠેલો તેનો કદરી જાણુ જે વિષ્ટુ
હતો, તે હસીને કહેવા લાગ્યો કે અરે ! આવા સાધુ થડને જે ફરે છે, તે તો
વ્યવસાય કરવામાં અતિ આલસુજ હોય છે તેથી તે કોડનું કામ કે કાજ
કાંદી કરતાજ નથી, તેમ મજુરી પણ કરતા નથી, અને હરામનું ખાવામાંજ
તત્પરજ રહે છે. આવા સાધુના વેશરૂપ દંજે કરીને પારકા ઘરમાંથી જે ધૂતી
જાય છે, તેવા દંજી જનોને તે આપે શું થાય ? પણ જગતમાં જોલાજનો તો
કાંઈ સમજતાજ નથી. અને આવા મુંઢાડને મફતનું આપી દીધે છે ? આ પ્ર
માણે અટપટા અને અજ્ઞાની એવા વિષ્ટુએ તેજ વચ્ચે આવાં કટુ વાક્ય કહી
ને નિકાચિત નીચગોત્ર અંતરાય કર્મ વાંધ્યું. હવે એક દિવસ તે વિષ્ટુને ધન
માટે આણુ ખોદનારા લોજી માણસો મદ્યા, તેણે તેને લોજીયો જાણીને ઠા
નામાના એકાંતમાં લઈ જડને કહ્યું કે, હે વિષ્ટુ ! આર્હિ એક પર્વત છે, તેની
નીચે ઘણુંક ધન છે, પરંતુ અમારી પાસે તેની કાંઈ પણ પૂજા વગેરે કરવાની
સામગ્રી નથી, તેથી તમને સામગ્રીવાલા તથા માહ્યા જાણીને અમો તમારી
પાસે આવ્યા છે. તે સાંજલી વિષ્ટુ અત્યંત ખુશી થઈ ઘડ ઘડ હસીને કહે
વા લાગ્યો કે અરે ! એમાં તે શું છે ? હું તમોને સર્વે ધન સંપાદન કરી આપું ?
તે ધન કાઢવાને માટે સર્વ પૂજા સામગ્રી મારી પાસે તૈયારજ છે. તે સાંજલી
તે લોકો કહેવા લાગ્યા, કે જો તે દ્રવ્ય તમે કાઢી આપો, તો તમોને અમે તે
દ્રવ્યનો અર્ધો જાગ આપશું ? પણ જુઠું. આ શુભ વાત છે માટે કાંઈને કદશો
નહિ. એમ નિશ્ચય કરી ઉત્તમ તિથિ. લગ્ન જોડ પૂજાદિક સામગ્રી તૈયાર

કરી પોતાના કુટુંબને ઠાનીરીતે સર્વ વાત કહી વિષ્ણુ તે લોકોની સાર્થે રાત્રિ માં જેની નીચે ધન છે તે પર્વત પાસે આવ્યો. ત્યાં પર્વત નીચે શાખરાનું એક ઝાડ હતું, તેની શાખા હેઠલ પગ મૂકતાં તે લોકોનો પગ ઝંઘો ઉતરી ગયો, તેને જોઈને વિષ્ણુએ કહ્યું કે, હે જાણ્યો ! શાસ્ત્રનું એવું વાક્ય છે, કે “ધ્રુવં વિ-
 દ્વપલાશયોઃ” એટલે વીલિના તથા પલાશના ઝાડની નીચે નિશ્ચે ધન હોય છે. માટે તમોને દ્રવ્ય મલ્યું કે નહિં? ત્યારે તે બોલ્યા કે હા ધન મલ્યું હોય, એમ લાગે છે સ્વરૂં, પણ ઉપરનું ઢાંકણું ઘણું કઠિન છે? તે સાંજલી વિષ્ણુ બોલ્યો કે ત્યાં તમો ઝટ ખોદવા માંઠો, કારણ કે દ્રવ્ય તો ત્યાંજ છે. પઠી સર્વે જણે ખોદીને જોયું તો ત્યાંથી પ્રથમ રક્ત રત્નો નિકલ્યાં, ત્યારે વિષ્ણુને કહ્યું કે આં હીંથી રત્નો નિકલ્યાં, પઠી તેની વિષ્ણુએ વલિ પૂજા કરી. પઠી તેમાંથી ધન સર્વ ધાહાર કાઢી લાવી વિષ્ણુની સાંનિધ્યમાં મૂક્યું. પઠી સર્વે જણાઉં વિષ્ણુ ને કહેવા લાગ્યા કે તમો જલદી ગામમાં જાઉં, અને આ સર્વ ધન લઈ જવ. માટે એક ગાડી લઈ આવો. તે સાંજલી સુશી બ્રહ્મને વિષ્ણુ કહે છે, કે ઠીકા તમો વેસો. આ ઘડીયેજ હું ગાડી લઈને આવું તું. તમો આંહીંથી ક્યાંહિં પ
 ણ જાશો નહિં. એમ કહીને જેવામાં તે પોતાને ઘેર આવ્યો, તેવામાં તે શા-
 ડો ખોદનારા પુરુષો પરસ્પર વિચાર કરવા લાગ્યા કે તે વિષ્ણુ હજી ડ્યાં ગયો છે, ત્યાંજ આપણે આંહીંથી પસાર થઈ જાણ્યે? એમ વિચારી તે સર્વ દ્રવ્ય લ
 ણને ત્યાંથી સહુ જાગી ગયા. હવે વિષ્ણુ પણ એકદમ ગાડી લઈને તે પર્વત નીચે આવ્યો, અને આવીને ડ્યાં જુવે છે, ત્યાં તો દ્રવ્ય પણ ન મળે, અને તે ના ખોદનારા પણ ન મળે? તેથી તેને એકદમ ધેસત લાગવાથી મૂઝાં ઘાઈને તે ઝૂમિપર પડિ ગયો. ઓડી વારે ડ્યારે મૂઝાં વલી, ત્યારે દુઃશાકુલ બ્રહ્મ શોક કરતો કરતો નિરાશ થઈ સવારે પોતાને ઘેર આવ્યો. હવે તે વિષ્ણુ રાત્રિ
 યે ગયો અને પાઠો સવારે આવ્યો, તે જોઈને પડોશમાં રહેલા કોઈ ચાડિયા માણસે જાણ્યું જે આજ રાત્રે તે ક્યાં ગયો હશે ? જરૂર તેનો તપાસ કરવો. કારણ કે તે અનર્થકારી છે ? અને તપાસ કરતાં પણ માલમ પડ્યું જે તે ધ
 ન મેલવવા માટે એક પર્વત નીચે ગયો હતો. પઠી તેણે ત્યાં જઈને ડ્યાં જોયું ત્યાં તો ખોદેલો શાડો જોયો. પઠી તે ચામિયે પોતે જોયેલી સર્વ વિ-
 ના ત્યાંના રાજાને કહી. ત્યારે રાજાએ તુરત તેને બોલાવીને પૂછ્યું કે, હે વિ
 ણુ ! એ પર્વતની નીચે તે શાડો કેમ ઘોઘો ? ત્યારે જય પામીને જીવી વાત

चनी हती तेवी सर्व कही देखाडी. पठी राजाये न्यायकर्त्ताउने पुढ्युं के आ-
ने शुं शिद्धा करडी? त्यारे न्यायकर्त्ताये कहुं के ॥श्लोक॥ चोरश्चोरार्पकोमंत्री,
जेदङ्गः काणकः ऋषी ॥ अन्नदः स्थानदश्चैव, चौरः सप्तविधः स्मृतः ॥ १ ॥
अर्थः चोरी करनार, चोरीनुं धन राखनार, चोरीनो जेद कहेनार, चोरीनी
वात करी शीखवनार, चोरीनो माल वेची देनार, चोरने अन्न आपनार, चो-
रने स्थान आपनार, ए साते प्रकारना शास्त्रमां चोरज कहेला ठे. ते सांचली
राजाये तेने चोर मानी, तेनां घरवार, धन, सर्व वूंट्टी लीधां अने तेने नगरथी
बाहेर काढी मूक्यो. पठी एकदम डब्यनो नाश थवाथी तेने उन्माद रोग
थयो, तेथी महा दुःखी थयो ॥ यतः ॥ अदत्तादानतोदौस्थ्यं, दौस्थ्यतः
पापकटपनम् ॥ पापेन नरकं घोरं, प्रयाति च पुनः पुनः ॥ १ ॥ अर्थः—अदत्त-
दानथकी अर्धात् चोरीथी दुःस्थिति थाय ठे, दुःस्थितिथी प्रतिदिन पापनी
कटपना थाय ठे, अने पापे करी वारंवार घोर एवा नरकमां जाय ठे.

हवे ते विष्टु काले करी मरण पामीने पोतानाज घर आगल श्रान थइने
अवतस्यो, अने ते घर फरता फेरा खाय, पण कोइ खावा आपे नहि, ने सहु
कोइ तेने माख्याज करे. पठी ते मारथी मरण पामी पाठो पण पोतानाज
घरमां मिंदडो थइ अवतस्यो, अने ते घरना रसोडामांज प्रतिदिन फरवा
लाग्यो. त्यां पण तेने रसोयाये मास्यो, तेथी मरण पामीने पाठो दरि-
ड्डी चांमाल थइने अवतस्यो. त्यां पण हिंसादिक पापकर्म करीने मरण
पामी प्रथम नरकने विपे नारकी थइने अवतस्यो. त्यां पण परमाधामी देव
ताउनी करेली वेदनाने अने ते क्षेत्रनी वेदनाने सहन करवा लाग्यो.

हवे तेनो जाइ सुविष्टु जे हतो, ते न्यायथी मेलवेला वित्तथी धर्म, अर्थ,
अने काम, ए त्रणे वर्गने, साधतो थको मरण पामी उत्तरकुरुने विपे जुग-
लीयो थइने अवतस्यो, त्यां, जे जोग दश कटपवृक्षोथी पूरा पडे. ते टला
जोगना संकटपने पुरा पाडे ठे. तेवी रीतना जोग जोगवतो थको त्रण पढ्यो
पमनुं आयु जोगवी त्यांथी प्रथम स्वर्गने विपे महाद्युतिमान् एवो देव थ-
इने अवतस्यो. त्यां देवांगना साथे जोग जोगवतो तथा नृत्यगीत, तेने विपे
निरंतर आसक्त थयो थको ते देवताना लोकने विपे एक पढ्योपमनुं आयु
जोगवी, त्यांथी च्यवीने आज विजयने विपे जयस्थल नामा नगरने विपे
पद्मदेव शेठनी जया नामनी जार्या थकी गुणाकरनामा पुत्र थइने अवत-

કરી પોતાના કુટુંબને ઠાનીરીતે સર્વ વાત કહી વિષ્ણુ તે લોકોની સાથે રાત્રિ માં જેની નીચે ધન છે તે પર્વત પાસે આવ્યો. ત્યાં પર્વત નીચે શાખરાનું એક ઝાડ હતું, તેની શાખા હેઠલ પગ મૂકતાં તે લોકોનો પગ ઝંમો ઉતરી ગયો, તેને જોઈને વિષ્ણુએ કહ્યું કે, હે જાણ્યો ! શાખનું એવું વાક્ય છે, કે “ધ્રુવં વિ-
 દ્વપલાશયોઃ” એટલે વીલિના તથા પલાશના ઝાડની નીચે નિશ્ચે ધન હોય છે. માટે તમોને દ્રવ્ય મલ્યું કે નહિં? ત્યારે તે બોલ્યા કે હા ધન મલ્યું હોય, એમ લાગે છે સ્વર્ગ, પણ ઉપરનું ઢાંકણું ઘણું કઠિન છે? તે સાંજલી વિષ્ણુ બોલ્યો કે ત્યાં તમો ઝૂટ ખોદવા માંગો, કારણ કે દ્રવ્ય તો ત્યાંજ છે. પઠી સર્વે જણે ખોદીને જોયું તો ત્યાંથી પ્રથમ રક્ત રત્નો નિકળ્યાં, ત્યારે વિષ્ણુને કહ્યું કે આં હીંથી રત્નો નિકળ્યાં, પઠી તેની વિષ્ણુએ વલિ પૂજા કરી. પઠી તેમાંથી ધન સર્વે વાહાર કાઢી લાવી વિષ્ણુની સાંનિધ્યમાં મૂક્યું. પઠી સર્વે જણાઉં વિષ્ણુ ને કહેવા લાગ્યા કે તમો જલદી ગામમાં જાઉં, અને આ સર્વ ધન લઈ જવ. માટે એક ગાડી લઈ આવો. તે સાંજલી ખુશી થઈને વિષ્ણુ કહે છે, કે ઠીકા તમો વેસો. આ ઘડીયેજ હું ગાડી લઈને આવું તું. તમો આંહીંથી ક્યાંહિં પ
 ણ જાશો નહિં. એમ કહીને જેવામાં તે પોતાને ઘેર આવ્યો, તેવામાં તે શા-
 ડો ખોદનારા પુરુષો પરસ્પર વિચાર કરવા લાગ્યા કે તે વિષ્ણુ હજી જ્યાં ગયો છે, ત્યાંજ આપણે આંહીંથી પસાર થઈ જાણ્યે? એમ વિચારી તે સર્વ દ્રવ્ય લઈને ત્યાંથી સહુ જાગી ગયા. હવે વિષ્ણુ પણ એકદમ ગાડી લઈને તે પર્વત નીચે આવ્યો, અને આવીને જ્યાં જુવે છે, ત્યાં તો દ્રવ્ય પણ ન મળે, અને તે ના ખોદનારા પણ ન મળે? તેથી તેને એકદમ ધેસત લાગવાથી મૂર્છા ઝાડીને તે ઝૂમિપર પડી ગયો. થોડી વારે જ્યારે મૂર્છા વલી, ત્યારે હુઃશ્વાકુલ થઈ શોક કરતો કરતો નિરાશ થઈ સવારે પોતાને ઘેર આવ્યો. હવે તે વિષ્ણુ રાત્રિ યે ગયો અને પાઠો સવારે આવ્યો, તે જોઈને પડોશમાં રહેલા કોઈ ચાડિયા માણસે જાણ્યું કે આજ રાત્રે તે ક્યાં ગયો હશે ? જરૂર તેનો તપાસ કરવો. કારણ કે તે અનર્થકારી છે ? અને તપાસ કરતાં પણ માલમ પડ્યું કે તે ધ ન મેલવવા માટે એક પર્વત નીચે ગયો હતો. પઠી તેણે ત્યાં જઈને જ્યાં જોયું ત્યાં તો ખોદેલો શાડો જોયો. પઠી તે ચામિયે પોતે જોયેલી સર્વ વિ-
 ના ત્યાંના રાજાને કહી. ત્યારે રાજાએ તુરત તેને બોલાવીને પૂછ્યું કે, હે વિ-
 ણ્ણુ ! એ પર્વતની નીચે તે શાડો કેમ ઝાડ્યો ? ત્યારે જય પામીને જેવી વાત

ચની હતી તેવી સર્વ કહી દેલાડી. પઠી રાજાએ ન્યાયકર્તાઈને પુઠ્યું કે આ ને શું શિક્ષા કરવી? ત્યારે ન્યાયકર્તાએ કહ્યું કે ॥શ્લોકા॥ ચોરશ્ચોરાર્પકોમંત્રી, જેદફ્ફઃ કાણકઃ ક્રયી ॥ અન્નદઃ સ્થાનદશ્ચેવ, ચોરઃ સત્તવિધઃ સ્મૃતઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ ચોરી કરનાર, ચોરીનું ધન રાખનાર, ચોરીનો જેદ કહેનાર, ચોરીની વાત કરી શીઘ્રવનાર, ચોરીનો માલ વેચી દેનાર, ચોરને અન્ન આપનાર, ચોરને સ્થાન આપનાર, એ સાતે પ્રકારના શાસ્ત્રમાં ચોરજ કહેલા છે. તે સાંજલી રાજાએ તેને ચોર માની, તેનાં ઘરવાર, ધન, સર્વ ઢૂંટી લીધાં અને તેને નગરથી બાહર કાઢી મૂક્યો. પઠી એકદમ દ્રવ્યનો નાશ થવાથી તેને ઉન્માદ રોગ થયો, તેથી મહા દુઃખી થયો ॥ યતઃ ॥ અદત્તાદાનતોદૌસ્થ્યં. દૌસ્થ્યતઃ પાપકલ્પનમ્ ॥ પાપેન નરકં ધોરં, પ્રયાતિ ચ પુનઃ પુનઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—અદત્તાદાનથી અર્ધાત્ ચોરીથી દુઃસ્થિતિ થાય છે, દુઃસ્થિતિથી પ્રતિદિન પાપની કલ્પના થાય છે, અને પાપે કરી વારંવાર ધોર એવા નરકમાં જાય છે.

હવે તે વિષ્ણુ કાલે કરી મરણ પામીને પોતાના જ ઘર આગલ શ્વાન થઈને અવતર્યો, અને તે ઘર ફરતા ફેરા ખાય, પણ કોઈ સ્વાવા આપે નહિ, ને સહુ કોઈ તેને માસ્યાજ કરે. પઠી તે મારથી મરણ પામી પાઠો પણ પોતાના જ ઘરમાં મિંદડો થઈ અવતર્યો, અને તે ઘરના રસોડામાં જ પ્રતિદિન ફરવા લાગ્યો. ત્યાં પણ તેને રસોયાએ માસ્યો, તેથી મરણ પામીને પાઠો દરિ-ડી ચાંપાલ થઈને અવતર્યો. ત્યાં પણ હિંસાદિક પાપકર્મ કરીને મરણ પામી પ્રથમ નરકને વિષે નારકી થઈને અવતર્યો. ત્યાં પણ પરમાધામી દેવ તાર્તની કરેલી વેદનાને અને તે ક્ષેત્રની વેદનાને સહન કરવા લાગ્યો.

હવે તેનો જાણ સુવિષ્ણુ જે હતો, તે ન્યાયથી મેલવેલા વિત્તથી ધર્મ, અર્થ, અને કામ, એ ત્રણે વર્ગને, સાધતો થકો મરણ પામી ઉત્તરકુરુને વિષે જુગ-લીયો થઈને અવતર્યો, ત્યાં, જે જોગ દશ કલ્પવૃક્ષોથી પૂરા પડે, તેટલા જોગના સંકલ્પને પુરા પાડે છે. તેવી રીતના જોગ જોગવતો થકો ત્રણ પદ્યો પમનું આયુ જોગવી ત્યાંથી પ્રથમ સ્વર્ગને વિષે મહાદ્યુતિમાન્ એવો દેવ થઈને અવતર્યો. ત્યાં દેવાંગના સાથે જોગ જોગવતો તથા નૃત્યગીત, તેને વિષે નિરંતર આસક્ત થયો થકો તે દેવતાના લોકને વિષે એક પદ્યોપમનું આયુ જોગવી, ત્યાંથી ધ્યવીને આજ વિજયને વિષે જયસ્થલ નામા નગરને વિષે પદ્મદેવ શેઠની જયા નામની નાર્યા થકી ગુણાકરનામા પુત્ર થઈને અવત-

સ્યો, અને સુત્રમાં વૃદ્ધિ પામ્યો. પછી અનુક્રમે તેને રમણીના નયનને આનંદ સંપાદન કરનાર એવું યૌવનવય પ્રાપ્ત થયું.

હવે નરકમાંથી નિકલેલો તે વિષ્ણુનો જીવ, ધનંજય નામા પુરુષ અને જયા નામની સ્ત્રી તે થકી ઉત્પન્ન થયો, તેનું નામ ગણધર એવું પાડ્યું. તે પણ અનુક્રમે યૌવનવયને પ્રાપ્ત થયો. પૂર્વ જવના યોગથી તેડને પરસ્પર મૈત્રી થઈ. પછી તે વેદુ મિત્ર નપિન દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવાની આસક્તિમાં કોઈક વનને વિષે ગયા, ત્યાં શ્રી ધર્મદેવનામા મુનિ સમવસસ્યા હતા. તે મુનિ ને જોઈને નમસ્કાર કરીને તેમને ગુણાકર પુઢવા લાગ્યો કે, હે મુનિરાજ! અમને વેદુ જાણને નિષ્ફલ ન થાય. એવો કોઈક દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવાનો ઉપાય કૃપા કરી આપે વતાવો? ત્યારે મુનિયે કહ્યું કે જો તમને વેદુને ધનનીજ ઇચ્છા હોય, તો નિઃશંકરીતે જૈનધર્મનું આરાધન કરો. તે ધર્મારાધનથી નિર્મલ અંતઃકરણવાલા થઈને આ લોકમાં તથા પરલોકમાં આપત્તિરહિતતત્ત્વને અને સંપત્તિને પામશો ॥યતઃ॥ નિત્યં પુણંતિ પાત્રાણ્યપિ મરણગતાનંધપંગવાદિદી નાન્, દુઃસ્થાન્ મિત્રાણિ શત્રૂન્ નૃપસચિવમુખાન્ માર્ગાણાન્ સેવકાન્ યે ॥ શૃંગાર સ્ફારસારાશનવસનધનૈર્જુજતે જવ્યજોગાન્, દુઃખં નો યાતિ તેષાં તત સુકૃત જુષઃસંપદસ્તાસ્તગ્રાપિ ॥૧॥ અર્થઃ—હે તાત! જે પુરુષો, પાત્રોને, તથા મરણોન્મુખને, અંધને, પાંગલાડને, સ્થાનરહિતને, મિત્રોને, શત્રુને, રાજાને, સચિવપ્રમુખને, માગણોને, સેવકોને પોપે ઠે, તે પુરુષો ઘણા શૃંગાર, મનોહર એવાં જોજન, વસન અને ધન, તેણે કરી દિવ્ય એવા જોગોને જોગવે ઠે. અને તે પુરુષોને કોઈ દિવસ દુઃખ તો આવતુંજ નથી. વલી વીજા જન્મમાં પણ તે સુકૃતીને તેજ પ્રમાણે પુર્વોક્ત સર્વ સંપત્તિયો સ્વતઃ મલે ઠે. અર્થાત્ તેને જન્મ જન્મને સંપત્તિનો નાશ થાતો નથી. અને જે પાપ કરનારા પ્રાણી હોય ઠે, તેને કોઈ પણ ઠેકાણે સંપત્તિ પ્રાપ્ત થવાનો સંજવજ નથી ॥ યતઃ ॥ લોકાઃ કેપિ સ્વનંતિ રોહણશુવં, ધ્માંતીહ ધાતૂન્ પરે, કેચિદ્ધારિધિમુત્તરંતિ કતિચક્ષત્તથા જજંતે નૃપમ્ ॥ કાંતારં પ્રવિશંતિ વા વિદધતે મંત્રામરારાધનં, પાપાઃ કાણકપર્દિકામપિ તથા નૈવાપ્નુવંતિ ક્વચિત્ ॥ ૨ ॥ અર્થઃ—ધન માટે કેટલાએક લોકો રોહણાચલ પર્વતની ઝૂમિને સોદે ઠે, વલી વીજા કેટલાએક મનુષ્યો પ્રવાસ જઈ ધાતુડને ધમે ઠે, કેટલાએક લોકો મહોટા સમુદ્રને ઉતરીને પરદેશ જાય ઠે, કેટલાએક તો દેવતાના મંત્ર આરાધન

करे ठे. तोपण जो ते पापी होय ठे, तो तेने कोइ स्वक्षेत्री फुटेली एक को
डी पण मलती नथी. माटे लोजरूप समुद्रमां सूबेलो प्राणी, राजाधिराज
कदाचित् होय, तोपण ते दुःखीज जाणवो. अने संतोपी जे ठे, ते धनवा-
नना मस्तकपर पग दइने सुखे करी सुइ रहे ठे. जुळ. जो लोत्री जीव जे
ठे, ते कदाचित् कोटिपति होय तोपण ते दरिद्रीज जाणवो. केमके तेना
थी दान अने जोग ए वे वानां थइ शकतां नथी. अने संतोपरूप अमृत-
रसनो पीनारो प्राणी निर्धन अने तुळ होय ठे, तो पण कोटिध्वज समान
ठे. अने जे द्रव्यवान् थइने अजिमानथी कोइ सामुं न जोतां केवल उचुंज
जोया करे ठे, ते दरिद्री थाय ठे. अने नीची दृष्टिथी विनयवान् थइने नि-
रजिमानपणाथी सहू सामुं जोवे ठे, ते गरीब ठे, तो पण ते ईश्वर थाय ठे.
लोत्री पुरुषने कोइएक वस्तु सो जोजन दूर होय ठे, तो पण ते दूर देखा-
ती नथी. अने संतोपी जे ठे, तेने हस्त ग्राह्य जेवी वस्तु होय, ते पण सो
जोजन दूर जेवी थाय ठे. ते माटे हे जडक जनो! सर्वथा परिग्रह त्याग
करवाने जो शक्तिमान् न थवाय, तो पण विशेषे करी तमारे इच्छा परिमाण
परिग्रह राखवानी तो जरूरज ठे. जे पोतानी इच्छाने रोधी न शके ने लोत्रे
करी व्याकुलांतःकरणयुक्तको द्रव्यवानने घेर श्राननी पेठे दोड्याज करे
ठे. अने घणा क्लेशोने अने ठेवट सरणने पामे ठे. आ प्रकारनो मुनिना सु-
खथी उपदेश सांजलीने गुणाकर जे हतो तेणे तो सम्यक्त्वप्रतिपत्ति पुरःसर
स्वेच्छाप्रमाणे परिग्रह परिमाण व्रत, हर्षे करी अंगीकार कसुं, अने श्रद्धारहि-
त एवो तेनो मित्र जे गणधर हतो तेणे व्रत वगेरे सर्व खोटुं मानी परिग्रह
परिमाण प्रमुख कांइ पण स्वीकासुंज नही. ने वली विचारवा लाग्यो के,
जे माणस पोतानी इच्छाने कोइ पण कार्यमां रोझी राखे ठे अने निवृत्ति पर-
त्व करे ठे, तेने दैव, कांइपण अधिक आपतुं नथी. कारण के तेणे कर्मज
वेच्युं ठे! आ मारो मित्र मूर्ख कहेवो ठे, के पेला मुंमना खोटा प्रलापथी
यथेष्ठ, परिग्रहपरिमाणनुं व्रत लइ वेठो? हवे ते पठी जादथी ए गुणाकर
अने अज्ञावथी गुणधरे मुनिनुं वंदन कसुं. अने तुरत पोतपोताने घेर आठ्या.

बीजे दिवसे पोताना मित्र गुणाकरने कव्या विना एकलो ज ते गणधर
करियाणां जगीने व्यापार करवा माटे चाह्यो, अने परदेशमां वेपार करवा
थी तेने घणोज साज थयो. पणुं संतोष न होवार्थी मलेझा द्रव्यथी पण

સ્યો, અને સુખમાં વૃદ્ધિ પામ્યો. પછી અનુક્રમે તેને રમણીના નયનને આનંદ સંપાદન કરનાર એવું યૌવનવય પ્રાપ્ત થયું.

હવે નરકમાંથી નિકલેલો તે વિષ્ણુનો જીવ, ધનંજય નામા પુરુષ અને જયા નામની સ્ત્રી તે થકી उत्पन्न થયો, તેનું નામ ગણધર એવું પાડ્યું. તે પણ અનુક્રમે યૌવનવયને પ્રાપ્ત થયો. પૂર્વ જવના યોગથી તેડને પરસ્પર મૈત્રી થઈ. પછી તે બેહુ મિત્ર નપિન દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવાનો આસક્તિમાં કોઈક વતને વિષે ગયા, ત્યાં શ્રી ધર્મદેવનામા મુનિ સમવસસ્યા હતા. તે મુનિ ને જોડને નમસ્કાર કરીને તેમને ગુણાકર પુઠવા લાગ્યો કે, હે મુનિરાજ! અમને બેહુ જાણને નિષ્ફલ ન થાય, એવો કોઈક દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવાનો ઉપાય કૃપા કરી આપ બતાવો? ત્યારે મુનિયે કહ્યું કે જો તમને બેહુને ધનનીજ ઇચ્છા હોય, તો નિઃશંકરીતે જૈનધર્મનું આરાધન કરો. તે ધર્મારાધનથી નિર્મલ અંતઃકરણવાલા થઈને આ લોકમાં તથા પરલોકમાં આપત્તિરહિતતત્વને અને સંપત્તિને પામશો ॥યતઃ॥ નિત્યં પુણંતિ પાત્રાણ્યપિ મરણગતાનંધપંગવાદિદીનાન્, દુઃસ્થાન્ મિત્રાણિ શત્રૂન્ નૃપસચિવમુખાન્ માર્ગાણાન્ સેવકાન્ યે ॥ શૃંગાર સ્ફારસારાશનવસનધનૈર્જુજતે જવ્યજોગાન્, દુઃખં નો યાતિ તેષાં તત સુકૃત જુપઃસંપદસ્તાસ્તગ્રાપિ ॥૧॥ અર્થઃ—હે તાત! જે પુરુષો, પાત્રોને, તથા મરણોન્મુખને, અંધને, પાંગલાડેને, સ્થાનરહિતને, મિત્રોને, શત્રુને, રાજાને, સચિવપ્રમુખને, માગણોને, સેવકોને પોપે ઠે, તે પુરુષો ઘણા શૃંગાર, મનોહર એવાં જોજન, વસન અને ધન, તેણે કરી દિવ્ય એવા જોગોને જોગવે ઠે. અને તે પુરુષોને કોઈ દિવસ દુઃખ તો આવતુંજ નથી. વલ્લી વીજા જન્મમાં પણ તે સુકૃતીને તેજ પ્રમાણે પુર્વોક્ત સર્વ સંપત્તિયો સ્વતઃ મલે ઠે. અર્થાત્ તેને જન્મ જન્મને સંપત્તિનો નાશ થાતો નથી. અને જે પાપ કરનારા પ્રાણી હોય ઠે, તેને કોઈ પણ ઠેકાણે સંપત્તિ પ્રાપ્ત થવાનો સંજવજ નથી ॥ યતઃ ॥ લોકાઃ કેપિ સ્વનંતિ રોહણજુવં, ધ્માંતીહ ધાતું પરે, કેચિદ્ધારિધિમુત્તરંતિ કતિચ્છત્તયા જજંતે નૃપમ્ ॥ કાંતારં પ્રવિશંતિ વા વિદધતે મંત્રામરાધનં, પાપાઃ કાણકર્પદિકામપિ તગ્રા નૈવાપ્નુવંતિ ક્વચિત્ ॥ ૨ ॥ અર્થઃ—ધન માટે કેટલાએક લોકો રોહણાચલ પર્વતની જૂમિને સોદે ઠે, વલ્લી વીજા કેટલાએક મનુષ્યો પ્રવાસ જઈ ધાતુડેને ધમે ઠે, કેટલાએક લોકો મહોટા સમુદ્રને ડનરીને પરદેશ જાય ઠે, કેટલાએક તો દેવતાના મંત્ર આરાધન

કોરે છે. તોપણ જો તે પાપી હોય છે, તો તેને કોઈ સ્થલેથી ફુટેલી એક કો
હી પણ મલતી નથી. માટે લોચરૂપ સમુદ્રમાં સૂવેલો પ્રાણી, રાજાધિરાજ
કદાચિત્ હોય, તોપણ તે ડુઃખીજ જાણવો. અને સંતોષી જે છે, તે ધનવા-
નના મસ્તકપર પગ દર્શને સુખે કરી સુઈ રહે છે. જુઝ. જો લોચી જીવ જે
છે, તે કદાચિત્ કોટિપતિ હોય તોપણ તે દરિડીજ જાણવો. કેમકે તેના
થી દાન અને જોગ એ વે વાનાં શ્રદ્ધ શકતાં નથી. અને સંતોષરૂપ અમૃત-
રસનો પીનારો પ્રાણી નિર્ધન અને તુષ્ટ હોય છે, તો પણ કોટિધ્વજ સમાન
છે. અને જે દ્રવ્યવાન્ થઈને અતિમાનથી કોઈ સામું ન જોતાં કેવલ બુચુંજ
જોયા કરે છે, તે દરિડી થાય છે. અને નીચી દૃષ્ટિથી વિનયવાન્ થઈને નિ-
રત્નિમાનપણાથી સદુ સામું જોવે છે, તે ગરીબ છે, તો પણ તે ઈશ્વર થાય છે.
લોચી પુરુષને કોઈએક વસ્તુ સો જોજન દૂર હોય છે, તો પણ તે દૂર દેખા-
તી નથી. અને સંતોષી જે છે, તેને હસ્ત ગ્રાહ્ય જેવી વસ્તુ હોય, તે પણ સો
જોજન દૂર જેવી થાય છે. તે માટે હે જડક જનો! સર્વથા પરિગ્રહ ત્યાગ
કરવાને જો શક્તિમાન્ ન થવાય, તો પણ વિશેષે કરી તમારે ઇચ્છા પરિમાણ
પરિગ્રહ રાખવાની તો જરૂરજ છે. જે પોતાની ઇચ્છાને રોધી ન શકે ને લોચે
કરી વ્યાકુલાંતઃકરણયુક્તથકો દ્રવ્યવાનને ઘેર શ્વાનની પેઠે દોડ્યાજ કરે
છે. અને ઘણા ક્લેશોને અને ટેવટ મરણને પામે છે. આ પ્રકારનો મુનિના મુ-
ખથી ઉપદેશ સાંજલીને ગુણાકર જે હતો તેણે તો સમ્યક્ત્વપ્રતિપત્તિ પુરઃતર
સ્વેષ્ટાપ્રમાણે પરિગ્રહ પરિમાણ વ્રત, હર્ષે કરી અંગીકાર કયું, અને શ્રદ્ધારહિ
ત એવો તેનો મિત્ર જે ગણધર હતો તેણે વ્રત વગેરે સર્વે છોટું માની પરિગ્રહ
પરિમાણ પ્રમુખ કાંઈ પણ સ્વીકાયુંજ નહીં. ને વલી વિચારવા લાગ્યો કે,
જે માણસ પોતાની ઇચ્છાને કોઈ પણ કાર્યમાં રોકી રાખે છે અને નિવૃત્તિ પર
ત્વ કરે છે, તેને દૈવ. કાંઈપણ અધિક આપતું નથી. કારણ કે તેણે કર્મજ
વેચ્યું છે! આ મારો મિત્ર મૂર્ખ કહેવો છે, કે પેલા મુંઝાના છોટા પ્રલાપથી
યથેષ્ટ, પરિગ્રહપરિમાણનું વ્રત લઈ વેતો? હવે તે પઠી જાવથી એ ગુણાકરે
અને અજ્ઞાવથી ગુણધરે મુનિનું વંદન કયું. અને તુરત પોતપોતાને ઘેર આવ્યા.

વીડે દિવસે પોતાના મિત્ર ગુણાકરને કહ્યા વિના એકલોજ તે ગણધર
કરિયાણાં જરીને વ્યાપાર કરવા માટે ચાલ્યો. અને પરદેશમાં વેપાર કરવા
થી તેને ઘણોજ લાજ થયો. પરંતુ સંતોષ ન હોવાથી મહેસા દ્રવ્યથી પણ

અધિક દ્રવ્યના લાજને માટે તેજ દ્રવ્યનાં, વેચવા માટે ઉત્તમ વસ્ત્રો પાછાં લીધાં, લઈને ત્યાંથી પળ દૂરદેશે ગયો, અને ત્યાં પળ તેને ઘણોજ લાજ થયો. વલી પળ લોજના વશથી વેપાર માટે તે મલેલા સર્વ દ્રવ્યનાં અતિ મૂલ્યવાલાં વસ્ત્રો તથા કરિયાણાં લીધાં. લઈને તેનાં ગાડાં ખરીને તે પોતાના દેશ તરફ ચાલ્યો. ચાલતાં ચાલતાં રસ્તો ચૂલી ગયો તેથી મહોટા અરણ્ય માં આવી પડ્યો. ત્યાં ઘેળું ઘર્ષણ શ્રાવાથી મહોટો દાવાનલ લાગ્યો, તે વલતો વલતો જ્યાં ગળધરશેઠનાં ગાડાં ચાલ્યાં જાય છે, ત્યાં આવ્યો, તેથી ગાડાવાલા તો મરણજયથી જીવ લઈને નાઠા, અને ગાડાં જે હતાં, તે ત્યાં માલ સુધાં વલી જન્મજૂત થઈ ગયાં, અને જે વેલો હતા, તે પળ વલી મૂવા. પઠી જૂલ અને તૃષાથી આર્તિ એવો તે ગળધરશેઠ પોતાના જીવને વચાવવા માટે એકદમ ત્યાંથી ચાક્યો પાક્યો સાત દિવસે કોઈએક યંત્રિકાવતી નામની નગરી હતી, ત્યાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં રાજરસ્તામાં કોઈએક મઠવાસી કાપડી રહેતો હતો, તેણે તે ગળધરશેઠને પોતાના મઠની વારીમાંથી દીઠો, કે તુરત તેને પોતાના મઠમાં બોલાવ્યો, અને દયા લાવી પ્રથમ તો જોજન કરાવ્યું. પઠી તે ગળધરશેઠને તેની બીતેલી સર્વ વાત પૂઠી. ત્યારે તેણે યથાસ્થિત જે વાત થઈ હતી, તે કહી આપી. તેથી તે લિંગધારી કાપડીયે જાણ્યું કે આ લોજી વહુ છે? એમ જાણી ત્યાં કોઈએક પર્વત હતો, તેની નીચે લઈ ગયો, અને ત્યાં એક ઝંપડિ હતી, તે વતાવી, અને કહ્યું કે, હે જાહ! આ ઝંપડિને તું ઝંલવી લે, જો. આ ઝંપડિને મધ્યરાત્રે આંદિ આવેને લેજે. તેમ કરીને વેહુ જળ પોતાને સ્થાનકે આવ્યા. જ્યારે રાત્રિ પડી ત્યારે કાપડીયે તે ગળધરને કહ્યું કે, હે ગળધર! મારી શક્તિથી ત્યાં જઈને પ્રકાશિત કાંતિવાલી ઝંપડિને તું ઝંટી લેજે, અને તેને કાવા હાથમાં લઈ ગાઢ મૂઠીથી પકડીને મારી પાસે આવજે. પળ આવતાં આવતાં વનની સામું પાતું વાલી તું જોઈશ નહિં હો? તથા મનમાં જરા પળ જય પળ રાહી શ નહિં. એમ કરવાથી તારું દારિદ્ર ચૂર થઈ જાશે. તે સર્વ વાત સમજીને તે લોજી ગળધર તત્કાલ ત્યાં ગયો. જે પ્રમાણે કાપડીયે કહ્યું તે પ્રમાણે જઈને ઝંપડિ લઈ પાઠો નિર્જય થઈને જેવામાં ચાલ્યો, તેવામાં તો એક રાક્ષસ હતો તે ઝડ ઝડ હસતો અને શીયાલીયા લેવા કૂકારા નામતો શેલની નીચે આવ્યો. અને તે રાક્ષસના પાદપ્રહારથી ધ્વંસિત થયેલી ગિરિની ટુંકોના

कांकरानो तथा राक्षसनो शब्द सांजली कांझक जय पामीने तेणे पातुं वाली जोयुं, त्यां तो दढमूठीमां राखेली जे औपधी हती, ते तत्काल उडी गइ. तेथी खेद पामी कापडी पासे आवीने वनेळुं सर्व वृत्तांत कहुं. ते सां जली कापडी बोड्यो के, हे जाइ! तारामां साहस तथा व्यवसाय, ए वेहु वानां तो ठे, परंतु पूर्वोपार्जित पुण्य नथी; माटे ते पुण्य विना वेहु वानां निष्फल थाय ठे. एटलुंज नथी, पण उलटां अवलां थाय ठे. तेथी तुं हवे वृथा उद्यम करवाथी निवृत्ति पाम. केमके तें उद्योगो तो घणा कस्या, परंतु हीनपुण्यने लीधे तुने सुखने बदले दुःख उत्पन्न थाय ठे; माटे संतोष राखी घेर जा. उद्योग तथा साहस करी वृथा दुःखनुं जाजन ते शामाटे थाय ठे? एम ना पांडी तो पण अत्यंत तृष्णावंत एवो ते गणधर शेठ, त्यांथी पाठो कोइ एक महालय नामा गाम हतुं, त्यां आव्यो अने त्यां कोइ परिव्राजक रहेतो हतो तेने मद्यो, अने तेने पोताना सर्व दुःखनी वात कही चतावी. पठी परिव्राजक बोड्यो के कोइक ठेकाणे रातो थोर होय, तो जो. जो ते थोर मले, तो तेथी तारुं दुःख हुं हणुं. त्यारे गणधरे कहुं के तमो पण चालो. तमारा विना ते काम बराबर वनशे नहिं अने आपण वेहु मलीने ते काम करिये? एम ठेराव करी वेहु जण शोधवा गया अने शोधतां शोधतां ते पूर्वोक्त थोर मद्यो. पठी उत्तम योगवालो दिवस जोइने परिव्राजके ते थोरन मंड्यो. पठी एक कुंभ वनावी ते कुंभमां अग्नि सलगाव्यो. हवे जे थोरनो चारो हतो, तेने उत्तम काष्ठोथी बीड्यो, अने काष्ठ सहित ते थोरना चाराने गणधर शेठने माथे मुक्यो ते कुंभमां होमवाने माटे तेना हाथ पकड्या, त्यां तो ते गणधरे जाण्युं जे अरे! आ तो मने होमवो धारे ठे? तेथी जोर करीने परिव्राजकना हाथमांथी ठटकी तेमेज कुंभमां नांखवा तैयार थयो. एम एक बीजाने कुंभमां नांखवा माटे प्रयास करता तेउने कोइएक गोवालीये जोया. न तेणे पोकार कस्यो के अरे जाइयो! आहिं कोइक वेजणा परस्पर एक बीजाने अग्निकुंभमां नांखवा माटे लडे ठे? ते शब्दने आहंही आवेलो कोइ राजकुमार हतो, तेणे सांजल्यो के तुरत ते त्यां आव्यो, अने तेणे वेहु जणने मांडोमांडे क्लेश थवानुं कारण पूछ्युं. त्यारे ने गणधरे वनेळुं सर्व वृत्तांत कहुं. ते सांजली राजकुमारे जाण्युं जे सर्व बांक आ कापडी

नोज़ छे. पठी एकदम कोपायमान थइने ते राजकुमार बोदयो के, रे डुष्ट ! प्रापिष्ट ! निर्धृण ! आ बिचारा गरीबने अग्निमां केम नांखे ठे ? एम कही उत्तम काष्ठथी विंटेलो रक्त थोर तेने माथे मूकी ते परिव्राजकनेज कुंरमां नांखी दीथो. त्यां तो ते एक घडीमां सुवर्णमय पुरुष थइने निकदयो. तेने संतोष पामेला राजकुमारे लइ सेवकोने कही एकांतमां रखावी मूक्यो. पठी थोड़ुं घणुं ज्ञातुं आपीने गणधरने त्यांथी विदाय कस्यो. हवे गणधरे जाएयुं जे मारुं सोत तो आव्युंज हतुं पण ते राजकुमारे जरा पण मने मारवा दी-धो नहिं ? एम, विचार करतो करतो पोताना गाम तरफ चादयो. मार्गमां चालतां चालतां तेने कोइएक पाथिक मंत्रवादी मढ्यो, तेनी साथे चादयो. अने ते मंत्रवादीने पोतानी सर्वइकीगत कही संजलावी. पठी ते बेहु जण, कोइएक नगर हतुं, त्यां आव्या. त्यां ज्यारे जोजनवेला थइ, त्यारे गणधरने मंत्रवादीये कह्युं के, हे गणधरशेठ ! कांइ तमारे जोजन करवानी इछा ठे ? त्यारे तेणे कह्युं के हा, घणा दिवस थया मारा मनने खुशी करे एवा में सोतीचूर ना अने केसरीया लाडु खाधा नथी, पण ए आंहीं क्यांथी मले ? जो ए म ले, तो हुं पेट जरी जोजन करूं. ते सांजली सिद्धपुरुषे ध्यान करी मंत्रसाध नथी तेणे कहा तेवाज मोदको उत्पन्न करी आप्या, ते जोइने गणधर शेठ ने तथा बीजा पण केटलाएक पांथजनोने विस्मय थयो, अने पठी ते सर्वे खारु जमीने तृप्त थया. तदनंतर ते मंत्रवादी पोते जम्यो. पाठा वली सायं काखे पण मंत्रसिद्धिथी धृतपूर्ण अर्ने करी घणाकने जमाड्या अने पठी पो ते जम्यो. पाठा सवारे पण इधपाके करी सहु कोइने जमाड्या. वली पण सायंकाखे ते बेहुजणे खजूर खाधो अने पठी त्यांथी चादया. चालतां चाल तां ते सिद्धपुरुषनो आवो मंत्रसिद्ध चमत्कार जोइ गणधर पूठवा लाग्यो के, हे महाराज ! आवी महासिद्धविद्या आपने क्यांथी प्राप्त थइ ठे ? के जे त्रिद्याथी धारो ठे, ते पदार्थ प्राप्त थाय ठे ? त्यारे तेणे कह्युं के ज्ञाइ ! हुं माहादारिद्र्यथी पीडा पामतो हतो, तेथी दारिद्र मटाडवा माटे हुं घणाक देशोमां जम्यो. जमतां जमतां, प्रत्यक्ष जाणे मंत्रमूर्तिज होय नहिं ? एवा कोइएक कापालिकने दीगो. तेनी में घणीक सेवा करी. त्यारे मारी पर तुष्टमान थयेला कापालिके मने अद्वचुत एवो वेतालनो मंत्र आप्यो, अने ते मंत्र में साहसपणेथी साध्यो. हे ज्ञाइ ! आ सर्व माहात्म्य ते सा

धेला मंत्रनुंज ठे? अने दारिद्र्यना दुःखथी घेरथी हुं निकटव्यो हुं, ते हजी पाठो घेर पण गयो नथी. हवे आ मंत्रसिद्धि मुने मली ठे, तेथी घेर जइश अने सर्व वस्तु मंत्रसिद्धिरी संपादन करीश? एम वातो करतां वेहुजण केटलोएक रस्तो कापता चाळ्या, त्यां तो ते वेहु जणने पोत पोताने गाम जावानो मार्ग जुदो जुदो फंटाणो. त्यारे सिद्धपुरुषे कहुं के, हे सखे! तमारो देश तो आ निकट आव्यो, ते मावाहाथ तरफज ठे तेथी तमारे हवे ते तरफ जावुं पडंशे, ने मारे दक्षिण तरफने मार्गे जावुं पडंशे. कारण के मारुं गाम दक्षिण तरफ ठे. परंतु आपण वेहुने हवे नियोग थाशे? माटे हे मित्र! तमे मारा मित्र ठो, तेथी जे कहों ते आपुं? तमो मांगो तो हुं तमने कोटि इव्यनुं दान देवाने पण समर्थ हुं? त्यारे ते गणधर विचारवा लाग्यो के कोटि इव्यनो लाज मले, ते शुं कामिनो! परंतु जो मंत्र मले, तो दरिद्र जाय. तेम मानी असंतुष्ट एवो गणधर ते सिद्धपुरुष पासे वेतालदत्त मंत्रनी याचना करवा लाग्यो. त्यारे सिद्धपुरुषे कहुं के ए मंत्र तो हुं तमने आपुं, परंतु ते मंत्र, धर्मिष्ठ पुरुषने साध्य ठे, तेने जो कोइ अधर्मी साधे ठे, तो तेना प्राणतो नाश थइ जाय ठे. एम समजाव्यो, तो पण ते ज्यारे पोताना कदाग्रहथी निवृत्त थयो नहिं, त्यारे दाक्षिण्यनिधि एवा ते सिद्धपुरुषे वेतालमंत्र आप्यो अने ते मंत्र साधवानो विधि पण क ह्यो. पठी ते पोताना स्थानकप्रत्ये गयो. हवे गणधर शेठ, पोताना देशपासे सुसीम नामा नगरमां पोतानो मामो ज्यां रहे ठे, त्यां आशी ते सामाने घेर गयो. केटलाएक दिवस त्यां सुखेथी रख्यो.

एक दिवस पोताना सामानी आगल ते वेतालमंत्र साधवानी सर्व बात कहि बतावी अने तेमनी रजा लइने काखिचतुर्दशीने दिवसे रात्रे स्मशानमां गयो. त्यां जइ कुंग वनाची, तेमां होमवा योग्य आहुतियो विधिथी होमवा तथा ते मंत्रनो जाप करवा जेवामां लाग्यो, तेवामां तो त्यां नाना प्रकारनी जयकारक चेष्टां थवा लागी, तो पण ज्यारे ते जय न पाव्यो, त्यारे तो ज्यां ते वेगो हतो, तेज सर्व जूचक्र फरवा लाग्युं अने एकदम जयंकर शब्द थयो, तेथी तेनुं चित्त कंपायमान थइ गयुं, अने तेथी तेने ते मंत्रनुं एक पद पण विस्मृत थइ गयुं. त्यां तो मंत्राधिष्ठाता वेताल जे हतो ते, तेने मंत्रब्रष्ट थयलो जोइने कहेवा लाग्यो के, थरे डुष्ट! आवा

पराक्रमे करी मने साधवानी इच्छा करे ठे? एम कहींने लाकडीना प्रहारे मूर्छित करी तेने स्मशानमांथी बाहेर काढी नाख्यो. पढी सवार थइ गइ तो पण ज्यारे ते आव्यो नहि, त्यारे तेना मामाये विचारुं जे सवार तो पडी गइ, पण गणधर केस आव्यो नहि? चाल, हुं स्मशानमां जइ तपास तो करूं? एम विचारी त्यां आवी तपास करी ज्यां जुवे, त्यां तो स्मशानथी बाहेर पडेला ते गणधरने जोयो अने दया आणी स्वस्थ करीने घेर आण्यो अने जंतड वेसड करी साजो करी तेनुं जयशेखरनामा जे गाम हतुं त्यां मोकढ्यो. पढी तेणे घेर आवी पोतानी सर्व बिना कही वतावी. ते वात सांजलनाराज्ये तेनी समझ तो तेनुं आश्वासन कथुं पण पढीथी तेनुं “निर्जाग्यशेखर” एतुं नाम पाड्युं. अने सहु कोइ ते नाम थीज बोलावा लाग्या. तेथी अत्यंत लज्जा पामी ज्यां त्यां पोतानी निंदाने सहन न करतो थको गलाफांसो खाइ दुर्ध्यानथी मरण पाम्यो. मरीने नर कमां उत्पन्न थयो. त्यांथी निकलीने तिर्यग्योनिने विषे त्रमण करशे. त्यां पण घणा प्रकारनां दुःखोने सहन करशे.

गुणाकर तो रत्नाकरनी पेठे श्रीमान् पोतानी धर्ममर्यादाने अनुसरी धनने वापरतो, पुत्रादिक संततिथी युक्त थको अत्यंत शोचवा लाग्यो. हवे पोताना मित्रनुं आवी रीते गलाफांसाथी मरण थयुं सांजली पोते वैराग्य वान् थइ पांचमा अणुव्रतने निरतिचार रीते पाली समाधिमरण करीने स्वर्गमां गयो. अने अनुक्रमे मोक्षने पण पामशे. माटे हे आविकाउ! आ इतिहासथी पंचमअणुव्रतना गुण तथा दोषोने समजी विवेक लावीने परिग्रह परिमाणव्रतने अंगीकार करो. ते उपदेशथी बोध पामेली एवी मारी स्त्रीयोये मुनिनी पासे ते पांचमुं परिग्रहपरिमाण व्रत स्वीकारुं. त्यार पढी में विचारुं जे आवा सारा गुणना देनारा धर्ममूर्ति एवा गुरुने विषे में जे वारंवार प्रहार करयानो विचार कथ्यो, ते घणुंज छुट कर्म कथुं, माटे ते अपराधने मटाडवा माटे तेना चरणमांज मारे पडवुं जोइये? एम विचार करी एकदम ते मुनिना चरणमां हुं पडी गयो अने मारो चिंतवन करेलो सर्व अपराध में कही दीधो. पढी ते अपराध खमावीने, हुं विज्ञापन करवा लाग्या के, हे जगवन्! हाल जे गणधर थइने नरकमां गयो, तेनां पूर्वाव तार विष्टु हतो, तेणे पोताना मित्र सुविष्टुने त्यां बहोरवा आवेला मु-

નિને ઉપહાસથી ક્રૂરવચન કહ્યાં, તેથી તેને દારુણ ફલ મળ્યું. તો તે મહારાજ ! હું પણ પ્રદેષથી દૂષિત તું, તો મારો તે કેવી રીતે નિસ્તાર થાશે? ત્યારે મુનિયે કહ્યું કે, ત્રણ જગતના જનને માનવા યોગ્ય, બ્રહ્મચારી, સૌમ્ય ગુણ યુક્ત એવા સાધુને વિષે જે હુધ્યાન કરવું, તે મહોદું પાપ છે. તે પાપનું જે બટાકવું, તે તો ગુરુપાસે આલોડને અથવા મુનિપણું આચરીને થાય છે, તે શિવાય વીજી કોઈ રીતે થાતું નથી, અને ગુરુની જે ગર્હા છે, તે તો ગુરુની પ્રીતિ વિના મટતી નથી. વલો છે મહાજાગ ! તું તારા મનને વિષે આસંસારની અસારતાને જાણ, અને મનને વિષે વૈરાગ્ય લાવ, કારણ કે આ કામ જોગનું જે સુખ છે, તે તો હુર્ગતિનેજ દેવાવાળું છે. અને આ દેહાદિક સર્વ સંયોગ જે છે, તે અનિત્ય છે. અને મૃત્યુ જે છે, તે તો ‘અમુક દિવસે મરશું.’ એવા નિર્ધાર ન હોવાથી આશાજરેલા પ્રાણીને અચાનક લડજ જાય છે? એમ ચિંતવન કર. સાંસારિક સુખને તુલ જાણી તેનો ત્યાગ કરી સુખ દાયક એવા સંયમને ગ્રહણ કર. અને હે જાણ! પારકી નિંદાને ઠોડી દે, માયાનો ત્યાગ કર, કામની તર્જના કર, મદને વાર, આલસને ઠોડી દે, નિર્ભલ એવા સંયમને જજ, કારણ કે સંયમથી કર્મરૂપ પાંજરાથી મુકાઈ જવાય છે. આવાં સુધાસમાન મુનિનાં વચન સાંજલીને હે પૂર્ણચંદ્રકુમાર! મારા શરીરગત જે સોદ્ધિવિષ હતું તે નાશ પામી ગયું અને વિવેકથી મારું મન વિકસિત થયું. ત્યારે મેં ચિંતવ્યું જે ॥ ચતઃ ॥ અઘ્યાઽચિંત્યમહાફલેન ફલિતોમાનુષ્ય કલ્પક્રુસઃ, સંસારાંબુધિમજ્જનાતુ કલિતં સગ્રાનપાત્રં મયા ॥ વિદ્યાયાં ચરગામિની શવપુરે ગંતું ચ લબ્ધા મયા, સત્સાધુર્ચદયં તપઃકૃશવપુઃ પ્રાપ્તો મદીયે ગૃહે ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—તપે કરી કૃશ છે શરીર જેનું એવા આ રૂડા સાધુ-વર્ય મારે ઘેર પધાસ્યા, તેથી હાલ મારે માનુષ્યરૂપ કલ્પવૃક્ષ મહા ફલે કરી ફલ્યો ! સંસારાંબુધિમાં મૂવતા એવા મને ગુરુરૂપ વાહાણ હાલ ઉપલબ્ધ થયું, અને શિવનગરપ્રત્યે જવાની આકાશગામિની વિદ્યા પણ મને મલી ? એ પ્રકારે પ્રમોદને પ્રાપ્ત થયેલા મેં, આ સંસારને અતાર જાણી મારી સર્વ સ્ત્રીઓને વોથ કહ્યો, તેથી વૈરાગ્ય પામેલી એવી સર્વ સ્ત્રીઓસહિત ઘણુંક ડ્રવ્ય હતું તે સાત ક્ષેત્રમાં વાવરી, મુનિઓના ગુરુ એવા શ્રી સિંહ સેન નામા સૂરિની પાસે જઈ, દીક્ષા ગ્રહણ કરી. અને તે ગુરુવર્યના શુદ્ધ પ્રસાદથી આ ગુણરૂપ લક્ષ્મીને પ્રાપ્ત થયો તું ॥ ચતઃ ॥ ટોલુ ક-

टलटलंतो, अहियं विन्नाण नाण निखण ॥ देवुं व वंदणिल्लो, कजं ह्यिं गु
 रु सुत्तहारेण ॥ १ ॥ अर्थः— पाषाणनी पेठे रखडता एवां मने अधिक एवां
 ज्ञान अने विज्ञानना स्थानमय गुरुरूप सूत्रधारे देवनी पेठे पूजनीय
 कस्यो, एटले जेम पाषाण होय, ते प्रथम रखडतो होय, ने पठी तेने सखा
 ट घडे त्यारे प्रतिमा थाय, अने पठी ते पूजन करवा लायक थाय, तेम हुं
 पण प्रथम मूर्खज हतो, त्यारे पाषाण समान हतो. पठी गुरुरूप सखाटे
 धर्मोपदेश देइ घड्यो, त्यारे हुं प्रतिमा समान पूजनीय थयो. हे पूर्णचंद्र
 कुमार ! आ प्रमाणे मुने विशेष वैराग्य थवानुं कारण में सविस्तर क-
 ह्युं. आर्वी रीते सूरिनुं सर्व चरित्र श्रवण करी बोध पामेलो ते पूर्णचंद्र
 कुमारनो पिता सिंहसेन राजा, ते मुनिपतिने कहे ठे के, हे जगवन् !
 तमे धन्य ठो, पुण्यवान् ठो, त्यागी जनोमां पण अग्रगण्य ठो, कारण कें
 जे तमोये अगण्यलक्ष्मीने तथा सुंदर श्यामांजने तथा पृथ्वीनां राज्यने
 पण तृणनी पेठे त्याग कस्यो ठे ? हे महाराज ! महारा जेवा ह्कीव एट-
 ले निःसत्त्व संसारासक्त, असारसंसारथी जरा पण विराम पामेता नथी.
 अने हे महाराज ! आ देहथी शब्द, स्पर्श, रूप, रस, गंध, एवा पांच
 प्रकारना जोग जोगव्याज करे ठे. केनी पेठे ? के जेम कोइ जीव, धनवा
 नने घेर अवतार लइने घणो वखत दारिद्र्यनेज जोगवे ? साटे हे मुनिपते !
 हुं आपनी सन्मुख निरवय एवी तत्त्वविद्याने सद्य पामीने निर्वध्य अने
 हर्षदायक एवी संयसथ्रीने स्वीकारीश ? एम कही नगरमां जइ पोताना
 पुत्र पूर्णचंद्र कुमारने महामहोत्सवे करी सर्व सामंत, प्रधान, सेनापतिनी
 समक्ष, राजगादी पर वेसाख्यो. पठी पूर्णचंद्रकुमारे दीक्षामहोत्सव जेनो
 कस्यो ठे एवो ते सिंहसेन राजा, सूरिनी पासे जइ दीक्षा ग्रहण करतो
 हवो. हवे ते राजा दीक्षा ग्रहण करी क्षांत, दांत, जहायतने विषे आसक्त
 यष्ट अष्टादिक तपने तपतो थको सहामुनि थयो. पूर्णचंद्रराजा पण शुद्ध
 धर्मना धुरने धारण करतो तथा पर्वतनी पेठे स्थिरताने ग्रहण करतो थको
 सर्व राजसंपत्तिने योग्यरीते जोगववा साग्यो. अर्थात् राजसंपत्ति प्राप्त
 थवार्थी अधर्माचरण तथा मद तेथी रहित वर्तवा लाग्यो. न्यायमार्गे प्रवर्त
 तो, कर्पूरना पूर समान शुद्ध यशने प्रसारतो एवो ते राज्यश्रीने जोगववा
 प्रवर्त थयो अने अणुवतनी स्थितिने दृढ करवा लाग्यो. वली ते कुमार,

ज्ञान दर्शनना रक्षण माटे पोता पासे रहेनारा सुजटो पण सदाचारवाला, समिति गुणयुक्त, कर्मायुक्त एवा ते इहे ठे, परंतु बीजा अन्यधर्मीने इष्ट तो नथी. पठी मनोहर अश्व, तथा हस्तीनी उपर वेसवाने चतुर, प्रजा रक्षणमां प्रचुर, पुण्यमनोरथने धारण करनार, गुणशिक्षासक्त, दीनजनोने दुःखथी मुक्त करनार, सदा पोताना शासनने उद्योत करनार, परशासनने वारनार, विविध पदार्थोनो संग्रह करनार, अंतःपुरनो विचार राखनार एवो ते पूणचंद्र, धर्मनाज संगे करी सर्व रिपुचक्रने वश करतो हवो.

हवे पोतानी पुष्पसुंदरी स्त्रीनी साथे जोगने विषे जीति राखतां राखतां केटलो एक काल व्यतीत थइ गयो, त्यारे तेने एक “वीरोत्तर” नामा पुत्र थयो, अने पठी तेने युवराजपदने विषे स्थापन कस्यो. पुष्पसुंदरी राणी पण सम्यक्तवर्णक पांच अणुवतने धारण करती थकी शुद्ध जेनो जाव ठे, एवी परम आत्रिका थइ. एक दिवस बाहिरना सर्व वृत्तांतना कहेनारा पुरुष पासेथी पोताना पिता सुक्तिये गया, एवुं सांजली, परम विषाद युक्त थइ ते पूर्णचंद्रराजा जावना जाववा लाग्यो के, धन्य ठे महानुभाव म हारा पितागे के जेणे पोताना कोमल अंगे करी दुष्कर एवुं कार्य साधी ली धुं! महापापलां आसक्त, अल्पसत्त्व एवो हुं तो जराने प्राप्त थयो, तोपण विषयमांज लोडुप थइ रह्यो तुं. वली आ देहादिकने विषे अनित्यता जोळ तुं, तोपण हजी धर्ममांज प्रमाद करी वेसी रह्यो तुं! आ प्रमाणे विचार करतां प्रतिदिन संचित्तज रहे ठे. एअ एक दिवस, संचित्त थयेला ते पूर्णचंद्रराजाने जोइ पोतानी प्रिया पुष्पसुंदरी कहेवा लागी के, हे नाथ! नकामो खेद शामाटे करो ठो? तेवा खेद कस्यार्थी शुं वलवानुं ठे? माटे खेद ठोडी कांश्क उद्यम करो. कारण के शोकने तो जे निःसत्त्व एवी स्त्रीयो होय ठे, तेज करे ठे. माटे शोक ठोडी थो अने हवेथी ब्रह्मचर्यव्रत जावजीव पाखो. ज्यांमुधीमां आसस्यविरहित एवा सुरसुंदरसूरि आंर्हि पाठ धारे, त्यांमुधी पूर्वोक्तरीते आप वत्तो. अने ज्यारे ते गुरु पधारे, त्यारे आपना जे मनोरथ होय, ते साधजो. आवां वचन सांजली पूर्णचंद्र राजा कहेवा लाग्यो के, हे प्रिये! तुं घणी चतुर ठो, कारण के मारा मनमां जे वावत नो मुने क्लेश हतो, ते वावत, ते सर्व कही देखाडी. ते चहुज सारुं कहुं. एअ ते पुष्पसुंदरीनी स्तुति करीने राज्यनी सर्व जिंता पोताना पुत्रपर

નાંચી, સર્વ વ્યાપાર રહિત થઈને અહોનિશ જિનૈંદ્રપૂજા તથા સામાયકને ગ્રહણ કરવા લાગ્યો. અને ક્રિયારત થઈને અલંકાર પૌષધવ્રતને કરે છે. સત્ત્વવાન્ એવો તે રાજા, ચિત્તને વિષે નિર્મમત્વને જાણે છે. અને રાણી પણ તપે કરી કૃશાંગી થઈ ગઈ.

હવે તે દંપતી, સુરસુંદરસૂરિના આગમનની વાટ જોઈ બેઠાં છે, તેવામાં તો શું થયું ? તો કે અકસ્માત્ પ્રચંદ એવા અતિસારની ઉગ્રવેદનાથી પૂર્ણ ચંદ્ર રાજા અર્દિત થઈ ગયો. ત્યારે પૂર્વે તેને ધૈરાગ તો હતોજ, તેમાં વધી શરીરમાં રોગ આવ્યો તેથી દેહ ગેહને વિષે નિરીહ થયો થકો સૂરિની જાવના જાણવા લાગ્યો કે, અહો ! જે ઠેકાણે સૂરિ વિહરતા હશે, તે દેશ, પુર, ગ્રામ, તેને ધન્ય છે ? જે મુનિયો તે સુરસુંદરસૂરિના ચરણદ્વયની ઉપાસના કરતા હશે, તે મુનિયોને પણ ધન્ય છે ? અરે ! એ દિવસ તે હું ક્યારે દે-સ્ત્રીશ કે જે દિવસમાં ગુરુ પાદાંબુજને સેવીશ, તથા ગુણોથી શ્રેષ્ઠ એવા સાધુજની સેવા પણ કરીશ ? વધી પૂર્ણ અમૃતરસ સમાન શ્રીગુરુના મુખ થકી નિકલતા આગમામૃતનું પાન કરીશ ? સંસારરૂપ અટવીમાં વિહાર કરવાથી જય પામેલો તથા સદા શમરૂપ આરામને વિષે નિવાસ કશું છે ચિત્ત જેનું એવો હું તૃણમાં અને મણિમાં તુલ્ય મન કરીને રૂઢા સાધુ સાથે ક્યારે વાર્તા કરીશ ? કારણ કે તે સાધુ પુરુષની સાથે જે વાર્તા છે, તે આ લોકને વિષે સંતાપસમૂહને નાશ કરનારી, ચોતરફના પાપરૂપપંકને પ્રકાલન કરનારી અને સુધા સિંધુસમાન છે ? વધી તે સાધુ સંઘાતે ધર્મવાર્તા છે, તે પુરુષને પરમ નિવૃત્તિને આપે છે ? એ પ્રકારે ધર્મ-ધ્યાનની જાવનાને જાણવા લાગ્યો. ત્યાં તો તે રાજાને નિદાનરહિત પ્રવલ રોગની વ્યથા વધી, તેને સહન કરી, જ્ઞાનનો તથા ક્રોધ કપાયનો ત્યાગ કરી અને સન્મૃત્યુથી તેણે પોતાના દેહનો ત્યાગ કહ્યો. પટી તે પૂર્ણચંદ્ર કુમાર, રાજ્યસુખ જોગવવાનાં શુદ્ધ વગેરે સાધન જેવાં છે એવા અગ્ર્યારમા આરણ્યદેવલોકે મહર્ષિક દેવપણાને પ્રાપ્ત થયો.

પટી શાસ્ત્રોક્ત તપથી કૃશ શરીરવાલી, શ્રીમત્ અરિહંતપદમાં ધ્રમ-રીસમાન તે પુષ્પસુંદરી રાણી પણ સમાધિયોગથી આરાધન કરી શુદ્ધ સ્થિતજાવથીજ મરીને અગાધસુખથી જરપૂર એવા તેજ અગ્ર્યારમા આરણ્યદેવલોકને વિષે મહર્ષિક દેવતા થઈને અવતરી ॥ શ્લોક ॥ તત્રૈકસ્મિન્ને

तयोर्वै विमाने, चंचत्कांत्यादेवयोर्जासमाने ॥ आसीदायुर्विंशतीसागराणि,
स्फूर्जदब्धीरेकयुक् सागराणि ॥ १ ॥ अर्थः—प्रकाशमान एवा ते एकज आ
रणविमानने विषे वेहु देवता मित्र थया, अने त्यां सुंदर वीश सागर आ
युने जोगवता ह्वा.

ए प्रमाणे पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना चरित्रने विषे पूर्णचंद्रराजाधि
कारनामा पांचमो सर्ग संपूर्ण थयो ॥ ५ ॥ आंहिं पृथ्वीचंद्र अने गुणसा-
गरनो दशजवनो संबंध समाप्त थयो ॥ १० ॥

॥ अथ ॥

॥ पष्ठसर्गस्य बालावबोधः प्रारभ्यते ॥

पुण्यानुबंधि पुण्येन, सुस्थितो सुचिरं च तौ ॥ उपित्वा च ततश्च्युत्वा,
यत्प्राप्तौ तन्निशम्यताम् ॥ १ ॥ अर्थः—पुण्यानुबंधि पुण्ये करी घणोक काल
ते वेहु जण, देवतापणे सारी स्थितिमां रही त्यांथी च्यवीने जे स्थले प्राप्त
थया, ते कवि कहे ठे के, हे जव्यजनो ! हुं कहुं तुं, ते सांजलो. श्री जंबु-
द्वीपना जरतखंरुमां दक्षिणजरतारूने विषे विंदहनामा जनपद ठे, तेमां
मिथिला नामा नगरी ठे, जे नगरीनी बाह्यार तथा अंदर, उत्तम मनोहर
ठायावाला अने पुष्पफलश्री जरपूर एवा पुन्नागना वृक्षोथी तथा बीजा पण
वृक्षोथी सुशोजित आरामो ठे. तेमां नरसिंह नामा राजा राज्य करे ठे. ते
सिंह समान एवा नरसिंहराजानुं नाम सांजली शत्रुनृपरूप गजो घास
पामे ठे. शीख अने लीलाना विलासवाली, दोषसमृद्धी विरहित, सर्व
कलाकलापथी मनोहर एथी तेनी गुणमाला नामा पट्टराणी ठे, तेनी साथे
अत्युत्तम जोग जोगवतां ते राजाने घणोज काल व्यतीत थयो.

हवे एक दिवस ते राजाये एकांतमां वेठां वेठां, विचार कस्यो के जगत्
मां मारी कीर्ति थाय ठे के अपकीर्ति ! तेनी हुं तपास तो करावुं ! एम वि
चारी तेना तपास माटे मोकलेला पोताना अनुचरे आधीन कसुं के, हे रा-
जन् ! आपना कहेवा प्रमाणे हुं तपाम करतो ह्ता. त्यां में रम्नामां चाखतां
कोइएक स्त्रीयोनो शब्द सांजल्यो के ॥ श्लोक ॥ नरसिंहनृपोजीयात्. क-
याज्युक्ते प्रगल्भया ॥ अन्याद् नरसिंहोन, कितवये नरजंबुकः ॥ २ ॥ अर्थः—
कोइएक प्रगल्भ स्त्रीये कसुं के, हे घेन ! आ गामनो नरसिंहराजा घणां यये

જીવતો રહો, કારણ કે તેમાં પોતાના નામ પ્રમાણેજ ગુણો છે. તે સાંજલી વીજી સ્ત્રી કહેવા લાગી કે, હે વેન ! તું खोटું बोले છે, તે નરસિંહરાજા નામથીજ નરસિંહ છે, પણ ગુણોથી નથી. ગુણોથી તે તો જંબુક સરખો છે. કારણ કે જે પુત્ર ન ઇતાં પણ નિશ્ચિત થઈ સુઈ રહે છે ! તથા ઓજન પણ કરે છે. વલ્લી તેમાં સર્વ પ્રકારનું સામર્થ્ય ઇતે પણ તે પુત્રપ્રાપ્તિ માટે મંત્ર, યોગ, કલા, તથા વિદ્યાની સામગ્રી મેલવવામાં નિરુધ્ધમીજ રહે છે. માટે તેને તું ગુણથી નરસિંહ કહે, પણ હું કેમ કહું ? યતઃ ॥ પુત્રં વિના કુલં કી દક્, મંત્રહીનાશ્ચ કાઃ ક્રિયાઃ ॥ નેત્રહીનં તુ કિં રૂપં, શીલહીનં ચ કિં તપઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—પુત્ર વિનાનું કુલ શા કામનું ? તથા મંત્ર વિનાની ક્રિયાઈ પણ શા કામની ? નેત્ર વિનાનું રૂપ શા કામનું ? અને શીલ વિનાનું તપ પણ શા કામનું ? ॥ ૧ ॥ હે વહેન ! પિતાદિક સર્વ પણ સત્પુત્રે કરી સુખી થાય છે ॥ યતઃ ॥ આનંદં જનકો વિજ્ઞર્તિ હૃદયે, સ્વાસ્થ્યં જનન્યદ્ભુતં, તૃપ્તિં પૂર્વજ પુરુષાઃ સ્વસુહૃદોર્હર્ષ વિપદાં દ્વિપઃ ॥ પ્રંત્યાશાં ચ પિતૃશ્ચ સાપિ ગુરવો દેવાશ્ચ પૂજાં પરાં, સ્તૌત્યાઃ સ્યુઃ સ્વગુણા હિ તત્સુતજનિઃ કલ્પદ્રુમેન્યોઽધિકાઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—હે સહિ ! પુત્ર જન્મથી પિતા જે છે, તે હૃદયને વિષે આનંદને ધારણ કરે છે, જનની પણ આશ્ચર્યકારક સ્વાસ્થ્યને પામે છે. પૂર્વજ પુરુષો તૃપ્તિને પ્રાપ્ત થાય છે, પોતાનાં સગાંવહાલાં જે છે, તે હર્ષને પ્રાપ્ત થાય છે, વિદ્વેષી જનો વિપાદને પામે છે, પિતૃશ્ચ સા જે ફર, તે પાઠી દ્રવ્ય વગેરે લેવાની આશાને પ્રાપ્ત થાય છે, અને ગુરુ તથા દેવતાઈ પૂજાઈને પ્રાપ્ત થાય છે. પિતાના જે ગુણો હોય તે તેના મરણથી નાશ પામ્યા હોય, પણ પુત્ર થવાથી પાઠા સ્તુતિ કરવાયોગ્ય થાય છે. તે માટે પુત્રનો જન્મ છે, તે કલ્પદ્રુમથી પણ અધિક ગુણવાલો છે ॥ યતઃ ॥ નેપથ્યૈર્વિવિધૈરસૈર્વહુ વિધૈરુત્થાપનૈઃ ક્રીડ નૈર્નામસ્થાપનચૂલિકાદિકરણૈરાલિંગનૈર્વાહનૈઃ ॥ વિદ્યાધ્યાપનકર્મકૌશલગુણારોપૈશ્ચ યે નંદનં, સ્વસ્માદપ્યધિકં કરોતિ ચ પિતા, કેર્નામ ન શ્લાઘ્યતે ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—અનેક પ્રકારનાં વસ્ત્ર વગેરે પહેરાવવાથી, વિવિધ પ્રકારના રસોથી, ઘણા પ્રકારના લાઘુ લઘાવ્યાથી, વહુ પ્રકારની ક્રીડાઈથી, નામ સ્થાપન, ચૂલાકર્મના કરવાથી, તે પુત્રના આલિંગનથી, તેને તેડવાથી, વિદ્યાના અધ્યાપનથી તથા કર્મકુશલપણના અને ગુણોના આરોપણથી જે પોતાના નંદનને પોતાથી પણ અધિક રાખે છે. માટે તે પિતા, કેમ ઘણાં ઘણાં

नही? अर्थात् पुत्रवालो प्राणी सुखने तथा यशने केम न पामे? ए प्रकार-
नां वचन माणसना मुखयकी सांजली पोताना हृदयने विषे ते सर्व साची
वात मानी तुरत मंत्रीने बोलाव्यो, अने पुत्रप्राप्तिने माटे नरसिंहराजा मं-
त्रीने पुत्र भवानो उपाय पूठवा लाग्यो. त्यारे मंत्रीये कहुं के, हे स्वामिन्!
मैं सांजळ्युं ठे के विचित्र प्रकारना आरुंवरने धारण करतो केटलाएक देशो
मां फरतो फरतो कोइएक योगींद्र पुरुष, आंहिं आपणा गामनी वाहेरनां
वनमां आवेलो ठे. ते योगी सर्व सामर्थ्यवालो ठे, माटे तेनी पासे आप पुत्र
मागो. कारण के तेना सरखो बीनो कोइ प्रौढकार्यकारक पुरुष आ आखा
जरतखंरुमां देखवामां आवतो नयी. ते सांजली नरसिंह राजाये माणस
मोकली ते योगींद्रने सविनय तेडाव्यो, त्यारे ते योगी जुलता हाथीनी
पेठे विद्यामदयी जरपूर थको त्यां आव्यो. पठी तेने प्रौढ आसन नांखी आ
प्युं त्यारे तेनी पर वेठो. पठी तेनो सत्कार करी नमन करी राजाये कहुं
के, हे योगींद्र! आपनी केटलीक शक्ति ठे? त्यारे योगीये कहं के तमार
पुत्रवानुं शुं काम ठे? जखे दुष्करकार्य होय अने तेनी पण जो तमारा मन
मां इष्टा होय तो ते पण कहो? जो तमे कहेता हो, तो नागकन्याने पण हुं
आंहिं वेठांज लावी आपुं, अथवा तमे कहो, तो तमारा रिपुसमूहने तमा
रा चरणमां नमावी दजं? अने तमारा मनमां धारेला अने जे घणाज दूर
होय, ते गज अश्वदिकने पण हरण करी आंहिं सहु देखे एम आपणी आपुं?
ते सांजली विस्मित थयेला राजाये कहुं के ज्यारे एटलुं वधुं कहो ठो. त्यारे
ए सर्व वात तो रहेवा यो, पण हाल एक नागकन्यानेज लावी आपो जोइये?
त्यारे ते योगीये हृदयमां एक क्षणवार ध्यान धरुं, त्यां तो रत्नाजरण जूपित
एवी एक नागकन्या आवी उनी रही अने कहेवा लागी के, हे योगींद्र! मु
ने आपे केम तेडावी ठे? जे इष्टा होय, ते फरमावो. एम कहीं उनी रही.
त्यारे योगीये कहुं के, हे जडे! जेम आ राजा कहे नेम तुं कर. त्यारे ते ना-
गांगना राजा पासे जइ हाथ जोडीने कहेवा लागी के हे स्वामिन्! मने केम
बोलावी ठे? जे आह्वा होय, ते फरमावो. त्यारे राजाये कहुं के, हे म्त्रि! तुं
केम आवी ठो, अने कोण ठो? त्यारे ते बोली के महाराज! हुं नागोडनी
खी हुं. अने आ योगींद्रना बोलावशयी नागलोकयी आवेली हुं. ते पठी
राजाये कहुं के ते तो ठीक. पण तुं शुं करवा आवेली ठो? त्यारे ते बोला-

के ते कांही हुं जाणती नथी. पठी राजाये ते योगीने एवो चमत्कारिक जाणी नागेंद्रकन्याने नमस्कार करी जावानी रजा आपी अने पठी योगी, अने कहेवा लाग्यो के, हे योगीन्द्र ! अहो आप आवा महोटा सामर्थ्यवान् ठो, ते तो मने हाल प्रत्यक्षमांज देखायुं ? एम कहीने ते महायोगीने एकांत स्थलमां बोलावीने पोताना पुत्ररूप स्वार्थने पूठवा लाग्यो. त्यारे योगीये कहुं के वस, एटळुंज काम ठे ना ? अरे हे राजन् ! मारा महिमारूप अंबुधि पासे एवी अणुसमान वातमां ते शुं करवुं ठे ? जेणे समुद्र तरी. वीधो तेने जले चरेला गायत्री खरीना खाडानो ते शो हिंसाव ठे ? कां हिंज नहिं. माटे हे राजन् ! हुं तुने कहुं, तेम कर के जो, तुं कालीचौद शने दिवसे हाथमां उघाकुं खज लइने मध्यरात्रे स्मशानमां आवजे. त्यां ज्वालिनी देवीपासे हुं तुने पुत्र अपावीश ? वली बीजुं पण तुने जे कांइ अजीष्ट ह्मणे, ते अपावीश ? तथा तारी सहायता पण ते देवीना अनुग्रह द्दधी याशे ? ते वचन सांजली अत्यंत खुशी यथेलो राजा कहेवा लाग्यो के, महाराज ! आप कहो ठो, तेम हुं जरूर करीश. एम कही ते योगीन्द्रने विसर्जन केल्यो.

त्यार पठी माहा एवा मंत्रीयो जेला थइ नरसिंह राजाने कहेवा लाग्या के महाराज ! ए योगीना बोलवा पर विश्वास करशो नहिं हो ? कारण के ज गतमां मनुष्यो जे ठे, ते कर्म करी जिन जिन स्वभाववालां होय ठे. तेमां पण आवा योगीयोनो तो विश्वास करवोज नहिं ॥ यतः ॥ कृतघ्नो निर्दयः पापी, परद्रोही विघातकः ॥ रौद्रध्याननरोयोगी, न विश्वासास्पदं सदा ॥ १ ॥ अर्थः—कृतघ्न, पापी, परद्रोह करनार, रौद्रध्यानी एवो योगी नर, निरंतर विश्वास करवायोग्य होतो नथी. राजाये ते वात सांजली कहुं के ठीक ठे, तमे कहो ठो, तेमज करीश.

हवे जे कालिचउदशनो दिवस योगीये केल्यो हतो ते दिवसे राजा मध्यरात्रिये हाथमां उघाडी तरवार लइने स्मशानमां गयो, अने ते योगी पण आव्यो. पठी त्यां ए वेहु जण जेगा थया, अने शुद्धभूमि करी दीवो करी मंजल काढ्युं. पठी योगीये नरसिंह राजाने कहुं के हे राजन् ! दक्षिण दिशां एक वड ठे, ते वडनी शाखामां एक शव बांधेलुं ठे, तेने तुं जखदी जइने लइ आव्य. जो कदाचित् ते शव बोले, तो पण तेने तारे कांइ पण प्र-

रयुत्तर देवो नहिं. एमने एम बोल्याविनाज चाट्युं आवुं, अने कोइथी बी-
तुं पण नहिं. ते सांजली राजा एकदम दक्षिण दिशामां वडपासे जइ ते वड-
नी शाखापर चढी शवने ठोडी खइ ने त्यांथी. चालवा लाग्यो, त्यां तो जे-
सव इतुं ते राजापासेथी जेम इतुं तेमज वडनी माले आवीपातुं बंधाइ गयुं.-
त्यारे राजा विचार करवा लाग्यो के, अरे ! मारी पासे शव इतुं ते, कयां गयुं ?
एम विचारी ज्यां आधुं पातुं जोवे ठे, त्यां तो शवने वडनी मालपर पूर्ववत् :
बंधायेंतुं दीतुं. पातो वली बीजी वार राजा वडपर चढी ते शवने ठोडी
खइ चालवा लाग्यो, तेवामां शवमां रहेलो व्यंतर बोळ्यो के अहो जूपाख !
तारुं नाम जे नरसिंह ठे, ते खोटुंज ठे, कारण के तुं शृगाल समान ठो..
केम के तुं स्वधर्मने ठोडी कुकर्मने करे ठे ! अरे तुं तारा मनोहर अने,
उत्तम एवा स्थानकने मूकीने जेमां जइने स्नान करवुं पडे, एवा आवा-
जयंकर स्मशानमां आव्यो ? तथा वली आ अपवित्र शवने अड्यो ?
वली हे राजन् ! हुं तुने कहुं हुं के जो तुं मने आंहिं मूकीने पाठो नहिं
जा, तो हुं तारा जीणा जीणा कटका करीने तेनुं स्मशानस्थ सर्व जूतोने,
चखिदान करी दइश ? इत्यादिक जयकारक वाक्य कहीने ते व्यंतरे जया-
नक आकारवालां हजारो रूप देखाड्यां, तो पण राजा ज्यारे दोन न पा-
म्यो त्यारे राजाना निर्जयपणारूप साहसने जोइने तुष्टायमान थयेला ते
व्यंतरे कहुं के, हे राजन् ! जे कार्यने तुं निश्चे करवा वेगो ठो, ते कार्यमां तुं
निश्चल ठो. अर्थात् ते धारेला कार्यमां कदाचित् जय उत्पन्न घाय ठे, तो प-
ण ते कार्यथांथी तुं पाठो पग करतो नथी ? ते माटे तारा आवा पराक्रम
थी हुं तुष्टायमान थयेलो तुं नेथी एक तुने सत्यवचन कहुं हुं, ते सांजल.
हे राजन् ! तुं तो सरल ठो तथा पुत्रार्थी ठो, परंतु आ योगी जे ठे, ते तां
ठग ठे अने तुने ठगवा इछे ठे. तेनुं करेलुं आ बधुं खोटुं ठे, तुने जे नागेंड-
नी स्त्री देखाडी, ते पण गेंडजालिक विद्याथी चतावी ठे, तेथी हे नाइ ! तुं
विश्वास पांम्यो, परंतु वस्तुतः ते सर्व असत्यज ठे. ते योगी तारा शरीरनुं
चखिदान दइने थमोने साधवा इछे ठे, माटे दुर्जनशिरोमणि एवा ते योगी
इने तारे दूरथीज त्याग करवो जोइये ॥ यतः ॥ दुर्जनानां कंदसानां, समा-
श्रुतिर्नवेत्सदा ॥ उपानन्मुग्यजंगोवा, दूरतोवा विसर्जनम् ॥ १ ॥ मृगमीन-
सङ्गतानां. तृणजलसंतोषविहितपृच्छीनाम् ॥ सुब्धकर्षावपिशुना, नि-

के ते कांही हुं जाणती नथी. पठी राजाये ते योगीने एवो चमत्कारिक जाणी नागेंद्रकन्याने नमस्कार करी जावानी रजा आपी अने पठी योगीं डने कहेवा लाग्यो के, हे योगींन्द्र ! अहो आप आवा महोटा सामर्थ्यवान् ठो, ते तो मने हाल प्रत्यक्षमांज देखायुं ? एम कहीने ते महायोगीने एकांत स्थलमां वोलावीने पोताना पुत्ररूप स्वार्थने पूठवा लाग्यो. त्यारे योगीये कह्युं के वस, एटवुंज काम ठे ना ? अरे हे राजन् ! मारा महिमारूप अंबुधि पासे एवी अणुसमान वातमां ते शुं करवुं ठे ? जेणे समुद्र तरी लीधो तेने जले चरेला गायत्री खरीना खाडानो ते शो हिसाव ठे ? कां-हिंज नहिं. माटे हे राजन् ! हुं तुने कह्युं, तेम कर के जो, तुं कालीचौद शने दिवसे हाथमां उघारुं खड लइने मध्यरात्रे स्मशानमां आवजे. त्यां ज्वालिनी देवीपासे हुं तुने पुत्र अपावीश ? वली वीजुं पण तुने जे कांइ अजीष्ट हशे, ते अपावीश ? तथा तारी सहायता पण ते देवीना अनुग्रहथी थारे ? ते वचन सांजली अत्यंत खुशी थयेलो राजा कहेवा लाग्यो के, महाराज ! आप कहो ठो, तेम हुं जरूर करीश. एम कही ते योगीं-डने विसर्जन कस्यो.

त्यार पठी माहा एवा मंत्रीयो जेला थइ नरसिंह राजाने कहेवा लाग्या के महाराज ! ए योगीना वोलावा पर विश्वास करशो नहिं हो ? कारण के ज गतमां मनुष्यो जे ठे, ते कमें करी जिन जिन स्वभाववालां होय ठे. तेमां पण आवा योगीयोना तो विश्वास करवोज नहिं ॥यतः॥ कृतघ्नो निर्दयः पापी, परद्रोही विघातकः ॥ रौद्रध्याननरोयोगी, न विश्वासास्पदं सदा ॥१॥ अर्थः—कृतघ्न, पापी, परद्रोह करनार, रौद्रध्यानी एवो योगी नर, निरंतर विश्वास करवायोग्य होतो नथी. राजाये ते वात सांजली कह्युं के ठीक ठे, तमे कहो ठो. तेमज करीश.

हवे जे कालिचउदशनो दिवस योगीये कह्यो हतो ते दिवसे राजा मध्यरात्रिये हाथमां उघाडी तरवार लइने स्मशानमां गयो, अने ते योगी पण आव्यो. पठी त्यां ए वेहु जण जेगा थया, अने शुरुजूमि करी दीवो करी मंजल काढ्युं. पठी योगीये नरसिंह राजाने कह्युं के हे राजन् ! दक्षिण दिशामां एक वड ठे, ते वडनी शाखामां एक शव बांधेलुं ठे, तेने तुं जलदी जइने लइ आव्य. जो कदाचित् ते शव वोले, तो पण तेने तारे कांइ पण प्र-

रयुत्तर देवो नहिं. एमने एम वोढ्याविनाज आढ्युं आवुं, अने कोइथी बी. तुं पण नहिं. ते सांजली राजा एकदम दक्षिण दिशामां वडपासे जइ ते वडनी शाखापर चढी शवने ठोडी लइ ने त्यांथी चालवा लाग्यो, त्यां तो जे सव हतुं ते राजापासेथी जेम हतुं तेमज वडनी माले आवीपातुं बंधाइ गयुं. त्यारे राजा विचार करवा लाग्यो के, अरे ! मारी पासे शव हतुं ते कयां गयुं ? एम विचारी ज्यां आधुं पातुं जोवे ठे, त्यां तो शवने वडनी मालपर पूर्ववत् बंधायेलुं दीतुं. पातो वली बीजी वार राजा वडपर चढी ते शवने ठोडी लइ चालवा लाग्यो, तेवामां शवमां रहेलो व्यंतर वोढ्यो के अहो जूपाळ ! तारुं नाम जे नरसिंह ठे, ते खोटुंज ठे, कारण के तुं शृगाल समान ठे. केम के तुं स्वधर्मने ठोडी कुकर्मने करे ठे ! अरे तुं तारा मनोहर अने, उत्तम एवा स्थानकने मृकीने जेमां जइने स्नान करवुं पडे, एवा आवा. जयंकर स्मशानमां आव्यो ? तया वली आ अपवित्र शवने अढ्यो ? वली हे राजन् ! हुं तुने कहुं हुं के जो तुं मने आहिं मृकीने पाठो नहिं जा, तो हुं तारा जीणा जीणा कटका करीने तेनुं स्मशानस्थ सर्व जूतोने, बलिदान करी दइश ? इत्यादिक जयकारक वाक्य कहीने ते व्यंतरे जया. नक आकारवालां हजारो रूप देखाड्यां, तो पण राजा ज्यारे दोऊ न पा. म्यो त्यारे राजाना निर्जयपणारूप साहसने जोइने तुष्टायमान थयेला ते व्यंतरे कहुं के, हे राजन् ! जे कार्यने तुं निश्चे करवा वेगो ठो, ते कार्यमां तुं निश्चल ठो, अर्थात् ते धारेला कार्यमां कदाचित् जय उत्पन्न थाय ठे, तो पण ते कार्यथांथी तुं पाठो पग करतो नथी ? ते माटे तारा आवा पराक्रम थी हुं तुष्टायमान थंयलो तुं तेथी एक तुने सत्यवचन कहुं हुं, ते सांजल. हे राजन् ! तुं तो सरल ठो तया पुत्रार्थी ठो, परंतु आ योगी जे ठे, ते तो ठग ठे अने तुने ठगवा इष्टे ठे. तेनुं करेलुं आ बधुं खोटुं ठे, तुने जे नागेंद्रनी स्त्री देखाडी, ते पण ऐंद्रजालिक विद्याथी बत्तावी ठे, तेथी हे जाइ ! तुं विश्वास पांम्यो. परंतु वस्तुतः ते सर्व असत्यज ठे. ते योगी तारा शरीरनुं बलिदान दइने थसोने साधवा इष्टे ठे, माटे दुर्जनशिरोमणि एवा ते योगी इने तारें दूरथीज त्याग करवा जोइये ॥ यतः ॥ दुर्जनानां कंटकानां, समाश्रितैवेत्तदा ॥ उपानन्मुग्वजंगोवा, दूरतोवा निसर्जनम् ॥ १ ॥ मृगमीन. नक्षत्रानां. तृणजलसंनोपविहितशुनीनाम् ॥ सुदधकधीवरपिशुना, नि.

*કારણવૈરિણોજગતિ ॥ ૨ ॥ ક્રુદ્ધાઃ સ્વદ્વાય કાર્યાય, મહતાં વ્યસનૈવિણઃ ॥
 મદ્ધિકાણામજાવાય, કુષ્ઠી સૂર્યાસ્તમીહતે ॥ ૩ ॥ નીચેષુ જંતુષુ પ્રાયો, રંજ્ય
 તે સ્વામિનાં મનઃ ॥ યાદૃગ્ તૈલેન તેજસ્વી, દીપસ્તા દગ ન સર્પિષા ॥ ૪ ॥
 અર્થઃ—દુર્જનોનો અને કાંટાનો સ્વજાવ સરસોજ હોય છે, માટે તે વેદુનો
 ઉપાને કરી મુખજંગ કરવો. અથવા તેનો દૂરથી ત્યાગ કરવો ॥ ? ॥
 મૃગ, મીન અને સુજન, એ ત્રણે જણ તૃણ, જલ, અને સંતોષ, તેણે કરી
 નિવૃત્તિ પામેલા છે, તો પણ તે ત્રણમાં એકનો વૈરી લુબ્ધક, ઘીજાનો વૈરી
 ધીવર, અને ત્રીજાનો વૈરી ચામીયો. આ ત્રણ જણ તે ત્રણના જગત્ને વિષે
 નિષ્કારણજ વૈરી થાય છે ॥ ૨ ॥ વહી ક્રુદ્ધ પ્રાણી છે, તે પોતાના સ્વદ્વા
 કાર્ય થાવા માટે મહોટા જનને દુઃખ દેવાની ઇચ્છા કરે છે. કેની પેઠે ?
 તો કે, જેમ પોતાના સડેલા અંગો પર માછીયો ન વેસે, તે માટે કુષ્ઠી
 પુરુષ, સૂર્યના અસ્તપણને ઇચ્છે છે ? એટલે જે કુષ્ઠી હોય છે તે એમ વિ-
 ચારે છે, કે જો સૂર્ય આશ્રમી જાય, તો મારા અંગોપર માછીયો આવતી
 વંધ થાય ॥ ૩ ॥ નીચ એવા મનુષ્યને વિષે તેના અધિકારીયોનું મન રાજી
 થાય છે, કેની પેઠે ? કે દીપક, જેવો તેલથી પ્રકાશ કરે છે, તેવો ઘૃતથી ક
 રતો નથી ॥ ૪ ॥ માટે હે રાજન્ ! તે સ્વલ એવા યોગીશ્વરનો તું વિશ્વાસ ક
 રીશજ નહિં. અને પુત્રને માટે જે તું પ્રયત્ન કરે છે, તે પણ હવે કરીશ નહિં.
 અને જા. હું તુને એક વચન આપું હું, કે આજથી સાતમે દિવસે તારી સ્ત્રી
 ને સૂર્યનું સ્વપ્ન આવશે, અને એ એંધાણીથી તું જાણજે જે તારે કુલદીપક પુ-
 ત્ર જરૂર થાશે, તેમ ઠતાં પણ કદાર્ચિત તું આ શવ લઈ જાવા વગેરેના પ્રય
 ત્નને ઠોડ્ય નહિ અને યોગી પાસે આ શવને લઈ જા. તો પણ આટલું તો
 ધ્યાનમાંજ રાખજે કે જો તે યોગીંદ્ર તારી પાસે તારી તરવાર માગે,
 તો તેને સર્વથા આપવી નહિં. જો તારા હાથમાં તરવાર હશે, તો મારી
 સહાયતાથી તે યોગીને તું જરૂર જીતીશ ? એ પ્રકારનાં શવગત વ્યંતરનાં
 વચન સાંજલી તે વચન ધ્યાનમાં રાખી, શવને લઈ તે યોગીપાસે આવ્યો.
 પછી તે શવને યોગીએ વતાવેલા સ્થલમાં મૂકી રક્તચંદન તથા રાત્રી
 કળેરનાં પુષ્પોથી તેનું પૂજન કરી મંચલમાં મૂક્યું. પછી તે યોગી નરસિંહ
 રાજાને કહે છે કે, હે રાજન્ ! તારા હાથમાં જે આ તરવાર છે, તે મારા
 હાથમાં આપ. ત્યારે રાજા પેલા વ્યંતરનું વચન મંતારીને વિચારવા સાગ્યો

जे मने व्यंतरे तेना हाथमां तरवार देवानी ना कही ठे. माटे ते आपवी नही ? एम विचारी योगींझने कहेवा लाग्यो के, हे योगींझनाथ ! सुजट जनने पोतानो हथीयार तो कोझने आपवोज नहिं. कारण के तेने अचानक कांझक जो आफन आवे, तो ते हथीयारयीज मटे ठे ? माटे आ तरवार हुं आपने आपीश नही. ते सांजली योगींझ बोड्यो के, हे राजन् ! जाजुं वोख वुं मूकी दे अने ते तरवार मुने आप. कारण के तुंतो ते तरवारनोज स्वामी ठां, पण हुं तो तारो पण स्वामी तुं, अने हुं ज्यारे तारुं रक्षण करवा वेठो तुं, त्यारे तारे कोनी वीक ठे ? ते कहे. अने मारे तो मंत्र साधवाने माटे लाढाना हथीयारनी अपेक्षाज ठे, अने तारे कांझ तेनी जरूर नथी. ए वचन सांजली राजा कहे ठे के, हे तपस्वी महाराज ! हुं आ तरवार लड ज्यारे आंहिं जजो रहेलो तुं, त्यारे तो देव पण मारी पर अने तमारी पर कोप करवाने समर्थ नथी. तो धीचारा छुड व्यंतरो तो शुंज करवाना ठे ? माटे आप खुशीची मंत्रसाधना साधो. आम कहेवार्थी ते योगीनो स्वार्थ सिद्ध न थयो तेथी तेणे तेने घणी रीते समजाव्यो, पण ते व्यंतरनुं वाक्य याद राखी राजाये ते योगीनुं एक पण वाक्य मान्युं नहिं अने ठेवट पोता नी तरवार नज आपी. त्यारे तो जेम दुग्ध पान करावी उठेरेलो सर्प पोता ना स्वामीने करडवा तैयार थाय, तेम अत्यंत क्रोधांध थयेलो ते छुष्ट योगीं झ कहेवा लाग्यो के, हे कूरराजा ! आवी रीतनी मद्दोटी मडेनत मारी पासे करावी अने जराक जेटवुं आ तरवार देवारूप मां वचन ठे ते पण मानतो नथी ? एवी रीते वक्तो थको पोतानी पासे एक खड्ग हतुं, ते लडने योगी राजानी सामो दोड्यो. पडी तेने पोतानी सामो आवतो जोझने राजा कहे ठे के, हे योगींझ ! तुं मने मारवा आव्यो, ते जाण्युं, पण तुने हुं प्रार्थना करी कहे तुं के तुं मारी दृष्टिची आघो जा. कारण के कपायवस्त्र पहरी योगीना वेषन धारण करतार एवा तारी पर माराची घा थाय तेम नथी ? अर्थात तुं सिंगधारी योगी ठो, माटे हुं साचार तुं, कदाचित् जो अन्यवेषधारी दूत तो तो हुं सर्व तारुं जोर घतावी आपन ? माटे तारा जीवित सामुं जोझने जे रस्ते मारी सामो आव्यो, तेज रस्ते पात्रो तोर तेकाणे जड वेस. अने हे भूत ! आवो योगीनो वेश धारण करी हुं जेवा भर्माजनने सर्गीने तुं केटला क फास जीवताना ठो ? हुं तो तुने दाखज यमराजाना घग्नी अनिधि करा

२७४

कारणवैरिणोजग

मदिकाणामजाव

तेस्वामिनां मन

अर्थ:-दुर्जनोने

उपाने करी ५

मृग, मीन ४

निवृत्ति पामे

धीवर, अने

निष्कारणज

कार्य थाव

तो के, डे

पुरुष, ५

चारे ठे,

बंध था

याय ते

रतो

रीश

अने

ने

व

५

तो त

सहायक

वचन सां

पठी ते शवने ५

कणेरनां पुण्योथी ५

राजाने कहे ठे के, हे

आयमां आप त्पारे राजा ५

ने सावधान तुं, पण धर्मवेष धारण करनार थइ बे
 हे पापी ! मारा शरीरथीज ते वेतालने प्रसन्न करी
 इष्टा करे ठे ! तेथी एक समजाय ठे के तुं आ लोकन
 पापनी शैलीने पण जोतोज नथी ? आवां राजानां
 विचार करवा लाग्यो के, अरे ! आ मारी हजत वा
 णी ? वली पण विचारवा लाग्यो के जे कार्य माटे
 स्यो, ते कार्य तो मारुं जरा पण पार पड्युं नहिं !
 थयो थको पश्चात्ताप पामी पोताना हाथथी खड
 डी नरसिंहराजाने कहेवा लाग्यो के, हे शूरवी
 थी मारा हृदयमां जे अज्ञान हुतुं ते सर्व नाश
 घडी मने सत्यासत्य पदार्थ सर्व देखवामां अ
 खराब जनोनी संगतिथी नटक्यो, हाल हवे
 उपलब्ध थयो ? ते माटे गुरु पासे जइ तमने
 ण करी परजव साधवाने माटे यत्न करीश ? अने
 होदो अपराध कस्यो, ते क्षमा करजो. अने एक हु
 के गुरु परंपराये आवेलो व्रणसंरोहण नामनो आ ए क
 तेने दुष्टकर्मथी निवृत्त करवाना उपदेशदायक एवा
 सांजली राजा कहे ठे के, हे योगींद्र ! तमारा सरखा
 म तमे कहो ठो, तेमज करवुं घटे ठे, अने माराथी जे
 कहेवाणां होय, ते माफ करवां. एम कही लेणे मणिनी
 पूढी लीधो अने ते मणि पण लीधो. पठी प्रातःकालने वि
 क्षमापन करी परमार्थ साधवामां जेनां चित्त बंधाइ गयां ठे,
 पोत पोताने स्थानके गया. पठी राजाये घेर आवी ते वनेलो वा
 रेने कही, ते सांजली सहु कोइ खुशी थया. अने नगरीने
 उत्सव थयो. नगरस्थ सर्व लोक अत्यंत उत्साहित थयां.
 हवे अग्यारमा अरण देवलोकमां पूर्णचंद्रराजा जे देवता थयो
 त्यांथी च्यवीने आ नरसिंह राजानी स्त्री गुणमाला नामा जे राणी
 तेना उदरसरोवरने विषे वेतालने मट्या पठीना सातमा दिवसनी रात्रे
 पुत्रपणाये अवतस्यो. त्वारे ते गुणमाला राणीये स्वप्नने विषे निर्मल ए

रत्नकोष जाग सात पृथ्वी चंद्र अने गुणमागरनुं चरित्र.

१५३

करनार थड वेगो वें नरत जागी अने प्रजातने विषे ते स्वप्ननी वात राजाने कहे-
 लने प्रसन्न करी तुं ! तारे नयनने आनंद देनार एवो एक उत्तम पुत्र प्रगट
 के तुं आ लोकना श्री हृथ ! तारे नयनने आनंद देनार एवो एक उत्तम पुत्र प्रगट
 गावां राजानां आ आपन अर्चनी मेघना समागमे करी जेम मयूर दर्पायमान
 हृजत वाद आपीश नही. एम हृथने प्राप्त थड, अने पोताना गर्जन प्रयत्ने करी
 माटे मूकी दे अने ते तरवम करतां सातमा मासमां पागो राणीने एवो दोहद
 ठो, पण हुं तो तारो पण सैन्यसमूहे सहवर्त्तमान राजलीला करुं ? अने
 तुं, तारे तारे कोनी वीक कं ? ते वात राजाये जाणीने सामंत, मंत्री,
 लोढाना हृथीयारनी अपेक्षी सर्व सेनाने एकठी करी, अने तेना नायकप-
 चन सांजलो राजा कहे ठे ला राणीनी योजना करी. राजा पण पोते
 ज्यारे आंहिं उजो रहेलो तुंरी सुहृद लोकोये समन्वित थको राणीनी पा-
 कोष करवाने समर्थ नथी. की पुरुषने सर्व कांहिं करवुं पडे ठे ॥ यतः ॥
 माटे आप खुशीथी मंत्रस्वार्य, तर्कि दानं यत्र वेलात्रिलंबः ॥ का सा प्रीति
 सिद्ध न थयो तेथी तेणे कं सौख्यं यत्र कोऽप्यंतरायः ॥ १ ॥ अर्थः—जे आ
 याद राखी राजाये ते योजना कार्यमां विचार करवो पडे, ते आझा शेनी ?
 नी तरवार नज आपी. न आपतां विलंब थाय, अथवा एम कहेवाय के हा,
 ना स्वामीने करडवा थ्यी. ने दान शेनुं ? जे प्रीतिमां कोइ पण प्रकारनी प्र-
 ड कहेवा लाग्यो केत प्रीति पण शा कामनी ? अने जे सुखमां कोइ पण प्र-
 करावी अने जराकावे. ते सुख शा कामनुं ?
 नथी ? एवी रीते मदनमन हाथीपर वेठेली, घणाक आमात्योये परिवृत,
 राजानी सामोजाउये सेवन वी, तरुणीना गणोये प्रार्थना करायेली, अनं
 के, हे योगींती, वंदिजनो ये स्तुति करायेली, परम प्रमोदने पामेली,
 कहुं तुं के प्रमाला राणी, मिमडाना अरण्यमां गड, अने त्या यथेष्ट
 वंयने श्री करवा लागीं एक रमणीनुं करुणशब्दयुक्त रुदन
 सिंगधा ते राणी सिंह गजाने कहेवा लागीं के, हे स्वा-
 तो ते! आ शब्द काइक विद्याधरी विलाप करी रुदन कर
 जे रुशे. माटे जड तेना काइक उपकार आपण करिये तो नारुं ?
 ॥ शाखं बाधाय दानाय, धनं धर्माय जीवनम ॥ वपुः परोपकाराय, धार
 येनि मनीषिणः ॥ ॥ अर्थः—मनिमान् पुरुषो जे उ, ते शाखने बाध माटे,

ધનને દાન માટે, જીવનને ધર્મ માટે અને શરીરને પરોપકાર માટે ધારણ કરે છે ॥ ૧ ॥ એમ પરસ્પર કહેતાં કહેતાં તે વેદુ સ્ત્રી પુરુષ, જ્યાં કરુણશબ્દથી રુદન થાતું હતું, તેને અનુસારે ત્યાં ગયાં. ત્યાં જઈ જોવે, ત્યાં તો કોઈ એક શત્રુના કરેલા પ્રહારોથી વિકલ એવા વિદ્યાધરને દીઠો. અને તેની પાસે દીન જેનું મુખ છે તથા રુદન કરતી એવી એક વિદ્યાધરીને દીઠી. તે વેદુને જોઈને નરસિંહ રાજાએ ડુઃખિત એવા તે વિદ્યાધરનું યોગીંદ્રના આપેલા મણિના જલથી પ્રક્ષાલન કર્યું. ત્યાં તો તે વિદ્યાધર ચૈતન્યયુક્ત થઈ જઈ હર્ષાયમાન થયો ઘ્ર્કો વિસ્મય પામી તે રાજાને કહેવા લાગ્યો, કે અહો ! હાલમાં તો અમારો મહોટો પુણ્યોદય થયો લાગે છે ? નહિં તો આપ સરસ્વા સુજન પુરુષોનો આવા જંગલને વિષે સમાગમજ ક્યાંથી થાય ? તે સાંજલી રાજા કહે છે કે, અરે ત્રાઈ ! તમારા જેવા સુઙ્ગ પુરુષો તો વિધાતાએ પુણ્યના અણુર્જથીજ વનાવેલા છે. અર્થાત્ પુણ્યરૂપ શરીરવાલાજ વનાવ્યા છે. તે ઠતાં પણ તમોને આવું ડુઃખ તે ક્યાંથી થયું ? વલી પણ કહે છે કે, હે સુઙ્ગ ! ડુઃખ પણ હોય ? કેમકે સંપત્તિ અને વિપત્તિ એ બે વાનાં મહાન્ પુરુષોને આ વ્યાજ કરે છે. તે કાંઈ હીનજનને આવતાં નથી. જુર્ઝ. ક્લય તથા વૃદ્ધિ, એ વેદુ વાનાં ચંદ્રમાનેજ હોય છે, અને વીજા તારાઈ તો ઘણા છે, પરંતુ તેને કાંઈ હોતાં નથી. તોપણ હે ત્રાઈ ! આપના ડુઃખની વાત તો સવિસ્તર મને કહો. ત્યારે વિદ્યાધર કહેવા લાગ્યો કે, હે સજ્જન ! સાંજલો.

દેવતર્જયે યુક્ત એવા વૈતાલ્ય નામા પર્વત ઉપર તે પર્વતની ઉત્તરશ્રેણિયે રત્નધર્મ નામક એક પુર છે, તેમાં જયંત નામા રાજા રાજ્ય કરે છે, તેનાં જય વેગ નામા હું પુત્ર હું. વિદ્યા તથા પિતૃવલ તેણે કરી હું ઉદ્ધત હું. હવે તેજ વૈતાલ્ય પર્વત ઉપરની ઉત્તર શ્રેણીમાં વલી વીજું અર્ધૂર્વ, કુંનપુરનામા એક પુર છે. તેમાં દર્પધર નામક રાજા રાજ્ય કરે છે, તેને મદારા પિતાએ મદારી રત્ન નામની વહેન આપી. ત્યાર પછી કોઈ નિમિત્તિયાએ આવીને કહ્યું કે, તમે દર્પધર રાજાને કન્યા તો આપી, પણ તેનું આયુષ્ય અદ્ય છે, માટે તમારી કન્યાને થોડાજ દિવસમાં વેધવ્ય આવશે ? તે સાંજલી વહેમમાં પડેલા મારા પિતાએ તે કન્યા વીજા અચલપુરના રાજા અનંગવેગ નામા વિદ્યાધરને આપી. તે વાત સાંજલી કોપાયમાન થયેલો દર્પધર રાજા, મારા પિતા સામો લડવા માટે તૈયાર થયો. પછી ત્યાં તેની માથે મહોટો

संध्याम थयो. तेमां मारा पिताये नत्काल ते दर्पधर राजाने यम राजानी से-
वा करवा पडोंचाडी दीधो. नदनंतर पोताना पितानुं वेर लेवाने छठतो ए-
वो तेना पुत्र, मने दुःशमननो पुत्र जाणी मनेज मारवानुं ठिड शोधतो थ-
को सर्वत्र घणा दहाडा आडो अवलो पग्निमण करवा लाग्यो. हवे एक
दिवस हुं आ मारी स्त्रीये सद्वर्त्तमान आपना नगर आगलना वनने विषे
क्रीडा करवा आव्यो. प्रमत्त थड् क्रीडा करतो मुने जोडने त्यां ठिड पामी
आकरा प्रहारोये करी मुने आर्वी रीते मारीने ते जार्गी गयो. आ प्रमाणे
मार पडवार्थी हुं आंदिं निश्चेष्ट थड् पंडलो हतो, अने आ मारी स्त्री मने
आर्वी दशामां जोड दुःख पामी रुदन करे ठे. ते वात सांजली राजा बो-
ल्या के, अरे! सारा माणसने प्रमत्तपणामां पंडला जीव पर जे घा करवो, ते
उचितज नहिं. हवे जयवेग विद्याधर कहे ठे के, हे राजन्! आर्वी आपत्ति
मां पण आप जेवा सुद्ध जनना मुने समागम थयो? तेथी मुने आनंद थ
यो ठे. पठी राजाये तेना मत्कार कव्यो. तथा तेनी स्त्री विद्याधरी पण आ
र्वी रीते पोताना स्वामीने स्वस्थ करवा रूप चमत्कार जोडने विस्मय पामी.
पठी ते वेदुजणने साथे लड् राजा पोतानी स्त्रीना दोहद पुरा करी घेर
आव्यो अने केटलाएक दिवस तेने राख्यां. त्यां विद्याधरे कळुं के, मद्हा
राज! हवे असेने असाग स्थानपर जावानी आडा आपा. त्यां राजाये
नेने रजा आर्षी. पठी विद्याधर तथा तेनी स्त्री ए वेदुजण पोताना स्थान
प्रत्ये गयो.

हवे ते राणीये सप्तय पूर्ण थये ठते एटले नवमास पूर्ण थये थके सु-
चित्रसमा नारा प्रकाशमान तणा सुरोचित एवा पुत्रने प्रसव्यो. ते प्रन्ता
ना तंर करी युक्त, मनोहर, कमलनी पांखडी सनान नेत्रवाला एवा पुत्रने
जोडने राणीने, कांइ पण प्रसववेदना जगाणी नहिं. पठी पुत्र उत्पन्न थवा
थी सुसुखा नामा दासीये आर्षी राजा पाने वधामणी स्वार्षी. राजाये ए
वधानणी नांजली एक माघाना मुकुट शिवाय स्वांगगत जे कांइ आनं-
णो हुता, ते सर्व नेने आर्षी दीधो. ते वयत चानक जनने मोहोटां दानो
अपाव्यां. चंदीलानेची चंदीवानोने ठोडी मृश्या. आग्या नाममां वधाड
देवगरी. हवे प्रथम ज्योरे पुत्र गनेमां गयो हुता त्यां राणीये स्वप्नमां सूर्य

જોયો હતો, તથા સાતમે મહીને સેના સહિત રાજલીલા તથા વનક્રીડા કરવાનો દોહદ ઉત્પન્ન થયો હતો, તેથી તે પુત્રનું નામ સ્વજનોની સમક્ષ “સૂરસેન” એવું પાડ્યું. નરસિંહ રાજાને પુત્ર થયો સાંજલી જે સમયને વિષે પ્રહાર પામી પડેલા જે વિદ્યાધરનું રક્ષણ કરેલું હતું તે જય વેગ નામા વિદ્યાધર, રવિકાંતા નામા પોતાની સ્ત્રીએ સહિત ત્યાં આવ્યો. અને તેને તે રાજાના અશ્રુત કુમારને જોઈને અત્યંત હર્ષાયમાન થયો. અને પોતાના જૂપણોએ કરી તેને સર્વાંગ જૂષિત કહ્યો. વિદ્યાધરી પણ રાણી પાસે આવી પુત્રનો હર્ષ કરી કહેવા લાગી કે, હે સખિ ! મુને પણ હાલ ગર્જ ઠે, તે જોઈને એક નૈમિત્તિકે કહેલું ઠે, કે જો તમારે કન્યા આવે, તો તે કન્યા તમે નરસિંહ રાજાના સૂરસેન નામા પુત્રને આપજો. માટે હે વહેન ! જો મારે કન્યા આવશે તો તે કન્યા હું તમારા સૂરસેન પુત્રનેજ આપીશ, એમાં સંશય રાખશો નહિ. અને જો પુત્ર આવશે તો તો કાંઈ ઉપાય નથી. એ સાંજલી રાણી કહેવા લાગી કે, હે પ્રિયસખિ ! આપણે વેલુ એકજ ઠેયે. માત્ર શરીર રચીજ બુદ્ધિ ઠેયે. માટે જેમ તમને રુચે ઠે, તેમ મને પણ રુચે ઠે. એમાં કાંઈ નિષ્ણ વિચારણીય નથી. એમ કહીને રાણીએ તેને ખાન, પાન, દાન અને માનથી અત્યંત સત્કાર કહ્યો. તેમ નરસિંહ રાજાએ પણ તે વિદ્યાધરનો સારી રીતે સત્કાર કહ્યો. પછી રાણી અને રાજા, વિદ્યાધરી અને વિદ્યાધર, એ ચારે જણ પરસ્પર અમૃતે જાણે સીંચ્યાં હોય નહિ ? એવી પ્રીતિલતાને અધિક વધારવા લાગ્યાં ॥ યતઃ ॥ દદાતિ પ્રતિગ્રહાતિ, ગુહ્યમાચ્છાતિ પૃષ્ઠતિ ॥ ઝુંકે જોજયતે ચાપિ, પદ્વિધં પ્રીતિલક્ષણમ્ ॥ અર્થઃ—ગ્રહણ કરે અને પાતું આપે, ગુહ્ય વાત કહે અને વલી પૂઠે, જમે તથા જમાડે, એ ઠ પ્રકારે પ્રીતિનું લક્ષણ હોય ઠે. એવી રીતે પ્રીતિમાં વધારો કરી વિદ્યાધર અને તેની સ્ત્રી એ વેલુ જણ પોતાના વૈતાલ્ય પર્વત પ્રત્યે ગયાં. અને ત્યાં સુધે કરી પોતાના રાજ્યજોગને જોગવવા લાગ્યાં.

હવે પૂર્વજન્મે જે પૂર્ણચંદ્રની સ્ત્રીનો જીવ અગ્યારમા અરણ દેવલોકમાં પૂર્ણચંદ્રની સાથે દેવતા થયો હતો, તે ત્યાંથી ચર્ચીને જયવેગવિદ્યાધરની સ્ત્રી જે રવિકાંતા વિદ્યાધરી ઠે, તેના ઉદરને વિષે પુત્રીરૂપ થઈને ઉત્પન્ન થયો. હવે જ્યારે તે ગર્ભ ઉદરમાં આવ્યો, ત્યારે તેની માતાએ સ્વપ્નને વિષે ઉત્તમ જ સર્વિંદુની સમાન ઠે માંતી જેમાં, અને પોતાની કાંતિયે કરી પ્રકાશ કરી ઠે

दिशाउं जेणे, बली प्रत्येक मोतीनी साथे एकं एक मणि रहेलो ठे जेमां, एवो एक मोतीना हारने दीवो. ते जोड पोताना स्वामीने कशुं अने गर्जनं पोषण करवा लागी. एम पोषण करतां करतां दश मास पूरा होवार्थी तेने एक उत्तम कन्या प्रगट थइ. रक्तकमल सरखा हस्तपादवाली, कमल सरखां नेत्रवाली, पूर्णचंद्र समान मुखवाली ते एवी कन्याने जोड माता पिता अत्यंत हर्षायमान थयां, अने तेना पिताये जेम पुत्र प्रसव थाय, ते जन्ममहोत्सव करावे, तेम पोताना गाममां महोत्सव कराव्यो. हवे ज्यारे ते कन्या गर्जमां रहि हती, त्वारे रविकांताये स्वप्नमां मुक्तानो हार जोयो ह तो, तेथी ते कन्यानुं नाम पण 'मुक्तावली' पाडयुं. पठी सूरसेन कुमार तथा मुक्तावली कन्या ए वेहु बालक पोत पोताना माता पिताने त्यां धाव मानाये पोषण कन्यां ठतां, कालानुक्रमे युवावस्थाने प्राप्त थयां. साधुना अने श्रावकता जक्त, सर्व जनने आनंद देनार. एथां ते वेहु जण थयां. हवे पोतानी रविकांता स्त्रीये प्रथम नरसिंहराजानी स्त्रीने कशुं हतुं के मारे जो कन्या प्रगट थाले, तो हुं तमारा सूरसेन पुत्रने आपोश. तो ते प्रमाणे वाग्दानार्थी तथा प्रीतिर्था वंधायेलो होवार्थी ते जयवेग विद्याधर, शोभायमान धारण कन्यां ठे केयूर कुंकुम अने मुकटो जेणे एवा केटलाएक विद्याधराने साथे लडने पोतानी मुक्तावली नामा कन्याने सूरसेन कुमार साथे परणाववा माटे आकाशमार्गे चाल्यो, तेथी आकाश सर्व वैमानोथी आष्टा दिन थइ गयुं. अने अनुक्रमे ते मिथिलानगरीमां आव्यो. नरसिंह राजाये पण पोताना पुत्रनी साथे कन्या परणावा माटे सैन्यसहित आवेला ते जयवेग विद्याधरने महोटा उताग आप्या. अने पोतानी मिथिला नामा नगरीने पण शणगारी दीधी, तेथी जाणे ते स्वर्गपुरीज होय नहि? तेथी शोभावा लागी. ते वस्तुत ए गाममां जे वाणिवाउं रहेता हता, तेउये पोतानां हाटो शणगाव्यां. अने नर्तकीयो नाचवा लागी, गायकां गावा लाग्या, विविध प्रकारनां वाद्यो वागवा लाग्यां, जूचरी अने गेचरी गावा लागीयो. आ प्रमाणे ते नगरमां महोटा महोत्सव थवा लाग्यो अने त्यां सभमं रूप पण सुशोभित यनाव्यो. हवे तेम करतां ज्यारे सभनमय आव्यो, त्वारे महोटी रुझिना विस्तारे करी पोतानी मुक्तावली कन्यानां विद्या जयवेग विद्याधरे सूरसेनकुमार साथे कन्या. तेना पाणिप्रदण वस्तुत पड्यो कन्या.

दानना समयमां कोटि सुवर्ण अने कोटि रत्न आप्यां. एवी रीते प्राणस मान वल्लभ एवी पोतानी कन्याने परणावी पोतानी स्त्रीये सहवर्त्तमान ते विद्याधर, अत्यंत प्रसन्न थइ पोताना नगरप्रत्ये आव्यो. सूरसेन कुमारे पण पूर्वजन्मना प्रेमथी मुक्तावली नामा पत्नीने तेना माता पिताथी जुदा पड वाना दुःखथी दुःखित थयेली जाणीने गीत, नृत्य, पत्रछेदादिक अनेक कलाउना विज्ञानोये करी ते दुःखथी मुक्त करी.

हवे एक दिवस मुक्तावलीये सूरसेन कुमारने कह्युं के, हे स्वामिनाथ! मारा मनना विनोदने माटे कांश्क नविन प्रश्नो पूगो? ते सांजली कुमार कहे ठे के ठीक द्यो, हुं प्रश्न करूं ॥ श्लोक ॥ किं विश्वजीवनं प्रोक्तं, सामर्थ्यं चास्ति किं पदं ॥ उपमानं किमत्रास्ति, कांते किं ते मुखस्य च ॥ १ ॥

अर्थः—विश्वनुं जीवन ते कोने कहेलुं ठे? सामर्थ्यने विषे पूर्णवाचक पद कोने कहे ठे? अने हे कांते! तमारा मुखनुं उपमान कयुं ठे? ए त्रणेना उत्तर मुने एवी रीते आपो के ते त्रणेना प्रत्युत्तरना पदमां ठेह्यो अक्षर लकार आवे? ते सांजली रत्नावली बोली के, स्वामीनाथ! सांजलो. प्रथम प्रश्नो उत्तर तो 'जलं' एटले जल, अर्थात् ए जलथीज जगतना जीवो जीवे ठे. जुठं. ते जलपदमां आपना पूठवा सुजव ठेह्यो अक्षर लकारज आवेलो ठे. हवे बीजा प्रश्नना उत्तरमां 'अलं' एटले परिपूर्ण. अर्थात् त्यां कांहीं वाकी सामर्थ्य रहुं नहि. अने अलं ए पदमां पण आपना पूठवा सुजव ठेह्यो अक्षर लकारज आवेलो ठे. वली बीजा प्रश्नना उत्तरमां कह्युं तु के 'कमलं' एटले कमल. अर्थात् मारा मुखने कमलनी उपमा देवाय ठे. जुठं ते कमलपदमां पण आपना पूठवा सुजव ठेह्यो अक्षर लकारज आवेलो ठे. आ प्रमाणे कुमारना करेला त्रणे प्रश्नना उत्तर दइने वली पण पावुं कुमारने कहे ठे के हे प्राणनाथ! हजी पण बीजा प्रश्नो आप करो, जेथी मारा मनने आनंद थाय? तयारे वली पण कुमारे पूछ्युं के ॥ श्लोक ॥ काण्का जायते शुक्ति, सुंपुटे स्वातिवारितः ॥ कण्कोऽपि रिपून् हन्ति, का चूपा हृदयस्य मे ॥ १ ॥

अर्थः—स्वातिनामना नक्षत्रमां वरसता वरसादना जलथी शुक्तिसंपुटमां शुं उत्पन्न थाय ठे? तथा कयो पुरुष शत्रुर्जनो नाश करे ठे? अने मारा हृदयनी शोभा शायी थाय ठे? आ प्रमाणे करेला त्रणे प्रश्नो उत्तर, एवी रीते आपो के प्रथम अने बीजा प्रश्नो उत्तर त्रवे अक्षरथी अने श्री

जो उत्तर तो पूर्वोक्त वेदु प्रश्नना ववे अक्षरोये आपेला उत्तरनाज चार अक्षरार्थी आपो.

हवे राणी उत्तर आपे ठे के, आपना प्रथम प्रश्नना उत्तर तो 'मुक्ता' ए टले मोती. अर्थात् स्वातिनक्षत्रमां वरसता वरसादना जलार्थी वीपसंपुटमां मुक्ता थाय ठे. वीजा प्रश्नना उत्तर 'वली' एटले बलवान् अर्थात् बलवान् पुरुष शत्रुने दण्डे ठे, कारण के सामर्थ्यरहित पुरुषार्थी शत्रुना नाश थायज नही. आ वली तथा मुक्ता पदमां पण आपना कला मुजव बेज अक्षरो ठे. हवे वीजा प्रश्नना उत्तर "मुक्तावली" एटले मोतीनी मालाज थाय ठे. अर्थात् ते मुक्तावली आपना हृदयने शोभावे ठे, तथा मुक्तावली एवुं मारुं नाम ठे, तो हुं पण अहोनिश स्मरणे करी आपना हृदयार्थी जानीज नथी. तो मारार्थी पण आपनुं हृदय शोने ठे जुड. आ वीजा प्रश्नना उत्तरमां कहेला मुक्तावली ए पदमां पण आपना पूगवा मुजव पहेला अने वीजा प्रश्नना उत्तरमां कहेला वे वे अक्षरो ठे, तेज चार अक्षरानुं पद चनावीने उत्तर कहेलो ठे.

हवे वीजा प्रश्नना उत्तरमां वली एवुं पद कहेलुं ठे, तेथी वीजा प्रश्नना उत्तरमां "मुक्तावली" एम थावुं जोड्ये अने ते उत्तरमां तो मुक्तावली आपे. ताज ज्वगे उत्तर कहेवाय ठे? तो त्यां कहे ठे के व्याकरणना नियमार्थी वनुं अने वनुं ऐक्यज ठे, तेथी कोइ ठेकाणे उच्चारमां वने ठेकाणे वना करीने तो कांइ पूर्वोक्त दोष आव्या कहेवाय नहिं. नाट वली अने वलीनो दोष नथी.

आ प्रमाणे गदावलीचे ज्यार वरणे उत्तर आप्या, त्वां वली सुरमेतकुमार कहेला लाग्या के, हे वरांगि ! हवे तमां कांइक मन पण प्रश्न करो, जुड तो स्वरां के सने पण ततारी मुजव प्रश्नना उत्तर आपनां आवडे ठे के नहिं? त्यां गदावलीचे पूछुं के ॥ श्लोक ॥ हरिः का वलधेयंते. किद्वग्नं न पुष्टिदम् ॥ प्राणान्मोपमानं किं, हस्तयोः पादयोःपि ॥ १ ॥ अर्थः—हरि जे विष्णु ते जलधिवली काइ वस्तुने प्राप्त वया? तथा पुष्टिने न आपे, तेवुं अन्न कयुं ठे? प्राणेश जे आप ने आपना हाथ अने पगने केनी उपमा देवाय ठे? हवे आ वरणे प्रश्नमां पहेला प्रश्नना उत्तर एक अक्षरार्थी. वीजा प्रश्नना उत्तर प्रथम अक्षरार्थी अने वीजाना उत्तर तो ते पूर्वोक्त कहेला वेदु प्रश्नना.

મલી જે ચાર અક્કરો થયા છે, તેથી આપો. એ સાંતલી કુમાર કહે છે કે, હૈં સ્ત્રી! સાંતલો. તમારા પ્રથમ પ્રશ્નનો ઉત્તર તો 'તે' છે, એટલે પ્રથમ હરિ છે, તે જલધિયકી તે જગત્ પ્રસિદ્ધ એવી લક્ષ્મીને પામે છે. તે પહેલા પ્રશ્નનો ઉત્તર આપના પૂઠવા મુજબ એક અક્કરથી આપ્યો છે. વલી વીજા પ્રશ્નનો ઉત્તર 'અરસ' એટલે રસરહિત. અર્થાત્ જે અન્ન રસરહિત હોય, તે પુષ્ટિ દેનારું હોતું નથી. તેનો ઉત્તર પણ આપના કહેવા મુજબ ત્રણ અક્કરથીજ કહ્યો છે. હવે ત્રીજા પ્રશ્નનો ઉત્તર 'તામરસ' એટલે રક્ત કમલ. અર્થાત્ રક્તકમલની ઉપમા તમારા હાથ તથા પગને અપાય છે. આમાં પણ તમારા પૂઠવા મુજબ પહેલા તથા વીજા પ્રશ્નના જે ચાર અક્કરો થયા, તે ચાર અક્કરથીજ ઉત્તર દીધો છે. વલી પાઠી મુક્તાવલીરાણી રાજાને પૂછે છે કે ॥ શ્લોક ॥ કંદર્પઃ કિલર્કી દૃઢ, આધારો જગતાં ચ કઃ ॥ કઃ પદ્મિન્યાઃ પ્રિયઃ પ્રોક્તો, મન્મનો મોહનો પિ કઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—પ્રથમ, કંદર્પ જે કામદેવ તે કેની સરખો છે? વીજો, જગતનો આધાર કોણ છે? ત્રીજો, પદ્મિનીને વદ્ધજ્ઞ કોણ કહેલો છે? અને ચોથો, માહારા મનને મોહ કરનારો કોણ છે? આ પ્રમાણે ચારે પ્રશ્નો જે છે તેના ઉત્તર એકજ પદથી આપ કહો. ત્યારે કુમાર જરા હસીને કહે છે કે, હૈં સ્ત્રી! ચારે પ્રશ્નનો ઉત્તર જો કહીયે ટૈયે તો 'સૂરઃ' એટલે સૂર થાય છે. અર્થાત્ સૂરસેન તો હું તું, માટે હૈં પ્રિયે! તેં આ ચાર પ્રશ્નોથી તો મારું જ સ્મરણ કહ્યું લાગે છે? પ્રથમ પ્રશ્નનો ઉત્તર 'સૂર' એટલે કંદર્પ છે. કંદર્પ કેવો છે તો કે સૂર જેવો છે. અર્થાત્ કંદર્પ સમાન હું તું ને મારું નામ સૂર છે. વલી વીજા પ્રશ્નનો ઉત્તર પણ 'સૂર' એટલે સૂર્ય. અર્થાત્ જગતનો આધાર સૂર્ય છે, તેમાં પણ મારું નામ આવ્યું. અને ત્રીજા પ્રશ્નનો ઉત્તર 'સૂર' એટલે ત્યાં પણ સૂરપદે કરીને હુંજ આવ્યો. વલી ચોથા પ્રશ્નનો ઉત્તર પણ 'સૂરઃ' એટલે સૂર. અર્થાત્ ત્યાં મુસ્રીને મન્મોહન તો પોતાનો પતિજ હોય છે, તો તમારો મન્મોહન હું સૂર તું. માટે આ પ્રમાણે ચારે પ્રશ્નમાં હૈં પ્રિયે! તમે મનેજ સંત્રાસ્યો છે. એમ મનોહર ઉક્તિરૂપ સુધાના સ્વાદને ત્રિપે રંજિત એવા તે ઘેદુ જણને ઘણોક કાલ પણ ઘણસમાન ચાલ્યો ગયો.

હવે એક દિવસ તે સૂરસેનકુમારનો પિતા નરસિંહરાજા સ્નાન કરી અશ્વ કાર ધારણ કરી, હર્ષોત્કર્ષથી સ્વદેહની શોભાના નિરીક્ષણ માટે પોતાના રક્તાચના ધંગલામાં ગયો, ત્યાં જઈ ધંગલાના કાચમાં પોતાનું સ્વરૂપ જાંદ્રે

मनमां श्रानि पामी विष्क थड गयो. अने पत्री पोताना चित्तमां चितववा
 खाग्यां के, अरे ! यौवनकालमां त्रमरममूहनी समान तथा काजलनी समा
 न जे मारा केशों देखाता हुता, ते हाल वृद्धावस्था थवार्थी कार्पासना फुल
 जेवा अने थड गया देखाय ठे. अरे ! युवास्थामां अप्रमीना चंद्रमा जेवुं
 तेजस्वी मारुं जाल देखातुं हतुं, ते आ जरा आववार्थी खजुरीना पाका
 पान जेवुं देखाय ठे ! बली युवावस्थामां विकसित कमलसमान जे मारां
 नेत्रों देखातां हुतां, ते हाल जराना प्रादुर्भावार्थी मलिन पाणीना पपोंटा
 जेवां देखाय ठे. यौवनावस्थामां रत्नना आदर्श समान मांसल जे मारा
 गाल देखाता हुता, ते आ जरा दोषे करी अग्निज्वालाथी तपावेला कढेला
 जेवा देखाय ठे ! तरुणावस्थामां मारा मुखमां कुंदसमान मित्रसरखा जे
 दांतों हुता, ते हाल जगमां रणांगणने विपे दुष्ट सेवकमी पेठे विरल अने
 शिथिल थड गयेला देखाय ठे. जे युवावस्थामां मारा जुज. नगरना गोपुर
 नी परिघ जेवा देखाता हुता, ते हाल जराना पापार्थी थोडने निचोड नांखेला
 चम्बरी पेठे बलिकलिन थड गया देखाय ठे ! तरुणावस्थामां मारुं उदर जे
 मत्स्यना उदर समान देखातुं हतुं, ते वृद्धावस्थाना आववार्थी जाणे च-
 र्मज बलगेळुं होय तेवुं देखाय ठे ! प्रथमवयमां जे हार्थीनी शुंद समान
 मारी जंघाठ देखाती हुती, ते हाल जराये कंरला जर्जरितपणार्थी काकनी
 जंघा समान देखावा लागीं ठे. काजुं शुं कहुं, घणाज यत्नेथी लालन करेखुं आ
 कसेवर, धनकय थवार्थी जेम कुमित्र देखाय, तेम जाणे कांड दिवस लालन
 पालन करेखुं नथी ! तेवुं देखावा लाग्युं ठे ॥ यतः ॥ बलिजिर्मुखमां कां
 नं, पलितेरंकितं शिरः ॥ गात्राणि शिथिलायन्ते, तृणैका नम्रणायन्ते ॥
 अर्थः—मारुं मुख जे ठे, ते कंकचलीयोथी आक्रांत थड गयुं ठे, मारुं मस्त
 क पलितेये करी व्यात थड गयुं ठे, अने मारां गात्र सर्व शिथिल थड गयं
 ठे, परंतु एक आ तृण ठे ते दहाडे दहाडे नम्रण थाली जाय ठे ? अहो !
 अज्ञानी एवा मे अमार एवा आ देहने माटे घणाज कास कुंशों जागव्या,
 परंतु मान आत्मानुं दिन तो कांड करुं नहिं ॥ यतः ॥ नाराळं निजपूज्य
 पादकमलं सम्यग् न धर्मः श्रुतः, सत्यं नो विहितं न वैडियदमां नो ते क
 दाया जिताः ॥ न ध्यानं न कृपा न दाननपत्नी नान्योपकारः, कुतस्नीर्धि न
 उचिणव्ययो मग मुधा नर्तनि ये वासगाः ॥१॥ अर्थः—अरे ! आज दिवस

सुधी में महारा पूज्य एवा गुरुना पदकमलनुं पूजन कखुं नहिं ! तथा सारी रीते धर्म सांजळ्यो नहिं ! कोइ धर्म तत्त्व पण आचखुं नहिं ! इंद्रियदमन कखुं नहिं ! अने उग्र कषायो पण जित्वा नहिं ! अरिहंत जगवाननुं ध्यान पण करखुं नहि ! कोइनी पर दया करी नहिं ! दान अने तप पण कखुं नहिं ! तेम बीजा कोइनो उपकार पण कखो नहिं ! माटे मारा आज दिव स सुधी दिवसो सर्वे व्यर्थज गया ! एम ध्यान करतां ते नरसिंह राजाने उपशमज्ञान एटले केवलज्ञान उत्पन्न थयुं, तेथी ते केवलज्ञानी थयो. पठी ते सिंहीनी पेठे महापराक्रमी थयो थको पांच मुष्टिनो लोच करी संयम ग्रहण करी देवताये अर्पण कखो ठे मुनिवेष जेने एवो थको गृहरूप गह्वरमां थी निकलीने एकाकी, निर्जय, स्वस्थ थइने जरतक्षेत्रना सर्व क्षेत्रोने विषे फरवा लाग्यो. हवे सूरसेन कुमार, पोताना पिताये चारित्र लीधुं, एम जाणी मनने विषे ज्यारे अत्यंत खेद करवा लाग्यो, त्यारे तेना मंत्रीवर्गे ज्ञानो पदेश दइ तेने शोकथी निवृत्त कखो. अने पठी तेनुं युवराज पद ठोडावी तेने महाराज्याभिषिक्त कखो. तेथी ते सूरसेन, राजा थयो ॥ यतः ॥ कीर्त्या चंद्रायमानो निजयुवति मुखाब्जेच हंसायमानो, धाम्ना सूर्यायमानः स्वजनहितकृतावेशतातायमानः ॥ स्फूर्त्या सिंहायमानो, जनिमतवितरणे का मकुंजायमानो, राज्ये लीलाय मानोऽप्पकुरुत सुचिरं मार्गैर्गीयमानः ॥१॥

अर्थः—कीर्तिथी चंद्रमा समान अने युवतीना मुखरूप कमलमां हंस समान, तेजथी सूर्य समान, स्वजन हित करवामां पिता समान, स्फूर्तिथी सिंह समान, स्वेच्छितदान देवामां कामकुंज समान, एवो ते सूरसेनराजा, मागणोये गान कखो थको लीलामात्रथी घणाक कालपर्यंत राज्य करतो हवो.

हवे एम मुक्तावली स्त्री साथे जोग जोगवतां ते राजा सूरसेनने ज्यारे घणो काल व्यतीत थयो, त्यारे तेने मुक्तावलीथकी एक चंद्रसन नामा पुत्र उत्पन्न थयो. ते दिन दिन प्रत्ये वृद्धि पामवा लाग्यो, अने सर्वे कलाउ पण शीख्यो. अनुक्रमे लक्ष्मीथी पालन थयो थको ज्यारे यौवन वयने प्राप्त थयो. त्यारे तेने मनोहर एवी आठ कन्याउ परणावी दीधी. पठी तेनी साथे जोग जोगववा लाग्यो. तेवामां शरदऋतु आवी. हवे ते शरदऋतुनुं वर्णन करे ठे ॥ यतः ॥ निष्पन्नधान्यजरपूरितचित्रतोपाः, संपन्नचंद्रकिरणोज्ज्वलचाम्दोपाः ॥ प्रायोजनाः प्रमुदिता दिवि देवदेवाः, क्रीडन्ति यत्र च वनेषु गृहेऽ

ગતા વા ॥ ૧ ॥ અર્થ:—જે શરદઋતુને વિષે પ્રાણીઓ પાકેલા ધાન્યના સમૂહ થી પૂર્ણ થયો છે વિચિત્ર સંતોષ જેને એવા થાય છે. વલી જેમાં પરિપૂર્ણ ચંદ્રના કિરણોએ ઊજ્જ્વલપણથી મનોહર રાત્રિયો થાય છે. જે ઋતુને વિષે પ્રાયઃ મનુષ્યો દર્શાવમાન થઈને સ્વર્ગમાં દેવેન્દ્રોની પેઠે વનોને વિષે ક્રીડાઈ કરે છે, અને તેમની સ્ત્રીઓ પોતાના ઘરને વિષે ક્રીડા કરે છે ॥ ૧ ॥

હવે તેવા સમયને વિષે તે સૂરસેનરાજાનો વંધુ જીવનામા એક પ્રધાન છે, તેણે આવીને કહ્યું ક, મહારાજ! દૂરદેશના રહેનારા કોઈએક ઘોડાઈના વેચનારાઈ વેચવા માટે ઘોડાઈ લઈને આંહિં આપની પાસે આવેલા છે, માટે તે ઘોડાઈની પરિક્ષા કરીને જે ઉત્તમ અશ્વો હોય, તે લઈને તેને રજા આપો. તે સાંજલી સૂરસેનરાજા પોતાના ઘોડાપર વેસીને જે ઘોડાના વેચનારાઈ હતા તેને ઘોલાવી તેના અનેક અશ્વોપર વેસી ચલાવી તેની પરીક્ષા કરી તાપથી તમ થયો ઓકો એક સાજડના જાડની નીચે જઈ વેઠો. તેવા સમયને વિષે તેણે સ્વસ્થ છે ચિત્ત જેનું અને લાંબા દસ્તવાલા, નામાગ્રનીપર રાગ્યાં તે નયનયુગલ જેણે, શાંત મૂર્તિવાન, સૂર્યાગ્નિમુખ તપને તપતા એવા કોઈ એક મુનિવર્યને જોયા. જોઈને એકદમ ત્યાં ગયો, અને ત્યાં જઈ તે મુનિને ઋત્કિર્થી નમસ્કાર કરી તેનું રૂપ અને લાવાણ્ય જોઈને મોહ પામેલો એવો સૂરસેન રાજા તેમની સ્તુતિ કરવા લાગ્યો ॥ ચતઃ ॥ ત્વં ધન્યોસિ મુને યેન, મદનો હુર્જયોજિતઃ ॥ પ્રાતોઽન્માદશઘુઃપ્રાતા, નિઃશ્વીમાઃ શમસંપદઃ ॥૧॥ રત્નત્રયોપાર્જનસાવધાનો, જિતેન્દ્રિયોમોહજયેકતાનઃ ॥ સુપર્વણામપ્યગ્નિવંદનીયો, નનોસ્મિ તે પાદયુગં મુતીશ ॥૨॥ અર્થ:—હે મુને! જેણે હુર્જય એવા અનંગને જીત્યો, તથા જે આપ અમસરલાને હુપ્રાપ્ય એવી સીમાવિનાની શમ રૂપ સંપત્તિયોને પ્રાપ્ત થયેલા ઠો ॥૧॥ માટે આપ ધન્ય ઠો. જ્ઞાન,દર્શન, ચારિત્રને ઉપાર્જન કરવામાં સાવધાન, જિતેન્દ્રિય, મોહને જય કરવામાં એક નાન, દેવોને પણ અગ્નિવંદનીય એવા આપ ઠો, માટે આપનાં ચરણારવિંદમાં હું ધારંવાર નમસ્કાર કરું તું ॥૨॥ આ પ્રકારે મુનિની સ્તુતિ કરીને તે મુનિની ઋત્કિર્થી આનંદને પ્રાપ્ત થયેલો, તથા સ્વપરિવારસહિત, મુનિસેવાપગાયણ એવો તે સૂરસેન જપ્તિ, તેમની પાસે દાથ જોડીને વેઠો. પત્રી મુનિયે પણ પોતાનું ધ્યાન પૂર્ણ કરીને ધર્મની દેશના વેદાનો પ્રારંભ કર્યો, તે જંમ કે:—

હું રાજન! એમણે પોતાના યાત્રથી શાસ્ત્રોત્ત નરકનાં ઘુઃઓ ત્યાંતર્યાં છે,

તેવા સુશ્રવણ જનો, રોગોની પેઠે જોગોમાં મતિ કરતા નથી. કારણ કે તે જાણે છે, જે ઇન્દ્રિયોના જોગો જે છે, તે અસાર, અસ્થિર, અપવિત્ર, અતૃપ્તિકારક, વિયોગ કાલને વિષે દુઃખદાયક હોય છે. અર્થાત્ તે જોગો મરણાનંતર દુઃખદાયક હોય છે. વલ્લી તે વિષયો. જોગકાલમાં તો મધુર જણાય છે, પરંતુ વિપાકકાલને વિષે અતિ કટુફલદાયક હોય છે. માટેજ તે પૂર્વોક્ત વિવેકિજનો તેનું સેવન કરતા નથી. કહેલું છે કે:-॥ આદૌ માધુર્યરૂપા પરિણતિકટુકા યે ચ કિંપાકતુલ્યાઃ, કંઠૂકરૂપનાજાઃ ક્ષણિકસુખકરા દુઃખસંયોજિનોઽસ્તે ॥ મધ્યાન્હે ચૈણતૃણાવદદૃતમતિદા નિઃફલાયાસમૂલં, યુક્તા દયુઃ કુયોનિત્રમણમપિ મહાવૈરિણસ્તેત્ર જોગાઃ ॥ ૧ ॥ અર્થ:-આરંભમાં મધુર ગુણયુક્ત અને પરિણામે કિંપાકના ફલ જેવા કડવા પટલે કિંપાકનાં ફલ જેમ જોવામાં સારાં, લાલરંગવાલાં હોય છે, પણ खाવામાં અત્યંત કડવાં છે તેવા, અને જેમ યજ્ઞલી થઈ હોય અને તેને યજ્ઞવાલીયે ને જેવું સુખ આવે. તેવા સુખને દેનારા, તથા ક્ષણિકાનંદ દાયક અને અંતસમયમાં દુઃખને દેવાવાલા, મધ્યાન્હકાલને વિષે દ્વારજૂમિમાં દેખાતા મૃગતૃણાના જલની પેઠે મતિને આવરણ કરનારા, જેમાં પ્રયાસ કરનારને તે પ્રયાસનું કાંઈ પણ ફલજ મલતું નથી. મહા વૈરી સમાન, એવા આ પંચેન્દ્રિયના જોગો છે, તે જોગો જોગવે થકે જીવને કુયોનિ વગેરેમાં ત્રમણ કરવુંજ પડે છે, ત્રમણ કરતા તે જીવો જો નારકીમાં જાય છે, તો તેમાં નારકિપણને જોગવી અતિ દુઃખિત થાય છે, કારણકે ત્યાં કાંઈ પણ તેને જોગસામગ્રી ઉપલબ્ધ થાતી નથી. વલ્લી તે જીવો જો પશુપણમાં જાય છે, તો ત્યાં વિવેક હીનતાને પ્રાપ્ત થાય છે, અને ત્યાં પણ જોગસામગ્રી તેને મલતી નથી. હવે વલ્લી તે જીવો જો નરજન્મમાં જાય છે, તો ત્યાં સ્વજનનો વિયોગ, રોગ વગેરેથી દુઃખિતપણાને તે પ્રાપ્ત થાય છે, તે જીવો જો દેવજન્મમાં જાય છે, તો તેને જ્યારે દેવલોકના જોગનો વિયોગ થાય છે, ત્યારે મહોદું દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે, કારણ કે તે જીવો કાંઈ શાશ્વત દેવપણામાં જ રહી શકતા નથી. તે માટે તે વિષયજોગોમાં નાહ્યા પુરુષનું મન તે કેમ રાજી થાય? ના થાયજ નહિં. વલ્લી તે જોગોને તુલ્ય સત્ત્વ જીવોએ અત્યંત સુખરૂપ માનેલા છે.

આ પ્રકારની મુનિની વાણી સાંભળીને જોગોથી વૈરાગ્ય પામ્યો એવો તે સૂરસેન રાજા તે મુનિને પ્રણામ કરીને પોતાને ઘેર આવ્યો. અને તે મુનિ

ना जे प्रत्यक्ष सर्व गुणो दीला हता, तेने स्मरण करतो थको रात्रे सुतो. ते पठी तेने ऋण निद्रा आधी ने पात्रो ने गुरुनुंज स्मरण होवाची तुरत जागी गयो. तेवामां तो तेणे आकाशमां वागता देवताउता डुंडुजिनो शब्द सां. नल्या. ते सांजली मनमां चिंतववा लाग्यो के, अहो ! जे मुनिये मने दिव समां उपदेश आप्यो हतो, तेज मुनिने हाल केवलज्ञान उत्पन्न थयुं होय, एम लागे ठे ? एम चिंतवन करी सूझ रखो. सवारना प्रहरमां पोतानो सु-
क्तावली नामा राणीनी साथे मढोटा आमंवरची पात्रो ते मुनिनी पामे गयो. त्यां जडने ज्यां जोवे, त्यां तो देवताउये कस्यो ठे मढोत्सव जेनो एवा ते माथुने जोया. अने जोडने अत्यंत दर्पायमान थडने मुनिवर्यने नमस्कार करी स्तुति करीने तेमना मुखना वचनामृतना पान करवा माटे पवित्र जू-
मिपर घेतो. तेवामां तो तेजे करीने मूर्ध समान, देदीप्यमान कुंरुलवालो, मंदहास्ये करी प्रसन्न ठे मुखारविंद जेनुं अने जय जय शब्द करतो एवो कोडणक पुरुष ने केवलीना चरण कमलने विषे एकदम पडीने स्तुति करवा नत्पर थयो. ते चरणमां पंडला पुरुषने जोडने विस्मय पामेला सूरसेनराजा ये केवलीजगवानेने पूव्युं के, हे जगवन् ! आ कोण पुरुष ठे ? अने आपने विषे अत्यंत जक्तिमान् केम ठे ? त्यारे केवलीजगवाने कलुं के, हे राजन् ! शुद्धसम्पत्त्वज्ञान प्रवार्थी जीव, तीव्रजक्तिमान् थाय ठे. वली वीजुं पण कारण जक्ति थवामां थयुं ठे, ते पण हुं कहुं हुं, ते सांजल.

पूथें पद्मलंका नासा पुगमां धने करी कवेर नमान एवा ईश्वर अने धने-
श्वर नामना धे वैश्य रहेता हता, तेमां ईश्वर जे हतो, ते जैनधर्ममां साय-
भान हतो अने धनेश्वर जे हतो, ते मिथ्यात्ववामनावामित हतो. ते वेदु
निकटमंयंधी तथा यत्किंचित् परम्पर झेदुयुक्त हता. हवे जैनधर्मी एवो जे
ईश्वर ठे, ते दिवसना आठमा नागमां एटले रात्रिजोजन दोषना परिहार
माटे सूर्यान्तरी पदेसांज प्रतिदिन जोजन करी लीये ठे. तेने जोडने कदा
घडी एवो तेनो मित्र धनेश्वर तेनी निद्रा करवा लाग्यो के, अहो ! आ तमार
जेनानुं अज्ञान तो जुड, के जे नमो निरंतर दिवसमां ये वखनज नोजने कस्य
करो ठो ? अर्थान मदा पवित्र एवुं नक्तनोजन तो कोडण दिवस करतान
जरी ? ते सांजली ईश्वरआपके कलुं के, हे मित्र ! तुं मोटो आपट गम्यो
मिथ्या नापण करी निविड पापोने जा मांटे बांधे ठे ? ॥ यतः ॥ विष्टुषा

युज्यते कार्य, गुण दोष विचारतः ॥ प्रवृत्तिश्च निवृत्तिश्च, स्वीकृता स्वेष्टसि-
 रुये ॥ १ ॥ अर्थः—विद्वान् पुरुषो, गुण अने दोषोनो विचार करीने कार्य
 करे ठे, अने प्रवृत्तिनो अने निवृत्तिनो स्वीकार, पोतानी इष्टसिद्धिने माटे
 करे ठे. तेमां पण जेमां अल्प दोष होय, तेने ग्रहण करे ठे अने जेमां घणा
 दोषो होय, तेनो त्याग करे ठे. अर्थात् एक अल्पदोषी अने वीजुं बहुदोषी.
 एम घेहु देखातां होय, तो तेमांथी विद्वान् माणस अल्पदोषीनेज ग्रहण करे
 ठे अने बहुदोषीनो त्याग करे ठे. ते जेमके—देहनिर्वाहने माटे जोजन तो
 सहु कोइने करवुंज जोइये ठेये, एटले तेनो तो साव त्याग प्रायज नही. तो
 हवे जे जोजनना समयमां बहुदोषी समय देखातो होय, ते समयनो त्याग
 करवो; वली जेम परस्त्रीगमन, परधनहरण करवुं, ते बहुदोषी ठे, तो तेनो
 त्याग करवो अने स्वस्त्रीगमन, स्वद्रव्योपभोग ते अल्पदोषी ठे, तेनुं ग्रहण
 करवुं. तेमज्ज कुंथु, कांटो, काष्ठनुं जीणुं ठोडियुं, आस्थि, माखी, कीडी
 वगेरे, पदार्थो जेवा दिवसमां सारी रीते देखाय ठे, तेवा रात्रिने बिषे
 देखाता नथी; माटे रात्रिना समयमां जोजन करवानो रीवाज ठे, ते खराब
 ठे तथा बहुदोषी ठे. अने दिवसना समयमां जोजन करतां पूर्वोक्त पदार्थ
 जो पढ्या होय, तो ते सर्व सुलभ रीते देखाय ठे. माटे दिवसना समयनुं
 जोजन ठे, ते अल्पदोषी एम प्रत्यक्ष रीते सहु कोइने देखायज ठे. अने
 जो कदाचित् तमे कहेशो के ते दिवसजोजनमां मनुष्यने तृप्ति थाती
 नथी? तो जो दिवसना जोजनमां तृप्ति जेने न थाय, तो तेने रात्रिना जो-
 जनथी पण तृप्ति शुं यवानी ठे? माटे निर्दोष एवा दिवसजोजनने ठोडीने
 जे रात्रिजोजन करे ठे, अने कहे ठे, के अमे नक्तजोजन कखुं ठे, तो तेउनुं
 ते महोदुं स्पष्ट रीते अज्ञानज जणाय ठे. अने वली नक्तजोजननो जे माय
 ठे, ते पण यवनजननोज ठे. कारण के रविना किरणे करी जे अदृश्य ठे, ने
 केवल सदोषज होय ठे. वली सर्व कर्मनो अधिकार पण मनुष्यने सूर्योदय
 थयेथीज प्राय ठे, एम हुंज नथी कहेतो, परंतु तमारा दर्शनीयो पण कहे
 ठे. माटे हे धनेश्वर! जे रात्रिमां नथीज जमता, तेने तो जेम कोइ जीवना
 जीवितनो अर्द्धकाय तपश्चर्यामां जाय ठे, ने तेने जेवुं पुण्य थाय ठे, तेउनुं
 पुण्य थाय ठे. अने जे रात्रिजोजन करे ठे, तेनुं नो आयुष्य तिर्यचजीवोनी
 पेहे व्यर्थज चाव्युं जाय ठे ॥ यतः ॥ ये रात्रौ सर्वदा ऽऽहारं, वर्जयन्ति सुमे;

धसः ॥ तेषां पद्मोपवासस्य, फलं मासेन जायते ॥ १ ॥ जानोः करैरसं
 स्पृष्ट, मुष्टिष्टं प्रेतमंचरात् ॥ सूक्ष्मजीवाकुलं चापि, निशितोज्यं न युज्यते ॥
 २ ॥ चत्वारो नरकछायाः, प्रथम-रात्रिजोजनं ॥ परस्त्रीगमनं चैव, संधानं
 नतकायकं ॥ ३ ॥ परशास्त्रेपि ॥ नोदकं चापि पीतव्यं, रात्रावत्र युधिष्ठिर ॥
 तपस्विना विशेषेण, गृहिणा तुं विवेकिना ॥ ४ ॥ मृते स्वजनमात्रेऽपि, सू-
 नकं जायते किल ॥ अस्तं गते दिवानाथं, जोजनं क्रियते कथम् ॥ ५ ॥ रक्ती
 जवन्ति तोयानि, अन्नानि पिशितानि च ॥ रात्रिजोजनसक्तस्य, प्राप्तं नन्मां
 सजहाम् ॥ ६ ॥ चत्वारि खलु कर्माणि, संध्याकाले विवर्जयेत् ॥ आहारं
 मेषुनं निद्रा, स्वाध्यायं च विशेषतः ॥ ७ ॥ आहाराज्जायते व्याधिः, कुरग-
 र्जश्च मेषुनात् ॥ निद्रातो धननाशः स्यात्, स्वाध्याये मरणं जवेत् ॥ ८ ॥
 नक्तं मत्वा न ज्ञोक्तव्यं, रात्रौ पुंसां सुमेषमा ॥ हंसं शौचं दयाधर्मं, स्वर्गं
 मोक्षं च वांछता ॥ किं च ॥ गाथा ॥ संपातिम सुदुम तत्ता, तीरंति न वारि
 उं तद्दि जेण ॥ पञ्चक दंमिणो विहु, तेण नित्ताण न तुंजंति ॥ १० ॥ इंदिय
 विजउं श्वरं, जवज्जाणं तायणाइ परिमुळी ॥ पसुज्जावपरिच्चाइ ॥ दिणंजुंती
 ण गुणा हुंति ॥ १ ॥ अर्थः—जे बुद्धिमान मनुष्यो, रात्रिने विषे मासंपर्यंत
 जो सर्व प्रकारची आहारनो त्याग करे ते, ते जीवोने पद्मोपवास जेटकुं फ-
 ल प्राप्त पावें ॥ १ ॥ रविना किरणोची जेनो स्पर्श थयो नथी, तथा प्रे-
 तना स्पर्शपी, तेना नंसर्गीना संसर्गची, उडिष्टची, सूक्ष्मजीवची व्याप्त,
 एवा अन्नना जोजननो, तथा रात्रिजोजननो बुद्धिमान त्याग करवो ॥ २ ॥
 वली नरकनां छार चार कहेलां ते. तेमां प्रथम रात्रिजोजन, बीजुं परस्त्रीग
 मन, बीजुं परद्वयहरण, अने चांथुं आपणने पंगे लागता जीवपर वाणव
 नेरं दधियागनुं अनुमंथान करवुं ॥ ३ ॥ वली परदर्शनीना शस्त्रोमां पण कहे
 लुं ते के ॥ हे युधिष्ठिर! रात्रिने विषे जख पण पीवुं नहिं, तेमां तपस्वी
 पुरपोयं तो विशेषे करीने पीवुंज नहिं, अने विवेकी मत्वा गृह्ण्याथमी पु-
 रुषो पण पीने नहिं ॥ ४ ॥ कदाचित् कोड संबंधी ज्यां मरण पावो, त्यां
 तो सुनक लागो, तो दिवानाथ एतलं दिवसना पति एवा सुर्यनारायण ज्या
 ने अम्व पाव त्यां, जोजन केम पाव? ॥ ५ ॥ रात्रिने विषे जल जे ते, ते
 रक्षितमान पाव ते, अने अन्न जे ते, ते मांसनदश पाव ते. अने वली रा-
 त्रिमां जखनो घाव लेनां जखने मांसजोजन जेवो दोष लागे ते ॥ ६ ॥

चार कार्योंनो संध्याकालने विषे त्याग करवो. ते कथां चार कार्य ? तो के आहार, मैथुन, निद्रा अने विशेषे करी स्वाध्याय. एटलां वानानो त्याग करवो ॥ ९ ॥ कारण के संध्याकालमां आहार करवाथी व्याधि आय ठे, अने मैथुन करवाथी क्रूरगर्ज आय ठे, तथा निद्राथी धननो नाश आय ठे, अने स्वाध्याय करवाथी मरण उत्पन्न आय ठे ॥ १० ॥ हेम, दया, शौच, धर्म, स्वर्ग अने मोक्ष, तेने बांछता एवा बुद्धिमान् पुरुषे रात्रिजोजनने नक्तजोजन मानीने जोजन करवुंज नहिं ॥ ११ ॥ वली पण कह्युं ठे के, सूक्ष्म, त्रस, एवा जीवोनो रात्रिजोजन करनारना जोजनपात्रमां संपात आय ठे. अर्थात् रात्रिजोजन करनारना जोजनमां सूक्ष्म, त्रस जीवो आवी पडे ठे. कारण के ते जीवो हाथे करी वारिये, पण पढ्या शिवाय रहेताज नथी. केम के ते जीवोने रात्रिमां दृष्टिनो अज्ञाव होय ठे ? माटे तेमां प्रत्यक्ष दोष मानी ते रात्रिजोजन करवुंज नहिं ॥ १२ ॥ इंद्रियोनो विजय, तथा जीवनी हिंसाना त्याग वगेरेथी जीवनी परिशुद्धि आय ठे, तथा पशुजाव परित्याग रूप गुणो पण आय ठे ॥ १३ ॥ ते कारण माटे हे धनेश्वर ! तमे दोष अने गुणोने जाणी प्रवृत्ति अने निवृत्ति करो. अने ग्राम्यपुत्रनी पेठे कदाग्रह करी अनर्थने शा माटे करो ठो ? ते जेम के:—एक गामने विषे कोइएक ग्रामीण मनुष्य रहेतो हतो, ते मरण पाम्यो, तेथी तेनी जार्या, पोताना स्वामीनुं स्मरण करीने अत्यंत रुदन करवा लागी. त्वारे तेनो एक पुत्र हतो, तेणे कह्युं के, हे मातः ! तमे शामाटे शोक करो ठो ? हुं तमारो पुत्र हुं माटे अनुचरनी पेठे हुं तमारी सेवा करीश, अने गृहकार्य पण करीश. माटे आवो महोदो शोक करवानुं हुं कारण ? त्वारे ते स्त्री बोली के, हे पुत्र ! तारो पिता जे कार्य हाथमां लेता हता, ते कोइकाले मूकताज नहोता, अने तुं तो निश्चित जेवो देखाय ठो, तथा बालक ठो, तेथी हाथमां लीधेला कार्य करवामां शिथिल ठो. माटे मने महोदो शोक उत्पन्न आय ठे ? त्वारे ते पुत्र बोळ्यो के, हे माता ! जुळ. आजथी आरंभीने हवे हुं गृहकार्यमां संचितज रहीश, अने मारा हाथथी जालेलुं कार्य हुं घणो दुःखी थाइश तोपण मूकीश नहिं. एम कहीने पोतानी माताने स्थिर करी. पठी एक दिवस राजरस्ते पोते निकळ्यो, तेवामां तेज रस्तामां कोइएक धोवीनो गधेडो पोताना घरथी बंधन तोडी दोळ्यो जतो हतो, अने तेनी पठवाडे तेने पक-

उवा नेनो म्हामी रजक दोडतो हतो, पण ते रासन हाथ आव्यो नही,
 त्वारे ते धोवीये मढोटा सादथी रस्तामां चादया जता ते ग्रामीण ठोकराने
 कलुं के, हे जाइ! आ मारो गधेडो तोडावी दोड्यो जाय ठे, ते तारी पासे
 आव्यो ठे, माटे तुं तेने पकडी खेजे. ते सांजली तेणे ते गधेडानुं पूठडुं
 पकडीं लीधुं, त्यां तो क्रोधायमान अवेला ते गधेडाये पोतानुं पूठडुं पकडयुं
 जाण्युं के तुरत तेने पाठला वे पगनी लातो मारवा लाग्यो. तेथी ते ग्रामीण
 पुत्रनुं मस्तक तथा हृदय ए वेहु फूटी गयां, तोपण तेणे रासजननुं पूठडुं
 ठोडयुं नहिं, त्वारे गाममां चालनारां लांको कहेवा लाग्यां के, हे सूरख!
 तुं आ गधेडानुं पूठडुं ठोडी दे, नहिं तो तुने पादप्रहारथी मारी नाखशे?
 त्वारे ते ठोकरां बोड्यां के मारी माताये मने ठोडवानी ना कही ठे, के
 हाथमां लीधेयुं कोइपण कार्य तारा वापनी पेठे तुं ठोडीश नहिं, माटे
 मारी माताना कहेवाया उखडुं दुं कम करुं? तेवां ते ग्रामीणनां वचनो
 सांजली सर्व माणस उपद्रास कग्वा लाग्यां. परंतु तेणे ते पूठडुं ठोडयुं
 नहिं, ने मढोटा दुःखने प्राप्त थयो. एम हे मित्र! नमे पण जां गुण दोपनुं
 विवेचन न करी कदाग्रहज पकडशो, तो ते ग्रामीणनी पेठे दुर्गतिरूप
 दुःखने प्राप्त थयो? ए प्रकारे घणी रीते उपदेश केल्यो, तोपण ते रात्रि-
 जोजनयकी निवृत्ति पाम्याज नहिं, अने आर्त्तप्याने करी दुःखिन अने
 नृतिरहित थकोज मरण पामीने वागुज थयो. वडी सम्यक्तवनी निंदा क
 रवाची तेणे निर्वग नामकर्म वांथुं, तेथी ने पांचे वार वागुजनाज जवने
 पाम्यो. त्यांची मरण पामी वे वार चिसाचोडनां थवतार पाम्यो, त्यांची
 मरी वे वार वृद्धतो जव पाम्यो. पाठो त्यांची मरण पामी वे वार शीया-
 र्थीयो थयो. त्यांची मरण पामी विशाळापुरीमां देवगुप्त नामा ब्राह्मणनी
 नेदा नामनी नायनि विदे पुत्रपणे उत्पन्न थयो. ते वाक्यपणार्थीज व्या-
 भितान् थयो. तेनो एक गेग ज्यां तेनी माता आंध करी मढोडे ठे, त्यां
 बीजा नया वे प्रण गेगो उत्पन्न थय ठे. एम करेनां तेनी माता पण मरण
 पानी. पत्नी तेनो पिता बीजी री पणयो. त्वारे तेनी ते उगमान माना
 होवाची ते गेगीनी कांइ पण आश्वासना करे नही, अने तेनी आगुस
 पण जाय नही. दुधे ते पुत्र अत्यंत गेगी रवेचा लाग्यां तेथी सोकोवे नेनुं

રુઝદ્ર એવું નામ પાડયું, અને જેમ વિષ્ટામાં કીડો મહોટો થાય, તેમ રોગ-માં ને રોગમાં વધવા લાગ્યો.

હવે તેનો મિત્ર ઈશ્વર શ્રેષ્ઠી જે હતો, તે તો ધર્મ જાગરણને વિષે અત્યંત ઉચુક્તજ હતો. તે માટે ધન, પુત્ર, દારાથી વિરક્ત થઈ તેણે શ્રી ધર્મેશ્વર નામા ગુરુ પાસે જઈ ચારિત્રને ગ્રહણ કર્યું. પછી મુક્તિસ્ત્રીમાં રસિક, તથા શમતામૃતપાનમાં તૃપિત, એવા તે મુનિ વિહાર કરતા હતા. હવે તે મુનિ, એક દિવસ જેમાં રુઝદ્ર રહેઠે, તે વિશાલા નગરીને વિષે પદ્મક્રમણે પાર્ણે આહાર વહોરવાને માટે ગોચરીયે નિકલ્યા, તે રોગીના પિતા દેવગુપ્ત નામા બ્રાહ્મણને ઘેર આવ્યા. તે મુનિનાં દર્શન કરીને ખુશી થયેલો તે બ્રાહ્મણ, મુનિ ને પ્રણામ કરી વિનંતિ કરવા લાગ્યો કે, હે જગવન્! આપ કરુણાના આ-કર ઠો, તેથી એક મારી વિનંતિ છે, તે સાંજલો. ત્યારે ગુરુએ આજ્ઞા કરી કે હે દ્વિજ! તારે જે કહેવું હોય, તે કહે. ત્યાં તે કહેવા લાગ્યો કે, હે મહારાજ! આ એક મારો પુત્ર છે, તે અવતસ્યો ત્યાંથીજ રોગી છે, અને તેના રોગને મટાડવા માટે મેં ઘણાક ઉપાયો કહ્યા, પરંતુ કોઈ પણ રીતે તેના રોગો મટતા જ નથી. માટે આપ કાંઈક ઉપાય કહો, તો આ વીચારો રોગોથી મુક્ત થાય? તે સાંજલો મુનિ બોલ્યા કે, હે બ્રાહ્મણ! અમોને યતિલોકને તો જ્યારે ગોચરીયે નિકલીયે, ત્યારે કોઈની સાથે વાતો કરવી કલ્પેજ નહિં. એ શા-સ્ત્રોક્ત માર્ગ છે, તોપણ તારા પુત્રોના રોગો જોઈ મને દયા આવે છે, તેથી હું કહું તું, તે સાંજલ. હે દ્વિજ! આ તારા પુત્રને વીજા કોઈ પણ ઔષ-ધો લાગુ પડશે નહિં, માટે તેને તો ધર્મોપધ કરવુંજ ઉચિત છે. એમ કહી તે મુનિ, ત્યાંથી ત્રિફાલ મલવાથી પાઠા વાહેર ઉદ્યાનમાં ચાલ્યા ગયા.

હવે તે બ્રાહ્મણ પણ જલદી ઝોજન કરી પોતાના રોગી પુત્રને લઈ એક દસ તે મુનિની પાસે આવ્યો, અને નમસ્કાર કરી તે મુનિને પુત્ર માટે ધર્મોપધ પૂછ્યું. ત્યારે જાવવેદી એવા મુનિ બોલ્યા કે, હે ત્રિપ્ર! જેથી રોગો ઉત્પન્ન થાય છે, તે રોગનું નિદાન કહેવાય છે, માટે પ્રથમ રોગનું નિદાન જાણી તે નિદાનનો જ્યારે ત્યાગ કરીયે, ત્યારેજ તેનું ઔષધ થાય છે. અને તે ઔષધ પણ ત્યારેજ લાગુ પડે છે. જો કદાચિત્ નિદાન જાણ્યા વિના કોઈ એમને એમ ઠંસડ આપે છે, તો તે ઔષધનો ગુણ ધાતો નથી. પરંતુ સામો તે રોગનો વધારો થાય છે? હવે તે રોગોનાં નિદાનો કયાં કયાં છે? કે પ્રથમ તો પ્રાણીયોની હિંસા

करवी ते, वीजुं असत्यज्ञापण, वीजुं चौर्य, चौधुं परस्त्रीगमन, पांचमुं प-
रिग्रहासक्ति. ए पांचे रोग थवानां निदान ठे. कारण के ते पांचे आचरण
कर्यां थकां रोगना कारणजून थाय ठे. हुवे ते पूर्वोक्त पांचे निदानथी थये
ला रोगो कया औपधथी नाश पामे ठे? तो के प्रथम तो परमेष्ठीना स्मरण
करवार्थी, वीजा चार कयाय अने इंद्रियोनो जय करवार्थी, वीजा यथाश-
क्ति पात्रोमां दान देवार्थी, चौथा पापनी गर्हा करवार्थी. ए चार प्रकारना
औपधोथी पूर्वोक्त निदानथी थयेला रोगो नाश पामे ठे. माटे आ मारा क-
या प्रमाणे निदानने जाणी, ते निदाननो त्याग करी धर्मोपधने ग्रहण करी
जे प्राणी निरंतर चाले ठे, ते प्राणीने कांइ दिवस रोगो थताज नथी, अने
रोग थया विना पण जे आ प्रमाणना धर्मोपधने लीधाज करे ठे, तेने आ-
रोग्य पण राजाज करे ठे? एम कही ते ब्राह्मणने गुरुये एकेक व्रतनुं माहा.
रूप सविस्तर कह्युं, ते सांजली पिताने अने ते रोगी पुत्रने मिथ्यात्व नाश
थइ गयुं, तेथी ते पिता ने पुत्रने सम्यक्त्व प्राप्त थयुं. अने पठी सेठ रोग
मटाडवाना वीजा सर्व उपायांनो त्याग करी निश्चल शुद्ध श्रावक थया
अने रोगो थवानुं मूल कारण तो दुष्कर्तज ठे, एम जाणवा लाग्या.

हुये एक दिवस सिंहासन पर बैठला साधमंडे सुधर्मा सत्तामां तत्रत्य
देवताउंनी समक्ष ते पिता पुत्रनुं धर्मदास्य बखाण्युं, तेने ते सत्तामां बैठे
ला ये देवो जुवुं मानीने कहेवा लाग्या के, जो तेनी असे अमारी जातेज प-
रीक्षा लक्ष्ये, नाज ते वान असे साची कहीये? त्वारे साधमंडदेवे कहुं के
तमाने उपाय अमारा बोलवा पर जरांतो नथी आवतो, त्वारे तमो तमारी
जानेज जइ परीक्षा ल्यो, ए वाक्य सांजली ने वेहु देवो, वेधनुं रूप धारण
करीने उपाय रोगी ब्राह्मण रहे ठे. ते विशाखानगरीमां आर्यी ते ब्राह्मणने घरे
गया. अने ते रोगीब्राह्मणने कहेवा लाग्या के, हे रोगी! असे वेध लेये, ते तुने
गरीब माणसने मांदो सांजली दया आणी तांने लसड करवा आपेला लेये.
माटे नास माना पिता बगेरनी नमस् असे जेस कहीये तेस निःशंकरीने
नुं अमार्म औपध ठे, तथा पश्य पण पासे, तो तारा रोगो, बोदाज दिवस
मां नाश थइ जाय, ते सांजली तेना माना पिता बगेरये कहुं के तेने के-
ही रीतनुं औपध करी रीत लेवुं? ते आप कहो. त्वारे ते देवो वेधे ठे, के
वुठे, प्रथम तो आ रोगीये "गन्वा दिवसनां तथा गत्रिमां धुं ग्यानुं जोडये?"

ते कहिये ठैये. के आ रोगीये दिवसना प्रथम प्रहरने विषे मधुर एवा मधनुं
 जक्षण करवुं. पठी वली ज्यारे दिवसनो वीजो प्रहर थाय, त्यारे ऊण एवा
 मदिरानुं पान करवुं. पठी पाठी रात्रि ज्यारे पडे, त्यारे मांखण, चोखा, ज-
 लचर, स्थलचर, खेचर, एवा प्राणीयोनुं मांस लावी तेनुं जक्षण करवुं.
 हवे अमारुं औपध केवी रीते खावुं ? ते कहिये ठैये. के, आ रोगीये अमे
 जे औपध आपीये, तेने प्रतिदिवस सवारमां पूर्वोक्त प्राणीयोनुं मांस
 लावी तेनी साथे मेलवीने खावुं. तेम सात दिवसपर्यंत अमे जूडुं जूडुं
 औपध आपशुं, तेने पण ते प्रथम कहेला मांसनाज अनुपान साथे
 खेवुं. तेथी सात दिवसमां आ ब्राह्मणना सर्व रोगो निर्मूल थइ जाशे ?
 तेमां कांही पण संशय नथी. ए सांजली ते रोगी ब्राह्मण बोढ्यो के, अरे
 वैद्यो ! आ ते बोळो ठो शुं ? आ प्रकारना तमारा कहेला आरंजकारक
 उंसड खाइने मारे शुं करवानुं ठे ? आवा उंसडथी मारा रोगो जो मटता
 होय, तो ते रोगो मारे मटाडवाज नथी. कारण के आबुं तमारुं उंसड
 खाइने हुं जवोच्चव नरक वेदनाने जोगववा तैय्यार थाउं केम ? माटे
 आज बोढ्या ते तो बोढ्या, पण हवेथी एवुं कोइ दिवस बोलशोज
 नही. जुउं. प्रथम तो तमोये मने दिवसथी ते रात्रिपर्यंत मध वगेरे
 खावानुं कहुं, तो तेमां प्रथम मध वगेरे चारे विगयनुं तो में जाव जीव
 पचरकाण लीधेलुं ठे. माटे तमारा कहेवा प्रमाणे मध तथा माखण वगेरे
 तो में खवायज नहिं. वली रात्रिजोजननो पण में जावजीव पर्यंत त्याग-
 कस्यो ठे, तेथी रात्रिमां हुं जैनशास्त्र विहित अन्न पण लेतो नथी, तो
 तमारुं कहेलुं महापापकारी मांस वगेरे तो शेनुंज लहुं ? अने वली तमें
 मने उंसड खावानुं कहुं, तेमां पण अनर्थकारि मांस मेलवीने खावानुं
 कहुं, माटे ते उंसड पण माराथी खवाय एम नथी ? ते सांजली देव
 वैद्यो बोढ्या के, हे ब्राह्मण ! आ ते तुं शुं बोले ठे ? एकदम धर्ममां कां
 गली जाय ठो, तुं विचार तो कर के आ शरीर जो हशे तो वधां वानां
 याशे, अने शरीर ज्यारे नहिं होय, त्यारे एकला धर्मने तुं शुं करीश ?
 अने धर्म पण शेणे करी पालीश ? माटे देहमां ज्यारे कोइ पण रोग
 थाय, त्यारे कर्त्तव्याकर्त्तव्यनो कांइ पण विचार, माह्या माणसे करवोज
 नहिं. अने एम धर्मविरुद्ध उंसड खावाथी कदाचित् पाप लागे, तो पठी

उद्यारे साजा बघने तेनुं प्रापश्चित्त करीये, तेथी ते दोष सर्व निवृत्ति पामे, माटे आ अमोये कलुं, नेम करी शरीरनुं रक्षण कस्य. अने धर्मनुं पण रक्षण कस्य. एम ते रोगी ब्राह्मणने कहीने ते वैद्यो तेनां माता पिता बगेरेने कहेवा लाग्या के, हे जाइयो ! आ रोगी तो कांइ पण समजतो नथी, माटे अणसमजु, रोगी अने गरीब एवा आ माणसनी तमारे उपेक्षा करवी घटनी नथी. तेथी तेने समजावी कहे, जे अमारा कहेवा मुजब ते उंसड खाव ? अने तेम करवार्थी तमोने पण पुण्य अने यश प्राप्त थाशे ? ते सांजली तेना सहू संवंधी जनां कहेवा लाग्यां के, हे वत्स ! आ वे वैद्यो विचारा परीपकारी देखाय ठे, केम के तारा जेवा निर्धन माणसना रोग मटाडवा माटे उंसड देवा पोते पोतानी मेलज वोलोव्या विना आधी उ ज्ञा रखा ठे, तथा ते उंसडनुं कांइ डव्य पण मागता नथी ? माटे आ द याबु वैद्यो जेम कहे ठे, ते प्रमाणे उंसड ग्रहण केल्यार्थी तारो जो वचाव थाश तो अमो पण राजी थाशुं ? अने हे जाई ! ते उंसड खावार्थी जो तुने पाप थाशे, तो ते पाप कोइ पण उग्र एवा तपे करी तुं मटाडी सकीश ? एम घणुंज कलुं, तो पण ते रुजवटे मान्युं नहिं. त्यांर ते वैद्यो, एज गामना राजा पास थाव्या अने ते राजाने कहेवा लाग्या के, महाराज ! आ पना आ गामनां एक जन्मना रोगी ब्राह्मण रहे ठे, तेथी तेनुं नाम पण रुजवट ज ठे. हवे अमोये कोडणक माणसना कहेवार्थी सांजल्युं जे विशाखानगरीमां गरीब, जन्मना रोगी अने घणोज दुःखी. कोइ एक ब्राह्मण रहे ठे, तेना रोगो चणा उपायो केल्यार्थी मटताज नथी, ते सांजली मनमां दया लारी अमो तेनी पास थाव्या, अने आचीने अमोये तेने उंसड खावानुं कलुं, तोपण उद्यारे तेणे न मान्युं, त्यांर पातुं तेना संवंधी जनां पामे उंसड खावाने माटे घणुंज समजावी कहेवगव्युं, तो पण ते माननाज नथी. परंतु अमारा मनमां तेनी पर दया थाये ठे, के तेने रोगधी सुंक करयो. ते माटे थाप तेने आंदि घोसारी अमारा कहेवा मुजब उंसड खावानो दया पथ्य पासवानो एकम कगे. अने हे राजन ! अमो अनिष्टापूर्वक कांदिंय हे ये के अमारा उंसड खावार्थी तेने जरूर मान्यज थाशे ? अने जो ने नहिं खाव तो ते घोसज दिवसमां मरण लागण पद जाशे ? ते सांजली राजाये तेने एकदम तेजाव्या अने फांजीन रीने समजाव्या, तो पण ते समज्यो न

હિં, અને તત્રત્ય સહુ સાંજલે તેમ સામો ઉપદેશ કરવા લાગ્યો કે, હે રા-
જન્ ! તમો વિચાર તો કરો, કે આ અશુચિપદાર્થયુક્ત, અસત્ય એવા દેહને
માટે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ અને જવજ્રમણ દાયક એવા જૈનશાસ્ત્ર વિરુદ્ધ પદાર્થને હું
કેમ સ્વીકારું ? તથા જાવજીવ ગ્રહણ કરેલા વ્રતને પણ હું કેમ ઠોડું ? વ-
લી એવો તે કોણ મૂર્ખ હોય કે જસ્મને માટે વાવના ચંદનને વાલે ? તથા
સોનાના કુંજમાં જરેલી જે લાલ હોય, તે લાલને માટે સોનાના કુંજને જાં
ગી તુકડા કરી નાખે ? વલી દેહને વિષે મમત્વ રાખનારા જનો, તે દેહના
રણદ માટે જેમ ડ્રવ્યનો ત્યાગ કરે છે, તેમ જ્ઞાની પુરુષો ધર્મને માટે દેહ-
નો ત્યાગ કરે છે. એમ ઘણીક યુક્તિથી ત્યાં વેઠેલા સહુ કોઈ જનોને વોધ
પમાડ્યા. ત્યારે તે વૈદ્યો કહેવા લાગ્યા કે, હે બ્રાહ્મણ ! તેં જિનધર્મનું તત્ત્વ ઘ
ણુંજ સારી રીતે જાણ્યું છે ? એમ કહી તેને નીરોગી કરી, પોતાનું દેવરૂપ
દેખાડી, તેની સ્તુતિ કરીને તે દેવો સ્વર્ગપ્રત્યે ગયા. પછી તે દિવસથી તે
બ્રાહ્મણનું નામ રુજટ્ટ હતું, તે મટી અરુજટ્ટ થયું, અને ધર્મોપધથી રોગ મ-
ટવે કરી પ્રથમ કરતાં પણ તે વધારે ધર્મસક્ત થયો. અને તે ઘણા કાલ
પર્યંત જિનધર્મનું આરાધન કરી સમાધિમરણે મરણ પામી સૌધર્મદેવલોક
ને વિષે દેવતા થયો. ત્યાં અવધિજ્ઞાનથી જાણ્યું જે પૂર્વજવમાં હું જન્મથીજ
મહારોગી હતો, ત્યારે જે મુનિયે મને ધર્મોપધ આપી સારો કસ્યો હતો અ-
ને તે ધર્મના પ્રતાપથી આ દેવલોકને વિષે હું દેવતા થયો હું. વલી તે મુનિ
ને હાલ કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે ? એમ જાણી તે એકદમ આંદિ આવી
દર્પાયમાન થઈ નૃત્ય કરવા લાગ્યો છે. આ પ્રમાણે ઈશ્વર કેવલીના કરેલા
ધર્મોપદેશથી ઘણાક જનોયે રાત્રિજોજનનો ત્યાગ કસ્યો.

હવે ત્રીજા સંવેગે રંગિત એવો સૂરસેન રાજા, તે કેવલી જગવાનને હાથ
જોડીને કહેવા લાગ્યો કે, હે જગવન્ ! મહા મિથ્યાત્વિપણાથી રોગી થયે
લા તે રુજટ્ટને ધર્મોપધ આપી આપે દેવતા-કસ્યો, માટે આપને ધન્ય છે. અ-
ને તે હાલમાં દેવતા થયેલા ધ્વનેશ્વરને પણ ધન્ય છે, કે જે પૂર્વ જન્મમાં ધર્મો
પ્રથરૂપ ઉપકાર કરનારા આપને ઉપકારી તથા ધર્મચાર્ય માની આંદિ વાં-
દવાં માટે આવ્યો, અને વલી તેણે મનોહર અને દૃઢ એવી જ્ઞાતિ પણ રા-
ખી ? આવી રીતે કેવલીની સ્તુતિ કરીને તેમની વિનતિ કરી કે, હે જગવન્ !

आपना कहवाथकी में साधुनुं तथा श्रावकनुं माहात्म्य क्यास्थितरीते जा
 एयुं, तेमां पण मुने एवां निश्चय वयो के जे साधुनो धर्म ठे, ते एकांत मोक्ष
 सुखना देनागे ठे. हवे जा आपने मारी चारित्र खेवानी योग्यता जासनी
 होय, तो संयमश्रीने विषे उत्कंठित मनवाला एवा मुने संयम आपो, त्वारे
 केवलीजगवाने कहुं के, हे राजन्! तमारी संयम खेवानी तो योग्यताज ठे,
 माटे जखदी घेर जइ सर्व राज्यप्रतिबंधने गोही, पाठा आदिं श्रावी संयम
 श्रीने स्वीकारो, ते सांजली दर्पजग्यी प्रफुल्लित मनवाला एवा सुरसेनरा-
 जा, ते मुनिने नमस्कार करी शीघ्रताथी घेर श्रावी श्रामात्यो तथा पातानी
 श्री वंगने वैराग्ययुक्त थइ कहेवा लाग्यो के, हे सुहृदगो! में तो उद्यानमां
 पथारेला केवलीना उपदेशथी जाण्युं के आ श्रायुष्य ठे, ते जखना पपोंटा
 जेवुं पंचल ठे, आ संसार जोगनुं जे सुख ठे, ते फोतरानी मुष्टिसमान ठे
 अने संसारमां जे प्रियजनोनो संयोग थाय ठे. तेनो वियोग पण थया विना
 रहंतोज नथी, अने जे इच्छ ठे, ते पण अनर्थनुं मूल ठे. कारण के ॥ यतः
 ॥ अर्थानामर्जने दुःख, मर्जितानां च रक्षणे ॥ श्राये दुःखं व्यये दुःखं,
 धिगश्राज्जन्यजाजनम् ॥ १ ॥ अर्थः—प्रथम तो इच्छने उपार्जन करवामां
 महोदु दुःख जोगवबुं पडे ठे, तेवुंज पानुं तेना रक्षणमां पण दुःख थाय ठे;
 माटे जेना रक्षणमां पण दुःख तथा उपार्जनमां पण दुःख तेना अनर्थना
 पात्रजून एवा इच्छने धिक्कार हजो. तथा वली जे काल (मृत्यु) ठे, ते आप
 णने जांभ्याज करे ठे, कर्म योगे श्रावी खइ जाय ठे ॥ यतः ॥ कर्त्तृकर्मश-
 कारप्रवृत्त्यनुतोऽपि, जालं पुनर्निपन्नितः शफरोदगकः ॥ जालादपि प्रगति
 नोगस्तिनोर्वकन, तामे विधौ घत कुतोऽप्यमनात्तिवृत्तिः ॥ १ ॥ अर्थः—कोइ
 एक नानो मत्स्य हतो, ते जखमांथी कोइएक मत्स्य भाग्नारना कर्कश एवा
 हाथमां आव्यो, परंतु ते मत्स्य अत्यंत सुंवालो होवथी तेना हाथमांथी
 मरी गयो, ते पाठो जखमां पाथरेली जखमां श्रावी पड्यो, त्यांची पण पोते
 पणोज नानो होवथी ते जखना विद्धमांथी निकली गयो. ते पाठो जखमां
 पड्यो, त्यां पण तेने कोइएक घगली हतो, ते गली गयो. माटे जीवनों
 जगरे कर्मयोगे कास्य अने ठे, त्वारे कोइएक वेलागेथी ते जीवने म्हालीने
 खइज जाय ठे. वली आ संसारमां एक बीजानो जेह ठे, ते पण निवृत्त-
 ना पुंज समान ठे. अने जग अने रंगो तो जीवानी पड्याइ भमधोत्तर

ढोढ्याज करं ठे. इष्टमित्र जे ठे, ते पोताना करेला कर्मने अनुसारे कर्म जो गवतां थकां काले अकाले मरण पाम्याज करे ठे, तेने आपण कोइथी राखी शकातां नथी. ते माटे विद्वान पुरुषो ठे, ते कोइ पण जनने विषे प्रीतिज करना नथी. जुजं! एवो ते कोण मूर्ख होय के, जे सम्यक्त्वथी अनंतसुख संतानदायक एवो मोक्ष मली शके, एम ठतां पण ते गोडी इंद्रजालसमान संसारने विषे आसक्ति राखे? वली एवो कोण मूढ होय के, तपने साध्य मुक्तिसुख ठे, अने तप ते पोताना स्वाधीन ठे, ते तप न करतां तपावेला कढेलो जेवा संसारसुखने विषे आसक्त थाय? वली हे जाईयो! द्वारजल-थी जरेलो जेम खवणसमुद्ध ठे, तेम शारीरिक अने मानसिक वगेरे दुःख-थी जरपूर आ संसारसमुद्ध ठे, माटे तेवा संसारमां अज्ञानी विना कोण आसक्ति राखे? वली स्वप्नमां भलेला निधाननी पेठे संसारमां जे कांइ वस्तु ठे, ते खोटीज ठे, अनित्य ठे, तेथी आ सर्व संसारने खोटो जाणी हुं हवे अगण्यगुणगणालंकृत एवा श्रामण्यने स्वीकारीश! ए प्रकारनुं सूरसेनरा-जानुं वचन सांजली बोध पामेली एवी तेमनी मुक्तावलीराणी कहे ठे के, आपे जे कांइ हालमां कछुं, ते सर्व सत्यज ठे. कारण के आ संसार सर्व मृगतृप्ताना जल जेवोज ठे, तेथी आपे जे हाल संयम लेवानो विचार कख्यो, ते घणोज योग्य ठे. जुजं. आपणे जोग पण घणा काल जोगव्या, तथा सुहृद्वोकोने पण परिपूर्ण रीते संतोष्या! सामंत वर्गने पण सुख आ-प्युं! पुत्र पण थयो! तथा ते वली महोदो पण थयो! त्रण जुवनने विषे आपनो कीर्तिपट्ट पण वाग्यो! जाजुं शुं कहिये, परंतु आपणने मनुष्य जन्मने विषे आ लोकना सांसारिक जोगोनं सुख नो सर्व उपलब्ध थयुं ठे. माटे आपना कहेवा प्रमाणे जो आपणे मोक्षसुखदायक मनुष्य जन्मनुं फल रूप जे चारित्र ठे ते स्वीकारीवे, तो पठी आपणने कोइ पण पदार्थ प्राप्त थपो नहिं एम कहेवाय नहिं. अर्थात् हवे आपणे चारित्र लेवुंज उचित ठे. तेथी हे नाथ! ते काममां हवे एक क्षणमात्र पण विलंब करवो जोइतो नथी. माटे चालो आपणे जलदी चारित्र लइ आ अघोर एवा संसारसमु-द्धने तरिये? कदाचित् जो आपणे प्रमाद राखी संयम लेवामां विलंब क-रजुं, तो आपणने आवी सङ्गरूप सामग्री मलवी दुर्लभ थशे? वली श्रे-यनां काममां विघ्नो पल पल आवे ठे ॥ यतः ॥ श्रेयांसि बहु विघ्नानी,

जवंति महुतामपि ॥ अथेयसि प्रवृत्तानां, कापि यांति विनायकाः ॥ १ ॥
 अर्थः—मोहोटा पुरुषोने श्रेयस्कर कार्य करवामां घणांज विघ्नो आवे ठे.
 अने पाप कार्य करवामां प्रवृत्तता एवा जनोने विघ्नो आवे ठे, एम देखातां
 होय, तो पण क्यांक जातां रहें ठे ॥ १ ॥ तेवां मुक्तावली राणीनां
 तीव्र वेराम्ययुक्त अने संयम क्षेत्रामां उत्सुकता रूप वाक्य सांचली मंत्री
 वगेरे कहेवा लाग्या के, हे देवि ! धर्मासक्त जनने तो कोइ पण विघ्न करी
 शकताज नथी.

ते पठी सूरसेनराजाये पोताना चंडसेन नामा पुत्रने महुोटा महोत्सवथी
 राज्यगादीपर बेसारी पोताना कुलपरंपरानीं सर्व राजरीति समजावी, अ-
 ने बली शीखामण पण दीधी के, हे पुत्र ! आ राज्यने विपे रहेंजे, पण
 राज्यमां अति आनक्ति राखीश नहि ? कारण के ए राज्य ठे ते केवुं ठे ?
 तो के जे राज्य निरपराध ठतां बंधीखानुं ठे ! माथापर नायक विना पर-
 यशपणुं ठे ! ठती चक्रुये अंधपणुं ठे ! मद्यपान कख्या विना उन्मदपणुं ठे !
 अने रज्जु विनानुं बंधनपणुं ठे ! माटे ते राज्यमां नरखुक्ति राखीश नहि. अ-
 ने सर्व प्रजाने पुत्रनीं पेटे सुखी करजे. सर्व ठकाणे दुर्नीतिने धारजे. अने
 मंत्री वंगंरी पण दीधेदी शिक्षानुं चित्तनां स्मरण राखजे. अने हे पुत्र !
 पापकर्म रद्दिन धर्म करी कीर्तिने धधारजे.

आ प्रकार पोताना चंडसेन पुत्रने शिखामण दइ, श्रीजितचल्याने वि-
 ये अष्टादिक महोत्सव करी, नाचि वेशरदित एवा आचकोना घुंघनुं रुपुं,
 सुवर्ण, मणि, मोनि, चक्र, आदरणता शनोये करी. नन्तान पुजन करी,
 चंडसेन कुमार कयो ठे दीक्षा महोत्सव जेनां अने चंडमानी चंडिका
 समान उडगल एवां पक्षोर्वा कयो ठे शृंगार जेणे. पुष्पमग, चंडन, मोणे
 करी अर्घिन एवां ते राजा, मनुष्योये बढन कोखी एवी शिधिकामां, हर्षा
 बसान पइ पेठा. पठी नामंत, मंजुलेश्वर, सेनापति, मंत्री, श्रेष्ठी, सारथ्यादइ,
 संधिपाल, दुर्गपाल, तले अन्वित अने दम्पत्यादइ, अश्वारूढ, तपा ग्या-
 रूढ, एवां सदावधितनोये परिपूत, कोटि पणिमित पासाउये व्यात,
 चंदीचंदोये स्तुति कोखो, धार्मिकजनोये न्यायिन, दीन अने दोस्त्राने स-
 नुपोंया देनार, एवां ते राजा, विविध प्रजातनां राजां वागने एके नाचि
 ने पठाण करवाने नरसर एवां केडडाएक श्यामात्यादिज सद्दिन, उपानमां

રહેલા ઈશ્વર નામા કેવલીની પાસે આવ્યો. ત્યાં આવી ગુરુને નમસ્કાર કરી વેઠો. તે પઠી સાથે આવેલા સહુ કોઈ મનુષ્યો પણ યથાયોગ્ય સ્થાને વેઠા. હવે વે હાથ જોડી તે સૂરસેન રાજાએ વિનતિ કરી કે, હે જગ વન્ ! આ મારી સાથે દીક્ષા ગ્રહણમાં ઉત્સુક થઈ આવેલા એવા મારા આમાત્યાદિકોને તથા મને, આપ કૃપા કરી સંસારસમુદ્રને નિસ્તાર કરનાર એવી દીક્ષા આપો. તે સાંજલી ઈશ્વર કેવલીએ જેને દીક્ષાની ઇચ્છા હતી તેને દીક્ષા આપી.

હવે મુક્તાવલી રાણીએ પણ પોતાની સાથે દીક્ષા ગ્રહણ કરવામાં ઉત્સુક થઈ આવેલી એવી આમાત્ય વગેરેની સ્ત્રીયોએસહિત, શ્રીચંદ્રાન્ના નામા આર્યાની પાસે દીક્ષા ગ્રહણ કરી. પઠી ગુરુને વિષે વિનીત તથા ચારિત્રીયાં એવાં તે સ્ત્રી પુરુષે, અગ્યાર અંગોનું અધ્યયન કયું. અને નિરતિચારપણે ચારિત્ર પાલી પોતાના આત્માને સમ્યગ્જાણે કરી જાવન કય્યો. અને તપરૂપ અગ્નિના તાપથી સંતપ્ત એવા પોતાના અંતઃકરણરૂપ સુવર્ણને શોધી લીધું ॥ યતઃ ॥ ટિવોમિથ્યાત્વવૃદ્ધઃ જિનમતવિહિતૌ ત્રોટિતૌ દ્વૌ ચ વંધૌ, દ્વૌ હુષ્ટધ્યાનચૌરૌ ચરણધનહરૌ નિર્જિતૌ હુર્જયૌ તૌ ॥ શલ્યાનાં સંયમંગે શ્રુત કવચવૃત્તે સુષ્ટુ જગ્નઃ પ્રવેશો, વિધ્વસ્તં ગારવારિત્રિકમતિ ત્રિકટં નિર્મમાસ્ત્રેણ તાન્ન્યાં ॥ ૧ ॥ દંત્રાશ્ચંક્રજટાહિ સ્ખંક્તિમદાઃ સંજ્ઞાત્રિપક્ષાશ્વ, ક્રોધાયાશ્ચિરવૈરિણોપિ વિધિના મંદપ્રતાપાઃ કૃતાઃ ॥ માહાત્મ્યં ક્લુપમાયુધસ્ય નિહતં ક્રુણાઃ પ્રમાદાદય, શ્રાસત્રીકૃતમેવ નિર્વૃત્તિપદં તાન્ન્યાં જુજાન્ન્યાં તતઃ ॥ ૨ ॥ એવં ચરિત્રં વિમલં ચરિત્વા, સંલેખનાં માસજવાં ચશ્કૃત્વા ॥ દ્વાવપ્યજૂતામહર્મિઙ્દેવૌ, ઐવેયકે ચ પ્રથમે સમૃદ્ધૌ ॥ ૩ ॥ અર્થ જનિનમતને જાણનારાં એવાં એ વેહુ જણાયે મિથ્યાત્વરૂપ જે વૃદ્ધ હતો, તેને ટેદી નાંખ્યો. જિનમતોક્ત રાગ અને દ્વેષ, તે રૂપ વંધનને ત્રોડી નાંખ્યાં. ચારિત્રરૂપ ધનને દૂર કરનાર, એવા આર્ત અને રોડ એ વેધ્યાનરૂપ હુર્જયે હુષ્ટચૌરો જે હતા તે જીતી લીધા. શ્રુતરૂપ વકતરથી આવૃત્ત એવા સંયમરૂપ ઈગને વિષે શલ્યોનો પ્રવેશ સારી રીતે વંધ કય્યો. અને અતિ વિકટ એવા ગારુવરૂપ ત્રણે શત્રુને નિર્મમત્વરૂપ શસ્ત્રે કરી નાશ કરી નાંખ્યા ॥ ૧ ॥ વલી આરમાના ઘણાક કાલ ના વૈરી જે મોહરાજાના ચંક્ર એવા ગ્રણ્ય દંત્રરૂપ સુજટા હતા, તેના મદનું સ્ખંકન કયું. અને સંજ્ઞાત જે હતી તે તો સ્વેદ પામી તેની પાસેથી ત્રાસી જ

गडयो. घणाक काळना वेंरी एवा जे क्रांभादिक हुता, तेने शमतादिक गुण विधिये करी मंद प्रतापवाला करी नांख्या. एटले वेदु मुनिवर मंदकपायी थया. कंदर्पनो जे दर्प हुतो, ते पण हणी नांख्यो. प्रमादादिक दोषो जे हुता, ते एक ढाणमां ह्मीण करी नांख्या. एटले बलरहित कख्या. अने ते वेदु जणा पोतानी तप अने संयमरूप जुजाउये करी मोक्षपद जे हुतुं, तेने निकटवर्ति कसुं. ए प्रकारे निर्मल चारित्रने आचरण करीने अंतस्मये एक मानपर्यंत संक्षेपणा मंथारे अणशण व्रत ग्रहण करी ते सूरसेन तथा तेनी स्त्री मुक्तावली, ए वेदु सर्व समृद्धिये युक्त एवा प्रथम भवेयकने विषे अद्भिडनामे देवपणे थयां ॥ यतः ॥ अचुंक ताच्यां विशदद्युतिन्यां, पवित्रचरित्रजशुक्तिजाग्न्यां ॥ सुखं च तस्मिन् कमनीयमीपत्, न्यूनं त्रयोविंशति नागराणि ॥१॥ अर्थः—ते प्रथम भवेयकने विषे निर्मल ठे कांति जेनी अने पवित्र एवा चारित्र्यकी उत्पन्न थयेली जे शक्ति तेने जोगवता, एवा ते वेदु देवता, मनोहर सुखने कांडक न्यून एवा प्रवीणसागर आयुप्रमाण जोगवता ह्वा.

ए पृथ्वीचंड अने गुणसागरना चरित्रने विषे ईश्वरकेवलदीक्षित श्री सूरसेन मुक्तावलीना गुणगणवर्णननामा ठठो सर्ग संपूर्ण थयो ॥ ६ ॥ आदि पृथ्वीचंड अने गुणसागरना चार जव समाप्त थया ॥ १२ ॥

॥ अथ ॥

॥ सप्तमसर्गस्य बालावबोध प्रारंभः ॥

दुषे देवरूप थयेलो सूरसेनगजा तथा तेनी स्त्री मुक्तावली, ते प्रथम भवेयकथकी चर्ची, थयां समुत्पन्न थयां? ते कहे ते.

आ जंबुद्वीपने विषे जलतटोत्रमां सभ्यखंडे उत्तरदिशाने विषे स्वर्गना जनांने नर्जन करतार, घणाक जेमां मज्जानो रटे ठे, एतुं अने सुखने थापनाये, कोपविरहित मनुष्यांये प्राप्य, यज्ञवान् एवा दुष्मनोर्षी जमां थयावी ज शक्यतुं नथी, सुरसमान विदुषमणीये असंशून, एतुं एक नर्जनपुर नामा नगर एतुं, जेमां पांताना नाम समान गुणवालो एक सुरपति नामा राजा राज्य करतो हुतो. जेणे जूनून जे दुष्मन राजाठ तेना पक्ष वेदी नांख्या ठे, एटले जेस सुरपति जे इंद्र तेणे जेस जूनून जे पर्यंतो तेनी पांगो वेदी

નાંખી ઠે, તેમ આ સુરપતિરાજાએ પણ શત્રુનો પક્ષ ઠેડી નાંખ્યો ઠે. હવે તે રાજાની નામથી અને ગુણોથી વિખ્યાન, સતી એવે નામે પટરાણી હતી. તે પણ એવી હતી કે જે પાપની વાત તો કાનથી પણ સાંજલતી ન હતી. અર્થાત્ જે, પાપની વાત ન સાંજલે, તે પાપ કરેજ કેમ? હવે તે રાણીની સાથે સુખ જોગવી રાજ્ય કરતો એવો તે સુરપતિ રાજા, વેદધર્મને વિષે અતિ પ્રીતિમાન્ હોવાથી ઉત્તમ એવા વૈદિક બ્રાહ્મણોને અત્યંત માનતો હતો, અને તેઝને વિશેષે કરી વસ્ત્રાદિકોનું દાન પણ આપતો હતો. તથા અહોનિશ તેનું પૂજન અને ઘણુંજ માન કરતો હતો. જ્યારે તે રાજાજ એમ માનતો હતો. ત્યારે તે ગામના રહેવાશી સર્વે જનો પણ તે રાજાની પેઠે અત્યંત બ્રાહ્મણોને માનતા હતા. કહ્યું ઠે કે, “યથા રાજા તથા પ્રજા:” એટલે જેવો રાજા વર્તે, તેમ પ્રજા પણ વર્તે ઠે. હવે રાજાના અને પ્રજાના માનથી મદોન્મત્ત થયેલા ધિક્કારવા યોગ્ય બ્રાહ્મણોએ તે નગરમાંથી વીજા પાંચરુ ધર્મવાલા જંગમ અને જોગી વગેરેને બહાર કઢાવી મૂક્યા.

તેવા અવસરને વિષે દેવ થયેલો એવો તે સૂરસેનરાજા, પ્રથમ ઐવેયકથાની ચવીને હંસની પેઠે સતીનામા રાણીના ઉદરરૂપ સરોવરને વિષે આવ્યો, ત્યારે તેજ રાત્રિને વિષે તે રાણીએ સ્વપ્નામાં મનોહર જલથી પરિપૂર્ણ, અને હંસાદિક પક્ષીઓએ કરી વિરાજિત, પદ્માકરેયુક્ત એવું એક સરોવર દીધું. તે દેહીને પદ્મલોચના એવી તે રાણી એકદમ જાગ્રત થઈ, અને તુરત રાજા પાસે આવી પોતાને થયેલા સ્વપ્નાની વાત રાજાને કહી વતાવી. તે સાંજલી સ્વપ્નના કારણને જાણતા એવા તે સુરપતિરાજાએ રાણીને કહ્યું કે, હે પ્રિયે! તમોને આવેલા સ્વપ્નના અનુસારથી તમારે ઉત્તમ પુત્ર ઉત્પન્ન થાશે? તે સાંજલી અમંદ આનંદને પ્રાપ્ત થયેલી તે રાણીએ પોતાના શુભ ગર્ભનું પાલન કરવા માંક્યું. પછી રાણીને દાન દેવા વગેરેના જે કાંઈ દોહદ ઉત્પન્ન થયા, તે રાજાએ સર્વે પૂર્ણ કસ્યા. અને સાડા નવ માસ જ્યારે પૂરા થયા, ત્યારે તે રાણીએ શુભ સંજયને વિષે સર્વ અવયવોએ કરી મુંદર અને સુઝજનોને આનંદ દેનાર એવા પુત્રને, જૂમિ જેમ કલ્પવૃક્ષને ઉત્પન્ન કરે, તેમ ઉત્પન્ન કસ્યો. પછી રાણીએ રાજા પાસે વધામણી દેવા માટે એક દાસીને મોકલી. તે દાસીએ જણે રાજાને વધામણી દીધી કે, મહારાજ! આપને ત્યાં હાલ ઉત્તમોત્તમ પુત્ર પ્રગટ થયો? તે સાંજલી રાજાએ તે દાસીને કોટિ સુવર્ણનું

दान थाप्युं, अने पत्नी पुत्रजन्म महोत्सव कराव्यो, ते जेम के ॥ श्लोक ॥
 उच्चलधारकं चित्तिहृत्कारकं, नृत्यकधारकं चापदां दारकं ॥ सारचंगारकं
 नृरिशृंगारकं, वित्तविस्तारकं दौस्थ्यनिस्तारकम् ॥ १ ॥ अर्थः—आनंद पामी
 दाढना दासोये करी युक्त, चित्तित पदार्थनुं हाररूप, पुत्रोत्पन्नार्थी आनं-
 दित घट्ट नृत्य करता एवा ठे दरचाण जेमां, आपत्तिने नाश करनार, जे-
 मां जलनी जरेली जारीयो मुक्ती ठे, जेमां घणा शृंगारो पहेराय ठे, घणुं
 डव्य जेमां खरचाय ठे, जेमां दुःखीयाजनोनो निस्तार आय ठे, एवुं पुत्र
 पर्झापन कराव्युं, अर्थात् ते राजाये महोटा आरुंवरर्थी पुत्रजन्म महोत्सव
 कराव्यो, तदनंतर ते पुत्र ज्यारे राणीने गर्जमां रावो, त्यारे राणीये स्वप्नने
 विषे पद्मसरोवर दीतुं दतुं, ते स्वप्नना अनुगारे पुत्रनुं नाम "पद्मोत्तर"
 पाड्युं, हवे पांच धान्यमाताये पालन कळ्यो थको ते पुत्र, प्रतिदिन अनु-
 क्रमे वधवा लाग्यो, अने ते कलाकुशल, दयादाहिण्य, दानवान्, सौम्य
 भुक्ति, मज्जनप्रिय, शान्त अने दांत श्रयो, बली ने कुमारने मय, मांस, पर
 लीगमन, घुन अने चोरी, ते पांच महोटां व्यसनोनी तो वान पण गमती
 नथी, हवे तेनी पिता जे ठे, ते वैदिककर्म निष्ठावान् ठे, तेथी ते प्रतिदिन
 ब्राह्मणोने घोसारी, तेउने पोतानी पास मानपुरःसर वेमारी वेदधर्मनी वा
 तो कराये ठे, आ ग्रमाणे पोतानो पिता मियाळी ठे, एम जाणी तेनी पा-
 सं कुमारने जतुं पण गमनुं नथी, परंतु ते विचार करे ठे के, जो हूं मारा
 पिता पाने नहिं जाउं, तो तेने दुःख लागशे? एम जाणी तेनी पास जाय
 ठे अने त्यां शिष्ट जन्मचाला ब्राह्मणोनी करेली परमार्थ शून्य, जूनां क
 ह्यनशास्त्रोनी कपारुथी उडेग पामी मनमां विचार करे ठे के, अरे! आ
 मारो पिता माय निष्पात्य प्रद्वयहीन थड गयो ठे, तेने हूं ने निष्पात्य
 थी केथी रीते मुक्त करूं? हा, एक उपाय ठे गवरो, के दास जो तेने सकुठ
 सामग्रि मळे, तो ने जिनधर्मेने पामे? केम के जांड गारा कटियासो न-
 णि होय, तो ने मणि, मणिकारना करेला संस्कार विना बीजा कोड पण
 उपाय निर्मल घालो नथी.

हवे ने नुगमेन राजानी म्ही मुक्तावलीनो जीव जे प्रथम धेंवयेके ठेवता
 यपो रता, ते कपां नवनयो? ते कहे ठे, के वेनाडय पर्यनमां दृष्टिअ श्रे-
 णिने विषे क्षार्यनोमपुर नामा एक नगर ठे, ते नगरनो प्रताप करी सुर्य म-

માન, ઉત્તમ એવા વિદ્યાધરના કુલને વિષે ઉત્પન્ન થયેલો તરવેગ નામા રાજા છે. તેની કમલસમાન સુકોમલ, કલાકલાપે કરી સંપન્ન, દેવની સ્ત્રી સમાન, કમલમાલા નામની એક રાણી છે. તેની કુદ્ધિરૂપ ગુહાને વિષે સૂર સેનની સ્ત્રી મુક્તાવલી રાણીનો જીવ જે પ્રથમ પ્રવેશકમાં દેવ થયો હતો, તે ત્યાંથી ચવીને કેસરીના વચ્ચાની પેઠે આવ્યો. જ્યારે તે ગર્જમાં આવ્યો, ત્યારે તે રાણીયે સ્વપ્નને વિષે સિંહના વચ્ચાને જોયો, તે જોઈને તુરત જાગી ગઈ, અને તે સ્વપ્નની વાત પોતાના સ્વામીને કહી વતાવી. તે સાંજલી તેનો સ્વામી કહેવા લાગ્યો કે, હે પ્રિયે! તમે સ્વપ્નામાં સિંહનો શિશુ જોયો છે. તેથી તમારે સિંહના શિશુ જેવો પ્રતાપી પુત્ર ઉત્પન્ન થાશે? તે સાંજલી મુદિતમન થઈ થકી રાણી ગર્જનું પોષણ કરવા લાગી. પઠી તે રાણીયે સંપૂર્ણરીતે સુશોજિત દિવસમાં શુદ્ધ એવા નક્ષત્ર મુહૂર્તે વેલાને વિષે મહોટા તેજે કરી પ્રકાશિત એવા પુત્રને, પાંચી દિશા જેમ સૂર્યને ઉત્પન્ન કરે, તેમ ઉત્પન્ન કસ્યો. ત્યારે તરવેગ રાજાએ પુત્રનો મહોટો જન્મમહોત્સવ કરાવ્યો. અને તે પુત્ર ગર્જમાં રહ્યા વચ્ચે તેમની માતાએ સ્વપ્નમાં સિંહનો શિશુ જોયો હતો, તદનુસારે સુહૃદ્જાનની સાક્ષીયે તેનું “હરિવેગ” નામ પાડ્યું. તે પુત્ર ત્યાંની સેવરીયોયે રમાડ્યો થકો મહોટો થયો, તેમ તે પુત્રે સિદ્ધિધ્યાનો અન્યાસ પણ કસ્યો. પઠી તે, માનિનીના મનને સ્તંભન કરનાર એવા યૌવનારંજને પ્રાપ્ત થયો.

એવા અવસરને વિષે મથુરા નગરીમાં કોઈ એક ચંદ્રધ્વજ નામા રાજા રાજ્ય કરે છે. તેને બે સ્ત્રીયો છે. તેમાં એકનું નામ ચંદ્રમતી અને બીજીનું નામ સૂર્યમતી છે. તે બેહુ જણીયોને એકેક પુત્રી થઈ છે. તેમાં એકનું નામ શશિલેખા અને બીજીનું નામ સૂર્યલેખા છે. તે બેહુ કન્યાને યૌવનશ્રી અને ધનશ્રી અનુરૂપ એવા વરની પ્રાપ્તિને માટે તેના પિતાએ સ્વયંવરમંડપ રચાવ્યો, અને તે સ્વયંવર વાસ્તે દેશાંતરના રાજાઈના પુત્રોને બોલાવા માટે જુદે જુદે ઠેકાણે ફૂતો મોકલ્યા. તે સર્વ ફૂતોમાં કોઈએક મુલપ્રિય નામા ફૂત હતો, તેને ગર્જનપુરમાં મોકલ્યો. તે ત્યાં આવી પદ્મોત્તર કુમારના પિતા સુરપતિ રાજાને પ્રણામ કરી યોગ્ય સમય જાંઈને વિનંતિ કરી કહેવા લાગ્યો કે, હે દેવ! મથુરા નગરીનો ચંદ્રધ્વજ એવું નામે રાજા છે, તેણે મારી સાથે કહેરાવ્યું છે કે, “મારે ત્યાં શશિલેખા અને સૂર્યલેખાનામા બે કન્યાઈ છે,

तेने माटे में स्वयंवर मंरुप करेलो ठे, तो तेमां में महोटा महोटा राजकुंभ रोने तेडवा माटे झूतो मोकलेला ठे. तेथी ते सर्वराजकुमारो आवशे. माटे तमारा पुत्रने पण मोकलो. कारण के तमारो जे पुत्र ठे, तेनां रूप तथा गुण समूहनां गीतो, सर्वत्र गुणीजनो गायाज करे ठे. ते सांजली ए झूतने में तेडवा माटे मोकलेलो ठे. माटे ते जाग्यशाली पुत्र, आंहीं आवी पोताना सौजाग्यरूप वज्जे करी बीजा प्रौढ राजाना महोटा गर्वरूप पर्वतने ठेदी मारी वेहु कन्याने वरे. अने तेम थवाथी मने पण घणोज हर्ष उत्पन्न आशे? वली आ स्वयंवर मंरुपमां रूप तथा पराक्रमज.जोवाशे एटलुंज न थी, परंतु तेमां ते राजकुमारना जाग्यनी पण परीक्षा आशे? जेम के रणने विषे शौर्यथकी तथा स्वयंवर मंरुपने विषे पराक्रमे करी कन्योपलब्धिथी कृत्रिय पुरुषना पुण्यनी परीक्षा थाय ठे. तेमाटे हे प्रजो! आंहीं लग्गने दिवसे जलदी तमारा पुत्रने मोकलो.” आ प्रमाणे चंद्रध्वज राजाये मारी साथे कहेवरायुं ठे. ते वाक्य सांजली प्रफुल्लित जेनुं मुख थयुं ठे एवा राजा ये ते बात कबूल करी.

पठी पोताना पद्मोत्तर नामा पुत्रने बोलावीने तेने चंद्रध्वज राजाना झूतना मुखथी जे बात सांजली हती ते सर्व कही बतावी, ते सांजली पद्मोत्तरकुमार, उत्तम दिवसने विषे त्यांथी प्रयाण करी चाढ्यो. पोतानी सेना ना चालवाथी उडती एवी रजोये करी आकाशने ढांकतो, वनवनने विषे विश्राम लेतो, प्रति सरोवरे क्रीडा करतो, एवो ते पद्मोत्तरकुमार, गामगामने विषे मान पामतो पर्वत पर्वतने विषे चडतो, अनुक्रमे पोताना देशनुं उल्लंघन करी महोदय नामक एक तापसाश्रम हतो. त्यां आव्यो. त्यां नालियेरी, खजूरी, झाडना मंरुपो, नागवल्ली, नारंगीनां वृक्ष, सोपारीनां वृक्ष अने आम्रनां वृक्ष, तेणे करी शोजायमान एवा स्थलने तथा तत्रत्य लोकोये अग्निमां होमेला सर्शवथकी उत्पन्न थयेला धूमथी धूसरित आकाशने जोडने ते कुमार पूठवा लाग्यो के, अहो तपस्वीयो! आ तमो रह्यो, ते आश्रमनुं नाम शुं ठे? त्यारे ते तपस्वीयोये कहुं के, आ अमारुं त. पस्विजनानुं तपोवन ठे, अने महोदय एवुं नाम ठे. आंहीं सर्व जीवपर दयावान्, ब्रह्मचर्यव्रतथकी उत्तम, महानुभाववाला. आरंजपरिग्रहथकीरहित, शस्त्रधारण कर्म व्यापार वगैरे कार्यथी मुक्त, कंद अने फल तेनुंज जोजन

કરનારા, અતિ કારુણિક એવા તપસ્વીયો રહે છે. એ સાંજલી કુમાર, પોતા ના સૈન્યના માણસોને કહે છે કે, હે સૈનિકો! તમો આ સર્વ મહાપિંચોને કોઈ રીતે ઉપદ્રવ ન થાય, તેવી રીતે અશ્વ વગેરે વાહનોને વાંધી યથાવકાશ નિવાસ કરો. અને હું તો આ તપોધન એવા તપસ્વીજનોના ચરણનું પૂજન કરી પાપ તાપને ટાલવા છું તું. પઠી સૈન્યના જનોએ કુમારના કહેવા પ્રમાણે ત્યાં નિવાસ કહ્યો. ત્યારપછી કૃતકૃત્ય એવો તે કુમાર, તે તપસ્વીના આશ્રમમાં ગયો. ત્યાં કેટલાએક માથાપર જટાને ધારણ કરનારા, વલ્કલ વસ્ત્ર ને પહેરનારા, સૂર્યસામા વે હાથ કરી ઉઝા રહેલા એવા વૃદ્ધ તપસ્વીયો વેઠા હતા, તેનાં દર્શન કહ્યાં. તથા પદ્માસનથી વેઠેલા, સૂકા કાષ્ઠોથી દેદીપ્યમાન, અગ્નિને તૃપ્ત કરતા, વૃદ્ધોના ક્યારામાં જલને વાલતા એવા કુમાર તાપસોનાં પણ દર્શન કહ્યાં. પઠી અનુક્રમે ઘાસના કુઘામાં દર્જના આસનપર વેઠેલા, નિર્મલ મુખવાલા, પરમશાંતમૂર્તિમાન એવા તે તપસ્વીના કુલપતિનાં દર્શન કહ્યાં. તે કરીને કુમારે તેને નમસ્કાર કહ્યો. ત્યારે કુલપતિયે પણ ધર્માશિષ આપીને તે પદ્મોત્તરકુમારને પોતાની પાસે વેસાડ્યો. અને તેનાં નામ, ગોત્ર વગેરે પૂછ્યાં. ત્યારે કુમારે તેને પોતાનાં નામ, ગોત્ર, વગેરે સર્થ કહી આપ્યાં. તે સાંજલી કુલપતિ કહે છે કે, આપ ઉત્તમ એવા રાજકુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા હોવાથી મોહોટા માણસ ઠો? માટે અમ લોકોને આતિથ્ય તથા અર્ચદાન કરવા યોગ્ય ઠો. એમ કહીને પોતાની પર્ણકૂટીમાંથી એક અત્યંત સ્વરૂપવાલી કન્યાને બોલાવી, અને તેને તે કુમારની આગલ ઊર્જી રાખી. વલી તે રાજકુમારને યોગ્ય એવાં વસ્ત્રાન્નરણાદિકો પણ પર્ણકૂટીમાંથી મગાવી કુમારની આગલ મૂક્યાં, અને કહ્યું કે, હે ચતુરાશ્રમી જીવોના ગુરુ! તમો અમારા અતિથિ ઠો, તેથી તમારું આતિથ્ય કરવા માટે અમારા પ્રાણથી પણ વલ્લજ અને રાજાધિરાજને યોગ્ય એવી આ કન્યાને, તથા તમારી પાસે મૂકેલાં વસ્ત્રાન્નરણાદિકોને પણ અંગીકાર કરી અમારા મનને આલ્લહ કરો. અને તમો મુકુલીન તથા ગુરુજીવ ઠો, તેથી અસ્મદ્ગર્ભની પ્રાર્થના જંગલાં જીરુજ હશે? તેથી અમોયે આપવા ધારેલી કન્યાનો તથા વસ્ત્ર મુકુટ વગેરેનો સ્વીકાર કરો.

હવે કુમારે તે સર્વ વાત તો સાંજલી, પણ તે કન્યાને જોઈને વિસ્મય પામી ગયો. અને વિચારવા લાગ્યો કે, અરે! આ તે શું નારી હશે? કે આતે

शुं मूर्तिमती चंद्रचंद्रिकाज हशे ! के आ ते शुं चांचव्य ठोडी उज्जी थइ
रहेली लक्ष्मी हशे ! के शुं सुरेंद्रना शापथकी जूमिपर आवेली कोइ देवांगना
हशे ! के आ ते शुं पातालथकी निकलेली नागकन्या हशे ? अहो ! आर्वी
आ अत्यंत रूपवती कन्या ते कोण हशे ? कदाचित् हाल में उत्प्रेक्षा करेली
स्त्रीयोमांथी जो आ कन्या न होय, तो सर्व जनोना त्याग करी एकांतवन-
मां पर्णकूटी करी रहेला आ तपस्वीमुनि पासे ते क्यांथी होय ?

एवी रीते चित्तमां चिंतवीने कुमार कहे ठे के, हे जगवन् ! सर्वथा स-
र्वना संगने त्याग करनारा, ब्रह्मचारी, वनमां रहेनार, एवा आपनी पासे
आर्वी अनिरूपवती कन्या क्यांथी आर्वी ? कारण के आ में कहां एवां का
रणोथी तो आपनी पासे आर्वी कन्या होवानो सर्वथा संभव नथी. तेथी
आ अघटित घटना थइ ठे. ते जोइने मारा मनने महोदुं आश्चर्य उत्पन्न
थाय ठे ? माटे कृपा करी आ कन्या आपनी पासे क्यांथी आर्वी ? ते सर्व ह
कीगत कही संजलावो. ते सांजला तापसकुलपति ते कन्यानी उत्पत्ति व-
गेरेनी सर्व विना कहेवा लाग्या के, हे राजकुमार ! जे कार्य, अनेक युक्तियो
ने करवे करी जीवथी नथी वनतुं, ते कार्य कोइक कर्मयोगे प्रयास विना ए
नोज मेले वनी जाय ठे. जुज. के जेनो आपणे सदा संयोग इष्टिये ठैये, तो
तेनो आपणथी वियोग थइ थाय ठे. तथा वली जेनो आपणे वियोग इष्टिये
ठैये, तो तेनो कर्मयोगथी संयोग थइ जाय ठे. माटे कर्मयोगमां कोइनुं
काहाण चालतुं नथी. ॥ यतः ॥ ठित्वा पाशमपास्य कूटरचनां जंत्का ठला
छापुरां, पर्यताग्निशिखाकलापजटिलान्निर्गत्य दूरं वनात् ॥ व्याधानां शर-
गौरवादतिजवेनोत्प्लुत्य धावन्मृगः, कूमांतः पतितः करोति विमुखे किं वा
विधौ पौरुषम् ॥ १ ॥ अर्थः—कोइएक मृग हुता, ते प्रथम तो पाराधिना क-
रेला पाशमां पड्यो, त्यांथी ते पाशलाने ठेदीने नीकली गयो. त्यां पाठो
कोइएक बीजा पाराधिनी करेलो कूटरचनामां आर्वी पड्यो, तेमांथी पण
कांइक युक्ति करी नीकलीने चाग्यो, त्यां अकस्मात् मृग बांधनाराउये करे-
ली जालमां आर्वी फग्यो, तेमांथी पण ठल करी मद्हाप्रयासे नीकली एकद-
म ज्ञानी वनमां आव्यो, त्यां ने वनमां दावाशि लागगथी दुःखित थइ
पलायन ययो. त्यां पण मृगोने मारवा माटे उजा रहेला पाराधियोनां वाणो
हुटवा लाग्यां, तो तेमांथी पण मदकपटे करी जीव लइने लाग्यो. तो ते

મૃગ, કર્મના યોગથી અચાનક એક ઝંઝા કૂવામાં પડી મરણ પામ્યો. માટે જ્યારે જે જીવનું દૈવજ પ્રતિકૂલ હોય છે, ત્યારે તેમાં તેનો તથા કોઈનો કાં-દી ઉપાય ચાલતોજ નથી. તોપણ હે રાજકુમાર! આ કન્યા ક્યાંથી મારી પાસે આવી? એ જે પૂછ્યું, તેનું વૃત્તાંત હું કહું, તે સાંજલો.

ઉત્તરાપંથને વિષે દ્રવ્યના ઝંઘે કરી સુગંધમય સુરજિપુરનામા એક નગર છે. તેમાં પ્રજારૂપ લતાપર વસંત સમાન વસંતરાજા રાજ્ય કરે છે. તે રાજાને શીલરૂપ સુગંધોયે કરી સુવાસિત પુષ્પમાલા નામા રાણી જેમાં મુખ્ય છે એવી ઘણીક સ્ત્રીયો છે. તે રાજા અનેક માંરુલિકરાજાઝને જીતીને પોતાના પ્રૌઢ પ્રતાપે કરી રાજ્ય કરે છે. તે રાજાને પાંચ પુત્રની ઉપર, રૂપે કરી મનોહર તથા ગુણયુક્ત એવી ગુણમાલા નામા એક કન્યા છે, તે કન્યા તેનાં માતા પિતાને એકજ એક હોવાથી ઘણી વહ્નજ છે. હવે તે જ્યારે યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થઈ, ત્યારે તેનો વિવાહ કરવાને માટે માતા પિતા ઉદ્યુક્ત થયાં, પરંતુ તે પ્રાણવહ્નજ એવી તે કન્યાના વિરહને સહન કરવાને અશક્ત હોવાથી વિવાહ કરવાનો વિચાર કરી બેસી રહે છે. હવે લાવણ્યગુણયુક્ત તે ગુણમાલાકન્યાને તેની સહીયો વિવાહ માટે વારંવાર ઉપદેશ કહ્યા કરે છે, તથાપિ તે પણ ગુરુજક્તિમાં પ્રીતિમતી હોવાથી વિવાહને ઇચ્છતીજ નથી. વલી મકરંદને વિષે લુબ્ધ એવા ઝમરાઝ જેમ કેતકીવનમાં આવે, તેમ તે કન્યાને વરવા માટે ઘણાક રાજાઝ ત્યાં આવે છે, પણ તે વસંતરાજા, કોઈને પરણાવનો નથી. એક-દા ત્યાં વહુ સૈન્યેયુક્ત, ગુણવાન્ અને રૂપવાન્ એવો ચંપાપુરીના રાજાનો શુક કુમાર નામા પુત્ર આવ્યો. તેને વસંતરાજાએ ઘણું માન આપ્યું.

પઠી ત્યાં યૌવનાવસ્થાને પ્રાપ્ત થઈ એવી તે ગુણમાલા કુંવરીને જોઈને વસંતરાજાના મંત્રી સાથે તે શુકકુમારે જ્ઞતિયી તથા યુક્તિયી તે વસંતરાજાને કહેવરાવ્યું કે, “હે સ્વામિન્! સુંદર, મિષ્ટ અને પ્રાણરક્ષક, એવું જે ગંધે હું અન્ન હોય, તેને માણો પુરુષ, ઘરમાં કેટલાક દિવસ રાખે? ગમ કરનાં જો જાકા દિવસ રાખે, તો તે અંતે દુર્ગંધ મારી જાય અને પઠી તેને રસ્તામાં ફેંકી દેવું પડે. તેમ જ કન્યા તમને ઘણીજ વહાલી છે તથા તે ચતુર છે, વલી તેનો વિરહ તમારાથી વડી એક ચમાય તેમ નથી, તોપણ તેને યુવાવસ્થા પ્રાપ્ત થઈ છે, માટે તેને પરણાવ્યા વિના રાખવી, એ યોગ્ય નથી. જો તમે તે કન્યાને ઘણો વસ્ત્રત પરણાવ્યા વિનાજ રાખશો, તો ચંડકિરણ સ-

માન તમારા ઉજ્જ્વલ કુલને જરૂર કલંકિત કરશો. વલી પુત્રી ઉપરના સ્નેહનું ફલ શું છે ? કે, સુંદર તે પુત્રીને અને યોગ્ય એવા વરને આપવી, તેજ છે. માટે જો તમારો તે કન્યાને કોઈની પળ સાથે પરણાવાનો વિચાર હોય, તો ચંપાપુરી પતિનો પુત્ર શુકકુમાર નામા હું હાલ તમારા નગરમાં આવેલો છું, તો તે કન્યા મને આપવી ઉચિત છે. કારણ કે હું જેવો તમને રૂપથી, ધનથી, પ્રતાપથી, અને કુલથી સમાન, ઉત્તમ વર મલશે નહિં.” આ પ્રકારનાં તે શુકકુમારે કહેવરાવેલા નીતિયુક્ત સંદેશાથી તે શુરુ સ્વજાવવાલો રાજા સમજીને કહેવા લાગ્યો કે, હે પ્રધાન ! તેણે કહેવરાવેલી વાત વધી ધરી છે, તેથી તમો તેને જણને કહો કે, “હે શુકકુમાર ! ઘણા રાજાનું, આ મારી કન્યાને વરવા માટે આવ્યા હતા, પણ તમારા પુણ્યે પ્રેરેલા એવા મેં કોઈને આજ દિવસ સુધી આપીજ નહિં. અને તે સર્વે રાજાને નિરાશ થઈ જેવા આ વ્યા હતા તેવાજ પાઠા ગયા છે. જેમ કોઈ કૃપણ પુરુષ, પોતાની લક્ષ્મીને કોઈક પુણ્યશાલી જીવમાટે રાખી મૂકે છે, તેમ મેં પણ તમારી માટેજ આ મનોહર કન્યા રાખી મૂકી હોય ? એમ લાગે છે. માટે દૂરથી આવેલા, અતિ સ્નેહવાલા, એવા તમને તે કન્યા અમો આપશું. તેથી હાલ પુણ્યથી ઉપલબ્ધ થયેલી આ કન્યાને વરો. પરંતુ તમારી સાથે પ્રથમથી અમે એટલી બોલી કરીયે થયે કે, જ્યાં પર્યંત આ અમારી કન્યાને સંતાન ન થાય, ત્યાં પર્યંત તમારે તથા અમારી કન્યાને અમારે ઘેરજ રહેવું પડશે !” એ સર્વ વાત મંત્રીયે જણને શુકકુમારને કહી. તે સર્વ વાત કબૂલ કરી. વલી જ્યાં પર્યંત સંતાન ન થાય, ત્યાં પર્યંત આંહિંજ રહેવું, તે પણ કન્યાના રૂપથી મોહ પામેલા શુકકુમારે કબૂલ કયું. પછી વસંતરાજાએ શુચલગ્ન જોવરાવી તે કન્યાને શુકકુમાર સાથે પરણાવી દીધી.

પછી લગ્ન કસ્યા પહેલાં બોલીથી વંધાયેલા તે કુમારને, પોતાના સસરાનેજ ઘેર મનોહર હવેલીમાં તે ગુણમાલા સ્ત્રી સાથે ક્રીડા કરનાં કેટલોક કાલ વ્યતીત થઈ ગયો. હવે ચંદ્રમામાં જેમ કલંકરૂપ દૂષણ છે, તથા સમુદ્રમાં જેમ લવણરૂપ દૂષણ છે, તેમજ સ્થેર્ય, ગાંઝીર્ય, દાક્ષિણ્યાદિક ગુણોથી યુક્ત એવા તે શુકકુમારમાં મહાપાપકારી એક મૃગયા રમવાનું મહોદું દૂષણ હતું, તેથી તે વ્યસનમાટે પ્રતિદિન દૂર વનમાં જાય છે, અને ત્યાં જઈને ચારાદ, શણ, શંવર વગેરે અનેક પંચેન્દ્રિય જીવાંતી હિંસા કરે છે. એમ.

वसंतराजाये दुष्टकर्मासक्त थयेला ते शुक्रकुमारने जोइ उपदेश देवा माटे वाक्पटुतामां निपुण एवा एक सुमुख नामा जहने मोकदयो. ते निपुण जहनेनी पासे आवीने अवकाश जोइने कहेवा लाग्यो के. हे स्वामिन्! आप मृगया रमवाना मिपथी जे जीवहिंसा करौ ठो, ते ठीक करता नथी. कारण के ते हिंसासमान वीजुं लज्जास्पद कोइपण कर्म नथी. वली वीचारा दीन, प्रमत्त, जयथी जागता एवा जीवोने जे मारवा, ते कांइ क्षत्रिय जन नो आचार ठे? ॥ यतः ॥ यत्पृष्ठिं ददतां सदैव वदने, दिनं तृणं गृह्णतां, आत्मीयं शरणं स्वयं श्रितवतां शस्त्रं न वा विघ्नताम् ॥ जंतूनां क्रियतेऽप्यथो बहुविधेरप्यायुधैर्निदयं, कोयं क्षत्रियवंशधर्म इहजो स्वामिन् त्वया पाट्य ते ॥ १ ॥ अर्थः—जे पोतानो पृष्ठ जाग देखाडी जयथी जागता, जे निरंतर मुखपर ग्लानिने, तथा मुखमां तृणने धारण करता, आपणाज शरणने इठता, शस्त्र धारण रहित, एवा प्राणीयोने, आयुऊाये करी निर्दय एवा हिंस कजननी पंठे जे तमे हणो ठो, तो तेमां ते क्षत्रियवंशनो धर्म कथां पाळो ठो? अर्थात् तेवा कर्मथी तो क्षत्रियवंशनो धर्म नठेद थइ जाय ठे. वली हे स्वामिन्! परप्राणने पीडा करनार, तथा तेना प्राणो लेनार प्राणीने, अनेक प्रकारना व्याधिनी वेदनाउं, तथा बारंवार अकालमरण, प्रियजनना विरहान्निथी दाहपणुं, गर्जमां आवी नठे महिने ते गर्जनं पातपणुं, वाक्पणमांज नाशपणुं. जवोजव नसंतानपणा वगैरे दुःखने प्राप्त आय ठे. अने हे कुमार! आप जुठ तो खरा, के जेने मारे ते प्राणीनो तो प्राण जाय ठे, अने ते मारनार धणी खुशी आय ठे, तो तेवी रीते खुशी अनार प्राणी केवो मूर्ख कहेवाय? जेम कोइ एक मनुष्यनी गत्रे माढी बली, तां हवे ते माढी बलनार मनुष्यनी साथे रहेनारो एक मूर्ख हतो, ते विचारवा लाग्यो के आ तो ठीक थयुं, केम के? मारे घरमांथी अंधारं मटाड वा दीवो करवो हतो, ते न करवो पडतां अजवाहुं थयुं, माटे आ प्रमाणो जो गत्रे सह कोइनी डाढीयोज सलगती होय, तो हुं जेवा माणनने बोडीवार दीवो करवानी तो खटपट मटे? नेम जीवहिंसा करी खुशी आय ठे, ते पूर्वोक्त मूर्खजन जेवाज जाणवा. अने वली मृग वगैरे पशुउने मारनारा जे व्याध लोको ठे, ते हे कुमार! आ लोकने त्रिपे पाण जूय, तृपा, टाट, नडको, नेने सहन करनारा, विवस्त्र, चांगी गया ते मृगा जेना,

अने घासनी अणीयोये त्रोपाइ गयां ठे अंगो जेनां एवा दुःखी थया थका वनने विषे प्रनिदिन चम्याज करे ठे, तोपण तेनी परिपूर्ण रीते उदरपूर्ति पण थाती नथी. अने ते पाठा पण तेवी सेवीज दुर्गतिने विषे उत्पन्न थाय ठे. ए माटे बुझिमान् एवा हे शुक्रकुमार! तमारे कौतुकथी पण पापनी पेटीरूप मृगया तो रमवीज नहिं? वली एवो ते कोण मूर्ख होय के कौतुक-थी पण आपत्तिनी पेटी समान मृगया रमवामां आसक्त थाय? आ प्रकार नो ते जटनो कहेलो उपदेश सांजलीने तेणे जाण्युं जे ते जट्टे कळुं ते सर्व खोटुंज केम कहें ठे, ने मृगया रमवामां कांइ कृत्रियने दोषज नथी. पण हुं आंहिं ज्यांसुधी रहीश, त्यांसुधी मृगया नहिं रमुं! कारण के मारा ससराने दुःख लागे ठे! अने आंहिंथी निकट्या पठी तो मृगया रमुं, तो मने कोण कहें एम ठे! तथा दुःख पण कोने लागे एम ठे! माटे आंहिंथी बा-हार जइने मृगया रमीश! एम विचारी ते शुक्रकुमारे उपदेशक जट्टने तथा पोताना ससरा वसंतराजाने सारुं लगाडवा माटे उपरथी देखाडवा मात्र मृगया रमवी ठोडी दीधी. एवा समयमां शुं वन्युं? के त्यां ते शुक्रकुमारने ज बोलावा माटे तेना पिताये मोकलेलां माणसो आव्यां, अने तेज्ये कळुं के आपने आंहिं घणा दिवस थया, माटे आपना पिताये जखदी बोलावे-ला ठे. ते सांजली शुक्रकुमार पोताना ससरा वसंतराजा पासो आव्यो अने तेने कहेवा लाग्यो के, हवे मुने आंहिं आपना नगरमां आव्यां घणा दिवस थइ गया ठे, तेथी मारा पिताये तडवा माटे माणसो मोकलेलां ठे, ते माटे मने आंहिंथी सखीक जवा माटे आझा आपो. ते सांजली राजाये विचार्युं जे आपणे आ जामाता साथे गेराव करेलां ठे, जे अमारी दीकरीने कांइ पण संतान ज्यारे थाय, त्यारे तमने वेहुने तमारे गाम जवानी रजा आपवी, तो तेने ह्जो कांइ संतान तो थयुं नथी माटे केम रजा अपाय? पण हुं तपास तो करुं जे ते कन्याने हाल गर्ज तो नथी, जां गर्ज होय, तो रजा आपिये. एम विचार करी तेना तपास करावनां मा-लम पड्युं जे पोतानी दीकरी हालमां सगर्जा ठे. एम जाणी ते दंपतीने जवानी रजा आपी.

पठी उत्तम एवा मुद्रर्त्तने विषे ते शुक्रकुमार पोताना तया ससराये आ पेन्ना सहोद्या सैन्यसहिने ज्यारे त्यांथी चाड्यो, त्यां थोडेक दूर तेना स-

सरा वगेरे सर्व बलावा आव्यां. पठी अनुक्रमे आ अमारा आश्रमपर्यंत आवी, आहिंशी जरा दूर केरा नांखीने रह्यो. तेवामां तो तेणे स्वच्छंदतार्थी फरता एवा अनेक प्रकारना वनेचर पशुजने दीठा, ते जोइने तेणे विचारुं जे अहो ! आहिं केवा मज्जानां वनेचर पशुज ठे ? अने आहिं कोइ ना कहे, तेम पण नथी. बली एटला दिवस तो एम बीक हती के जो हुं मृगया रमीश, तो मारा ससराने दुःख लागशे, ते पण हाल नथी, तो हवे आहिं स्वेठा प्रमाणे मृगया रमशुं ? एम विचारी मृगयाना छंदमां पडेलो ते कुमार जीवने मारवा तत्पर थयो ॥ यतः ॥ द्यूतं द्यूतकरः सुरां प्रियसुरः कामातुरः कामिनीं, मांसाशी पिशितं खगोपि कुणपं शून्यं धनं तस्करः ॥ कांतारं च वनेचरान् विचरतो दृष्ट्वा तु पापद्विमा, नान्मान च वशीकरोति जुवि कश्चा-
त्यंतमुत्कंठितः ॥ १ ॥ अर्थः—जुगारीजन जुगारने, सुरापान करनार मनुष्य मदिराने, कामातुर पुरुष कामिनीने, मांसाशी नर मांसने, मांसाशी पक्षी पण मांसने, तस्कर प्राणी शून्य धनने, अने मृगयासक्त एवो पापिष्ठ जीव वनने विषे स्वच्छंदतार्थी फरता वनेचरने जोइने उत्कंठित एवा अका आ पृ-
थ्वीने विषे पोताना मनने वश करी शकता नथी. कवि कहे ठे के, जे कार्यमां जेने प्रीति होय अने बली पावुं ते कार्यनुं तेने ज्यारे साहित्य मले, त्यारे ते केम खुशी थाय नहिं ? ना थायज. माटे तेने त्यां मृगया रमवानी सामग्री मलवार्थी ते खुशी थयो. अने बली पण जाणुं जे आ स्थलमां हुं हवे बणाक दिवस रहिश ? कारण के आनी मृगया रमवानी सामग्री मने बीजे ठेकाणे मलवी दुर्लभ ठे ? एम जाणी प्रथम जे पोता ना केरा नांख्या हुता, तेने पाठा मजवूत नांखीने तेणे त्यां शांतवृत्तिथी रहेवा ठेराव कस्या.

पठी जंचा अने महोटा एवा एक अश्वपर वेसी पापद्विमा एवो ते कुमार, मृग वगेरेने मारवा माटे अत्युत्सुक थइ चाढ्यो. ते अरण्यमां आव्यो, त्यां प्रथम दूरशी तेणे विश्वसित चित्तवाला, निरपराधी, निर्जय तथा स्वस्यमन थी जनेला सुकरोने जोया. जोइने मनमां विचारवा लाग्यो के, हवे हुं जलदी ते बधा सुकरोने मारी नांखुं ? हाल जो हुं बीजुं आहुं अवलुं कांइपण काम करीश तो ते सर्व सुकरो जागी जाशे, तो मारुं सर्व मृगयानुं सुख चाड्युं जाशे ? एम विचारी पोताना घोडाने वेगशी एकदम दोडाव्यो, त्यां दोडनां

દોડતાં રસ્તામાં તૂળોથી આઢાદિત થયેલો એક ઝંનો યામો આવ્યો, તે યાડામાં ઘણીજ ઝડપથી દોડતો ઇવો તે કુમારનો ઘોડો અચાનક પડી ગયો. તેમાં પડતાંજ તે ઘોડાની સાથે પડેલા શુકકુમારને ત્યાં પેટમાં એક અણીદાર લાકડાનો યાંપો હતો, તે પેસી ગયો. તે ઇવો પેગો કે તે તેનું પેટ ફોડીને પઠવાડે ચાર આંગલ વાહાર નિકલ્યો. ત્યાં તો તેની પઠવાડે ધીરે ધીરે ઘોડાપર વેસી ચાલ્યા આવતા ઇવા તેના અનુચરોયે તે શુકકુમારને ઘોડા સહિત યાડામાં પડતાં જોયો. જોડને તે સહુ ડુઃખથી ઇકદમ વોલી ઝલ્યા કે, હાય હાય!!! ઝૂંઝૂં થયું. કુંવર, ઘોડાસહિત ઝંના યામમાં પડી ગયા. હવે તેનો કેમ વચાવ યાશે! તેમ વિચારી તે સર્વે તૂળતાથી ત્યાં આવ્યા, અને જલદી તે કુંવરને યાડામાંથી વાહાર કાઢ્યો અને કાઢીને ય્યાં જુવે ઠે, ત્યાં તો લાકડાનો અણીદાર યાંપો વાગવાથી જેનું પેટ ફુટી ગયું ઠે તથા જેના પેટમાંથી આંતરડાં પણ નિકલી ગયાં ઠે ઇવા તે કુમારને જોયો. પઠી તેને ઇમને ઇમ એક પાલચીમાં નાંચીને તંબૂમાં આણ્યો. ત્યાં ઘણીજ વેદનાને પ્રાપ્ત થયો. તે જોડને તેના સુઝ ઇવા માણસોયે વિચાર કલ્યો કે, અરે! આ રાજકુમારનાં માતા પિતા તો ઘણાંજ દૂર ઠે, તેથી તે કાંઈ વોલાચ્યાં જલદી આંહિં આવી શકે ઇમ નથી, પરંતુ તેના સસરાનું ગામ આંહિં નજીકમાં ઠે, માટે તેના સાસુ સસરાને આપણે વોલાવી લડ્યે, તો ઠીક કહેવાય! ઇમ વિચાર કરીને તેમનાં સાસુ સસરાને તેડવા માટે કોઈક માણસને મોકલ્યો, તેણે ઇકદમ ત્યાં આવીને કુંવરને વાગવા વગેરે જે કાંઈ હકિગત વની હતી, તે સર્વ કહી વતાવી. તે સાંઝલી અત્યંત ચેદ પામી રુદન કરતાં તથા ક્લેશ કરતાં તેનાં સાસુ અને સસરો ઘણાંક માણસોને લઈ ત્યાં આવ્યાં. અને આવીને ય્યાં જુવે ઠે, ત્યાં તો મહાવેદના પ્રસ્ત અતિ ડુઃખિત ઇવા પોતાના જમાડને દીઠો, અને વોલાવા માંચ્યો પણ તે વેઝાન હોવાથી કાંઈ પણ વોલીજ શક્યો નહિં. પઠી વે વ્રણ દિવસમુધી મહોટી માંદગી ઝોગવીને ને મગ્ગશરણ થઈ ગયો. ત્યારે તો તેનાં સાસુ, સસરા તથા તે કુમારનાં માણસો વગેરે સર્વ કાલો કલ્પાંત કરવા લાગ્યાં. અને તે શુકકુમારના શવને વાલવા માટે કાષ્ટની ચિતા કરી તેમાં નેને સુવાયું. તે જોડ કુમારની સ્ત્રી જે ગુણમાલા હતી, તે પોતાના પતિ સાથે સતી થઈ વલવા તેય્યાર થઈ, ત્યારે અત્યંત ડુઃખે કરી રુદન કરતાં તે ગુણમાલાનાં માતા

પિતાયે તેને પકડી ગઈ, ઉપદેશ દેવા માંગ્યો કે, હે વેહેન! જો ॥
 શ્લોક ॥ આત્મઘાતમમં પાપં, ન જ્ઞાતં ન જવિપ્યતિ ॥ તસ્માન્ન દ્વિ ત્વયા
 કાર્યં, કષ્ટમજ્ઞાનસંજવમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થ:-આત્મહત્યા સમાન વીજું કોઈ પાપ
 થયું નથી, અને આશે પણ નહિં? તે માટે તહોરે તે ચિતામાં વલી આત્મઘાત
 રૂપ પાપ કરવું યોગ્ય નથી. અને અગ્નિમાં વલી મરવું, તે સમજણ નો અજ્ઞા
 ની જનોનીજ છે, તેથી તે કામ જ્ઞાની મનુષ્યને તો કરવાલાયક ઠેજ નહીં.
 કોઈ પણ બુદ્ધિમતી સતી સ્ત્રી, હજુસૂધી પોતાના સ્વામીની સાથે ચિતામાં
 વલી નથી. તે જેમ કે, પ્રથમ તો રામચંદ્રજીની સાથે સતી સીતા. વીજી
 રાવણની સાથે સતી મંદોદરી, ત્રીજો દુર્યોધનની સાથે જાનુમતી સતી,
 ચોથી શ્રીકૃષ્ણની સાથે તેની સ્ત્રીયો, પાંચમી તેના જાણની સાથે તેની સ્ત્રીયો
 વલી નથી. માટે હે પુત્રિ! પોતાના સ્વામી સાથે ચિતામાં પડી વલી મરવું,
 તે હાલની સ્ત્રીયોયેજ ઉત્પન્ન કયું છે. અને વલી હે વહેન! પ્રાચીન ઇતિહા
 સ પુરાણોમાં પણ સતી સ્ત્રીને પોતાના પુરુષ સાથે ચિતામાં વલી મરવાનો
 નિષેધ કરેલો છે. તે સાંજલી ગુણમાલા એકદમ નિરાશ થઈને ઘણુંજ
 રુદન કરવા લાગી કે, હા વહ્નજ! હા પ્રાણનાથ!! મને મૃતીને આપ
 ક્યાં જતા રહ્યા!!! અરે! આ મહાઘોર અગ્નિમાં એકલી અનાથ એવી
 મને ઠોડીને આપ ક્યાં ગયા ઠો? અરે! ગુણવાન્ એવા આપ વિનાની
 વિધવા થયેલી હું હવે મારી સહવાસી સહીયોને જું મુખ દેગ્વાડીશ!
 આ પ્રકારે અત્યંત ઠાતી ફાટે તેવી રીતે રોતી અને પોતાના મસ્તકને અને
 હૃદયને કૂટતી એવી તે ગુણમાલાને જોઈને માતા પિતા ઘણાંજ સ્વેદ પા-
 મ્યાં, અને રુદન કરવા લાગ્યાં. પછી તે કન્યાને સ્વેદ મટવા માટે ઘણીજ
 સમજાવી, તો પણ ડ્યારે તે જરા પણ સમજી નહિં, ત્યારે હે પદ્મોત્તરકુ-
 માર! તેના માતા પિતાયે જાણ્યું કે અત્યંત દુઃખમાં પડેલી આ પુત્રી આપ
 ણું કયું માનશે નહિં. માટે આંહિં નિકટ રહેલા એક કોઈ એક તપસ્વી
 પાસે લઈ જાણ્યે, અને તે તેને કાંઈક સમજાવશે. તો તેના જીવને શાંતિ
 આશે? એમ જાણી તેનાં માતા પિતા તેને તેડી આંહિં આવ્યાં, અને વનેલી
 સર્વ દુઃખિગત કહી આપી. તે સાંજલી તે ત્રણે જણને દુઃખીયાં જાણી તે
 વનનંરાજાના ઉદ્દેશે ઉપદેશ દેવા માંગ્યો કે, હે ગજન્! જ્યાનક એવા આ

संसारने विपे रहेनारा जीवोने मृत्युनो ज्ञय तो सर्वदा मटतोज नथी, अने सगां बहालांनो जे संयोग ठे, ते पण जोतां जोतांमां नाश पामी जाय ठे अने तेनो वियोग थया विना रहेतोज नथी. कारण के कर्मने वश पडेला प्राणीयो पोताना कर्मानुसारे अवतरे ठे, तथा मरण पण पामे ठे. तेमां पण जगतमां जेनी उपर आपणने घणोज स्नेह होय, ते आपणी साथेज जो मरता होय, तो तो दुःख नाहिं. पण तेम तो कर्मरूप जलप्रवाहमां पडेला जीवोनुं वनतुंज नथी, माटे संसारमां पडेला जीवोना स्नेहनो तो त्याग कर वोज उचित ठे. वली आ संसारमां पंचेंद्रियना जे जोगो ठे, ते पण माज्ञ नी अणी पर रहेला जलविंदुनी समान अस्थिर ठे. अने वली रोग अने शोक रात्रि दिवस मनुष्यने वाढ्याज करे ठे. माटे ज्ञानीजने तो आवा दुःखदायक संसारमां आसक्त थावुं योग्यज नथी. हा ! आ संसारमां रहीने जे जीव, पुण्योपार्जन करे, तथा स्वजन जननो स्नेह ठोडी तपोलक्ष्मी सा ये पोताना देइनी योजना करे अने सांसारिक सकल आयासने ठोडी वन-मां वास करे, तेज जीव उत्तम कहेवाय.

आ प्रकारनो कुलपतिनो करेलो उपदेश सांजलीने राजा तथा राणी वे हु जण वैराग्य पामी तापसी दीक्षा लेवाने तत्पर थयां, परंतु तेजने दीन, दुःखित अने विधवा एवी पोतानी पुत्रीने ठोडवानो महोदो विचार थइ पड्यो ? हवे त्यां तो शोकथकी जराक विराम पामेली एवी तेनी पुत्री गुणमा लाये विनति करी के, हे सहाराज ! आपने जो मने दीक्षा देवी योग्य जा सती होय, तो आपो ? ते सांजली कुलपतिये कछुं के दीक्षा जे लेवी, ते तो सहुने योग्यज ठे, तेमां तम जेवां संसारमां महादुःखी जीवने तो विशेषे करी लेवी जोइये ठेये ॥ यतः ॥ पीडितानां पराज्यूत्या, ताडितानां तथा पदा ॥ दुःस्थितानां जवस्थानां, शरणं तापसव्रतम् ॥ १ ॥ अर्थः—पराजव श्री पीडित अने आपत्तियी ताडित, संसारने विपे अत्यंत दुःखित एवा जनने तो तापसव्रत जे ठे, तेज शरण ठे. ते सांजली पुण्यमाला राणी बो-ली के, हे गुरो ! आ मारी पुत्री सगर्जा ठे, माटे सगर्जा एवी स्त्रीये दीक्षा लेवाय के कम ? त्वारे कुलपतिये कछुं के ते स्त्री जो सुखमां होय, तो तो ले-वी घटे नहिं, परंतु जो ते दुःखित होय, तो लेवी घटेज ठे. माटे आ स्त्रीने दुःखनुं विस्मरण करवा माटे दीक्षा लेवी योग्यज ठे. अने वली दुःखनुं

विस्मरण करनार दीक्षा जेवुं वीजुं कोइ उत्तम आचरण ठेज नहिं? ते माटे आ तमारी पुत्रीने तो दीक्षा लेवानी जरूरज ठे, अने तेस करवामां मारी संमति, ठे. ते सांजलीने तत्रत्य सहुं कोइ खुशी थयां. पठी वसंतराजा घेर आवी पोताना ज्येष्ठ पुत्रने राज सौंपी सामंतादिकनी रजा खइने पोतानी स्त्री, तथा विधवा पुत्री, तेणे सहित तेणे तापसी दीक्षा लीधी, अने प-ठी ते त्रणे जण तापसी क्रिया करवामां प्रवृत्त तथा शुद्ध ध्यानने विषे तत्पर रहेवा लाग्यां.

हवे ते गुणमालाने पण पूरा दिवस थयेथी अमारी पर्णकूटीमां एक पु-त्री अवतरी. परंतु ते गुणमाला तो सुवावडमांथीज दारुण रोग थवाथी, तथा प्रतिदिन ज्वर आववाथी, योनिशूलनी वेदनार्थी केटलेक दहाडे मर ण पामी. त्यारे तेना दुःखे करी दुःखित एवी तेनी माता पुष्पमाला, अत्यंत दुःख पामी रुदन करवा लागी, त्यारे त्यांनी रहेनारी तापसी स्त्रीयोये तेने वैराग्यकारक वास्तोये करी बोध दइ, शांति पमाडी.

पठी स्नेहे करी उत्पन्न थयेला पोताना स्तनना दूधथकी ते कन्यानी मात्ती मा पुष्पमालाये धवरावी उठेरवा मांकी. तेथी ते वनमां ने वनमांज महोटी थइ, तेथी तेनुं नाम वनमाला पाड्युं, अनुक्रमे ते कन्या सर्व ताप सीयोना मनने आढहादकारक एवा यौवनवयने प्राप्त थइ. हवे ते कुलप ति, पोताना शिष्य थयेला वसंतमुतिने पोताना पाट पर वेसारी योग मार्ग साधी स्वर्गमां गया, अने पुष्पमाला पण दैवयोगे मरण पामी गइ. हवे हे पद्मोत्तर कुमार ! हाल में कह्युं के वसंतमुनिने पाटे वेसाख्यो. ते वसंत मुनि पंके हुंज ठों. ते कन्यानां माता, पिता, तथा मानी मा, ए सर्व मरण पामेलां होवाथी ते कन्या अत्यंत दुःखी थइ रुदन करवा लागी. तेने जो-इने महामोहथकी मोहित थयेलो हुं चिंताक्रांत थयो थको ए कन्यानुं पा-लन पोषण करवा लाग्यो, ते अद्यापि पर्यंत तेनुं पालन पोषण कस्याज क रुं तुं. अने तेना विवाह माटे तेने योग्य एवा वरनी पण शोध कस्याज क रुं तुं. तथा बली ते विषे महारा गुरु मने कहि गया ठे के आ वनमाला क-न्या साथे जेना विवाह याशे, ते महोटी राजा याशे. हे कुमार ! ते कन्या आ आपनी पासे उज्जी राखेली ठे, तेज ठे. आ प्रमाणे मने पूववाथी जे खरी बात ह्ती, ते में कही आपी. हे कुमार ! वीजुं नो ठीक, पण सर्व

સંગત્વાળી એવા મને દૈવયોગથી તેની સાથે પુત્રીવત્ સ્નેહ લાગેલો છે, તેથી જો તમે તેનું દયા કરીને પાણિગ્રહણ કરો, તો હું તે સ્નેહરૂપ પાશથી દૂરું ? તે સાંજલી પદ્મોત્તર કુમારે खुशी થઈને તેનું વચન સ્વીકાર કહ્યું. પછી તે વસંતકુલપતિયે વિવાહની સર્વ સામગ્રી એકઠી કરી ને તે કન્યાને ત્યાંજ પદ્મોત્તર કુમાર સાથે પરણાવી આપી. પછી તે કન્યાની માનાં તથા તે કન્યાની માની માનાં જે કાંઈ વસ્ત્ર આજ્ઞૂપણ વગેરે રાખી મૂક્યાં હતાં તે, અને વીજાં પણ કેટલાંએક નવાં કરાવેલાં આજ્ઞૂપણ વસ્ત્રો, વનમાલાને કન્યાદાનમાં આપી દીધાં. અને વસંત મુનિયે પોતાની પાસે જે સિદ્ધવેતાલ નામા વિદ્યા હતી તે પણ તે કુમારને આપી દીધી. હવે પદ્મોત્તર કુમાર પણ નવોઢા એવી તે વનમાલા સાથે કેટલાએક દિવસ ત્યાં રહીને પછી તે વસંત મુનિની રજા લઈને ત્યાંથી ચાલ્યો, અને પોતાના માતામહના વિયોગ થવાના ડુઃખે ડુઃખિત એવી પોતાની પ્રિયસ્ત્રીને કેટલીએક વિનોદની વાર્તાઝંપે કરી આનંદ પમાડતો થકો ક્રમે કરી તે મથુરા નગરીમાં આવ્યો, અને ત્યાં આવી મથુરાધિપતિયે આપેલા આવા સર્માં સૈન્ય સહિત ઉતારો કહ્યો.

હવે ત્યાં વીજા પણ કેટલાએક રાજકુમારો આવ્યા. પછી ડ્યારે સ્વયંવર નો ઉત્તમ દિવસ આવ્યો, ત્યારે ધારણ કહ્યાં છે સૂર્યસમાન પ્રકાશિત મુકુટ વગેરે આજ્ઞરણો જેણે, અને તે કન્યાઝને પરણવા માટે અત્યુત્કંઠિત એવા તે દેશ દેશના રાજકુમારો, પૂર્વોક્ત સ્વયંવરમંરૂપમાં મણિ અને રત્નો, તેણે જડિત ઝંચા તથા નીચા એવા માંચડાઝને વિષે યથાયોગ્યરીતે સુરકુમારોની પેઠે આવી ઘેઘા. પછી દીવ્યવેપને ધારણ કરનારા એવા તે કુમારો, પોતપોતાની જેવી જેવી યોગ સામગ્રી, અને પોતપોતાનાં જેવાં જેવાં જ્ઞાન પ્રમુખ હતાં તેમને એક વીજાની સ્પર્શથી ઝગાંઝલા થઈને વતાવવા લાગ્યા. પટલે ને રાજકુમારો એમ જાણે છે કે, અમારાં જે કાંઈ સંપત્તિ વગેરે છે, તે જો આ વેદુ કન્યાઝને યતાવીયે, તો તે કન્યાઝ તેથી લાંનાઝ જઈ અમાનેજ વરે? હવે એવે સમયે ધન્ય, અને શુભ એવી લીલાયે કરી સુશોજિત, વિવાહને યોગ્ય એવાં વસ્ત્ર તથા આજ્ઞૂપણોયે કરી મનોહર, જાણે સ્વર્ગમાંથી આવેલી રંજા અને તિલોત્તમા નામા અપ્સરાજ હોય તદિં? એવી તે ચંડ્રલેખા, અને સૂર્યલેખા નામા વેદુ રાજકન્યાઝ પોતાના દ્વાયમાં ઉત્તમ એવી વર્ગમાલાને

ધારણ કરીને એક રથમાં વેસીને તે સુશોજિત એવા સ્વયંવરમંરૂપ પાસે આવીયો. અને પઠી રથથી નીચે ઉતરી સ્વયંવરમંરૂપમાં ચાલીયો. ચાલતાં ચાલતાં તે કન્યાઊંની પાસે, ત્યાં વેઢેલા રાજકુમારોના ગુણ કુલ વગેરે કહેવા માટે રાખેલી ઝાટણીયે, જે જે કુમાર પાસે તે કન્યાઊં આવે, તે તે રાજકુમારના ગુણગ્રામનું વર્ણન કરવા માંરૂથું. અને તેવી રીતે આલ્ખો સ્વયંવરમંરૂપ ફરીને પાઠી તે કન્યાઊં સ્વસ્થાને આવીયો, પરંતુ તેના મનમાં તથા નજરમાં કોઈ પણ રાજકુમાર આવ્યો નહિં. ત્યારે વહી તે વીજીવાર પાઠી સ્વયંવરમંરૂપમાં વરમાલા લઈ ચાલીયો, અને ચાલતાં ચાલતાં દેવકુમાર સમાન જ્યાં પદ્મોત્તરકુમાર વેઢેલો ઠે, ત્યાં આવીયો. અને તેનીપર વેહુ કન્યાની એકજ સમયે દૃષ્ટિ પડી કે, તુરત તેઊંનું મન, તે કુમારમાંજ ચોંટી ગયું; તેથી એક દમ તે વેહુ કન્યાયે પદ્મોત્તરકુમારના ગલામાંજ વરમાલાનું આરોપણ કર્યું. તે વખત જય જય શબ્દ થવા લાગ્યો તથા અનેક વાલ્યો પણ વાગવા લાગ્યાં, અને ત્યાં વેઢેલા રાજકુમારો શિવાય સહુ કોઈ જનો અત્યંત પ્રસન્ન થઈને એક સાથેજ કહેવા લાગ્યાં કે, “અહો! આ વેહુ કન્યાયે ઘણોજ ઉત્તમ તથા મનોહર, પોતાને યોગ્ય, એવોજ વર વચ્ચો.” હવે તે વેહુ કન્યાયે તે પદ્મોત્તરકુમાર વચ્ચો, તે જોઈને કૃતાંતની પેઢે કોપાયમાન થયેલો એવો કોઈ એક સાંકેતપુરનો વિહુર નામા રાજા, તત્રત્ય તર્વ રાજકુમાર સંમૂલને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજકુમારો! આ અદ્વપદ્મ, મૂર્ખ, એવા પદ્મોત્તરકુમારે હાલ આ વેહુ કન્યાઊંને જે વરી ઠે તે, તે પાપીયે આપણું સર્વનું નાકજ કાપ્યું ઠે. માટે તેને આંહીથી જીવતો જવા દેશો નહિં હો. અને જો જો તે ઝાગી જાશે, માટે તમે ઝટ પકડો! પકડો! એ હુદ્દના મદને તમો કોઈ જો નહિં ઉતારો, તો પણ હું તો તેનો મદ એક ક્ષણમાંજ ઉતારી દઈશ! તે સાંઝલી સાનર્પ થયેલા રાજકુમારો તુરત હથિયાર લઈને લડવા માટે સમૂહ થઈ ગયા. પઠી તે પદ્મોત્તરકુમારના સસરા ચંદ્રધ્વજરાજાએ જાણ્યું જે આ મારો જમાદુ એક લો ઠે, અને એ રાજકુમાર તો ઘણા ઠે, તેથી તેની હું સદાય કરું? નહિં તો એ પદ્મોત્તર મારી વેહુ કન્યાને વરી ઠે, તેથી મને મહોદું ડુઃખ આવી પડશે? તેમ જાણી પોતે તેને આશ્રય દેવા વાસ્તે સૈન્ય તૈયાર કરી લડવા વહાર પડ્યા. તે જોઈને વિહુર રાજાએ જાણ્યું જે, તેનો સસરો તેની નહાય માટે મદ્યો, તે માટે હવે હું તે વેહુ જાળને ત્રીની સ્વીકૃતિ નહિં. તેથી એક વા-

चाल दूतने मोकली साम, दान, विधिजेदथी समजावीये, अने एम स-
मजाव्याथी कोइ रीते ते वे कन्यामांथी मने एक पण कन्या जोइये आपे
ठे? जो आपे तो तो ठीक थाय, नाहिं तो पठी ठेवट लडवुं तो ठेज? एम
विचारी एक वाचाल दूतने ते चंद्रध्वजराजा पासे मोकल्यो. ते दूते आवीने
ते चंद्रध्वजराजाने कह्युं के, हे राजन्! मने सांकेतपुरना विदुरराजाये मोक
लेलो ठे, अने तेणे कहेवराव्युं ठे के, “आहिं आवेला कोइ पण राजकुमार
ने एक कन्या तमारे आपवीज जोइये. कारण के आप्या विना आ अमारो
राजकुमारो नो कोप शांत थाशे नही! तथा तमने सहुने सुख शाता पण
रहेशे नाहिं अने महोठो उत्पात थाशे? वली हे नृप! तमे सर्व राजकुमा-
रोने आमंत्रण करी तेडावीने एकज जणने वेहु कन्याउं आपी दीधी, ते
तमोये अमारुं सहुनुं मोहोदुं अपमान कह्युं ठे अने नाक काप्युं ठे? माटे
अमारा कहेवा प्रमाणे एक पण कन्या जो नाहिं आपो, तो तमारा जमाइने
ए वेहु कन्याने परणी पोताने घेर जावुं बहुज कठिन अइ पडशे? जाकुं शुं
कहियं, पण ते पद्मोत्तरनो नाशज थाशे?” ए वाक्य सांजली मथुरापति.
एवो चंद्रध्वजराजा बोल्यो के, हे दूत! तुं आवां कहु वाक्य म बोल. अने
तुं तारा स्वामीनुं हित करवा आव्या ठे खरो, परंतु कांइ युक्तायुक्त समज
तोज नथी. कारण के जे संदेशाथी वृथा महोठो क्लेश उत्पन्न थाय, तेवो
संदेशो देतां जरा पण रु केम खातो नथी? त्वारे ते दूत बोल्यो के, हे रा-
जन! आप कहो ठो, एमज हुं मारा स्वामीनो जक्त ठों, एम तो सहु कोइ
जाणेज ठे, परंतु जो विचार करशो, तो आपनो पण हुं हितेपी ठों. केमके
आपनी वे कन्याउंमांथी एक कन्या आपवारूप संदेशो कहिने आपना त
था आपना जामाताना अने सर्व सैन्यना जीवोने वचाववा इवुं ठों. कदा
चित् अमो बलवान् ठेये, तो अमारो तारा स्वामी विदुरराजा वगेरथी परा
जय कोइ दहाडो थाय एमज नथी! एम जो आप जाणता हो, तो ते आ
पनी महोटी झूठ ठे. कारण के एक कोइ महोठो बलवान् हस्ती होय, तो
तेने जाका जण जो दमन करे ठे, तो तेनुं दमन थाय ठे, अने तेथी पठी
ते वीचाराना शरीरने कीडीयो जेवा हलका जीवोने खावानो प्रसंग आवे
ठे. वली जुई. आवो अति प्रकाशमान् सूर्य ठे, ने पण जो जाकां बाद-

લાંડથી ઘેરાઈ જાય છે, તો તે નિસ્તેજ થઈ જાય છે. તેમજ એક જણ કદા ચિત્ શૂરવીર હોય, તોપણ જ્યારે તેને જાણ સુજટો વીંટી લીધે છે, ત્યારે તેનો પરાજય થયા વિના રહેતોજ નથી. હવે આ પ્રકારની સર્વ વાત, ત્યાં નજીક ઉત્તેલા પદ્મોત્તરકુમારે સાંજલી કે તુરત તે વોલી ઉઘ્યો કે, હે છૂત ! તું અવલાં તથા રજોગુણ ઝરેલાં વચન કેમ વકે છે? અને તું કહે છે કે હું મારા સ્વામીનો જ્ઞાતુ, તે પણ યોદ્ધા વાત છે. કારણ કે જો તું સ્વામિજ્ઞાતુ હો, તો તારા સ્વામીનો તથા તદનુયાયીનો જેથી નાશ થાય તેવાં કટુ વચનરૂપ સંદેશો શામાટે કહે? વલ્લી તું મૂર્ખશિરોમણિ પણ ઠો, કેમ કે તે જે હસ્તી વગેરેના દૃષ્ટાંત આપ્યા, તે પણ સમજ્યા વિનાજ આપ્યા છે. જો. એક ગંધહસ્તી જે હોય છે, તે વીજા હસ્તીયોને મારી નાંખે છે, અને તે હસ્તીને વલ્લી એકલો સિંહજ મારી નાંખે છે, અને તે સિંહને વલ્લી એકલો શરજનામા પહીં મારી નાંખે છે, એસ તારતામ્યપણાથી એકથી એકનું વલ વધારેજ હોય છે. વલ્લી તે કહ્યું કે, એકલા શૂરવીરને સુજટો મારી નાંખે, પણ અતિ વલવાન સુજટ, એકલોજ હોય, તોપણ તે, તેથી અલ્પવલ વાલા સુજટોને મારીજ નાંખે છે. તેથી તારા કહેલા પૂર્વોક્ત સર્વ દૃષ્ટાંત અનુપયુક્ત જેવા દેખાય છે. માટે સિંહ સમાન પરાક્રમવાલા જે અમો ઠેયે, તે શૃંગાલ તથા શ્વાન સમાન તારા સ્વામી વિહુરરાજા પ્રમુખ રાજકુમારોથી કોઈ દહાડો જય પામનારાજ નથી. અને શ્વાનો જે છે, તે વહુજ જાણ્યા કરે છે, પરંતુ તે કોઈને કરહી શક્તા નથી. અને હે છૂત ! હવે જો જાણું કહે-વરાવતો હો, તો જે શૂરવીર ન ઠતાં માનજંગનીરૂ હોય, તેઝયે તો આ સ્વયંવરમંરૂપમાં આવવુંજ યોગ્ય નથી. વલ્લી આંહિ આવનારા અમોને રાજકુમારોને તો પ્રથમ જાણવુંજ જોઈએ કે, સ્વયંવરમંરૂપમાં જે કન્યા હશે, તે તો કોઈપણ એક વરનેજ વરશે? એમ જાણતાં ઠતાં જ્યારે પોતાના હુર્જાગ્યથીજ પોતાને તે કન્યા ન વરે, ત્યારે તેમાં તેનું માનજંગ તે શેનું થયું કહેવાય? ના નજ કહેવાય. માટે તારો સ્વામી વિહુરરાજા જે છે, તે ચિત્તને વિષે મફતનો યોદ્ધા પરાજય માને છે? તેથી તો સ્પષ્ટ રીતે એમ જણાય છે કે, તે પંકે કાચી બુઝિવાલો માણસ છે. તેમજ વલ્લી તેણે પોતાના હિતચિંતક ગુણ માં મંત્રિયો પણ રાખ્યા નથી. વલ્લી હે છૂત ! તારા સ્વામી વિહુરરાજાનું નાક તો જ્યાંથી મારા ગલામાં આ કન્યાઝયે વરમાલા આરોપણ કરી, ત્યાં

ચીજ કપાઈ ગયું છે, તો વલી પાઠો તે કાપેલા નાકપર તારી સાથે મોકલે-
લા સંદેશથી દ્વાર ઝંજરાવાની શામાટે ડઘા કરે છે? આ પ્રકારનાં કુમાર
નાં વચન સાંજલી ક્રોધાયમાન થયેલો તે દૂત, એકદમ ઘોલી ઝળ્યો કે, હે
મિથ્યાજિમાની કુમાર! આ તારા બોલવારૂપ પાંખિયે તો તું જરૂર હાલ તે
વિહુરરાજા વગેરે રાજકુમારોયે યસરાજાના પગ ચાંપવા મોકલી દીધેલો હો,
એમ જણાય છે. હે વૃથાજિમાની! સાંજલ. સર્પ જે છે, તે દશન કરી સહુના
પ્રાણ લે છે એવો પ્રવલ છે, પરંતુ તેને સર્વ પક્ષીયો એકઠાં થઈ પોતાની ચાંચ
થી વિંછી નાંચે છે, તેમ તું રૂપ જે સર્પ ઠો, તેને પક્ષીરૂપ રાજકુમારો ઘ
ડી એકમાં વાણરૂપ ચાંચે કરી વીંછી નાંચશે, તેમાં જરા પણ સંશય
રાખીશ નહિં. એવાં વચન સાંજલી ક્રોધાયમાન થયેલા ચંદ્રધ્વજરાજાએ
પોતાના પહેરાપર રહેલા ચતકરોને હુકમ કહ્યો કે, હે અનુચરો! આ
હુઠ દૂતને એકદમ ગલે પકડી બાહાર કાઢો. તે સાંજલી તુરત તે અનુ-
ચરોયે તે દૂતને ગલે પકડી બાહાર કાઢ્યો.

હવે દૂત પણ ઘણોજ મનમાં ક્રોધ પામી શીઘ્રતાથી પોતાના સ્વામી પાસે
આવ્યો, અને ત્યાં આવી બનેલી તર્વ વાત કહી દેખાડી. તે સાંજલી કૃતાં
ત સમાન ક્રોધાયમાન થયેલા વિહુર રાજાએ તુરત રણતૂર વગડાવ્યાં. અને
હાથી તથા ઘોડાઈ પાસ્રહ્યા, અને સૈન્ય સહિત લડવા માટે તૈય્યાર થયો.
તે જોઈને વીજા રાજકુમારો પણ પોત પોતાનું સૈન્ય તૈય્યાર કરી લડવા
તત્પર થયા. અને તેનુંયે પણ રણતૂર વગડાવ્યાં. પછી તે સર્વને લડવા તૈય્યા
ર થયેલા જોઈને ચંદ્રધ્વજ રાજા પોતાના સૈન્યને તૈય્યાર કરી લડવા તત્પર
થયો, અને તેણે પણ રણતૂર વગડાવવા માંડ્યાં. આ પ્રમાણે ચંદ્રધ્વજ રાજા
ને લડવા તત્પર થયેલો જોઈને પદ્મોત્તર કુમાર કહેવા લાગ્યો કે, હે
પ્રત્નો! આવા કીટકસમાન તુષ્ટ રાજકુમારોની સાથે તમારા જેવા મહો
ટા યોદ્ધાઈને શામાટે લડવા જાવું જોઈયે? અને આપે લડવા માટે
આવડું મોટું જે સૈન્ય તૈય્યાર કહ્યું, તો તે સૈન્યનું પણ આવા અલ્પ યુદ્ધ
માં શું કામ છે? ત્યાં તો હું એકલોજ જાઈશ, કારણ કે તે પણ સર્વે વાલ-
કોજ છે? માટે હુંજ રથમાં બેસી જાઉં છું. તમો જુઠ તો ગ્યરા, કે હું એક
લોજ તે સર્વેનો પરાજય, કેટલી વાગમાં કરું છું! એમ કહી તે ચંદ્રધ્વજ
રાજાને તથા તેની સેનાને અને પોતાની સેનાને શપથ દર્શને પાઠાં બાંધી

ચાંઉંથી ઘેરાઈ જાય છે, તો તે નિસ્તેજ થઈ જાય છે. તેજજ એક જણ કદા ચિત્ શૂરવીર હોય, તોપણ ડ્યારે તેને જાજા સુજટો વીંટી લીધે છે, સ્યારે તેનો પરાજવ થયા વિના રહેતોજ નથી. હવે આ પ્રકારની સર્વ વાત, ત્યાં નજીક ઉજેલા પદ્મોત્તરકુમારે સાંજલી કે તુરત તે વોલી ઉઘ્યો કે, હે છૂત! તું અવલાં તથા રજોગુણ ઝરેલાં વચન કેમ વકે છે? અને તું કહે છે કે હું મારા સ્વામીનો જ્ઞાતુ, તે પણ ઓટી વાત છે. કારણ કે જો તું સ્વામિજ્ઞાતુ હો, તો તારા સ્વામીનો તથા તદનુયાયીનો જેથી નાશ થાય તેવાં કટુ વચનરૂપ સંદેશો શામાટે કહે? વલી તું મૂર્ખશિરોમણિ પણ ઠો, કેમ કે તૈં જે હસ્તી વગેરેના દૃષ્ટાંત આપ્યા, તે પણ સમજ્યા વિનાજ આપ્યા છે. જો. એક ગંધહસ્તી જે હોય છે, તે વીજા હસ્તીયોને મારી નાંખે છે, અને તે હસ્તીને વલી એકલો સિંહજ મારી નાંખે છે, અને તે સિંહને વલી એકલો શરજનામા પક્ષી મારી નાંખે છે, એમ તારતામ્યપણાર્થી એકથી એકનું વલ વધારેજ હોય છે. વલી તૈં કાંઈું કે, એકલા શૂરવીરને સુજટો મારી નાંખે, પણ અતિ વલવાન સુજટ, ઝલે એકલોજ હોય, તોપણ તે, તેથી અલ્પવલ વાલા સુજટોને મારીજ નાંખે છે. તેથી તારા કહેલા પૂર્વોક્ત સર્વ દૃષ્ટાંત અનુપયુક્ત જેવા દેખાય છે. માટે સિંહ સમાન પરાક્રમવાલા જે અમો ઠેયે, તે શ્રૃંગાજ તથા શ્વાન સમાન તારા સ્વામી વિહુરરાજા પ્રમુખ રાજકુમારોથી કોઈ દહાડો જય પામનારાજ નથી. અને શ્વાનો જે છે, તે વહુજ જાણ્યા કરે છે, પરંતુ તે કોઈને કરહી શકતા નથી. અને હે છૂત! હવે જો જાણું કહે-વરાવતો હો, તો જે શૂરવીર ન ઠતાં માનજંગમીરૂ હોય, તેડયે તો આ સ્વચંદ્રમંદપમાં આવવુંજ યોગ્ય નથી. વલી આંહિં આવનારા અમોને રાજકુમારોને તો પ્રથમ જાણવુંજ જોઈયે કે, સ્વચંદ્રમંદપમાં જે કન્યા હશે, તે તો કોઈપણ એક વરનેજ વરશે? કેમ જાણતાં ઠતાં ડ્યારે પોતાના હુજાર્ગ્યથીજ પોતાને તે કન્યા ન વરે, ત્યારે તેમાં તેનું માનજંગ તે શેનું થયું કહેવાય? ના નજ કહેવાય. માટે તારો સ્વામી વિહુરરાજા જે છે, તે ચિત્તને ત્રિપે મફતનો ઓટો પરાજવ માને છે? તેથી તો સ્પષ્ટ રીતે એમ જણાય છે કે, તે પંકે કાચી બુદ્ધિવાલો માણસ છે. તેમજ વલી તેણે પોતાના દિતર્ચિત્તક પત્રા મા ત્યાં મંત્રિયો પણ રાખ્યા નથી. વલી હે છૂત! તારા સ્વામી વિહુરરાજાનું નાક તો ડ્યાંથી મારા ગલામાં આ કન્યાડેયે વરમાત્રા આરોપણ કરી, ત્યાં

थीज कपाड गयुं ठे, तो वली पाठो ते कापेला नाकपर तारी साथे मोकळे-
खा संदेशाची द्वार जजरावानी शामाटे दृष्टा करे ठे? आ प्रकारनां कुमार
नां वचन सांजली क्रोधायमान थयेलो ते दूत, एकदम घोली उठ्यो के, हे
मिथ्याजिमांनी कुमार! आ तारा बोलवारूप पांक्तिये तो तुं जरूर हाल ते
विडुरराजा वगेरे राजकुमारोये यमराजाना पग चांपवा मोकली दीधेलो हो,
एम जणाय ठे. हे वृथाजिमांनी! सांजल. सर्प जे ठे, ते दशन करी सहुना
प्राण ले ठे एवो प्रबल ठे, परंतु तेने सर्व पक्षीयो एकठां थड पोतानी चांच
थी विंखी नांखे ठे, तेस तुं रूप जे सर्प ठो, तेने पक्षीरूप राजकुमारो घ
डी एकमां बाणरूप चांचे करी वीखी नांखशे, तेमां जरा पण संशय
राखीश नहिं. एवां वचन सांजली कोपायमान थयेलो चंद्रध्वजराजाये
पोताना पहेरापर रहेला चाकरोने हुकम कख्यो के, हे अनुचरो! आ
दुष्ट दूतने एकदम गले पकडी बाहार काढो. ते सांजली तुरत ते अनु-
चरोये ते दूतने गले पकडी बाहार काढ्यो.

हवे दूत पण घणोज मनसां क्रोध पासी शीघ्रताची पोताना स्वामी पासे
आव्यो, अने त्यां आवी वनेली सर्व दात कही देखाडी. ते सांजली कृतां
त समान कोपायमान थयेलो विडुर राजाये तुरत रणतूर वगडाव्यां. अने
द्वारी तथा घोडाउ पाखस्या, अने सैन्य सहित लडवा माटे तैय्यार थयो.
ते जोडने बीजा राजकुमारो पण पोत पोतानुं सैन्य तैय्यार करी लडवा
तत्पर थया. अने तेजये पण रणतूर वगडाव्यां. पठी ते सर्वने लडवा तैय्यार
र थयेलो जोडने चंद्रध्वज राजा पोताना सैन्यने तैय्यार करी लडवा तत्पर
थयो, अने तेणे पण रणतूर वगडाववा मांड्यां. आ प्रमाणे चंद्रध्वज राजा
ने लडवा तत्पर थयेलो जोडने पद्मोत्तर कुमार कहेचा लाग्यो के, हे
प्रजो! आवा कीटकसमान तुछ राजकुमारोनी साथे तमारा जेवा महो
टा योळाउने शामाटे लडवा जावुं जोड्ये? अने आपे लडवा माटे
आवडुं मोडुं जे सैन्य तैय्यार कखुं, तो ते सैन्यनुं पण आवा अल्प युद्ध
मां शुं काम ठे? त्यां तो हुं एकलोज जाइश. कारण के ते पण सर्वे वाद-
कोज ठे? माटे हुंज रथमां वेसी जाउं ठे. तमो जुड तो खरा, के हुं एक
लोज ते सर्वेनो पराजय, केटली वागमां करुं ठे! एम कही ते चंद्रध्वज
राजाने तथा तेनी सेनाने अने पोतानी सेनाने शपथ दइने पात्रां वाखी

अने पोते एकलोज रथमां वेसी सिंहनी पेठे युद्धभूमिमां गयो. त्यां तेने जोड्ने सामर्थ्यवान् एवा विडुरादिक राजान् बोल्या के, हे मंदमते! तें ज्यारे तारा पराक्रमना अजिमानथी सर्व सैन्यने काढी मूक्युं, त्यारे तुं पण आ चरणभूमिथी जलदी जागी जा. कारण के अमे वालक एवा तारा एक ला साथे युद्ध नहिं करीये? त्यारे लीलाये करी ललित एवो पद्मोत्तरकुमार बोड्यो के, आवी खल समान वाणी बोलवानुं तमारे शुं प्रयोजन ठे? हुं प्रगटरीते तमारी सर्वनी सामो उजो ज तुं, माटे तमारामां जेटळुं जोर होय, तेटळुं देखाडो. वृथा बकवाद शामाटे करो गो? ए वचन सांजली क्रोधाय मान थयेला राजकुमारो एकदम प्रहार करवा तत्पर थड गया. ते जोड्ने, ते वसंत कुलपतिनी आपेली वेतालविद्या जे हती, तेनुं कुमारे स्मरण क खुं के ते विद्याना प्रजावथी वेरीनुये जे जे शस्त्रो तथा अस्त्रो कुंवर पर नां-ख्यां हुतां ते तेज शस्त्रोये करी वेतालमंत्रथी साध्य थयेला पिशाचो, निर्द यपणे ते राजकुमारोनेज मारवा लाग्या. तेथी ते सर्व राजकुमारो अति प्रहा रथी दीनवदन थड, जीववाने विपे पण निराश थड गया. पठी पद्मोत्तर कुमारनुं आवुं अत्यंत डुरत्यय पराक्रम जोड्ने कंपायमान ठे शरीर जेनुं एवो, अने युद्ध करवा आवेला सर्व राजकुमारोने अग्रेसर विडुर राजा, ग र्वपर्वतथी नीचे उतररीने अर्थात् हारी जड नम्र थड्मे एकदम कुमारना वे हु चरणमां आवी पड्यो. अने कहेवा लाग्यो के, हे कुमार! महा अपराधी एवा जे अमे ते अमारुं रक्षण करो, रक्षण करो ! तेवां दीन वचन सांजली ने ते कुमारे तुरत वेताल विद्यानो उपसंहार करी लीधो. पठी युद्ध करवा आवी पराजय पामेला एवा सर्व राजकुमारोये कुमार पासे दमा मागी अ ने सहु कोड दाससमान थड रह्या. कुमारना सैन्यमां तथा चंद्रध्वज रा-जाना नगरमां वधाड वागवा लागी. पठी ते चंद्रध्वज राजाये अत्यंत थप-मान पामेला एवा ते विडुरादिक राजकुमारोने सन्मान करी पोत पोता ने गाम जवा आझा आपी. एम पद्मोत्तर कुमारना प्रजावथी सर्व वंश ना श पाम्यो. पठी स्वयंवरमां वरमाला आरोपी वरेली पांतानी वेहु कन्याने चं-द्रध्वज राजाये ते पद्मोत्तर कुमार साथे परणावी दीधी. विश्वने वल्लभ एवो ते कुमार, केटलाएक दिवस त्यां रहीं पठी पांताना ससरानी आझा लड मोहोटा सैन्ये पृथ्वीने आग्रादिन करनो थको उछाहिन एवी त्रणे श्रीयांथे

સહીત સ્વનગરમાં આવ્યો, ત્યારે તેનાં માતાપિતાયે ઘણોજ આનંદ પામી માહાં મહોત્સવથી વધૂસહિત તે મનોહર પુત્રનો પ્રવેશ કરાવ્યો. પછી તે પોતાના પુત્રને મંત્રી, સામંત, પ્રમુખની સમ્મતિથી યુવરાજપદઉપર પ્રાપ્ત કહ્યો. અને તે કુમારપણ પોતાના પૂર્વકૃત પુણ્યના પ્રજ્ઞાવથી વિષયસુખને જોગવવા લાગ્યો.

હવે જે મુક્તાવલીનો જીવ દેવપણામાંથી હરિવેગ નામા વિદ્યાધર થઈને અવતર્યો છે, તેના ઉદ્ઘાટનું વૃત્તાંત કહે છે કે, વૈતાલ્ય પર્વતપર વિદ્યાધરોના રાજ્યની દક્ષિણ અને ઉત્તર શ્રેણિ છે, તેમાં ઉત્તરશ્રેણિને વિષે તે શ્રેણિનું શૃંગારજૂત ગગનવલ્લજ્ઞ નામા એક નગર છે. તેનું વિદ્યાધર શિરોમણિ એવો કનકકેતુ નામા વિદ્યાધર રાજ્ય કરે છે. તેને વે સ્ત્રીયો છે. તેમાં એકનું નામ કનકવતી અને વીજીનું નામ રત્નાવલી છે. તે વેહુને એકેક કન્યા થઈ છે. તેમાં એક કન્યાનું નામ કનકાવલી અને વીજી કન્યાનું નામ રત્નાવલી છે. તે વેહુ કન્યાના જન્મ દિવસને વિષે કોઈએક નૈમિત્તિકે આવીને કહ્યું કે, જે કોઈ જ્ઞાન્યવાન્ પુરુષ, એ વેહુ કન્યામાંથી એક કન્યાને વરશે, તે જ્ઞાત્રી કાલે આ વૈતાલ્ય પર્વતની એક શ્રેણીનો અધિપતિ થાશે, અને જે જ્ઞાન્યશાસ્ત્રી પુરુષ વેહુ કન્યાનું પાણિગ્રહણ કરશે, તે આ વૈતાલ્ય પર્વતની ઉત્તર અને દક્ષિણ, એ વેહુ શ્રેણિયોનો જ્ઞાત્રીકાલે જોક્તા થાશે. હવે યૌવનાવસ્થા પ્રાપ્ત થવાથી તે વેહુ કન્યાનું સર્વાંગ સૌંદર્ય જોઈને તેના પિતાયે સ્વયંવર કરવાનો પ્રારંભ કહ્યો. ત્યારે તે કન્યાના પિતા વિદ્યાધરના તેડાવ્યાથી કલાક લાપોથી સંપન્ન, વિદ્યાયે ઉન્મત્ત. મહારૂપવાન્, એવા કેટલાએક વિદ્યાધરો આવ્યા. એમ ઘણાએક વિદ્યાધરો એકઠા થયા. તેમાં પૂર્વોક્ત હરિવેગ વિદ્યાધર પણ આવ્યો. ત્યારે તે વેહુ કન્યા સહુ કુમારોનો ત્યાગ કરી તે હરિવેગનેજ વરી. તે વચ્ચે તે કન્યાના પિતા કનકકેતુ રાજાએ તે કન્યાના લગ્નનો મહોટો સમારંજ કહ્યો.

હવે કેટલાએક દિવસ તે હરિવેગ, પોતાની વેહુ સ્ત્રીયોએ સહિત ત્યાં રહિને પછી સસરાની આજ્ઞા લઈ ત્યાંથી સ્ત્રીયો સહિત અનુક્રમે પોતાને ગામ આવ્યો. હવે તે કુમારનો પિતા તરવેગ વિદ્યાધર, મનમાં ગુઝી થઈ વિચારવા લાગ્યો કે, અહાં! આ મનુષ્યનાં જન્મમાં પ્રથમ વિદ્યાધરનો જન્મ પ્રાપ્તો તેજ મહા પુણ્યે કરી થાય છે. તો તેમાં આ મારા પુત્રનો જન્મ થયો છે, તેમાં પણ વત્તી આ મારો પુત્ર વીજા વિદ્યાધરો કરતાં જ્ઞાન્યશાસ્ત્રી દેખાય છે.

अने पोते एकलोज रथमां वेसी सिंहनी पेठे युद्धजूमिमां गयो. त्यां तेने जोड्ने सामर्थ्यवान् एवा विदुरादिक राजांन बोल्या के, हे मंदमते! तें ज्यारे तारा पराक्रमना अजिमानथी सर्व सैन्यने काढी मूक्युं, त्यारे तुं पण आ जरणजूमिथी जलदी जागी जा. कारण के अमे वालक एवा तारा एक ला साथे युद्ध नहिं करीये? त्यारे लीलाये करी ललित एवो पद्मोत्तरकुमार बोड्यो के, आवी खल समान वाणी बोलवानुं तमारे शुं प्रयोजन ठे? हुं प्रगटरीते तमारी सर्वनी सामो उज्जो ज तुं, माटे तमारामां जेटळुं जोर होय, तेटळुं देखाडो. वृथा वकवाद शामाटे करो गो? ए वचन सांजली क्रोधाय मान थयेला राजकुमारो एकदम प्रहार करवा तत्पर थड गया. ते जोड्ने, ते वसंत कुलपतिनी आपेली वेतालविद्या जे हती, तेनुं कुमारे स्मरण क खुं के ते विद्याना प्रजावथी वेरीनुये जे जे शस्त्रो तथा अस्त्रो कुंवर पर नां-ख्यां हतां ते तेज शस्त्रोये करी वेतालमंत्रथी साध्य थयेला पिशाचो, निर्द यपणे ते राजकुमारोनेज मारवा लाग्या. तेथी ते सर्व राजकुमारो अति प्रहा रथी दीनवदन थड, जीववाने विपे पण निराश थड गया. पठी पद्मोत्तर कुमारनुं आवुं अत्यंत दुरत्यय पराक्रम जोड्ने कंपायमान ठे शरीर जेनुं एवो, अने युद्ध करवा आवेला सर्व राजकुमारोनों अग्रेसर विदुर राजा, ग र्वपर्वतथी नीचे उतरीने अर्थात् हारी जड नम्र थड्मे एकदम कुमारना वे हु चरणमां आवी पड्यो. अने कहेवा लाग्यो के, हे कुमार! महा अपराधी एवा जे अमे ते अमारुं रक्षण करो, रक्षण करो ! तेवां दीन वचन सांजली ने ते कुमारे तुरत वेताल विद्यानो उपसंहार करी लीधो. पठी युद्ध करवा आवी पराजय पामेला एवा सर्व राजकुमारोये कुमार पासे क्षमा मागी अ ने सहु कोड दाससमान थड रह्या. कुमारना सैन्यमां तथा चंद्रध्वज रा-जाना नगरमां वधाड वागवा लागी. पठी ते चंद्रध्वज राजाये अत्यंत अप-मान पामेला एवा ते विदुरादिक राजकुमारोने सन्मान करी पोत पोता ने गाम जवा आडा आपी. एम पद्मोत्तर कुमारना प्रजावथी सर्व ह्देश ना श पाम्यो. पठी स्वयंवरमां वरमाला आगेपी वरेली पोतानी वेहु कन्याने चं-द्रध्वज राजाये ते पद्मोत्तर कुमार साथे परणावी दीधी. विश्वने वल्लभ एवो ते कुमार, केटलाणक दिवस त्यां रद्दीने पठी पोताना ससरानी आडा लड मोटोटा सैन्ये पृथ्वीने आघादित करना थको उद्घाहित एवी घणे स्त्रीयां

સહીત સ્વનગરમાં આવ્યો, ત્યારે તેનાં માતાપિતાયે ઘસોજ આનંદ પામી માદા મહોત્સવથી વધૂસહિત તે મનોહર પુત્રનો પ્રવેશ કરાવ્યો. પત્ની તે પોતાના પુત્રને મંત્રી, સામંત, પ્રમુખની સમ્મતિથી યુવરાજપદઉપર પ્રાપ્ત કહ્યો. અને તે કુમારપણ પોતાના પૂર્વકૃત પુણ્યના પ્રજાવથી વિષયસુખને જોગવવા લાગ્યો.

હવે જે મુક્તાવલીનો જીવ દેવપણામાંથી હરિવેગ નામા વિદ્યાધર થઈને અવતર્યો છે. તેના ઉદ્ઘાહનું વૃત્તાંત કહે છે કે, વૈતાલ્ય પર્વતપર વિદ્યાધરોના રાજ્યની દક્ષિણ અને ઉત્તર શ્રેણિ છે, તેમાં ઉત્તરશ્રેણિને વિષે તે શ્રેણિનું શ્રુંગારજૂત ગગનવદ્ધન નામા એક નગર છે. તેનું વિદ્યાધર શિરોમણિ એવો કનકકેતુ નામા વિદ્યાધર રાજ્ય કરે છે. તેને વે સ્ત્રીયો છે. તેમાં એકનું નામ કનકવતી અને વીજીનું નામ રત્નાવલી છે. તે બેહુને એકેક કન્યા થઈ છે. તેમાં એક કન્યાનું નામ કનકાવલી અને વીજી કન્યાનું નામ રત્નાવલી છે. તે બેહુ કન્યાના જન્મ દિવસને વિષે કોઈએક નૈમિત્તિકે આવીને કહ્યું કે, જે કોઈ જાગ્યવાન પુરુષ, એ બેહુ કન્યામાંથી એક કન્યાને વરશે, તે જાવી કાલે આ વૈતાલ્ય પર્વતની એક શ્રેણીનો અધિપતિ થાશે, અને જે જાગ્યશા સ્ત્રી પુરુષ બેહુ કન્યાનું પાણિગ્રહણ કરશે, તે આ વૈતાલ્ય પર્વતની ઉત્તર અને દક્ષિણ, એ બેહુ શ્રેણિયોનો જાવીકાલે જોક્તા થાશે. હવે યૌવનાવસ્થા પ્રાપ્ત થવાથી તે બેહુ કન્યાનું સર્વાંગ સૌંદર્ય જોઈને તેના પિતાયે સ્વયંવર કરવા નો પ્રારંભ કહ્યો. ત્યારે તે કન્યાના પિતા વિદ્યાધરના તેડાવ્યાથી કલાક લાપોથી મંપત્ત, વિદ્યાયે ઉન્મત્ત, મહારૂપવાન, એવા કેટલાએક વિદ્યાધરો આવ્યા. એમ ઘણાએક વિદ્યાધરો એકઠા થયા. તેનાં પૂર્વોક્ત હરિવેગ વિદ્યાધર પણ આવ્યો, ત્યારે તે બેહુ કન્યા સહુ કુમારોનો ત્યાગ કરી તે હરિવેગનેજ વરી. તે વખત તે કન્યાના પિતા કનકકેતુ રાજાએ તે કન્યા ના લગ્નનો મહાંટો સમારંત કહ્યો.

હવે કેટલાએક દિવસ તે હરિવેગ, પોતાની બેહુ સ્ત્રીયોએ સહિત, ત્યાં રહિને પત્ની સસરાની આજ્ઞા લઈ ત્યાંથી સ્ત્રીયો સહિત અનુક્રમે પોતાની ગામ આવ્યો. હવે તે કુમારનો પિતા તરવેગ વિદ્યાધર, મનમાં યુશી થઈ વિચારવા લાગ્યો કે, અહો! આ મનુષ્યના જીવમાં પ્રથમ વિદ્યાધરો જીવ ધાવ્યાં તેજ મદા પુણ્યે કરી થાય છે. નો તેમાં આ મારા પુત્રનો જન્મ થયો છે, તેમાં પણ વહી આ મારો પુત્ર વીજા વિદ્યાધરો કન્યાનાં જાગ્યશા સ્ત્રી દેખાય છે.

કારણ કે જેમ કોઈએક સુકૃતી પુરુષ, શ્રીને અને કીર્તિને વરે, તેમ આ મારો પુત્ર હરિવેગ, ઉત્તમ એવા કનકકેતુ રાજાની વેદુ કન્યાને વસ્યો છે. નહિં તો આવા મોટા પરાક્રમી એવા લક્ષ્મણ વિદ્યાધરોની ઉપેક્ષા કરીને તે કન્યાને આ મારા હરિવેગપુત્રનેજ કેમ વરે? વલી જ્ઞાનીનું વચન છે, કે જે કન્યાને હાલ આ મારો પુત્ર હરિવેગ વસ્યો, તે કન્યાને જે પુરુષ વરશે, તે વૈતાલ્ય પર્વતની ઉત્તર દક્ષિણ શ્રેણીનો રાજા થાશે. તો તે જ્ઞાનીનું વચન કાંઈ કોઈ દહાડો ઓળખે? ના, પહેજ નહિં. તેથી તે રાજ્ય પણ જરૂર માહારા પુત્રનેજ મલશે માટે આ હરિવેગે તે પૂર્વજન્મે શું પુણ્ય કર્યું હશે? તે વાત કેવલી વિના વીજો કોઈ જાણે નહિં. માટે ચાલ કોઈ ઠેકાણે કેવલી જગવાન હોય, તો ત્યાં જઈ તેમને પૂછી જોઈ? એમ વિચાર ઝ્યાં કરે છે, ત્યાં તો જ્ઞાન જાનુ, વિશ્વના મનને હરણ કરનાર, એવા શ્રીતેજનામા કેવલી તેજ ગામના ઉપવનને વિષે સમોસસ્યા. તે સાંજલી હર્ષજરે પ્રફુલ્લિત છે ગાત્રો જેનાં, એવો તરવેગ રાજા, પોતાનો હરિવેગ પુત્ર, અનેક સામંત, મંત્રીશ્વર, ચતુરંગી સેના, તેણે યુક્ત થકો તે કેવલી જગવાનને વાંદવા માટે આવ્યો. ત્યાં આવી કેવલીને નમન કરી સહુ કોઈ જનો યથોચિત સ્થાનપર વેઠા. ત્યારે પોતે પણ વેઠો. પછી કેવલીજગવાને દેશના દેવાનો પ્રારંભ કસ્યો. તે દેશના સર્વ સાંજલીને સમય જોઈને તરવેગ રાજાએ પૂછ્યું કે, હે જગવન! આ હરિવેગ નામા મારો પુત્ર પૂર્વજન્મે કોણ હતો, અને તેણે શું સુકૃત કર્યું હશે? જે તેને અનાયાસે સર્વ સુખ પ્રાપ્ત થયું છે? તે સાંજલી કેવલીજગવાને પ્રથમ થયેલા શંખરાજા અને કલાવતી રાણીના જવથી આગ્રંજીને આંદિ સુધી વેદુ જણના વાર જવ થયા, તેની સર્વ કથા કહી વતાધી. અને દ્વાડમાં તેરમે જ વે, એ હરિવેગ કુમાર થયો છે, તે કહ્યું. તથા તેડના પ્રત્યેક જવમાં નિર્મલ થયેલા ધર્મના જાત્રો, તથા ધર્મસેવન કરી જે પુણ્યાનુવંધી પુણ્ય, વૃક્ષિંગત માને તે, તથા દ્વાડમાં પણ તે પુણ્યના માર્ગે કરી વેદુને સુખ પ્રાપ્ત થયેલું છે તે ગામ કહિ વતાવ્યું.

શ પામ્યો. પેસવિસ્તર ચરિત્ર સાંજલીને ઉત્તમ પરિણમવાલો એવો તરવેગ રાજા પુત્ર હરિવેગને રાજ્યાસન પર બેસારીને કેવલી જગવાન પાસે તે કુમાર, કેટલાં હરિવેગને શ્રંગીકાર કરતા હતા. અને હરિવેગ પણ પોતાના મોટા સંન્યે પૃથ્વીગંજલી જિનમતને વિષે અત્યંત પ્રીતિમાન થઈ આવકના

धर्मने अंगीकार करतो हवो. पठी पूर्वजन्मना प्रेमे करी ते हरिवेग केवली
 गुरुने पृथवा लाग्यो के, हे जगवन् ! ते अग्यारमा जवमां थयेलो सूरसेन
 कुमारनो जीव वारमा जवमां देव थयो हतो, ते त्यांथी चववीने हाल तेरमे
 जवे क्यांदि अवतरेलो ठे के नहिं ? अने ते अवतख्यो ठे, तो तेनुं शुं नाम
 ठे ? अने ते सुलजवोधी के दुर्लजवोधी ? तथा ते जिनधर्मने प्राप्त थयेलो
 ठे, के मिथ्यात्वी ठे ? ते सर्व कहो. ते सांजली केवली जगवान् बोल्या के,
 हे पुण्यात्मन् ! सांजल. हाल ते सूरसेनकुमारनो जीव तो देवपणाथी चवी
 ने दक्षिण जरतार्जुना मध्यखंरुने विपे गर्जनपुरना राजानो पद्मोत्तर नामा
 पुत्र थइ अवतरेलो ठे. परंतु ते हजी जिनधर्मने प्राप्त थयेलो नथी. पामवा
 ने योग्य ठे. अर्थात् ते सुलजवोधी ठे. अने हे कुमार ! कोइ जीव, धर्म
 पामवाने योग्य होय, तोपण गुरु सामग्रीना अज्ञावथी ते जीव, धर्मने प्राप्त
 थइ शकतो नथी ॥ यतः ॥ जोगावि धम्मरवण, स्स पाणिणो नहिं लहंति
 संवोहिं ॥ सुविसुद्ध धम्माचरियं, धम्मायरियं अयाविंता ॥ १ ॥ सुद्धे वि-
 दले पडिमा, न होइ तण सुत्तहार विरहेण ॥ सुद्धेवि जीव दव्वे, न गुण-
 पत्ती गुरुविउगे ॥ २ ॥ अर्थः—प्राणीयोने धर्म रत्नना योगो होय, तो पण
 तेने सुविशुद्ध धर्मनुं आचरण करनारा एवा धर्माचार्यना योग विना धर्मनी
 प्राप्ति थार्ती नथी ॥ १ ॥ जेम के शुद्ध विदल पायाण होय, पण ते पाया-
 णनी प्रतिमा सूत्रधारना योग विना कदापि बनती नथी ॥ २ ॥ हे राजन् !
 पूर्वे ब्राह्मणोना जयथी मुनियो विद्धार करता थटक्या हता, तेथी गुरु सा-
 मग्रीना अज्ञावथी ते पद्मोत्तरकुमार, सम्यक्त्वने प्राप्त थयो नथी. तेम वली
 ब्राह्मणो पण ते सुलजवोधी होवाथी तेने शैवधर्मवासित करी शक्या नथी.
 हाल तो ते काचमणियोनी मध्ये जेवो अविद्ध मरकतमणि होय, तेवो थइ
 रहेलो ठे. परंतु हे जाइ ! ते पद्मोत्तरकुमार, तमाराथीज जिनधर्मने पामशे,
 अने पठी सम्यक्त्वने प्राप्त थशे. ए प्रमाणे सर्व वृत्तांत हरिवेग विद्याधर
 सांजलीने अत्यंत हर्षायमान थयो यको जगवानने नमस्कार करीने पोता
 ना स्थानक प्रत्ये आख्या. त्यां महोटी झुझिवालो थइ. पूर्वोक्त इतनीना क
 देवा मुजव वेनाद्वयपर्वननी उत्तर तथा दक्षिण श्रेणीना विद्याधरगाजाउये
 अर्चित. अने अनुस तेजे करी प्रदीप्त यको अनुक्रमे तत्रत्य सर्व विद्याध-
 रानो पक्की थयो.

हवे एक दिवसे केवलीनुं वचन याद राखीने ते पद्मोत्तरकुमारने जिन धर्मनो बोध देवा माटे पोताना राज्यपर मंत्रीने वेसारी, ते हरिवेगे काजल ना समूह समान, कालो, पीली अने वर्चुलाकार एवी चक्षुवालो, कोमीयो ना हारथी अलंकृत, मोहोटी ग्रीवा तथा कपालयुक्त, विशाल उदरवालो, मनोहर हाथ पगवालो, स्थूल देहयुक्त, शब्दायमान थती घुघरमालो तथा लोढानी सांकलोये करी सहित एवो एक वैक्रिय विद्याथी मिंदडो बनाव्यो. अने पढी ते मिंदडाना गलामां बांधेली सांकलने हाथमां लड्ढे अत्यंत उत्सुक थयो थको ते हरिवेग, पोताना मित्र पद्मोत्तरकुमारना गंजनपुरना चोकमां आवी ऊजो रख्यो. त्यां तो ते नगरनां लोको तथा त्यांना रहेवाशी केटलाएक ब्राह्मणो वगैरे एकठा थया अने तेनी पासे एवो महोदो उत्तम मिंदडो जोड्ढे ते सर्व हरिवेगने पूढवा लाग्या के, हे पांथजन! आ मार्जार तमे मूढ्य लड्ढे अमने आपशो? त्वारे हरिवेग वोढ्यो के, तेना मूढ्यनी कांइ तमने खबर ठे? त्वारे ते लोकोये पूढ्युं के, तेनुं शुं मूढ्य ठे? त्वारे ते वोढ्यो के, तेनुं मूढ्य तो एक लाख दिनार थाय ठे? ते सांजली नागरिक-जनो हसीने कहेवा लाग्यां के, आ ते तमे वोलो ठो शुं? कोइ ठेकाणे आवा मार्जारनुं आटलुं वधुं मूढ्य होय? जो तमे विचारी वोढ्यो तो कोइ पण लेशे? त्वारे ते वोढ्यो के, हे लोको! गुणोनुं मूढ्य ठे, पण कांइ वस्तुनुं मूढ्य नथी. मनोहर गुणवाळुं काष्ठ ठे, ते लक्षपरिमित ड्रव्यना मूढ्यवाळुं थाय ठे, तथा पाषाण पण गुणे करी कोटि ड्रव्यना मूढ्यवालो थाय ठे. अने जे गुणहीन होय ठे, ते कोइ पण ठेकाणे मूढ्य पामतोज नथी. कहेलुं ठे के ॥ श्लोक ॥ गुरुदेवब्राह्मणर्षि, ह्येजवृषजाश्मनाम् ॥ वज्रादीनां विशेषोस्ति, गुणाऽगुण तवोमहान् ॥ १ ॥ अर्थः—गुरु, देव, ब्राह्मण, ऋषि, ह्य, हस्ती, बैल, पठर अने वज्रादिक, तेमना गुणपणायी अने गुणरतिहपणायी महोदो फेर फार होय ठे. तेमज मार्जार मार्जारमां पण महोदो जेद होय ठे. वली सांजलो. ॥ यतः ॥ वाजिवारणलोढानां, काष्ठपाषाणवात्सलाम् ॥ नारीपुरुषतांयाना, स्तरं बहुधांतरं ॥ २ ॥ तथा ॥ देवाण्य धर्माण्य, समण्य य वंनण्य, पुत्राण्यमि ॥ अष्टिविसेतो गरुड, नज्जइ नवरं ग्यु विग्लेहि ॥ ३ ॥ अर्थः—अश्व अश्वमां, दायी दायीमां, काष्ठ काष्ठमां, पाषाण पाषाणमां, वज्र वज्रमां,

स्त्री स्त्रीमां, पुरुष पुरुषमां, जल जलमां, घणोज फेरफार होय ठे ॥ १ ॥
 वली देव देवमां, धर्म धर्ममां, श्रमण श्रमणमां, ब्राह्मण ब्राह्मणमां, जु-
 वन जुवनमां पण निश्चे मढोटो फेरफार होय ठे ॥ २ ॥ ए वचन सांजली
 ते नगरना रहेवाशी ब्राह्मणो बोल्या के, ए तो तमो ठीक कहो ठो, पण आ
 तमारा बिह्याडामां एवा क्या गुणो ठे? के जेथी तमो आवडी मोहोटी कि-
 ममत करो ठो? माटे तेमना गुणो नो कहो? ते सांजली हरिवेग बोळ्यो
 के, आ अमारा सिंदडामां कोट्यवधि गुणो ठे. ते गुणो कांही तमारी पासे
 कहेवाना नथी. तेना गुणो तो आ गामना राजा पासे कहेशुं के, जेथी ते
 सांजली अमारा कहेवा प्रमाणे तेनी किम्मत ते राजा आपी शके? ने
 अमारी महेनत पण सार्थक थाय? तमारा जेवा जीखारी पासे तेना गुणो
 केह्वेथी शुं लाज थाय? अने एवी लाज विनानी वृथा माथाकूट कोण
 करे? ॥ यतः ॥ लुंविका नारिकेलाणां, नादंति कुधिता द्विकाः ॥ निष्फलः
 शक्तिमुक्तानां, रत्नग्रहमनोरथः ॥ १ ॥ अर्थः—कुधित एदा तथा कादव
 खानारा देडकांड, कोइ दिवस नादियेरनी तथा खजुरनी लुंवो खातां नथी,
 अने शक्तिरहित जतेने रत्नग्रहण करवानो मनोरथ निष्फलज थइ जाय
 ठे ॥ १ ॥ वली हे ब्राह्मणो! आ वाणिया जे ठे, ते तो कोडी कोडीनो
 हिंसाव चोपडामां लख्याज कर ठे, तेम तमो ब्राह्मणो ठो, ते जन्मना जि
 कुकज ठो, माटे ते वाणीया पासेथी तथा तमारी पासेथी आ अतिमूख्य
 वान् मार्जारनुं मने शुं मूढ्य मळे? वली कदाचित् आवा घणा गुणवाला
 मार्जारने तम जेवा दरिद्रीने थोडा मूख्यथी हुं आपुं, तो मानं दारिद्र
 पण केवी रीते जाय? एम कहेंतो थको ते हरिवेग पद्मोत्तरकुमारना राज
 मदेखनी नीचे आवी उजो रखो, त्यारे तेनी पठवाडे कौतुक जोवाना मि
 पथी ते ब्राह्मणो पण चाव्या आव्या.

हवे पद्मोत्तर कुमारे त्यां मदेखनी नीचे मार्जारने लक्ष्मि आवी उजा रहे
 ला हरिवेग विद्याभरने हूरथी जांयो, के तुरत तेने पूर्वजन्मना स्नेहथी पो
 तानी आगल घोलाव्यो. अने नम्रतार्थी कलुं के, हे जाइ! आवो, आवो अ
 ने आ आसनपर बसो! एम कही तारा आसनपर बसताव्यो. पठी तेनी पा
 से रहेला मार्जारने जोइ विचार करी पुत्रुं के, हे जडक! आवो मढोटो
 मार्जार आपने क्यांथी मळ्यां? त्यारे हरिवेग बोळ्यो के, आ मार्जार, अत्यं

ત જક્તિથી રંજિત કરેલા એવા દેવે મને આપેલો છે. તેથી રત્નસમાન આ મિંદડાનું કાંઈ મૂલ્યજ નથી. અર્થાત્ આ મિંદડો જે છે, તે અમૂલ્યવસ્તુ છે. તેથી તે કોઈ પણ ઠેકાણે મલે તેમ નથી. પરંતુ હું નિર્ધન છું, તેથી નિરૂપાયપણાથી એક લાખ દીનાર મૂલ્ય લઈને તેને વેચવા છું. ત્યારે તેવી કોતુક સરખી વાત સાંજલી પદ્મોત્તર કુમાર બોલ્યો કે, હૈ જ્ઞક ! આ તમારા માર્જારમાં કેવા કેવા ગુણો છે, કે જેની તમે આવડી મહોટી કિંમત કરો છો ? ત્યારે હરિવેગ બોલ્યો કે જુલું. આ માર્જારમાં પહેલો તો એ ગુણ છે, કે ઘણોજ મહોટો અને જાડો છે. વીજો એ ગુણ છે, કે અપર સામાન્ય માર્જારો તેને મારી શકતા નથી. ત્રીજો એ ગુણ છે, કે તે જે સ્થલમાં રાત્રિ ચે વસે છે, તેથી ફરતી વાર યોજન જૂમિમાં કોઈ ઊંદર આવી શકતો નથી. આ પ્રકારના મહોટા ત્રણ ગુણો તો પ્રત્યક્ષ દેખાય છે. વીજા અન્યંતરના તો ઘણાજ ગુણો છે, તે હાલ, કહેતાં પાર આવે તેમ નથી. આ પ્રમાણે તેનું મૂલ્ય તથા ગુણો કહ્યા. વહી હૈ રાજન્ ! હું આપને રાજા જાણી તેને આંહિં વેચવા માટે આવ્યો છું, તેથી આ માર્જાર આપ લ્યો, અને આપના રાજમાં માન પામેલા આ બ્રાહ્મણોને આ મિંદડો સર્વ રીતે સારો છે કે કેમ છે ? તેની પરીક્ષા તથા તપાસ કરવાની આજ્ઞા આપો. ને પઠી જો લેવા યોગ્ય જાસતો હોય, તો લઈને મને તેનું મૂલ્ય આપો, કે જેથી હું સવારમાં જલદી મારે ઘેર જાઉં ? ત્યારે પદ્મોત્તર કુમારે તે હરિવેગ પર પૂર્વજન્મના યોગે અત્યંત સ્નેહ આવવાથી તે મિંદડો લેવાનો નિશ્ચય કર્યો. અને પઠી તે મિંદડો સર્વાંગે સારો છે કે કેમ છે ? તેની પરીક્ષા તથા તપાસ કરવા માટે તત્રત્ય બ્રાહ્મણોને આજ્ઞા આપી, ત્યારે તે બ્રાહ્મણો તે મિંદડાનાં સર્વે અંગો જોવા લાગ્યા. જોતાં જોતાં તેનાં કાવો કાન સ્થિત થયેલો જોયો, ત્યારે તે બ્રાહ્મણોએ હરિવેગને પૂછ્યું કે, આ મિંદડાનો કાવો કાન કેમ સ્થિત થઈ ગયો છે ? તે સાંજલી હરિવેગ બોલ્યો કે, સાંજલો. હું આ મિંદડાને વેચવા માટે દૂર દેશથી આવું છું. તે હું ચાલતાં ચાલતાં થાકી જવાથી રસ્તામાં આવેલા એક જીર્ણ દેવમંદિરમાં ઊતર્યો અને રાત્રે સૂતો, ત્યાં ઘાસવાના શ્રમથી મને તથા મારા આ માર્જારને નિદ્રા થાવી ગઈ. તેવામાં એક ઊંદર આવ્યો, તેણે આ મિંદડાનો કાવો કાન કરડી મ્વાધો. તેથી તેનાં કાન સ્થિત ગઈ ગયેલો છે. વીજું કાંઈ દુષણ નથી. ને સાં-

जली ब्राह्मणो एकदम खडखड हसीने कहेवा लाग्या के, अरे जाइ! आ तमारा मिंदडाना त्रण गुणो तो तमे प्रत्यक्ष हजी हमणांज गणाव्या हता, तेमां त्रीजो गुण एम गणाव्यो हतो, के आ मार्जार जे जूमिमां वास करी रहेतो होय, ते जूमिनी आसपास चार योजन पर्यंत उंदर आवी न शके? अने हाल कहो ठो, के तेनो कान गतमां आवी उंदर खाइ गयो. माटे तमारो कहेलो एनो त्रीजो गुण क्यां जतो रघो? अने तेनो आ कावो कान करडावाथी ते झूपित ठे. ते सांजली हरिवेग बोड्यो के, सांजलो. हे ज-
 डकजनो! आवा मोहोटा रत्नमां एक झूपण आववाथी शुं ते झूपित कहे वाय? ना नज कहेवाय. अने ते जो एक अल्पदोषथी झूपित ठे, तो तमारा देवमां घणाक दोषो ठे, ते ठतां तेने तमे देव केम मानो ठो? बली आ बीचारा मार्जारमां एक दोष होवाथी कहो ठो, के आ मिंदडो तो झूपित ठे. आ बोलवुं तमारुं केवी मोहोटी झूलजरेलुं ठे? ए सांजली ब्राह्मणो क्रोधायमान थइ बोड्या के, हे मूर्ख! अमारा देवमां तेकांइ दोष होय? अमारा देव तो निर्दोषज ठे? त्वारे हरिवेग कहे ठे के, हे ज-
 डो! सांजलो. ज्यारे तमे कहो ठो, के अमारा देव निर्दोष ठे, त्वारे एक चात हुं पूवुं तुं, तेनो तमो खुलासो करो. के ब्राह्मणने, बालकने, स्त्रीने, गायने जे हणै, तेने केवो कहेवो जोइये? त्वारे जडो बोड्या के, ते छुष्ट कर्म करनारने तो महा पापिष्ठज कहेवो जोइये? तथा तेनुं मुख पण जोवुं न जोइये? त्वारे हरिवेग बोड्यां के जे वैश्वानर एवो अग्नि ठे, ते प्रज्ज्वलित कस्यो थको पूर्वोक्त सर्वने वाली जन्मसातु करी नाखे ठे, परंतु तेमां कोइने पण जीवतो मृकतो नथी. तो ते अग्निने तमे देव बुद्धिथी केम पूजो ठो? बली तमो कहेसो के ते अग्नि ठे, ते तो तेत्रीश करोड देवतानुं मुख ठे, कारण के देवतानुं तृप्ति तो ते वैश्वानर अग्निद्वारायेज आय ठे. माटे ते ने देव मानी मधु घृतादिक हविथी पूजीये ठेये? तो त्यां हुं कहुं तुं के, ज्या रे ते अग्नि, तेत्रीश कोटि देवतानुं मुख ठे, तेथीज ते देव ठे, तो ने देव थइ ते अनिष्ट. नथा मृतकनुं कसेवर अने बीजां पण अदरं हमेली खराब वस्तु ने केम जक्षण करी जाय ठे? माटे अपवित्र पदार्थनुं नोजन करनारा देवनुं पूजन करनारा जे तमो ते तमो पण अपवित्रज ठस्यो. एमज बली जखने पण कहो ठो के, " जल ठे, ते विष्णुनी मुर्ति ठे. " एम कहीने पात्रा नेज

જલથી ગુદાનું તથા પગ વગેરે અપવિત્ર અંગનું પ્રક્ષાલન કરો ઠો ? માટે જુઝં. તમે જેને દેવ માનો ઠો, તેની સાથે વિરુદ્ધ વ્યવહાર કરનારા નથી શું ? ના ઠોજ. કદાચિત્ તમે એમ કહેશો કે જન્ન છે, તે વિશ્વનું જીવન છે, કારણ કે તે જલ વિના વિશ્વ જીવીજ શકતું નથી, માટે તે જગતનો ઉપકાર કરે છે, તેથી તેને દેવ માનિયે ઠેયે ? ત્યારે હું કહું હું કે, જો તેવા હિસાવથીજ જલને દેવ માનિયે, તો કુંજારને પણ દેવ માનવો જોઈએ, કારણ કે તે પણ જગદુપકારી કુંજ પ્રમુખ કાર્ય કરે છે. વલી પણ તમે કહો ઠો કે, બોકડાના અને ગાયના મૂત્રને ઘરમાં ઠાંઠ્યા વિના અમારા ઘરમાંથી મૂત્રક સૂતક જાતું નથી, અને જલવિના દેહમાંથી સૂતક જાતું નથી ? તો તમારા ઘરને તથા દેહને પવિત્ર કરનારું પૂર્વોક્ત બોકડાનું મૂત્ર, તથા જલ હોવાથી તે પણ તમારા દેવ ઠહ્યા ? વલી હૈ જાણ ! વિચાર કરો, કે તમારા મતમાં પણ સર્વત્ર જલ અને અગ્નિને જગતના સુખ માટે વિધાતાયે કુંજારાદિકોની પેઠે ઉત્પન્ન કરેલા છે, માટે તમારા મતથી પણ જલનું અને અગ્નિનું ઉપકારીપણું સિદ્ધ થાય છે. પરંતુ તેથી દેવપણું સિદ્ધ થાતું નથી. માટે જલમાં અને અગ્નિમાં તથા બોકડાના મૂત્રમાં જે દેવપણાની કલ્પના કરવી, તે અયોગ્યજ છે. વલી પણ વિચાર કરી જુઝં, કે કોઈ માણસ, કોઈગુને ઇષ્ટ દેવ માની અને તેની પાસે પોતાના શરીરની સેવા તથા ગૃહકાર્ય કરાવે, તો તે કર્મ કરાવનાર માણસ દોષવાન્ ન થાય શું ? ના થાયજ. તેમ તમે જલને અને અગ્નિને ઇષ્ટદેવ માની જલથી ગુદપ્રક્ષાલન પ્રમુખ, તથા અગ્નિથી રસોઈ વગેરે કાર્ય કરાવો ઠો, તેથી તમો શું દોષવાન્ ન થાનું ? ના થાનુંજ. અને વલી એમ કરવાથી જલનું અને અગ્નિનું દેવપણું રહે શું ? ના નજ રહે. અને તમારું સેવકપણું પણ રહે ? ના નજ રહે. માટે તે દેવત્વરહિતને તમે દેવ માનો ઠો, તે તમારી મહોટી ચૂલ છે ? અર્થાત્ ઘણા દોષવાલા અગ્નિને અને જલને દેવ માની તમો દૂષિત કહેતા નથી અને દેવ માનો ઠો, અને આ વિચાર મારા માર્જારને જરા સંમિત કર્ણ પાળાના દોષથી દૂષિત કહો ઠો, તો તે તમારી કેવી આજ્ઞાનતા છે ? તેમજ વલી ગંગા અને ગૌરી તેને વિષે આસક્ત થવા શિવજીને તમો નિર્દોષ દેવ કહો ઠો, અને આ વિચારા મિંદડાનો એક માવો કાન ઉંદરના કરડવાથી જરા સંકિત થઈ ગયેલો છે, તો તેને તમે દૂષિત કહો ઠો, ણ પણ તમારું

केतुं मौर्य ठे ? आवां सयौक्तिक अने सप्रमाण वाक्यां हरिवेगनां सां-
जलीने ब्राह्मणो तो सर्व निरुत्तर, निश्चेष्ट अने चित्रामणमां आलेख्या
जेवाज थड गया. अने पद्मोत्तरकुमार पोते सुलजवोधी होवाथी प्रथम ब्रा-
ह्मणमतमां निरादर तो हतो ज, परंतु पोतानो पिता ते मतमां होवाथी जर
आदर राखतो हतो, पण आ प्रकारनां ते हरिवेगनां वाक्य सांजलीने तु-
रत, ब्राह्मणोना कहेला मतने विपे साव मंदजाववालो थड गयो. अने
मतमां विचारवा लाग्यो के, अहो ! आ पुरुष कांइ मिंदडो वेचनार माणस
नथी. परंतु कोइ महान् पुरुष ठे, माटे धर्मनुं स्वरूप आ महात्मा पुरुषनेज
पूतुं के, जेने समजवाथी मारुं कल्याण आय ? अरे ! आटला दिवससुधी
आवा पाखंदी ब्राह्मण लोकोये मने ठग्यो, अने मारुं आयुष्य निरर्थकज खो
चराव्युं ! एम विचार करीने ते कुमार, रूपांतरधारी हरिवेगने पूववा लाग्यो
के, हे मित्र ! जेम राजहंस, कमलवनमां क्रीडा करे, तेम आप क्या देव,
क्या गुरु अने क्या धर्मरूप वनने विपे क्रीडा करो ठो ? अने आप क्या
रहो ठो ? त्वारे हरिवेग बोड्यो के, हे जाइ ! सर्व दर्शनोनां शास्त्र हुं सारी
रीते जाणुं तुं, परंतु मुने कोइ पण ठेकाणे एक जिनदर्शन विना शुरू अने
सविवेक, मोक्षदायक बीजुं कोइ पण दर्शन जोवांमां आव्युं नहिं. कारण
के सर्व दर्शनवाला हिंसा न करवी, खोटुं न बोलवुं, चोरी न करवी, पर-
स्त्रीगमन न करवुं, निष्किंचन रहेवुं. एम कहे ठे ग्वरा, परंतु तेम ते पालता
नथी. अर्थात् ते केवल मुखर्जीज बोले ठे पण तेमांथो कांहिं पण पालता
नथी. जुन, के केटलाएक दर्शनवाला, परिग्रहधारी होइने क्रय विक्रय
एटले अनेक प्रकारना जे व्यापारो, तेने करे ठे, तेमां कीडी प्रमुख जीवोने
मार मरावे ठे. तेम पचन पाचन बंगरेना आरंजोने पण करे करावे ठे. वल्ली
केटलाएक दर्शनवाला कंद, मूल, फल, तेना आहार करवारूप खोटां तप
करी गुप्त क्षरीखाला आय ठे अने दयाधर्मनो प्रलाप करे ठे. अने ते पूर्वो
क्त कंद, मूल, फलने विपे जीवपणुं जाणताज नथी. केटलाएक जड पुरु-
षो तो धर्मने माटे यज्ञना कुंरमां निरपराधी एवा बीचारा अजा बंगरे पशु
नुं होमी दीये ठे, अने आपण जेवो कोइ पण तेने जइ पूठे ठे के, आवा
निरपराधी बीचारा जीवोने आ यज्ञकुंरमां शामाटे होमी दीयो ठो ? अने
तेनुं हिंसामय पाप शा माटे पांभो ठो ? त्वारे ने कहे ठे के, आ यज्ञकुंरमां

जे पशु होमवा अने तेनो नाश करवो, ते कांहिं हिंसा कहेवाती नथी. कारण के याज्ञिकी जे हिंसा ते हिंसाज कहेवाय नहिं, तेथी यज्ञमां हिंसा करवारूप पाप जे ठे ते पाप अमने लागे नही. वली कहे ठे के, आ जे पशुउने यज्ञकुंडमां अमो होमिये ठैये, तेथी ते पशुउने देखवामां तो नाश जणाय ठे खरो, परंतु तेनो अमे नाश नथी करता, पण उपकार करीये ठैये. केमके? ते कुंरुमां होमैला पशुउ स्वर्गमां जाय ठे. हवे त्यारे तेने आपणे एम पूठीये के ज्यारे तमे ते पशुउने कुंरुमां होमी स्वर्गमां मोकली तेनो उपकार करो ठो, त्यारे तमारा माता पिता वगेरेने कुंरुमां होमी तेने स्वर्गमां मोकलवारूप उपकार केम करता नथी? एम करवाथी तो तमने मोहोदुं पुण्य थाय? माटे हे राजन्! कहेवानुं कारण एटलुंज ठे के, ते लोको मुखथी मात्र कहे ठे के, अमे धर्म पालीये ठैये, परंतु प्रत्यक्ष ते हिंसाज करे ठे. माटे ते दर्श नवाला जेम वाफेला अडद अने कलुपित अन्न वगेरेनुं जोजन करे ठे, तेम धर्म अने अधर्मनां कर्मोये करी कलुपित एवा धर्मने पण पाले ठे. वली हे राजन्! तेवां वीजां घणांज दर्शनो ठे के, जेमां केवल दोषोज जरेला ठे. अने निर्दोष मत जो जोश्ये तो, तो एक जिन मतज ठे. कारण के विश्व जे ठे, ते घर्वणथी, तापमां तपावाथी, कापणीये करी कापवाथी परीक्षा करेला सुवर्णने शुद्ध सुवर्ण कहे ठे, तेम सुद्धजनो पण हवे कहेशुं एवां कारणोथी परीक्षा करी शुद्ध श्रयेला जिनमतने शुद्ध करी कहे ठे, हवे ते कारणो कहुं तुं. के प्रथम तो जिनमतने विषे देव जे मानेला ठे. ते १ दानांतराय, २ लोकांतराय, ३ वीर्यांतराय, ४ जोगांतराय, ५ उपजोगांतराय, ६ हास्य, ७ रति, ८ अरति, ९ जय, १० हर्ष, जुगुप्सा एटले निंदा ११ शोक, १२ काम, १३ मिथ्यात्व, १४ अज्ञान, १५ निद्रा, १६ अविरति, १७ रोग अने १८ दोष. ए अठार दोषोथी रहित ठे. वली आ जिन मतमां जे गुरु मानेला ठे, ते पण महाव्रतने धारण करेला मानेला ठे. एटले हिंसा, असत्य, अचौर्य, ब्रह्मचर्य अने अकिंचनत्व. ए पांच समितियेयुक्त तथा मनोगुप्ति, कायगुप्ति अने वचनगुप्ति. ए त्रण गुनिउये युक्त, पद्मजीवनिकायना रक्षक माटे निरीह, निःस्पृह कहेला ठे. वली जिनदर्शनमां धर्म पण तेनेज कहेलो ठे के, जे दुर्गतिमां पडता जीवोने धारण करी राखे ठे, अने सम्यक्त्व ज्ञान जे ठे ते धर्मनुं सारजून कहेलुं ठे, जेम

કે કોઈ એક મહોટા વનમાં અનેક વૃક્ષો છે સ્વરાં, પરંતુ જે વૃક્ષને સુગંધિત પુષ્પો લાગેલાં હોય છે, નો તે વૃક્ષથીજ તે વન સુગંધિત કહેવાય છે. તેમ જિનમતરૂપ મહાવનને વિષે પુણ્યકારક વીજી ક્રિયારૂપ વૃક્ષો તો ઘણાં છે, પરંતુ એક સમ્યક્ત્વરૂપ જે કુસુમિત વૃક્ષ છે, તે વૃક્ષ સારજૂત છે. વલી આ જિનમતના શાસ્ત્રમાં તત્ત્વશ્રદ્ધાન તો પટલુંજ કહેલું છે, કે કોઈ પણ પ્રાણીને ક્યારે પણ હાણવો હાણાવવો નહિં. માટે હે મિત્ર ! આ જિનધર્મ છે, તે પૂર્વોક્ત સર્વરીતથી મોહદાયકજ છે. એમ તમારે નિશ્ચે કરી જાણવું. આ પ્રકારે રૂપાંતરધારી હરિવેગનાં મુખથી શુદ્ધ એવા અર્હન્મતના ગુણોની સ્તુતિ સાંજલી પદ્મોત્તર કુમાર તો પરમ આનંદને પ્રાપ્ત થયો. ત્યારે વલી રૂપાંતરધારી હરિવેગ કહેવા લાગ્યો કે, હે કુમાર ! જે ધર્મના પ્રજાવથી ગયા જીવમાં આપણે વેદ્ય પ્રથમ પ્રેક્ષ્યકમાં દેવતા થઈ ત્યાંનું સુખ જોગવું હતું, તે તમને સાંજરે છે, કે જૂલી ગયા ? વલી ત્યાં આઠસો પ્રતિમત્સ્યે યુક્ત, મણિ અને રત્ન, તેણે જડિત, એક સિદ્ધાચતન નામનું વૈમાન આપને પ્રાપ્ત થયું હતું, અને તેમાં વેસીને આપે આઠસો પ્રતિમાનું વંદન કર્યું હતું, તે પણ આપને સાંજરતું નથી શું ? વલી આ પ્રકારના સુખદાયક એવા ધર્મને પૂર્વ જીવોથી જાણો તો ઠો, પરંતુ આદરતા શા માટે નથી ? આવાં પોતાના પૂર્વજીવના મિત્ર હરિવેગનાં વચન સાંજલીને નિત્ય થયું છે જાતિસ્મરણ જ્ઞાન જેને પ્યો તે પદ્મોત્તર કુમાર, આહ્વાદિત થઈ કહેવા લાગ્યો કે, અહો ! આ કેવું મનોહર જ્ઞાનદાન ! અહો ! આ કેવો વલી મારી પર દૃઢસ્નેહ ! અહો ! આ કેવું આપનું પરોપકારીપણું ! અહો ! મેં પણ હાલ જાણ્યું કે, ગયા જન્મમાં જ્યારે હું સૂરસેન કુમાર હતો, ત્યારે આપ મુક્તાવલી નામા સ્ત્રી હતા. તે મુક્તાવલી ચંચલા આપ મારી સાથે પ્રેક્ષ્યક લોકને વિષે અર્હ મિદ્ધ દેવ થઈ ત્યાંથી જીવને હાલ હરિવેગ નામા ત્રિયાધર થયા ઠો, અને વલી મારી સાથે પૂર્વના ઘણાક જીવોની મિત્રતા હોવાથી માયાયે કરી માર્ગાર વેચનારા પુન્ય જેવું રૂપ લઈને મને ઘોષ દેવા માટે આવ્યા ઠો ? તો હવે હે મિત્ર ! ને માયાકૃત રૂપને ઠોડી વડેને આપનું ચરમ સ્વરૂપ મને યના ઘો. ને સાંજલી રૂપાંતરધારી હરિવેગે જે પોતાનું સ્વરૂપ રૂપ હતું તે પ્રગટ કર્યું. અને પછી અત્યંત પ્રેમ વિદ્યસ ઘડેને તે પદ્મોત્તર કુમારનું દૃઢ આલિંગન કર્યું. પછી પદ્મોત્તર કુમારે કર્યું કે, અહો ! મને આપનો મેલાવ થયો, ને પણ

ज सारुं थयुं ? एम कहींने ते हरिवेगने पोताना अर्द्धा आसन पर बेसा-
 खो. हवे हरिवेग कहे ठे, के हे मित्र ! आपने मलवानो मने घणोज
 अजिलाप होवार्थी आपना ध्यानने क्षण मात्र पण में मनथी उतासुं
 नथी. ते जेम के ॥ श्लोक ॥ तत्त्वं ब्रह्म यथा स्मरंति मुनयो हंसा यथा
 मानसं, यद्वत्पल्लवसद्वृक्षकीवनयुतां ध्यायंति रेवां गजाः ॥ युष्मदर्शनं
 खालसा अनुदिनं तद्वत्स्मरामो वयं, धन्यः संप्रति वासरोऽत्र जवतां
 जातश्च यत्संगमः ॥ १ ॥ अर्थः—मुनियो जेम ब्रह्म तत्त्वेने संजारे ठे,
 हंसो जेम मानसरोवरने संजारे ठे, नवांकुरित एवा सद्वृक्षकी जाडना
 वनथी युक्त एवी रेवा नदीनुं जेम हाथीयो ध्यान करे ठे, तेमज अमे पण
 आपना दर्शननुं प्रतिदिन स्मरण करता हता. माटे आजनो दिवस धन्य
 ठे के जेमां हाल मने आपनो समागम थयो ? ते सांजली पद्मोत्तर कुमार
 कहे ठे के, हे मित्र ! आवा आप सरखा सज्जन जनना सौजन्यने कोण
 वर्णवी शके ? अर्थात् आपना सौजन्यनो तो पारज नथी. अने अहो मित्र !
 आपनो मने मेलाप थवार्थी आजनो दिवस ठे, ते सुदिवस ठे, अने
 आजनी बेला पण सुखदायकज ठे. वली आपना मेलाप विनानो
 जे मारो आज दिवस पर्यंत काल गयो, ते सर्व निरर्थकज गयो ठे ?
 हे जाइ ! आर्त्ति, शोक, जय, तेने नाश करनार, अने प्रीति तथा
 विश्वास तेनुं पात्र एवुं 'मित्र' एवा बे अक्षरवाहुं रत्न, ते कोणे उत्पन्न
 कसुं हशे वारुं ? कसुं ठे ॥ श्लोक ॥ वरमसौ दिवसो न पुनर्निशा, ननु
 निशैव वरं न पुनर्दिव ॥ उज्जयमप्यथ वा, व्रजतु क्षयं, प्रियतमेन न
 यत्र समागमः ॥ १ ॥ जुंजउ जं वा तं वा, निवसिज्जउ पट्टणेव रणे वा ॥
 इठ्ठजण जथ्थ जोगो, तं गणं चेव रमणीज्जं ॥ २ ॥ अर्थः—जे दिवसमां
 प्रियतम मित्रनो मेलाप थाय, ते दिवसज श्रेष्ठ जाणवो, पण रात्रि नहिं ?
 अने जे रात्रिमां प्रियतर मित्रनो समागम थाय, ते निशा पण उत्तमज जा
 णवी, पण दिवस नहिं ? तेमां पण जे रात्रिमां अने जे दिवसमां प्रिय मि
 त्रनो समागम थायज नहिं, ते दिवस अने रात्रि बेहु क्षय पामो. अर्थात्
 बेहु काहिं कामनांज नहिं ॥ १ ॥ कदाचित् खावानुं मले, अथवा न मले, क
 दाचित् नगरमां वास थाय वा अरण्यमां वास थाय, परंतु जे तेकाणे इष्टज
 न्नो योगं मले, ते स्थान रमणीय जाणवुं. अर्थात् महोटां दुःखे

कदाचित् प्राप्त थयां होय, तोपण तेमां जो आप जेवा इष्ट मित्रनो मेलाप थाय, तां ते दुःखो पण जणातां नथी. एम स्नेहरसयुक्त एवो पद्मोत्तरकुमार, विस्मय पामी हरिवेगनी सामुं जोड्ने पूठे ठे के, हे मित्र! हवे आपना आ जपर्यंत जेटला जव थया, ने सर्व जवनी सविस्तर वात मने कहि आपो. त्यारे ते हरिवेगविद्याधरे शंखराजा अने कलावतीना जवथी मांभीने हासमां थयेला पद्मोत्तरकुमारना तथा पोताना हरिवेगविद्याधरना जव पर्यंतनी सर्व कथा कही चतावी. अने पद्मोत्तरकुमार पण जातिस्मरणज्ञान होवाथी जाण्युं जे मारा मित्रे जे वात कही ठे, ते सर्व वरावरज कही ठे.

पठी पद्मोत्तर कुमार पोताना सर्व देशमां सर्व स्थले उद्घोषणा करावी के, अमारा देशमां रहेनारा माणसे जैनधर्म शिवाय बीजो कोइ पण धर्म पालवो नहिं. अने एम करतां जो कोइ पालशे, तो तेने अमारा देशथी वा हार काढवामां आवशे ! कारण के जिनधर्म समान बीजो कोइ उत्तम धर्म नथी. हवे सुरपति राजा पोताना पुत्रनो हरिवेग साथे मेलाप थयो अने तेमां जैनधर्म विषे घणीज चर्चा चाली, ते सांजली बीजा धर्मांने मिथ्या मानी त्यांना रहेवासी सर्व ब्राह्मणो साथे जिनधर्मने विषे दृढरागी थयो. हवे ग्रामग्रामने विषे विहार करता, केवलज्ञाने करी जास्कर समान, सुर, असुर, तेना निकरोये करी सेवन कऱ्यां ठे चरणकमल जेनां, एवा श्री गुण सागर नामा केवलीये पोताना केवलज्ञानथी जाण्युं जे हास हवे पद्मोत्तर कुमार तथा तेना देशमां रहेनारा सद्दु कोइ मनुष्य, जिनधर्मना दृढरागी थया ठे, माटे हुं त्यां जाउं ! तेम जाणी त्यां पद्मोत्तर कुमारना गामनी वा हेर आवी उपवनमां समोसऱ्या. ते सांजली दर्पायमान थयेला एवा सुर पतिराजा प्रमुख तर्ब बांदवा गया. त्यां जड्ने सद्दु कोइ, केवली जगवानने नमस्कार करी धर्मदेशना सांजलवा यथाचित स्यान पर घेता. अने जग-याने पण पापने नाश करनार एवी देशना देवानो प्रारंज कऱ्यो. ते जेम के:-हे जन्मजनों ! जन्म, जरा, अने मृत्यु, ते रूप तरंगोना जंगघी जय-कर एवा संसारसमुद्रने विषे नाना प्रकारनी आपत्तिरूप मकरोथी दुःख पामता एवा तमांने ते दुःखथी रक्षण करवाने एक सर्वज्ञोक्त धर्म शिवाय बीजो कोइ पण आधार नथी ॥ यतः ॥ चिंतामणैर्वा क्लृप्त कल्पवृक्षात्, स्वर्धामधेनोरपि कामकुंजात् ॥ एतदुपायं च ततो जवन्ति. यंत्रेण कार्यं सुगृही

તમેતત્ ॥ ૧ ॥ અર્થ:-જે જિનધર્મતત્ત્વ ચિંતામણિથી કલ્પવૃક્ષથી, સ્વર્ગની કામકાંચધેનુથી, કામકુંજથી પણ પ્રાપ્ત થાતું નથી, તે જિનધર્મતત્ત્વને તમે યત્ન કરી ગ્રહણ કરો. અર્થાત્ ચિંતામણિ વગેરે કોઈ પણ પદાર્થથી જે નહિં મળે, તેવા ધર્મને તમો ઘણાક પ્રયાસથી પણ ગ્રહણ કરો. ઓરે! જેમ કોઈ મૂર્ખ હોય, તે પોતાને આંગણે ઝગેલા કલ્પવૃક્ષને કાપી નાંખીને તે સ્થલપર ધંતુરો વાવે, વલી પોતાના હાથમાં આવેલા ચિંતામણિને એમ જાણે કે આતો રસ્તામાં પડેલા કાંકરા જેવો કાકરો છે, એમ જાણી તે મણિ-થી કાગડાને ઝમાડે, વલી હાથમાં આવેલા અમૃતને ઢોલી નાંખીને હલા હલ ઝેર પીયે, તેમ જે અજ્ઞાની જીવ છે, તે પૂર્વોક્ત કલ્પવૃક્ષાદિ સમાન પ્રત્યક્ષ ફલદાયક જિનધર્મને ઠોડીને ધતુર વૃક્ષાદિ સમાન વીજા ધર્મ ને ગ્રહણ કરે છે. અને હે જીવો! તે જિનધર્મ, ગુરુ સામગ્રી મલ્યા વિના પ્રાપ્ત થાય નહિં. તો હવે તે ગુરુ પણ કેવા જોડ્યે? કે ॥ યતઃ ॥ અવ્યયમુક્તે પથિ-યઃ પ્રવર્તતે, પ્રવર્તયત્યન્યજનં તુ નિઃસ્પૃહઃ ॥ સર્વ સેવ્યઃ સ્વહિતે પિણા ગુરુઃ, સ્વયં તરન્તારયિતું ક્ષમઃ પરમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થ:-આરંજ જે જીવ હિંસા તેથી મુક્ત, એવા માર્ગને વિષે જે પ્રવર્તે છે, તથા વીજાને પણ તેવા જ માર્ગમાં પ્રવર્તે છે, એવા ગુરુનું સ્વહિતેથી પુરુષોયે સેવન કરવું, કારણ કે તેવા ગુરુ પોતે તરે છે, અને વીજાને પણ તારે છે. જેમ જલ વિના સમુદ્ર ન કહેવાય, જેમ સૂર્યવિના દિવસ ન કહેવાય, તેમ પૂર્વોક્ત ગુણ વિના ગુરુ જ ન કહેવાય. માટે એવા ગુરુ જોડ્યે, અને તેવા ગુરુ વિના સ્વર્ગપવર્ગ દાયક જિનધર્મની પ્રાપ્તિ કોઈ કાલે થાય નહિં. તો હે રાજન્! હાલ તેવી ગુરુ સામગ્રી પણ તમોને પ્રાપ્ત થયેલી છે, તેથી સંસારના નિસ્તારને કરનાર, પ્રાચીન પુણ્યે પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય, એવા પુર્વજ જિનધર્મને વિષે પ્રમાદનો ત્યાગ કરી યત્ન કરો. તે સાંનલી વિદ્યાધરનો ચક્રી એવો હરિવેગ કુમાર વોલ્યો કે, હે વિજ્ઞો! આપ સત્યજ કહો ઠો, આપ જેવા ગુરુ વિના ધર્મની પ્રાપ્તિ કોઈ દિવસ થાયજ નહિં. જુઝ. આ પદ્મોત્તર, ઘણોજ ચતુર તથા સમજુ છે, તો પણ તેને ગુરુ ગુરુ વિના મિથ્યાત્વની પ્રાપ્તી થઈ. એમ જ્યાં કહે છે, ત્યાં તો સુરપતિ રાજા કહેવા લાગ્યો કે, હે જગવન્! મેં તો આપના હાલમાં કહેલા ઉપદેશથી નિશ્ચય કહ્યો છે કે, સર્વ શિરોમણિ એવા વીતરાગ પરમાત્મા જે છે, તેજ દેવ છે. વીજા કોઈ દેવ નથી. અને ગુણગણના આધાર, સદાચારને

પ્રવર્તવિનાર, જે ગુરુ હોય છે, તેજ ગુરુ કહેવાય છે. વીજા ગુરુ તે ગુરુ નહિં. વહ્લી પટ્ટનિકાયનું જેમાં કાયક, વાચક અને માનસિકરીતે રક્ષણ થાય છે, તેજ ધર્મ કહેવાય છે, વીજો ધર્મ નહિં. પરંતુ હે માહારાજ! એક હું આપને પૂછું તું, કે આ પ્રકારનો જગતમાં ઉત્તમ ધર્મ છે, તે ઠતાં રાજા લોકો વગેરે કેટલાએક જીવો, પાશ્વંની અને હિંસક એવા દેવને, તથા તેવાજ દેવને માન વાના ઉપદેશ કરનારા મિથ્યાત્વી ગુરુ પ્રમુખને સેવન કરી પોતાના આત્માને મિથ્યાક્રિયાત્વે કરી શામાટે હ્રેશ પમાડે છે? તે સાંજલી કેવલી જગવાન કહે છે કે, હે રાજન્! આ જગતમાં મનુષ્યો જે છે, ને કોંઈ પણ પ્રકારનો વ્યવસાય, કોંઈ પણ ફલ પ્રાપ્તિની આશાયે કરે છે, પરંતુ કોઈ નિર્ભયક વ્યવસાય કરતા નથી. જુઝ, તેમાં કેટલાએક ચક્રવર્તી રાજાને, કોઈક માહામાનુલિક રાજાને, કેટલાએક સંઘાધિપતિને, કોઈક ગ્રામાધિપતિને, કોઈક સેનાધિપને, કોઈક ધિક્કારપામેલી જાતિવાલાને, કોઈએક નટને, કોઈએક જાટને, અને કોઈએક જિજ્ઞુસને પણ સેવે છે. પરંતુ તે પૂર્વોક્ત ચક્રવર્તી પ્રમુખ, પોતપોતાની શક્તિ પ્રમાણે તેને ફલ આપે છે. પણ તેથી કોંઈ વધારે આર્પી શકતા નથી. જેમ કોઈએક જિજ્ઞારી હોય તેની સેવા કરી પ્રમદ્ધ કરીને તેની પાસે કદાચિત્ કોંઈ લઘુ નોનામદોર માગે, તો તે વિચારો વ્યાંચી આર્પી શકે? તેમ ધર્મને વિષે પણ મનુષ્ય, જેવા જેવા ગુણવાલા દેવ, ગુરુ, ધર્મનું આરાધન કરે છે, તેને તેવાં તેવાં ફલો તે દેવ, ગુરુ અને ધર્મ આપે છે. વહ્લી જગતમાં શું વચ્ચું છે? તો કે કેટલાએક પાશ્વંની લોકોએ પોતાનો સ્વાર્થ પાર પાડવા માટે પોતાને સુખ મણે. તેવાં કપોતકલ્પિત અમંગલ શાસ્ત્રો વનાવી તે શાસ્ત્રોના ઉપદેશ કરી ઘણા લોકોને ધર્મના પ્રપંચથી ફસાવેલા છે, ને ફસાઈ પડેલા અધિવેર્કો લોકોની બુદ્ધિ, સ્વેચ્છાર્થી સ્નાન, પાન, કંદ મૂલાદિકનું જાળણ, રાત્રિજાજન. કન્યાદાન. કૂપ, તલાવ, વાવ્ય પ્રમુખનું કરાવવું. ઇત્યાદિક શરીર સુખદાયક વાલકની લીલા સમાન ધર્મને જાળોને કઠિત ક્રિપાવાજા જિનધર્મને વિષે પ્રીતિયુક્ત થાતી નથી. વહ્લી અતિ પ્રયાસે પાછી શકાય એવા પંચ મહાવતના નારને અંગીકાર કરવાને વ્યસમર્થ એવા તે પાશ્વંની ધૂર્તજનો વિષયાજિજ્ઞાસને વિષે સુખ્યયકા એક શુદ્ધ્યાશ્રમ ધર્મનેજ ઉત્તમ ધર્મ કહે છે.

વહ્લી તે મર્ચજનો. નજાવ, કૂવા, નદી, ડ્યાંચે નદીયોનો નંગમ થાનો

હોય તેવું સ્વયં, ગંગા, યમુના, સરસ્વતી, ત્રવેણી, નર્મદા, ગોદાવરી, સેતુ, ચંધરામેશ્વરાદિકને વિષે સ્નાન કરવાથી મોહોદું પુણ્ય થાય છે, એમ કહે છે. તેમજ વલી કોઈએક હિંસક તો ત્રિપુરા, તોતલા, જવાની, વ્યાધેશ્વરી પ્રમુખ ઉપર દેવીયોના મંત્ર જપથી તથા યજુર્વેદાદિકના મંત્ર જપથીજ પુણ્ય થાય છે એમ કહે છે. કેટલાએક મતિમંદજનો તો તેજ મંત્રોથી તિલ વગેરે નો અગ્નિમાં હોમ કરવાથી પાપોપશમન થાય છે, એમ કહે છે. કોઈક જડ-બુદ્ધિજનો તો, રસ્તામાં જાડ વાવવાથીજ ધર્મ થાય છે, એમ કહે છે. કેટલાએક અજ્ઞાની જીવો, કેવલ આત્માના શૂન્ય ધ્યાનથીજ પાપનો પ્રલય થાય છે, એમ કહે છે. કોઈએક દુષ્ટ દિલવાલા જનો, પોતાનાજ પૂજન કરવાથી ધર્મ થાય છે, તેમ કહે છે. કોઈએક વાલબુદ્ધિવાલા માણસો તો, જીવ જે છે, તેજ પરમાત્મા છે, તેથી તે જીવને એક દુઃખવાર પણ દુઃખ દેવું નહિં. અને જે સુખ જોગવવાની પોતાને ઇચ્છા થાય, તે સુખને જોગવી પોતાની ઇચ્છા પૂર્ણ કરવી, તેજ ધર્મ છે. એમ કહે છે. માટે તે પૂર્વોક્ત મિથ્યાત્વીજીવો તીર્થંકરપ્રણીત શુદ્ધ ધર્મને વિષે કેમ ચલ્લ કરે? તથા પ્રીતિમાનુ પણ કેમ થાય? કારણ કે તે જનો પોતાને જેમાં સુખ પડે, તેનેજ ધર્મ કહેનારા છે. હવે પૂર્વોક્ત સર્વ જે મિથ્યાત્વ છે, તે સર્વ, દુઃખને દેવાવાલું તથા વૈરીસમાન ઉત્કટ હલાહલ જે સમાન છે, એમ જાણવું. તે માટે તે મિથ્યાત્વનો તમારે ત્યાગ કરવો. કહેલું તે કે ॥ શ્લોકઃ ॥ વિપાહિરુગ્વહિરિપુત્રજેન્યો, મિથ્યાત્વમત્યંતદુરંતદુઃખમ્ ॥ એકત્ર જન્મન્યહિતં વિપાદ્યં, મિથ્યાત્વમાહંતિ નૃણામનંતમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—મનુષ્યોને વિષ, સર્પ, રોગ, અગ્નિ અને રિપુ, તેના સમૂહથી પણ મિથ્યાત્વ જે છે, તે અત્યંત દુઃખદાયક છે. કેમ કે? તે વિપાદિક તો મનુષ્યને આ જન્મને વિષેજ નાશનાં કરનારાં છે. પરંતુ મિથ્યાત્વ જે છે, તે તો અનંત જન્મ મરણાદિક દુઃખને આપનારું છે.

આ પ્રકારનાં કેવલીનાં વચન સાંજલતાંજ સુરપતિગજાને મિથ્યાત્વ મોહનીકર્મનો ક્ષય થઈ ગયો, તેથી તે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વને પામ્યો. પછી અનુક્રમે તેને ચારિત્ર પરિણામ ઉત્પન્ન થવાથી જગવ મને કરી કહેવા લાગ્યો કે, હે જગવન્! જેમથી કૃત્વતો રાખ્યો, તેમજ હવે દીકરાનો અનુગ્રહ કરો. એમ જાવચુક્ત વચન સાં

आपी. पठी ते सुरपतिसाधु, विशुद्धचारित्र्यने गलतो अको शुद्ध्याने कपक
श्रेणि पर चढी केवलज्ञान अने दर्शनने उत्पन्न करी घणोंक काल पृथिवी
पर बिहार करी जवोपग्राहि कर्मोने खपावी, परंपद जे मोक्ष पद, तेने
प्राप्त थयो.

पठी श्रावकधर्म जेने प्राप्त थयो ते एवा ने पद्मोत्तर कुमारने हरिवेगा
दिके, तेना पितानी राज्यगादी पर बेसाग्यो. अने ते माहामांरुलिक रा
जा थयो. हवे हरिवेग विद्याधर, ने पद्मोत्तर राजाने बेमानमां बेसारी पो
ताना बेताड्य पर्वत पर बसेला सुतोम नामा नगरप्रत्ये तेडी लाव्यो, अने
त्यां घणुंज तेनुं सन्मान कसुं. पठी कसुं के, हे मित्र ! आ मारा बेताड्य पर्व
तनी उत्तर तथा दक्षिण श्रेणिना राज्यने तथा आ मारी विद्याधरपणानी
विद्याने आप ग्रहण करो. त्यारे पद्मोत्तर कुमार बोळ्यो के, हे मित्र ! मारा
मां अने तमारामां काहिं अंतर ठे ? जे आपनुं राज्य ठे, ते मारुंज ठे, कार
ण के आपनार्थो हुं कोइ रीते जुदो नथी. वली आपे मने दुर्लज एवो जि
नधर्म आपीने मोक्षरूप राज्य आप्युं, तो हवे आ लौकिक राज्य ते तेनी
गणतीमां क्यां रसुं ? वली हे मित्र ! आ जगतमां आप जेवा धर्मोपदे
शना करनार पुरुषो तो घणाज बोडा ठे ॥ यतः ॥ ये अव्यव्यय कारिणः
शुनकृते ते संत्यहो कोटिशो, ये कटाक्षिनिविष्टसष्ट्यपुपः स्तोका न
तेज्योऽपि ते ॥ नानाशान्त्रविचक्षणा नुवि तु ये ते चापि नां दुर्लजा, ये
जेन्धुक्तिविधायिनः प्रशमिनो हित्राः पुनस्तेऽधुना ॥ १ ॥ अर्थः—सारां
सांसारिक काम माटे अव्ययतां व्यय करनारा पुरुषो तो कोटिशः मले ठे.
परंतु तेमांकी कष्टमां पडेला एवा दुःखी जनना दुःखने मटाडवाने अव्य
व्यय करनारा तो बोडा पण मलना नथी. तेमज विविध प्रकारना शा
स्त्राज्यासमां विचक्षण तो आ पृथ्वीने रिबे घणाज ठे, परंतु आप
जेवा मोक्षकारक जेनधर्मना जाणनारा तो मारुंज घण मले, तो मले ?
एम ते हरिवेगनी प्रशंसा करीने वली कसुं के, हे मित्र ! मारी तो एवी
मनीषा ठे के हवे आपण चेहुने वियोग न थाय माटे आपणे एकत्रज रही
ने आ बेमाख्यनी उत्तर दक्षिण श्रेणिनां राज्यां चलावीये. अने ते राज्य
नांज सुख नोगर्वाये. वली ते राज्यसुख पण क्यां सुधी नोगर्वाये, के ज्यां
सुधी आपण घेइने राज्यभुजने धारण को, एवा ठे पुत्रो राज्य न थाय

ત્યાં સુધી ? અને જ્યારે આપણને રાજ્ય વહન લાયક પુત્રો થાય કે, તુરત તે રાજ્યો પોત પોતાના પુત્રોને સોંપી દીધા ગ્રહણ કરિયે ? તે સાંજલી અત્યંત ખુશી થયેલો હરિવેગ વોલ્યો કે, હે વયસ્ય ! મારા મનમાં જે વિચાર મેં ધારેલો હતો, તેજ આપે પણ કહ્યો. એમ કહી વેહુજણ ત્યાં સાથેજ રહ્યા. પઠી અત્યંત સ્નેહયુક્ત તે વેહુ મિત્ર પ્રતિદિન હર્ષાયમાન થકા મનોહર વૈમાનમાં વેસી મહાવિદેહકેત્રને વિષે જિનપ્રતિમાનું વાંદવા માટે જાય છે. વલી પ્રતિદિન ધર્મોપદેશ સાંજલે છે. શાશ્વત એવાં જિનચૈત્યોની જક્તિ-જાવથી પૂજા યાત્રા પણ કરે છે. જગતને આહ્લાદકારક એવા તે વેહુ મિત્રો, જૈનધર્મના પ્રત્યનીક જનોનું નિવારણ કરી ચૈત્યોની તથા જૈનસાધુઓની ઉત્તમ પ્રજાવના કરે છે. સાધર્મિકવાત્સલ્યને કરવે કરી તેડ કેટલાએક શ્રાવકોને હુઃખમાંથી નિવૃત્ત કરે છે, અને પોતાની પ્રજાને પણ તેડ કર વગેરે હુઃખોથી મુક્ત કરે છે. તેથી સર્વત્ર મહાઆનંદ વર્તે છે. વલી તેના રાજ્યમાં બ્રાહ્મણો જે હતા, તે પણ જિનધર્મને વિષે પરમ આદરવાલા થયા. કહેવત છે કે “યથા રાજા તથા પ્રજાઃ” એટલે જેવા રાજા હોય, તેવીજ પ્રજા પણ થાય ? આ પ્રમાણે પોતાના દેશોમાં રહેનારા સહુકોડ જનો જિનધર્મના રાગી થયા. અને વીજા લોકો પણ નિકટવોધી હોવાથી તે વેહુ જણની કરેલી ધર્મની અનુમોદનાથે કરી જિનધર્મને વિષે નિર્મત્સરી થયા.

એમ કરતાં રાજ્યજારને ચલાવતા એવા હરિવેગ અને પદ્મોત્તર કુમાર, એક દિવસ ધ્વજા, પતાકા અને તોરણ વગેરે ઉત્સવોયે કરી મનોહર એવા પદ્મોત્તરના ગર્જનપુરમાં આવ્યા. ત્યારે તે નગરના રહેવાસી ઉત્તમ શ્રાવકો જે ત્યાંના જિવેંદ્રાસાદોને વિષે મોહોટી જક્તિથી ગીત, વાજિંત્ર અને નાટ્ય, તેણે યુક્ત એવા પરમ મહોત્સવ કરવાનો પ્રારંભ કસ્યો. વિવિધવર્ણ વાલી શ્રીઅરિહંત જગવાનની પ્રતિમાનું આંગીની રચના કરી, તથા અનેક પ્રકારની પૂજાનું પણ જણાવી. તેથી ત્યાં સહુ કોડને મોહોટો આનંદ થયો. પઠી તે વેહુ કુમારો જિનાલયમાં જઈ ત્યાં જગવાનની પૂજા કરી દર્શન કરી પરમ પ્રમોદ પામી તે અરિહંત જગવાનની પૂજાની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. તે જેમ કે ॥ શ્લોક ॥ નેત્રાનંદકરી જવોદધિતરી અયસ્તરોમંજરી, શ્રીમહર્મમહામદ્દેહનગરી વ્યાપહ્વતાધૂમરી ॥ હર્ષોત્કર્ષ શુભપ્રજાવલ્લરી જાવઠિયાં જિત્વરી. પૂજા શ્રીજિનપુંગવમ્ય જયતુ

શ્રેયસ્કરી દેહિનામ્ ॥ ૧ ॥ ચેતઃ પુનાતિ ઘનકર્મચયં હુનાતિ, સ્વર્ગં દદાતિ શિવસંપદમાદધાતિ ॥ પુણ્યોદયં વિનુતે તનુતે સુસૌમ્યં, સર્જૈ નપૂજનમિદં કિમુ યત્ન ધત્તે ॥ ૨ ॥ અર્થ:-નંત્રને આનંદ કરનારી, જીવો દધિને તારનારી, કલ્યાણરૂપવૃક્ષની મંજરી, સુશોજિત ધર્મરૂપ મહારાજાની નગરી, મહોટી આપત્તિરૂપ લતાને વિષે અગ્નિ સરસ્વી, હર્ષાધિક્યની તથા શુભપ્રજાવતી લહરી, અને જાવદ્દેવી જે ચતુઃકપાય તેને જીતનારી પૃથ્વી જે શ્રી જિનપતિની પૂજા, તે પ્રાણિમાત્રને શ્રેયસ્કારક થાતું ॥ ૧ ॥ વહ્ની આ શ્રી જિનપતિનું પૂજન જે છે, તે ચિત્તને પવિત્ર કરે છે, ગાઢા એવા કર્મસમૂહને નાશ કરે છે, સ્વર્ગને આપે છે, શિવસંપદાને પણ આપે છે, પુણ્યોદયને વિસ્તારે છે, રુઢા એવા સૌમ્યને આપે છે. માટે તે જિનપૂજન શું નથી આપતું? અર્થાત્ સર્વ વસ્તુને આપે છે.

આ પ્રકારે અરિહંત જગવાનની પૂજાનું સ્તવન કરીને તે વેદુ જણ, પોતાના ઘર તરફ આવ્યા, તે રાજસ્તામાં આવ્યા. ત્યાં તો તે વેદુ જણે, જટિલ, ઘૂંટથી જેતું સર્વ શરીર ત્રણડાયેલું છે. તાંતુલના નક્ષણ કરવાથી જે ના હોઠ લાલ થઈ ગયા છે, હાથ અને પગ જેના ચર્ડીથી રંગલા છે. કેવલ લંગોટીજ જેણે પહેરી છે, જેના વેદુ હાથો પાઠલથી બાંધેલા છે. આક્રોશ કરના કોટલાઈક ચૂનકારોની વચ્ચે તે ચૂનકારોથી લાકડી વગેરેએ દુગાતા એવા કોઈએક જુગારીને જોયો. તેને જોવાથી એકદમ ચંદ પામી પદ્મોત્તર રાજા બોલ્યા કે, ઓરે હુણે! મારા રાજ્યમાં આ પ્રાણીને આટલી વધી પીટા કેમ આપો છો? વહ્ની તેને પીટા કરીને પલાયન પણ કેમ કરના નથી? અને તેની પછવાડે ને પછવાડે લાગુજ રહ્યા છો? પણ તેના મારનાગર્હને કરી ને તે જુગારીને પોતાની પાસે બોલાવી મંગાવ્યો. ત્યારે તે મારનારા જુગારી ચોંટાળ્યા કે, મહારાજ! આ હુણમાણસપર આપને દયા લાવવા જેવું નથી. ત્યારે પદ્મોત્તરે કણુ કે. પ. ને બોલો છો શું? શ્યાયા નિગપસારથી નરીય મા પાનને તમ જેવા માર, તે તમારો તમારે મારનાં અટકાવના ન જોઈયે? તથા આ ધીનાસપર દયા પણ ન આપે? તે સાંજહીં તે જુગારીયો બોલ્યા કે, ટે રાજન્! આ રામમાં એક નવ કરોડ હવેલનાં સ્વામી રત્નશ્રેષ્ઠી નામા ચેદ્ય રહે છે, તેનો આ ધુપ છે. તે યગોજ જુગારનો વ્યસની છે. તેનાં માતા પિતા તેને જુગાર રમવાની ના કહે છે, તો પણ તે જુગાર રમવામાં અત્યા-

સંકત હોવાથી વીલકુલ કોઈનું કહ્યું માનતો નથી, અને પોતાના પિતાના ઘરમાંથી સર્વ મિલકત ચોરી લઈને જુગારમાં હારી જાય છે. તે હવે પોતાના વાપની સર્વ મિલકત હારી ગયો છે. અને તપાસ કરતાં તેના વાપને જ્યારે પોતાની સર્વ મિલકત જુગારમાં હારી ગયો એવી સ્વર પડી, ત્યારે તેણે તેને પોતાના ઘરમાંથી કાઢી મૂક્યો છે, તો પણ હજી તે જુગાર રમવાના વ્યસનને ઠોડતો નથી. જ્યારે તેની પાસે જરા પણ દ્રવ્ય રહ્યું નહિં, ત્યારે તેણે જુગારમાં એક 'પણ' મૂક્યું કે, જે રમતમાં હારે, તે હારનારના હાથ, પગ વગેરે અંગોને જીતનાર માણસ, લાકડી વગેરેથી જાણે તેમ માસ્યાં કરે. તેવી રીતે પણ આ સાત વાર હારી જઈ, અપ્રમિત માર લાધા. તે વાતની જ્યારે તેના પિતાને સ્વર પડી, ત્યારે પુત્રવાત્સલ્યથી તેને એક દમ ઘેર બોલાવી ઘણોજ સમજાવ્યો, તો પણ તે આ કામથી વિરામ પામ્યો નહિં. અને કદાચિત્ તે કાંઈ જો દ્રવ્ય જીતે છે, તો તે દ્રવ્યથી યથેચ્છાએ વેશ્યાઓની સાથે વિલાસ કરે છે. પરંતુ તેની પાસે વીજા કોઈનું કાંઈ માગણું હોય છે, તો તેને દેતો નથી. અને વલી કોઈની પણ હાથમાં આવેલી ફુટલ કોડી સુધાં ઠોડતો નથી ॥ ચતઃ ॥ પ્રાયોજવંતિ પંચામી, દ્યૂતસ્ય સદ્ધારિણઃ ॥ ચૌર્યં વંચકતાલીકં, દારિદ્ર્યં લાઘવં તથા ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— એક ચોરી, વીજી વંચકતા, ત્રીજું છોટું બોલવું, ચોથું દારિદ્ર્ય, પાંચમી હલકાઈ. એ પાંચ વાનાં ઘણું કરી જુગારનાં સદ્ધારીજ હોય છે. વલી તે જુગારથી જીતેલી લક્ષ્મી પરોપકાર માટે, કે કીર્તિને માટે, કે સુકૃતને અર્થે, કે સગાં સંબંધીના સુખને માટે કામ આવતી નથી. તે લક્ષ્મી કેવલ પાપવૃત્તિનાંજ કાર્યો માટે કામ આવે છે. માટે હે ગજન્! આ જુગારી અમારી સાથે જુગાર રમી એક લાખ દ્રવ્ય હારી જઈ ઠટકીને જાગી ગયો હતો, તે શોધતાં હાલજ અમારે હાથ પડ્યો છે. અને અમારું માગણું દ્રવ્ય અમો માગીએ ઠેયે, તો પણ તે આપતાં નથી, તેથી અમને ક્રોધ આવવાથી તેને લાકડી વગેરેથી મારીએ ઠેયે? માટે હે દેવ! આપ મદદ યાની કરી કાં તો તે અમારા દેણદારને પાત્રો સોંપો, નહિં તો તેની પાસે અમારી માગણી એકલાખ દીનારો છે, તે આપો. એ સર્વ સાંજલી પશ્ચાન્નર રાજા વિચારવા લાગ્યો કે, અહાં! આ કેવો કર્મનો વિચિત્ર પરિણામ છે? અહો! આ કેવી અજ્ઞાનની સીમા છે? અહો! આ કેવું વ્યસનનું દુઃખ છે? એમ

विचारीने दयाळु एवो ते राजा बोढ्यो के, हं जुगारीयो! सांजलो. हम-
णां तो तेनी पासे तमारी मागणी जे लाख दीनारो ठे, ते हूं आपुं तुं. प
रतुं हवे पत्री आ जुगारीनी साथे कोइ पण जो जुमार रमशे, तो तेने हूं
भारा प्रमाणे शिक्षा करीश! अने माहारा देश बाहेर काढी मूकीश! एम
कहीने ते मागणावाला जुगारीयोने तेनी मागणी लाख दीनारो पोते आ
पी, ते जुगारीने ठोडावीने पोताने घेर आब्या.

हवे ते जुगारीने जोइने तीव्र वेगव पामेंलो एवो पद्मोत्तरकुमार, पो-
ताना मित्र हरिवेगने कहे ठे के, अहां! आपणने रस्तामां मखेलो जुगारी
जेम घणा दुःखोने प्राप्त थयो, तोपण तेणे जुगारने ठोढ्यो नहिं. तो हे जाइ!
तेनो आपणे शुं शोक करीये? कारण के ते तो अज्ञान करी अंध ठे, तेथी
ज ते तो ए काम करे ठे, परंतु आपणे आ संसारनी असारता प्रत्यक्षरीते
जाणीये ठेयें, तोपण अशुचिरूप जोगो विषे प्रीति करी बेसी रहीये ठेये,
माटे प्रथम तो ते जुगारी पहेलां आपणज शोक करवा लायक ठेयें? जेम
विद्वान जनोने चून रमवुं, सदा निंदित ठे, तेम तत्वज्ञ पुरुषोने विषयनुं
सेवन करवुं पण सदा निंदितज ठे. अने विषयो जे ठे, ते विषयी पण व-
धारे दुःखदायक ठे. जुज. विष जे ठे, ते तो तेने खानारानाज आ लांकमां
प्राण हरे ठे, अने विषयोना जोगो तो जन्म जन्मने विषे दुःखदायक होय
ठे. वली हं मित्र! जेम मढांटा दुःख करी मेखवेळुं डव्य, जुगारी जुगार
रमवाथी तुरत हारी जाय ठे, तेमज आपण पण पूर्व मेखवेला सुकूनने वि-
षयसंगथी एक दण मात्रमां हारी जाइये ठेयें. जेम ते जुगारी तेना पिता
बंगेरयं घणीज शिक्षा करी तोपण चूतत्रकी विराम पाम्यो नहिं, तेम आप
णे पण गुन्ता सुखयी यथेला घणाक उपदेश श्रवण करी विषयोये करी
मखेला सुखयी विराम पामता नथी. जेमके कोइ गुरुये विषयासक्त
शिष्यने उपदेश कस्यो ठे के, हे शिष्य! हवे तुं आ खोटा अने दुःखदायक
एवा स्त्रीना विषययी विराम पाम्य. कारण के ते घणा दिवस सुधी विषय
सुखने जोगव्युं? लारे शिष्य बोढ्यो के ॥ श्लोक ॥ अज्ञमति चपलता
स्वप्नमायोपतरा, त्वग्निनिविस्मत्वात्संगमेनांगनायाः ॥ इति पट्टि शत-
कृत्यस्तत्त्वमासंनयामन्तदपि न हरिणाह्नी विस्मरत्यंतगत्मा ॥१॥ अर्थ:-
जे स्त्री संगमां अत्यंत चापल्य हांवाथी. नचा नेने स्वप्नमायातुं उपमानपणुं

होवाथी, तथा परिणामे विरसपणुं होवाथी, ते स्त्रीसंगनो त्याग करबोज जोइये? एम हुं सो वखत विचारुं हुं, तोपण ते हरिणाही स्त्रीने मारुं अंतःकरण विस्मरण करतुं नथी ॥ १ ॥ वली पण जुउं के, जुगारीने बंधन प्रहार वगेरे दुःख थाय ठे, तेम आपणने पण नरकने विपे दुःख थाये? माटे हे मित्र! दुःखना समूहमां आपणे आपणा जीवने नांखवो, ते कांइ मने योग्य जासतुं नथी. माटे आपणे संयम लहिये. ए प्रकारे ते पद्मोत्तरराजानी वाणी सांजलीने हरिवेग बोदयो के, हे मित्र! मारा मनमां पण घणाक कालथी आपनी पेठे संयमेठा रहे ठे, परंतु आपने विपे मुने प्रेमनो प्रतिबंध होवाथी ते प्रेमे मने रोकी राखेलो ठे. मोक्षमार्गने प्राप्त थवा इष्टता एवा जीवने स्नेह ठे, ते वज्रनी सांकल समान ठे. तेथी ते स्नेहसांकल जीवने मोक्ष पामवा देती नथी. जुउंने श्री वीरजगवान् ज्यां पर्यंत आ पृथ्वीपर रह्या, त्यां पर्यंत गौतम गणधर कांइ केवलज्ञानने प्राप्त थया? ना नज थया. माटे ढाल पूर्वे धाव्या प्रमाणे वेहु पुत्र प्राज्य एवा राज्यचारना धुरने धारण करवा योग्य थया ठे, तेथी तेने ते राज्यचार सांपीने आपणे ज्ञानी गुरु पास जाइये? एवी रीने ज्यां वेहु मित्रो विचार करे ठे, त्यां तां तेमना वनपालके आधीने विनति करी के, हे स्वामिन्! आपणा कुसुमाकर नामना उद्यानने विपे श्री गुणाकरसूरिना शिष्य श्रीरत्नाकरसूरिये पाठ धारेला ठे. ते सांजली हर्षायमान थयेला त वेहु राजाउये ते वनपालकने वधामणीमां घणुंक डव्य आपी दीधुं. अने अंतःपुर, परिवार, गज, रथ, तुग्ग, जट, तेना लक्षोये करी तथा सामंत, सेनापति, श्रेष्ठी, सार्थवाह, तेउना वृंदोये करी युक्त एवा ते, सर्व कृत्स्नहिन कुसुमाकर नामा उद्यानमां गुरुने बांदवा माटे आव्या. झरथी दृष्टिगोचर थयेला गुरुने जाणी तुरत पोतानां राज्यचिन्होनो त्याग करी पंचाक्षिगम साचवी हर्ष करी रोमांचित जेनां उजां थयां ठे एवा थका गुरुने वंदन करीने पोतपोताने योग्य एवा स्थानपर बेडा. पठी गुरुने पण सुधारस समान देशना देवानो प्रारंभ कस्यो. ते जेम के:-

हे जव्य जनो! दुःख मले तेवा मनुष्य जन्मने पांमीने ते मनुष्यायुने विपे उत्तम जनोये तो कांही पण मोक्षसाधन करवुं. कारण के फरीने ते मनुष्योनो जन्म मलतो नथी. माटे तेने, वृथा संसाररूप पाणी बखोववा-मांज खोवो नहिं. वली सुझजनोये जे कांइ सुकृत कार्य करवानुं होय, ते थ्या

દેહધીજ કરી લેવું. કેમકે? આ જન્મમાં કરેલા મુકુતકાર્યથી ફરી નિશ્ચે
વીજો શુદ્ધ જન્મ પ્રાપ્ત થાય છે. વહી છે જગ્યજનો! આ મનુષ્યના દેહને
પ્રાપ્ત થયા પછી સમર્જીને હર્જન જનોનો ત્યાગ કરવો અને સાધુજનનો સમા
ગન કરવો. અદ્યોનિશ પુણ્યોપાર્જનમાં મન રાખવું, અને આ સંસારને અસા
રજ જાણવો. જ્યાંસુધી આ શરીર રોગરહિત સ્વસ્થ છે, જ્યાંસુધી આ શરી-
રને જગ આથી નથી. જ્યાંસુધી સર્વ ઇંદ્રિયોની શક્તિ સારી છે. ત્યાંસુધીમાં
જે કાંઈ મોક્ષમાર્ગે જવાનો ઉદ્યોગ કરવો હોય, તે કરવો. પછી કાંઈ પણ
થવાનું નથી. જેમ કાંઈ મૂર્ખ માણસ પોતાના ઘરને સલગેલું જોઈને તેને ઊંલ
વવા માટે જલ જોડ્યે તે જલ સાત કૂવો ચોંદવા લેશે, તે શું કામ આવે?
કાંઈ નહિ. અર્થાત્ જ્યાંસુધી શરીરનું પૂર્વોક્ત રીતે સર્વ સ્વાસ્થ્ય છે, ત્યાંસુ-
ધીમાં જલદી મોક્ષનો સાધન સંપાદન કરવો.

વહી છે જગ્યો! કનિષ્ઠ અને મૂર્ખ જન હોય, તે કાસમુખ્યાનિલાપને
વિષે આત્મક થયો યકો ધર્મ, તથા કાંઈ પણ સુકૃત કાર્યોને કરનાં નથી.
અને જે સંયમ હોય છે, તે પુણ્યપર પ્રીતિ રાખે છે. તથા શુદ્ધ પણ આવ-
કના ધર્મને પણ અંગીકાર કરે છે. અને ઉત્તમ પુરુષ જે હોય છે, તે તો
સંસારના તયને મટાડનાર, નિર્વાણ મુખ્યને આપનાર, પણ સંયમનેજ સ્ત્રી
કોરે છે. વહી છે જગ્યો! આ જે આવકનો ધર્મ છે. તે તાડના વૃક્ષમમાન
છે, જેમ તાડના વૃક્ષને દૂર ફલ દોવાથી તે દૂર ફલનો દેનારો કહેવાય
છે. અને યનિધર્મ છે. તે પનસના વૃક્ષમમાન છે. જેમ પનસના વૃક્ષને નિકટ
ફલ દોવાથી તે નિકટફલદાયક કહેવાય છે. વહી પણ સંયમમાં કેવા
ગુણો છે? ॥ શ્લોક ॥ નો દુઃકર્મપ્રવાસો ન ચ યુવતિયુતસ્વામિહુર્વાચ્ય-
દુઃખે. રાજાદો ન પ્રણમોઽશનવસનધનધ્યાનચિંતા ન ચેવ ॥ ન જ્ઞાતિહ-
વ્યપૂજા પ્રણમમુગ્ધરતિઃ પ્રેત્ય મોક્ષાયવાસિઃ, શ્રામણ્યર્જી ગુણાઃ સ્યુન્તદિદ
મુનનયઃ કિં ન ચત્રં કુરુધ્વમ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—જુરું. જે શ્રામણ્યમાં સંસારક-
ર્મનાં પ્રયામ, યુવતી, સુત વગેરેનો જંજાલ, કાંઈ પણ પોતાના ન્યામીના હ
વોદ્ય જાંતલવાનું કાષ્ટ, રાજાદિકોને પ્રણામનું દુઃખ, અને વ્યજન, વસન,
ધન, ધ્યાન, તેની ચિંતા, જ્ઞાતિથી હલ્લયથી ભયભાગની દૃષ્ટા, એ કાંઈ હોવું
નથી. તે માટે જેમાં કેવલ પ્રણમમુગ્ધની પ્રીતિ, અને મરણ પછી મોક્ષની
પ્રાપ્તિ. એ જ મટોટાં મુખો હોય છે. પણ ઉત્તમ ગુણથી નમ્ર સંયમ છે.

ते ठतां पण हे बुद्धिमान् पुरुषो ! तमो तेमां यत्त शमाटे करता नथी ?
 आ प्रकारनी गुरुनी वाणीथी संसारनी असारता मानी, सवे सुखमां उ
 त्तम सुख ते मोक्षसुखज ठे एम जाणी, अने ते मोक्षनी प्राप्ति संयमांज ठे,
 एम निश्चय रीते समजी, तीव्र जेने वैराग्य थयो ठे एवा ते पद्मोत्तर अने
 हरिवेग राजा, तेज वखत मुनिराजने विनति करवा लाग्या के, हे जगवन् !
 संसाररूप कूवामां कूवता एवा जे अमे, ते अमारो, दीक्षारूप करावलंवन
 ना दाने करी विलं विला उद्धार करो. त्वारे सूरेश्वरे कछुं के, हे राजन् !
 मुने पण माहारा गुरु जे श्री गुणाकरसूरि तेमणे ते माटेज आंदि मोकले-
 लो ठे. माटे जेम हवे कालक्षेप न थाय, तेम ते संयमश्रीनुं अवलंवन क-
 रो. ते सांजली अत्यंत हर्षायमान थयेला एवा ते वेहु जण, पाठा पोतपोता
 ना नगरमां आवी, पोतपोताना पुत्रने राज्य आपी दीक्षा ग्रहण करवाने स
 मुंयुक्त थया. ते वखने तेजये श्रीमदरिहंतचैत्योने विषे अष्टादिक महोत्सव
 कराव्यो, चतुर्विध संघनी यथायोग्य जक्ति करी, ज्ञानना जंमारमां ज्ञान
 शुद्धिदायक ग्रंथो लखाव्या, पोषधशालामां योग्य धन आप्युं, पोताना दे-
 शोमां अमारिपटह वगडाव्यो. दीन अने अनाथ एवा जनोने अनुकंपादान
 दीधां. पठी पाठा ते श्रीरत्नाकरसूरी गुरुनी पासे आव्या. गुरुये पण ते वेहु
 नी योग्यता जाणीने तेने दीक्षा आपी.

हवे यथाशास्त्र क्रियाने सेवन करतां करतां ते वेहु मुनियो अग्यार अं-
 गो जण्या, अने महर्षियोने पण चारित्रनी दृढताना कारणजून थया. निर-
 तिचारपणे चारित्रने पालन करवा लाग्या, अने ते वेहु षष्ठ, अष्टम, दशम,
 द्वादश, मास, अर्द्धमास वगेरे तपो करवा लाग्या, तेथी तेनां शरीर अ-
 त्यंत शुष्क थइ गयां. क्रमे करी तेजये संक्षेपणानुं आराधन करी अनशन
 व्रत अंगीकार कछुं ॥ श्लोक ॥ शुष्कांगकोतीव्रतैस्तपोत्ति, विमुच्य काले
 विधिना शरीरम् ॥ जातो तत्तस्तावद्मिन्द्रदेवो भवेयके मध्यममध्यमार्यं
 ॥ १ ॥ तयारगाधेऽद्भुतजोगवारिधौ, निमग्नोर्वैक्रियलब्धिप्रदयोः ॥ प्रकाश
 जातोः सहसा निशावत्, वेगादगात्सागरसंतविंशतिः ॥ २ ॥ अर्थः—तीव्र
 एवा तपोये करी शुष्क जेनां अंग थइ गयां ठे, एवा ते वेहु रूपि, काले क
 री समाधिमरणे देहमो त्याग करी मध्यम मध्यम नामा भवेयकने विषे

અદ્ભુતમિદનામા દેવતા થયા, ત્યાં અગાધ એવા જોગસમુદ્રને વિષે નિમગ્ન અને વૈક્રિય લલિતને પ્રાપ્ત થયેલા, દેદીપ્યમાન છે કાંતિ જેની એવા તે વેદુ મિત્રોને વેગે કરી સત્યાવીશ નાગર પ્રમાણ કાલ ચાલ્યો ગયો. અર્થાત્ તે પદ્મોત્તરકુમાર અને હરિવેગવિદ્યાધરે મધ્યમ પ્રેવેયકને વિષે મધ્યમત્રિકે સત્યાવીશ સાગરોપમ આયુ જોગલ્યું.

इति श्री पृथ्वीचंद्र गुणसागर चरित्रे पद्मोत्तरनृप हरिवेग विद्याधरेंद्रजवर्णननामा सप्तमः सर्गः समाप्तः ॥ ७ ॥

આદિ પૃથ્વીચંદ્ર અને ગુણસાગરના ચૌદ જવ સમાપ્ત થયા ॥ ૧૪ ॥

॥ अथाष्टमसर्गस्य बालावबोध प्रारब्धते ॥

આ જમિરુપ જામિનીના જાલને વિષે જૂષણસમાન એક પુદ્ગુનામા દેશ છે. તે દેશને વિષે પ્રોટ એવું પુદ્ગુપુરનામક એક નગર છે. તેમાં વિદ્યા, વિનય અને વિવેક તેણે યુક્ત એવા શ્રીચલનામા રાજા રાજ્ય કરે છે. તેનો એક શતવલ્લનામા લઘુ નાઇ છે, તે પણ યુવરાજપણાના ધુરને ધારણ કરવામાં સવલ હોવાથી તે યુવરાજપદને પ્રાપ્ત થયેલો છે. હવે તે વેદુ જાણેને રામ અને લક્ષ્મણનો પેઠે પરસ્પર પૂર્ણ પ્રીતિ છે. તેથી ને, પિતૃદત્ત રાજ્યને યોગ્યરીતે પાલે છે. હવે તે શ્રીચલને સુલક્ષ્મણા નામા સ્ત્રી છે અને શતવલ્લને લલ્લમણાનામા ત્તી છે. તે સ્ત્રીઓની સાથે વેદુ નાણ્યો, વિષયચિલાસે કરી વાસરો વ્યર્તાત કરે છે.

શ્રીચલ રાજાની રાણી જે સુલલ્લમણા છે, તેની કુન્નિરુપ જમિને વિષે કલ્પદ્રુમની પેઠે મધ્યમપ્રેવેયકથકી ચર્ચીને દેવતા થયેલો તે પદ્મોત્તરકુમાર, પુત્રપણે આગ્યો. ત્યારે તે સુલલ્લમણાએ મ્વપ્નને વિષે તુંગ એવા મેનપર્વત ને દીઠો. પત્ની પ્રાનઃકાલને વિષે તૂર્યશબ્દોથી જાણત થઇ એવી તે રાણીએ મ્વપ્નની ઘાત. પોતાના ન્વાસી શ્રીચલ રાજાને કહી ચતારી. તે સાંત્વણી રાજા ધોર્યો કે, હે કોમલાંગિ ! સ્વપ્નમાં તમે મેરુ જોયો છે, તેથી તમાને મેરુ મુલ્ય પુત્ર પ્રગટ થાશે. તે સાંત્વણીને પરમ આશ્વાદને પામતી એવી રાણી સુજ એવા ને મનેતું પાલન કરવા સાગી. પત્ની રાણીએ દગ મામ પુત્ર થવાથી જેમ રચની ગ્યાણ ઉત્તમ મણિને હાથપ્ર કરે, તેમ હૃદયને આનંદદાયક એવા ઉત્તમ પુત્રને પ્રસવ્યો. ત્યારે પોતાને ત્યાં પુત્ર પ્રગટ થયો. ત્યારે શ્રીચલ

રાજાએ મહોટા આનંદે કરી પુત્રનો જન્મમહોત્સવ કહ્યો. અને પુત્ર એક માસનો પણ થયો. હવે જ્યારે તે પુત્ર ગર્ભમાં રહ્યો હતો, ત્યારે તેની માતાએ સ્વપ્નમાં મેરુપર્વત જોયો હતો, તેથી તેના અનુસારે સર્વની સાન્નિધ્ય તે પુત્રનું “ગિરિસુંદર” એવું નામ પાડ્યું. પછી તે કુમાર, અનુક્રમે વૃદ્ધિ પામતો થકો સ્ત્રીજનને આનંદકારક એવા યૌવનવયને પ્રાપ્ત થયો.

હવે મધ્યમ ઐવેયકમાં અદર્શિતપણે થયો એવો જે હરિવેગ વિદ્યાધર, તે ત્યાંથી ચર્ચાને શ્રીચલરાજાના આઠ શતવલની સ્ત્રી લક્ષ્મણના ઉદરને વિષે પુત્રપણાએ આવ્યો. ત્યારે તે સ્ત્રીએ સ્વપ્નને વિષે રત્નોના ડંઘને જોયો, તે જોઈને તુરત જાગી ગઈ. અને તે સ્વપ્નની વાત પોતાના સ્વામીને કહી. ત્યારે તેના સ્વામીએ કહ્યું કે, હે પ્રિયે! તમે સ્વપ્નમાં રત્નોનો ડંઘ દીઠો, તેથી રત્ન જેવો પુત્ર આશે. તે સાંજલી પ્રસન્ન થઈ એવી તે સ્ત્રી, ગર્ભનું પોષણ કરવા લાગી. પછી તે રાણીએ સર્વગુણથી સંપન્ન એવા પુત્રને પૂરે માસે પ્રસવ્યો. તે વચ્ચે શતવલ રાજાએ પુત્રનો જન્મમહોત્સવ કહ્યો, અને તે ગર્ભ રહ્યા વચ્ચે તેની માતાએ સ્વપ્નમાં રત્નોનો ડંઘ દીઠો હતો, તેને અનુસારે તેનું “રત્નસાર” એવું નામ પાડ્યું. તે પુત્ર અનુક્રમે યૌવનવયને પ્રાપ્ત થયો.

પછી પૂર્વજન્મના સ્નેહથી તે ગિરિસુંદરને અને રત્નસારને અત્યંત પ્રીતિ થઈ. તે એવી કે, તે વેદુ એકવીજાનો ઘડી એક પણ વિરહ સહન કરી શકતા નથી. અને તેવો અત્યંત સ્નેહ હોવાથી તે વેદુ જણે, એકજ ઠેકાણે ક્રીડા, એકજ ઠેકાણે જોજન, ત્યાં શયન પણ એકજ ઠેકાણે કરે છે. એકવીજા કદાચિત્ત જુદા પડે છે, તો તેડને કાંઈં ચેનજ પડતું નથી. આવી રીતની તે વેદુ જાણ્યોની પ્રીતિ જોઈને તેમના પિતાઈ પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે, અહો! જુડ તો સ્વરા, આપણા વેદુ પુત્રોને આપણ કરતાં સો ગુણી પ્રીતિ છે? એમ કહીને વેદુજણ વહુજ ખુશી થયા.

એક દિવસ, જેમાં ઠગીશ રાજકુલી વેઠેલી છે, તેવી સનાને વિષે સ્વસ્થપણથી શ્રીચલરાજા વેઠો છે. તેવામાં પુરજનોએ આવી વિનંતિ કરી કે, હે રાજન્! આપ જેવા અમારી પર રાજા છે, ને ઠતાં પણ અમારે ઘણુંજ દુઃખ ઝોગવું પડે છે. તે સાંજલો કે:-કાંઈ એક હુમ્મ છે, ને નિરંતર અમારી કન્યાઈને તથા ધનને ચોરી જાય છે, અને તે અમાગ દ્વાયમાં આવતો નથી. અને હવે તેણે હરણ કરેલી કન્યાઈના કરુણ શબ્દો પણ અમારથી સાંત-

खी शकाता नथी ? आ प्रकारनी प्रजानी पीडाने सांजली एकदम कोपाय मान थयलो ने श्रीवल राजा, पोताना कोटवालने तेडावी महोटा स्वरयी केल्या लाग्यो के, थरे ! हे छुष्ट ! तुं निश्चिन थइ आखी रात घरमांज सूइ रहें ते के तुं ? जो. आखी रान आ आपडी नगरीमां लोकोनां खी माळ वंगेर कोइ छुष्ट तुंटी जाय ठे, तेनी तो तुं वीलकुल संजालज राखतो न-थी ? तेथी मने एम लागे ठे, के तुं तथा तारी साथेना माणसो मारो थम थो हरामनांज पगार खानु ठो ? ते सांजली हांग जोडी कोटवाल बोल्यो के, महाराज ! आपे अटलो वधा क्रोध करयो नहिं. कारण के आ फरियाद आपनी पासे तो आजज आखी ठे, पण तुं तो ते फरियाद घणा दिवसथी सांजलुं तुं. अने तेने माटे चोकशी राखी आपणा गामना दरवाजा पासे प्रवल माणसोने आखी रात जागता उठा राखुं तुं, तथा ठानी रीते पण ते चोरनी तपास करावुं तुं, अने तुं पण आखी रात गाममां चोकी मा टे फख्याज करुं तुं, पण ते छुष्ट चोरने कोइ रीते मने पत्तो संजतो नथी. ज्यां गाममांथी कन्याउतुं ते छुष्ट हरण करी जाय ठे, त्यां ते कन्याना कमाण शब्दने सांजलीये ठेये. अने वडी लोकां ज्यारे कोइ जे आ चोर आ वयो, आ चोर आठयो, एम सांजली थमे एकदक दोडी तपास करवा जाइये ठेये, त्यां तो तेने, तथा तेनी हरण कोखी कन्याउने पण क्यांही देख ना नथी. एम प्रतिदिन वाय ठे. माटे आ फरियाद सांजलीने तो तुं हवे आकी गयो तुं. तथा सारं पुत्रार्थ न चालवाथी हवे मने गाममां मुख दे व्याडनां पण लाज आवे ठे. अने हे महाराज ! आ नगरनुं आगल करनां यथारे रक्षण करनां पण आस थाय, त्यां हवे तुं तुं करुं ? माटे माने कांइ नेमां उपाय नथी. तेथी जेम आपने आ नगरनुं रक्षण करावुं घटे, तेन करवो. तुं ना हवे आ नोकरी पण कर्या इच्छतो नथी. वडी आपने पण कळुं तुं के हाज. आपे पण अंतःपुरनी चगवण नचर राखथी. नहिं तो नेमुं हरण यथार्थी आपनी पण लाज जाइ ? आ प्रकारनुं कोटवालनुं पोखरुं सांजली राजा तो एकदम विचारमां पडी गयो. जे थरे ! हवे ते तुं तुं करीन ? अने आ माग नगरनुं रक्षण केथी नीने करीन ? एम विचा रमां पुन पुन जइ कांहि बोलयो नहिं, त्यां नेना गिरिसुंदर मामा कुतार पोख्यो के, हे विनाज ! आपे मेथी जुज गानमां विचार करी तुं मुंजाउंठो ?

ते कामनी मुने आझा आपो. जुउं तो खरा, हुं ते चोरने सात दिवसनी अंदरज शोधी काहुं तुं ? ते सांजली राजा खडखड हसीने कहेवा लाग्यो के, हे पुत्र ! तुं ते बोले ठे शुं ? जे काममां अमारा जेवा प्रबल पुरुषो मुंजाइ पड्या ठे, तो तुं जेवा बालकथी ते काम केमज थाय ? त्यारे गिरिसुंदर बोड्यो के, हे तात ! जले बालक हुं, पण ते कामनी मने रजा आपो. जुउं, ते हुं करुं हुं के नहिं ? अने हे पिताजी ! ते काम कदाचित् माराथी न थाय, तो पण हुं बालक होवाथी जगतमां मारी लाज न जाय, तेम हांसी पण न थाय ? अने तेवा काम करवा बाहार पडेला आप जेवाथी जो न थाय, तो तेनी जगतमां हांसी पण थाय, अने लाज पण जाय ? एम घणुं कहुं, तो पण तेना पिताये जवानी रजा न आपी, त्यारे ते कुमार, कौ इने कहा विना ते छुट चोरनी तपास माटे तेज दिवसे सायंकाळे हाथमां एक तरवार लइने एकदम गामनी बाहारना जीर्ण उद्यानादिकमां चाड्यो गयो. अने त्यांज जमवा लाग्यो. तेवामां तो पोताथी जरा दूर एक पर्वत जोयो, तेमां वली सलगतो अग्नि तथा धूवाडो दीठो. ते जोइने कुमार कौ तुकाविष्ट थइ तुरत त्यां गयो, अने त्यां जइ ज्यां जोवे ठे, त्यां तो विद्याने साधवा माटे अग्निकुंरमां गुगलना होमने करता एवा कोइएक विद्याधरने दीठो. त्यारे तो 'सिद्धिरस्तु' एम जणी ते तेनी सामो वेठो. अने कहुं के, हे विद्यासाधक ! हवे हुं आपनो उत्तरसाधक आव्यो हुं, माटे विद्या साधो. एम ज्यां कहुं, त्यां तो ते पुण्यवान् एवा सुरगिरिना प्रजापथी जेना नाम नो मंत्र साधतो हतो, तेज क्षेत्रपाल देव प्रत्यक्ष आवी ते साधक सामो उ नो रखो. अने कहेवा लाग्यो के, हे साधक विद्याधर ! सांजल. हवे तुं मा रा मंत्रनुं साधन करुं बंध राख्य, अने ते मंत्र जो तुं सार्थीग, तो हुं तुने विरूप करी नांखीश ? कारण के हाल आ तारी पासे महा प्राजापिक कुमार आवी उत्तरसाधक थइ वेठो ठे, तेथी मारे तारा तरफथी मंत्र साधन नी कांइ इछा नथी. अने हाल हुं तारापर तुटमान थयेलो हुं, अने जा. तारी मंत्रसिद्धि पण थइ. हवेथी कांइ पण प्रकारनुं जय, तुने पगजव करी श कशे नहिं. वली हे साधक ! आ कुमारने, हुं देखुं तेम जलदी तुं नमस्कार कर. ते सांजली आश्चर्यने प्राप्त थइ प्रसन्न थयेलो ए साधकें त्यां वेठेला गिरिसुंदर कुमारने प्रणाम कय्यो. अने ते यक्षनुं मारी रीने पूजन कयुं.

पती ते साधके यज्ञने विनति करी के, हे देव! आप मने प्रसन्न थये-
ला हो. तो हवे हुं ज्यार आपने बोलावुं. त्यारे आप जरूर पधारजो. एन
कही तेनुं विसर्जन करुं. पती ते मंत्रसाधक विद्याधर, सुरगिरिकुमारने
कहे ठे के, हे ताई! आप आदिं पथाच्या, तेथी मारुं वाणुंज सारुं थयुं. ते
शुं? तो के आपना पधारवार्थी मारे मंत्रसाधन कल्या विनाज विना प्रया-
से मंत्रसिद्धि थई. अने जे देवनुं हुं आराधन करुं न्हो, ते देव प्रत्यक्ष
प्रगट थई दर्शन दई मारीपर प्रसन्न थयो. ते माटे ते आपना करेला उप-
कारनो घटलो यत्किंचित् हुं वावुं, तेथी मने कांडक काम फरमावो, जे
कांड आप कार्य फरमावणो, ते कार्यने आपनो सेवक करवाने तैय्यारज ठे.
ते सांजखी कुमार बोव्यो के, हे साधक! हुं कांड तमारुं मंत्रसाधन करावा
तमारी तरफ आव्यो न ह्नो. परंतु हुं तो आ नगरनी रक्षा करतार
एक माणस हो, तेथी आ नगरनी आसपास चोकी करवा माटे फल्या कर्तुं
हुं. ते आज्ञे गत्रे रक्षण माटे ज्यां गामनी बाहेरना उद्यानांमां हुं फरुं
ह्नो, त्यां में वेढेथी आ पर्वत दीतो, अने तेमां वली सखगतां अग्नि अने
भुंवाडो दीतो, ते जोडने में विचार कस्यो के आ ते पर्वतमां शुं दृशे? चाल,
हुं जावा तो जाउं? एम कौतुकथी एकदम हुं आदिं आवी येतो, त्यां तो
तमारी मंत्रनिद्धि थई ते जोडने हुं अत्यंत खुशी थयो. कारण के तमारुं
कार्य जे थयुं ठे, ते हुं जाणुं हुं जे मारुंज कार्य थयुं ठे. माटे मारे कांड त-
मारी पासेथी लेवुं तेथी. आ प्रकारनी ते कुमारनी निःस्पृहता जोडने
विरतय पावेलो ते साधक कहेवा लाग्यो के, हे प्राज्ञाधिककुमार! आप उ-
त्तर विनवाला हो. तेथी कांड पण लेवा छुता नथी, तथापि प्रार्थना करी
किंचित् हुं अर्पण करुं हुं, तेने कृपा करी आप स्वीकार करो. ते सांजखी
कुमार बोव्यो के, कांड पण लेवानी दान तो तमारे कस्यीज नहिं. कारण
के नमे तो सादारा दाज गुरू थयेला हो. माटे तमारी पानेथी में कांड
खेवायज नहिं. ते सांजखी साधके विचारुं जे आ निःस्पृह ठे, माटे प्रत्यक्ष
तो पोंदि नहिंज छे, तेथी कांडक वृत्तिथी नेणे करेला उपकारनो घटलो
नासुं. कारण के जेना प्रतापथी आ मंत्रसाधनरूप आवडुं महेदुं कार्य पार
पडुं, तेने कांड पण आप्या विना महेदुं, ते लीक नहिं? एम विचार करी
साधक कहे ते के, हे कुंजना! आप मने गुरू हो व्हो हो, तो जो मने अ-

તઃકરણ પૂર્વક ગુરુ કહેતા હો, તો મારું એક વચન પણ પાલો. ત્યારે નમ્ર નાપૂર્વક કુમાર કહે છે કે, ઠીક. જે તમે કહો, તે હું માન્ય કરું? કારણ કે ગુરુની આજ્ઞાનું જંગ કરવાનું મહોટું પાપ છે. ત્યારે સાધક કહે છે કે, ઠીક લ્યો. આ મારી પાસે જે, પાત કરવે કરીનેજ સિદ્ધ, અને વિસ્મય પમાડે એવી રૂપપરાવર્તન નામા વિદ્યા છે, તે વિદ્યા આપ ગ્રહણ કરો. એજ મારું વચન છે. તે સાંજલી કુમારે જાણ્યું જે આ પુરુષને વિદ્યા આપવાનો ઘ ણોજ આગ્રહ છે, માટે આપણે તે ગ્રહણ કરવી. એમ માની તે વિદ્યાને સવિ- નયપણે ગ્રહણ કરી. એવા સમયમાં તો હે વાપ! હે માત! હે જાણ! અ- મારું રક્ષણ કરો! અમારું રક્ષણ કરો! એ પ્રકારનો તરુણ સ્ત્રીયોનો કરુણ શબ્દ આલા નગરમાં થવા લાગ્યો. તે સાંજલી ગિરિસુંદરકુમાર તે નગર તરફ એકદમ દોડ્યો. પઠી દોડતાં દોડતાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, અરે! આ આક્રોશ તો નગરમાંથી થતાં થતાં પાઠો આંહિં નિકટ થતો સંજ- લાય છે. અને તે શબ્દ પણ નાની વયની સ્ત્રીયોનોજ છે, તેથી તો મને એમ લાગે છે કે, કોઈ હુટ ચોર મારા ગામમાંથી કન્યાનું હરણ કરી આંહિં નિકટનાંજ સ્થલમાં લાવે છે? અને વહી તે પાપી અત્યંત સ્ત્રીલો- લુપ્ત છે, તેથીજ તે કન્યાનું હરણ કરે છે. માટે જો હું આ પર્વતની ગુફા નમાંજ પરીશ, તો તે ચોર, કાંઈ મારે હાથ આવશે નહિં. માટે પર્વતની નોંચે ઉતરી તપાસ કરું. અને તે સ્ત્રીલોલુપ્ત છે, માટે આવા વેશે કાંઈ ફ- સાશે નહિં, તેથી હાલ મને સાધક વિદ્યાધરે જે રૂપપરાવર્તન વિદ્યા આપી છે, તે વિદ્યાર્થી સ્ત્રીનું રૂપ પણ ધારણ કરું, તેથી ને જરૂર વશ થાશે? એમ વિચારી તે કુમાર, ઉત્તમ અને મનોહર એવું સ્ત્રીનું રૂપ ધારણ કરી પ્રાતઃકાલ માં તે પર્વતની સર્વ ગુફાનું જોવા લાગ્યો. તેવામાં એક વનનિકુંજ જોયું, તેમાં વહી એક જીર્ણ દેવાલય દીતું, અને તે દેવાલયની નજીક મહોટા મહોટા હસ્મના અને હાડકાંના ઢગલાં દીઠા. ઘડીવાર જ્યાં જુવે છે, ત્યાં તો તે દેહેરામાંથી નીકળી ચાલ્યો આવનો હાડકાંની માલાઈથી અ- લંકૃત અંગવાલો, હાથમાં મોરની પીઠીને ધારણ કરતા એવા કોઈએક કાળા લિકને દીઠો. તેને જોઈને કુમારે વિચાર્યું કે, અહો! મારા નગરમાં ક ન્યા નગરનું દગ્ધ કરી ત્રાસ પમાડનાર એવો હુટ, ધર્મ જે છે, તે એજ લાગે છે.

परंतु आवा दुष्टने जखदी दंड देवां नहिं. कारण के ते दुष्टनुं चरित्र सर्व
 मांजळी पत्री तेने दंड देवां. अने वली तेणे योगीनां वेश धारण करेलो ठे
 तेथी ने दणवा योग्य पण नथी ? एम विचारी त्यां एक पठरनी शिला
 पंढरी दनी, त्यां जड तेनी पर वेली ते कुमारनी अत्यंत रुदन करवा
 लागी. त्यांर कामी एवां ते कापालिक ते रूतुं करुण शब्दयुक्त रुदन
 सांजळी त्यां आवा. आधीने ज्यां जुंवे ठे, त्यां तो नवयौवना, मनोहर
 रूपवाली, चंद्रमुखी पत्री ते स्त्रीने जोड विचारवा लाग्यो के, अरे ! आ
 निलोत्तमा अप्सरा सरखी सी जो मारे वश घाय, तो मारे गामनी क-
 न्याना हरणकरण रूप सकल ह्मंडो जोगववा मटे ? अने कासदेव जेम
 रतिनामा स्त्रीनी साथे सुखी घाय ठे, तेम हुं पण आ स्त्रीना सुखे सुखी
 थांठे. परंतु दाल तो दिवस ठे. माटे मारे कांइ उपाय चालशे नहिं. जो
 रात्रि दत तो तो हुं मांरुं काम फत्ते करत. माटे दाल तो विनय करी जेम
 तेम आहुं शब्दयुक्त मसजारीने तेने मारा मरमां लड जांठे, त्यां लड गया
 पत्री ज्यांर ते मारे दस्तगत आशे, त्यांर पत्री मने जेम ठीक पडशे, तेम
 करीश ? एम विचारीने ते स्त्री पासे आर्वा कहेवा लाग्यो के, हे सुलोचने
 दुष्ट पण धाताये नुं जेवी मनोहर स्त्रीने पण दुःख दीधुं लागे ठे ? माटे
 हे सुत्रु ! आहिं एकजीं जामांठे ठे ? अने रुदन केम करे ठे ? ते वहे. अ
 ने तुने शब्दयुक्त जोडने मारा मरमां महेतुं कष्ट घाय ठे. त्यांर कुमारनुं
 दरी बोली के हे कापालिक ! मांजळो. हुं जे वांछुं, ते तमांर सत्यज मान
 वे. जरा पण जोडूं मानवुं नहिं. कारण के हुं सत्यवक्ताज हुं. एम कही ने
 कहेवा लागी के, आर्ची दिशाने विये एक सुजमानामा नगर ठे. ते नगरी
 ना राजाना अपराजितनामा एक पुत्र ठे. तेनुं कोइएक कारण तेना वि-
 भांय आपमान करुं. तेथी ते रीसाइने पोताना पिताना नगरधी बाहेर
 निकली गया. अने हुं ते अपराजित कुमारनी स्त्री नुं, तेथी ज्यांर ते मारे
 स्वामी नाम बाहेर निकली गया. त्यांर हुं पण वणा लोकोपे ना पाडतां
 वनां तेनी पठयादेज निकली गड. नगराप्रिने विये हुं तया मारे स्वामी
 आ. जे ठीक पर दाल हुं पेली नुं तेनी पर सुनां दना. एमां ज्यां मारी त्यां
 नमां निज शरी, त्यां तो नामे स्वामी एरुदन मने सुनीज सुनीने को
 ए जाणे ज्यां पोचय गयी गया ? अने नाम उठवाना तयथी मारे

ઝંશીકે તેનું આ સ્વપ્ન હતું, ને પણ લીધું નહીં, અને દશીયાર વિનાનોજ
 કોણ જાણે ક્યાં ચાલ્યો ગયો. હે મહારાજ ! તેના હુઃસે કરી હું હુઃસિન
 થકી રુદન કરું તું. તે સાંજલી યોગી બોલ્યો કે, હે કમલનયને ! તે તારો
 સ્વામી મૂર્ખ લાગે છે, નહિં તો સ્ત્રીજાતને એકલી, નિરાધાર, આવા અરણ્ય
 માં મૂકી, શામાટે જાગી જાય ? પણ તું ફિકર કરીશ નહિં. હું તારું નિર્ના
 થપણું આ ઘડીયે મટાડી દેશ. તે સાંજલી કુમારસ્ત્રી બોલી કે, હે યો
 ગીંદ્ર ! પોતાના સ્વામી વિના સ્ત્રીને જીવવું તે યોગ્ય નથી, તેથી આટલામાં
 કોઈ એક મને તીર્થ બતાવો, કે ત્યાં જઈ હું મારા પ્રાણનો ત્યાગ કરું ? ત્યારે
 યોગી બોલ્યો કે, હે જીંદ્ર ! તું મરવાની વાત જાણા દે. કારણ કે તારે મર
 વું ન પડે, અને તારા સ્વામીનો ત્રિયોગ મટે, એવો એક ઉપાય છે. જો. આં
 હિં એક પૂર્ણમનોરથ નામનું તીર્થ છે, ત્યાં જે ત્રણ રાત્રિ નિવાસ કરે છે, તેને
 પોતાના જુદા પડેલા પ્રિયજનનો મેલાપ થાય છે. માટે ત્યાં ચાલ, અને તે
 તીર્થનું સેવન કર. અને મરીને શું કરીશ ? ત્યારે તે કાપાલિકનો અગ્નિ
 પ્રાય મનમાં જાળીને કુમારસ્ત્રીયે તે કબૂલ કર્યું. પછી વેદુ જણ ત્યાંથી પૂર્વો
 ક્ત જે દેવાલય હતું, ત્યાં ગયાં. અને તે દેવાલયમાં જઈને જ્યાં જુવે, ત્યાં
 તો તે કુમારસ્ત્રીયે લાંબા કલેવર વાલો, લાંબી માઢીવાલો, એક હાથમાં ઢા-
 લ, અને બીજા હાથમાં તરવાર, ત્રીજા હાથમાં કૃત્તિકા, ચોથા હાથમાં
 મંરલા માણસના સાથાની તુંવલી, તેને ધારણ કરનાર. પાંચ વળેં કરી
 યુક્ત, એવા એક કાષ્ઠમય દેવને દીઠો. ત્યારે કુમારસ્ત્રીયે પૂછ્યું કે, આંહિં
 કોઈ મનુષ્ય કેમ દેખાતું નથી ? ત્યારે યોગી કહે છે કે, હે સુંદરિ ! આંહિં જે
 તે દેવરૂપ જોયું, તે તો કેવલ જનરંજનમાત્રજ રાખેલું છે. જરા તું આગલ તો
 ચાલ. ત્યાં મનુષ્ય છે, અને પૂર્ણમનોરથનામા એક દેવ છે, તે બતાવું. એમ
 કહી તે કુમારસ્ત્રીનો હાથ પકડી તેને તે ચતુર્જુજવાલા ચક્રની પઠવાંડે લઈ
 ગયો. ત્યાં જઈ તે કાપાલિકે જમિપર જોરથી પગની લાત મારી, ત્યાંતો કોઈ
 એક સુરસુંદરી સમામ રૂપવાલી એક કન્યા આવી. અને તેણે તેમાં એક
 સુત્ર દ્વાર હતું, તે ઝગાડ્યું. પછી કાપાલિક બોલ્યો કે, હે સ્ત્રી ! આ સ્ત્રી
 જેમ પોતાના પ્રિય મેલાપ માટે દેવારાધન કરે છે, તેમ તું પણ કર. તેથી
 તારો પણ સ્વામી થોડા વ્યવતમાં મલશે ? અને હું દેવપૂજન માટે ફલપત્ર
 લેવા જાઉં તું, તે પાઠો થોડી વારમાં તારી પાસે આવીશ ! એમ કહીને

તે યોગીયે, કુમારસ્ત્રીનો તે દ્વારમાં પ્રવેશ કરાવ્યો, અને પઠી તે વાહિર થી તાલું દડને ચાલ્યો ગયો. હવે સ્ત્રી થયેલો તે ગિરિસુંદરકુમાર તો, જે વસ્તુ માટે મહેનત કરતો હતો તેજ વસ્તુ, અનાયાસે મલી, તે જોઈને મનમાં અત્યંત ખુશી થયો. જે કન્યાયે તે ગુફાનું ગુપ્તદ્વાર ઉઘાડ્યું હતું, તેણે તે કુમારસ્ત્રીને પૂછ્યું કે, હે સખિ! તું આ દૈત્યના હાથમાં કેવી રીતે આવી પસી? ત્યારે તે બોલી કે, હે વહેન! મારી વાત તો ઘણીજ લાંબી છે, તે હાલ કહેવાથી કાંઈ પૂરી થાય તેમ નથી. માટે હાલ તો જે હું તુને પૂઠું, તે તું કૃપા કરી કહી આપ. એમ કહી તેને પૂઠવા લાગી કે, હે સખિ! પ્રથમ તો હું એજ પૂઠું હું કે, એ પુરુષ કોણ છે? અને તમે પણ કોણ છો? ત્યારે તે કન્યા બોલી કે, હે વહેન! એ પુરુષ જે છે તે યોગીનો વેષ ધારણ કરનાર દંરુપાલક નામા મહોટો ચોર છે. તે દિવસમાં કાપાલિક નો વેષ ધારણ કરી આંહિંથી નજિકમાંજ રહેલા પુંદ્રપુર નામા નગરમાં જિહ્વા માગવાના મિષથી તપાસ કરી આવે છે, જે કયે કયે સ્થલે, હિરા, માણક, મોતી, તથા સારી કન્યા છે? પઠી તે સ્થલ ધ્યાનમાં રાખી, પાઠો આંહીં આવે છે, અને વલી પાઠો રાત્રિયે તે ગામમાં જાય છે. જઈને દિવસમાં જઈ ધ્યાનમાં રાખેલા સ્થલમાંથી પૂર્વોક્ત વસ્તુઝંમાંથી જે વસ્તુ મળે છે, તેને ચોરી લાવે છે, અને તે વસ્તુને આંહિં ગુપ્ત પાતાલગૃહમાં લાવી મૂકે છે. તેમાં પણ કોઈક જો સ્વરૂપવાન્ એવી કન્યા મળે છે, તો વીજા પદાર્થને ચોરતોજ નથી. વલી એ પ્રમાણે હે સખિ! આ હુટે રાજાની, મંત્રીની, શ્રેષ્ઠીની અને સાર્થપતિ વગેરેની ઉત્તમ ઉત્તમ કન્યાઝને હરણ કરી આંહી લાવી મૂકી છે. તે આજ દિવસ સુધી, તું સુધાં સર્વ મલી એક શોને આઠ કન્યાઝ ભેગી થઈ છે.

અને હે સખિ! મારે વિષે જે તે પૂછ્યું કે, તું કોણ છો? તો હું તો પૂર્વોક્ત નિકટ રહેલા પુંદ્રપુરનામા નગરનો રહેવાસી ઈશ્વરનામા એક શ્રેષ્ઠી છે, તેની સુનંદા નામા કન્યા તું. એક દિવસ રાત્રે મારે ઘેર જંગામાં હું સૂતી હતી, તેવામાં આ પાર્ષાયે મારું એકદમ હરણ કર્યું. મેં ઘણા આક્રોશ શબ્દ કહ્યા, પણ મારી સહાયના કોઈનાથી થઈ નહિં, અને મને આંહી લાવી તે હુટે વંદીલાને નાખી મૂકી છે. વલી જે ગામ હું રહું હું, તે પુંદ્રપુરગામના શ્રીવલ્લ અને જતવલ્લ નામા બે રાજા છે, તે ઘણાજ વલ્લવાન છે,

પરંતુ મારાં હીનજાગ્યથી મને તે રાજાડંબી પણ સહાયતા થઈ શકી નહિ, અને પૂર્વજન્મની પાપણી એવી હું, આ પાપીના પાશમાં પડી રીવાડું હું. એમ કહીને તે અત્યંત રુદન કરવા લાગી. ત્યારે કુમારસ્ત્રીયે સમજાવીને કહ્યું કે, હે વહેન ! તું રુદન કર નહિ, અને ધૈર્ય રાખ. કારણ કે ધૈર્યથી સર્વ સારુંજ થાશે. અને હે સહિ ! જે થવા કાલ છે, તે તો કોઈનાથી કોઈ પણ રીતે ન મટતાં, અવશ્ય થયાજ કરે છે. કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ ય-
જ્ઞાતિ તદ્ભવતિ નૂનમનિષ્ઠતોઽપિ, યત્ને મહત્યપિ કૃતે ન જવત્યજાતિ ॥
 एवं स्वभाववशवर्त्तिनि जीवल्लोके, किं शोच्यमस्ति पुरुषस्य विचक्षणस्य ॥ १ ॥
 અર્થ:- જે દુઃખ વગેરેને આપણે ઇચ્છતા નથી, તો પણ તે જો થવા કાલ હોય તો નિશ્ચે થાય છે. અને આપણે સુખ માટે ઘણાજ યત્નો કરી ચે ઠેયે, તો પણ જો તે સુખ મલવાનું નથી હોતું, તો મલતુંજ નથી. માટે સર્વ જીવલોક, પોત પોતાના કર્મને વશ પડેલો છે, તેથી તેનો જે વિચક્ષણ પુરુષ છે, તે શોક કરતો નથી. વલી જેટલું પ્રારબ્ધના યોગથી મલવું હોય છે, તેટલુંજ મલે છે. તેને આપણ તો શું ? પરંતુ દેવ પણ અન્યથા કરવા સમર્થ નથી ? તે માટે હું તો શોક પણ કરતી નથી, તથા મને વિસ્મય પણ થાતો નથી. કારણ કે આપણા કર્મનું જે કાંઈ છે, તે કોઈ દિવસ પારકું થઈ શકતુંજ નથી. વલી કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ અવશ્યજાતિનોજાવા, જવંતિ મહતા મપિ ॥ નમ્રત્વં નીલકંઠસ્ય, મહાધ્વિશયનં હરેઃ ॥ ૧ ॥ વચ્ચંતે વલિનોના-
 गाः, पन्नगाविहगाः स्थले ॥ मीना जले निलीनाश्च, क्लिश्यन्ते कर्म जिर्ज-
 नाः ॥ २ ॥
 અર્થ:- મહોટા પુરુષોને પણ જાતી જે હોય છે, તે થવા વિના રહેતું નથી, તો વીજાને થાય, તેમાં નો શુંજ કહેવું ? જુડ, આવા મોહોટા નીલકંઠ જે શિવ, તેને નિરંતર નમ્રપણાનું દુઃખ જોગવવું પડે છે, તથા હરિને પણ નિરંતર ક્ષીરસાગરમાં શેપનાગપર સુઈ રહેવાનું દુઃખ જોગવવું પડે છે. અર્થાત્ મહાદેવને પહેરવા વસ્ત્ર નથી શું ? તેમ વિષ્ણુને શયન કરવા શય્યા નથી શું ? ના સર્વે વાનાં તે વેદુ જાણે છે, પરંતુ જાતિનાવ જે છે, તે કોઈ નાથી મટતો નથી ॥૧॥ વલી પૃથ્વીને વિષે ફરતા ણવા વલવાન્ દસ્તીયો, તથા સર્પો અને આકાશને વિષે ઝમવાને સમર્થ ણવા શુક વગેરે નો કદાચિત્ વંધાય, પરંતુ વીચારા જલમાં ટુપી રહેલા મત્સ્યો શામાટે જાલમાં વંધાઈ જાય છે ? માટે જીવો જે છે, તે પોત પોતાના કર્મના યોગે કરી ક્લેશ પામે છે. અર્થાત્

जे थवा काल ठे, ते कोइनाथी मटतुंज नथी. आ प्रमाणे समजावी, पाठी ते कुमारस्त्री पठवा लागी के, हे सुंदरि ! आ योगी कोना वलथी आवी री ने निर्जय थइने स्वेष्टाप्रमाणे वर्त्ते ठे ? त्यारे ते कन्या बोली के, हे वहेन ! तेनी बराबर तो मने खबर नथी, परंतु ते योगीये एक पातालगृहमां खज राखेलुं ठे, तेनुं ते सायंकाल, प्रातःकाल अने मध्यान्हकाल, पूजन करे ठे, ते हुं जोउं तुं. त्यारे कुमारस्त्री बोली के ते तुं मने बतावी दइश ? त्यारे ते कहे हा, चालो बतावुं, एम कही त्यांथी ते वेहुजणीयो चालीयो, ते ज्यां उल्लेठ वांघ्यो ठे, सुवर्ण तथा धान्यादिके पूरेलुं, मणियोये करी जडित जेमां जीतो ठे, एवुं एक पातालगृह हतुं, तेमां आवीयो. पठी ते कुमारस्त्री पातालगृहना रमणीयपणाने जोती जोती चाली गइ. ते जरा दूर जाय, त्यां एक चंद्रहास नामा खज पडेलुं हतुं, ते दीतुं. तेने जोइ अत्यंत हर्ष पामी नमस्कार करी तेनी स्तुति करवा लागी के ॥ श्लोक ॥ चक्रि केशवरामादि, सुजटानां प्रज्ञाववित् :। प्रसन्नोऽभूद्यथा तद्, चंद्रहास प्रसी द मे ॥ १ ॥ अर्थः—चक्रवर्ती, वासुदेव, राम वगैरेना प्रज्ञावने जाणनार एवुं जे तुं, ते जेम तेनी पर प्रसन्न थयुं हतुं, तेम हे चंद्रहासखज ! मारी पर पण प्रसन्न था ॥ १ ॥ एम स्तुति करीने ते खजने निर्जयपणाथी तुरत उपाडी लीधुं, अने ज्यां ते पडयुं हतुं, त्यां पोतानुं खज मूकी दीधुं. आवी रीतनुं कुमारस्त्रीनुं चरित्र जोइने बंधीखाने पडेलीयो सर्व कन्याउं तो हा हारव करी एकदम बोली उठीयो के, हे सुंदर एवी अतिथि स्त्री ! आ काम तें घणुंज खोटुं कथुं ? माटे ते पापी हजी नथी आव्यो, त्यां ते ख जने पातुं ज्यां हतुं त्यां मूकी दे. अने हे साहसिक स्त्री ! ए खज जो तुं नहिं मृके अने ते आवी पहोंचशे, तो आ तारा कृत्यने जोइ तुरत तारो नाश करशे. वली एम नहिं जाणजे जे ते तारोज नाश करशे, परंतु तारे लीधे अमारो पण नाश करशे ? ते सांजली कुमारस्त्री बोली के, हे अक्खल ! तमे किंचित् पण जय पामो नहिं. स्वस्थ थइ जे कांइ कौतुक थाय, ते जोया करो. ते छुष्ट तस्करने जेम तमे देखशो, तेमज हुं कृतांत नो अतिथि करी दइश ? एम कहीने पोतानुं जे खरुं स्वरूप हतुं, ते प्रगट करयुं. त्यां तो द्वारमां ते छुष्ट योगी आवी उनो रही बोड्यो के, अरे ! धार उघाडो ? ते सांजली एक कन्याये जइ ते पातालगृहनुं द्वार उघाडयुं ?

ત્યાં તો જયજીત ઇર્ષી તે સર્વ કન્યાનું તે ગિરિસુંદર કુમારના મુખ સામું જોઈ ગુપ્તરૂપ ઘેસી ગઈયો.

હવે તે ચોર, ત્યાં ધાત્રી જ્યાં જુવે છે, ત્યાં તો નિર્જયપણથી હાથમાં લઈને લઈને જતા રહેલા તે કુમારને જોયો. તે જોતાંમાત્રમાંજ તેને રીપ ચડી ગઈ, તેથી તેનાં લાલચોલ નેત્ર થઈ ગયાં. અને તેજ વચ્ચે, જ્યાં પોતે ચંદ્ર હાસલ મૂક્યું હતું, ત્યાં જઈ કુમારે અદલ વદલ કરી મૂકેલા તે કુમારનાજ લઈને લીધું. લઈને કુમારની સામો દોડ્યો. ત્યારે પોતાની સામો દોડ્યા ધાત્રી તે દુષ્ટને જોઈને ગિરિસુંદરકુમાર હાક મારી ઘોડ્યો કે, હે દુષ્ટ! તું ધાત્રી કુચેષ્ટાયે કરી વર્તનાર ઠો, તેથી હાલ નાશજ પામેલો ઠો. એમ નિશ્ચે જાણજે. અને ઘણા દિવસથી કરેલા પાપરૂપ વૃક્ષનું જે કાંઈ ફલ થયું છે, તે ફલ હું તને આપું, તે ગ્રહણ કર. હે પાપી! તું વિચાર તો કર કે વિષનો ખાનારો જે પ્રાણી છે, તે કોઈ દહાડો ચિરાયુ હોય? ના હોયજ નહિં! આ પ્રકારનાં કુમારનાં અતિ કટુવચન સાંતલી રૂપ થયેલો તે ચોર, એકદમ કુમારને મારવા દોડ્યો, અને કુમાર પાસે ધાત્રી તુરત લઈને લઈને ધા કહ્યો. પરંતુ તેના કરેલા લઈને લઈને ધામાંથી કુમારે કાંઈક ચુકિતથી પોતાનો વચાવ કરી લીધો, અને તેણે જેવો લઈને લઈને ધા કહ્યો હતો, તેવોજ પાઠો ધા તેનીપર કુમારે કહ્યો. તેથી તે દુષ્ટ એકજ ધાથી ચમસદનમાં પહોંચી ગયો. પછી ગિરિસુંદરકુમાર હૃદયમાં વિચારવા લાગ્યો કે, ઓરે! કાલે પ્રેરેલા ધા મેં ધાવા રંકજનનો નાશ કહ્યો? ઓરે! આ કૃત્ય કાંઈ મેં સુજડોની સનામાં લઈને લાવ્યું નથી! પરંતુ હા, આ કૃત્યથી માત્ર એટલું થયું, કે મારાં નાગરિક જનો સુખી થયાં.

હવે તે ચોરે દરણ કરી આણેલી કન્યાનું શું થયું? તે કહે છે. તે દુષ્ટ ચોરે ચોરી આણી રાખેલીયો સર્વ કન્યાનું, આવું તે ગિરિસુંદરકુમારનું પરાક્રમ જોઈ અત્યંત વિસ્મય પામી તેની સામુંજ એક દૃષ્ટિથી જોવા લાગીયો. પછી કુમાર ઘોડ્યો કે, હે કન્યકાંડ! તમારાં કયે કયે ઠેકાણે થર છે, તે મને કહો. ત્યાં તમને હું પહોંચડાવી દઉં? તે સાંતલી જેની સાથે કુમારને વાત ચિત થઈ છે ઇર્ષી જે ધ્રેષ્ટીની પુત્રી હતી, તેણે તે કુમારને વચ્ચે, અને તે વિચારવા લાગી કે, ઓરે! આ તો સ્વરથી તથા આચરણથી આપણા ગામના રાજાના પુત્ર ગિરિસુંદરકુમાર જેવોજ લાગે છે.

वली थोडी वार जोडने निश्चय करी विचारवा लागी के, अरे! हा, आ तो तेज ठे. एम निश्चय करी तेणे त्यां वेठेली सर्व कन्याउने साद पाडी कळुं के, हे वेहेनो! आ प्रतापी पुरुषने तमोये उलख्या? आ तो आपणा पुंदूरपुरना राजाना गिरिसुंदर नामा पुत्र ठे, अने आपणने आ प्राचाविक पुरुषेज दुष्ट चोरना दुःखर्थी वचावीयो ठे. ते सांजली सर्व कन्याये ते कुमारने उलख्यो, अने सर्व खुशी थड्यो. पठी कुमारपरना प्रेमरागे करी रंगा येलीयो एवी ते सर्व कन्याउं कहेवा लागीयो के, हे कुमार! ते दुष्ट चोरे अमारुं हरण करुं, अने अमो घणा दिवस आंहीं रहीं, तेथी हवे घेर जड सगां संवंधीने मुख देखावतां अमने लाज आवे ठे, माटे अमारो सर्वनो तो एवो निश्चय ठे के, कां तो तमोने वरवुं? नहिं तो अग्निमां पडी वली मरवुं. परंतु आ देहथी बीजा वरने वरवो नहिं? आ प्रकारनां वचन सांजलीने दयालु एवा ते गिरिसुंदरकुमारे कळुं जे, अरे! विधिने पण धिकार हजो. कारण के तेणे आची विचारी निराधार कन्याउने दुःख दीवुं? एम कहीने वली विचारवा लाग्यो के, अहो! आ सर्व कन्याउं मनेज वरवानो आग्रह लड वेठीयो ठे, तेथी जो तेमने नहिं वरुं, तो ते सर्व अग्निमां प्रवेश करी प्राणत्याग करशे, तो ते विचारी दीनवदनाउने प्राणत्याग करतीयो हुं केम जोड शकीश? तेम वली आ अनाथनी साथे मारुं लग्न पण हुं केम करुं? माटे मारे ते हवे शुं करवुं? पंतु हा, एक उपाय ठे गवरो, ते शुं? तो के हाल तो आ सर्व कन्याने वरवानी हा कहुं, अने आंहीं तेनी पासेज रहुं. पठी तो जे वनशे, ते खरुं? एम विचारीने ते सर्व कन्याउने कळुं के, हे कन्याउं! तमो उच्चाट ठोडी दीयो. कारण के हुं तमने जरूर वरीश. एम कहीने ते कन्याउं साथे विविध प्रकारनी काम-क्रीडा करतो थको ते पाताळरुहने विषे एक मास पर्यंत रख्यो. एवी रीते रहे ठे तेवामां एक दिवस पोतानो परममित्र जे रत्नसारकुमार ठे, ते सांजरी आठ्यो. तेथी तत्काल ते कन्याउने पूठ्या विनाज हाथमां चंद्रहासग्न लडने त्यांथी बहार निकली गयो. पठी साधकदत्तविद्याथी कागडीनुं रुप ग्रहण करी पोताना पुंदूरपुर नामा नगरने विषे आठ्यो. त्यां तो जेमां कोड पण बाळको रमतां नथी. तेम कोड ठेकाणे बाथ पण बागनुं नथी. वली जेमां रहुनारा जनौना मुखर शोक लाड रख्यो ठे. एवा पोताना सर्व नगरने

जोइने कुमारे कोइ एक नागरिकजनने पूछ्युं के, हे जाइ! आ नगरमां आ टलो वधो शोक केम ठाइ रह्यो ठे? कांइ महोदो अनर्थ तो थयो नथी? ते सांजली नागरिकजन बोदयो के, हे जाइ! तारा आवी रीतना पूठवाथी तो मने एम लागे ठे के, हाल तं छूर देशथीज आव्यो हइश? कारण के आ नगरमां शोक थवानुं कारण आसपासनां आ बाल वृद्ध सहु कोइ जन जाणे ठे. परंतु तं जाणतो नथी. माटे शोक थवानुं कारण हुं कहूं, ते सांजल. आ गाममांथी काइएक छुष्ट चोर, कन्या वगेरेने चोरी जातो हतो, ते माटे कोटवाल वगेरेये तेनो घणो तपास पण कस्यो, परंतु ते चोर पकडायो नहिं. त्वारे तेने पकडवा माटे आ गामना श्रीवलराजानो गिरिसुंदर नामा एक पुत्र ठे, ते गयो. तेने गयां एक मास थइ गयो, तोपण ते आव्यो नाहिं. तेथी आखा राजकुलमां तथा समग्र नगरमां शोक ठाइ रह्यो ठे, अने हंसाहा कार थइ रह्यो ठे. तथा बली तेनो मित्र गिरिसुंदरने शोधवा माटे हम/त्यांज शतवल नामा युवराजनो गुणश्रीय्री सारजूत, एवो रत्नसार नामा पुत्र, कोइ ठेकाणे निकली गयो ठे. ज्यां “रत्नसार, गिरिसुंदरने शोधवा गयो तेने” ते वाक्य सांजल्युं, त्यांज जाणे पोतानीपर वज्रपात थयो होय नहिं? एम जाणी ते कापडीवेपधारी कुमार, पोते घेला जेवो बनी जइ, बीजी कांइ पण बात न सांजलतां तुरत, पोताना मित्र रत्नसारकुमारने शोधवा माटे निकल्यो. तेमां प्रथम तो तेणे आकाशमां जइ, सर्वत्र शोध करी. ज्यारे त्यां ते न मळ्यो, त्वार पठी जूख, तृया, टाढ, तडको, तेने सहन करतो थको ते. गिरि, वन, पृथ्वी, पाताळ, देश, ग्राम, पुर, उद्यान, पाणीनी पर्वो, अन्ननां सदावत प्रमुखमां शोधवा लाग्यो. परंतु ते गिरिसुंदरने कोइपण स्थले ते रत्नसारनो पत्तो लाग्यो नहिं. पठी घणा दिवस शोधवार्थी पण ज्यारे पत्तो न मळ्यो, त्वारे तेना विरहथी तेने जोजन जाववुं बंध थयुं, अने निद्रा पण आववी बंध थइ गइ, तथा धिन्ता पण बधतीज गइ.

आवी रीते शोध करतां करतां तेणे एकदा रात्रिने समये कोइएक नगर दीनुं, अने ते नगरनी समीप एक जीर्ण देवालय दीनुं, ते जोइने मनमां विचार्युं जे रात्रि पढी गइ ठे, अने आ नगर समीप देवालयनुं स्थल सारुं ठे, माटे आ रात्रि आहिंज निर्गमन करुं, अने सवारे पाठो रत्नसार मित्रने शोधवा जाइश? एम विचारी ते कुमार ते जीर्ण देवालयमांज मृतो.

तेवामां तो त्यां देवलनी आसपास कोइएक देशनां पथिकजन आवी उ-
तह्यां. अने तेउये पण रात्रि रहेवानो त्यांज निश्चय कस्यो. पठी त्यां ते सर्व
पांथजनो एकठां थइ परस्पर केटलीएक जूतकालनी वातो करवा लाग्यां,
ते वातोने गिरिसुंदर कुमार कान दइ देवालयनां सूतो सूतो सांजव्या करे
ठे. त्यां कोइएक महसेन नामे पांथजन ठे, ते बोव्यो के, हे जाइयो! तमे
परस्पर जे वातो करो ठो, ते सर्व वातो गइ गुजरी करो ठो, ते करतां जो
आंखनी जोयेलीज वातो करता हो, तो केवुं सारुं कहेवाय! अने ते जूत
कालनी वातो करवानुं तमारे शुं प्रयोजन ठे? कारण के तेवी प्राचीनकाल
नी वातो तो खोटी पण होय ठे. माटे तमे सर्व जो बीजी वातो करवी बंध
राखो, तो में जे हाल एक प्रत्यक्ष वात जोइ ठे, ते हुं कहुं. ते सांजली सहु
कोइ कहेवा लाग्या के, हा, त्वारे तेवी वात जो होय तो जरूर कहो. त्वारे
ते कहेवा लाग्यो के, एक दिवस हुं देशकौतुकोने जोवा माटे मारे घेरथी
निकल्यो, ते अनेक देशोमां फल्यो. त्यां नवां नवां कौतुको जोतो जोतो
अचानक कोइएक उजड गामनी पासे घणाक व्याघ्रादिक हिंसक जीवो
थी युक्त एवी महोटी अटवी हती तेमां आवी पड्यो. तेवामां तो त्यां
अत्यंत रूपगान् एवा कोइएक राजपुत्रनो मने सयवारो मद्यो. त्वारे तो
हुं निर्जय थइने ते राजकुमारनी साथे चाव्यो. चावतां चावतां एक उ-
जड नगर आव्युं, ते नगर एवुं हतुं के, जेमां पशु, पक्षी के मनुष्य कोइ
पण रहेतुंज न हतुं. पठी ए नगरमां अमे चाव्या. त्यां चावतां चावतां
एक मनोहर पण उजड, एवो राजमहेल दीगो. ते राजमहेलने जोइने
विचार कस्यो के, अहो! आ केवो सुशोभित राजमहेल ठे, चावो उपर
चडी जोइये? एम विचारी अमो तुरत तेनी उपर चडी गया, अने त्यां
जइ वेठा. तेवामां मने तो निझा आववा मांकी, तेथी हुं तो सूइ गयो अने
मारी साथे आवेवो जे राजकुमार हतो, ते तो मारी पासे जागतो रही,
मारुं रक्षण करवा वेठो. तेवामां तो शुं वन्युं? के जेनुं जूखथी पाटा जेवुं
पेट थइ गयुं ठे एवो. अने अति जयंकर एवो एक सिंह आव्यो. आवीने
अमारी पासे उजो रही ते जागता एवा राजकुमारने मनुष्य बाणीथी कहे
वा लाग्यो के, हे कुमार! हुं घणा दिवसनो शुभातुर ठे. कारण के आ
नगरनी निकटना वनने विषे मारा उदरपोषण माटे में घणांक प्राणीयोने

શોધ કહ્યો, પણ જાગ્યયોગે મને કોઈપણ પ્રાણી મલ્યો નહિં, ત્યારે હું આ નગરમાં આવ્યો. ત્યાં મને મનુષ્યનો ગંધ આવ્યો, તે ગંધના અનુસારે આ રાજમહેલ પર ચડી આવ્યો તું. તે માટે હે રાજકુમાર ! તું આ સૂતેલા માણસને મને આપ. કારણ કે તેને જો તું આપીશ, તોજ મારા પ્રાણનું રક્ષણ થાશે, અને તેથી તુને માહોટું પુણ્ય થાશે. અને હે જાણ ! સંત પુરુષો જે હોય છે, તે તો અત્યંત દયાલુ તથા પરોપકારીજ હોય છે. વલી હે સુજન ! આ જગતમાં ક્રુધા સમાન વીજી કોઈ વેદનાજ નથી ॥ યતઃ ॥ અજિનવમહા માનત્રિપ્રજેદપટીયસી, પટુતરગુણગ્રામાંનોજસ્ફુટોજ્જ્વલચંદ્રિકા ॥ વિત-તવિલસલ્લજ્ઞાવલ્લીવિતાનકુઠારિકા, જઠરપિઠરાદુઃપૂરેયં કરોતિ વિઙ્ગ-નામ્ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—અજિનવ એવા મોહોટા માનની ધ્રિયાનાં જ્વેદન કરવા-માં ચતુર, મનોહર એવા જે ગુણસમૂહ તે રૂપ જે કમલ તેને સ્ફોટન કરવા-માં હજ્જ્વલ ચંદ્રિકા સરખા, વિસ્તૃત અને મનોહર એવી લજ્ઞારૂપ વલ્લીના નવાંકુરને વિધે કુઠાર સમાન, અને દુઃપૂર એવી જઠર પિઠરી જે હૃદય, તે સર્વ જગતને ઘણુંજ દુઃખ આપે છે. એ વચન સાંજલી કુમાર બોલ્યો કે, હે પંચાનન ! તૈં કહ્યું તે તો યોગ્યજ છે, પણ આ સૂતેલો જે પુરુષ છે, તે તો મારે શરણાગત થયેલો છે. માટે જ્યાં સુધી હું જીવું તું, ત્યાં સુધી મારા શરણાગતને હું કેમ આપું ? અર્થાત્ હું મૂંઝા પઠી તેને તું લે. પણ મારા જીવ-તાં મેં અપાય નહિં. કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ કૂટસાક્ષીસુહૃદ્ગોહી, કૃતઘ્નો દીર્ઘરોપવાન્ ॥ ચત્વારઃ કર્મચાંમાલાઃ, પંચમોજાતિનાપ્ય સૌ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—એક છોટી સાક્ષી પુરનારો, વીજો શરણાગત તથા સુહૃદ્જનનો ડોહ કરનાર, ઘોજો કૃતઘ્નો, ચોથો લાંબા વચ્ચત સુધી રાંપ રાત્રનારો. આ ચાર જાણને તો કર્મચાંમાલ કહેવા. અને જે આ જગતમાં પ્રત્યક્ષ ચાંમાલથી જન્મે છે, તે પાંચમો જાતિચાંમાલ જાણવો ॥ ૧ ॥ તે માટે હે સિંહ ! જો તું જૂઠ્યોજ ઠો, તો આ સૂતેલા પુરુષને વદલે મારું નક્ષણ કરી જા. તે સાંજલી સિંહ કહે છે કે, હે સત્પુરુષ ! તહુ કોઈયે સર્વ રીતે પોતાનું રક્ષણ કરવું. એમ નીતિશાસ્ત્રમાં કહેલું છે ॥ શ્લોક ॥ શરીરં ધર્મસંયુક્તં, રક્ષણીયં પ્રયત્નતઃ ॥ શરીરાત્ત્વવતે ધર્મઃ, પર્વતાત્સલિલં વયા ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—ધર્મસંયુક્ત એવા શરીરનું પ્રયત્ને કરી રક્ષણ કરવું. કારણ કે ધર્મ જે છે. તે શરીર થકી સ્ત્રવે છે. કેવી પેઠે ? તો કે પર્વતથકી જેમ જલ સ્ત્રવે છે, તે માટે તું તારા

શરીરનું રક્ષણ કર, અને જલદી આ સૂતેલા પુરુષને આપી દે. ત્યારે કુ-
માર વાલ્યો કે, હે સિંહ ! જો. આ સુતેલો પુરુષ જે છે, તે મારે શરણે રહેલો
છે, અને તું જે ઠો, તે જોજનાર્થી ઠો. હવે મારે મારા શરણાગત પ્રાણીને
તારી પાસે મરાવી નલાવવો, તે પણ ઉચિત નહિં; તેમજ વલી ઘણા દિવસ
થી જૂઝ્યો હતો જે તું, તે તારા હાથમાં આવેલું જે લાજ, તે તુને ન સોંપી
જૂઝે મારવો, તે પણ ઉચિત નહિં. તો હવે આ પ્રાણીનો પણ વચાવ ધાય અને
તારી જૂઝ પણ મટે. જો એ વેહુ થાય, તોજ યોગ્ય થયું કહેવાય. તો તે વેહુ
કાર્ય તો ક્યારે થાય ? કે જ્યારે તું મને ગ્રહણ કરીને મારુંજ જક્ષણ કરી
જાય, ત્યારે થાય. તે શિવાય થાય તેમ જાસતું નથી. માટે હે જાહ ! તું મારું
જ જક્ષણ કરી જા ॥ યતઃ ॥ કિં જીવિણ કિં વા, ધણેણ કિં પૂરુસેણ પુ-
રિસાણં ॥ જાયહ જનં નજીયં, સરણાગય દાણ પાણાણં ॥ ૧ ॥ શાસ્ત્રં વો-
ધાય દાનાય, ધનં ધર્માય જીવિતમ્ ॥ વપુઃ પરોપકારાય, ધારયંતિ મની-
પિણઃ ॥ ૨ ॥ રત્નાકરઃ કિં વિદધાતિ રત્ને, વિંધ્યાચલઃ કિં કરિજ્ઞિઃ કરોતિ
॥ શ્રીલંકાલક્ષ્મીમલયાચ લોવા, પરોપકારાય સતાં પ્રવૃત્તિઃ ॥ ૩ ॥ અર્થઃ—
મનુષ્યનો અવતાર ધારણ કરીને જે પુરુષે જો શરણ આવેલા જીવનું રક્ષણ
ન કયું, તો તે પુરુષના જીવવાર્થી પણ શું ? તથા તેના ધનથી પણ શું ?
અને વલી તેના પુરુષાર્થથી પણ શું ? અર્થાત્ જે મનુષ્ય શરણાગત જીવની
રક્ષા કરતો નથી તે મનુષ્યનું જીવતર, ધન અને પુરુષાર્થ, તે સર્વ વ્યર્થજ
છે. એમ જાણવું ॥ ૧ ॥ વલી જગતમાં જે મતિમાન જનો છે, તે શાસ્ત્રને
વોધને માટે, ધનને સત્પાત્રને દાન દેવા માટે, જીવિતવ્યને ધર્મને માટે,
અને શરીરને પરોપકાર માટેજ ધારણ કરે છે ॥ ૨ ॥ વલી જુન. સમુદ્ર જે
છે, તે પોતામાં રહેલા રત્નોથી સ્વાર્થ શું સાધે છે ? તથા વિંધ્યાચલ પર્વત જે
છે, તે પોતાપર ફરતા હાથીવોથી સ્વાર્થ શું સાધે છે ? તથા મલયાચલ
પોતાપર રહેલા અગરુચંદનના વૃક્ષોથી સ્વાર્થ શું સાધે છે ? કાંદિ નહિં.
અર્થાત્ સમુદ્ર રત્નોને, વિંધ્યાચલ હસ્તીઓને અને મલયાચલ ચંદનના
વૃક્ષોને પરોપકાર માટે પોતાની પાસે રાખે છે. માટે મજ્જનજનની પ્રવૃત્તિ તો
પરોપકાર માટેજ હોય છે ॥ ૩ ॥ આ પ્રમાણે સિંહનું અને રાજકુંવરનું પર-
સ્પર વોલ્લવું ઘણુંજ થયું, અને કોઈ પણ રીતે જ્યારે મને સિંહને ન સોંપ્યો,
ત્યારે તે સિંહે કુમારનો નિશ્ચય જાણ્યો કે આ કુમાર, કોઈ પણ રીતે મને

सुखमां लुब्ध थइ गयेदा कीर्त्तिचंद्रे जाण्युं जे, आ राज्य मारा कवजामां विना प्रयासे स्वतःज आव्युं ठे, तो हवे ते राज्य मारे मारा ज्येष्ठजाइने पावुं आपवुंज नहिं. कारण के जो हुं तेने पावुं आपुं, तो ते मने कांहिं आपे न हिं? एम विचारी ते राज्यना सामंतने तथा आमात्यमंरुलने ड्रव्य आपी पोताने वश करी लीधा, अने ते राज्यनो पोतेज स्वामी थइ ते देशमां पोता नीज आण वर्त्तावी. तेणे वली पण पाठो विचार कस्यो के आ राज्य तो मट्युं, परंतु आ मारो जाइरतिचंद्र जीवे ठे, तेथी ते कांश्क खटपट करी मने मारी नखावीने जो पाठो राजगादीये वेसे, तो हुं शुं करुं? माटे ए रति चंद्रनेज बंधावीने मारी नखावुं, के जेथी मने पाठो यावज्जन्म राज्य जवा नो जयज न रहे? एम डुष्ट संकटप करी कीर्त्तिचंद्रे ते विचारा निरपराधी रतिचंद्रराजाने घातकी अनुचरो पासे गाढबंधनथी बंधाव्यो. अने तेउने मारवानी आइहा आपी. त्वारे वैराग्यने प्राप्त थयो एवो रतिचंद्र राजा बो-
 द्यो के, हे जाइ! तें आ शुं धाखुं ठे? अरे! तारो ज्येष्ठ जाइ जे हुं, ते मने मारी आपणा निर्मल कुलमां जे कलंक देवुं, ते तुने उचित ठे? अने जो तुं मने, राज्यमाटेज मारतो हो, तो ते राज्य तो में तुने प्रथमथीज आपेवुं ठे? अने हे लघुबांधव! तुं जो तो खरो, में तुने कोइ ददाडो स्वेष्टाथी लक्ष्मी वा परतां तथा राज्यसुख लेतां अटकाव्यो ठे? कांहिं पण कखुं ठे? अने हे जाइ! घणाज डुष्टजनो, आ पृथ्वीनी माटे मनुष्यहत्यादिक विधिध प्रकार नां पापो करी ते पापोनो पोदलो बांधी कालना कोलीया थइ गया ठे, परंतु हजी सूधी तेनी साथे आ पृथ्वी गइ ठे? ना नथीज गइ. तेमज वली केट लाएक प्राणी, लक्ष्मीने सेलववा माटे अकर्त्तव्यकर्म करे ठे, परंतु ते लक्ष्मी पण तेने त्यां रहे ठे? ना रहेती नथी. कारण के ते लक्ष्मी घणीज चंचल ठे. तेम वली ते लक्ष्मी, पोतानो संचय करनार ज्यारे मरे ठे, त्वारे तेनी साथे पण जाय ठे? ना जाती नथी. वली हे जाइ! तुं कदाचित् एम जाणतो हो, के मारा ज्येष्ठ जाइने हुं जीवतो राखुं, तो ते मने राज्यलोचनी मारी नाखे? तो हे जाइ! तेवो विचार तां तारे करवाज नहिं. कारण के काल जे ठे, ते कोइ पण प्राणीने वदेखो मोटो ठोडतोज नथी. अने हे अनुज! तुं कदाचित् एम जाणतो इश के आ माग ज्येष्ठ जाइने हुं ज्यारे मारी

नाखीश, त्वारे मने पढी दुःखज नहिं रहे? ना एम पण नथी. कारण के आ लोकमां कदाचित् तुं सुखी थाइश, तो पण आवा कुलहत्थारूप पाप थी तारे पातुं जवोजव दुःख वेठवुं पडशे? कारण के प्राणीमात्रने शुजाशुज कर्म जोगव्या विना बुटकोज नथी. माटे आ राज्यना तुहसुखमां आसक्त थइ तेज सुखने सत्य मानी मोहमयथी मोहित थइ आवा कुलहत्थ, मनुष्यहत्था वगेरे पापथी जो व्याप्त थाइश, तो तारुं आ जन्ममां के इतरजन्म मां कोइपण दिवसे सारुं थाशे नहिं? माटे दयाथी अथवा मनुष्यहत्थाना पापजयथी, वा मने ज्येष्ठ जाइ जाणवाथी, वा जगतमां थता अपवादना जयथी, वा कोइ पण कारणथी जो तुं मुने जीवतो ठोडी दइश, तो निश्चे तारुं आ लोकमां अने परलोकमां सारुंज थाशे? हे अज्ञानी! बली तारा मनमां तारे क्यारे एम पण नहिं जाणवुं जे हाल आ मारा जाइने में मारवा माटे बांधी मगाव्यो, अने हवे जो तेने हुं जीवतो ठोडुं, तो ते मारीपर द्वेष राखी कोइ पण रीते मारो घाट घडावी नाखे, अने पाठो आ राज्यतो धणी थाय? तो तेवो विचार तारे स्वप्नमां पण लाववो नहिं. कारण के हे जाइ! जो तुं मने जीवतो ठोडी दइश, तो हुं आपणा पिता नी पेठे तापसी दीक्षा ग्रहण करी मारा जीवतुं सार्थक करीश? अने सर्व आ आ तारा राज्यमां के देशमां हुं रहीशज नहिं. एम घणी रीते समजा व्यो, तो पण ते पापासक्त प्राणीये तेनुं कांहिं पण मान्युं नहिं. तेम बली तेने विचाराने बंधनमुक्त पण कख्यो नहिं. त्वारे ते रतिचंद्र राजाये विचारुं के, आ पापीना हाथथी मरी ते अज्ञानीने जगतना त्रातृहत्थाना अपवादमां नाखवो, ते करतां कोइ पण रीते पोतानी मेलेज सरवुं, ते सारुं? एम विचारी ते कीर्त्तिचंद्रने कहे ठे के:—हे त्रातः! आटवुं कहेतां पण तारा मां स्वार्थीपणुं तथा अज्ञानपणुं होवथी तुने तो आखा जगतमां आपणी सात पेढीने कलंक लागे एवुं, तथा परजवने विषे अनेक दुःखदायक, एवा आ मनुष्यहत्थारूप पापकर्मथी निवृत्त आवुं गमतुंज नथी, तो पण तुं मारो जाइ ठो, तेथी मने तारी दया आवेठे, के अरे! आ विचारानी मने मारवथी आखा जगतमां घणीज अपकीर्त्ति थाशे तथा परलोकमां दुःखी थाशे? माटे हे जाइ! हुं तुने जेम कहुं तेम तुं कर. के जो. एक काष्टनी चिता कराव. तेमां हुं. तमे सहु देखो तेम बली मरुं? आम करवथी जगतमां

यातो तारो अपयश मटशे अने तारुं धारेखुं कार्य पार पडशे? ते वचन सांजली कीर्त्तिचंद्रे विचारुं के, अहो! आ तो एणे ठीक कछुं. कारण के ज्यारे ते पोतानी मेलेज अग्निमां पडी वली मरशे, त्यारे मारुं राज्य निःकटक याशे? तथा एना कहेवा प्रमाणे जगतमां यतो अपयश पण मटशे. एम विचारी तेणे तत्काल एक महोटी काष्टनी चिता रचावी. त्यारे ते रतिचंद्रराजा, पोतानी स्त्रीसहित ते चितामां जड वेगो. पठी छुष्ट एवा ते कीर्त्तिचंद्रे चितानी चोतरफ प्रलयान्नि समान अग्नि प्रज्वलित कख्यो. तेथी ते रतिचंद्रराजा अग्निमां वली आर्त्तध्यानथी मरण पामी, जूतरमण नामा यक्ष थयो. हवे कवि कहे ठे के, जुड तो खरा. आ संसारसुखनुं केवुं विचित्रपणुं ठे, के जे संसारसुखमां आसक्त एवा कीर्त्तिचंद्रे पोताना सहोदर जाडने पण मारी नांख्यो, तो बीजा कोडने मारे, तेमां तो शुंज कहेवुं. हवे ते यक्ष कहे ठे के, हे गजकुमार! अग्निमां वली मरण पामी जे रतिचंद्र राजा यक्ष थयो, ते हुं पोतेज तुं. आ यक्षपणां अवधिज्ञाने करी मारा पूर्वजन्मनो सर्व व्यतिकर जाणी अत्यंत ते कीर्त्तिचंद्रपर कोपायनान थड, में मग्नि वगेरे जे आ पृथ्वीना स्थानिक जनो हता, तेने एकदस दूरदेशमां फेंकी दीधा. ए प्रकारना मारा करेला महोटा उपडवने जोडने जय पामेलो एवो ते कीर्त्तिचंद्रराजा पण कोण जाणे क्यां पलायन थड गयो ठे. अने तेमज वली आंदिनी सर्व प्रजा पण एक पत्री एक जयंजीत थड पलायन थड गड ठे. आ प्रमाणे आखा नगरने तथा देशने उजड करी हुं एकलोज आनंद पामी रहुं हुं. अने आ गामनी आसपासनी अटवीमां हुं यशेष्ठरूप धारण करी फग्याज करुं हुं, अने आ राजमहेलमां प्रतिदिन रात्रे आवुं हुं. वली हुं प्रतिदिन जेम आवुं हुं तेम आ महेल तरफ आ वनो हता, त्यां आवतां आवतां तमोने ज्यारे में दूरथी दीगा, त्यारे तो मने घणोज क्रोध चढ्यो हता, परंतु ज्यां हुं तमारी निकट आव्यो, त्यां तो तमारा प्रतापथी के कोण जाणे शा कारणथी सारो क्रोध खनः तदन उतरीज गयो. अने मारुं चित्त पण शान्त थड गयुं. हे दुर्भाग! आ प्रमाणे महारुं जे कांड घनांत हतुं, ते सर्व में सविस्तर कही संजलाव्युं. हवे हे महासत्त्व! हुं तो ताने आवुं महाजाग्यशास्त्रिपणुं जोड अत्यंत सनुष्ट थयो हुं. नेथी मारी पामेथी जे कांड तां वरदान सेवानी द्या होय, ते

मागः कारण के अमारा जेवा देवनुं दर्शन, कोइ पण दिवस निरर्थक थातुं नथी. ते सांजली कुमार बोढ्यो के, हे देव! अमने तमारुं दुर्लभ एवुं दर्शन अयुं, तेथी सर्व कांइ मलीज चूक्युं ठे. कारण के आप जेवा देवनां अम जेवा मनुष्यने दर्शनज क्यांथी थाय? तथापि जो मारीपर कृपा आणी तमारे मने जरूर वरदान देवानीज इछा होय, तो हुं एक वरदान मागुं तुं के, हाल जे आ नगर तमोये उपद्रव करी उजड करी दीधेलुं ठे, ते पातुं वसावी आपो. कदाचित् तमो एम जाणशो के जे कार्य अमो देवताये कोप चडावी बगाड्युं, ते कार्य जो पातुं सारुं करिये, तो अम जेवाने कोप थवानुं फल शुं? तो त्यां कहुं तुं के, जे देव अथवा मनुष्य प्रथम क्रोध चडावीने कार्य बगाडे ठे, अने पाठा वली प्रसन्न अइ तेज कार्य ने सुधारे ठे, तो ते क्रोध करनारने पण शास्त्रमां उत्तम कहेला ठे. ते वचन सांजली यक्ष बोढ्यो के, हे कुमार! जो तुं आ नगर वसावाना इछा धरावतो हो, तो आ नगरनो राजा तारेज थातुं पडशे. कारण के आ गामनी राज्यगादीपर कोइ दिवस हुं तारा शिवाय बीजा कोइ पण मनुष्यने बेसवा दजुं एम नथी, कारण के बीजाने राजगादी आपवाथी मने संतोष थाय नहिं. अने वली हुं अवधिज्ञानथी तारो पण सर्व व्यतिकर जाणुं तुं. ते सांजल. जो. तुं चोरने पकडवा निकली गयेला तारा मित्र गिरिसुंदरकुमारने शोधवा वास्ते निकल्यो ठो, तो ते पण हे जाइ! तुने एक मासनी अंदर आहिंज मलशे. एवुं वचन सांजली परम प्रमोदथी कुमारे यक्षनुं ते गामना राज्यासनपर बेसवारूप वचन अंगीकार कखुं. तेथी यक्ष पण खुशी अइ अदृश्य अइ गयो. तेवामां तो हे पांथजनो! हुं जागी गयो, अने में ते राजकुमारने कखुं के, हे जाइ! तमो घणुंज जाग्या, माटे हवे हुं जागुं तुं, अने तमो सुइ जान. त्यारे ते थोडीवार सूतो अने तुरत जाग्यो, त्यां तो प्रजात काल अइ गयो. हवे प्रजातमां ते यक्षे पूर्वे ए नगरमां जे सामंत आमात्य बगेरे रहेता हता, तेना पुत्र प्रमुख सर्वने जे बनेली वात हती ते कही त्यां मोकदया. पठी ते सर्व, मदोन्मत्त एवा हाथी, खुराघात करता अने अति चंचल एवा अश्वो, तेणे सहित त्यां आव्या, आ बीने ते रत्नसारकुमारने प्रथम स्नान करावी, वस्त्राचरणथी अलंकृत करी ते गामना राज्यासननुं तिलक कखुं, अने ते कुमार राजा थयो. त्यारे ते रा

जाने मंत्री अने सामंतोये रूपवंत अने गुणवान् एवी घणीक कन्याउं पर-
णावी आपी, अने ते गाममांथी ते यक्षना जयथी आडी अवली जागी. ग
येली सर्व प्रजा पण सारो राजा यवाथी पाठी आवी वसी. त्यार पठी ते
राजकुमार, मुने कहेवा लाग्यो के, हे मित्र ! आ राज्य मने तमारा संगना
प्रतापथी मढ्युं ठे, माटे तमेज ग्रहण करो. त्यारे में कछुं जे, हे सत्त्ववान् !
एम न बोखो. कारण के जे आ राज मढ्युं ठे, ते तो तमारा जाग्ययोगेज
मढ्युं ठे. एमां मारो शो प्रताप ठे ? माटे हे श्रेष्ठपुरुष ! आ राज्य जोगव
वानो खरो हक तो तमारोज ठे. वली पण सांजलो. के आ राज्य कांदिं त
मोये कोइनुं कपटवलयी ठीनवी लीधुं नथी ? आ तो तमारा जाग्योदये
घेरेला यक्षेज अत्याग्रहपूर्वक आप्युं ठे. माटे तमो स्वस्थचित्त थक्षे
जोगवो. अने हुं, जे मित्रने तमे शोधवा निकल्या ठो, तेने शोधवा सारुं
जाउं तुं, माटे ते मित्रनां नाम, गोत्र, कुल, रूप वगेरे कहो, के जेथी हुं
जखदी तेने शोधी लावुं ? पठी तेणे तेनां गिरिसुंदर एवुं नाम तथा गोत्र
कुल प्रमुख कही आप्यां. ते पठी हुं तेनां नाम वगेरेने घरावर याद राखी
अनेक देशावरने विपे तेने शोधवा माटे जम्या करुं तुं. तेमां जे कोइ
मने रस्तामां के बीजे कोइ ठेकाणे मले ठे, तेने पूतुं तुं. के तमे आवा गो-
त्र कुल रूपवालो गिरिसुंदरनामा कुमार दीगो ठे ? तो पण हजी सुधी म
ने क्यांदिं पण तेनो पत्तो मढ्यो नथी. माटे हे पांथजनो ! तमोने पण पूतुं
तुं, के तमो पण अनेक गाम नगर, वन पर्वतो जोता जोता आवता दृशो,
तो तेमां तमोये कोइ पण ठेकाणे पुंदूरपुरना राजानो, गिरिसुंदर नामा पुत्र
दीगो ठे ? त्यारे सहु कोइ बोल्या के ना, ना. अमे क्यांही दीगो नथी. ते
सांजली मनमां क्लेश पामी पावो महसेन बोढ्यो के. हे पांथजनो ! हुं तेनो
आटलो धधो शोध तो नहीं करत, परंतु हाख जे उजडगाम बसावी राज्या
सन पर बेंठलो सारो मित्र राजकुमार ठे, ते स्वजावधी घणोज उत्तम ठे. अ
ने उत्तम एवा ते राजकुमारने गिरिसुंदर विना मोहोदुं दुःख घाय ठे. ते
केंहुं दुःख घाय ठे ? के तेने मनोहर एवुं राज्य मढ्युं ठे, परंतु ते गिरिसुं
दर विना तेने राज्य पण रज्जुसमान देखाय ठे. अने विषयतोगो अं ठे, ते
ने रांगो समान माने ठे, अने गीत विनोदने पण ते विखापतुळ्य माने ठे.
अने हास्यसीसा तो नेने जरा पण गमनीज नथी. अहोनिश मोहोदो

निःश्वास मूकी, हे गिरिसुंदर !! हे गिरिसुंदर!!! एवो शब्द बोद्ध्या करे ठे. मने तो हवे एम लागे ठे, के ते राजकुमारने जो गिरिसुंदर कुमार नाहिं मले, तो ते निश्चे थोडाज दिवसमां तेना विरहथी पोताना प्राणनो त्याग करशे ? कारण के मनुष्यने कामरागथकी पण स्नेहराग वधारे प्रबल होय ठे ॥ यतः ॥ निशाविवृद्धिः किल दक्षिणायने, दिनस्य वृद्धिर्ध्रुवमुत्तरायणे ॥ यत्र द्वयस्यापि हि वृद्धिरुच्चै, रेतचतुतीयं विरहायनं सखे ॥१॥ अर्थः—कोइक विरहिणी सखी पोतानी सखीने पूठे ठे, के सखि ! दक्षिणायनने विषे रात्रिनी वृद्धि थाय ठे, अने उत्तरायनमां दिवसनी वृद्धि थाय ठे, ते तो जगतमां प्रसिद्धज ठे. परंतु जेमां रात्रि पण मोहोटी थाय, अने दिवस पण मोहोटी थाय, तेवुं शुं ठे ? ते कहे. त्यारे तेनी सखीये जाण्युं के आ विरहिणी ठे, माटे आस पूठे ठे. एम जाणी ते बोली के, हे बहेन ! तेनुं नाम तो विरहायन ठे. कारण के ज्यारे कोइ पण माणसने प्रियजननो विरह थाय ठे, त्यारे रात्रि अने दिवस, ए बहुत घणां मोहोटां थइ पडे ठे. माटे तेनुं नाम विरहायनज कहेवुं योग्य ठे. वली हे पांथो ! मारा प्रियमित्र एवा ए राजकुमारना विरहनो अवधि हवे मने पण पूर्ण थइ रह्यो ठे. माटे जो ते गिरिसुंदरकुमार मने पण जो नाहिं मले, तो हुं पण मारा मित्रना विरहथी जरूर कमलनी पेठें ग्लानि पामी जइश ? आ प्रकारनां वचन ते पोताने शोधवा निकलेला सहसेन नामा पथिकनां सांजली जीर्ण देवालयमां सूतेला गिरिसुंदरकुमारे जाण्युं जे, अहो ! आ पथिकना कहेला वृत्तांतथी तो स्पष्टरीते जणाय ठे के, जेने हुं दुःख वेठी शोध करुं बुं, ते मारा मित्र रत्नसार नामा कुमारनुंज आ वृत्तांत ठे. एम विचार करी कापडी वेष धारण करेलो ते गिरिसुंदरकुमार, एकदम बाहार आवी तेने कहे वा लाग्यो के, हे सुझ एवा पथिकजन ! तुं तारा राजकुमार मित्रना विरहनुं घणुंज दुःख सहन करे ठे, ते तुने घटेज ठे. कारण के ॥ श्लोक ॥ स्नेहं विमुच्य सहजं खलतां जजंते, गाढप्रपीडणवशान्नियतं तिलास्ते ॥ अस्मानवेहि कलमानलमाहताना, मेपां प्रचंडमुशलैरवदाततैव ॥ १ ॥ अर्थः—आहिं एक स्नेहने माटे कवि अन्योक्ति कहे ठे, के एक दिवस जेना पहुवा थाय ठे, ते कमलनामा चोखा बोद्ध्या, के हे लोको ! आ जगतमां जे तिल ठे, ते निरंतर ज्यारे घाणीमां गाढ पीलाय ठे, त्यारे पोते ते

पीलवारूप दुःखे करी पोतामां सदृजजावर्था रहेला स्नेहने (तेलने) ठो
डा दीये ठे, तेथी ते पीजाइ रहेला तिलने सहु कोइ खल (खोल) कहे
ठे. परंतु अमे तो अमारामां रहेली शुच्रताने प्रचंर एवा मुशलाघातथी
वधारे उत्पन्न करीये ठेये, अने प्रहाररूप दुःखथी साहजिक शुच्रतारूप
स्नेहने ठोडता नथी. ठोडता नथी पटलुंज नथी, परंतु अमारीपर जेम
जेम वधारे प्रहार पडे ठे, तेम तेम अमारी शुच्रता वधनीज जाय ठे. ते
माटे हे लोको ! अमोने 'कलम' एवे नामे जाणो. अर्थात् जे गाढ दुःख
थवाथी स्नेह ठोडे ठे, ते खल ठे, अने जे गाढ दुःख थवाथी स्नेह ठोडे
नहिं, परंतु स्नेहमां वधारो करे, ते उत्तम ठे. माटे हे पांथ ! कृपा करी मने
तमारा मित्र राजाने मेलावो. त्यां जइ तेमने मली हुं पण तमारी पेठे तेम
नी सेवा करीश ? बली हुं त्यां आवी तेमनो हाख जे क्लेश ठे, ते क्लेश मटा
डीने राजी करीश. अने ते निःश्वास नांखी अहोनिश वारंवार गिरिसुंदरनुं
ज स्मरण कत्या करे ठे, ते स्मरण पण मूकावी दइश. ते सांजली महसेन
थोव्यो के, हे सुहा ! जो एम करो, तो तो हुं जाणुं जे तमोये मुने जीवित
दान आप्युं. कारण के ते राजा मारा अंतरंगमित्र होवाथी मने पण तेना
जेटलुंज दुःख थाय ठे. एम कहीने ते वेहु जण, एक बीजाना हाथ पक
डी गांधारपुर तरफ चाड्या. हवे ते महसेन. गिरिसुंदरनी साथे चाल्यो
जाय ठे, परंतु तेणे आ गिरिसुंदर ठे, एम तेने उन्नख्यो नहिं. कारण के ते
गिरिसुंदरे पोतानुं रूप सिल्लना आपेली रूपपरावर्तनविद्याथी फेरवीने का
पडीनुं रूप ग्रहण करयुं हतुं.

हवे ते वेहु जण, चालता चालता गिरिसुंदर पासं रहेला चंद्रहास्य
खलना प्रजावर्था गांधारनगरमां आवी पर्होच्या, अने ते पठी थीजे क्पां
हि न जतां एकदम राजदरवारमां आव्या. त्यां राजगादीपर घेतेला पोता
ना जाइ रत्नसारने जांइने गिरिसुंदर, अत्यंत खुशी घयो. अने मनमां जा-
ण्युं जे अहो ! आ मारो जाइ रत्नसार तो मने उत्तम हाखतमां मळ्यो ? हा
श, हवे मारी सर्व चिंता नाश थड गड. अने रत्नसार राजाये तो ते गिरिसुं-
दरकुमारने तेनुं रूपांतर होवाथी उन्नख्यो नहिं. नेथी पोताना मित्र महसे-
नने पूवे ठे के, हे मित्र ! आ नमारी साथे कोण पुरुष आवेलो ठे ? त्याने
ने कहे के, महाराज ! कोइएक पांचजन ठे, ते आदि आपनां दर्शन करवा

માટે મારી સાથે આવેલો છે. એમ કહીને વહી જ્યાં તે મલ્યો હતો, તે વગેરે સર્વ હકીગત કહી આપી.

તે ગિરિસુંદરને રત્નસાર રાજાએ જોયો કે, તુરત પોતાનો જાણે વડીલ જાણ્યો હોય નહિં ? તેમ જોયો. અને તેની પર પરમપ્રીતિ થઈ, અને પછી પૂર્વ જન્મનો સ્નેહ હોવાથી તેને વારંવાર જોડને તે રત્નસારનો આલો દિવસ એક ઘડી જેવો ચાલ્યો જવા લાગ્યો. કહ્યું છે કે ॥ શ્લોકઃ ॥ મૃગામૃગૈઃ સંગ મનુવ્રજંતિ, ગાવશ્ચ ગોત્રિસ્તુરગાસ્તુરંગૈઃ ॥ મૂર્ખાશ્ચ મૂર્ખૈઃ સુધિયઃ સુધીજિઃ, સમાનશીલવ્યસનેષુ સખ્યમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—મૃગ જે છે, તે જો જૂલો પડેલો હોય, તો બીજા પશુઓ સાથે જાતો નથી, પરંતુ જો બીજા મૃગ દેખે છે, તો તેની સાથે ચાલ્યો જાય છે. ગાય પણ પૂર્વોક્ત રીતે ગાયની સાથે જાય છે, તેમ તુરગ જે છે, તે તુરગસાથે જાય છે. બુદ્ધિમાન્ જે છે, તે બુદ્ધિમાન્ સાથે જાય છે. તેમ મિત્રપણું પણ જેમાં પોતા સમાન શીલ વ્યસન હોય છે, તેની સાથે જ થાય છે ॥ ૧ ॥ એમ રત્નસારના કેટલાએક દીવસો ગિરિસુંદરને જોતાં જોતાં આનંદમાં જ ગયા. એમ કરતાં પૂર્વે યદ્દે કહ્યું હતું કે, હે રત્નસાર ! જે તારા જ્ઞાણનો તું શોધ કરે છે, તે જ્ઞાણ, તુને એક માસની અંદર મલશે, પરંતુ તે માસ તો વ્યતીત થઈ ગયો, ત્યારે તે વિચારવા લાગ્યો કે, અરે ! એ યદ્દે જે કહ્યું હતું તે તો કાંઈ સત્ય થયું નહિં ? માટે દેવની વાણી પણ ઓટી થાતી હશે શું ? અરે ! મુને તો મારા ત્રાત્ વિયોગના દુઃખનો પારજ આવ્યો નહિં. અને દેવવાણી પણ જ્યારે ઓટી થઈ, ત્યારે હવે મારે તેને મલવાની આશા પણ રાખવા જેવું નથી. માટે આવા ત્રાત્વિયોગજન્યદુઃખ સહન કરવાથી અગ્નિમાં પડી વહી મરવું સારું છે, તેથી આ વેદુ જણને કાષ્ટની ચિતા રચવાનું કહ્યું ? એમ વિચાર કરી તે સર્વ વિચાર, પોતાના મિત્ર પાંચજનને તથા રૂપાંતરથી રહેલા ગિરિસુંદરને કહી આપ્યો. આ પ્રમાણે સર્વ અગ્નિપ્રાય તે રત્નસાર રાજાનો સાંજલી રૂપાંતરધારી ગિરિસુંદરકુમાર વોલ્યો કે, હે સુફલજન ! આપ-જેવા જ્ઞાતા પુરુષને આમ જે વોલ્યું, તે યોગ્ય છે શું ? ના નથીજ. વહી હે મહારાજ ! શુદ્ધ એવા આપના ગુણોથી આકર્ષિત ચિત્તવાલા એવા મને કર્મરૂપ પવને કેં ક્યો છે, તેથી હું આપની હાજરીમાં આવી પડ્યો છું. અને આપ પણ મુને કોઈ માણસ, દેશાંતર જઈ આવેલા પોતાના જ્યેષ્ઠજ્ઞાણને સ્નેહથી જેમ જુવે, તેમ

जुवो ठो. अने हुं पण आपना स्नेहामृतथी सिक्त थयो थको अति निवृत्ति ने पाम्यो हुं. त्यां वली हे राजन्! हुं अग्निमां वली मरीश? एवुं कर्णशूल समान वचन शामाटे बोळो ठो? प्रथम मने पोतानो मानी पोताना ज्येष्ठ जाइ समान सुख आपीने पातुं वली आ प्रमाणनुं कठोर वचन कही दुःख देवुं, ते शुं आपने घटे ठे? आपने ज्यारे आमज करवुं हतुं, त्यारे तो मुने आवो स्नेह देखाडी मोह करवो न हतो? वली जेने खोले माणस माथुं मूके, तेज ज्यारे तेनुं माथुं कापी नांखे, त्यारे ते पठी कोनी पाते फरियाद करे? आ सर्व सांजली रत्नसारकुमार बोळ्यो के, हे पांथजन! सांजलो. हुं वली मरवानो विचारतो करत नहिं, परंतु आ देशनो एक यद्द ठे, तेणे मने कळुं हतुं के, हे रत्नसार! जेने तुं शोधवा निकळ्यो ठो, ते तुने आंर्हिज एक मा मनी अंदर मळशे? अने तेना कहेवा प्रमाणे एक मास तो व्यतीत थइ गयो, परंतु ते मने मळ्यो नहिं, तेथी हाळ हवे हुं निराश थइ गयो हुं. अने तेने मलवानी आशाये में आटखा दिवस तो तेनी विरहवेदना पण वेठी, अने प्राण पण राख्या, परंतु हवे हुं मारा प्राण राखवा शक्ति धरावतो नथी. ते सांजली रूपांतरधारी ते गिरिसुंदर बोळ्यो के, हे प्रियमित्र! देवनी बाणी कोइ दाहाडो मिथ्या होतीज नथी, माटे आप प्रतिसमय जेतुं स्मरण करो ठो, ते देवे निश्चय करखो तमारो जाइ आ हुं पंके गिरिसुंदरज हुं. अने हे जाइ! हुं आपणे गाम गयो, त्यां में सांजळ्युं के आप मने शोधवा गया ठो, ते सांजलतांज हुं पण प्राणथी वल्लज एवा आपने शोधवा माटे आ पृथ्वीने विपे फस्याज करतो हतो. फरतां फरतां कोइ एक गामनी चाहार, रात्रे एक जीर्णदेवालयमां मूतां मूतां में आपना मित्रना कहेवा-थी आपने राज्य मलवा वगेरेनी सर्व हकीगत सांजली, तेथी मुने अत्यानंद थयो. पठी हुं आ मित्रनी साथे आपनां दर्शन करवा माटे आंर्हि आवे सो हुं. हवे आपनां दर्शन थवार्थी मारुं सर्व दुःख नाश पाम्युं ठे. अने हे जाइ! आप पण मारे माटे प्राणत्याग करवा इछो ठो, ते विचार बंध राखो. अने घणोक काळ जीवता रहो. अने हे ज्ञातः! आप जेवा जे स्नेही, तेज स्नेही कहेवाय. कारण के जे स्नेहमां परस्पर आपण वेदु स्नेहीयोनी क्रिया अने प्रवृत्ति सरस्वीज ते. आवां वाक्य ते रूपांतरधारी गिरिसुंदरनां सांजली रत्नमारराजा तो विचारवा लाग्यो के, अहो! आ कापडी पुण्य कहे ठे

કે, હું ગિરિસુંદર હું, માટે હોય તો હોય? કેમકે આવાં ત્રણ કારણથી તો તે ગિરિસુંદર હોય એમ જાણે છે. તે ત્રણ કારણ કયાં? તો કે પ્રથમ કારણ તો એ છે કે, આ પુરુષની વાણીની ગંજીરતા જે છે, તે ગિરિસુંદર જેવીજ છે. વલી બીજું કારણ એ છે કે, જે દિવસથી આ પુરુષ, મારી પાસે આવ્યો છે, અને મેં જોયો છે, તે દિવસથી આ પુરુષમાં મારી ગુરુજ્ઞાવની બુદ્ધિ જેવી મારા જ્યેષ્ઠજાઈ ગિરિસુંદરમાં છે, તેવીજ થઈ છે. વલી ત્રીજું કારણ એ છે કે, આવા રાજ્ય આપવા સમાન મહોટા પ્રસાદને કરનાર એવા દેવોની વાણી પણ કોઈ દિવસ મિથ્યા થવાનો સંજવ નથી. વલી વિચારે છે કે, કદાચિત્ એમ જાણીયે કે તે પૂર્વોક્ત ત્રણે કારણથી તે ગિરિસુંદર છે. પરંતુ તેનું શરીર તથા રૂપ તથા આકૃતિ, ગિરિસુંદર જેવાં દેખાતાં નથી, તેથી તે ગિરિસુંદર ન પેળ હોય? ના, એમ પણ શંકા કરવી નહિં. કારણ કે આવા રૂપાંતર કરવા વગેરે, વિવિધ પ્રકારની સિદ્ધિયો સત્યવાન્ એવા સુદ્ધ પુરુષોને પૂર્વોર્પીજિત પુણ્યથી પોતાની મેલે પ્રાપ્ત થાય છે? આ પ્રકારે ઝઠાપોંહ કરીને તે રત્નસાર, રૂપાંતરધારી ગિરિસુંદરકુમારને કહે છે કે, હે મિત્ર! તમારામાં છે હ, ક્રિયા, વૃત્ત, વગેરે, સર્વ ગિરિસુંદર સમાનજ છે, અને તમે પણ કહો છો કે, હું ગિરિસુંદર છું, તો હવે તમે બુદ્ધિમાન્ થઈ તમારી આકૃતિને અને સ્વરૂપને ફેરવી શામાટે બેઠા છો? કહ્યું છે કે ॥ ગાથા ॥ સપ્પાવી સપ્પાવિય, જણમ્મિ ઉવયારયમ્મિ ઉવયારી ॥ ધુત્તેસુ મહાધુત્તો, વિચક્કણે સવહા હોઈ ॥ ૧ ॥ અર્થ:—બુદ્ધિમાન્ માણસ, સપ્પાવવાલા પાસે સપ્પાવી થાય છે, અને ઉપકારી પાસે ઉપકારી થાય છે, તથા ધૂર્તજન પાસે મહાધૂર્ત થાય છે, અને વિચક્કણજન પાસે વિચક્કણ થાય છે. માટે હું સપ્પાવી હું, તો તમારે મારી સાથે સપ્પાવીજ આવું ઘટે. અર્થાત્ મારી પાસે આવું રૂપાંતર કરી રહેવું ન ઘટે. એ વચન સાંજલી ગિરિસુંદરકુમારે તુરત પોતાનું કાપડીરૂપ મટાડી મૂલસ્વરૂપને પ્રગટ કહ્યું. પઠી મૂલરૂપે થયેલા તે ગિરિસુંદરને જોઈને રત્નસારરાજાને એક સાથેજ હર્ષ, સંત્રમ, અને લજ્જા, એ ત્રણ રસ ઉત્પન્ન થયા. એટલે એ ગિરિસુંદરકુમાર જ્યારે કાપડીના વેષમાં હતો, ત્યારે તેણે સ્વજ્ઞાવથી, તથા હાવજ્ઞાવથી આ ગિરિસુંદરકુમાર હશે કે નહિં? એમ શંકા કરી હતી, અને પાઠો તેણે પ્રત્યક્ ગિરિસુંદરજ દીધો, ત્યારે તેને હર્ષ થયો, તેથી તેને પ્રથમ હર્ષરસ ઉત્પન્ન થયો. વલી તે ગિરિસુંદરને જોઈને વિચાર

करवा लाग्यो के, अहो ! आ तो मारो वडीज जाइ होवार्थी पूज्य ठे, माटे
हाल ते, तेनुं हुं पूजन करुं ! के तेने मलुं ! के तेनी साथे वातचित्त करुं !
के हुं ते शुं करुं ? ए संच्रम थयो, तेथी तेने बीजो संच्रमरस उत्पन्न
थयो. वली गिरिसुंदरकुमारने प्रगटरूपे जोतांज विचारवा लाग्यो के, अरे !
आवा मारा प्राणप्रिय मित्रनो आटला दिवसपर्यंत मने वियोग हतो, ते
ठतां पण ते वियोगदुःखार्थी हजीसुधी में मारा प्राणनो त्याग न कस्यो.
तेथी आने आ शरीरे हुं मारा मित्रने शुं मुख देखाहुं हुं ? एम तेने
मुख देखाडतां लाज आवी, तेथी तेने बीजो लज्जारस उत्पन्न थयो.
आम अनिर्वचनीय परमानंदने अनुजव करतो एवो ते रत्नसार, एकदम
दोडीने तेनुं गाढ आलिंगन करी मदयो, अने परस्पर वेहु मित्रने ते
वखत आंग्योमां हर्षाश्रु आवी गयां. आ प्रमाणे घणा दिवसने वियोगे
वेहु जाइयोना मलवार्थी आखा गाममां महोटो महोत्सव थयो. अने
त्यांनां सहुकोइ लोक अत्यंत प्रसन्न थयां. अने घेर घेर वधाइ वागवा
मांमी. पठी वेहु जाइयो निवृत्तिथी घेसीने पोते जुदा पड्या, त्यांथी
मांमीने पोत पोतानी सर्व वात परस्पर कहेवा लाग्या. एन असंदानंदने
अनुजवता थका ते वेहु जण केटलाएक दिवस ते गांधारपुरने विपे
र पा. पठी ते गांधारपुरना यक्षनी आझार्थी ते पुरनुं राज्य पोताना मह-
सेन नामा मित्रने आप्युं. अने वली कहुं के. हे महसेन ! जेम अमो
वे जाइयो ठेये. नेम तुं पण बीजो अमारो जाइज ठो. कारण के, तुं पण
गिरिसुंदरने शोधवा वगेरेनो घणोज प्रयास करी अमारा दुःखमां जाग
जळ्यो ठो. माटे आ अमारा आपेला राज्यासनपर घेसी तुं यथेष्ट जोगने
जोगव. अने आ सर्वप्रजानुं पुत्रनी पेठे पालन करी तेने न्यायमार्गे प्रवर्त्ताव.
अने हे मित्र ! सांजल. तारे राज्याधिपति थइने कोइ पण मनुष्यनो पक्षपात
करवो नहिं. मंत्रिवर्गनुं अपमान करवुं नहिं. सामंत लोकांनुं तारी रीते
मान राखी पोताने वश राखवा. राज्यकार्य न्यायमार्गार्थी चलावतुं. आ प्रका-
रनां वचन सांजली महसेन बोळ्यो के, हे दयाळो ! आप आम मने शिवासाण
आपो ठो. ते शुं कयां जवाना ठो ? तारे वेहु जाइ बोड्या के, हे मित्र ! हा,
अमारा माना पिताथी जुदां पड्या असोने घणा दिवस थइ गया ठे. तेथी
हवे नेमनी सेवा करवा माटे अने अमारे गाम जाशुं ! आवां वचन सांज

હી મહાસેન વોહ્યો કે, હે પરાક્રમીમિત્રો ! હું તો આપનો તાવેદાર સેવક હું, માટે કૃપા કરી આપે જે મને રાજ્ય આપ્યું, તે હું અંગીકાર કરું હું. પરંતુ મારાથી આપનો વિયોગ સહન નહિં થાય ? પરંતુ શું કરું, જે બન્યું તે સ્વસ્તું રું. અને હે મિત્ર ! આપે મુને જે કાંઈ શિખામણ આપી છે, તેજ પ્રમાણે વર્તિશ, તેની કાંઈ પણ ચિંતા રાખશો નહિં.

હવે તે ગિરિસુંદર તથા રત્નસાર એ બેહુ જાણ્યો પોતાની સાથે લઈ જવા માટે કેટલુંએક સૈન્ય તૈયાર કરી ગાંધારપુરથી પોતાના દેશતરફ જાવ નિકળ્યા. માર્ગમાં ચાલતાં ચાલતાં જે જે દેશ, ગામ વગેરે આવે છે, તે તે દેશ, ગામ વગેરેના રાજાઈ, એ બેહુ જણનું પૂજન કરે છે, અને રસ્તામાં ચાલતા એવા તે બેહુનું વિમાનમાં બેસી આકાશમાં રહેલા એવા વિદ્યાધાર તથા દેવતાઈ, દર્શન કહ્યા કરે છે. એવી રીતે તે બેહુ જાણ, ગામ, આરામ, નદી, પર્વત, તેને જોતા જોતા અનુક્રમે પોતાના પુંદ્રદેશમાં આવ્યા અને ત્યાંથી વહી શોજાયે મનોહર, શ્રેષ્ઠ છે પુરજનો જેમાં, એવા પુંદ્રનગરમાં આવ્યા. હવે કોઈ માણસના મુખથી ઘણા દિવસથી જુદા પડેલા એવા ગિરિસુંદર તથા રત્નસારના રુદ્ધિસહિત આવવાના સમાચાર સાંજ-હી, અત્યંત હર્ષાયમાન થઈ શતવલ્લનામા યુવરાજે સહિત શ્રીવલ્લરાજા મહોટા આમંવરથી તે પોતાના પુત્રોને મલવા માટે આવ્યો. અને ત્યાં તે બેહુ રાજા પુત્રોને પોતાથી પણ વધારે સંપત્તિ લઈ આવેલા જોઈને મનમાં ઘણુંજ આશ્ચર્ય પામ્યા. અને તેનની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા કે, અહો હે પુત્રો ! તમોયે અમારા કુલને ઘણુંજ દીપાવ્યું છે, અને તમ જેવા પુત્રો તો કોઈક અમ જેવા જાગ્યશાલી પુરુષ હશે, તેનેજ હશે ? એમ તેમની પ્રશંસા કરી. પછી તે બેહુ પુત્રોયે પોતાના પિતાને સાષ્ટાંગ નમન કર્યું. ત્યારે તે બેહુ પિતાયે પોતાના પુત્રોનું દૃઢ આલિંગન કર્યું. તે વખત મોહોટા એવા માંગલિક તૂર્યોના ઘોષ, ગીત, નૃત્ય, તેણે કરી સુંદર અને સર્વ જનના મનને વિસ્મય પમાડે, એવી વધાઈ પ્રવૃત્તિવા લાગી. અને તે પુત્રોને જોઈ પુરના રહેવાંસી આબાલવૃદ્ધપર્યંત સર્વ જનો, અનિર્વચનીય એવા આનંદકંદને પ્રાપ્ત થયાં. અને પછી સર્વ લોકસંહિત શ્રીવલ્લરાજાયે ગાજતે વાજતે તે પુત્રોનો પોતાના નગરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. પછી તે બેહુ કુમાર, પોતાને ઘેરે જઈ પોત પોતાની માતાઈને મળ્યા, અને નમન કર્યું, અને ઘણા દિવસસુધી જુદા પડવાથી

तेनी माताने पुत्रवियोगजन्य जे दुःख हतुं, ते सर्व अनेक वार्त्तांजये करी नष्ट करयुं, पत्नी श्रीवल राजाचे अवकाश जोड पोताना पुत्र गिरिसुंदरने पुण्युं के, हे पराकर्मी पुत्र ! जे तुं अमने कष्टा विना तत्काल आपणा गाम ना कन्या प्रमुखने हरण करनारा दुष्ट प्रवळ चोरनो पराजय करवा गयो हतो, ते चोर तुने कये ठेकाणे हस्तगत थयो ? तथा तेनो तें केवी रीते नाश कस्यो ? ते सर्व बात सविस्तर कहे. त्यारे गिरिसुंदर कुमारने पोते ज्यां थ्री निकट्यो, त्यांथी आरंजीने पोतानो लघु जाड रत्नसार कुमार मळ्यो, अने पाठा वेहु आव्या, त्यां सुधीनुं सर्व वृत्तांत सविस्तर कहि आप्युं. ते आश्चर्यकारक सर्व वृत्तांत सांजली विस्मय पामेलो श्रीवलराजा कहेवा लाग्यो के, हे पुत्र ! तारा सरखा पुण्यशाली प्राणीने तो त्रणलोकने विपे कोड पण वस्तु अलक्ष्य होतीज नथी. कह्युं ठे के ॥ श्लोक ॥ वने रणे शत्रु जलाग्निमध्ये, महार्णवे पर्वतमस्तके वा ॥ सुप्तं प्रमत्तं विषमस्थितं वा, रक्षन्ति पुण्यानि पुराकृतानि ॥ १ ॥ अर्थः— वने विपे, रणने विपे, शत्रु, जल अने अग्नि तेना मध्यने विपे, महार्णवमां, पर्वतना मस्तकमां, सुतेला, प्रमत्त थयेला विषमस्थानमां रहेला पुरुषनुं पूर्वजन्मने विपे करेखां पुण्यो ज रक्षण करे ठे ॥ १ ॥ एम कहिने त्यां वेतेला सहु कोड देखे ठे, तेम श्रीवल राजा बात करतां करतां विचारवा लाग्यो के, थहो ! प्रयागथी न था वलथी पण न वने, तेवां दुष्टचोरहनन प्रमुख कार्यो, आ मारा गिरि सुंदरकुमारने विना प्रयासे स्वतः बर्नी आव्यां. तथा आ गिरिसुंदरकुमारने ज्ञानपणाना स्नेहथी शोधवा निकलेला एवा रत्नसारकुमारने पण महेन त विना स्वतःज गांधारपुरना यक्षे प्रसन्न थइने ते गामनो राजा करी ने उजड गाम बसावी आप्युं. नाटे ए सर्व, ए वेहु जाड्योने पूर्वजन्मोपाजित पुण्यना प्रजावधीज वन्युं ठे. तेथी ए वेहु जण, पूर्वजने ते कोण दश ! ए सर्व मुने जो कोड केवलज्ञानी मले, तो कहे ? आ प्रमाणे गिरिसुंदर साथे बात करतां विचारमां पडी गयेला श्रीवलराजाने जोड ते स्थले वेतेलो ए क मतिमान् पुंगेहित हनो, तेणे श्रीवलराजानी मुखमुद्रापग्वी जाण्युं जे आ श्रीवलराजा गिरिसुंदर तथा रत्नसारना पूर्वजवने पूठवा मटि केवल ज्ञानी मुनिने मलवा डेठे ठे, अने तेनांज विचार करे ठे ! एम जाणी ने पुंगेहित राजाने कहेवा लाग्यो के, महाराज ! आप जे द्वाज विचार करो

હો, તે વિચારમાં મુને એમ જાણે છે કે, આપ કેવલી મુનિને આ બેહુ પુત્રના પૂર્વજન્મ પૂઠવાને ઇચ્છો છો, તો હે રાજન્ ! આપણાજ ગામના કુસુમાકર ના- મા ઉદ્યાનને વિષે ગુણરૂપ રત્નોના આકાર, જેનાં દર્શને કરી ચક્ષુને અ- ત્યાનંદ નત્પન્ન થાય, અને નિર્મલ એવા ચારિત્રગુણોથી અલંકૃત, રૂપવા- લા, શાંતમૂર્તિ, સર્વે ઇન્દ્રિયોનો જેણે જય કહ્યો છે એવા, શોભાયમાન, ક નકસમાન કાંતિવાલા, અત્યંત નિઃસ્પૃહવૃત્તિયુક્ત, કુરુદેશના અધિપતિના પુત્ર, શ્રીજયનંદન નામા સૂરીંદ્ર સમવસત્યા છે. આ પ્રકારનાં પુરોહિતનાં વચન સાંજલી હર્ષરૂપ પીયૂષ રસના આ સ્વાદર્થી ઉદ્વસિત થયું છે મન જેનું, એવો તે શ્રીવલ રાજા, પોતાની સર્વ રુદ્ધિ, તથા પરિવારથી યુક્ત થ- કો, તે જયનંદન નામા સૂરીંદ્રને વાંદવા માટે તે ઉદ્યાનમાં ગયો. ત્યાં જઈ પરિવારસહિત તે મુનિનું વંદન કહ્યું. પછી સહુ કોઈ યથાયોગ્યસ્થાન પર બેઠા. ત્યારે તે સૂરીંદ્રે સુધાસમાન પોતાની વાણીયે કરી દેશના દેવા નો પ્રારંભ કહ્યો. તે જેમ કે:-

હે જન્યજનો ! આ સંસારને વિષે શુભાશુભ એવાં કર્મોંયે કરી જીવ, ઊંચ નીચ કુલોને વિષે અવતાર લઈ ફર્યાજ કરે છે ॥ યતઃ ॥ દેવોનૈરયિ- કો રાજા, રંકોવિદ્વાન જડઃ પુનઃ ॥ સુખી ડુઃખી જવેદૂષી, કુરૂપશ્ચિત્રકર્મ- જિઃ ॥ ૧ ॥ જંતુઃ કાલસ્વત્તાવાયૈર્હલિંજિઃ કર્મરાશિગઃ ॥ વૃષવદ્વસ્તુ ધા- ન્યાર્થ, ત્રામ્યતે જવકૂપકે ॥ ૨ ॥ યદાર્જયત્યસૌ પુણ્ય, મનુકંપાદિહેતુજિઃ ॥ અત્યંતં સ તદાઽઽપ્નોતિ, સ્વર્ગશ્રીપ્રમુખં સુખમ્ ॥ ૩ ॥ સદૈવ સેવ્યતે સાધુ, લિંગમાલિંગિતવ્રતઃ ॥ શાંતોદાંતોગતક્રોધોઽ, શ્રુતેઽસૌ મોક્ષમક્ષયમ્ ॥ ૪ ॥ નાવિર્જવંતિ યત્રૈવ, જન્મમૃત્યુજરાદયઃ ॥ શુદ્ધં સૈદ્ધાંતિકં ધર્મ, કુરુધ્વં જો- બુધાસ્તતઃ ॥ ૫ ॥ અર્થઃ-જીવ જે છે, તે વિચિત્ર એવા કર્મોંયે કરી દેવ, નારકી, રાજા, રાંક, વિદ્વાન, જડ, સુખી, ડુઃખી, રૂપવાન્, કુરૂપવાન્, એવો થાય છે ॥ ૧ ॥ વલી કર્મરૂપરાશથી બંધાયેલા જીવને કાલ સ્વત્તાવા- દિ રૂપ છેડુતો, ધાન્યને માટે વાંધેલા બેલના હાલરાની પેઠે જવકૂપની ફર તો વારંવાર ત્રમાડ્યા કરે છે ॥ ૨ ॥ વલી એ જીવ, જ્યારે અનુકંપાદિક હેતુ યે કરી પુણ્ય ઉપાર્જન કરે છે, ત્યારે તે જીવ, અદ્રુત એવા સ્વર્ગશ્રીપ્રમુખના સુખને પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ૩ ॥ વલી તે જીવ, જૈનસાધુપણના લિંગને ધારણ કરી જૈનશાસ્ત્રોક્ત સાધુવ્રતને અંગીકાર કરી, શાંત, દાંત, ક્રોધરહિત હોય,

તે જીવ, અકલ્પ એવા મોક્ષસુખને પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ૪ ॥ અને જૈન શાસ્ત્રોક્ત
ધર્મારાધન કરનારા પ્રાણીને જન્મ, મૃત્યુ, જરા પ્રમુખનાં હુઃખો કોઈ
દિવસ આવતાંજ નથી. તે માટે હે સુજ્ઞ એવા જીવ્યજનો ! શુદ્ધ એવા
સૈદ્ધાંતિક ધર્મને અંગીકાર કરો ॥ ૫ ॥ એ પ્રકારની તે મુનિરાજની અમૃ-
તમય દેશના સાંજલી શ્રીવલ્લરાજા વોલ્યો કે:- હે મહારાજ ! આપે જે
કહ્યું, તે અદ્વરશઃ સત્ય છે, અને હું પણ આપના કહેવા પ્રમાણે ધર્મનું આ-
ચરણ કરીશ. પરંતુ હે જગવન્ ! આ એક પૂઞવાનું છે, કે મારો ગિરિસુંદર
કુમાર અને આ વીજો મારા જાણ શતવલ્લનો રત્નસારનામક કુમાર છે તેને,
પ્રયાસ કહ્યા ઠતાં પણ જે સંપત્તિયો મલે નહિં, તે સંપત્તિયો વિના પ્રયાસે
સ્વતઃ આવી મલે છે. માટે તે વેદુજણે પૂર્વજવોમાં શું પુણ્ય કહ્યાં હશે ? તેમાં
મને વેદુજ વિસ્મય થાય છે, માટે હે મુનિવર્ય ! તે વેદુ જણના પૂર્વજવોની
સવિસ્તર દર્શાવત કહિ આપો. એ સાંજલી તે શ્રીવલ્લરાજાને જ્ઞાનનિધિ
એવા તે મુર્નીડે, ગિરિસુંદરના અને રત્નસારના શંખ અને કલાવતીના જ-
વથી માંનીને તે ચોદમે જીવે પ્રથમ એવેયકમાં દેવતા થયા, તે કહ્યું. અને
ત્યાંથી ચર્ચી શંષ પુણ્યને જોગવવા માટે વિશ્વવિસ્ત્રાત એવા તે વેદુમાંથી એક
શ્રીવલ્લને ત્યાં અને વીજો તેના જાણ શતવલ્લ રાજાને ત્યાં આવી અવતર્યો છે
ત્યાં સુધીનો સવિસ્તર વ્યતિકર કહિ આપ્યો. અને વલી પણ કહ્યું કે, હે રા-
જન્ ! આ તમારા ગિરિસુંદરને તથા રત્નસારને પ્રત્યેક જીવમાં જે સંપત્તિનું
સુખ મળે છે, તે સર્વ, તે વેદુજણે પ્રત્યેકજીવમાં ચારિત્ર સ્વીકાર્યું છે, તેનું
ફલ છે. અને વેદુની મુક્તિ પણ તેવીજ રીતે જૈન ધર્માચરણથીજ થાશે ?
માટે એ વેદુને હાલ આ રાજ્યસંપત્તિ જે મલી છે તેમાં તમારે વિસ્મય કરવો
નહિં. જુઠું. હે રાજન્ ! અનાજ ઉત્પન્ન કરવા માટે ત્રેતી કરનારા લેહુતને
વિના પ્રયાસે સ્વતઃ જે ઘાસ મલી આપે, તેમાં તેને વિસ્મય શો કરવો ? તે
જ અનાજ સમાન મોક્ષફલનો પ્રયાસ કરતા એવા તમારા વેદુ પુત્રરૂપ એ
જીવને રાજ્યસંપત્તિરૂપ ઘાસ ઉપલબ્ધ થયું, તેમાં શો વિસ્મય કરવો ?
વલી એ નૃપ્તે ! આ જગતમાં જે સુખ છે, તે પૂર્વોપાર્જિત પુણ્ય વિના પ્રાપ્ત
થાતુંજ નથી. જુઠું. તમને તથા તમારા જાણ શતવલ્લને જે કાંઈ આ જીવમાં
રાજ્યસુખ મળ્યું છે, તે પણ પૂર્વજન્મને રિપે તમો વેદુએ કાંઈ મુનિને શ્રદ્ધાથી

આહાર વહોરાવ્યો છે, તેનું ફલ છે. અને તમારા બેહુ જાણની સ્ત્રીયોને જે રાજ્યસુખ મળ્યું છે, તે પણ તમોયે જ્યારે સાધુને આહાર વહોરાવ્યો, ત્યારે તેનું તેણે ઘણુંજ અનુમોદન કર્યું હતું, તેનું ફલ મળ્યું છે.

આવાં વચન સાંજલી પાઠો વિસ્મય પામેલો શ્રીબલરાજા પૂઠવા લાગ્યો કે, હે મુનિવર ! તે અમો બેહુ પૂર્વજન્મમાં કોણ હતા ? અને વલી અમોયે પૂર્વ જન્મે સુપાત્ર મુનિને શ્રદ્ધાથી કેવી રીતે આહાર વહોરાવ્યો ? અને સ્ત્રીયો પણ પૂર્વ જન્મે કોણ હતી, તથા અમોયે જ્યારે આહાર વહોરાવ્યો, ત્યારે તે બેહુ જાણીયોયે કેવી રીતે અનુમોદન કર્યું ? તે વિસ્તારપૂર્વક કૃપા કરી કહો. તે સાંજલી જગદ્ધિતૈષી એવા તે મુનિવર્યે તે ચારે જાણના પૂર્વજવના સ્વરૂપને કહેવાનો પ્રારંભ કર્યો.

હે રાજન્ ! પ્રતિષ્ઠાનપુર નામા એક ગામ છે, તેમાં સુમેધ નામા એમ કુલ પતિ રહેતો હતો, તેને એક વંધ્ય અને બીજો શંબર, એવે નામે બે પુત્ર હતા. હવે કાલે કરી તેનાં માતા પિતા મરણ પામ્યાં, ત્યારે તે બેહુજાણે પોતા ના સંસાર નિર્વાહની મોહોટી ચિંતા થઈ પડી. અને તે ગામના રાજાપાસે થી તેને લાજાંતરાય કર્મનો ઉદય હોવાથી કાંઈ પણ વૃત્તિ મલી નહિં. અર્થાત્ કર્મયોગે તેને ગામમાં કાંઈ પણ ઉદ્યોગ મળ્યો નહિં. પરંતુ નિર્વાહ તો ચલાવવોજ જોઈયે, તેથી તે બેહુ વિચાર કરી દ્રવ્યોપાર્જન માટે એક ઉત્તમ એવું કાંચનપુર નામા નગર હતું, તે તરફ જવા નિકળ્યા. કારણ કે વિદ્વાન્ માણસોને પણ ઉદરનિર્વાહ માટે ઉદ્યોગ કર્યા વિના ચાલતું નથી. તો આ વીચારા મૂર્ખજનને ઉદર નિર્વાહનો ઉદ્યોગ કરવો પડે, તેમાં તો શું જ આશ્ચર્ય છે ? કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ બુદ્ધિતૈર્વ્યાકરણં ન જુજ્યતે, પિપાસિતૈઃ કાવ્યરસોન પીયતે ॥ ન ઠંદસા કેનચિદુદ્ધૃતં કુલં, હિરણ્યમત્યર્જય નિઃફલાઃક્રિયાઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—કોઈ વિદ્યાજિમાની માણસને કોઈ ઉદ્યોગી માણસે કહેલું છે કે, વ્યાકરણ જાણેલો મનુષ્ય જો ચૂંચ્યો હોય, તો તેણે કાંઈ વ્યાકરણનું ઝોજન થાતું નથી, તથા કાવ્યના અને સાહિત્યના ગ્રંથોના જાણનારા મનુષ્યથી કાંઈ કાવ્યરસનું પાન થાતું નથી, તેમજ વલી વેદ જાણેલા માણસનું કુટુંબ જો ચૂંચે મરતું હોય, તો તેણે કાંઈ તેમને વેદ સંજ લાવી ચૂંચ મટાડી શકાતી નથી. માટે હે સુઙ્ગ પુરુષ ! તું વિદ્યાનું અજિમાન મૂકી હિરણ્ય જે સુવર્ણ તેનું અત્યંત ઉપાર્જન કર. કારણ કે સુવર્ણવિના

पूर्वोक्त व्याकरणाध्ययन वगेरे सर्व क्रियांत निष्फल ठे. अर्थात् ते क्रिया कांइ उदरनिर्वाहमां काम आवती नथी. माटे ते पोताना उदरनिर्वाह माटे कांचननगर प्रत्ये चाव्या. त्यां चावतां चावतां रस्तामां कोइएक नगर थाव्युं, त्यां जोजन समय थइ जवार्थी ते गाममां जइ एक चाइये कंदोइने त्यांथी मालपुडा मिष्टान वगेरे वेचातुं लीधुं. लइने पाठो पोताना चाइ पासे आव्यो, अने पठी वेहु जण जमवा माटे उत्तम जलाशयवाला स्थानने शोधता शोधता चावता लाग्या. ज्यां थोडेक धूर जाय, त्यां तो ते गामनी नजीकमां एक मनोहर वन आव्युं, ते वनने जोइने वेहु चाइयो कहेवा लाग्या के, आपणे आ वनमां जइ जोजन करीये. पठी ते वनमां जइ जेवामां जोजन करवा वेठा, तेवामां बंध्य अने शंवर ग्लानिने प्राप्त थयां ठे गात्रो जेनां तथा मासोपवास करी पारणा माटे जात पाणी बहोरवा माटे तेज नगरमां जाता, वाचंयमोमां मुख्य एवा एक मुनिने दूरथी जोया. तेने जोइने हर्षे करी प्रफुल्लित थयां ठे गात्र जेनां, एवा ते बंध्य अने शंवर चिंतववा लाग्या के, अहो ! मरुदेशमां जेम मुरतरुनां दर्शन थाय, अने जिखारीना घरमां जेम निधाननां दर्शन थाय, तेम आपणने आवा जंगलमां मध्यान्हकाळे मनोहर एवा मुनिनां दर्शन थयां? एवी जावना जावनीने ते मुनिने पारणा माटे आदरथी आमंत्रण करी बोलाव्या. अने पठी तक्तिजावथी जे कंदोइने त्यांथी लावेळुं मालपूडा वगेरे अन्न हतुं, तेणे करी ते मुनिने पडिलाज्या. कतुं ठे के, वात्सल्यथी, योग्यपणाथी, परिज्ञानथी, आदर्यथी अने धर्मास्तिक्यथी. आ पांच गीतथी आपेळुं दान आपनार सांगनने अत्यंत फलदायक वाय ठे. हवे जे वयते मुनिने दान आप्युं, ते वखने ते दानने, वनने विषे यक्षतुं पूजन करवा माटे ते नगरना राजानीं कडिमुंदरी अने बुद्धिमुंदरी नामा वे कन्याउ आवीयां हती, तेणे दीतुं. ते जोइने अत्यंत दुर्घायमान थइ एवी ते कन्याउ बोलीयां के, हे पांचजने ! बाह, बाह ! तमोये ए दान जे दीधुं. ते योग्य पात्रनेज दीधुं ठे, नेथी तमोये तमाग मनुष्यजन्मनुं नाफलय करुं ठे. तथा ते दान आपी तमोये तमारा हाथने पण सुव्रज्जल्युक्त कन्या ठे, कारण के जे हाथे आ जंगलने विषे तमोये जंगम कदवनर समान मुनिने तक्तिजावथी अन्न बहोराव्युं ठे. बली हे पुण्यकारक ! आवा उत्तम दानथी तमारा

સર્વ પાપનો પ્રલય થઈ ગયો, તંથા તમોયે સ્વર્ગનાં સુખ પળ સંપાદન ક-
 સ્યાં. એ નિશ્ચે જાણજો. કારણ કે જે લક્ષ્મીથી સુપાત્રમાં દાન દેવાતું
 નથી, તે કદાચિત્ લક્ષ્મી ઘણી હોય, તોપણ શા કામની? આ પ્રમાણે
 તેનયે દીધેલા દાનની પ્રશંસા કરી બેહુ કન્યાઈ ઘેર ગઈયો. આવી રીતે
 શ્રદ્ધાથી દાન દેનારા તે વંધ્ય અને શંબરે તથા તે દાનને અનુમોદન કર
 નારી એવી તે બેહુ કન્યાઈયે દૃઢ એવું પુણ્ય ઉપાર્જન કર્યું. અર્થાત્ એ
 ચારે જણાયે પ્રૌઢ એવું પુણ્ય ઉપાર્જન કહ્યું. કહ્યું ઠે કે ॥ શ્લોક ॥ આનંદા
 શ્રુણિ રોમાંચો, બહુમાનઃ પ્રિયં વચઃ ॥ કિંચાનુમોદના પાત્ર, દાનઋણ
 પંચકમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—જે દાનને દેતી વચ્ચે પ્રથમ તો દાન દેનારની ચક્ષુ
 માં હર્ષે કરી તત્કાલ જલ ત્રણાઈ આવે. બીજું વલી દાન દેનાર માણસની
 દાન દેતી વચ્ચે સર્વ રોમરાજિ વિકશ્વર થાય. ત્રીજું દાન દેનાર, વહોરવા
 આવેલા મુનિને જોઈ, તે મુનિનું માન કરે કે, અહો મુનિરાજ! પધારો,
 પધારો. ચોથું દાન દેનાર મનુષ્ય, દાન આપીને વહોરવા આવેલા મુનિને
 અત્યંત મીઠાં વચન કહે કે, હે મુનિવર્ય! આ દાન લઈ આપે મારો મહોટો
 અનુગ્રહ કહ્યો, અને મને કૃતાર્થ કહ્યો. પાંચમું જે દાન દેતો હોય, તેની
 અનુમોદના કરે કે, અહો! ધન્ય ઠે તમને? જે આ પ્રકારે ઉત્તમ પાત્ર જોઈ
 દાન આપો ઠો? આ પાંચ વાનાં જે ઠે, તે દાનનાં ઋણ ઠે.

હવે તે વંધ્ય અને શંબર તે મહામુનિને દાન દઈ તે દાનની અનુમો-
 દના કરતા કરતા ત્યાંથી ચાલ્યા. તે અનુક્રમે પોતે જાવા ધારેલા કાંચન-
 પુરે આવ્યા તે ગામની વાહેર ઉદ્યાનમાં એક આમ્રવૃક્ષ હતો, તેની નીચે
 વિશ્રામ લેવા બેઠા. એવા સમયમાં તો તે નગરને વિષે તે ગામના રાજાનો
 પટ્ટહસ્તી મદ ચઢવાથી લૂટ્યો અને તેણે ગામમાં ઘણુંજ તોફાન કહ્યું,
 તેથી મહોટો કોલાહલ થઈ ગયો. તે કોલાહલના શબ્દને આમ્રવૃક્ષની
 નીચે બેઠેલા બેહુ જાણ્યોયે સાંજલ્યો, અને તે સાંજલીને તુરત તે બેહુ
 જાણ્યો વિચાર કરવા લાગ્યા કે, અરે! આ ગામમાં આવડો મહોટો
 કોલાહલ કેમ થાય ઠે? ચાલો આપણે જોઈયે. એમ વિચાર કરી તે
 બેહુ જણ તત્કાલ નગરમાં આવીને તે ગામના રાજાના રાજમહેલના
 દરવાજા પાસે ઉઠા રહ્યા, તેવામાં તો તે હાથી પળ કેટલાંક ધરોને

तथा हाटोने जांगनो, तोडतो, ज्यां ते वेहु जाइयो उजा ठे, त्यां आव्यो-
अने तुरत ते दरवाजो तोड्यो, त्वारे त्यां उजा रहेला लोको तो जलदी पो-
तानो जीव लइने जागी गया, परंतु ते वेहु जाइयो तो त्यांने त्यांज उजा
गया. हवे अत्यंत चिंतामां पडेला चंद्रराजाये खेद पामी गाममां पट्टह
वगडाव्यो के आ गाममां एवो कोइ शूरवीर ठे, जे आ मदोन्मत्त हस्तीने
वांधे ? ते सांचली बंध्य जे हतो, ते जलदी हाथीने बांधवा तैय्यार थ-
यो, अने पठी तेणे ते हाथीनी पासे जइ वरूपरिकर थइ, ते हाथीने जो-
रथी हाकव्यो. त्यां तो हाथी जे हतो, ते प्रथम मदमां तो आवेलोज ह
तो तेमां वली ज्यारे हाकव्यो, त्वारे तो महा क्रोधायमान थइ तेनी सामो
आव्यो, परंतु गजशिखाकुशल एवा ते बंध्ये शुक्तिये करी ते गजने आडो
अवलो खूब जमाडी घणोज खेद पमाडी वश करी लीधो. पठी जेम कोइ
साधारण माणस कोइ एक चोकडाने तेना स्थानकपर पकडी लावीने बांधे,
तेम तेणे ते हाथीने लावी आलानस्तंजमां बांध्यो. आवुं ते बंध्यनुं उत्तम
पराक्रम जोडने गामना रहेवासी सह कोइ लोको जय जय शब्द करवा ला-
ग्या. पठी ते महापराक्रमी एवा बंध्यने चंद्रराजाये तुरत मानपुरःसर पोता-
नी पासे बोलावी आनन उपर वेतारीने कहुं के, हे पराक्रमी पुरुष ! आ-
तारा पराक्रमने जांइने हुं अत्यंत खुशी थयो तुं. माटे हाल तारे जेवुं जो-
इये, तेवुं वरदान माग्य. त्वारे राजाने प्रणाम करी ते बंध्य बांद्यो के, हे
महाराज ! आपनां जे मने दर्शन थयां तेज, महोदो लाज थयो ? वली
आप जेवा राजानी अम जेवा लोकोने जो सेवा करवी. तेज परम वरदान
ठे. ते सांचली मुनिने आपेखा दानना प्रजावधी राजाये ते वेहुने एनी
इछावी पण वधारे पगार आपी संवक करी पोतानी पासे राख्या. एवी रीते
चिरकास सुख जोगवीने ते वेहु, कासधर्मने प्राप्त थइ युगलीया देव थइने
अवतग्या. अने ते दाननुं अनुमोदन करतारी एवी जे कन्याउं हनी ते
आ लोकांना सुख जोगवी मरण पामी तेज केंद्रने विधे ते वेहु युगलीया
पुरुषनी रीते थइने अवतरी. त्यां पण ते चारे जण कुण्हेत्र संवपियां जे
दशां दग कटपट्टको सुख आपे, एदशां मुन्याने तया जेमां राग हेप नथी
मथा अहमिदपणानीं मरग्यां सुत्तोने एक देश उल्ल प्रण पड्योपमना आशु-
प्य पर्यंत जोगव्यां. एतारी कास करी ते चारे जण मनुष्यनां न आगस्त

સૌધર્મ દેવલોકને વિષે અવતર્યાં. કારણ કે પૂર્વજન્મમાં તેડયે એક દેશ જાણું ત્રણ પદ્યોપમનું આયુષ્ય જોગવ્યું હતું. હવે ત્યાં સૌધર્મદેવલોકમાં જન એવા દેવાયુષ્યને પૂરું જોગવી ત્યાંથી આવી, પુંદ્રપુરને વિષે મહામલ્લ રાજાની વિલાસવતી સ્ત્રીને વિષે તમો બેહુ, પુત્રપણે અવતર્યા બો, અને તમારા પૂર્વજન્મની જે સ્ત્રીયો હતી, તેમાંથી એક સ્ત્રી તો પદ્મલક્ષ્મી પુરને વિષે મહાસેન નામા રાજાની સુલક્ષ્મણા નામે પુત્રીપણે ઉત્પન્ન થઈ. અને બીજી સ્ત્રી જે હતી, તે વિજયનામા નગરને વિષે પદ્મરથ નામા રાજાની લક્ષ્મણા એ નામે પુત્રી થઈ અવતરી છે.

હવે પ્રથમ મહાસેન રાજાની સુલક્ષ્મણા નામા જે કન્યા હતી, તે જાટ લોકોના મુખથી તમારા ગુણગણનું વર્ણન સાંજલી તમારામાંજ આસક્ત થઈ, અને તેથી તે કન્યાના પિતા મહાસેને તમારી સાથેજ તેનો સંબંધ કહ્યો. અને બીજી પદ્મરથ રાજાની લક્ષ્મણા કન્યા જે હતી, તે પણ જાટના મુખથી તમારા જાણ શતબલ રાજાના ગુણગણનું વર્ણન સાંજલી તેમાંજ આસક્ત થઈ. તેથી તેના પિતાએ તેનો સંબંધ શતબલ રાજા સાથે કહ્યો.

તમો અત્યંત પરોપકારી હોવાથી કોઈએક સિદ્ધપુત્ર એવા શ્રીગુપ્તે આવી તમારી પ્રાર્થના કરીને કહ્યું કે, હે રાજન્! તમો જો મારા ઉત્તરસાધક થાવ, તો મારે એક વિદ્યા સાધવી છે. કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ મિત્રાણિ તાનિ વિધુરેષુ જવંતિ યાનિ, તે પંક્તિ જગતિ ચે પુરુષાંતરજ્ઞાઃ ॥ ત્યાગી સ યઃ કૃષધનોપિ હિ સંવિજ્ઞાગી, કાર્ય વિના જવતિ યઃ સ પરોપકારી ॥ ૧ ॥ જ્યેષ્ઠઃ પુમર્થેષુ સદૈવ ધર્મો, ધર્મે પ્રકૃષ્ટશ્ચ પરોપકારઃ ॥ કરોતિ યશ્ચૈનમનં તતેજસા, સધર્મકર્મણ્યખિલેઽધિકારી ॥ ૨ ॥ અર્થઃ—મિત્ર તેને કહેવો કે જ્યારે પોતાનો મિત્ર દુઃખમાં આવે ત્યારે તેના દુઃખમાં જાગ લે. પંક્તિ તેને કહેવો કે જે જગતમાં પુરુષના હૃદયમાં રહેલા અગ્નિપ્રાયને જાણી શકે. દાનશૂર તેને કહેવો કે જેની પાસે ધન નથી તોપણ દાન દીધાજ કરે. અને પરોપકારી તેને કહેવો કે જે પોતાના સ્વાર્થ વિના પણ પારકો ઉપકાર કરે ॥ ૧ ॥ અને સર્વ પુરુષાર્થમાં ઉત્તમ પુરુષાર્થ જે જૈનધર્મ પામવો, તેજ છે. તે ધર્મને વિષે કોઈપણ જીવનો ઉપકાર કરવો, તે ઉત્તમ છે. તે માટે નથી થાતો પરાક્રમનો નાશ જેનો એવો જે પુરુષ, પરોપકારને કરે છે, તે પુરુષ, અખિલ ધર્મકર્મને વિષે અધિકારી થાય છે ॥ ૨ ॥ આ પ્રકારનાં

यवन श्री गुप्तसिद्धां सांजली तमोये नेनुं साहाय्य करनुं कबूल कसुं. प-
री ने श्रीगुप्तसिद्ध, विद्यासाधननी सर्व सामग्रीने ग्रहण करी काखिचतु
दर्शने दिवसे तमोने साथे लडने एक स्मशानमां गयो, अने त्यां जइ एक
मंरुल वनावी त्यां मंत्र साधवा वेठां. त्यां तमे जे हता, ते हाथमां तरवार
लडने उता रया. एवामां तो मोहोटी माहोथी कराख ठे मुख जेनुं, विज
लीना प्रकाश समान लाख नेत्रवालो, कृत्तिका, तरवार, खड्ग, मनुष्यनी तुंव
ली, जेणे हाथमां लीधां ठे, महोटा उदरवालो, काजजना पर्वत समान
श्यामरंगवालो, जेणे माणसना मुंडकानी माला पडेरी ठे, एवो एक पिशाच
आव्यो. तेणे आवीने मंत्र साधवा वेठेला ते श्रीगुप्तने केशे पकडी खेंचवा
मांडयो. ते केश पकडी खेंचता एवा ते पिशाचने जोडने तमो तेनी सामा
दोड्या, त्यां ते पिशाच तेने लडने जाग्यो, पठी आगल पिशाच अने पठ-
चाडे तमे, एम वेहु जग झांडवा लाग्या. एवी रीते दोडतां दोडतां महावन
मां आव्या. त्यां तो सवार पडी गइ, तेथी ते पिशाच पोताना स्थानप्रत्ये
चाड्यो गयो. ज्यां थोडी वार जुवो, त्यां तो तमे पिशाचने के श्रीगुप्तने
कोइ पण ठेकाणे दीना नहिं, त्यां तमो चोतरफ जोवा लाग्या, अने तम
जोतां जोतां कंठलेक दूर गया. परंतु त्यां पण तमने श्रीगुप्त के पिशाच
कोइ मळ्युं नहिं. त्यां तमो मनमां अत्यंत खेद पामी विचारवा लाग्या के,
अरे! ए पिशाच अने श्रीगुप्त, वेहु कयां जता रया दशे? ज्यां एम वि-
चार करे ठां, त्यां तो तमे त्यांथी जग दूर. विलाप करीने रुदन करनी
कोइएक कन्याने शब्द सांजव्यो, तेथी शब्दानुसारं ते कन्या ज्यां रुदन
करती होती त्यां गया. त्यां तमे एक दोंगडायी गलामां फांसो नांखी, ते
दोंगडाने एक महोटा वडनी माळे बांधीने मग्वा तैय्यार थयेली एक क-
न्याने जांइ. तथा वली हे दिवपाखो! तथा हे वनदेवीयो! माग पिताये
तो मने श्रीवलराजाने वाग्दानची आपेक्षीज हनी. परंतु माग मंदता-
ग्यने स्त्रीधे नेनाथी मास पाणिग्रहण थयुं नहिं. तेथी दये हें गलाफांसो
ग्याइ नरवा झुं तुं. तो दये आंदिची मरण पामी जे कोइ ठेकाणे हें अव-
तार लहुं. त्यां पण मागे ते श्रीवलराजाज न्यानी याजो. अने दये ने नरमां
श्रीवलराजाने माग पामी आतामां हाडनी पंगे दिस घरा दंगो नहिं.

એજ હું આપ દેવતાનની પાસે વારંવાર પ્રાર્થના કરી માગું તું. એમ કહીને તે સ્ત્રી, જેનો ગલામાં ફાંસો નાંખેલો છે તે દોરડે ટીંગાડ ગઈ, ત્યાં તો તે સ્ત્રીનાં કહેલાં વચનમાં 'બીજા પણ જન્મમાં શ્રીવલ્લરાજાજ મારો સ્વામી થાજો' તે વચન આવ્યું, તે સાંજલી શંકા પામેલા એવા તમોયે તૂર્ણતાથી ત્યાં આવી તે ગલામાંસાના દોરડાને ઠરીથી ઝટ કાપી નાંખ્યું, અને તમારા વચ્ચાંજલ-થી તેને પવન નાંખી સાવધાન કરી. ત્યારે તે કન્યાયે પોતાની ચક્ષુ ડઘાડી ને જોયું, ત્યાં તો તેણે તમને દીઠા, ત્યારે તેણે પોતામાં સ્ત્રીત્વ હોવાથી લ-જ્ઞા પામી પોતાના ડંઢવાના વસ્ત્રથી ડઘાડાં ઘડી ગયેલાં સર્વ અંગ ઢાંકી દીધાં. અને તે કહેવા લાગી કે, અહો! મરણ તો સર્વ સાધારણ છે, પરંતુ તેમાં પણ અજાગણી એવી હું તે મને આવા વિકટવનમાં આવા ઉત્તમ પુરુષનો, સમાગમ ક્યાંથી થયો? ત્યારે તો તમો તેનું આશ્વાસન કરી કહેવા લાગ્ય કે, હે મુગ્ધે! તુને એવું શું દુઃખ છે? કે જે દુઃખથી તું ગલામાંસો યાદ મ-રવા ઇચ્છે છે? તે વચન સાંજલી કન્યાયે વિચાર કર્યો કે, અહો! આ જાગ્ય શાલી પુરુષના મુખદર્શનથી તથા તેમના વચન શ્રવણથી, મારું મન અત્યંત સંતુષ્ટ થઈ જાય છે. તથા મારી દૃષ્ટિ પણ અનિવાર્ય રીતે તે પુરુષ સામીજ વારંવાર દોડે છે. વલી આ પુરુષના સ્પર્શથી મારું આખું શરીર રોમાંચિત થઈ ગયું છે, તેથી મુને એમ લાગે છે કે, આ મારો પતિ શ્રીવલ તો નહિં હોય? પ-રંતુ તે હોય નહિં. કારણ કે તે પુરુષનું આંહિં આવડું સંજ્ઞે નહિં? વલી વિ-ચાર કરે છે કે, કર્મનું વિચિત્રપણું છે, માટે આવે પણ લરા? તે માટે હું આ પુરુષને મારી સર્વ વાવત કહી તો આપું, જેથી મારું ધારેલું જે તત્ત્વ છે, તે પો-તાની મેલે સમજાઈ આવશે. એમ વિચાર કરી તે સુલક્ષ્ણાકન્યા ગજદ કંઠ-થી કહેવા લાગી કે, હે સત્પુરુષ! પોતાના મુખથીજ પોતાની વાત કરવી તે યોગ્ય નથી, તો પણ આપ માનનીય થો, તેથી હું માહારું જે વૃત્તાત કહું, તે સાં-જલો. પદ્મલંક નામા નગરને વિષે મહાસેનરાજા નામા એક રાજા છે, તેની પદ્મા નામા સ્ત્રી છે. તેની હું સુલક્ષ્ણાગ્રિધ કન્યા હું. હવે પુંદ્રપુરના રાજાના શ્રીવલ કુમાર નામા પુત્રના ગુણગણો મેં જાટના મુખથી સાંજલ્યા હતા. તેથી મારી તેને વરવાની ઇચ્છા થઈ. ત્યારે મારા પિતાયે મારા અગ્નિપ્રાયથી તે શ્રીવલ સાથેજ મારો સંબંધ કરેલો છે, તેથી હું માહારા વિવાહ કાલની વાટ જોઈ બેઠી હતી. હવે એક દિવસ હું યદ્યાનને વિષે ક્રીડા કરવા ગઈ હતી, ત્યાં મારું

स्वल्प जोइ मोहित थयेला कोइएक विद्याधरे मारुं हरण करुं. अने ते पावो मने अहिं घोर वनमांज मूर्कीने अपराजिता नामा विद्या साधवाने गयो ठे. अने ते गया पठी हे जड ! में विचारयुं जे मारे तो श्रीवल कुमार शिवाय बीजा कोइ पण साथे धरवुंज नथी, अने ते विद्याधर मुने लइ ग-या विना रहे नेमज नथी, माटे ते विद्याधरना लइ जवा पहेलांज हुं जो गलाफांसो खाइ मरण पावुं, तो मने सर्व दुःखज मट्टी जाय ? वली मारुं अवलानुं तो मरवुं एज बल ठे ? एम विचार करी में गलामां फांसो नांखी मरवुं धार्युं हुतुं, तेथी वली फांसो बांधीने दोरडे लटकी पण हुती, तेवा मां आपे आवी ते दोरहुं चाकुरी कापी नाख्युं. माटे हे दयालो ! आप मने ठोडी द्यो, के जेथी हुं मारुं धारवुं काम पार पावुं ? कारण के सख्या वि-ना मारो ते विद्याधरना दायमांथी लुटको थाय एम नथी. आवां वचन सांजली तमोये विचारयुं जे आ कन्या जो मने, माहारां कहेलां नाम ठाम थी जाणशे, तो मरती जरूर बंध घाशे. अने आ कन्याना कहेवा उपरथी पण एमज जणाय ठे, के जेनी साथे मारो संबंध कयों ठे. तेज आ कन्या ठे ? एम विचार करी तमोये तमारुं सर्व वृत्तांत कहि थाप्युं, तेथी ते सु-लक्ष्मणा कन्याये जाण्युं जे आ श्रीवलराजाज ठे. एम जाणीने मनमां अ-त्यंत खुशी थइ, जरा लजवाइ जइ. ते चिंतवया लागी के, अरे ! आवा विकटवनमां आ अनिकामलशरीरवाला राजा ते केम आन्या हशे ? एम चिंतवी सधुर शब्दथी पूतया लागी के, हे दयालो ! मने जीवितदान दे-नारा एवा आप आर्यपुत्रने कुशल तो ठे ? वली हे प्रिये ! आवा घोर वन ने विषे देवतुल्य एवा आप उत्तम पुनपने शा कारणथी ब्रमण करवुं पड़्युं ठे ? ने सांजली तमो बोल्या के, हे मृगशावाहि ! आवा जयंकर वनमां मारी ब्रमणप्रमुख जे लीला थइ ठे, ने केवल तमारा पुण्ययोगज थइ होय, एम लागे ठे. कारण के नेम जो न थई हुन, तो जरूर तमो मरणशरण थइ जान. एम कहीने पानानुं वनमां आववानुं जे कारण द्युं ते कही थाप्युं. आ प्रमाणे घट्ट जण परस्पर पानपानानी वार्ताउये करी अत्यंत आहाद-पाम्यां. तेवानी तो जेने केशथी मेंची पिशाच लइ गयो हुतो, ने निरुजो पृथ्वीपुत्र आन्यो. नेने जोइ दृष्टिंत थयेला तमो कहेवा लाग्या के, हे मित्र ! तमे तो आन्या, पण तमोने केशनी पकडी मेंनी जनारो पिशाच द्यो

गयो ? अने ते दुष्टना हाथथी तमो केवी रीते बूझ्या ? ते सांजली श्रीगुप्त घोड्यो के, हे मित्र ! तमे मने केश पकडी खेंची लइ जतां जे दीगो, ते सर्व ते पिशाचनुं ऐंद्रजालिक हतुं. वस्तुतः ते कांहीज न हतुं. अने तेमने तेवुं शामाटे देखाडयुं ? तो के ते पिशाचने, आ कन्याना भेलाप कराववा तमोने आंहिं लाववा हता, ते माटे ते देखाडयुं. कारण के जो ते पिशाच एम न करे, तो तमो आंहिं आवो पण नहिं ? वली मारो तो ते पिशाचे स्पर्श पण कस्यो नथी. तेम में मारी विद्या पण तमारा प्रतापथी साधी लीधी ठे. अने हे मित्र ! मारो तमारी पर अत्यंत स्नेह ठे, तेम ठतां पाठा तमोने में क्यांइ दीठा नहिं, त्वारे मनमां दुःखी थइ तमने शोधतो शोधतो हुं आंहिं आव्यो. अने आ में जे तमने हाल कखुं के, ए पिशाचे जे इंद्रजाल विद्या देखाडी ते आ कन्याने वरवा माटेज देखाडी ठे. ते में निमित्तना यो गबलथी कहेलुं ठे. कारण के हुं निमित्तशास्त्र जणेलो हुं. अने हे वयस्य ! हवे तमे गंधर्वविवाहथी आ कन्यानुं जलदी पाणिग्रहण करो. केम के हा लनो समय घणोज सुंदर, लग्ननोज ठे. आवी रीते पोताना मतने अनुसर ती तेनी बात सांजली अत्यंत मनमां खुशी थइने तमोथे तूर्णताथी ते कन्यानुं गांधर्वविवाहथी पाणिग्रहण कखुं. पढी ते श्रीगुप्तनी पट्टविद्याथे करी तमो त्रणे जण पुंदूपुरने विषे आव्यां.

हवे तमारो शतवल नामा जे लघु जाइ हतो, तेणे तमो बाहार गयेला होवाथी तमोने घणा दिवसपर्यंत दीठा नहिं, त्वारे तेणे विचारयुं जे मारा जाइ श्रीधल, केटलाएक दिवसोथी देखाता नथी, ते क्यां गया हशे ? माटे चाल हुं तेनी शोध करुं ? एम विचारी मोहोहुं सैन्य लइने, ते तमने शोधवा माटे चाड्यो. ते चालतां चालतां महाटवीने विषे आव्यो. त्यां तेणे एक तापसी स्त्रीयो नो आश्रम दीगो, त्यां तो ते आश्रममां रहेली सर्वतापसी स्त्रीयो शोकाक्रांत थयेलीयो दीठीयो, एटवे त्यां रहेली सर्व तापसी स्त्रीयो पोतानी तप प्रमुख क्रिया करतीयो नथी, अने रुदनज कस्या करे ठे. ते जोइने शतवलराजा पृथवा लाग्यो के ॥ गाथा ॥ रसे कयवासाणं, तोडिय धण सयण नेह पासाणं ॥ साहू य जयवईउं, किं सोय निबंधणं तुम्हं ॥ १ ॥ अर्थः—अरण्यमां निवास करनारी अने त्रोडी नांख्यो ठे धन, अने स्वजनना स्नेहनो पाश जेणे अने जयवर्जित एवी आप तापसीयोनुं

आहुं शोक थवानुं कारण शुं ठे? ए वचन सांजली तापसीयो बोलीयो के हे सुंदर! अमारे जे कांइ शोक थवानुं कारण वन्युं ठे, ते सांजलो.

जयपुरनो पति एक पद्मरथनामा राजा ठे, तेनी लक्ष्मीसमान रूपवाली एक लक्ष्मणा नामे कन्या ठे, ते गतरात्रे तेना पिताना मंत्री तथा सैन्य सहित आहिं आवी उतरी हती, ते शामाटे उतरी हती? तो के ते कन्या पुंद्रपुरना शतवलनामा युवराजनेज परणवासां उत्सुक हती, तेथी पद्मरथराजाये ते कन्याने शतवलनी साथे परणावा माटे पोताना मंत्री तथा सैन्यसहित मोकली हती. पठी तेने पुंद्रपुर जातां आहिं रात पढी गइ, तेथी ते आहिंज रात रही हती. हवे प्रथम ते कन्यानी मागणी किरात देशाधिप मयनना पुत्र कुंजरे करी हती, परंतु ते कन्यानी ते कुंजर साथे परणवानी इछा न होवाथी तेना पिता पद्मरथे कुंजरने आपी नहिं, तेथी अत्यंत सामर्प घवेळा कुंजर, ते कन्याने हरण करी लइ जवा माटे अवकाश जोइ फत्वाज करतो हतो. तेवामां ते कुंजरे कोइना मुखयी सांजल्युं के, 'जेनुं तुं हरण करवाने इछे ठे. ते कन्याने पुंद्रपुरना युवराज शतवलनी साथे परणावा माटे तेना पिताये पुंद्रपुर जावा मोकलेली ठे, ते दाल प्रथम मुकामे तापसीलीयोना आश्रममां आजनी रात रहेली ठे, माटे जो तारे तेनुं हरण करवुं होय, तो दाल आय एम ठे. ते सांजली कुंजर, शीघ्रतार्थी आवी अमो सधे जेम जोइये, तेम ते कन्याने गतरात्रि ये यत्नाकार्यी हरण करी लइ गयो ठे, तेथी अमने शोक घाय ठे, के ते विचारी कन्या त्यां जरूर मरण पावशे. कारण के ते कन्या जो शतवलने परणे तोज जीये एम ठे. नहिं तो ते जरूर मरण पाव्हे एम ठे. माटे अमोने अत्यंत शोक घाय ठे. आवां वचन ते तापसीयोनां सांजली जेम सलगता अग्रिमां पूत होमे, ने ते अग्नि प्रवृद्धित घाय, तेम ते शतवल राजा अत्यंत क्रोधांध चइ तत्काल त्यांचीं घाहयो. कारण के प्राणप्रिया एवी पोतानी मीना हरणने मानो पुरुष, कोइ दिवस सहन करी शकता नथी ॥ यतः ॥ विश्वानरः कर्मवर्ष, मृगेंद्रः आपदां हरन् ॥ कृत्रियश्च परं दोषः, न नहंते कदाचन ॥ १ ॥ विद्यातीर्थे विनयमतयः साधरः सत्पतीर्थे, सल्लामीर्थे कुलपुवनयो योगिनोद्धानतीर्थे ॥ गंगातीर्थे शिगतयसो दानतीर्थे पदस्थाः, भासतीर्थे पराधिपतयः कश्मलं छाजयंति ॥ १ ॥ अर्थः—

અગ્નિ, કરસ્પર્શને સિંહ, વીજા વનચરના શબ્દને ક્ષત્રિય, પારકા ક્ષેત્રને
 કોષ્પણ દિવસ સહન કરી શકતા નથી ॥ ૧ ॥ વલી વિદ્યા રૂપતીર્થને
 વિષે નિર્મલબુદ્ધિવાલાનું, સત્યરૂપતીર્થને વિષે સાધુપુરુષો, લક્ષ્મીરૂપ તીર્થ
 ને વિષે કુલવતી સ્ત્રીઓ, જ્ઞાનરૂપતીર્થને વિષે યોગી પુરુષો, ગંગાતીર્થને વિષે
 શુદ્ધાવસ્થાવાલા જનો, દાનરૂપ તીર્થને વિષે ગૃહસ્થજનો, ધારાતીર્થ જે
 ક્ષિપ્રારોની ધારા, તેને વિષે મરણ પામીને જૂપતિયો, પોત પોતાના કલ્મ
 મનું ક્ષાલન કરે છે ॥ ૨ ॥ હવે તે શતવલ રાજા તુરત જે રસ્તે તે ગયો
 હતો, તે રસ્તામાં તેનાં પહેલાં પગલાંને અનુસારે ચાલ્યો ગયો, ત્યાં કન્યા
 નું હરણ કરી ચાલ્યા જતા તે કુંજરને માર્ગમાં સિંહની પેઠે મલ્યો. અને તેને
 મહોટો પડકારો કરી કહ્યું કે, હે પાપી ! તેં આ કન્યાનું હરણ કહ્યું છે,
 પણ તેનાં ફલ હું તુને હાલ આપું તું, તે લે, ચાલ્ય. એમ કહીને તેની
 સાથે મહોટું ચુરુ કરી તેનો પરાજય કરી તે લક્ષ્મણા કન્યાને લઈ પાઠો
 વલ્યો. તેવામાં તમને તથા તમારી સ્ત્રી સુલક્ષ્મણને પુંદ્રપુરમાં મૂકી આકા
 શમાં ઘેર જાતા એવા શ્રીગુપ્તસિદ્ધે લક્ષ્મણા કન્યાસહિત આવતા શત-
 વલને દીધો. ત્યારે તે શ્રીગુપ્ત તેની આગલ ગયો, જઈને તેણે તે શતવલના
 કહેલા સર્વ સમાચાર સાંજલ્યા. ને પઠી જેનો તે શોધકરવા નિકલ્યો હતો,
 તે તમારા સુલક્ષ્મણને પરણીને ઘેર આવવા વગેરેના સર્વ સમાચાર સાંજ-
 લ્યા. હવે તે શતવલ પોતાના લગ્ન થવાથી પ્રથમ ખુશી તો હતોજ, તેમાં
 વલી તમારા આવવાના તથા પરણવાના સમાચાર સાંજલી વમણો ખુશી
 થયો. અને પઠી તે શ્રીગુપ્તને નમસ્કાર કરી સ્ત્રીસહિત પુંદ્રપુરને વિષે આ
 લ્યો. ત્યાં આવી શુભ મુહૂર્તે અદ્ભુત એવા આનંદને આપનારી એવી તે લ-
 ક્ષ્મણાનું પોતે પાણિગ્રહણ કર્યું. ત્યાર પઠી હે શ્રીવલ ! અનુક્રમે તમો સ્ત્રી
 પુરુષ રાજ્યાસનનાં અધિકારી થયાં, અને તે શતવલ તથા તેની સ્ત્રી યુવ-
 રાજપદને પ્રાપ્ત થયાં. આવી રીતે તમો તથા તમારો જાણે પૂર્વજન્મમાં મુનિ
 ને દાન દેવાથી રાજ્યને પ્રાપ્ત થયાં હો, અને તમારી તથા તમારા જાણની
 સ્ત્રી તે દાનના અનુમોદનથી રાજ્યસુખને પ્રાપ્ત થયેલીઓ છે. માટે હે શ્રી-
 વલ ! આ પ્રકારે તમારા પૂર્વવર્તી તમારા વેદુ પુત્રોના તથા તમારા ચારે
 જણના પૂર્વજનોનો સંબંધ મેં સવિસ્તર કહ્યો.

આ પ્રકારની શુદ્ધ એવી મુનિની દેશના સાંજલી તુરત તે ચારે જણને

जातिस्मरणज्ञान उत्पन्न थयुं. तेथी ने कहेवा लाग्यां के. हे जगवन ! आपे जे कनुं ठे, तेज प्रमाणे पुर्वे अमार वृत्तांत वनेलुं ठे, तेमां जरा पण असत्य नथी. एम कहीने ने, मुनिना ज्ञाननी प्रशंसा करवा लाग्यां के, अहो ! आ केयुं आपनुं केवलज्ञान ठे, के अमार पूर्वजवोमां जे वृत्तांत वन्युं हतुं, ते सर्व आपे हस्तामलकर्ता पठे दृष्टिगोचर जेवुं कही आप्युं. परंतु हे विज्ञो ! ते आपना कहेला अमारा वृत्तांतमां एक पृथवानुं ठे के, आपे जे कनुं जे “आ मारी सुलक्षणांनामा श्री उद्धाह यया पहेलां ज्यां उद्यानमां क्रीडा करती हती, त्यां कोइएक विद्याधर तेनुं हरण कयुं, अने ते विद्याधर आ सुलक्ष्माणने उजड वनमां मूकी विद्या साधवा गयो.” तो हे माहाराज ! ते मंत्र साधवा गयेला विद्याधरनुं पठीं शुं वन्युं ? ते कृपा करी कहो. ते सांजली मुनिवर्य बोल्या के, हे श्रीवल ! ए विद्याधर सुलक्ष्माणने उजड वनमां मूकी मंत्र साधवा गयो, ते त्यां जड जेवामां मंत्र साधवा वेगो, तेवामां तो ते वीचारानुं मंत्र साधनमां कांश्क उठुं वधु ज्ञान होवारी तेने देवीये ठाव्यो, तेथी ते विद्याधर, उन्मादे करी पीडातो थकां मतिचंशने प्राप्त थयो. पठीं जूय, लुपा, टाढ, तडको, तेणे करी दुःखित थयो थको घणोका काल वनमां जमण करतो करतो कांपिल्यपुरने विषे आव्यो. त्यां अठ्ठावीश मा. द्वाखविधयुक्त एवा श्रीहरिपण नामा मुनिने दांठा. तेने जोतांज ते मुनिना तपोवसना प्रज्ञावथी एक द्वाणमां तेनुं चित्तव्रम वगेरे सर्व दुःख जे हतुं ते नाश पामी नयुं. त्यारे ते विचार करवा लाग्यो के, अहो ! आ मुनिना प्रज्ञाव थकी हें देवीथ वरेला ठखरूप उपलवथी तुटो थयो ? एम विचारीने परमप्रीतिथी ने मुनिने प्रणाम करी त्यां धर्मश्रवण करवा माटे वेगो. अने कहेवा लाग्यो के, हे जगवन ! मुने धर्मनुं वयार्थ स्वरूप कहो. ते सांतली दयाक्षु एवां मुनि, धर्मोपदेश देवा लाग्या के, हे विद्याधर ! जे जीव, ज्यांनुधी जिनादिते धर्मने श्रंगीकार करतो नथी, त्यांनुधी ते जीवने दुर्गति नया गेग. यांक प्रमुख लाग्यां गेगे दुःख आव्या करे ठे. अने ते जिनांक धर्मने जांचे करी स्वीकार करतारा प्राणीने तो न्यां जे ठे. ते तो जाण पोयाना पयला प्रमाणमांज आव्युं होय नहि ? एम याच ठे. नया तेने मांडमूख पण जाणे समीपमां आवीने रणुं होय नहि ? एम याच ठे. अने तेने कल्याण तो दुर्जेत ज नथी. ते माटे हे जग ! जो नुं परमात्ममुखांने पामवा छुतां हो. तो आ

અગ્નિ, કરસ્પર્શને સિંહ, વીજા વનચરના શબ્દને દ્વત્રિય, પારકા દેમને કોઈપણ દિવસ સહન કરી શકતા નથી ॥ ૧ ॥ વલી વિદ્યા રૂપતીર્થને વિષે નિર્મલબુદ્ધિવાલાનું, સત્યરૂપતીર્થને વિષે સાધુપુરુષો, લજ્જારૂપ તીર્થને વિષે કુલવતી સ્ત્રીઓ, જ્ઞાનરૂપતીર્થને વિષે યોગી પુરુષો, ગંગાતીર્થને વિષે ઘડાવસ્થાવાલા જનો, દાનરૂપ તીર્થને વિષે ગૃહસ્થજનો, ધારાતીર્થ જે દ્વિતિયારોની ધારા, તેને વિષે મરણ પામીને ચૂપતિયો, પોત પોતાના કદમ ષનું ફાલન કરે છે ॥ ૨ ॥ હવે તે શતવલ રાજા તુરત જે રસ્તે તે ગયો હતો, તે રસ્તામાં તેનાં પડેલાં પગલાંને અનુસારે ચાલ્યો ગયો, ત્યાં કન્યાનું હરણ કરી ચાલ્યા જતા તે કુંજરને માર્ગમાં સિંહની પેઠે મળ્યો. અને તેને મહોટો પડકારો કરી કહ્યું કે, હે પાપી ! તેં આ કન્યાનું હરણ કયું છે, પણ તેનાં ફલ હું તુને હાલ આપું તું, તે લે, ચાલ્ય. એમ કહીને તેની સાથે મહોટું યુદ્ધ કરી તેનો પરાજય કરી તે લક્ષ્મણા કન્યાને લઈ પાઠે વળ્યો. તેવામાં તમને તથા તમારી સ્ત્રી સુલક્ષ્મણને પુંદ્રપુરમાં મૂકી આકાશમાં ઘેર જાતા એવા શ્રીગુપ્તસિદ્ધે લક્ષ્મણા કન્યાસહિત આવતા શતવલને દીઠો. ત્યારે તે શ્રીગુપ્ત તેની આગલ ગયો, જઈને તેણે તે શતવલનાં કહેલાં સર્વ સમાચાર સાંજલ્યા. ને પઠી જેનો તે શોધકરવા નિકલ્યો હતો, તે તમારા સુલક્ષ્મણને પરણીને ઘેર આવવા વગેરેના સર્વ સમાચાર સાંજલ્યા. હવે તે શતવલ પોતાના લગ્ન થવાથી પ્રથમ ખુશી તો હતોજ, તેમાં વલી તમારા આવવાના તથા પરણવાના સમાચાર સાંજલી વમણો ખુશી થયો. અને પઠી તે શ્રીગુપ્તને નમસ્કાર કરી સ્ત્રીસહિત પુંદ્રપુરને વિષે આવ્યો. ત્યાં આવી શુદ્ધ મુહૂર્તે અદ્ભુત એવા આનંદને આપનારી એવી તે લક્ષ્મણાનું પોતે પાણિગ્રહણ કર્યું. ત્યાર પઠી હે શ્રીવલ ! અનુક્રમે તમો સ્ત્રી પુરુષ રાજ્યાસનનાં અધિકારી થયાં, અને તે શતવલ તથા તેની સ્ત્રી યુવરાજપદને પાત્ર થયાં. આવી રીતે તમો તથા તમારો જાણ પૂર્વજન્મમાં મુનિને દાન દેવાથી રાજ્યને પ્રાપ્ત થયા ઠો, અને તમારી તથા તમારા જાણની સ્ત્રી તે દાનના અનુમોદનથી રાજ્યસુખને પ્રાપ્ત થયેલીઓ છે. માટે હે શ્રીવલ ! આ પ્રકારે તમારા પૂર્વવાચી તમારા વેહુ પુત્રોના તથા તમારા ચારે જણના પૂર્વજનોનો સંબંધ મેં સવિસ્તર કહ્યો.

આ પ્રકારની શુદ્ધ એવી મુનિની દેશના સાંજલી તુરત તે ચારે જણને

जानिस्मरणज्ञान उत्पन्न वयुं. तेथी ते कहेवा लाग्यां के. हे जगवन ! आपे जे कयुं ठे, तेज प्रमाणे पूर्वे अमार वृत्तांत वनेलुं ठे, तेमां जरा पण असत्य नथी. एम कहीने ते, मुनिना ज्ञाननी प्रशंसा करवा लाग्यां के, अहो ! आ केवुं आपनुं केवलज्ञान ठे. के अमार पूर्वजवोमां जे वृत्तांत वयुं हतुं, ते सर्व आपे हस्तामलकनी पेठे दृष्टिगोचर जेवुं कही आप्युं. परंतु हे विनो ! ते आपना कहेला अमारा वृत्तांतमां एक पुत्रवानुं ठे के, आपे जे कयुं जे “आ मागी सुलक्ष्मणानामा स्त्री उछाह थया पदंलां ज्यारे उद्यानमां फ्रीडा करती हती, त्यां कोडएक विद्याधर तेनुं हरण कयुं. अने ते विद्याधर आ सुलक्ष्मणाने उजड वनमां मृकी विद्या साधवा गयो.” तो हे साद्वाराज ! तें मंत्र साधवा गयेला विद्याधरनुं पठी शुं वयुं ? ते कृपा करी कहो. ते सांज स्त्री मुनिवर्य बोढ्या के, हे श्रीवल ! ए विद्याधर सुलक्ष्मणाने उजड वनमां मृकी मंत्र साधवा गयो, ते त्यां जड जेवामां मंत्र साधवा वेठो, तेवामां तो ते वीचागनुं मंत्र साधनमां कांडक उठुं वधु ज्ञान दांवायी तेने देखीये ठाव्यो, तेथी ते विद्याधर, उन्मादे करी पीडातो थको मतिभ्रंशने प्राप्त थयो. पर्वी जूख, तुपा, टाढ, तडको, तेंणे करी दुःखिन थयो थको घणोक काज वनमां त्रमण करतो करतो कांपिद्वयपुरने विपे आव्यो. त्यां अठ्ठावीश मां द्वाखविधयुक्त एवा श्रीहरिपेण नामा मुनिने दोगा. तेने जोतांज ते मुनिना नपोवळना प्रजावर्था एक क्षणमां तेनुं चित्तव्रम वगेरे सर्व दुःख जे हतुं ते नाश पार्सी गयुं. त्यारे ते विचार करवा लाग्यां के, अहो ! आ मुनिना प्रजावर्था हे देखीये कोला ठाकरप उपद्रवथी तुटो थयो ? एम विचारीने परमप्रीतिथी ते मुनिने प्रणाम करी त्यां धर्मश्रवण करवा माटे चलो. अने कहेवा लाग्यो के, हे जगवन ! मुने धर्मनुं यथार्थ स्वरूप कहो. ते सांजली दयाळु एवा मुनि, धर्मोपदेश देवा लाग्या के, हे विद्याधर ! जे जीव, ज्यांमुधी जिनांदिन धर्मने श्रंगीकार करतो नथी, त्यांमुधी ते जीवने दुर्गति तथा गंग, शोफ प्रसुत लाग्यां गमे दुःख आव्या करे ठे. अने ते जिनांकधर्मने नाथे करी शीकार फरनाग प्राणीने तो धर्म जे ठे, ते तो जाण पोनाना एका पांवणासांज आव्युं होय नहि ? एम थाय ठे. तथा तेने सोडामुख पण जाण मर्मापमां धर्मीने रयुं होय नहि ? एम थाय ठे. अने तेने कल्याण तो दुर्जन जे नथी. ते माटे हे जग ! जो तुं परमात्मसुखने पामवा इच्छो हो, तो आ

મેં કહેલા એવા જિનધર્મને અંગીકાર કશ્વ. આ પ્રકારનાં ધર્મતત્ત્વરૂપ અમૃ-
તનું કર્ણપુટથી પાન કરી મહા મોહવિષનું વમન કરી વિવેકચૈતન્યને પ્રાપ્ત
અણે તેણે સર્વ સંવરરૂપ ચારિત્રને અંગીકાર કશું. અનુક્રમે તે કેવલી થઈ
ને પરમપદને પ્રાપ્ત થયો. આ પ્રકારના ધર્મફલને સાંજલવાથકી ઉત્પન્ન થ-
યેલો જે પ્રમોદજર, તેણે કરી પૂર્ણ ચિત્તવાલો એવો તે નૃપતિ, તે મુનિરાજને
નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, હે મુનીંદ્ર! આપના પ્રસાદથી હાલ જિ-
નધર્મનો સર્વ ગુણ મેં સારી રીતે જાણ્યો છે, માટે હવે આ તુષ્ટ સંસારપર પ્રી-
તિ થાતી નથી, તેથી આ મારા રાજ્યનું સ્વાસ્થ્ય કરી હું. આપની પાસેથી
ચારિત્રને ગ્રહણ કરીશ! તે સાંજલી ગુરુ બોલ્યા કે, હે રાજન્! તમારો જો
સ્વેચ્છા દીક્ષા લેવાનો જ વિચાર છે, તો તેમાં હવે વિઘ્ન ન થાય, તેમ ત્વરા
કરો. તે સાંજલી હર્ષિત થયેલા તે શ્રીવલરાજાએ ઘેર આવી, પોતાના નાના
ચાઈ શતવલને પોતાનું રાજ્ય આપવા માટે ફરમાવ્યું કે, હે જાઈ! મારું
રાજ્ય તમો સ્વીકારો. કારણ કે હવે હું પ્રવ્રજ્યા લેવા છું. ત્યારે તે શતવ-
લરાજા નમન કરીને કહેવા લાગ્યો કે, હે દેવ! મને પણ આપ દીક્ષા લેવા
ની આજ્ઞા આપો, કે જે દીક્ષાથી હું પણ દુઃસ્વરૂપ જલથી જરેલા જયંકર
એવા સંસારસમુદ્રને તરું? કારણ કે તે સંસારસમુદ્ર, મહાવ્રતરૂપ વાહાણ
વિના બીજી કોઈ રીતે તરાતો નથી. ત્યારે શ્રીવલરાજા બોલ્યો કે, હે વત્સ!
તમ જેવા જ્ઞાતતત્ત્વ મનુષ્યને તો એમજ કહેવું ઉચિત છે. પરંતુ હે જાઈ!
આપણા કુલપરંપરાથી આવેલા આ રાજ્યને તમો કેટલાંક દિવસ જોગવો.
અને જ્યારે આપણા પુત્રો મહોટા થાય, ત્યારે તેનીપર રાજ્યચાર આરોપણ
કરીને પ્રવ્રજ્યા લેજો. એમ તેને ઘણી રીતે સમજાવ્યો, તોપણ તે વાત તેણે
અંગીકાર કરી નહિં. ત્યારે તે શ્રીવલરાજાએ સર્વ રાજ્યચાર, પોતાના પુત્ર
ગિરિસુંદરકુમાર પર નાંખી અને યુવરાજપદ તે રત્નસાર કુમારને સોં-
પી, જિનપ્રાસાદને વિષે જઈ પ્રતિમાનું અર્ચન કરી, સત્પાત્રોને મહાજ-
ક્તિયે કરી દાન દઈ, દીન અને અનાથજનોનો ઉદ્ધાર કરી ચતુર્વિધસં-
ઘનો પૂજા કરી, શતવલ, સામંત, આમાત્ય, સેનાપતિ, સાર્થવાહ પ્રમુખ
લોકોએ સહિત મહોટા આમંવરથી ગુરુની પાસે આવી, તે શ્રીવલ રાજાએ
સાથે આવેલા શતવલ સામંત પ્રમુખની સાથે દીક્ષા ગ્રહણ કરી. પછી જેમ
ગુરુએ કહ્યું, તે પ્રમાણે વ્રતોનું આરાધન કરી તે સર્વે મહર્ષિયો થયા.

હવે ગિરિસુંદર કુમાર અને રત્નસાર પણ પોતે શ્રાવકના વાર વ્રતને ધારણ કરી તીવ્ર ઠે તેજ જેનું એવા થકા પોતાના રાજ્યને સુખે કરી ઝોગવે ઠે. તથા પોતાના પરાક્રમે કરી શત્રુવર્ગને જીતી લિયે ઠે, તેથી તેની સામે વીજા કોઈ પણ સુઝટો રણયુદ્ધમાં ઊઝા રહી શકતા નથી. વલી તે એવું તો દાન આપે ઠે, કે જે દાને સર્વત્ર દારિદ્ર્યનું ઝનમૂલન કરી નાશ્યું ઠે. અર્થાત્ તે દાનના પ્રતાપથી વીજા જે દાનવ્યસની પુરુષો હતા, તેને જગતમાં કોઈ યાચકજ મલતો નથી, એટલે તે વેહુ જાણ્યોયે તેવું દાન આપ્યું કે જગતમાં કોઈ યાચકજનજ રહ્યો નહિં ? વલી તેણે મોહોટાં અને ઝંચાં એવાં અનેક જિનપ્રાસાદો કરાવ્યાં. ત્યાં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે ઠે, કે તે પ્રાસાદો પર ઝેંચી खोड़ेલી ध्वजाउ पोटाना जाए चांचदयથી स्वर्गने हसतीज होय नहिं ? કે हे स्वर्गपुरि ! तूं मनोहर ठो खरी, परंतु अमे जे नगरीमां ठैये, ते नगरीनी शोजाने तूं अनुसर एम नथी. वली आ प्रमाणें जिनसाम्राज्य विस्तृत थवाथी सर्वजगज्जीवना बंधु तुदय एवा साधुर्जनो शमरस जे हतो, ते पण अत्यंत शोजवा लाग्यो. अर्थात् जिनधर्मनो सर्वत्र उद्द्योत होवाथी साधुर्जनो शमरस घणोज सुशोजित थवा लाग्यो. आ प्रमाणे यथाशास्त्र श्रावकना धर्मने आराधतां थकां ते वેહુ જાણ્યોના સર્વ દિવસો સુખમાંજ જવા લાગ્યા.

एक दिवसे भूमिने विषे चंद्रमा समान एवा ते गिरिसुंदरकुमारने रात्रें शय्यामां सूतां सूतां पाठली राते एक स्वप्न आव्युं, तेमां जाणे पોते एक कल्पवृक्षनी शाखा उपरज रह्यो होय नहिं ? एवुं देखवामां आव्युं, त्यां तो तेने प्रतिदिन प्रातःकालमां जगाडवा आवनारा वादक लोकोये आवी, तूर्य वगाडवा मांड्यां, तेथी पોते तुरत जागी गयो. અને तेणे પોતાને આવેલા સ્વપ્નના માહાત્મ્યને જાણ્યું, જે અહો ! આ સ્વપ્નથી જરૂર મારું સારુંજ થાશે ? એમ જાણી મનસાં અત્યંત આનંદિત થયો થકો પંચ પરમેષ્ઠીને નમસ્કાર કરી જેવામાં તે શય્યામાંથી ઊઠવા જાય, તેવામાં વલી વૈતાલિક લોકો પ્રતિદિવસના ધારા પ્રમાણે આવી સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. તે જેમ કે ॥ श्लोक ॥ प्रतापकृतदोषांतो, भूभूमौलिलसत्पदः ॥ आरोहितनज्जोमार्गो, युगपत्प्राप्तमुन्नतिम् ॥ १ ॥ અર્થઃ— હવે આહિં ઉદય થતા સૂર્યનું અને ગિરિસુંદર રાજાનું એકથ કરી સ્તુતિ કરે ઠે કે, હે રાજન્ ! દ્વાદ્ આ સૂર્ય-

નો અને આપનો ઉદય સાથેજ થયો છે. હવે તે સૂર્ય કેહેવો છે ? તો કે પોતાનો પ્રતાપ જે ઉદય, તેથી કહ્યો છે દોષ જે રાત્રિ, તેનો અંત જેણે એવો છે. અને આપ કેહેવા ઠો ? તો કે સ્વપ્રતાપે કરી કહ્યો છે દોષ જે પૃથ્વીમાં થતાં પાપો, તેનો અંત જેણે એવા ઠો. વલી પણ સૂર્ય કેહેવો છે ? તો કે જૂજૂત જે ઉદયાચલ પર્વત તેનાં મૌલિ જે શિખરો, તેની પર પ્રસૂત કહ્યાં છે પાદ પટલે પોતાનાં કિરણો જેણે એવો છે. અને આપ કેવા ઠો ? તો કે જૂજૂત જે અન્યસામંતાદિકરાજાડ, તેના મૌલિ જે મુકુટો, તેણે કરી શોજા થમાન છે પાદ કહેતાં ચરણ જેમનાં એવા ઠો. હવે તે સૂર્ય, ઉન્નતિને પામવા માટે નત્રોમાર્ગને આરોહણ કરેલો છે, અને આપે પણ ઉન્નતિ જે મોક્ષ તેને પામવા માટે ધર્મરૂપ આકાશનું આરોહણ કરેલું છે. આ પ્રમાણના સ્વપ્નના ઉત્કર્ષને મલતાં વૈતાલિકોનાં વચન સાંજલી તે રાજા, અત્યંત હર્ષાયમાન થયો. પઠી શય્યામાંથી ઊઠી દંતધાવન વગેરે ક્રિયા કરી વસ્ત્રાલંકાર ધારણ કરી પોતાના ગામની બાહારના ઉદ્યાનમાં જે ઠેકાણે જિનાલય છે, ત્યાં આવ્યો. ત્યાં આવી વિધિપૂર્વક શ્રીજિનજગવાનનું અર્ચન કરી તે જગવાનની સ્તુતિ કરીને સંવેગરાગે કરી રંગિત થયો થકો તે ગિરિસુંદર રાજા જિનાલયથી બાહાર નિકલ્યો. તેવામાં તો તેણે એક આમ્રવૃક્ષની નીચે બેઠેલા, પ્રશાંત જેનું ચિત્ત છે એવા, નવયૌવનયુક્ત, જ્ઞાન. દર્શન અને ચારિત્ર, એ ત્રણ રત્નોપે કરી અંજકૃત, પાંચ માહાવ્રતને ધારણ કરવામાં શૂરવીર, ધર્મ ધ્યાનમાં તત્પર, ત્રાસાગ્રની પર કરી છે દૃષ્ટિ જેણે એવા, કોઈક મુનીશ્વરને દોઢા. ત્યારે તો અત્યંત પ્રસન્ન થઈ ત્યાં જઈ તે પોતાને ઘટે તેવા સ્થાનપર બેઠા. ત્યારે તેને ધર્મલાજ દઈ મુનિયે પણ દેશના દેવાનો પ્રારંભ કહ્યો. તે જેમ કે:-હે રાજન્! સહજસ્વજાવથીજ અસાર, જેને થંતુરાના ફલની ઉપમા અપાય છે, અને ઇંદ્રજાલજી પેઠે અસ્થિર એવા આ સંસારને વિષે તમો પ્રીતિ કરશો નહિં. વલી આ સંસારને વિષે દેહધારી સર્વ પ્રાણીયો ને નિર્કરી જન્મ મરણનો જય રહે છે, તથા યૌવનને જરાનો જય રહે છે. અને શરૂ કરીગોગનો જય રહે છે. તેથી સંસારમાં આવેલા જીવને સુખનો આશા કદિત માણે છેજ નહિં. વલી સાંજલો. આ સંસારમાં કોઈક ઠેકાણે કેટલાંએકમા શતવલકત્ર મલી રોવે કૂટે છે, અને કોઈક ઠેકાણે કેટલાં એક લોકોને પ્રમાણે વરી ગાન, તાન, નૃત્ય વગેરે આનંદ કરે છે. અર્થાત્ આ

સંસાર, શોક અને દુઃખ કરી જરેલો છે. તથા વલી છે ચૂપ! આ સંસારમાં પડેલા પ્રાણીને જરા, રોગ અને શોક, પ્રતિદિન તપાવ્યાજ કરે છે. અને આ સંસારમાં ક્રૂર એવા કાલનો ક્લેશ તો કોઈ દિવસ મટતોજ નથી. તો પણ તેવા અતિ દુઃખકર સંસારમાં પડેલા અજ્ઞાની જીવ, સ્વપ્નસમાન પંચેન્દ્રિયનાં વિષયસુખને જોગવ્યાજ કરે છે, અને તેથી તે જીવની તૃપ્તિ પણ થાતી નથી. વલી છે પૃથ્વીપતિ! જે જીવો જોગાસક્ત થયા થકા જિનધર્મનું સેવન કરતા નથી, તે જીવો, ગર્જરૂપ કુંજિપાકમાં નિરંતર પચ્યાજ કરે છે. માટે જિન ધર્મ તત્ત્વજ્ઞ એવા તમારે તો હવે એક દાણવાર પણ આ જવકૂપમાં અજ્ઞાનીની પેઠે જે પડયું રહેવું, તે યોગ્ય નથી. એવાં વચન સાંજલી સંવેગરંગરંગિત એવો તે ગિરિસુંદરકુમાર, તે મુનિને પ્રણામ કરી હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો કે, હે જગવન! આટલા દિવસસુધી તો હું મોહનિદ્રામાં ઘેરાઈને સૂઈ જ રહ્યો હતો, પરંતુ હાલમાં તો આપે મને તે મોહનિદ્રાથી જાગ્રત કર્યો છે. તેથી હું મારા રાજ્ય વગેરેની ચટપટ, ભાહારા જાણ રત્નસારને અથવા માહારા પુત્રને સોંપીને જયનંદન નામા સૂરીશ્વરની પાસે જઈ, પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરીશ. એમ કહી મુનિને પ્રણામ કરી ઉત્સાહિત થયો થકો પોતાને ઘેર આવ્યો. અને પોતાને મુનિસમાગમમાં બનેલી જે કાંઈ હકીકત હતી તે રત્નસારકુમારને કહી આપી. તે સાંજલી સંવેગરસયુક્ત એવો તે રત્નસારકુમાર બોલ્યો કે, અહો! હે વાંધવ! જે સૂઢ નર હોય છે, તે પોતાના સુકૃત કાર્ય કરવામાં ચાલસ કરી બોલે છે કે, અહો! આપણે સંસાર ઠોડી દીઠા લાવીએ તો સરા, પણ તે સંયમમાં આપણથી આવાં મનોહર વિષયસુખ ઠોડી કેમ રહેવાય? કારણ કે તે વિષયસુખ, સંયમપણામાં તો મલેજ નહીં, અને હે જાણ! આપણે પણ જે શ્રામણ્ય સુખ છે, તે ઉત્તમ છે. એમ પ્રતિદિન કહી ચે તો ટૈયે, પરંતુ તે પૂર્વોક્ત અજ્ઞાનીની પેઠે આ અસાર સંસારના સુખલવને વિષે લોભ પામી આપણે આ વંદીખાના જેવા ચૂંટી નિકલતા નથી. માટે હવે તો આપણને ચૂંટમાં એક દાણવાર પણ રહેવું, યોગ્ય નથી. અહો! હે વાંધવ! તે ગ્રામાદિકોને પણ ધન્ય છે, કે જે ગ્રામાદિકોને વિષે શ્રીજયનંદનસૂરિ વિચરતા હશે? અરે! તે સૂરીંદ્રના દર્શન આપણને ક્યારે થાશે? એમ તે સંસારની અનિત્યતાવના જાણે છે. ત્યાર પછી તે વેદુ જણ, જયનંદનસૂરિના આગમનની ઇચ્છા કરી બેઠા છે, તેવામાં તો પોતાને બનપાલકે

આવી વિનતિ કરી કે:-હે પ્રજો ! જેનું નામ સાંજલતાં અત્યંત ઉદ્ધાસ થાય, એવા શ્રી જયનંદન નામા મુનીંદ્રે આંહિં આપણા ઉદ્યાનમાં પાંડુ ધારેલા છે. આ પ્રકારનાં વચન સાંજલી તે ગિરિસુંદરરાજા તથા રત્નસાર, અત્યંત આનંદિત થઈ ગયા. અને તે આનંદાવિર્જાવિથી સસંત્રમચિત્ત થઈ પોતાના સુવર્ણ સિંહાસનથી નીચે ઉતરીને સાત આઠ પગલાં તે વનપાલકની સમીપ ગયા. અને જે દિશાએ શ્રીજયનંદનમુનીંદ્ર પધારેલા છે, તે દિશાપ્રત્યે નમન કરી તે મુનીંદ્રના આવવાની વધામણી આપનારા વનપાલકને અગણિત દ્રવ્યનું દાન આપ્યું. પછી મોહોટા આમંબરે તે વેહુ જાણ્યો, ગુરુની સમીપ આવીને, ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી પરમઆનંદે કરી નમન કરી યોગ્ય સ્થાનકપર બેઠા. ત્યારે શ્રીજયનંદનસૂરિયે દેશના દેવાનો પ્રારંભ કહ્યો. તે જેમ કે:-હે જવ્ય જનો ! દુર્લભ એવા આ મનુષ્યજન્મને પ્રાપ્ત થયેલા વિવેકી પ્રાણીયોએ તો જિનધર્મના આચરણને વિષે જરૂર ચલ્લ કરવો. કારણ કે આ જિનધર્મ જે છે, તે પિતા, માતા, વાંધવ, સુહૃદ્, સ્વામી, સારો અનુચર, સારી સ્ત્રી, તે થકી પણ વધારે સુખદાયક છે. આ જગતમાં જિનધર્મ સમાન કોઈ પણ ધર્મ હિતકારી નથી, કારણ કે તે પૂર્વોક્ત માતા પિતાદિક જન્માંતરને વિષે સહાયક થાતાં નથી, અને જિનધર્મ જે છે, તે તો જન્મ જન્મને વિષે સહાયક થાય છે. તેથી તમો સર્વ, જિનધર્મનું સેવન કરો. જુન. ધર્મવિના માણસ વિલકુલ શોચતુંજ નથી. કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ હસ્ત્યંતર્મદઅશ્વ નિર્ગતજવંશ્ચદ્રં વિના શર્વરી, નિર્ગંધં કુસુમં સરોગતજલં ઘાયાવિહીનસ્તરુઃ॥ અન્નં નિર્લવણં સુતોગતગુણશ્ચારિત્રહીનો યતિ, નિર્દેવં જુધનં ન રાજતિ તથા ધર્મં વિના માનવઃ ॥ ૧ ॥ અર્થ:-અંતર્મદવાલો, ઇટલે વહિર જેને મદ નથી કરતો એવો હસ્તી, વેગરહિત અશ્વ, ચંદ્રરહિત રાત્રિ, નિર્ગંધ એવું પુષ્પ, જલ વિનાનું સરોવર, ઘાયા વિનાનો વૃક્ષ, લવણરહિત અન્ન, ગુણ રહિત પુત્ર, ચારિત્રરહિત યતિ, દેવ વિનાનું દેવાલય, એ સર્વ જેમ શોચતાં નથી, તેમ મનુષ્ય પણ ધર્મ વિનાનું વિલકુલ શોચતું નથી. આ પ્રકારની તે મુનિપતિની અમૃત સમાન દેશના સાંજલીને પોતાનો જે ચારિત્ર લેવાનો વિચાર હતો, તે સર્વ કહી, તે વેહુ જાણ્યો પોતાને ઘેર આવી, રાજ્યલક્ષણથી યુક્ત તથા રાજજારના વહનમાં સમર્થ એવા પોતાના સુરસુંદર પુત્રને જાણી, તેનીપર રાજ્યકારજાર નાંખી જિનશાસનની પ્રૌઢ પ્રજાવના કરી, પાઠા તે

गुरुनी पासे आख्या. त्यारे ते श्रीजयनंदन सूरिये ते वेहु जाइयोने दीक्षा आपी. पठी ते वेहु मुनिये थोडा दिवसमां अग्यार अंगोनुं अध्ययन कयुं. अने साधुनी क्रियाऊने विषे तत्पर, निरंतर साम्यने धारण करनार, तीव्र तपनुं आचरण करनार एवा ते वेहु मुनि, घणा दिवस पर्यंत चारित्रनुं सेवन करी अनेक राजाऊये अर्चित अने अनशन व्रतथी शुष्क थयुं ठे कलेवर जेनुं, निर्मल एवा अध्यात्मस्वरूपने जोनारा, निष्पापानुं अवैकगोचर, स्वपरस्वजावना अवलोकनने विषे रत, निर्मम, निरहंकार थका समाधि मरणे करी मरण पामीने नवमा गैवेयकने विषे अहमिंद्र देवपणे उत्पन्न थया ॥ यतः ॥ ईर्ष्याविषादरहितावहमिंद्रदेवौ, तौ दिव्यजोगसुखलब्धिरतौ च तत्र ॥ प्रह्णीणचूरिदुरितौ सविवेकमेक, त्रिशन्मितानि नयतो ननु सागराणि ॥ १ ॥ अर्थ—त्यां नवमगैवेयकने विषे ईर्ष्या अने विषाद तेणे रहित, दिव्य एवा जोग अने सुख, तेनी लब्धिने विषे आसक्त, ह्णीण थइ गयां ठे महोटां दुरित जेनां, एवा ते वेहु अहमिंद्रदेवो, विवेक सहित एकत्रीश सागरोपम आयुष्यने जोगवता ह्वा.

इति श्रीपृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना चरित्रने विषे गिरिसुंदरनृपति, रत्नसार युवराज पितृव्यपुत्र, द्विबांधवाधिकारवर्णननामा अष्टमः सर्गः ॥ ८ ॥ आंहि सुधीनां पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना शोल जव संपूर्ण थया ॥ १६ ॥

॥ अथ ॥

॥ नवमसर्गस्य बालावबोधः प्रारब्धते ॥

॥ श्लोक ॥ जीयाक्लिनेंद्रगीर्गंगा, स्वव्रतसंवरदा हि या ॥ साधुहंसैः श्रितात्यक्ता, पंकाकुलजडाशयेः ॥ १ ॥ जुत्कार्हङ्गीः फलं च्युत्वा, ततः पुण्या वशेषवान् ॥ गिरिसुंदरदेवोय, मुत्पन्नोयत्र तवृणु ॥ २ ॥ अर्थः—स्वव्रत संवरने देनारी, साधुरूप हंसोये आश्रय करेली, पापरूपपंके करी व्याप्त एवा जडाशय पुरुषोये त्याग करेली एवी जे श्रीजीनेंद्रनी बाणीरूप गंगा ठे, ते संततकाल जयवंती वत्तो. अर्थात् जय पामो. ह्ने कवि कहे ठे के, हे जव्यजनो! नवमा गैवेयकने विषे देवता थयेलो ते गिरिसुंदरकुमार, अरिहंतनी बाणीनुं फल जोगवीने, पटले जेनशास्त्र प्रमाणे तप तथा जिनाराधन प्रमुख साधनथी देवलोकां सुख जोगवीने तेमांथी पण रहेलां शे.

પપુણ્યને જોગવવા માટે જ્યાં તે ઉત્પન્ન થયો, તે હું કહું હું, તે સાંજલો.

આ જરતસ્થાને વિષે એક વંગ (વંગાલા) નામક દેશ છે, તેમાં સ્વસ્તિ કસમાન, મણિજડિત ગૃહોની શોજાયે કરી વ્યાસ, નિરંતર કલ્યાણ અને સુખ, તેને દેવાવાલી, સ્વર્ગ સમાન, એક તામ્રલિપ્તીનામા નગરી છે. તે નગરીમાં રાજા જે છે, તે ઇંદ્રસમાન છે. તેમાં સ્ત્રીયો જે છે, તે સ્વર્ગની અપ્સરા સરખી છે. અને પુરુષો જે છે, તે સર્વ, દેવસરખા છે. હવે સર્વ દ્વેષિજનોને કાલ સમાન, સુહૃદ્જનોને કલ્પવૃક્ષસમાન, સામ્રાજ્ય રાજ્યનો અધિપતી, તે નગરીનો સુમંગલ નામા રાજા છે. તેમની શ્રીપ્રજ્ઞા નામા પટ્ટરાણી છે. તે શ્રી પ્રજ્ઞા દેવીના ઉદરસરોવરને વિષે, પૂર્વોક્ત નવમગ્રૈવેયકમાં અહર્મિંદ્ર થયેલો તે ગિરિસુંદર કુમાર, ત્યાંથી ચર્વીને હંસની પેઠે આવ્યો. ત્યારે તે રાણીયે સ્વપ્નને વિષે સિંહનું જેમાં ચિન્હ છે, કુસુમે કરી અર્ચિત, રત્નજડિત દંડવાલો, શબ્દયમાન થતી ધૂધરીયોથી યુક્ત એવો એક ઉત્તમ ધ્વજ દીધો. તે સ્વપ્નની વાત પોતાના સ્વામીને કહી, ત્યારે તેના કહેવાથી રાજાએ કહ્યું કે, હે સૌજાગ્યવતિ! તમારે ઉત્તમ એવો પુત્ર પ્રગટ થાશે? તે સાંજલી શ્રીપ્રજ્ઞારાણી ઘણીજ ઉદ્ધાસ પામી. પઠી તે રાણીને જે કાંઈ વસ્તુના દોહદ ઉત્પન્ન થયા, તે સર્વ સુમંગલરાજાએ પૂર્ણ કલ્યા. એમ કરતાં જ્યારે દશ માસ પૂરા થયા, ત્યારે તે રાણીયે જગતના સર્વ જીવોના મરણને હરણ કરનાર એવા પુત્રને પ્રસવ્યો. તેની વધામણી સુમંગલરાજાએ સાંજલી કે તુરત, બંધીવાનોને બંધીખાનેથી મોડાવ્યા. તથા સુંદર એવાં ગીત, વાદ્ય, તેણે કરી યુક્ત, સકલજનને આનંદદાયક એવો પુત્ર જન્મમહોત્સવ કરાવ્યો. હવે તે પુત્ર જ્યારે એક માસનો થયો, ત્યારે તે પુત્રનું તેની માતાએ સ્વપ્નમાં જોયેલા ધ્વજને અનુસારે “કનકધ્વજ” એવું નામ પાડ્યું. પઠી જેમ ચંદ્રમા દંદાડે દંદાડે કલાને પ્રાપ્ત થઈ, તેજસ્વી અને મોટો થાય, તેમ એ કુમાર પણ અનેક વિદ્યા વગેરે કલાર્તને પ્રાપ્ત થઈ મહાતેજસ્વી તથા મહોટો થયો, એટલે યૌવનવયને પ્રાપ્ત થયો. હવે તે નવમગ્રૈવેયકમાં અહર્મિંદ્ર થયેલો એવો રત્નસારકુમાર, ત્યાંથી ચર્વી ક્યાં અવતર્યો? તે કહે છે. કે નવમા ગ્રૈવેયકમાં અહર્મિંદ્ર થયેલો એવો તે રત્નસારનો જીવ, ત્યાંથી ચર્વીને શેષ પુણ્ય જોગવવા માટે તેજ રાજાની સ્વયંપ્રજ્ઞા નામા વીજી સ્ત્રીની કુલને વિષે પુત્રપણે આવ્યો, અને અનક્રમે દશ માસ પૂર્ણ થયાર્થી તે પુત્રનો પણ જન્મ થયો. ત્યારે તેનો પણ કનકધ્વજ પુત્ર સમાન પુત્રજ-

ममहोत्सव कराव्यो. अने तेनुं नाम “जय सुंदर” एवुं पाड्युं. पठी अनु-
क्रमे ते पण कनकध्वजकुमारनी पेठे यौवनवयने प्राप्त थयो. हवे पूर्वजवना
योगथी ते वेहु जाइयो परस्पर अत्यंत प्रीति राखे ठे. ते एवी रीते के ते वे
हुने लखवा वगेरेनुं जो यत्किंचित् कार्य होय, तोपण ते वेहु एकज ठेकाणे
वेसी अने मलीने करे ठे. अने ते वेहु पापथी पराड्मुख रहे ठे, तेउनुं महो
टा विद्वानो पण मान करे ठे. ते वेहु जाइयो राधावेधनी कलामां कुशल
होवार्थी प्रतिदिन राधावेदनो विनोद करे ठे. एक दिवस ते वेहु जाइयो
राधावेदनो विनोद करता हता, तेवामां पोताना कोइ पण कार्य माटे कोइ
क स्थानपर सुरवेग अने शूरवेग नामना वे विद्याधरो आकाशमार्गथी जाता
हता. त्यांथी ते विद्याधरे ते वेहु जाइयोने राधावेधना विनोदमां राधा ना-
मनी पूतलीनी चक्षुने वाणथी विंधता जोया. तेथी तेउनुं एक स्थानमां
दृष्टिनिवेशादिक विज्ञान जोइने अत्यंत हर्षायमान थइ ते वेहु जाइपर आ
काशमांथी पुष्पनी वृष्टि करी. अने पठी ते पोताने घेर गया. आ प्रमाणे ते
कुमारोनी उपर थयेली पुष्पनी वृष्टि जोइने तेनी साथे रहेला तेना मित्रप्र-
मुख सर्व विस्मय पामी गया. अने तेनी सर्वत्र एवी बात प्रसरी के आ
कनकध्वजनुं तथा तेना जाइ जयसुंदरनुं तो आकाशचारी देवताउये पूजन
कखुं! तेवी बात ते कुमारना पिता सुमंगलराजाये सांजली, तेथी अत्यंत
संतोष पाम्यो. हवे एक दिवस ते सुमंगलराजा सजामां वेठेलो ठे, तेवामां
उत्तर दिशामां गंजोर एवो तूर्योनो शब्द थवा लाग्यो. ते सांजलीने त्यां
वेठेला माणतो तथा ते राजा सर्व विस्मय पामी गया, अने त्यां वेठेला सर्व
सुजटो तो क्षोभ पामी गया. पठी सहु कोइ विचारवा लाग्या के, अरे! आ
ते शुं? कोइ परचक्रनो राजा आपणुं राज्य लेवा तो आव्यो नहिं होय?
आवी रीते ज्यां तें सर्वे विचार करे ठे, त्यां तो पोतानी उपरनाज आकाश-
मां तूर्यध्वनि थवा लाग्यो, ते सांजली सहु कोइ उंचुं जोवा लाग्या. त्यां
तो ते मार्गथी तेज ठेकाणे मनोद्वर रूपवाला एवा कोइ वे विद्याधरना पुत्रो
उतरी नीचे आव्या. तेने जोइने खुशी थयेली राजाये तेउने मानपुरःसर
उत्तम आसनपर वेसास्या. त्यारे स्वस्थ थइने ते वेहु विद्याधरकुमार, राजाने
विनति करी कहेवा लाग्या के, हे राजन्! उत्तरदिशिमां सर्व पर्वतनो पति
एवो एक वेताड्य नामा पर्वत ठे, तेमनी उत्तर अने दक्षिण एवी वे श्रेणियो

ठे. हवे घणाक ग्राम, नगर, आराम, तेणे सुशोजित एवी ते वेहु श्रेणिने विषे विद्याधर एवा सुरवेग अने शूरवेग नामा बे जाइयो रहे ठे. ते एकेक जाइने गुणथी तथा स्वरूपथी उत्तम, एवी सो सो कन्याउ ठे. एक दिवस ते सुरवेग अने शूरवेग विद्याधर कोइएक कामने माटे आ तमारा गाम पासेथी आकाशमार्गे वैमानमां बेसी चाढ्या जाता हता. तेवामां तेउये आ तमारा वेहु कुमारने, पोतानी नीचे राधावेधनी विद्या साधता जोया. ते जोइने अत्यंत प्रसन्न थइ तेनीपर पुण्यनी वृष्टि करीने ते चाढ्या गया. अने तयार पढी तेउये घेर आत्री विद्याधरनी सजाने विषे आ तमारा कुमारोनी घणीज प्रशंसा करी. ते प्रशंसाने ते वेहु विद्याधरनी बशें कन्याउये सांजली, अने वली ते कन्याउने प्रथम कोइ नैमित्तिके पण कह्युं हतुं के जे पुरुषो राधावेधना जाण हशे, ते तमारुं सर्वेनुं पाणिग्रहण करशे. ते नैमित्तिक नी वाणीने पण संचारीने ते कन्याउये तमारा बे पुत्रोनी साथेज परणवानो निश्चय कस्यो ठे. हवे आ प्रकारनो पोतानी सर्व कन्याउनो विचार सांजली तेउना सुरवेग अने शूरवेग नामा बे पिताउये एक नैमित्तिकने बोलावी, ते बशें कन्याउना लग्न संबंधी दिवस जोवराव्यो. पढी तेज लग्न मां ते कन्याउने आपना पुत्रो साथे परणाववा माटे ते कन्याउने तथा तेना लग्नना उपस्करने लइने ते विद्याधर आंहीं आ गामनी वाहारं आवेला ठे. अने प्रथम अमोने आंहीं मोकव्या ठे, तेनुं कारण शुं ठे? तो के तेउये जाण्युं जे “आपणे सुमंगलराजाने प्रथम खबर कस्या विनाज अचानक तूयोना शब्दो करता आव्या ठैये, तो ते सांजली तेने तथा गामना लोकोने छोज्ज आशे तथा बहेम पडशे के आपणा गामनो पराजय करवा परचक्रनो कोइ राजा तो नहिं आव्यो होय? ते माटे प्रथम आपणा माणसने मोकली तेमने आपणो आववानो उद्देश निवेदन करीये, तथा लग्ननी तैयारी करवा पण विनति करीये.” ते सांजली सुमंगलराजा व्याकुलचित्त थयो थको विचारवा लाग्यो के, अरे! आ तो देव ठे, अने हुं तो मनुष्य हुं, ते अमारो वेहुनो संबंध केवी रीते थाय? तथा तेउने मारे मान पण केवी रीते आपवुं? आ प्रमाणे सुमंगलराजाने व्याकुलचित्तवालो जोइ तेना म-तिसुंदर नामा प्रधाने जाण्युं जे आ सुमंगलराजा आंहीं आवेला विद्याधरोनो संबंधी थवा माटे गजराय ठे. ते माटे हुं तेने समजावुं? एम जाणी

ते प्रधान बोढ्यो के, हे विज्ञो ! आप जरा पण व्याकुलचित्त थाउ नहिं. जुन, आ देवनुं जे संबंधी थनुं, ते तो पूर्वजन्मनुं ज्यारे घणुंज पुण्य होय, त्यारेज थवाय ठे ! माटे तेमां कांइ पण विचार न करतां अत्यंत खुशी थइ आपणा पुत्रने पोतानी मेले वसो कन्याउ परणावा आवेला सूरवेग अने शूरवेग नामना विद्याधरोने सामैयुं करी नगरप्रवेश करावी सारा उतारा आपो. अने विवाहोत्सवनी सर्व तैय्यारीयो करावो. आ प्रकारनां मंत्रीनां वचन सांजली ते राजा अनुद्विद्धचित्तयुक्त थइ, प्रथम पोताना नगरने सा री रीते सुशोजित करी अनेक प्रकारना वाद्यो वाजते घणाज हाथी वगेरे जपस्कर लइ तथा घणाक माणसोने लइने ज्यां ते विद्याधरो उतस्या ठे, त्यां आव्यो. पठी ते सुमंगलराजाने जोइ सर्व विद्याधरो उच्चा थइ यथायोग्य रीते मढ्या. अने राजा पण ते सहुने मढ्यो. पठी परस्पर कुशल प्रश्न पूठी, ते विद्याधरनी प्रशंसा करी एक बीजानुं परस्पर मान कयुं. तदनंतर ते विद्याधरोने गाजते वाजते पोताना गाममां तेडी लावी उत्तम उतारा आप्या. अने नैमित्तिकना कहेवा प्रमाणे लग्नो समय ज्यारे आव्यो. त्यारे सुरवेगे पोतानी सो कन्याउ सुमंगलराजाना ज्येष्ठपुत्र कनकध्वजकुमार साथे परणावीयो. तथा शूरवेगे पोतानी सो कन्याउ तेना जाइ जयसुंदरनी साथे परणावीयो. ते वखत मणिजडित कुंमल वगेरे आचरणोथी नूपित एवी केटलीएफ विद्याधरीयो नृत्य करवा लागीयो, अने कपूर प्रमुख सुगंध द्रव्य उरुवाथी दिशानुं मात्र सुगंधमय थइ गइ. अने जाट, चारण, मागध, वंदी, गायको, वादको, गांधर्व प्रमुख सहु कोइ अत्यंत प्रसन्न थइ, पोत पोतानुं कार्य करवा लाग्या. एवी रीते महोदो महोत्सव वरताणो. हवे अमंद आनंदने विषे मग्न एवा ते विद्याधरोना केटलाएक दिवसो त्यां सुखमां, एक क्षणनी पेंठे व्यतीत थइ गया. त्यार पठी ते सुरवेग अने शूरवेग विद्याधरो, सुमंगलराजानी रजा लइ पोताने घेर जावा तत्पर थया. ज्यारे ते प्रयाण करी चाह्या, त्यारे तेउने पोतानी कन्याउथी जुदा पडवाना दुःखे करी आंख्योमांथी अश्रु पडवा लाग्यां. पठी ते कन्याउना विरहदुःखे करी दुःखित थका पोताने गाम आव्या. हवे आ प्रमाणे ते वेहु कुमारां प्रत्येकने सो सो कन्या परणी, तेवी तेउनी आखा विश्वमां घणीज कीर्ति थइ अने ते वेहु कुमारो नवोढा एवी पोतपोतानी स्त्रीयोनी साथे जेम सुर

કુમારો અપ્પરાજ સાથે ક્રીડા કરે, તેમ ક્રીડા કરવા લાગ્યા. પછી તે વેહુ કુમારોના ગુણોથી આકૃષ્ટચિત્તવાલી એવી ઘણીક કન્યાનયે દૂરદેશથી આવી, તે વેહુ કુમારોની સાથે પોતાનો બધાહ કહ્યો. આવી રીતે તે વેહુ કુમારમાં એકેકાને પાંચસો પાંચસો સ્ત્રીઓ સાથે બધાહ થયો. અર્થાત્ એકેક જાણને પાંચસો પાંચસો સ્ત્રીજ થઈ. વલી જરતાર્જુના રાજાજે તેને હથ, ગજ વગેરે જેટ મોકલાવી આપી. આ પ્રમાણે માહાપ્રતાપી એવા તે વેહુ જાણો ત્યાંજ રહીને અનેક જોગો જોગવે છે. એક દિવસ પોતાના પ્રતાપથી જૈને અનેકરાજાજ નમે છે, તથા જૈને સ્ત્રીઓ તથા સંપત્તિ પણ ઘણીજ છે, એવા પોતાના વેહુ પુત્રોને જોઈને સુમંગલરાજા વિસ્મય પામી ગયો. અને પ્રાતઃકાલે ચિત્તમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે, અહો! આ મારા પુત્રોનું તો પૂર્વો પાર્જિત પુણ્ય અગણ્ય દેખાય છે. કારણ કે તેના સર્વે જૂચર રાજાજ તથા સ્વેચર રાજાજ જૂત્ય થઈને રહ્યા છે. વલી આવી સર્વ સંપત્તિજે છે તે કાંઈ, જીવને કોઈ દિવસ પૂર્વકૃતપુણ્ય વિના મલતી નથી. કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ માતંગપૂગાસ્તુરગશ્વ તુંગાઃ, રથાઃ સમર્થાવિકટાજટૌઘાઃ ॥ બુદ્ધિઃ સમૃદ્ધિર્જુવને પ્રસિદ્ધિઃ, પુણ્યાત્તનૌ સ્યાદતુલં વલં ચ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—આ જગતમાં મનુષ્યને હસ્તીયોના સમૂહ, તથા ઝંચા અને મનોહર એવા અશ્વો, મજબૂત એવા રથો, વિકટ એવા સુજટોના સમુદાય, રૂઢી બુદ્ધિ, ઘણી સમૃદ્ધિ, ત્રણ જુવનને વિષે પ્રસિદ્ધિ, શરીરને વિષે અતુલ એવું વલ, એ સર્વ પૂર્વકૃત પુણ્યથી પ્રાપ્ત થાય છે. માટે આવા મનોહર અને મહાપુણ્યશાલી જૈને પુત્રો છે, તથા સંસારના સર્વ જોગ જેણે જોગવ્યા છે એવો જે હું, તે મારે હવે કાંઈક પરલોકને માટે સાધન કરવું, તેજ યોગ્ય છે. પરંતુ તે પરલોકનું સાધન તો સદ્ગુણના સેવન વિના થાતુંજ નથી. વલી આ જગતમાં સદ્ગુણોપદેષ્ટા અતિ ડુર્લભ છે ॥ યતઃ ॥ સદ્ગુણોડુર્લભો લોકે, સર્વે પાલ્ખંનિયતઃ ॥ મિથોવિરોધિર્નિર્ગથૈ, સ્વસ્વધર્મ વદંત્યહો ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—આ જગતમાં સર્વ પાલ્ખંનીયો હોવાથી સદ્ગુણ જે મલલો છે, તે ઘણોજ ડુર્લભ છે. કારણ કે તે પાલ્ખંનીયો પોતપોતાના પરસ્પર વિરોધક ગ્રંથોથી પોત પોતાના ધર્મને સત્ય કહે છે, અને વીજો સત્ય અને સારજૂત હોય તો પણ તેને છોટો કહે છે. તેથી સત્યવાદી કોણ અને અસત્યવાદી કોણ? એમ કાંઈ સ્વર પડતી નથી. જુદાં મનુષ્ય જે છે, તે સદ્ગુણના ઉપદેશને પોતાના

कंद्याण माटे लेवा इत्थे ठे, तेमां कदाचित् अज्ञानने लीधे मनुष्यथी को-
इक अलिकवादीनो उपदेश लेवाइ जाय. तो तेनो मोक्ष थावो तो दूर
रह्यो, परंतु ते विचारानो उलटो नरकपात थाय ? एम विचार करी ते सुमं
गलराजा, पोताना मतिसुंदरनामा प्रधानने पूठे ठे के, हे मंत्रिन् ! मेहा
री मोक्षकारक एवा धर्मना आराधननी इत्था थइ ठे, परंतु आ जंगतमीं
पाखंरु धर्म घणा ठे अने हुं ते वावतमां अविज्ञात हुं, तेथी धर्मोपदेशने
वदले कोइएक पाखंरीथी कदाचित् मने अलीकशास्त्रनो उपदेश थइ
जाय, तो मारे धर्माचरण करवाने वदले अधर्माचरण थइ थाय, तो पगी
मोक्षप्राप्ति तो दूर रही; परंतु तेने वदले मारो नरकपात थइ थाय, तो
पगी हुं शुं करूं ? आवां सुमंगलराजानां धर्मास्तिकपणानां वचन सांजली ते
मंत्री बोदयो के, हे प्रज्ञो ! आपने जे धर्मांराधन करवुं, ते विषे मारो मत
तो एवो ठे, के आपे सहु कोइ धर्मवादानो धर्मोपदेश सांजलवो. तेमां व-
ली जे धर्मोपदेशमां संसारव्यवहार अने विषयज्ञोग, तेनी वात न आवे,
ते धर्मोपदेशने उत्तम जाणी तेनो अंगीकार करवो. अने आराधन पण ते
उपदेशमां कहेला धर्मनुंज करवुं, तेथी जे आपे धारेलुं फल ठे, ते मलशे ?
अने वली जे धर्मोपदेशमां संसार व्यवहार तथा विषयनी वार्त्ताउ आवे,
ते धर्मोपदेशनो त्याग करवो. कारण के ते उपदेशथी धर्माचरण करनारनो
नरकपातज थाय ठे. आ प्रकारनुं मंत्रीनुं वचन सांजली राजा अत्यंत उ-
त्साह पाम्यो, अने वली मनमां दृढीकरण कखुं के जेम आ मंत्री कहे ठे,
तेमज करवुं. एम निश्चय करी जेव्हां पोतानी सत्तामां जइ वेगो, तेवामां
तो आकाशमां महोदो देवीनो करेलो पुंडुजिनो शब्द थवा लाग्यो, तथा
जयजय शब्द पण थवा लाग्यो. ते सांजली गामनां सर्व लोक, तथा राजा
अत्यंत विस्मय पामी आम तेम जावा लाग्यां. त्यो तों अचानक वनपालके
आची हाथ जोडी विनती करी के, महाराज ! आपणा नगरनी वाहारेना
उद्यानने विषे मूर्तिमान् जाणे धर्मज होय नहिं ? एवा श्री स्वयंवरनामा
मुनि पधारेला ठे. वली तेमने आज प्रातःकालमां केवलज्ञान उत्पन्न थयुं
ठे, तेथी तेमना चरणारविंदमां स्नेहे करी, कमलमां जेम त्रमराउं लीन
थाय, तेम देवताउं लीन थइ जाय ठे. माटे हे स्वाभिन् ! ते जगवाननुं जे
वंदन करवुं, तथा तेउनी पासेथी जे तत्त्वज्ञान लेवुं, ते आपने उचित ठे.

આવાં વચન સાંજલી સુમંગલરાજા અત્યંત હર્ષાયમાન થયો. કારણ કે પોતે સદ્ધર્મોપદેશ લેવાની ઇચ્છા કરતો હતો, તેવામાં તો શ્રીસ્વયંવર મુનિનાં પધારવાના સમાચાર સાંજલ્યા ? હવે સુમંગલરાજા, ચાર પ્રકારના સૈન્યસહિત તે ગુરુની પાસે આવ્યો, અને તેમની સ્તુતિ કરી નમસ્કાર કરી યોગ્યસ્થાન પર બેઠો. ત્યારે કેવલીજગવાને ધર્મોપદેશ દેવાનો પ્રારંભ કહ્યો કે, હે જવ્યલોકો ! અપાર અને જયંકર એવા સંસારરૂપ બનને વિષે સિદ્ધિની પ્રાપ્તિને ઇચ્છતા એવા પ્રાણીયોને શુદ્ધમાર્ગ મલ્લવો ઘણોજ દુર્લભ છે, અને કુપંથો તો ઘણાજ છે કે જે પંથોને વિષે મોહ પામેલા જીવો, વિચારા ઘણા મોહાજિ-લાષી હોય છે, તો પણ તેને તે મોહ ન મલતાં ઝલદું જયંકર એવું દુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે. જુઝ, આ સંસારરૂપ બનમાં દ્વેષરૂપ વ્યાઘ્ર છે, રાગરૂપ ઉત્કંઠ સિંહ છે, મોહરૂપ રાક્ષસ છે, ક્રોધરૂપ દાવાનલ છે, માનરૂપ પર્વત છે, કંપટરૂપ કુમાર્ગ છે, લોજરૂપ ઝંઝો કૂવો છે. હવે તે સંસારારણ્યમાં ફરતા એવા જીવો પૂર્વોક્ત તે કૂવામાં સ્વલ્લન થઈ પડી જાય છે. વલી તેમાં ફરતા પ્રાણીયો તૃષ્ણારૂપ તાપથી તત્તથકા વિષયરૂપ વિષવૃદ્ધોની નીચે જ્યાં વિશ્રામ લેવા વેસે છે, ત્યાં તો તે વિચારાઝ તે વિષય વિષવૃદ્ધની ઢાયાથી ચૈતન્ય રહિત થઈ જાય છે. વલી તેમાં ફરતા જીવોને ધૂર્તરૂપ કુગુરુઝ કુમાર્ગમાં લઈ જાય છે, ત્યાં તે અહીં જીવો દિહ્મૂઢ જેવા થઈ જઈ દુર્ગતિરૂપ ગુહાને વિષે પેસી જાય છે. તથા તે સંસારવનમાં પડેલા પ્રાણીયો વિઘ્નરૂપ વાંસડાઝની જાલમાં પડ્યા થકા તરફડીયાં લાઈને ત્યાંને ત્યાંજ મરણ પામે છે. આ પ્રમાણે મૂઢ જીવો જે છે, તે આવા જવકાંતારમાં ફરતા થકા દુઃખી થાય છે, પરંતુ તે બનનો કોઈ રીતે પાર પામતા નથી. તે માટે હે જવ્યજનો ! સંસારાટવીના કુમાર્ગનો ત્યાગ કરી જેમાં સાવધ ધર્મનું વર્જન છે, જેમાં શત્રુ મિત્ર વગેરે સર્વ પ્રાણીયો સમાન છે, જે માર્ગને કેવલજ્ઞાની તીર્થંકર જગવાને મોક્ષમાર્ગ કહ્યો છે, એવા તે શુદ્ધ અને સારા માર્ગમાં ચાલવા પ્રવૃત્ત થાનું. જે શુદ્ધમાર્ગમાં ચાલવાથી તમોને પરમ નિર્વાણરૂપ નગર પણ જલદી ઉપલબ્ધ થાય ?

આ પ્રકારની ગુરુના મુખથી દેશના સાંજલી સુમંગલરાજાએ વિચારું કે મારા મંત્રીના કહેવા પ્રમાણે આ ધર્મોપદેશ, સંસારવ્યવહારનો નિપેધ કારક છે માટે આ ઉપદેશજ ગ્રહણ કરવો. એમ નિશ્ચય કરી તે કેવલીને વિનતી કરી કહેવા લાગ્યો કે, હે જગવન્ ! આપનાં આ હાલ કહેલાં વચ

ન, મેં સર્વ સર્વિયાં, પ્રતીત્યાં, જાણ્યાં. વલી તે વચનોથી મેં જાણ્યું પણ છે, કે આ જે લૌકિક દેવ છે, તે રાગદ્વેષાદિકે કરી દૂષિત છે. જુઝ. તે દેવો, સ્ત્રી, શસ્ત્ર, ગીત. રાગ, દ્વેષ, ઠલ પ્રમુખે કરી અમારા જેવાજ છે. તો તે દેવ, એકાંતે અમારા કેમ હિતકારી હોય? અને તેવાજ દેવને દેવ કરી માનવાના ઉપદેશ કરનારા કુગુરુનો કહેલો ધર્મ પણ મોઢશ્રી મેલવવામાં કેમ સમર્થ થાય? ના નજ થાય. તે માટે આપે કહેલો શ્રી જિનેશ્વરપ્રણીત માર્ગ છે, તેજ મારે પ્રમાણ છે. વલી હે જગવન્! નિધાનની પેઠે અતિદુર્લભ એવો આ જિનધર્મ પ્રત્યક્ષ રીતે આપ જેવાના સમાગમથી મલે છે, એમ જાણે છે, તો પણ જે અધમજનો છે, તે આ જિનધર્મને અંગીકાર કરતા નથી, તેથી તે જનો, સંસારને વિષે દુઃખ અને દારિદ્ર્ય વગેરે ઉપદ્રવોના પારને ક્યારે પણ પામનાર નથી. એમ કહીને વલી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે, મારે તે આવી પારકી પીડા કરવાનું શું પ્રયોજન છે? મારે તો જેમ મારું સારું થાય, તેમજ કરવું યોગ્ય છે. એમ વિચારી તે ગુરુને કહેવા લાગ્યો કે, હે પ્રજો! હું તો હવે આપની પાસેથી ચારિત્ર ગ્રહણ કરવાની ઇચ્છા કરું છું, માટે કૃપા કરી મુને ચારિત્ર આપો. ત્યારે મુનિ બોલ્યા કે, હેરાજન્! આ તો તમે વહુજ સારું ધાર્યું? પઠી તે રાજાએ તત્કાલ પોતાને ઘેર આવીને પ્રશસ્ત એવા મુદ્ધર્ત્તને વિષે પોતાના જ્યેષ્ઠ પુત્ર કનકધ્વજ કુમારને રાજ્યગાદીપર વેસારી સામંત, આમાત્ય, તેણે સહિત મહોટા મહોત્સવથી શ્રીસ્વયંવરગુરુની પાસે જઈ તેમના ચરણકમલમાં નમન કરી મનોહર એવા ચારિત્રને ગ્રહણ કર્યું. હવે તે કનકધ્વજ રાજા, તથા યુવરાજ જે જયસુંદર પ ધેહુ, રાજ્યને પાલવા લાગ્યા. તે ઘણાક એવા રાજ્યજોગને જોગવે છે, તો પણ તેમાં આસક્ત ન થતાં મનને વિષે પોતાના પિતાએ લીધેલા ચારિત્રનુંજ અહોનિશ ધ્યાન કહ્યા કરે છે, કે જેમ અમારા પિતાએ ચારિત્ર ગ્રહણ કર્યું તેમ અમો પણ હવે તે ક્યારે ગ્રહણ કરશું? વલી જેઝના ગુણોવનું ગાન કિઝરીયો કહ્યા કરે છે, તથા જેઝનાં ચરણોને જરતારૂના મહોટા મહોટા રાજાઈ દૂજ્યા કરે છે, એવી તેઝની મહત્તા છે, તો પણ તે મહત્તામાં આસક્તિ ન રાખનાં કેવલજ્ઞાની ગુરુના સમાગમનીજ ઇચ્છા કહ્યા કરે છે. તથા તેઝ ગજ, અશ્વ, રથ, તથા રત્નપ્રમુખે કરી સંપન્ન છે, તો પણ તેમાં લુબ્ધ ન થાનાં કેવલ નિરંતર શ્રદ્ધસાગરમાં જ નિમગ્ન થઈ રહે છે. વલી તેઝને મોદરૂપપિશાચ કિંચિન્માત્ર પણ દ્વેષ

પમાડી શકતો નથી. અને તે કનકધ્વજ તથા જયસુંદરના રાજ્યમાં અરિ તો એક રથના ચક્રપરજ છે. તથા કટક તો બાહુના ચૂપણમાંજ છે, અને યુદ્ધ તો મહાલોકોની રંગચૂમિમાંજ છે. તેમ માર એવો શબ્દ તો સોગઠાંબાજીની રમતમાંજ બોલાય છે, અને વંધન તો સ્ત્રીયોના કેશપાશમાંજ છે. અર્થાત્ તે પૂર્વોક્ત સર્વવસ્તુ તે કહેલે ઠેકાણે છે, પરંતુ કનકધ્વજ રાજાના રાજ્યમાં નથી.

હવે તેવા ઉત્તમ રાજ્યનો અધિપતિ કનકધ્વજરાજા, એક દિવસ પ્રાતઃ કાલમાં શય્યામાંથી સૂતો ઊઠ્યો, ત્યાં તો પ્રતિદિન સવારમાં જગાડવા આવતા એવા મંગલપાઠકો આવી સ્તુતિ કરવા લાગ્યા કે, હે સ્વામિન્! આપના સમસ્તચૂમંરુલમાં પ્રસરેલા પ્રતાપને જોઈને હાલ સૂર્ય જે છે, તે લજ્જા પામી ઉદયગિરિમાંજ બુપી રહેલો છે. આમ કહેવાથી તે મંગલપાઠકોએ કનકધ્વજરાજાના પ્રતાપની પ્રશંસા પૂર્ણ કરી, તથા અરુણોદય થયો છે માટે જાગ્રત થાઉં. એવી વિનંતિ પૂર્ણ કરી. તે સાંજલી શય્યામાં બેઠેલા તે કનકધ્વજરાજાએ વિચાર કહ્યો કે, અહો! મંગલપાઠકો કહે છે કે, આજી પૃથ્વીમાં તમારો પ્રતાપ પ્રસર્યો છે, તે આ કેટલી પૃથ્વી છે, તથા તેમાં કેટલી મારે વશ છે, અને કયે કયે ઠેકાણે મારો પ્રતાપ પ્રસર્યો છે? તેની તો મને ખબરજ નથી; માટે તે સર્વની તો જો હું દિગ્વ્યાત્રા કરવા જાઉં, તો માલમ પડે. માટે હાલ મારે દિગ્વ્યાત્રા કરવાજ જાઉં? એમ નિશ્ચય કરી પાંચો વિચાર કહ્યો કે, હા, હું દિગ્વ્યાત્રા કરવા તો જાઉં, પરંતુ તેમાં મારે પાંચ કાર્ય તો અવશ્ય કરવાં. તેમાં પ્રથમ શું કરવું? તો કે જે કોઈ ઠેકાણે પૂર્વપુરુષોએ કરાવેલા તીર્થંકર જગવાનનાં પ્રાસાદો હોય તે પ્રાસાદને, તથા વલી જે ઠેકાણે તીર્થંકરોનાં જન્મ, દીક્ષા, જ્ઞાન અને નિર્વાણ થયાં હોય, તે ચૂમિને વિષે બનાવેલાં પ્રાસાદોમાં વિરાજેલા જે જિનજગવાન હોય, તેને મારે વાંદવા. તથા બીજું શું કરવું? તો કે પૂર્વે માહાપુરુષોએ કરાવેલાં અને હાલમાં જીર્ણ થઈ ગયેલાં એવાં જે કોઈ પ્રાસાદો હોય, તેમનો ઉદ્ધાર કરવો. ત્રીજું શું કરવું? તો કે જે જે સ્થલે જિનમતના પ્રત્યનીકજનો હોય, ત્યાં જઈ તે જનોનો શાસ્ત્રાનુસારે પરાન્નવ કાવો. ચોથું શું કરવું? તો કે જે જૈનસાધુ હોય, તથા તે સાધુને માનનારા હોય, તેવા જનોને દાન દેવાં. અને પાંચમું શું કરવું? તો કે જે દીનજન હોય તેને પણ દાન દઈ તેનો દુઃખથી ઉદ્ધાર કરવો, આ પ્રકારે વિચાર કરીને તે સર્વ વિચાર

पोताना लघुजाइ जयसुंदरकुमारने जणाव्यो. ते सांचली जयसुंदरकुमार
चोदयो के, हे महाराज ! आपे जे हाल दिग्‌यात्रा करवानो विचार धाख्यो
ठे, ते घणोज उत्तम धाख्यो ठे. अने ते विचारने हुं पण मलतो ज हुं. कहुं ठे
के ॥ श्लोक ॥ कर्मायत्तं फलं पुसां, बुद्धिः कर्मानुसारिणी ॥ तथापि सुधिया
जाव्यं, सुविचार्यैव कुर्वता ॥ १ ॥ आलस्यं हि मनुष्याणां, शरीरस्थोमहा
रिपुः ॥ नास्त्युद्यमसमो वंधुर्यं कृत्वा न च सीदति ॥ २ ॥ अर्थः—मनुष्यमा
त्रने फलप्राप्ति जे ठे, ते कृतकर्मने आधीन ठे, अने जे बुद्धि उत्पन्न थाय
ठे, ते पण स्वकृतकर्मने अनुसरतीज थाय ठे. तोपण समजु माणसे जे कांइ
कार्य करवुं, ते महोदो विचार करीनेज करवुं ॥ १ ॥ अने हे जाइ ! कार्य
करवामां आलस राखवुी नहिं. केमके आलस्य जे ठे, ते मनुष्यमात्रने पोता
ना शरीरनी अंदर रहेलो रिपुज ठे. कारण के मनुष्य जो कांइ पण उत्तम
कार्य करवानी इच्छा करे, ते तेमां जो तेने आलस आवे, तो तेने ते काम क
रवा जतो अटकावे, अने तेश्री तेनुं उत्तम काम वगडे. माटे खरुं जोतां तो
स्व-मनुष्यने जे आलस आव्युं, तेज शत्रु थयुं. अने हे जाइ ! उद्यम समान
आ जगतमां बीजो कोइ वंधु नथी. कारण के जे उद्यम करवार्थी माणस,
कोइपण रीतना दुःखे करी सीदातुं नथीगा ॥ २ ॥ आवां पोताना विचारने
मलतांज वचन, जयसुंदरकुमारनां सांचली तुरत कनकध्वजराजाये दिग्-
यात्राना प्रयाणनो जेरीशब्द कराव्यो. अने पठी ते पोताना जाइ जयसुंदर,
सामंत, आमात्य, मंत्री, श्रेष्ठी, अंतःपुर एटले पोतानी स्त्रीयो, पालाउं,
रथ, अश्व, हस्ती, उष्ट्र, खचर, ए सर्वने साथे लश्ने दिग्‌यात्रा माटे
चाल्यो. त्वारे हस्तीरूप आकाशपर रहेलो, शस्त्रना ऊवकारारूप विजलीयो
थी युक्त, माथापर धारण करेला मेघामंजर ठररूप श्यामवादलानयेसहित,
उंचां जेनां मुख राखेलां ठे, एवा तूर्यना शब्दरूप मेघगर्जारवेयुक्त, दानरूप
जलवृष्टिये करी याचकरूप चातकोने तृप्त करतो, जेने मेघनी पेटे सर्व लो-
को, उंचां मुख करी सोत्कंठपणार्थी जोवे ठे, एवा ते कनकध्वजराजा, जाणे
नवीन मेघज होय नहिं ? तेम शोजवा लाग्यो. पठी पृथ्वीने विपे फरतो ते
राजा जे जे गाम जाय ठे, त्यां ते ते गामना राजाउं अश्व, शस्त्र, वस्त्र, रत्नो,
अश्व, हाथी, तेणे करी तेनो घणोज सत्कार करे ठे. वली ते, गिरि, स-
रित्, गाम, पुर, आराम, तलाव, ए वगैरे केटलांपक उत्तम-स्थलोमां

ક્રીડા કરે છે. રમ્ય એવા સ્થાનકોને વિષે મંચાં અને મનોહર એવાં જિનચૈ-
ત્યો કરાવે છે. જ્યાં જીર્ણ ચૈત્યો હોય છે, ત્યાં તે જીર્ણચૈત્યનો ઉદ્ધાર કરાવે
છે. જૈનસાધુઓનું પૂજન કરે છે, શ્રાવકોને ઘણુંજ માન આપે છે. એ વગેરે
પોતે દિગ્યાત્રા નિકળ્યા પહેલાં કાર્યો ધારેલાં છે, તે પાંચે કાર્યો કરે છે.
આ પ્રમાણે તે આજ્ઞા ચરતઃ સર્વમાં ઘણા વર્ષ પર્યંત ત્રમણ કરી પાઠો જી-
વામાં પોતાને દેશ આવે છે, તેવામાં તો તેને સાંકેતપુરપતિ પુરુષોત્તમ
નામા રાજાએ માણસ મોકલી તેડાવ્યો, કે તમારે જરૂર અમારે ગામ
આવી જાવું. ત્યારે તે પોતાના દેશ તરફ જાતો બંધ થઈને ત્યાંથી પાઠો
અનુક્રમે સાંકેતપુરનગરે આવ્યો, ત્યાં તે વેદુ જણ મળ્યા. પઠી તે ગામ-
ના ઉદ્યાનમાં મોટા ચૈત્યને જોઈ, અત્યંત પ્રસન્ન થઈ તેણે ચૈત્યની અંદર
પ્રવેશ કર્યો. અને ત્યાં પુષ્પ, સુવર્ણ, મુક્તા, મણિ, પુષ્પની માલા વગેરે
પૂજોપહારથી શ્રી જિનજગવાનનું જાવસહિત પૂજન કર્યું. અને પઠી તે
જગવાનની સ્તુતિ કરવા લાગ્યો. તે જેમ કે:- ॥ શ્લોક ॥ નમઃ ક્રોધેન
સિંહાજ, નમોમાનાદ્રિસત્પત્રે ॥ નમોમાયોરગીમંત્ર, નમો લોજાવિધશોષક
॥ ૧ ॥ અર્થ:- ક્રોધરૂપ હસ્તીને વિષે હે સિંહસમાન! આપને હું નમન
કરું હું. વલ્લી માનરૂપપર્વતને વિષે હે ઉત્તમ વજ્રતુલ્ય! આપને હું પ્ર-
ણામ કરું હું. તથા માયારૂપ સર્પિણીને વિષે હે ગારુડીમંત્રરૂપ! આપને
હું વારંવાર વંદન કરું હું. અને લોજરૂપ સમુદ્રને શોષણ કરનારા એવા હે,
જગવન્! આપને હું પ્રણમન કરું હું. આ પ્રમાણે અરિહંત જગવાનની સ્તુ-
તિ કરીને તે કનકધ્વજરાજા જિનચૈત્યથી બાહર નિકળ્યો, ત્યાં તો તેણે
મનોહર એવા આગમોના પાઠ કરનાર એવા સાધુઓના વૃંદોયે વિટેલા અને
ઉત્તમ વૃક્ષની નીચે બેઠેલા એવા એક સૂરીશ્વરને દીઠા. તેં દેખતાં માત્રમાં
અત્યંત હર્ષાયમાન થઈ, તેમની પાસે જઈ, પ્રણામ કરી વિચારવા લાગ્યો કે,
અહો! આ જગતને વિષે આવા મુનિયો જેઠે, તેને જૈનશાસ્ત્રમાં જંગમતીર્થ
કહેલા છે, તે ચરુંજ છે. કારણ કે તેમના સમાગમથી જ જીવનું કલ્યાણ થાય
છે. એમ વિચાર કરી, તેમની નિકટ જઈ યોગ્ય સ્થાનપર બેઠો. ત્યારે જે પુરુ-
ષોત્તમરાજા પ્રમુખ આવ્યા હતા, તે પણ બેઠા. પઠી તે મુનિયે દેશના દેવાનો
પ્રારંભ કર્યો. તે જેમ કે:- હે જગ્યો! મનુષ્યજન્મરૂપ સામગ્રીને પ્રાપ્ત થયેલા
સહુકોશ્યે ત્યાગશક્તિ ધર્મોદ્યોગ કરવો. કેમકે જો તે જન્મ, ધર્મોદ્યોગ વિના

નોજ જાય છે, તો પઠી પાઠો ફરી તે જન્મ પ્રાપ્ત થાતો નથી. કોઈ વિદ્યાને કહેલું છે, કે આ જગતમાં વડના ઝાડપરનું ફૂલ, સ્વાતીનક્ષત્રનું જલ, મનુષ્યનો જવ, અને ઉત્તમ એવા દેવનું દર્શન. એટલાં વાનાં મલવાં હુલ્લજ છે. વલી હે જવ્યો! કેટલાએક પ્રમાદી પ્રાણી, તે પૂર્વોક્ત રીતે હુલ્લજ અને ઘણા પુણ્યથી નિપલવ્ધ થયેલ, અને ચિંતામણી સમાન, એવા મનુષ્યજવને કેવલ વિષયસુખના જોગ જોગવીનેજ પૂરો કરી નાંખે છે. વલી હે જવ્યો! કદાચિત્ ઘણાક દ્રવ્યનો જો વ્યય કરીયે, તો તેથી અનેક રત્નોની પ્રાપ્તિ થાય, પરંતુ કોટિરત્નોના વ્યયથી હુલ્લજ એવા મનુષ્યજન્મનો તો એક ક્ષણ પણ મલતો નથી. માટે હે જવ્યો! અમૂલ્ય એવા આ મનુષ્યજવને તમા પ્રમાદે કરી શામાટે હારી જાતો છો? જુન. વલી આ મનુષ્યજન્મનાં ફલ તો આઠજ કહ્યાં છે. તે કયાં કયાં? તો કે ૧ પૂજ્યપુરુષના પાદનું પૂજન, ૨ દયા, ૩ દાન, ૪ તીર્થયાત્રા, ૫ તપ, ૬ પાંચ પરમેષ્ઠીનો જપ, ૭ સદ્ગુણાધ્યયન, ૮ પરોપકાર. આ આઠ ફલ છે. આ જગતમાં જે દ્રવ્ય વગેરે છે, તે પગમાં ચોટેલી રજસમાન છે. કારણ કે જેમ પગમાં ચોટેલી જે રજ હોય, તેને આઢી અવલી ચસી જાતાં વાર લાગતી નથી; તેમ દ્રવ્યને પણ આમું અવલું ચાલ્યું જાતાં વાર લાગતી નથી. વલી આ યૌવન જે છે, તે નદી જલના વેગ સમાન છે, અને મનુષ્યજન્મ જે છે, તે ચંચલ જલના વિંદુ સમાન છે. જીવિત જે છે, તે પાણીના ફીણ સરલું છે. સર્વ આ પ્રમાણે છે, તે ઠતાં પણ નિશ્ચલ છે મતિ જેની એવા જે પુરુષો, તે સ્વર્ગના ગોપુરની જોગ લને જાંગવામાં સમર્થ, અર્થાત્ સ્વર્ગમાં જવાના દરવાજાને ઊઘાડવામાં સમર્થ એવા ધર્મનું આરાધન કરતા નથી, તે પુરુષો, જરાવસ્થાની પરિણતિને પ્રાપ્ત થઈ, પશ્ચાત્તાપથી હુણતા થકા શોકરૂપ અગ્નિમાં ઘલી મરે છે. આ પ્રકારની દેશનાને સાંજલી ત્યાં સાંકેતપુરના રાજા પુરુષોત્તમનો કોઈએક કર્પિજલ એવે નામે પુરોહિત વેઠો હતો. તે બોલ્યો કે, હે મુનીંદ્ર! જીવ જે છે, તે ધર્મારાધનથી સુખી થાય છે, અને પાપ કરવાથી દુઃખી થાય છે, એ વગેરે આપે હાલ જે કહ્યું, તે સર્વ જો કોઈ પણ જીવ વસ્તુ હોય, તો તેને લાગુ પડે; પરંતુ જીવ એવી વસ્તુજ જો ન હોય, તો તે આ પનાં કહેલાં સર્વ, કોને લાગુ પડે? કોઈને નહિ. જુન. હે મુને! આપ જે જીવ પદાર્થ કહો છો. તો તે જીવ, કોઈને કોઈ પણ ઠેકાણે પ્રત્યક્ષાદિ

પ્રમાણથી કેમ દેખાતો નથી? વલી આપના કહેવા પ્રમાણે તે જીવ, જો પદાર્થ હોય, તો જેમ આપણે આપણા ઘરમાં જાતાં અને આવતાં કોઈ પક્ષીને દેખીએ ઠેયે, તેમ શરીરમાં જાતાં આવતાં જીવને કેમ દેખતા નથી? વલી આપ કદાચિત્ એમ કહેશો કે તે જીવ શબ્દરૂપે છે, તો તે જીવ, શંખના શબ્દની પેઠે સંજ્ઞલાતો કેમ નથી? તથા વલી કદાચિત્ આપ એમ કહેશો કે તે રસ સમાન છે; તો તે જીવ, જાત વગેરેના તુલામણ સમાન રસરૂપે પણ કેમ દેખાતો નથી? માટે હે પ્રજો! એ જોતાં તો એમ લાગે છે કે, આ જગતમાં જીવ વસ્તુ તો ટેજ નહિં. કદાચિત્ આપ વલી એમ કહેશો કે આ શરીર તો અસ્થિ માંસ પ્રમુખનું બનેલું હોવાથી જડ છે, પરંતુ તે શરીર, આ જીવપદાર્થનાં સંયોગથી ચૈતન્યવાન્ થાય છે, તો ત્યાં હું કહું હું, કે આ જગતમાં મનુષ્ય, પશુ, પક્ષી, પ્રમુખનાં જે શરીરો દેખાય છે, તે સર્વ શરીરમાં પૃથ્વી, અપ, તેજ, વાયુ અને આકાશ. એ પાંચ મહાઘૂત રહેવાથી તે શરીરો સચૈતન્ય દેખાય છે. કારણ કે પૂર્વોક્ત પંચ મહાઘૂત, જે સ્થલે સમુદાયરૂપે રહે, ત્યાં ચૈતન્યશક્તિ પોતાની મેલેજ ઉત્પન્ન થાય. તે કેની પેઠે? કે જેમ ગુડાદિક દ્રવ્ય એકઠાં થાય છે, ત્યાં માંદકશક્તિ પોતાની મેલેજ ઉત્પન્ન થાય છે. માટે હે મુને! આ યુક્તિથી જોતાં જ્યારે જીવવસ્તુ જ નથી, ત્યારે આપનાં કહેલાં જન્મ, મરણ, સુખ, દુઃખ, નરક, સ્વર્ગ, મોક્ષ પ્રજ્ઞાતિ કોને હોય? કપિંજલ પુરોહિતનાં આવાં નાસ્તિકપણનાં વચન સાંજલી ગુરુ બોલ્યાં કે, હે જડ! તેં કહ્યું તે રીતે જ્યારે જીવ જ વસ્તુ નથી, ત્યારે તો કાંદી પણ સાધન કરવાની જરૂર નથી. પરંતુ હે જાણ! જીવ નથી એમ તારે કોઈ દિવસ જાણવું નહિં. અર્થાત્ જીવ તો ટેજ. પરંતુ તે જીવ કેહવો છે? તો કે ચૈતન્યલક્ષણયુક્ત અનુમાનગ્રાહ્ય પદાર્થ છે, પરંતુ ચંદ્રગ્રાહ્ય નથી. માટે હે બ્રાહ્મણ! જો જીવ પદાર્થ ન હોય, તો તારો મત સત્ય ઠરે, પણ તેમ કેમ હોય? વલી હે વાડવ! અમારા મતથી તો તે જીવપદાર્થ શાશ્વતો જ છે. હવે પ્રથમ તેં કહ્યું કે તે જીવ, પ્રત્યક્ષાદિ પ્રમાણથી દેખાતો નથી, તેથી જીવપદાર્થ નથી? પણ તેમ નથી. કારણ કે જે આંધલા મનુષ્યો છે, તે જગતમાં શાશ્વતા પદાર્થ જે હોય છે, તેને દેખતા જ નથી. તથા વેહેરા જે હોય છે, તે શાશ્વતા પદાર્થોને સાં જતા જ નથી. અને જે અંધ વંધિર નથી તે જીવો, પદાર્થોને દેખે પણ

ठे, तथा सांजले पण ठे, तेथी ते पदार्थों शाश्वत नथी एम केम कहेवाय ? ना कहेवायज नहिं. तेम सदोष अने ठगस्थ प्राणीयो कदाचित् आ शाश्वता एवा जीवपदार्थने प्रत्यक्षरीते देखता नथी, अने तेने केवलज्ञानी तो प्रत्यक्ष रीते देखेज ठे, तो ते जीवपदार्थ शाश्वतो नथी एम केम कहेवाय ? वली कहुं ठे के, अतींद्रिय, एवा जे जीव ठे, तेने चर्मचक्रुवाला मनुष्य देखता नथी, अने सर्वज्ञ एवा सिद्धपुरुषो, तथा ज्ञानसिद्ध एवा योगी पुरुषो देखे ठे. वली तें कहुं के ते जीव, शंखना शब्दनी पेठे संजला तो नथी, तथा जातना उसामण प्रमुख रससमान रसरूपे देखातो नथी ? तेनो उत्तर तो, ते पूर्वोक्त उत्तरमां आवीज गयो. कारण के जे अतींद्रिय होय, ते संजलाय नही, तेम ते रसनी पेठे देखाय पण नहिं. वली हे कपिंजल ! तें कहुं के पंचमाहाज्ञूतना समुदायथी शरीरोमां पोतानी मेले चैतन्यशक्ति उत्पन्न थाय ठे, केनी पेठे के जेम गुडादिकद्रव्ययुक्त मदिरामां पोतानी मेले मादकशक्ति उत्पन्न थाय ठे ? तो त्यां कहुं तुं, ते सांजल. के जे तुं पंचमाहाज्ञूत कहे ठो, तो ते पंचमाहाज्ञूतने सचेतन कहे ठो, के अचेतन ? जो तुं सचेतन कहेतो हो, तो तो अमोने इष्टापत्ति ठे, एटले अमे ते पृथिव्यादिक सर्वने एकेंद्रिय जीव कहीयेज ठेये. अने एम कहेवाथी अमारी पेठे तें पण जीव पदार्थ मान्योज ठह्यो. तो पीठे आपण वेहुने वादज क्यां रह्यो ? अने जो ते पंचमाहाज्ञूतने तुं अचेतन कहेतो हो, तो ते अचेतनना समुदायथी चैतन्यपरिणाम थायज केम ? अने वली जो ते प्रत्येक माहाज्ञूत अचेतन ठे, तो तेने पोतानी मेले समुदायपणे मलवानी शक्ति पण केम संजवे ? तेथी तारुं जे आ अज्ञानपणानुं बोलवुं ठे, ते सर्व व्यर्थ ठे. वली तें कहुं के गुडादिक द्रव्योथी वनेला मदिरामां जेम मादकशक्ति पोतानी मेलेज उत्पन्न थाय ठे, तेम आ शरीरोमां पण पंचमाहाज्ञूतना मलवाथी चैतन्य शक्ति स्वतः उत्पन्न थाय ठे ? तो त्यां कहुं तुं, तें सांजल. के जो एम हरकोइ द्रव्यो एकत्र मलवाथी तेमां स्वतः मादकप्रमुख शक्ति उत्पन्न थइ जाती होय. तो नदीनी वेळुं, कांकरा, धुड, घास, वगैरे कदाचित् जो एकठां थइ जाय ठे, तो तेथी कोइ पण तरेहनी शक्ति केम उत्पन्न थाली नथी ? परंतु हे छिज ! जेनो मदिरा थाय ठे, ते गोख वगैरे प्रत्येक वस्तुमां प्रथमथीज मादकशक्ति अंतर्गत ग्हेली ठे तेथी तेमां

માદકશક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે. નહિં તો થાયજ નહિં. માટે હે જાઈ! જીવ પદાર્થના અસ્તિત્વમાં કાંઈ પણ સંશય કરવા જેવું નથી. વલી પણ તે જીવ ના સિદ્ધપણા માટે ઘણાંક ઉદાહરણો જૈનશાસ્ત્રમાં વતાવ્યાં છે, પરંતુ તે ઘણાં હોવાથી તેનો હાલ કહેથી પાર આવે તેમ નથી? આ પ્રમાણની યુક્તિ ના પ્રત્યુત્તરથી નિરુત્તર કરેલો તે કપિંજલ પુરોહિત, ચૂપ થઈ બેસી રહ્યો. ત્યારે કરુણાસમુદ્ર એવા ગુરુએ કહ્યું કે, હે કપિંજલ ! આ તુને જે કુવોધ લાગ્યો છે, તે તારા પોતાનાજ સ્વજ્ઞાવથી નથી લાગ્યો. પરંતુ સ્વકૃતપાપથી અંધ તથા દૃઢમિથ્યાત્વી એવા કેશવનામના તારા મામાના સંગથી લાગ્યો છે ॥ યતઃ॥ મોહંધયાર પિડિયા, પાવિઝ કામા દુરંત દુઃસ્કાંઈ ॥ નઠા નાસંતિ પરં, તુઘા મિઘોવણ સેહિં ॥૧॥ અર્થ:—મોહરૂપ અંધકારથી પીડિત એવા પ્રાણીયો દુરંત દુઃખોને પામે છે, અને વલી તે નષ્ટ અને તુઘા એવા જીવો, વીચારા વી જા જીવોને પણ મિથ્યાત્વોપદેશે કરીને દુરંત એવા દુઃખના જોક્તા કરે છે ॥ ૧ ॥ તે સાંજલી ત્યાં બેઠેલો તે પુરુષોત્તમ નામા રાજા, સંશયને પ્રાપ્ત થઈ બે હાથ જોડીને ગુરુને પૂછવા લાગ્યો કે, હે જગવન્ ! આપે હાલ કપિંજલ પુરોહિતને કહ્યું કે તારો મામો કેશવ, પૂર્વકૃત દુષ્કર્મોથી અંધ થયેલો છે તથા તે મિથ્યાત્વી છે. તો હે વિજ્ઞો ! તે કેશવે પૂર્વજન્મમાં શું પાપ કસ્યાં હતાં, કે જેથી તે અંધત્વને તથા મિથ્યાત્વને પ્રાપ્ત થયો છે? તે કૃપા કરી કહો. ત્યારે ગુરુ બોલ્યા કે, સાંજલો. એક વસંતપુરનામા નગર હતું, તેમાં એક વીરાંગદ નામા રાજા હતો, તે ચંદ્રમા સમાન ઉજ્જ્વલગુણવાલો હતો. પરંતુ જેમ ચંદ્ર મામાં કલંક છે, તેમ એ રાજામાં પણ એક મૃગયા રમવારૂપ કલંક હતું. અર્થાત્ આહેડાપણાના દુર્ગુણવાલો હતો. હવે એક દિવસ તે મૃગયા રમવામાટે પોતાના પુરની પાસે એક અરણ્ય હતું, ત્યાં આવ્યો. અને ત્યાં આવી જ્યાં જુ વે છે, ત્યાં તો કેટલાંક વિચારાં નિરપરાધી વનેચરો ઝાંઝાં હતાં, તેને જોયાં. જોઈને, ધનુષ્યમાં વાણ ચડાવી તે વાણને તે વનેચર સામો સાંધ્યો, ત્યાં તો તે વનેચરો સમજી ગયાં કે આ અમને મારવા આવ્યો છે, તેમ સમજી તેતલ્કા લ જયજીત થઈને ત્યાંથી એકદમ દોડવા લાગ્યાં. ત્યારે તે રાજા પણ તેની પઠવાડે અશ્વારૂઢ થઈને દોડ્યો. અને દોડતાં દોડતાં કેટલાંક વનેચરોને વાળોયે કરી મારીને લોથ કરી નાંચ્યાં, ત્યારે તેની પઠવાડે અશ્વો પર બેસી દોડ્યા આવતા તેના અનુચરો, તેની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા કે,

हे महाराज ! ए वनेचरोने मारवामां आपे खूब चांचट्य वापसुं, अने आपनामां घणुंज शौर्य ठे ? आ वगेरे पोतानी प्रशंसा सांजली हर्षथी तेनां रो मांचित उजां थयां. आ प्रमाणे मृगयासक्त एवा ते राजकुमारे एक पर्वतनी निकटना वनने विपे जाडमां संताड वेठेला एक सुवरना वच्चाने दीठो, अने तुरत तेनीपर धनुष्य खेंची वाण मूक्यो; परंतु ते वाण सुवरना वच्चाने न वा गतां जाडनी उथे काउस्सगध्याने वेठेला कोइएक साधुने वाग्यो. पठी वी रांगदकुमारे विचासुं जे वाण तो वाग्यो, परंतु जेने वाण वाग्यो ते सुवरनो वालक दीनशब्द करी पड्यो जणायो नहिं. माटे हुं त्यां जइ जोडं तो खरो के ते वाण तेनेज वाग्यो ठे, के कोइ बीजाने ? एम विचार करी ते एकदम त्यां आवीने ज्यां जोवे, त्यां तो ते सुवरना वच्चाने तो वीलकुल दीठोज नहिं. परंतु काउस्सगध्याने रहेला, तथा जेना पगमां वाण वागवाथी रुधिर चाट्युं जाय ठे, एवा कोइएक साधुने दीठा. ते देखतांज वीरांगदकुमारने मनमां अत्यंत संजम थड गयो, अने ते विचारवा लाग्यो के, अरे ! हुं माहापारी थयो ! अरे ! हुं जयंकर कर्म करनारो थयो ! कारण के आवा निर्मल, ध्यानासक्त एवा निरपराधी साधुने में विना कारण वाण माख्यो ! हा !!! हवे हुं शुं करूं ! क्यां जाउं !! अरे ! तोपण कांश्क ठीक थयुं ? जो कदाचित् आ मारा वाणथी आवा उत्तमसाधु मरण शरण थइ गया हत, तो मने घोरातिघोर नरकमां पण स्थानक मलत नहिं ! अर्थात् अनिर्वचनीय एवा नरकदुःखने जोगवतां, लाखो जन्म थात, तोपण मारो दुःख सांथी पार आवत नहिं. एवी रीतनो विलाप करीने ते राजा, ध्यानासक्त एवा ते साधुना चरणमां पडी गयो, अने मोहोटा स्वरथी कहेवा लाग्यो के, हे कारुण्यनिधे ! हे कृपासागर !! हे त्रिजगज्जन वत्सल !!! पापी, अने दुष्टकर्म करनार एवा में, मृगया रमतां आंदि आपनी निकट रहेला एवा सुवरना वच्चाने जोइ वाण माख्यो हतो, तो ते वाणना सपाटामांथी सुवरनो वालक तो कोण जाणे क्यां सटकी गयो, परंतु ते वाण, निरपराधी एवा आपना चरणमां लागी गयो. माटे ते पापथी तथा जगतमां थता अपयशथी मने कोइपण रीते मुक्त करो ! कारण के हास जेवुं, में कर्म कासुं ठे, तेश कर्मने कदाचित् कोइ उग्र पापी होय, ते पण करे नहिं. पण आप दयासु त्रो, तेथी मारी पर दया करी प्रसन्न थात. वंली आप स

रखा जे महात्मा पुरुषो ठे, ते कृपा करी हुं जेवा अज्ञानी जनना महोटा पण अपराधने क्षमा करे ठे. अने हे प्रज्ञो! जो आपने कांइ शिक्षा करवी होय, तोपण में, आ मारुं सर्व शरीर आपने अर्पण करेलुं ठे, तेथी जेम आपने ज्ञासे, तेम आप शिक्षा करो. आ प्रमाणे घणीज विनति करी, तोपण ध्यानासक्त एवा ते मुनि कांहिं पण बोल्या नहिं, त्यारे पाठो ते राजा वधारे दुःखी थइ विनति करवा लाग्यो के, हे जगवन्! हुं वसंत-पुरनो वीरांगद नामा राजा हुं, तेथी आपने अनुकंपा करवा योग्य हुं. वली हे दीनवत्सल! आप मने कांइ जवाब देता नथी, तेनुं कारण शुं ठे? अने हे जगवन्! आपने आवडो महोटो कोप, मुज किंकरपर करवो घटे? ना नहिं. अने हुं जाणुं हुं, के आप जेवा पुरुष कोप करे, तो ते कोपे करी त्रण लोकने पण वाली जस्म करी नांखे! तथा शाप आपी स्वर्गमां रहेला इंद्रने पण इंद्रासनथी एकदम हेठो नांखी दीये, तो हुं जेवानुं तो शुंज कहेवुं? माटे हे घृणाळो! आप जेवा दयाळु पुरुष जो दया करे, तोज मारा सरखा पापी जीवथी जीवाय, नहिं तो जीवाय नहिं. वली हे प्रज्ञो! ज्यांसुधी आप मारीपर कृपा नहिं करो, त्यांसुधी मारो आत्मा कंपायमान आतो रहेशेज नहिं. हे मुनींद्र! जाणुं शुं कहुं? परंतु जो हवे आप दया रूप ज्योत्स्नाथी मने नहिं शीतल करो, तो कृतापराध एवो हुं जरूर पाप-रूप प्रतापथी वली जस्म थइ जाइश? ए निश्चे जाणजो.

आ प्रकारना चाटुवचनरचनामां पट्टु एवा ते राजानां वाक्य सांजली काउस्सगध्यानथी जाग्रत थया एवा मुनि बोल्या के, हे राजन्! कांइ पण जय राख नहिं. अपराध करनारा प्राणीपर पण अमे जे मुनियो ठैये. त कोप करिये नहिं, तो तुं तो वली कृतापराधनो पश्चात्तापी थयो ठो, तेथी तारीपर तो केमज करीये? वली अमे तो शुं? परंतु अस्मद्व्यतिरिक्त वीजान पण तारीपर कोप करे नहिं. पण हे राजन्! तुने यत्किंचित् हुं हितोपदेश करुं हुं, ते सांजल. के हे जाइ! जो. आ विषयजोगोना संयोगने, अने यौवनने तथा जीवितने पण करिकर्णसमान अतिचंचल मानी ते अतिचंचल एवा विषयजोगादिकना स्वल्पसुख माटे जीव प्राणीमात्रे कोइपण व-स्वत पापमां प्रीति करवी नहिं. वली हे राजन्! आ संसार जोगासक्तप्राणी, एमं प्रत्यक्षरीत जाणे ठे, जे आ इंद्रियना जोग जोगववा माटे आपणे पाप

करीये ठेये, अने वली ते पाप नरकादिकना दुःखे करी जोगवबुं पण पड-
 शे, तो पण ते प्राणी प्रापकर्म करता बंध थाता नथी. ते केनी पेठे ? तो
 के जेम कोइ सिंदडो दूध पानमां आसक्त थयेलो होय, तेने आपणे ला-
 कडी वगेरथी मारीये ठेये, त्यारे ते जाणे ठे, के आ मार मुने दुग्धपान
 करवानी आसक्तिथी पडे ठे, तो पण ते दूधपानने ठोडतो नथी. वली हे
 नृप ! जेम कोइ सडल अगाध समुद्रमां पडेलुं होय. तेने माटे आपणे
 घणो प्रयास करीये, तो पण ते उपलब्ध थातुं नथी, तेम अपार एवा सं-
 सारसमुद्रमां मनुष्यजन्मरूप रत्न पडेलुं ठे, ते जीवने घणाक कष्टोथी पण
 उपलब्ध थातुं नथी. अने ते अति दुर्लभ एवुं मनुष्यजन्मरूप रत्न जीव
 ने कदाचित् मळे ठे, तो ते मनुष्यनुं घणुंज महोदुं आयुष्य तो फुटेला
 घडामांथी जेम जल चाट्युं जाय ठे, एम चाट्युं जाय ठे. अने वली ते म-
 नुष्यनी पठवाडे विकराल एवो काल तो फस्याज करे ठे. तेमां ज्यारे ते का-
 लनो लाग फावे ठे, त्यारे ते सुरत लइ जाय ठे. तेथी हे राजन् ! हिंसा क-
 र्मरूप पापप्रसंगनो परित्याग करी तुं धर्ममां मन कर. वली हे राजन् ! हा-
 ल जे तुं जीवहिंसा करे ठे, ते केवी ठे ? तो के आपत्तिनी मूल ठे, मोक्ष
 नी प्रतिकूल ठे, सहु कोइ प्राणीयोने दुःखनी देनारी ठे, ते माटे प्रथम तो
 ते हिंसा करवानोज त्याग कर, जे माणस, सर्व प्राणी मात्रने अत्यंत बद्ध
 च एवा प्राणोनो पोताना यत्किंचित्सर्वार्थ माटे निर्विलंबपणे नाश करे ठे,
 ते प्राणी, प्रत्यक्ष हलाहल विषनुंज पान करे ठे, एम जाणवुं. वली केटला
 एक साणसो, पापकर्मांये करी उपार्जन करेला अव्यर्थी पोताना कलत्रादि-
 कनुं पोषण करे ठे, परंतु ते कलत्रादिक, परलोकमां परवश पडेला ते पोषण
 कर्त्ता प्राणीनुं कांइ पण सहाय करे ठे ? ना नथीज करता. तेणे स्वजन,
 तथा पोताना देहनुं सारी रीते अशनादिके करी पोषण कसुं होय, तो पण
 ज्यारे तेनो काल थावे. त्यारे ते स्वजनादिक कांइ तेने कालथी वचावी श-
 के ठे ? ना नथीज. ते केनी पेठे ? तो के जेम सारी रीते पोषण करेलो दुष्ट
 अनुचर, संग्राममां पडेला पोताना स्वामीने वचावी शकतो नथी. माटे हे
 राजन् ! आपत्तिमां पण तारे धर्मनुंज आराधन करवुं. कारण के ते जीवनों
 पोषित एवा स्वजन देहादिक त्याग करे ठे, पण सेवन करेलो जे धर्म ठे,
 ते कांइ तेनो त्याग करतो नथी. ते केनी पेठे ? तो के पोषण करेला सारा

અનુચરની પેઠે. માટે તારે ધર્મારાધનમાંજ પ્રતિદિન પ્રીતિ રાખવી અને અનંતદુઃખકારક એવાં હિંસાપ્રમુખ પાપકર્મોનો ત્યાગજ કરવો. આ પ્રકારે તે મુનિના કરેલા ઉપદેશને સાંજલતાંજ અપૂર્વકરણરૂપલક્ષ્ણે કરી કપાઈ ગયો છે મિથ્યાત્વરૂપ ગ્રંથિ જેનો અને સમકિતબોધં પામેલો એવો તે વીરાંગદ રાજા, હર્ષે કરી તે મુનિને સવિનય કહેવા લાગ્યો કે, હે જગવન્ ! દેશના રૂપ અમૃતદાને કરી આપે મારો મહોટો અનુગ્રહ કહ્યો. માટે હે મહારાજ! હવે મને જેવાં ઘટે તેવાં ગૃહસ્થધર્મરૂપ શ્રાવકનાં વાર વ્રત ઉચ્ચરાવો ? ત્યારે ગુરુએ પણ સમ્યક્ત્વમૂલ દ્વાદશવ્રતરૂપ ગૃહસ્થાશ્રમધર્મનો ઉપદેશ કહ્યો. એ સાંજલી તે વીરાંગદ રાજા પણ યથાશિક્ત તે શ્રાવકના વ્રતને ગ્રહણ કરી પોતાના કરેલા અપરાધને સ્વમાર્ગીને ઘેર આવ્યો. પછી ગુરુના કરેલા ઉપદેશ પ્રમાણે ધર્મને પાલી અનુક્રમે તે શુદ્ધ શ્રાવક થયો.

હવે તે ગામમાં જાણ્યું છે જીવ અજીવનું તત્ત્વ જાણે એવો અને કદાગ્રહ થી વિમુક્ત, વિમલબોધના માર્ગને અનુસરતો એવો કોઈએક જિનપ્રિય નામા શ્રાવક રહે છે, તે પ્રતિદિન વીરાંગદ રાજા પાસે આવી તે રાજાને ધર્મમાં સ્થિર કરવા માટે અનેક રીતે ધર્મોપદેશ આપે છે, અને સાધુનનાં વચ્ચાણ પણ કરે છે. અને તે રાજા પણ તેની જે કાંઈ વાત હોય, તેને ઘણાજ માનથી સ્વીકારે છે. કારણ કે તેની પર તે રાજાનો ધર્મગુરુ સમાન જાવ છે. વલી રાજા સામાયિક, કે પોષધ, કે જિનપૂજા પ્રમુખ કાંઈ પણ ધર્મકૃત્ય કરે છે, ત્યારે તેનું સાહાય લઈનેજ કરે છે. હવે તેજ ગામમાં કોઈએક મોહન નામા વૈશ્ય રહે છે, તેને સ્વજનનું તથા અવ્યનું કે વીજા કોઈ પ્રકારનું સુખ નથી, તેથી તેણે વિચાણું જે હું જો ઉપરથી દેખવા માત્ર શ્રાવક બનું, તો આ ગામમાં મારી આજીવિકા ચાલે. કારણ કે આ ગામનો રાજા જે છે, તે ઉત્તમ શ્રાવક છે? તેમ વિચારી તેણે જાવસમ્યક્ત્વરહિત, અવ્યધર્મરૂપ શ્રાવક ધર્મ સ્વીકાર્યો. એટલે જાવ વિના ઉપરથીજ શ્રાવક જેવું આચરણ કરવા લાગ્યો. હવે એક દિવસ તે મોહન, જિનપ્રિય નામા શ્રાવકને મળ્યો, અને પોતાની આજીવિકા માટે તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે સત્પુરુષ ! હે સાધર્મી જાણ ! તમો પ્રતિદિન રાજાને ત્યાં જાઉં છો, અને તે રાજા શુદ્ધ શ્રાવકધર્મ પાલે છે, તો મને મહેરવાની કરી તેમનો મેલાપ કરાવો, જેથી હું એવા ઉત્તમ શ્રાવકની નિશ્રાયે યથેચ્છિત ધર્માચરણ કરું? તે સાંજલી સાધર્મિપ્રિય એવા

जिनप्रियश्रावके कहुं के ठीक ठे. ज्यारे हुं राजा पासे जाउं, त्यारे तमो मारी साथे आवजो. पठी ज्यारे जिनश्रावक राजा पासे जवा तैय्यार थयो, त्यारे मोहन त्यां आवी ते जिनप्रियश्रावकनी साथे राजा पासे गयो. अने त्यां जइ उपरथी शुद्धश्रावक समान जावयुक्त वार्त्ता करवा लाग्यो. ते जोइ राजाये नडनावथी जायुं जे, अहो! आ केवो सारो श्रावक ठे? वली केवो गरीब ठे? माटे तेने जिनपूजनना कार्यमां राखीये? अने तेने कांश्क आजीविकानो वंदावस्त पण करी आपिये? एम विचारी ते मोहननी जिनपूजननाज कार्यमां योजना करी, तथा आजीविका पण करी आपी. हवे मोहन त्यां रही ते राजानो प्रतिदिन पोतापर जाव वधारवाना सबवर्था. देखवामात्रज अत्यंतजाव वतावी सायंकाले श्रावकोनी सजा करी उत्तम एवा श्रावकधर्मनो उपदेश करवा लाग्यो, तेथी तेने सहु कोइ श्रावको आ घणोज उत्तम श्रावक ठे, एम मानवा लाग्या. एक दिवस वीरांगद राजाये पोताना पुत्र वीरसेनकुमारने राज्यधुर धारणमां सशक्त जाणी, मध्यरात्रे धर्म जागरिकाये जाग्रत थइ, संसारपर वैराग्य आववाथी प्रातः कालमां ते मोहनने बोलावी आज्ञा करी के, हे नड! कोइपण ठेकाणे जो धर्माचार्य मुनि आव्या होय, तो जुवो. कारण केमारे ते धर्माचार्य पासे दीक्षा लेवी ठे, अने तेवा उत्तम गुरुनी सेवाये कगी मारा आत्माने संसारांबुद्धिची तारवो ठे? ते सांजली मनमां खेद पामी उपरथी जाव देखाडी मोहन बोदथो के, अहो राजन्! आ विचार तो आपे घणोज उत्तम धाम्यो? एम कही मनमां विचारवा लाग्यो के, अरे! आ तो मारे दुःख थवानुं थयुं. कारण के ज्यारे आ राजा साधु थइ चाट्यो जाशे, त्यारे मारी आजीविका केम चालशे? अने पठी हुं शुं करीश? माटे आडो अवलो बाहार जाउं, अने जइ आवीने कहुं के दीक्षा देवामां जेवा जोइये तेवा धर्मगुरु कयांदिं मलताज नथी. एम कहीने आ राजा गृहस्थजावमांज रहे, तेवो उपदेश करी तेने चरित्र लेतो अटकावुं? एम विचार करी राजानी आज्ञा लइ गुरुने शोधवाना मिपथी वे चार घडी बाहार जइ पाठो राजा पासे आवी हाथ जोडी व्रितति करी कहेवा लाग्यो के, हे राजन्! में धर्मगुरुने घणे ठेकाणे शोव्या, तथा तेनो, बीजा माणसोने मोकलीने घणे हूरमूधी शोध पण कराव्यो, परंतु तेवा मुधमी धर्मगुरु कोइपण स्वले उपलब्ध थाता न.

થી. માટે મારો મત તો એમ છે, કે આપે ચારિત્રજ લેવું નહીં. કારણ કે આપણે જેવાથી ચારિત્ર પલવું બહુજ કઠિન છે. જુઠું. પ્રથમ તો આપણું મન જે છે, તેજ પીંપલાનાં પત્ર જેવું અતિચંચલ છે. વલી આપણી ઇંદ્રિયો જે છે, તે નિરંતર વિષયાજિલાષયુક્ત રહે છે. અને પ્રમાદ જે છે, તે તો સહુ કોઈને ડુસ્ત્યજજ છે, તો આપણું તો શુંજ કહેવું? વલી હે રાજન્! આપણ જેવાં કાચર પુરુષો તો અઘ્ઘાદશ શીલાંગ વ્રતો કોઈપણ દિવસ ધારણ કરી શકે નહિં. અને પૂર્વે જે વ્રતો મહર્ષિયોયે પાલેલાં છે, તે વ્રતો શું આપણથી પલી શકે? ના નજ પલી શકે? તેમાં વલી વીજાં વ્રત તો કંદાચિત્ મહાકષ્ટે કરી પલે, પરંતુ બ્રહ્મચર્યવ્રત તો પલેજ નહિં. અને ચારિત્ર લઈને જો બ્રહ્મચર્યવ્રત ન પલે, તો આપણે જે કાંઈ વ્રત પાડ્યાં હોય, તે સર્વ વ્યર્થજ થાય? એમ જૈનસિદ્ધાંતમાં સર્વત્ર લખ્યું છે. અને હે રાજન્! હાલ આપણને વૈરાગ્ય આવવાથી આપણે ચારિત્ર લઈએ, અને પઠી બ્રહ્મચર્યવ્રત ન પલવાથી પાગ મુંઝાઈને આપણે ગૃહસ્થાશ્રમ અંગીકાર કરીએ, તો મોહોટું પાપ લાગે, અને વલી તેથી અનંતજવત્રમણ કરવું પડે. માટે એ સર્વે ટપટ મૂકી દઈને હાલ જે ગૃહસ્થાવાસ છે, તેજ પુણ્યાવાસ છે, એમ જાણી તેમાંજ રહેવું યોગ્ય છે. અને હે નૃપ! આ ગૃહસ્થાવાસમાંજ રહી વ્રત, પુણ્ય, ધર્મ, વ્રત, તપ, નિયમ જો પાલિયે, તો તે ગૃહસ્થપણમાં રહેવું પણ ઉત્તમજ છે. હે રાજન્! આ ઉપદેશ હું આપનેજ કહું તું, તેમ નથી. પરંતુ મને પણ આપની પેઠે વલી સંસારપર વૈરાગ્ય અવાથી સંયમ લેવાની ઇચ્છા થઈ હતી, તેથી મેં પણ હાલની પેઠે શુદ્ધ ચારિત્રધારી ધર્મગુરુ શોધવા માંડ્યા હતા, પરંતુ તે દિવસ તેવા ગુરુ મને પણ મળ્યા નહિં તેથી, અને વલી વીજાં હાલ જે મેં કહ્યાં કે, આપણાથી સંયમ ન પલે, તે કારણોથી નિર્વિણ થઈ હજી સુધી હું આ ગૃહસ્થધર્મમાંજ વર્તું તું. વલી હે રાજન્! ચારિત્ર લઈને તે ચારિત્રનો ત્યાગ કરવો, તે પર્વતથી નીચે પડ્યા જેવું છે, અને ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહી તે ગૃહસ્થવ્રતનો ત્યાગ કરવો, તે માંચાથી નીચે પડ્યા જેવું છે. તો જે પર્વતથી પડે, તેને જેવું ડુઃખ થાય છે, તેવું ડુઃખ, માંચાપરથી પડનારને થાતું નથી. માટે આપને ગૃહસ્થધર્મમાં જે રહેવું તેજ ઉત્તમ છે. આવાં વચન મોહનનાં સાંજલી વીરાંગદરાજા ઝંઝો વિચાર કરવા લાગ્યો કે, અહો! આ મોહનીયો તો ઉત્તમ-એવા મોહકારક માહાવ્રત

एवुं जे चारित्र, तेने निंदे ठे. अरे ! आवां वाक्यो तो आ लोकमां अने पर लोकमां दुःखदायकज थाय ठे. अहो ! बली जुन. आ केवो अज्ञानी ठे के, जे आवां मिथ्या वचन कहोने चारित्र लेवामां भ्रिष्ट करे ठे ? जेम कोइ खेडुत माणस, मात्र लाववो, साचवो, वेचवो, नामुं लखवुं, हिसाव राखवो, जोखम लागवुं, ए वगेरेनो जय देखाडीने व्यापार करनारा व्यापारीने बेपार करतो अटकावे, अने पोतानी खेडनां वखाण करी ते खेड करवानो उपदेश करे, तेम आ मोहनीयो पण साधुधर्म रूप व्यापारने निंदीने ते धर्मने स्वीकारवानी ना कहे ठे अने गृहस्थधर्मरूप खेडने वखाणी तेमांज रहेवानो उपदेश करे ठे. बली आ मोहनीयाना कहेवा प्रमाणे प्रमादथी लोकोत्तर मार्गने विषे जो विघ्नोनुं चिंतवन करीये, एतले माहाप्रुस्तर एवुं चारित्रवत ते केम पलाय ? एम जो विचार करीये, तो तो पठी मोक्षप्राप्तोज अज्ञाव थाय. कारण के सर्वत्र प्रसिद्ध मोक्षसाधक तो यतिधर्मज ठे, तो ते धर्मनो जे जीवे अंगीकार नथी कख्यो, ते जीवनी सज्जति थातीज नथी ? माटे आवा धर्मोन्नापक वाक्य बोलनार एवा आ मोहनीयानी साथे बात करवानो पण मारे हवे शी जरूर ठे ? कांदिं नहिं. परंतु आ वान हुं जिनप्रिय आचकने बोलावीने कही वतावुं के जेथी तेने पण आ मोहनीयाना जावनी मालम पडे, अने जे कांइ कहेवानुं होय ते पण कहे ? एम विचारी जिनप्रिय आचकने तेडावी पोताने जे बात मोहन साथे बड् हती, ते सर्व बात सविस्तर कही आरी. ते सांजली किंचितको पाकांत यथेजो ते जिनप्रिय, मोहनने कहेवा लाग्यो के, हे मोहन ! जेवुं तारुं नाम ठे, शुण पण तेवाज ठे. केम के तारुं नाम मोहन होवायी जड जायी राजाने संयमग्रहण करवामां खोटां अने धर्मथी प्रतिकूल एवां वाक्योथी मोहनां नांवे ठे ? ते जेम केः—ते कहुं के आपणुं मन घणुं चंचल ठे, आपणी इंद्रियो तो विषयजोगनी अनिलापा कल्याज करेठे, प्रमाद जे ठे, ते सर्वनो पराजय करे ठे, तो आचखो करे, एनां तो शुंज कहेवुं ? शीखां गमत जे पाजवां ते घणांज कठिन ठे. जज्ञा ए सर्व जे कहुं, ते ते शुं सम जोने कहुं ? बली हे मूर्ख ! सांतज. जे साहितिक पुरुषो ठे, तेने चंचल एवुं चित्त शुं करी शके ठे ? तथा तेने प्रबल एवो इंद्रियवर्ग पण शुं करी शके ठे ? बली प्रमाद पण तेने शुं करे ठे ? निरंतर स्वाध्याय, ध्यान, तपः,

તેને વિષે રહેલા, ગુરુના વચનમાં નિરત અને જવત્રમણથી જય પામતા એ
વા અનાગાર સાધુનું ચિત્ત, કોઈ દિવસ પાપકર્મને વિષે જાય ? ના નજ
જાય. વલી અષ્ટાદશ શીલાંગરથના ધુરને વહન કરવાને સમર્થ એવા સાધુ
રૂપ જે વૃષજ છે, તે શું શીલાંગરથનો ચાલતાં ચાલતાં અર્ધ માર્ગમાં
ત્યાગ કરે ? ના નજ કરે. એમ કરતાં કદાચિત્ તે પુરુષ, કોઈએક કર્મના
દોષે શિવમાર્ગમાં ચાલતાં ચાલતાં સ્ખલન થઈ જાય, તો શું તે માર્ગમાં
શીલાંગરથને વહન કરી વીજાયે ન ચાલવું ? વલી હે જડ ! સાંજલ. કો
ઈક વાહાણમાં વેસનારા પુરુષવાલું વાહાણ તે વેસનારના કર્મયોગે કદા-
ચિત્ જાંગી ગયું હોય, તો પઠી પીજા પુરુષોયે તે વાહાણમાં શું ન વેસવું ? વ
લી કદાચિત્ કોઈક જ્વરિત માણસ, ઘણુંજ ઘૂત ખાઈને મરણ પામ્યો હોય,
તો શું વીજા નિરામય માણસે ઘૂત ખાવુંજ નહિં ? અને તે વલી એમ કહ્યું
કે, મનુષ્યને પર્વતપરથી પડ્યાથી જેવું દુઃખ થાય છે, તેવું માંચાપરથી પડ
વાથી દુઃખ થાતું નથી. પરંતુ હે જાડ ! તે દૃષ્ટાંત તો સંયમથી જે પડેલા
હોય, તેને લાગુ પડે છે, પરંતુ તે દૃષ્ટાંત કાંઈ સંયમનો ઉદ્યોગ કરવા તત્પર
થયા હોય તેને લાગુ પડતો નથી. વલી આ તારા કહેલા દૃષ્ટાંતથી શું બોધ
થાય છે ? કે સંયમવ્રત ધારણ કરવા છૂનારને સંયમ લઈ મૂકવો નહિં,
તેવો બોધ થાય છે. પણ જે દૃઢવૈરાગી હોય, તે સંયમ લઈને ઠોડે નહીં.
અને હે મોહન ! જે પાપી પુરુષ, તારા સરખી પોતાની કલ્પિતયુક્તિયોયે
કરી ચારિત્ર ગ્રહણ કરવામાં સમુત્સુક થયેલા જનને ચારિત્ર લેતા બંધ કરે છે,
તો તે બંધ કરનાર પુરુષ, નરક, તિર્યગ્, વગેરે લાલ્લો ગમે દુઃખનું જાજન થા
ય છે. માટે હે અજ્ઞાની ! તેવા વાક્યરૂપ પ્રત્યક્ષ નિન્દ્યથી તારામાં ગુપ્તરીતે
મિથ્યાત્વજ જસું હોય, એમ દેખાય છે. વલી તે કહ્યું કે તેવા શુરૂવ્રતધારી
સાધુનું તો મલતાજ નથી ? તો હે અજ્ઞાની ! સર્વ સંગવિમુક્ત, પંચમહાવ્રતધર
ણધીર, પાંચસમિતિ, ત્રણ ગુપ્તિ, તેણે યુક્ત, જ્ઞાન, ધ્યાન અને તપ, તેમાં લીન
એવા શુરૂનું તો પ્રત્યક્ષરીતે ઘણેજ સ્થલે વિચરે છે, અને અમોને દર્શન પણ થા
ય છે. પણ હે મિથ્યાદ્રુ ! તું મિથ્યાદૃષ્ટિ ઠો, તેથી તુને તે યતિવર્ગનાં દર્શન
ક્યાંથી થાય ? જેમ કોઈ જાત્યંધ માણસ હોય, તે પ્રત્યક્ષ પડેલા ઘટપટાદિ
પદાર્થોને દેખે છે ? અને હે તુલ્લમતે ! નિર્ગ્રંથ, સ્નાતક, પુલાક, વકુશ, અને
કુશીલ, એ પાંચ નિર્ગ્રંથથી તો આ તીર્થ રહે છે. તેમાં હાલ નિર્ગ્રંથ, સ્નાતક

अने पुलाक, ए त्रणनो विठेद थड गयो ठे. अने वकुश अने कुशील, ए वे
 निर्ग्रथ तो ज्यां पर्यंत तीर्थ प्रवर्त्तशे, त्यां पर्यंत रहेशे. ते शुं तुं जाणतो
 नथी? आगममां पण कहेतुं ठे के ॥ गाथा ॥ निगंगं सिणायणं, पुलाग
 सहियाण तिद्धि बुठेन ॥ समणा वउस कुसीला, ता तिठं तावहो होति
 ॥ १ ॥ अर्थः—निर्ग्रथ, अने स्नातकनो तो ए पुलाक साथे विठेद थयो ठे,
 मटले ए त्रणेनो हाल विठेद थड गयो ठे. परंतु वकुश अने कुशील, ए वे
 निर्ग्रथ तो ज्यांसुधी तीर्थ प्रवर्त्तशे, त्यांसुधी रहेशे. हवे हे मोहन! जो तुं
 ज्ञानक एवा जवारण्यमां जसवानी दृष्टा न करतो हो, तो हाल तें जे दु-
 र्जापितवचन कल्यां ठे, तेनी तुं गुरु पासे जइ आलोचना ले. आ प्रकारे
 जिनप्रियश्रावके तेने घणाक एवा हेतुवादो कही निरुत्तर कख्यो. तेथी ते
 मोहन कांडपण बोड्यो नहिं, तेम दुर्जापितनुं दुष्कृत पण आलोच्युं नहिं.
 त्यारे ते जिनप्रियश्रावके जाण्युं जे, अहो! आ तो खरेखरो धर्मध्वजज ठे.
 अर्थात् आ कांड खरो श्रावक नथी. एस जाणी राजानी पेठे पोते पण तेनी
 साथे काम बिना बोलवानो व्यवहार ठोडी दीधो. पठी ते जिनप्रियश्रावक
 वीरांगदराजाने कहेवा लाग्यो के, हे राजन्! तमो आ प्रमाणे संयम लेवा
 ने द्यो ठो, तेथी तमोने धन्य ठे. कारण के संयम शिवाय जीवनो मोक्ष
 थानो नथी. अने तमारा जेवा चारित्र ग्रहण करनाराना मनोरथने जे पुरुष
 चांगे ठे, ते पुरुषनुं कोइ दिवस कट्याण थालुं नथी. बली हे राजन्! देव
 अने गुरु, तेना चरणारविंदना प्रतापथी तमारा धारेला सर्व मनोरथ
 सफल हो. अने हे देव! संयमनी दृष्टा ठे, माटे संयमने ग्रहण करो.
 हवे बिलंब न करो. अने हुं पण तमोने संयम ग्रहण करवामां यथा
 शक्ति सहायक यइश. हे विज्ञो! जो तमो गुरुनी वाट जोता हो, तो गत
 दिवसेज शान्त, दांत एवा जयदांत नामा मुनीश्वर तमारा उद्यानने विपेज
 तमोसख्या ठे, माटे हे स्वाभिन्! तेनी पाने जइ जे स्वेछित ठे, ते शीघ्र
 सार्धी लीयो. आ प्रकारनां जिनप्रियश्रावकनां वाक्य सांजली, ते वीरांगद
 राजा अत्यंत दर्पायमान थड. नुरत ते गुरुनी पासे जइ तेमने नमन करी
 योग्यत्यानपर वेठा. त्यां गुरुने देशना देवानो प्रार्थन कख्यो. ते जेम केः—
 ॥ श्लोक ॥ दुःखं स्त्रीकुक्षिमध्ये प्रथममिह ज्वे गर्जवासे नराणां, बालत्वे
 चापि दुःखं सत्वमलिनवपुः स्त्रीपयःपानमिश्रम् ॥ तामप्ये चापि दुःखं ज-

વતિ વિરહજં વૃદ્ધજાવોઽપ્યસારઃ, સંસારે રે મનુષ્યા વદત યદિ સુખં સ્વદ્વપ
મપ્યસ્તિ કિંચિત્ ॥ ૧ ॥ નિર્ઘ્વોધનચિંતયા ધનપતિ, સ્તદ્રક્ષણે વ્યાકુલો,
નિસ્ત્રીકસ્તદુપાયચિંતનપરઃ સ્ત્રીમાનપત્યેહ્યયા ॥ પ્રાપ્તાપત્યપરિગ્રહોપિ સતતં
રોગૈઃ પરાજૂયતે, તસ્માન્મુક્તિપથં વિહાય જીવને કોનામ કિં સુસ્થિતઃ ॥
૨ ॥ અર્થઃ—હે મનુષ્યો! આ સંસારને વિષે જીવને તો સ્વદ્વપ પણ સુખ
હોય, તો કહો? જુન. પ્રથમ તો જીવને ગર્જાવાસમાં સ્ત્રીના ઉદરને વિષે
દુઃખ થાય છે, અને જ્યારે પાઠો તે ઉદરથી બાહ્યાર આવે છે, ત્યારે
પઠી બાલજાવને વિષે મલથી મલિનપણાનું તથા સ્ત્રીના પયઃપાનથીજ
જીવવું તે વગેરેનું દુઃખ થાય છે. તદનંતર જ્યારે પાઠું તે તરુણપણું પામે છે,
ત્યારે કામવિકારનું દુઃખ થાય છે. ત્યારપઠી જ્યારે જીવની વૃદ્ધાવસ્થા
થાય છે, ત્યારે તે વૃદ્ધાવસ્થા તો કેવલ કષ્ટમયજ હોય છે. માટે જો કેવલ
સુખજ જોશ્યે, તો તો સંસારના ત્યાગમાંજ છે ॥ ૧ ॥ વલી જુન. આ સં-
સારને વિષે નિર્ધન જે છે, તે ધન મેલવવાને માટે પ્રાણાંત કષ્ટ જોગવે છે.
તેમજ વલી જે ધનવાન હોય છે, તે દ્રવ્ય રક્ષણની ચિંતામાંજ વ્યાત્ત રહે છે.
તથા જે સ્ત્રી વિનાનો વિધુર પુરુષ હોય છે, તે સ્ત્રીમેલાપની ઇચ્છા કસ્યા કરે
છે, અને વલી જે સ્ત્રીવાલો પુરુષ હોય છે, તે સંતાનની ઇચ્છા કસ્યા કરે છે.
અને જો સંતાન હોય છે, તો નિરંતર રોગોથી પરાજીવ પામશું તો કેમ થાશે?
તેની ચિંતા કસ્યા કરે છે. માટે હે મનુષ્યો! આ જગતમાં મુક્તિના માર્ગને
પકડ્યા શિવાય વીજો ઉત્તમ કયો માર્ગ છે કે, જે માર્ગ પકડવાથી જીવને
સુખ થાય? ॥ ૨ ॥ આ પ્રકારની સંસારની અસારતા સાંજલીને પ્રેમે કરી
પરમાર્થનું ચિંતવન કરી જીવિતની પણ અનિત્યતા જાણીને તે વીરાંગદરા-
જા, મોક્ષસાધનમાં ઉત્સુક થયો. તેથી તેણે શુદ્ધદિવસને વિષે પોતાના પુત્ર
વીરસેનકુમારને રાજ્યગાદી આપી. અને જિનપ્રિયશ્રાવક, તેની સ્ત્રી, મંત્રી,
સામંત, શ્રેષ્ઠી પ્રમુખની સાથે તે શ્રી જયકાંતમુનીશ્વરનીજ પાસે દીક્ષા લી-
ધી. પઠી ક્રમે કરી તે મુનિ અગ્યાર અંગો જાણ્યા, દશ પ્રકારે તથા અનેક
પ્રકારે મુનિયોનું વૈય્યાવૃત્ય કરવા માંરુયું, અને તે વૈય્યાવૃત્યે કરી તે મુનિયે
પુણ્ય સામગ્રીનું ઉપાર્જન કયું. પઠી પછ, અષ્ટમાદિક એવાં ઉત્કૃષ્ટ તપોયે
કરી સર્વ કર્મોને સ્વપાત્રી અનશનવ્રત અંગીકાર કરી, સમાધિમરણે કાલ

કરીને તે વીરાંગદરાજા શુક્રકલ્પનો ઇંદ્ર થયો. અને તેની સાથે જે જિનપ્રિય શ્રાવક હતો, તે પણ શુક્રદેવલોકને વિષે મહર્જિન સામાનિકદેવતા થયો.

હવે તે મોહન જે હતો તે પ્રથમથી મિથ્યાત્વી તો હતોજ, પરંતુ ડ્યારે જિનપ્રિયશ્રાવકથી તિરસ્કારને પ્રાપ્ત થયો. ત્યારથી તો તે, સાધુનો મહોટો ડોહી થયો. અને મનમાં અત્યંત મિથ્યાત્વને ધરતો થકો પોપધના અને આ વચ્ચેના મિપથી સાધુના ઉપાશ્રયમાં જાવા લાગ્યો. ત્યાં જઈને તે ઉપાશ્રયમાં રહેલા સાધુના દોષો ગવેપવા લાગ્યો. એટલે તે લોટ ચાલવાની ચાલણી જેવા ગુણવાલો થયો. જેમ ચાલણી છે, તે ચાલણને ગ્રહણ કરે, અને ઉત્તમ સારજૂત એવા ડોટનો ત્યાગ કરે. તેમ આ મોહન પણ સાધુના દોષોને ગ્રહણ કરે છે, અને તેમના જે ગુણો છે, તેમનો ત્યાગ કરે છે. વલી તે મોહન, સાધુના દોષોને ગવેપી તે દોષોને કેવલ મનમાંજ સમજી વેસી રહેતો નથી, પરંતુ તે સર્વ શ્રાવકોને ઘેર ઘેર જઈ કહેતો ફરે છે કે, હે શ્રાવકો! આ વલ્લભમાં કોઈ જૈન સાધુ તો સાધુના ધર્મ પાલતાજ નથી. તમે કહેશો કે તે વાતની તમને કેમ માલમ પડી? તો કે સાંજલો. હું, પોપધ તથા સામાયિક કરવા પ્રતિદિન ઉપાશ્રયમાં જાઉં છું, તો ત્યાં મેં તે સાધુનાં પ્રત્યક્ષ રીતે દોષો જોઈયા છે, તેમાં કોઈપણ સાધુને સારી રીતે પરિપૂર્ણરીતે ચારિત્ર વ્રત પાલનારો દીઠો નથી. તે તેના દોષો કહું, તે સાંજલો. કે તે ઉપાશ્રયમાં રહેતા સાધુમાંહેલા કેટલાએક સાધુઓ તો મુદ્દપત્તિ બાંધ્યા વિનાજ બોલ્યા કરે છે. વલી કેટલાક સાધુ દંત્રાસનને કરમાં લઈને ચાલે છે. કેટલાએક સાધુ તો આગ્રો દહાડો સર્વ ક્રિયા ઠોડીને ડંબ્યાજ કરે છે. વલી કેટલાએક સાધુ વિકથાજ કત્યા કરે છે. કોઈએક સાધુ તો પર્વ દિવસના ઉપવાસ પણ કરતા નથી. કોઈએક સાધુ શુદ્ધસૂત્ર પણ બાંધી જાણતા નથી. કેટલાએક સાધુ ત્યાગ્યાચાધ્યયન પણ કરતા નથી. માટે તે જોતાં તો મને એમ લાગે છે કે, સર્વ સાધુ દોષનાજ જ રેલાજ છે. તેથી તેઓને જે અન્ન વગેરે વહોંગવું, તે પણ સર્વ વ્યર્થજ છે. આ પ્રકારના મૂદ્દપણથી કહેલાં વચને કરી દાનશ્રદ્ધાલુ જે શ્રાવકો દેતા, તેની શ્રદ્ધાનો સાવ નાશ કરી નાંખ્યો. તથા જાવ પણ જતાં નાંખ્યો. આ પ્રકારે સાધુનિંદક અને હુદ્દા એવા તે મોહન, કાલે કરી મુચ્ચપાકના રોગથી મરણ શરણ થઈ વિધ્યાવલ્લપર્વતની અડવીને વિષે દુસ્તી થઈને અવતર્યો. ત્યારે

ત્યાં તેને વનેચરોયે પકડી લીધો. અને તે વનેચરો પાસેથી તેને કોઈએક ધન વાન્ વૈશ્યૈ મૂલ્ય દઈ વેચાતો લીધો. અને વલી તેણે પણ તે હસ્તીને મથુરાન ગરીના રાજાને અર્પણ કહ્યો. અને તે રાજાએ આ શૂર હસ્તી ઠે, એમ જાણી વિપમ એવા સંગ્રામમાં જ્યારે લડવા જાય, ત્યારે તેનીપર પોતે વેસે, તેથી તેને સર્વ હાથીયોનો આગેવાન કહ્યો.

હવે પૂર્વજવાજ્યાસથી તે હાથી, સાધુઝનો ઈષી હતો તેથી પોતાના સ્થા નકથી નજીક એક વન ઠે, ત્યાં સદાય ધ્યાન કરતા કેટલાએક સાધુઝનો શબ્દ સાંઝ્યો. તેથી તે અતિ ક્રોધાયમાન થઈ પોતાને વાંધવાના આલાન સ્તંજને જાંગી, ચિક્કારશબ્દ કરી એકદમ તે સાધુઝને મારવા દોડ્યો. તે દોડતાં દોડતાં મહા પાપના યોગથી રસ્તામાં એક મહોટો અને ઝંઘો ખાડો આવ્યો, તેથી તે ઘાતમાં પડી ગયો, અને પડતા માત્રમાંજ તેના શરીરના ત્રારથી સર્વ અંગો જાંગી ચૂરો થઈ ગયાં. તેવામાં કોઈએક રાજપુરુષોયે આ- વી ગજમુક્તા લેવા માટે તેના કુંજસ્થલનું વિદારણ કહ્યું, તેથી તેના દુઃખે તેજ ઘાતમાં આર્તધ્યાનથી મરણ પામી, રત્નપ્રજ્ઞા નામા નરકજૂમિને વિષે ગયો, અને ત્યાં પણ તેણે ઘણીજ વેદના જોગવી. અને ત્યાંથી નિકલી પાઠો શિચાણા નામા પક્ષી થયો, ત્યાં પણ ઘણાંક પાપો કરી મરણ પામી વાલુક- પ્રજ્ઞા નામા નરકજૂમિમાં ગયો, ત્યાંથી નિકલીને પાઠો સિંહપણે ઉત્પન્ન થયો. તે સિંહપણામાં પણ ઘણા એક જીવને મારી ઉગ્રપાપો વાંધી મરણ પામી ને પાઠો પંકપ્રજ્ઞા નામા નરકજૂમિમાં ગયો, ત્યાં પણ ઘણીજ વેદના જોગવી ને ત્યાંથી નિકલી ધનપુર નામા નગરનેવિષે કામદત્તાત્રિધ વૈશ્યને ઘેર ચંદ્ર દત્તા નામની સ્ત્રીને વિષે પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો. હવે તે જરા મહોટો થયો, ત્યારે તેનું તેના પિતાએ સુમિત્ર એવું નામ પાડ્યું.

હવે તેજ સમયને વિષે જિનપ્રિય નામા જે શ્રાવક હતો, તેનો જીવ, સ- ત્તમ શુક્રદેવલોકમાંથી જ્યવી, તેજ પુરને વિષે વિનયંધર નામા શ્રેષ્ઠીની ગુણ વત્તી નામા સ્ત્રીના ઉદરથી પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યારે તેનું ગુણધર એવું નામ પાડ્યું. અનુક્રમે રમણીના મનને મોદ કરે, એવા યૌવનવયને પ્રાપ્ત થયો. પૂર્વ જવના સંવંધથી ગુણધરને તે સુમિત્રપર સ્ત્રી પ્રીતિ થઈ, અને પૂર્વાજ્યાસથી સુ મિત્રને ગુણધરપર કપટપ્રીતિ થઈ. અર્થાત્ તે સુમિત્ર, ઉપરથી પ્રીતિ વતાવે, અને મનમાં વૈરજાવ રાખે. પછી તે વેદુ જણ એકજ ઠેકાણે ક્રીડા વગેરે કરે

छे. तेमां पूर्व जन्मना पापथी निर्धन थयेला ते सुमित्रनां वल्लप्रमुख सर्व
हलकां ठे, तेथी ते गुणधर साथे रमतां, फरतां, मनमां घणोज लाज पामे
ठे, परंतु ते गुणधर, तेनुं मान, सगाजाइथी पण वधारे राखे ठे. अर्थात्
पोते धनवान् ठे, तो पण तेने कोइ दिवस धिकारतो नथी. नेम करतां ते
सुमित्रनुं अन्न वस्त्राथी पालन करनारां तेनां माता पिता मरण पाम्यां,
तेप्रो ते घणोज दारिद्र्युःखे पाडित थवा लाग्यो, अने तेनो सर्व जनोये
त्याग कल्यो, तथा तेनुं सहकोइ हेवन करवा लाग्यां. त्यारे सुमित्रे विचा-
रुं के दरिद्रा, व्याधिवान्, मूर्ख, प्रवासी अने निरंतर पारकी चाकरी क-
रनारो. ए पांच जण तो जीवता होय तो पण तेने मुवा जेवाज जाणवा.
तो ते पांच प्रकारना मनुष्योमांथी हुं दरिद्री ठों हवे ते दरिद्रिपणुं तो
जो हुं परदेश जाउं, तो मटे. ते शिवाय मटे नहिं. परंतु मारे परदेश जावुं,
ते पण कये देशे जावुं, अने कयो देश सारो हशे ? ते हुं आ गुणधरने पूठी
जोउं ? एम धारी ते गुणधरने अनेक देशानो बेगार रोजगारनी वातो पू-
ठवा लाग्यो. ते सांजली गुणधरे जाणुं जे आ सुमित्र हवे निर्धनपणाथी
लजवाय ठे, तेथी परदेश जवानो विचार करतो होय एम लागे ठे. नहिं
नो आस परदेशनी वातो मुने कोइ दिवस पूठतो न हतो. वली सुमित्र
जे लजवाय ठे एमां कांइ सुमित्रनो वांक नथी. कारण के दरिद्र जे ठे,
ते सह कोइने लजवावे तेवुंज ठे. कलुं ठे कै:-वाघ, गजेन्द्र वगेरे प्राणीयो
थी युक्त एवा वनमां रहेवुं सारुं, तथा ते वनवृक्षांनां पत्रनुं अने फलनुं
जोजन करुं पण सारुं. तथा घासनी शय्या करी सुवुं पण सारुं, तथा
वनकज वल्ल पहेरवां. ते पण सारां, परंतु धनहीनपणाथी स्वजनवर्गमां जे
जीववुं, ते सारुं नहिं. माटे दरिद्रदुःखामिथी तस थयेला एवा आ मारा
मित्रने जे परदेश जवानो विचार थयो ठे. ते घणुंज सारुं थयुं ठे ? अने
तेणे मने परदेशनी सर्व वात पूठी, ते पण घणुंज सारुं थयुं ठे. कहेवुं ठे
के ॥ गाथा ॥ पुरिसेण माण धण व, जिण पण अचंचन जिण विहवेण ॥ ते
देन्ना गंतया, जठ सवासा न दीसंति ॥ १ ॥ अर्थ:-मान अने धन, तेणे
वर्जित अने अत्यंत जीर्ण धनववाला माणसे जे देशमां पोतानी जाया पण
न पोतातो होय, ते देशमां जवुं ॥ १ ॥ वली ते तो नीक. परंतु जो वि-

ચાર કરી જોઉં, તો મારે પણ લજવાયા જેવુંજ છે. કારણ કે હું આવો ધન-
 ચાન હોઈને આ મારો સ્વર્ગ મિત્ર, તે મહા દરિદ્રી છે? જેમ રત્નના નિધિને
 સેવન કરનારા માણસને જ્યારે નિર્ધનપણું રહે, ત્યારે તેમાં તે રત્નનિધિનેજ લ-
 જવાયા જેવું છે, પરંતુ કાંઈ રત્નનિધિના સેવનારા માણસને નથી. હા, તે વાત
 તો સ્વર્ગ છે. પણ મારાથી તેને દ્રવ્ય કેમ અપાય? જો તેને હું દ્રવ્ય આપું, અ-
 ને તે દ્રવ્ય આપ્યાની મારા પિતા વગેરેને સ્વર્ગ પડે, તો તે મારી પર ક્રોધાય
 માન થાય. એમ કરતાં કદાચિત્ હું તે મારા માતા પિતાના ક્રોધને પણ સ-
 હન કરી તેને ધન આપું, તો પણ તે સુમિત્ર જે છે, તે લજ્જા પામી મારું
 આપેલું દ્રવ્ય લે નહિં? કારણ કે તે એમ જાણે કે જો હું આ મારા મિત્ર
 પાસેથી દ્રવ્ય લઈશ, તો મારી જગતમાં મહોટી હલકાઈ થાશે? માટે તે
 પૂર્વોચ્ચારિત્ર વેદુ કારણથી મારે તો દ્રવ્ય આપવાનો ઉપાયજ નથી. પણ હા,
 એક ઉપાય છે સ્વર્ગ. કે તે સુમિત્ર પરદેશ જવા ધારે છે, તો હું તેની સાથે
 જઈ તેને ધન ઉપાર્જન કરવામાં સાહાય્ય કરું? આ પ્રમાણે વિચારી, ટે-
 વડ તે સુમિત્ર સાથે પરદેશ જવાનો મનમાં દૃઢનિશ્ચય કરી તે ગુણધર, સુ-
 મિત્રને કહેવા લાગ્યો કે, હે મિત્ર! મારા ઘરમાં દ્રવ્ય તો ઘણુંજ છે, પરંતુ
 મેં પરદેશ જઈ ધનોપાર્જન કરવાનું કૌતુક દીતું નથી, તો હે મિત્ર! તે કૌતુ-
 ક જોવા માટે હું કદાચિત્ પરદેશ જવા ધારું, તો તમે મારા સાહાયક થા-
 શો? તે સાંજલી કુમિત્ર સમાન સુમિત્રે મનમાં વિચારવા માંડ્યું કે અહો!
 આ તો ગુણધરે ઘણુંજ સારું ધાર્યું? કારણ કે હું તે ગુણધર સાથે વિદેશ જઈ
 તેનું સંપાદન કરેલું સર્વ ધન કપટથી લઈ લઈશ. પઠી આંહિં સુખે વેશી
 સ્વાઈશ? અને આ દારિદ્ર્યથી પણ મુક્ત થઈ જાઈશ? એમ વિચારી
 ગુણધરને કહ્યું કે, અહો મિત્ર! હું તો તમો જ્યાં કહો, ત્યાં આવવા તૈય્યારજ
 છું. મારે તમારાથી શું ધારે છે? ત્યાર પઠી ગુણધરે તુરત પોતાનાં માતા
 પિતાને પઠી અતિપ્રયાસે તેમની આજ્ઞા લઈ શકતોમાં અનેક પ્રકારનાં કરિ-
 યાણાં કરી સુમુહૂર્ત જોઈ, કેટલોએક સંઘાત સાથે લઈ, તે સુમિત્રની સાથે
 ત્યાંથી પ્રયાણ કર્યું. પઠી રાત્રિ દિવસ ચાલવાથી ઘણાક દેશોનું ઉલ્લંઘન
 કરી અનુક્રમે એક મહોટી અડવીમાં આવ્યા, અને ત્યાં ઉતારો કર્યો. પઠી
 તે વન ઘણુંજ રમણિક હોવાથી તે વનની શોજા જોવા માટે ગુણધર
 અને સુમિત્ર નિકળ્યા. તે જોતાં જોતાં ગાઢ જેની ઠાયા છે, તથા દેખવા

मां मनोहर एवो एक उंवरानो वृद्ध दीगो. त्यारे ते वेदु, ते वृद्धनी नीचे वेढा. पठी तेनुं रमणीयपणुं जोडने गुणधरे एक श्लोक कव्यो. ॥ श्लोक ॥ किमुडुंवर तुदयस्ते, सदायोपि तरुः परः ॥ पथिकानां यतो दत्ते, मूलतः फलसंपदम् ॥ १ ॥ अर्थः—हे उंवराना वृद्ध! तारी तुदय, सारी ठायावालो वीजो कोइ वृद्ध ठे? ना नयीज. कारण क जे तारी नीचे वेढेला पथिक जनोने तांरुं मूलज फलसंपत्तिने आपे ठे ॥ १ ॥ पठी सुमित्र बोदयो के, हे मित्र! अहो आ उंवरना वृद्धनी ठाया, सुजननी साथे वार्तालाप स-मान घणीज ठंडी लागे ठे. माटे आंहिं आपणे जरा विश्राम लहिये, तो सारुं? एम कहीने सुमित्रे त्यां नवपल्लवोये करी मनोहर एवी शय्या वता वी अने पठी ते शय्यापर आग्रहपूर्वक गुणधरने सूवाख्यो. अने ज्यारे ते गुणधर सूतो, त्यारे ते सुमित्र एक पत्रयुक्त वृद्धनी शाखा लइ तेनी पर पवन नांखवा मांड्यो, तेथी मार्गना श्रमथी श्रमिस्त थयेला ते सुद्ध गुणध रने तुरत निझा आवी गइ.

हवे ते गुणधरने निझावश थयेलो जोडने कपटी तथा डुष्ट एवो सुमित्र, कुमित्रनी पेठे तत्काल त्यांथी पोताना तथा गुणधरना अश्वने लइ ज्यां उ-तारो करेलो हतो, त्यां त्वरित, श्वास जख्यो दोड्यो आव्यो. आवीने मद्दोटी पोकार करी कहेवा लाग्यो के, हे जाड्यो!!! जागो, जागो, नासो, नासो. अरे! जलदी गाडां जोडो! विवेक न करो! बडी सारी के उन्मार्ग ते कांइ पण जोया विना जेम तमाराथी जगाय, तेस जागो! कारण के आप णी पठवाडे आपणने सारवा तथा लुंढवा निवृत्तलोकोनी धाड आवे ठे! तेमां सारो मित्र गुणधर पण पकडाइ गयो ठे! आ प्रकारनो ते सुमित्रनो, साद फाटी जाय तेथो पोकार सांनली तथा गुणधरना घोडाने गुणधर विनाजो आणेलो जोडने लहड्यांको जयदीत यइ पोत पोतानां गागां जोडी आन मार्गे जेम जगाय तेस जागवा लाग्यां. त्यारे सुमित्र पण तेनी साथेज उ-न्मार्गे जाड्यो. अने पठी रस्त्यामां चालतां चालतां कपटथी अत्यंत कट्यांत कवा लाग्यो के, अरे! सारो प्राणथी पण बल्लत एवो गुणधर मित्र पक डाइ गयो! हाय हाय. हवे हुं जुं कने!!! एम पोटी वार घणोज कट्यांत करीने ते सुमित्र. गुणधरना नव माळनां पोते माळिक थयो. अने मनमां गुरी यइ विनाग्या लाग्यो के ॥ गाथा ॥ आवलोइत मित्र पडलं, नृणं वि-

हिणासिणिऊ दिठीए ॥ आलिं गिउं म्हि कमला, लयाए देवीए जं एवं ॥
 १ ॥ अर्थः—अहो ! आज निश्चे मुने विधिये, स्नेहयुक्त दृष्टिथी जोयो होय,
 एम लागे ठे ? तथा वली आज, लक्ष्मी देवीये पण मारुं आलिंगन करयुं
 होय, एम लागे ठे ? अर्थात् आज मारुं जाग्य पण सारुं थयुं, अने लक्ष्मी
 पण मने वरी. नहिं तो माहादरिद्री एवा मने आटलुं वधुं धन, विना प्र-
 यास क्यांथी मले ? ना नज मले. एम हर्षोत्कर्षथी विचार करी चालतो
 एवो ते सुमित्र, बीजा दीवसना मध्यान्हकाले करियाणानां गाकां तथा
 सथवाराये सहित एक महोटी अटवीमां आव्यो. त्यां अकस्मात् ते सुमि-
 त्रना मित्रवंचकरूप पापेज जाणे प्रेक्ष्यो होय नहिं ? एवो तथा धूवाडाथी
 आकाशमंरुलने आह्वादित करतो, उग्र दावानल लाग्यो. तेने जोडने सर्व
 मनुष्यो, तथा शकटोना हांकनाराळ अति त्रास पामी पोकार करता तूर्ण
 ताथी पोत पोतानो जीव लडने जाग्या, त्यारे पठवाडे बीचारा बलदो तथा
 मालनां सर्व गाकांळ बलीने जसम थड गयां. पठी ते सुमित्रना सर्व अनुच-
 रोये जाण्युं जे आ सुमित्र जे ठे, ते घणोज हीनजाग्य लागे ठे. कारण
 के जेना मंदजाग्यजे लीधे अकस्मात् दावानलथी घणोज माल बली गयो,
 तथा वली आपणे पण सरवामांथी मांरु मांरु बच्या. माटे जो हवे आप-
 णने ते घणुं डव्य आपे, तो पण तेनी चाकरीमां रहेवुं नहिं. एम विचार क-
 री ते सर्व अनुचरो, तेनी चाकरीनो अने तेनो त्याग करी एकमते स्वष्ठित
 मार्गे चाढ्या गया, अने बीजो सथवारो पण आडो अवलो चाढ्यो गयो.
 पठी ते सुमित्र, सहु लोकोना जवाथी एकलो निराधार थयो थको फरतां
 फरतां एक गिरिनी गुफामां आवी पड्यो; त्यां केटलाएक लूंटारा जिल्ल वे-
 ठा हता, तेणे ते सुमित्रने डव्यना लोचथी पकडी लड आर्द्रचर्मथी विंटीने
 बांधी राख्यो. अने तेने तपासतां तेनी पासेथी कांही पण न मलवाथी त्री-
 जे दिवसे तेने चूख्यो तरण्यो धक्को मारी काढी मूक्यो. पठी त्यांथी ते
 माहाकष्टने जोगवतो थको वीरपुर आव्यो.

हवे ते सुशील एवो गुणधर कुमार, ज्यां उंवराणा जाड नीचे सूतो हतो,
 त्यां तेने, सायंकाले मृगया रमवा निकलेला कोड एक शेखरनामा पक्षिपति
 ये दीठो. त्यारे ते तेनी पासे गयो अने तेने जगाडीने निर्जनवनमां आववा
 वगेरेना सर्व समाचार पूव्या. त्यारे ते गुणधर पण जे कांही वृत्तांत वन्युं

हंतुं. ते सर्व, यथास्थित कही आप्णुं. पठी ते गुणधरे पक्षिपतिने पूछुं
 के, हे पक्षिपते! तमे मारा सुमित्र मित्रने, के मारा मालनां गाडाने, के
 बीजा कोइ पण सयवाराने दीगो ठे? ते सांजली पक्षिपति वोढ्यो के, हे
 सुद्धजन! अमे तो तमारा कहेलामांथी कोइने दीगं नथी, परंतु ज्यां तमे
 उतारो कस्यो होय, ते स्थल जो वतावो, तो त्यां तेनो शोध करावुं? अने
 ज्यांसुधी ते माणसो तमारा सयवारा वगेरेनो शोध करी आवे, त्यांसुधी
 तमो मारा कूवामां आवी रहो. ते सांजली प्रसन्न थयेला ते गुणधरे
 पोते ज्यां उतस्या हता, ते स्थल, अटकलथी वतावुं. त्यारे पक्षिपतिये
 तेना शोध माटे माणसोने मोकळ्यां, अने ते गुणधरने पोताने घेर तेडी
 लावी, तेनुं स्थानक तथा जोजन प्रमुखथी आतिथ्य करुं. पठी ते वेहुज-
 णाने परस्पर अनेक वातो करतां आली रात व्यतीत थइ गइ, अने ज्यारे
 प्रजात थयो, त्यारे ते सुमित्र वगेरे साथनो तथा मालनो शोध करदा गये-
 ला जिल्ह लोकोये आवी कळुं के, हे पक्षिपते! ज्यां तमोये वतावुं हंतुं,
 त्यां तपास करतां एम माळम पडी के ते सर्व साथ अने मालनां गाडानं
 आरुस्ते आ पर्वतने फरीने बीरपुर तरफ गयां. त्यारे पठी अमोये विचार
 कस्यो के आ पर्वतनी आसपास तपास करी जोइये? ते साथ कोइ ठेका
 गो अमने मले ठे? एम विचारी अमोये आली रात ए पर्वतनी आसपास
 तपास कस्यो, पण त्यां मालनो के कोइ माणसुनो पत्तो मळ्यो नहिं.
 पठी प्रजात धेधेथी कायर थइ पात्रा तमारी पासे आव्या. आवां वचन
 सांजली मनमां अत्यंत खेद पामी गुणधर, कटपांत करवा लाग्यो के, अरे!
 आ शी वात! ए मारो मित्र, मने सुतो मूकीनेज केस जागी गयो हशे!
 अने तेनुं हवे शुं घाशे! मालनां गानांनुं पण शुं घाशे! तेने हवे कयां शोधुं!
 केस करे! आ प्रमाणे संजमचित थइ कटपांत करता एवा गुणधरने जोइने
 पक्षिपति कहेवा लाग्यो के, हे वास्त! आटलो कथो शोक शामाटे करा
 गो? जुन. तम जेवा साहसिक तथा जाग्यवान् पुण्यनी कदाचित् आवी
 संपत्ति जानी रहें, तोपण शुं? कांड नहिं. कारण के तम जेवा जाग्यवाने
 तो पाठी तेथी सांगुणी संपत्ति स्वतः मळी आवे ठे. कळुं ठे के ॥ श्लोक ॥
 व्यसनागमे न ह्यन्यं, बहुतरलदम्यापि नो मदो वस्य ॥ तस्य गृहे वसति
 रमा, यस्य हृदि साहसं बहुलम् ॥ १ ॥ अर्थः—जे पुण्यना हृदयने

हिणासिणिऊ दिठीए ॥ आलिं गिउं म्हि कमला, लयाए देवीए जं एवं ॥
 १ ॥ अर्थः—अहो ! आज निश्चे मुने विधिये, स्नेहयुक्त दृष्टिथी जोयो होय,
 एम लागे ठे ? तथा वली आज, लक्ष्मी देवीये पण मारुं आलिंगन करयुं
 होय, एम लागे ठे ? अर्थात् आज मारुं जाग्य पण सारुं थयुं, अने लक्ष्मी
 पण मने वरी. नहिं तो माहादरिद्री एवा मने आटवुं वधुं धन, विना प्र-
 यास क्यांथी मले ? ना नज मले. एम हषोंत्कर्षथी विचार करी चालतो
 एवो ते सुमित्र, बीजा दीवसना मध्यान्हकाले करियाणानां गांरां तथा
 सथवारारे सहित एक महोटी अटवीमां आव्यो. त्यां अकस्मात् ते सुमि-
 त्रना मित्रवंचकरूप पापेज जाणे प्रेक्षो होय नहिं ? एवो तथा धूवाडाथी
 आकाशमंरुलने आह्वादित करतो, उग्र दावानल लाग्यो. तेने जोइने सर्व
 मनुष्यो, तथा शकटोना हांकनाराउं अति त्रास पामी पोकार करता तूर्ण
 ताथी पोत पोतानो जीव लइने जाग्या, त्यारे पठवाडे बीचारा वलदो तथा
 मालनां सर्व गांरां बलीने नरुम थइ गयां. पठी ते सुमित्रना सर्व अनुच-
 रोये जाण्युं जे आ सुमित्र जे ठे, ते घणोज हीनजाग्य लागे ठे. कारण
 के जेना मंदजाग्यजे लीधे अकस्मात् दावानलथी घणोज माल बली गयो,
 तथा वली आपणे पण सरवामांथी मांरु मांरु बच्या. माटे जो ठवे आप-
 णे ते घणुं ड्रव्य आपे, तो पण तेनी चाकरीमां रहेवुं नहिं. एम विचार क-
 री ते सर्व अनुचरो, तेनी चाकरीनो अने तेनो त्याग करी एकमते स्वछित
 मार्गे चाट्या गया, अने बीजो सथवारो पण आडो अवलो चाट्यो गयो.
 पठी ते सुमित्र, सहु लोकोना जवाथी एकलो निराधार थयो थको फरतां
 फरतां एक गिरिनी गुफामां आवी पड्यो, त्यां केटलाएक लूंटारा जिल्ल वे-
 ठा हता, तेणे ते सुमित्रने ड्रव्यना लोन्नथी पकडी लइ आर्द्रचर्मथी विंटीने
 बांधी राख्यो. अने तेने तपासतां तेनी पासेथी कांही पण न मलवाथी त्री-
 जे दिवसे तेने चूख्यो तरण्यो धक्को मारी काढी मूक्यो. पठी त्यांथी ते
 माहाकष्टने जोगवतो थको वीरपुर आव्यो.

हवे ते सुशील एवो गुणधर कुमार, ज्यां उंचराना जाड नीचे सूतो हतो,
 त्यां तेने, सायंकाले मृगया रमवा निकलेला कोइ एक शेखरनामा पक्षिपति
 ये दीठो. त्यारे ते तेनी पासे गयो अने तेने जगाडीने निर्जनवनमां आववा
 वगेरेना सर्व समाचार पूव्या. त्यारे ते गुणधरे पण जे कांही वृत्तांत वन्युं

हंतुं. ते सर्व, यथास्थित कही आप्पुं. पठी ते गुणधरे पल्लिपतिने पूव्पुं
 के, हे पल्लिपते! तमे मारा सुमित्र मित्रने, के मारा मालनां गाढांने, के
 बीजा कोइ पण सथवाराने दीढो ठे? ते सांचली पल्लिपति बोव्यो के, हे
 सुहजजन! अमे तो तमारा कहेलामांथी कोइने दीढां नथी, परंतु ज्यां तमे
 उतागे कख्यो होय, ते स्थल जो वतावो, तो त्यां तेनो शोध करावुं? अने
 ज्यांसुधी ते माणसो तमारा सथवारा वगेरेनो शांध करी आवे, त्यांसुधी
 तमो मारा कूवामां आवी रहो. ते सांचली प्रसन्न थयेला ते गुणधरे
 पोते ज्यां उतल्या हता, ते स्थल, अटकलथी वतावुं. त्यारे पल्लिपतिये
 तेना शोध माटे माणसोने मोकदयां, अने ते गुणधरने पोताने घेर तेडी
 लावी, तेनुं स्थानक तथा जोजन प्रमुखथी आतिथ्य करुं. पठी ते वेहुज-
 णने परस्पर अनेक वातो करतां आली रात व्यतीत थइ गइ, अने ज्यारे
 प्रजात थयो, त्यारे ते सुमित्र वगेरे सायनो तथा मालनो शोध करवा गये-
 ला जिल्ह लोकोये आवी कछुं के, हे पल्लिपते! ज्यां तमोये वतावुं हंतुं,
 त्यां तपास करतां एम मालम पठी के ते सर्व साथ अने मालनां गाढां
 आकरस्ते आ पर्वतने पारीने वीरपुर तरफ गयां. त्यारे पठी अमोये विचार
 कख्यो के आ पर्वतनी आसपास तपास करी जोइये? ते साथ कोइ ठेका
 णे अमने मले ठे? एम विचारी अमोये आली गत ए पर्वतनी आसपास
 तपास कख्यो, पण त्यां मालनो के कोइ माणसो पने मख्यो नहिं.
 पठी प्रजात थयेथी कायर थइ पात्रा तमारी पासे आव्या. आवां वचन
 सांचलीमनमां अत्यंत खेद पामी गुणधर, कळपांत करवा लाग्यो के, थरे!
 आ शी वात! ए मारो मित्र, मने सुतो सूकीनेज केम जागी गयां हशे!
 अने तेनुं हवे शुं थाले! मालनां गानांनुं पण शुं थाले! तेने हवे कयां शोधुं!
 केम करुं! आ प्रमाणे संब्रमचित्त थइ कळपांत करता एवा गुणधरने जोइने
 पल्लिपति कहेया लाग्यो के, हे वस्त! आटलो कथो शोक शामाटे करो
 वो? जुठ. तम जेवा साहसिक तथा जाग्यवान् पुरुषनी कदाचित् आवी
 संपत्ति जाती रहे, तोपण शुं? कांइ नहिं. कारण के तम जेवा जाग्यवाने
 तो पाठी नेथी लागणी संपत्ति स्वतः मली आवे ठे. कछुं ठे के ॥ श्लोक ॥
 व्यसनागमे न देन्यं, बहुतरलाभ्यापि नो मदो वन्य ॥ तस्य गृहे वसति
 रमा, वन्य इडि साहसं वदन्तम् ॥ ? ॥ अर्थः—जे पुरुषना इदयने

વિષે ઘણુંજ સાહસ છે, જે પુરુષને વ્યસનના આવવાથી દીનપણું થાતું નથી, તથા જેને ઘણીક લક્ષ્મી આવથી મદ આવતો નથી, જેના હૃદયને વિષે ઘણું સાહસ છે, તે પુરુષને ઘેર, લક્ષ્મી જે છે, તે નિવાસ કરીને રહે છે. અને હે સાહસિક! વલી આ તમારા સથવારા પ્રમુખનો શોધ કરવા ગયેલાં આ મારાં માણસો પણ કહે છે કે, માલસહિત તમારો મિત્ર તથા સથવારો આ પર્વત ફરીને વીરપુર ગયા છે. તો હે જાણ! તે વીરપુર હું તમોને થોડા વચ્ચતમાં તેની પેઠે પર્વત ફર્યા વિના પગરસ્તેજ પહોંચાવીશ? તે વચન સાંજલી ગુણધર બોલ્યો કે, હે વંધો! હાલ જ્યારે તમારા જેવા મને સુઝ સહાયક મલ્યા છે, ત્યારે મારે વિષાદ થવાનો ક્યાં અવકાશ છે? કહ્યું છે કે, આ સંસારરૂપ વિષમ એવા વિષવૃક્ષને અમૃતફલ તો બેજ લાગેલાં છે, તેમાં એક તો સુજનનો સમાગમ થાય તે, તથા બીજું વીતરાગના ધર્મમાં પ્રીતિ રાખવી તે. આવું વચન સાંજલી પલ્લિપતિ કહે છે કે, હે જાણ! હાલ તમોયે કહ્યું કે મને તમ જેવા સુઝ સહાયક મલ્યા. તો હે સુઝ! જંગલમાં રહેનારા તથા મનુષ્યને લૂંટનારા અમ વનેચરોમાં તે વલી સુઝત્વ કેવું? ત્યારે ગુણધર કહે છે કે, જુઝ. સર્પના માથાપર રહેલો જે મણિ છે, તેમાં વિષાપહારત્વ નથી શું? ના છેજ. અર્થાત્ તે મણિનો નિવાસ તો સર્પના મસ્તકપર છે, પરંતુ તે મણિ, સર્પવિષનો નાશ કરે છે. તેમ તમો રહો ઓ તો વનમાં, પણ સુઝત્વ ઘણુંજ છે. આ પ્રમાણે તે પલ્લિપતિયે તે ગુણધરની સાથે સ્નેહાલાપ કરી તથા બીજા પણ વિનોદ કરી કેટલાએક દિવસ તે ગુણધરને પોતાને ઘેર રાખ્યો. પછી તે ગુણધરે ત્યાંથી જવા માટે રજા લીધી, ત્યારે પલ્લિપતિયે કહ્યું કે, હે કુમાર! તમે મારા અતિથિ ઠો, માટે આ એક રસનું તુંવડું છે, તે લ્યો. અને હે જાગ્યશાલિન્! જુઝ. આ રસમાં એવો ચમત્કાર છે કે, આ રસનું એકજ ટીપું, જો હજાર મણના ઝાંવાના અથવા લોઢાના પત્રાપર નાંચીયે, તો તે સર્વ પત્રું સુવર્ણમય થઈ જાય? તેથી જો કદાચિત્ તે સાથ તમોને ન મળે, તો આ રસથી ઝાંવાનું સુવર્ણ વનાવી સુલ્લે કરી ઘેર પહોંચજો. અને હવેથી ધનોપાર્જનનો વ્યવસાય ઠોડી દેજો. વલી હે જાણ! મારાં માણસો તમને જે રસ્તો વતાવે તે રસ્તેજ ચાલ્યા જાજો, તેથી વીરપુર આવશે. અને ત્યાં તમારા સાથ વગેરેનો તપાસ કરજો. જો તે સાથ ત્યાં મયો હશે, તો તો તમને મલશે? એમ

कही ते रसनं तुंवडुं आपी, गुणधरने पोताना सेवकोनी साथे घेर जवा
 रजा आपी. पठी रस्तामां चालतां चालतां ते पक्षिपतिना सौजन्यने त
 था परोपकारने अत्यंत संनारतो ते गुणधर, अनुक्रमे वीरपुर आव्यो. प-
 ठी त्यां सुमित्र वगेरेना तपास माटे कोइएक जीर्णशेठनामा वाणियो ह-
 तो, तेने त्यां उतख्यो. अने त्यां सुत्रे करी रख्यो. अने पठी पोताना मित्र
 सुमित्र प्रमुख सथवागतो तथा मालनां गाडांनुनो तपास करवा लाग्यो.
 एक दिवस गुणधरने ते गामना चोकमां दुधाथी जेनुं उदर उंरुं गयुं ठे,
 तथा जेनी सामुं जोतां सहुकोइने दयाज आवे ठे, जेनां रुधिर तथा मांस
 सूकाइ गयां ठे, अने घेर घेर जीख मागतो एवो ते सुमित्र मढ्यो. त्यारे
 गुणधरे तो तेने तुरत उलख्यो. परंतु ते सुमित्रे तेने उलख्यो नहिं. त्यारे
 गुणधरे तेने मोटा सादथी बोलाव्यो अने पूच्युं के, हे सुमित्र! मने उलख्यो
 के नहिं? अने हे जाइ! तुं मने त्यां उंवराणा जाडनी नीचेज सूतो मूकी
 क्यां पोवारा गणी गयो? त्यारे सुमित्रे जाण्युं जे अहो! आ तो गुण-
 धर मढ्यो? हवे हुं एने शो जवाप देउं? तथा ते तो शरीरमां घणोज
 तेजस्वी तथा रूपवान् थयो ठे? एम विचारी कपटथी कहेया लाग्यो के,
 हे मित्र गुणधर! हुं पण तमने शोधतो हतो, तेमां तमो मने मढ्या, ते
 घणुंज उत्तम कार्य थयुं? बली हं प्रियमित्र! तमे पूच्युं के मने सूतां मूकी
 केम जानो रसो? परंतु मारे जावुं पड्युं. तेमां मारो कांइ अपराध नथी.
 केम के आपणे ज्यां उतारो कख्यो हतो, त्यां रहेला आपणा साथवाला
 लोकांये मोहोटी पोकार कख्यो के, हे गुणधर! हे सुमित्र! निहल्लोको अ
 माने लुंटे ठे, मारे ठे, माटे जलदी आयो. ने सांजली तमारा निझाचंगना
 जयथी तमोने उगाड्या विनाज एकदम श्याम जख्यो हुं त्यां दोळ्यो गयो.
 त्यां तो आपणा सथवाराने तथा आपणा मालनां गाडांनुने लुंटेनी एवी एक
 निहल्लनी धाड दीली. त्यां नें आपणा सथवारामांथी उत्तम तथा शूरवीर
 एवा पुरुषोनी सदाय लडने ते निहल्लोको साथे मोहोटे युड कयुं. तेमां
 निहल्लोकोये ते साथवाला शूरवीर पुरुषोनां नाश कय्यो. अने मने आपणुं
 सर्व करियाणुं लुंटी लडने बांधी मूक्यो, अने पठी ते सर्व, त्यांथी मने तथा
 मालने खड पोतानी पर्णकूटीये आव्या. हवे ने निहल्लोकोने आपणुं घ-
 णुंज जय्य मळ्युं तेथी उत्तम जयला एवा ने निहल्लोये मोहोटी उत्तव कर

चानो प्रारंज कस्यो. तेवामां वली तेज जित्तलोकोना वैरी एवा बीजा जित्तोनी धाड तेने लुंटावा आवी. त्वारे वेहु धाड्योने परस्पर युद्ध थयुं, तेवामां हुं समय जोइ त्यांथी लुटीने मारो जीव लइ जागी गयो. पठी चूख अने तृपाने सहन करतो थको आपने शोधवा माटे ए वनमां घणोज जम्यो, अने वन वनमां शोधतो शोधतो अनुक्रमे आ बीरपुर गाममां आवेलो हुं. अने आहिं पण तमने आव्या सांजली तमने जोवा माटे आ चोकमां फेरा खातो हतो, तेवामां तो तमोये मने बोलाव्यो. हवे हे जाइ! आपणे आवी रीते दुःखी थइ धन कमावा माटे परदेश निकट्या, ते करतां जो घेरज रही आपणुं गुजरान चलाव्युं हत, तो घणुंज सारुं थात? आ तो आपणने धन पण न मढ्युं, अने हेरान पण थया. वली हे मित्र! तमोने आ प्रकारना सर्व दुःखसां मेंज नांख्या ठे. हवे ते तो जे थवा काळ हतुं, ते थयुं. परंतु हालमां आपण वेहु जीवता मढ्या, ते घणुंज सारुं थयुं. कारण के आवा जयंकर वनमां माणस कोइ दिवस जीवतुं रहेज नहिं. आ प्रकारनुं ते सुमित्रनुं बोलवुं सर्व साचुं मानी गुणधर, सुमित्रने पोताने उत्तारे तेडी लाव्यो, अने तेने जमाडीने लुडां वल्ल पहेरवा आप्यां. तदनंतर ते कपटीनी पासे जडजावथी पल्लीपतिये आपेला रसना तुंवडा आपवा वगेरे पोतानुं सर्व वृत्तांत कही आप्युं. वली पण कह्युं के, हे सुमित्र! आपणां वासण अने करी याणां वगेरेनां जे गामां लुंटाणां ठे, तेनो तमारे कांही पण क्लेश करवो नही. कारण के आ रसतुंवडाना रसथी ते सर्व आपणे नवां वनाची लेशुं? ते सां जली कपटनाटक करणमां पट्ट एवो ते सुमित्र बोल्यो के हवे आपणे वासण वगेरे पदार्थोनो आसंवर कांइज करवोज नहिं. अने हवे तो आपणे आ रसतुंविका लइने घेरज जावुं! त्वारे गुणधर बोल्यो के, वासण वगेरेना महोटा आसंवर बिना लाव निर्धन जेवा थइ देश तरफ जतां मने तो लाज आवे? त्वारे सुमित्र बोल्यो के, आपणे आ रसना तुंवडाने आहिंज मूकी निजेह्यथी परदेशने जोइये? कारण के आपणथी वारंवार पाहुं परदेश अवाय नहिं. कह्युं ठे के ॥ गाथा ॥ माय पिय पुत्त जयणी, जज्जा धूयाय धांधवा मित्ता ॥ लहुमिज नेहनडिया, न गंतु सक्का विदेसम्मि ॥?॥ अर्थः—माता, पिता, पुत्र, जगिनी, जार्या, पुत्री, बांधव, मित्र, नानां ठोकरां, ते सर्वना स्नेहना अवरोधथी प्राणी जे ठे, ते विदेश जवाने समर्थ थाता नथी.

॥ १ ॥ आ प्रमाणे पोताना मित्र सुमित्रना आग्रह्यी, गुणधरे त्यांची पातुं । वदेश जवुं कवूळ कसुं. अने ते रसतुंविकाने ते रसतुं माहात्म्य कसा । वना पोते ज्या उतस्यो हतो त्यां ते जीर्णवणिकने घेरज मूकी पोताना कु । मित्र एवा सुमित्रसहित ते नगरची वाहेर निकळ्यो. पठी मार्गमां चालतां चालतां सुमित्रे विचारुं जे, ते जीर्णवणिकने घेर मूकेली रसतुंविकाने मारे स्वतंत्र रीते लड लेवी. परंतु आ गुणधरने मारी नांख्या विना ते काम बनशे नहिं ? तेम विचारी ते सुमित्रे तेने मारी नांखवाना उपाय शोधवा मांड्या. परंतु तेने कांही एण उपाय मळ्यो नहिं. त्यां सुमित्र कहेना लाग्यो के, हे मित्र ! आपणे तामलित्ति नामा नगराये जश्ये, अने लहोटा समुद्रने तराये. त्यां वेपार करी घणुंज डव्य कमाश्ये ? कवि कहे ठे के. अहो ! जे धूर्त पुरुषो ठे, ते सुखची मिष्ट, अने हृदयमां छुष्ट होय ठे. अर्थात् तेनी वाणीमां तो चंद्र नवी पण शीतलता होय ठे, अने तेनुं हृदय कानर समान होय ठे. माटे धूर्त पुरुष कोट्यी जीत्या जाय नहिं. हवे ते सुमित्रनां वचन सांजली गुणधर कहे ठे के, हे मित्र ! तसे कहो ठो, ते खरी बात ठे. पण धन विना आपणे तामलित्तिनगरीये जड्युं करिये ? त्यां ते छुष्ट सुमित्र बोळ्यो के. त्यां तामलित्तिनगरीमां तमारे नामे घणुंज डव्य मळशे ? एम कही बा-
ह्याणमां वेसी वेहु जण त्यांची तामलित्तिनगरीये पड्हांच्या. तेवा नमयमां ते नगरीने विषे कटाह्द्रीपयकी माल नरेलां घणांक बाह्याणो आवयां हतां, त्यांर कौतुक जोवाने माटे ते वेहु जण त्यां गया. एवामां तो ने गुणधरने उत्तम आह्मनिवालो जाणाने ते बाह्याणना अधिपतियोने तेने घणुंज मान आप्युं, अने कसुं के, हे उत्तम पुरुष ! तमो कांड व्यापारी जेवा लागो ठो. माटे आ शमारे माल तमेज ह्यो. ते सांजली ते सर्व मालनुं कांडक डव्य रेगरी ने सर्व माल पोतेज लीयां, अने ते बाह्याणना अधिपतियोने कसुं के, जुन. आ सर्व मालनो धणी हुं हुं, अने आपणे ठेगवेला डव्यना धणी तमे ठो ? ने सर्व दान ने मालधणीयांय कवूळ करी. त्यां तो ने तामलित्ति नगरीना वेपारी आवया, अने नेतये आर्ची पूछुं के, आ सर्व बाह्याणमां माल कोनो कोनो ठे ? त्यां ने सर्व मालधणीयांय गुणधरने वताच्या अने कसुं के आ सर्व माल. आ पुनपनो ठे. ते सांजली तेनी माये मूढ्य करी सर्व माल गुणधर पोताना नाजरी वेनी तेनां नाणां वमूळ करी. पूरें ठेगवेलां

નાણાં તે માલધણીયોને આપી દીધાં. એમ કરવાથી તે ગુણધરને એક કરોડ ટકા હાંસલના મલ્યા. તે લઈ ગુણધરે સુમિત્રને કહ્યું કે, હે મિત્ર! હજી આપણે ગામમાં તો ગયાજ નથી, અને આંહિં સમુદ્રના કાંઠાપરજ ઠેયે, ત્યાં તો આપણને આ સમુદ્રેજ પ્રસન્ન થઈને એક કરોડ ટકા આપી દીધા, અને હવે વલી આગલ તો જે મલે, તે સ્વર્ગ! એમ કહી તે સર્વ દ્રવ્ય સુમિત્રને આપ્યું. એટલું દ્રવ્ય મલવાથી પણ અસંતુષ્ટ એવો તે સુમિત્ર, ગુણધરને કહેવા લાગ્યો કે, હે મિત્ર! આ કરોડ ટકા જે મલ્યા છે, તેનો માલ લઈને આપણે ચિનવંદર જઈ વેચીયે, તો ત્યાં વમણો લાજ થાશે? તે સાંજલી ગુણધરે વિચાલું જે, અહો! આટલા દ્રવ્યથી પણ આ સુમિત્રનો તૃષ્ણા પૂર્ણ થઈ નહીં, માટે મારે આ સુમિત્રને તેની ઇચ્છાથી પણ અધિક દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ કરી આપવી? એમ વિચારી તે દ્રવ્યનાં, ચિનવંદરમાં સ્થપવા યોગ્ય કરિયાણાં લઈ વાહાણ જારી, પાઠા તે વેલુ જણ, વાહાણમાં વેસીને ચાલ્યા. તે અનુક્રમે ચિત્તદીપમાં આવ્યા. ત્યાં પણ તેને તે કરિયાણાં વેચ્યાથી ઘણોજ લાજ થયો, ત્યારે તે દ્રવ્યનાં વલી કરિયાણાં લઈ પાઠા તામલિસિનગરી તરફ ચાલ્યા, ને ઘણોજ સમુદ્ર ઉલ્લંઘન કર્યો. હવે ચાલતાં ચાલતાં તે હુષ્ટ એવા સુમિત્રે વિચાલું જે, અહો! આ ગુણધરે માલ ઘણોજ સ્વરીદેલો છે, તે માલ તથા વીરપુર ગામમાં જીર્ણશેઠને ત્યાં મૂકેલી રસતુંવિકા છે, એ સર્વ, મને નિશ્ચિતરીતે તો ક્યારે મલે? કે જ્યારે આ ગુણધર, રાતમાં લઘુ કરવા ઉઠે, ત્યારે તેને સમુદ્રમાં ફેંકી દઈ મારી નાંખું ત્યારે મલે? એમ વિચાર કરી તે સુમિત્ર, વાહાણમાં રાતે જાગતોજ સૂતો. અને જ્યારે મધ્યરાત્રિ થઈ, ત્યારે તે ગુણધર લઘુ કરવા ઉઠ્યો, અને જ્યાં તેને લઘુ કરવા ઉઠ્યો જાણ્યો ત્યાં તો તે સુમિત્ર, તુરત નિદ્રામાંથી ઊઠી તેને ધક્કો મારવા આવ્યો, તેવામાં તો તેનો પોતાનોજ પગ ઘસી જવાથી તે સમુદ્રમાં પડી ગયો. કારણ કે મોહોતું જે પાપ છે, તે તુરત ફલે છે. અને જગતમાં પણ કહેવત છે કે, “જે સ્વોદે તે પડે” અને જીવને કર્મને અનુસારેજ ફલ મલે છે. વલી જેવું કર્મ હોય છે, તેવીજ વુઝિ પણ થાય છે. પરંતુ વુઝિમાન પુરુષે અત્યંત વિચારી કાર્ય કરવું. હવે તે સુમિત્ર રાતમાં પડી ગયો, તેની કોઈને સ્વર પડી નહિં. અને જ્યારે પ્રજાત થયો, ત્યારે ગુણધર, સુમિત્રને જોવા લાગ્યો. પરંતુ તે સુમિત્રને ક્યાઈ દીઠો નહિં, ત્યારે તેણે વાહાણમાં વેઠેલા સહુકોઈને પૂછ્યું કે, હે જા-

इयो ! तमेये कोइये मारा मित्र सुमित्रने दीठो ठे ? त्वारे सहु कोइ बोल्या के ना, अमने खबर नथी. त्वारे तो ते अत्यंत क्लेश पामी विलाप करवा लाग्यो के, अरे ! आ मारा प्रियमित्रनो नाश कोणे कस्यो ! अरे ! आबुं मद्दो हुं पाप कोणे कस्युं ! अरे ! तेनो नाश ते केम थयो ! अरे ! आवा प्राणवद्धन मित्रनो संगम करावी पाठो तेनो विरह करावनार विधिने पण धिक्कार ह-
जो. अरे ! मित्रमुखनुं दर्शन करी हुं मारी आंख्योने सुखी करीश ? एवी आशारूप कुसुमने कर्मयोगथो उत्पन्न थयेलो आ विरहानल, वाली नांखे ठे ! अरे ! ए मारा सुमित्र मित्र विना घेर जइ सगां बाह्यालांतने हुं शुं मुख दे खाडीश ! माटे हवे ते मित्र विना घेर जइ सहु कोइने मुख देखाडवुं, तेथी आ समुद्रमां पडी खुबी मरवुंज सारुं ठे ! एम विलाप करीने ज्यां ते गुण-
धर, समुद्रमां पडवा तत्पर थयो, त्यां तो तेना अनुचरोये तेने पकडी राखी ने कसुं के, हे श्रेष्ठिन् ! आ संसारने विपे जेनो संयोग थाय ठे, तेनो वियोग पण थाय ठे. अने जेनो वियोग थाय ठे, तेनो पाठो संयोग पण थाय ठे. जेम घटमाळमां बांधेला घडांतमां जल जराय ठे, अने पातुं वली ठलवाय ठे, तेम आ संसाररूप घटमाळमां मनुष्यरूप घडांतमां कर्मरूप जल जराय ठे, अने पातुं वली ठलवाइ जाय ठे. तो कर्माधीन पडेला प्राणीनो संयोग तथा वियोग थया विना रहेनोज नथी. ते माटे मित्रनो वियोग थवाथी धीर पुरुषो जे ठे, ते असिमां पडता पतंगनो पेठे समुद्रजलमां पडी मरण पामता नथी. कारण के जे जीवता नर होय ठे, ते हजारो सुखने पामे ठे. अने हे ज्ञाइ ! मित्र वियोगज दुःखथी कदाचित् कोइ पुरुष मरण पामे, तो नेने मरणांत ते मित्र मले ठे शुं ? ना मस्तोज नथी. अने जो ते जीवता होय ठे, तो देवयोगे कदाचित् तेने ते मित्र मले पण ठे. माटे हे श्रेष्ठिन् ! ने संयोगने अने वियोगने देवाधीन मानी मरवुं नहिं. आवां ते पोताना अनुचरनां वचन सांजळी बोध पामेलो गुणधर, पोताना मित्रना गुणगणनुं मनमां स्मरण करतो करतो तामक्षितिनगरीये आव्यो. त्यां सर्व माळ कां-
तापर उतारी ते सुमित्रनो समुद्रना सर्व कांतापर तपाम कराव्यो. परंतु तेनुं शय पण मळ्युं नहिं. त्वारे खेद पामेलो ते गुणधर, नव करियाणां वे-
ची नांवी पोडांक माणसोने नाचे लइ त्यांची पाठो वीरपुनंगरे आव्यो.

त्यां आवी जेने त्यां रसनी तुंवडी मूकी हती, ते जीर्णशेठने घणुंज धन आ
पी ते रसतुंविका लइने अनुक्रमे पोताना धनपुर नामा नगरमां आव्यो.
अने त्यां माता पिताना चरणमां नमन करी स्वजन, मित्र, ज्ञाति प्रमुखने
मली अत्यंत संतोष पांम्यो. अने राजा वगेरेनुं मोहोडुं मान पांम्यो. हवे ते
गुणधर, आ प्रकारे सर्व रीते सुखी ठे, परंतु पोताना मित्र सुमित्रनुं मनमां
अहोनिश ध्यानज कऱ्या करे ठे, तेथी तेने वनमां, के मनुष्यना समागम
मां, के कोइपण कार्यमां किंचिन्मात्र चेनज पडतुं नथी. ते गुणधर एक दि
वस पोताना उद्यानमां गयो, त्यां कोइएक सुधर्मा नामा मुनि वेठा हता,
त्यारे तेमनी पासे जइ नमन करी त्यां उपदेशना श्रवण माटे वेठो. त्यारे ते
गुणधरने जोइने मुनिये ज्ञानथी जाण्युं जे आ गुणधर, डुष्ट एवा सुमित्र-
ना विरहनुं दुःख कऱ्या करे ठे? एम जाणी ते गुणधरने कहुं के, हे सौ-
म्य! मोहमूढ थइने ते डुष्ट एवा सुमित्रनो ते शामाटे परिताप करे ठे? तुने
आवो शोक करतो जोइने मने तो एम लागे ठे के, तुं सुमित्र अने कुमित्रना
गुणने जाणतो ज नथी? हे गुणधर! तारो खरो मित्र तो जे तुने वनमां पद्धि
पति मढ्यो हतो तेज ठे. कारण के जेणे तारुं तेवा जयंकर वनमां रक्षण
कहुं? तथा वली रसतुंविका पण आपी. अने हाल जेनो तुं अहोनिश शोक
करे ठे, ते सुमित्र तो महाडुष्ट हतो, जेणे तारो वनमां त्याग कऱ्यो, तथा तारा
मालनो धणी थयो. अने ते माल पण वनमां वली गयो. त्यारे ते पाठो तुने
मली कपटथी समजावी समुंद्रस्ते लइ जइ तेणे तारी पासे वेपार कराव्यो.
वली ते ड्रव्यनो तथा रसतुंविकानो मालिक थवा मांटे तुने समुद्रमां नांख
वा तैयार थयो, त्यां पोताने पापे पोतेज पग खशी जवाथी समुद्रमां पडी
मुवी मूवो. आवी रीते डुष्टना संगथी तुं घणोज दुःखी थयो ठो, तोपण
ते डुष्टमित्रनो शोक करे ठे? ते वाक्य सांजली गुणधर बोढ्यो के, महाराज!
हुं तो तेनीपर घणीज प्रीति राखतो हतो, ते ठतां पण ते मारी साथे वैरी
समान केम वरततो हतो? तेने अने मारे कांइ पूर्वजन्मनो वैरचाव हशे?
ते सांजली मुनिवरे तेना पूर्वजन्मनो सर्व व्यतिकर कऱ्यो. तेमां कहुं के,
जिनप्रियश्रावकनो अवतार तुं ठो, अने मोहननो अवतार ए थयो हतो,
अने ते मोहन कपटथी धर्म पालतो हतो, अने तेनो अवतार सुमित्र होव

શ્રી હુઃસ્વી થયો, અને જિનપ્રિય ધર્મિષ્ઠ હતો, અને તેનો અવતાર તું હોવા શ્રી સુસ્વી થયો ઠો. અને પૂર્વજન્મમાં તારી સાથે તેને વૈર હોવાથી તે આ જન્મમાં પણ તારો મિત્ર થઈ તુને ધરાવ કરવા ઇચ્છતો હતો, અને તું ધર્મિષ્ઠ તથા સામ્યજ્ઞાવવાલો હોવાથી તેનું તું સારું કરવા ઇચ્છતો હતો. અને પૂર્વ જન્મે તારે ધર્મ સહાય હોવાથી આ જન્મમાં સર્વ સંપત્તિ તથા માન સ્વતઃ પ્રાપ્ત થયું છે, અને તે પૂર્વજન્મે ધર્મદ્રેષી હોવાથી જન્મ જન્મને વિષે ઘણોજ હુઃસ્વી થાશે. કહેલું છે કે ॥ શ્લોક ॥ રણેર્ણવેગણેડરીણાં, સ્મશાને સદને વને ॥ ધર્મ મિત્રં શ્રિતં પાત્તિ, શૈલે વ્યાલે જલેડનલે ॥ ૧ ॥ ધર્મઃ સુષ્પેષુ જાગર્ત્તિ, સાલસ્યેષુ પ્રયત્નવાન્ ॥ સ્થિતાનાં સવિધસ્થાયી, પ્રસ્થિતાનાં સચાગ્રણી ॥ ૨ ॥ અર્થઃ—રણમાં, સમુદ્રમાં, શત્રુત્તમુદાયમાં, સ્મશાનમાં, ઘરમાં, વનમાં, શૈલમાં, જલમાં, અગ્નિમાં, આશ્રય કરેલો જે ધર્મ છે, તે જીવનું રક્ષણ કરે છે ॥ ૧ ॥ કદાચિત્ ધર્મિષ્ઠ જીવ, જો સુદ્ધ રહે છે, તોપણ તેનો ધર્મ તો જાગતોજ રહે છે. કદાચિત્ ધર્મિષ્ઠ જીવ આલસમાં રહે છે, તોપણ તેનો ધર્મ તો પ્રયત્નવાન્જ રહે છે. કદાચિત્ ધર્મિષ્ઠ જીવ વેસી રહે છે, તોપણ તેનો ધર્મ તો ઉદ્યોગ કરતોજ રહે છે. અને વલી ધર્મિષ્ઠ પુરુષ, જ્યારે પ્રયાણ કરી ગ્રામાંતર જાય છે, તો તેની પહેલાં ધર્મ પ્રયાણ કરી ગ્રામાંતર જાય છે. માટે હે સુંદર! વિશ્વોપકાર કરણરસિક એવા શ્રી ધર્માચાર્યે વત્તા વેલા એવા જિનધર્મને વિષે આદરવાન્ થા. અને હે ગુણધર! જે મૂઢપ્રાણીયો તે ગુરુપર દ્રેષ રાખે છે, તેણે સદ્ધર્મનો અને સુદેવનો પણ દ્રેષજ કહ્યો, એમ જાણવું. અને તે જીવો સન્નિપાતિકપ્રાણીની પેઠે મરણ પામે છે. હે જાણ! જો. પોતાની આજીવિકાના નાશ થવાના જયથી તે મોહને રાજાને મિથ્યાત્વનો ઉપદેશ કહ્યો, અને જ્યારે જિનપ્રિયશ્રાવકે તેને સ્તૂત્ર સમજાવ્યો, ત્યારે તેણે તેની સાથે પણ દ્રેષ કહ્યો. અને તે પત્રી સાધુર્જની પણ ઘણીજ નિંદા કરવા માંની, તેથી તેને તેવા ક્ષિપ્ત કર્મના ઉદયથી મિથ્યાત્વ વંધાણું. તે જવાર્ણવમાં નરકતિર્યગ્ને વિષે જસ્યાજ કરશે. અને તે કદાચિત્ નરજન્મને પ્રાપ્ત થાશે, તોપણ હુઃસ્વ, દારિદ્ર, રોગ, શોક, તેને નોગવશે, પરંતુ તેના હુઃસ્વનો પાર આવશે નહિં. આવાં વચન મુનિનાં માંજલી ગુણધર વાલ્યો કે, હે જગવન્! તે સુમિત્ર દાસ વારિધિને વિષે પહીં મરણ

त्यां आत्री जेने त्यां रसनी तुंबडी मूकी होती, ते जीर्णशेठने घणुंज धन आ
पी ते रसतुंबिका लक्ष्णे अनुक्रमे पोताना धनपुर नामा नगरमां आव्यो.
अने त्यां माता पिताना चरणमां नमन करी स्वजन, मित्र, ज्ञाति प्रमुखने
मली अत्यंत संतोष पांम्यो. अने राजा वगैरेतुं मोहोदुं मान पांम्यो. हवे ते
गुणधर, आ प्रकारे सर्व रीते सुखी ठे, परंतु पोताना मित्र सुमित्रतुं मनमां
अहोनिश ध्यानज कऱ्या करे ठे, तेथी तेने वनमां, के मनुष्यना समागम
मां, के कोऽपण कार्यमां किंचिन्मात्र चेनज पडतुं नथी. ते गुणधर एक दि
वस पोताना उद्यानमां गयो, त्यां कोऽएक सुधर्मा नामा मुनि वेठा होता,
त्यारे तेमनी पासे जइ नमन करी त्यां उपदेशना श्रवण माटे वेठो. त्यारे ते
गुणधरने जोऽने मुनिये ज्ञानथी जाण्युं जे आ गुणधर, दुष्ट एवा सुमित्र-
ना विरहनुं दुःख कऱ्या करे ठे? एम जाणी ते गुणधरने कऱ्युं के, हे सौ-
म्य! मोहमूढ अऽने ते दुष्ट एवा सुमित्रनो ते शामाटे परिताप करे ठे? तुने
आवो शोक करतो जोऽने मने तो एम लागे ठे के, तुं सुमित्र अने कुमित्रना
गुणने जाणतोज नथी? हे गुणधर! तारो खरो मित्र तो जे तुने वनमां पद्धि
पति मढ्यो हतो तेज ठे. कारण के जेणे तारुं तेवा जयंकर वनमां रक्षण
कऱ्युं? तथा वली रसतुंबिका पण आपी. अने हाल जेनो तुं अहोनिश शोक
करे ठे, ते सुमित्र तो महादुष्ट हतो, जेणे तारो वनमां त्याग कऱ्यो, तथा तारा
मालनो धणी थयो. अने ते माल पण वनमां वली गयो. त्यारे ते पाठो तुने
मली कपटथी समजात्री समुद्ररस्ते लइ जइ तेणे तारी पासे वेपार कराव्यो.
वली ते द्रव्यनो तथा रसतुंबिकानो मालिक थवा माटे तुने समुद्रमां नांख
वा तैयार थयो, त्यां पोताने पापे पोतेज पग खशी जवाथी समुद्रमां पडी
कुवी मूवो. आत्री रीते दुष्टना संगथी तुं घणोज दुःखी थयो ठो, तोपण
ते दुष्टमित्रनो शोक करे ठे? ते वाक्य सांजली गुणधर बोड्यो के, महाराज!
हुं तो तेनीपर घणीज प्रीति राखतो हतो, ते ठतां पण ते मारी साथे वैरी
समान केम वरततो हतो? तेने अने मारे कांइ पूर्वजन्मनो वैरचाव हशे?
ते सांजली मुनिवरे तेना पूर्वजन्मनो सर्व व्यतिकर कऱ्यो. तेमां कऱ्युं के,
जिनप्रियश्रावकनो अवतार तुं ठो, अने मोहननो अवतार ए थयो हतो,
अने ते मोहन कपटत्री धर्म पालनो हतो, अने तेनो अवतार सुमित्र होव!

શ્રી ડુઃખી થયો, અને જિનપ્રિય ધર્મિષ્ઠ હતો, અને તેનો અવતાર તું હોવા શ્રી સુખી થયો ઠો. અને પૂર્વજન્મમાં તારી સાથે તેને વૈર હોવાથી તે આ જન્મમાં પણ તારો મિત્ર થઈ તુને ધરાવ કરવા ઇચ્છતો હતો, અને તું ધર્મિષ્ઠ તથા સામ્યજાવવાલો હોવાથી તેનું તું સારું કરવા ઇચ્છતો હતો. અને પૂર્વ જન્મે તારે ધર્મ સહાય હોવાથી આ જન્મમાં સર્વ સંપત્તિ તથા માન સ્વતઃ પ્રાપ્ત થયું છે, અને તે પૂર્વજન્મે ધર્મદ્વેષી હોવાથી જન્મ જન્મને વિષે ઘણોજ ડુઃખી થાશે. કહેલું છે કે ॥ શ્લોક ॥ રણેર્ણવેગણેડરીણાં, સ્મશાને સદને વને ॥ ધર્મ મિત્રં શ્રિતં પાતિ, શૈલે વ્યાલે જલેડનલે ॥ ૧ ॥ ધર્મઃ સુતેષુ જાગર્તિ, સાલસ્યેષુ પ્રયત્નવાન્ ॥ સ્થિતાનાં સવિધસ્થાયી, પ્રસ્થિતાનાં સચાગ્રણી ॥ ૨ ॥ અર્થઃ-રણમાં, સમુદ્રમાં, શત્રુસમુદાયમાં, સ્મશાનમાં, ઘરમાં, વનમાં, શૈલમાં, જલમાં, અગ્નિમાં, આશ્રય કરેલો જે ધર્મ છે, તે જીવનું રક્ષણ કરે છે ॥ ૧ ॥ કદાચિત્ ધર્મિષ્ઠ જીવ, જો સુદ્ધ રહે છે, તોપણ તેનો ધર્મ તો જાગતોજ રહે છે. કદાચિત્ ધર્મિષ્ઠ જીવ આલસમાં રહે છે, તોપણ તેનો ધર્મ તો પ્રયત્નવાન્જ રહે છે. કદાચિત્ ધર્મિષ્ઠ જીવ વેસી રહે છે, તોપણ તેનો ધર્મ તો ઉદ્યોગ કરતોજ રહે છે. અને વલી ધર્મિષ્ઠ પુરુષ, જ્યારે પ્રયાણ કરી ગ્રામાંતર જાય છે, તો તેની પહેલાં ધર્મ પ્રયાણ કરી ગ્રામાંતર જાય છે. માટે હે સુંદર! વિશ્વોપકાર કરણરસિક એવા શ્રી ધર્માચાર્યે વત્તા વેલા એવા જિનધર્મને વિષે આદરવાન્ થા. અને હે ગુણધર! જે મૂઢપ્રાણીયો તે ગુરુપર દ્વેષ રાખે છે, તેણે સદ્ધર્મનો અને સુદેવનો પણ દ્વેષજ કસ્યો, એમ જાણવું. અને તે જીવો સન્નિપાતિકપ્રાણીની પેઠે મરણ પામે છે. હે જાણ! જો. પોતાની આજીવિકાના નાશ થવાના જયથી તે મોહને રાજાને મિથ્યાત્વનો ઉપદેશ કસ્યો, અને જ્યારે જિનપ્રિયથાવકે તેને સ્ત્રૂવ સમ. જાણ્યો, ત્યારે તેણે તેની સાથે પણ દ્વેષ કસ્યો. અને તે પઠી સાધુર્જની પણ ઘણીજ નિંદા કરવા માંડી, તેથી તેને તેવા ક્ષિપ્ર કર્મના ઉદયથી મિથ્યાત્વ વંધાણું. તે જન્વાર્ણવમાં નરકનિર્યગ્ને વિષે જન્મ્યાજ કરશે. અને તે કદાચિત્ નરજન્મને પ્રાપ્ત થાશે, તોપણ ડુઃખ, દાગ્ધિ, રોગ, શોક, તેને જોગવશે, પરંતુ તેના ડુઃખોનો પાર આવશે નહિં. આવાં વચન મુનિનાં સાંજથી ગુણધર ઘોડ્યો કે, હે જગવન્! તે સુમિત્ર દ્વાલ વારિધિને વિષે પઠી મરણ

पामी क्यां अवतस्यो हशे ? त्यारे गुरु बोढ्या के, हे गुणधर ! समुद्रमां पडे खो एवो ते सुमित्र, जलना कल्लोलथी घसरडातो अने मोहोटा मत्स्योये विदारयुं ठे शरीर जेनुं एवो थको मरण पामीने सांकेतपुरमां एक दरिद्री ब्राह्मणने घेर दुर्गता नामा ब्राह्मणीना उदरने विषे दुष्कर्मरूपराजाना जटोये पुत्रपणाये नाख्यो. ते एक वर्ष पर्यंत तेना उदरमां रहीने पठी अंध त्वरूपदंके युक्त थको मोहोटा कष्टथी जन्म्यो. त्यां तेनुं केशव एवं नाम पाड्युं. ते कुकर्मदोषथी खस, कास, श्वास, चक्षुरोगादिक बहु वेदनाये करी युक्त अने पोताना माता पिताने उद्वेग करतो थको हाल ते महोटी थाय ठे. आ प्रकारनो ते मोहननो पापसंपर्क सांजली जयत्रांत एवा ते गुणधरे पोताना माता पितानी आझा लइने ते महामुनिना चरणे विषे नमन करी तेनीज पासेथी कर्मकंदनी उपर कुद्दाल सरखा श्रामण्यने स्वीकारयुं. प. ठी रूडी रीते जाण्यो ठे जैनसिद्धांत जेणे अने शुद्ध रीते चारित्रने धारण करनार एवो ते गुणधर, गुरुपादना प्रसादथकी मनोहर एवा सूरिपदने प्राप्त थयो. ते हुं पंरुज तुं. एम कहीने ते पुरुषोत्तमराजाने कहे ठे के, हे पुरुषोत्तमराजा ! जे में वीरांगदराजा कह्यो, ते हाल तुं पुरुषोत्तमराजा थयेलो गो. तें पूर्वजवमां साधुना अत्यंत वैय्यावृत्यथी थयेलो पुण्यना सुखोने शुक्र देवलोकने विषे जोगव्युं ठे, अने पाठां शेष रहेंलां पुण्योने, आ जन्ममां राज्यसुखथी जोगवे ठे. माटे पूर्व जन्मनी पेठे हाल पण तुं चारित्रने अंगीकार कस्य. अने हे पुरुषोत्तम ! तारा पूठवाथी में तुने जेना संगथी आ कपिंजल पुरोहित नास्तिक थइ गयो ठे, ते तेना मामा अंध एवा केशवना पूर्वजन्म नो सर्व व्यतिकर कही बताव्यो, तथा ते प्रसंगे तारा अने माहारा पण पूर्व जन्मनी बात कही बतावी. आ प्रकारनां मुनिनां वचन सांजली उत्पन्न थयुं ठे जातिस्मरणज्ञान जेने एवो ते सांकेतपुरपति पुरुषोत्तमराजा, मुनिने नमन करी कहेवा लाग्यो के, हे जगवन् ! आपे जे सर्व व्यतिकर कह्यो, तेनी यथार्थ मने खबर पडी. अने हे जगवन् ! आ आपना उपदेशथी हुं अत्यंत संतोष पास्यो तुं. वली आप शरणागत जीवना पालनमां महोटा उत्साहवाला गो, तेथी आपनी पासे विनति करी मायुं तुंके, हुं मारा राज्यनो त्याग करी आपनी पासेथी दीक्षा लेवा इहुं तुं, तेथी मने दीक्षा आपो, आम ज्यो

कहे ठे, त्यां तो त्यां वेठेला कपिंजल पुरोहितने पण ते गुरुवर्यना उपदेशथी जातिस्मरण ज्ञान उत्पन्न थयुं. तेथी ते बाळ्यो के, हे महाराज ! हास में मारा दुर्नयनुं फल दीतुं, माटे हे जगवान् ! हवे मने दुःखथी काढो, काढो. ते सांजली पुरुषोत्तमराजा बाळ्यो के, हे मुनींद्र ! आ कपिंजल कहे ठे, के में दुर्नयनुं फल दीतुं, अने हवे मने दुःखथी काढो काढो. तो हे महाराज ! एणे दुर्नयनुं ते केवुं फल दीतुं ठे ? ते कहो. ते सांजली मुनि कहे ठे के, हे राजन् ! सांजल. आज गाममां आ जे हाल कपिंजल ठे, ते पूर्वे शिवदेव नामा श्रावक हतो, ते प्रकृतिये प्रांजलस्वजात्री, अने अणुवत, सामायिक, पौषध, तेने विपे अत्यंत रुचिवालो तथा ब्रह्मचर्यवान् हतो. परंतु तेने आज गाममां रहेनारा पूर्वोक्त मोहननो संग होवाथी ते मोहननी करेली मोहजालमां फसाड जड, ते मोहननी पेठेज यतियोनो निंदक, सामायिकने न करनार, गुरुवचनपर अविश्वासी, साधुवंदनमां अनादरी, तथा साधुजने अन्न, पान, वस्त्रने न आपनार, ते साधुजनां वैय्यावृत्त्य प्रमुख करवामां अनादरी, श्रावक न उतां श्रावकपणानो कोल घालनार, तथा करेला पापनी आलोचनाने न करनार, साधुनी आज्ञानो विराधक थयो, तेथी ते शिवदेव मरण पामी. प्रथम किट्विपियो देव थयो. त्यां पण दुर्जाग्य कमोदयथी तेने समृद्धिवान् एवा सर्व देवोये पोतानी पंक्तिथी वाहार कस्यो, तेथी ते त्यां अपवित्र एवा स्मशानादिकमां घणो क काल परित्रमण करी त्यांथी चवी, चंपानगरीने विपे चांमाल घड्ने अवतस्यो. त्यां पण पंचेंद्रियप्राणीना नाश करवारूप पापपुंजे करी पाठो धूमप्रज्ञानामा पांचमी नरकजूमिने विपे नारकी थड् अवतस्यो. त्यां पण घणांज दुःखो जोगवीने पाठो आ गाममां आ कपिंजलनामा पुरोहित थड् अवतरेलो ठे. हवे आ कपिंजलने पोताना मामा केशव साथे प्रीति थड्, तथा तेनो उपदेश पण मान्यो, तेनुं शुं कारण ? तो के आ केशव नो जीव ज्यारे मोहन हतो, त्यारे आ कपिंजलनो जीव, शिवदेव श्रावक हतो, तो त्यां पण ते वेहुने परस्पर प्रीति हती. तथा ते शिवदेव मोहन नो उपदेश मानतो हतो. अने हवे ज्यारे ते मोहननो जीव, कपिंजलनो मामो केशव थयो, त्यारे शिवदेवनो जीव आ कपिंजल पुरोहित थ

થેલો છે. તો તે વેહુને આ જન્મમાં પણ પૂર્વાજ્યાસથી પરસ્પર પ્રીતિ છે,
 તથા પૂર્વની પેઠે પોતાના મામા કેશવનો ઉપદેશ આ કર્પિંજલ માને છે.
 અને તે શિવદેવ જે હતો, તે રૂઝુસ્વજાત્રી હતો. વલી તે શિવદેવનો જીવ
 હાલ કર્પિંજલ થઈ અવતર્યો છે, તેથી જ હાલ આ કર્પિંજલ પોતાના જાતિ
 સ્મરણ જ્ઞાનથી વોધ પામેલો છે. અને એ કેશવ જે છે, તે પૂર્વે મોહનના
 જવમાં ગુરુડોહી હોવાથી ત્રીવાજિનિવેશ મિથ્યાત્વથી ડુઃખિત થયો થકો
 જવાર્ણવને વિષે ઘણોક કાલ જટકયા કરશે ॥ ગાથા ॥ સપ્રાવેણ વહંતિ
 સંયમચરં જે જતિએ સત્તીએ, નાણુજોય તવોવહાણ વિહિણા તિબુન્નરં કારિ
 ણો ॥ કુલં તાણ ગુણીણ નાણામણિસં હીલંતિ જે વાલિસા, અપ્પાણં નર
 યાનલે મુહુ મુહુ પાડંતિ મૂઢા મુહા ॥ ૧ ॥ કામારંજ પરિગ્ગહ્મગ્ધપરા
 જોગોવજોગઢિણો, જે વંજવય ધારિણે મુણિવરે હીલંતિ મોહાતુરા ॥ તે
 કાણંધ ય કુઠ મૂટ વહિરા દારિદ્રિણો રોગિણો, સંસારે સુઝરં સરંતિ સ-
 મયં હિલિજ્જામાણા જણા ॥ ૨ ॥ અર્થ:-સપ્રાવે કરીને જે સંયમચારને
 વહન કરનાર, પોતાની જતિયે અને શક્તિયે કરી વિધિથી જ્ઞાનોદ્યોત,
 તપ, ઉપધાન, તથા તીર્થની ઝૂલતિ તેને કરનાર, ગુણવાન્, જ્ઞાનવાન્, એવા
 મુનિયોની જે વાલીશ પુરુષો, અહોનિશ હેલના કરે છે, તે પુરુષો, વારં
 વાર પોતાના આત્માને વૃથા નરકરૂપ અનલને વિષેજ નાલે છે ॥ ૧ ॥ કા
 મારંજ વગેરે પરિગ્રહને ગ્રહણ કરનારા, જોગ અને ઉપજોગના અર્થી એવા
 જે પુરુષો તે મિથ્યાત્વ મોહયુક્ત થકા જે પુરુષો, બ્રહ્મચર્ય વ્રતને ધારણ ક
 રનારા એવા મુનિવરનું હેલન કરે છે, તે પુરુષો, કાણા, આંધલા, ટુંટા,
 મૂંટા, વહેરા, દરિદ્રી, રોગી, નિરંતર હેલના પામતા થકા ઘણોક કાલ સં-
 સારને વિષે ફસ્યા કરે છે ॥ ૨ ॥ વલી હે રાજન્ ! જે ગુરુના અવર્ણવાદ વો
 લે, તે અર્હન્માર્ગને પામીને પણ જવાર્ણવમાં ફૂલે છે, તે માટે વિવેકી જીવે
 ગુરુતત્ત્વનું આરાધન કરવું. કેમ કે ગુરુ વિના આ જવાર્ણવના ડુઃખોનો પાર
 આવતો નથી. આ પ્રકારની દેશના સાંજલીને તે પુરુષોત્તમ રાજાએ પોતાના
 પુરુષચંદ્ર નામા પુત્રને પોતાની રાજ્યગાદીપર વેસારી કર્પિંજલ પુરોહિતાદિ
 કની સાથે પરમપ્રમોદે કરી પ્રવ્રજ્યાને ગ્રહણ કરી. હવે તે કનકધ્વજ રાજા
 પણ આ પ્રકારનું તે સર્વનું ચરિત્ર સાંજલી તથા જોડને વિસ્મય પામી વે

ह्याय जोडी ते मुनींजने कहेवा लाग्यो के, हे जगवन् ! हुं पण मारा जय सुंदर नामा लघु बांधवने मारो राज्यजार सोंपी आपनीज पासेथी संसार समुद्र तरणमां पोत समान एवा चारित्रने स्वीकारीश ? ए सांजली मुनि कहे ठे के, हे राजन् ! ठीक कथुं. केम के तमारा जेवाने तो बालकना करेला धूडना गृहसमान आ राज्यथी विराम पामी मुक्तिरूप राज्य करवुंज उचित ठे. हे नृप ! कोटि डव्यना वेपार करनारने कोइ दिवस काचर्ना कटका खेवानी इठा थाय ? ना नज थाय. बली रत्नाजरणोथी जरपूर एवा जा ग्यवाने कोइ दिवस पित्तलना अजंकार पहेरवानी इठा थाय ? ना नज थाय. तेम शमसाम्राज्यना अजिलापी एवा पुरुषोने आ राज्यनी इठा थाय ? ना नज थाय. आवां गुरुनां वचन सांजली ते कनकध्वज राजा, पोताने गाम आवी सामंत, मंत्री तेमनी समीप, पोताना नानाजाइ जय सुंदरनामा युवराजने कहेवा लाग्यो के, हे वत्स ! तुं आ राज्यने ग्रहण कस्य, कारण हवे मारी संयम लेवानी इठा थइ ठे. ते सांजली जयसुंदर कुमार बोल्यो के, हे महाराज ! आपने आवुं बोलवुं योग्य ठे ? बली पोता ना अंतरंग मित्रने तथा जाइने आ राज्यरूप बंधीखानामां नाखीने आप जेवा उत्तम पुरुषने पलायन करवुं उचित ठे ? अने हे प्रजो ! संसारना स्वरूपने जाणी गुरुना वचनामृत तत्त्वने पीने विपतुदय एवा विषयोने विषे आपनी पेटे मारुं पण मन आनंद पासतुं नथी. हे ज्येष्ठबंधो ! जाळुं शुं कहुं ? परंतु स्वहितैपी एवो हुं पण आपनी साथेज दीक्षाने ग्रहण करीश. हवे मारे पण आपनी जेम कांइ राज्यनी जरूर नथी. आ प्रकारनो जयसुंदरकुमारनो पण दीक्षा ग्रहणनो निश्चय सांजलीने ते कनकध्वज राजाये राज्यलक्षणलक्षितांग एवा पोताना कनककेतु नामा कुमारने तुरत राज्यगादीपर बेसाख्यो. पठी कनकध्वज तथा जयसुंदर ए वेहु जाइये, मंत्री, सामंत, संकलेश्वर वगैरेनी साथे ज्यां गुरु वंठा ठे, त्यां वनमां जइ गुरुने प्रणाम करीने दीक्षा लीधी. त्यारे कनककेतुगजा, पोतानी इठा ज माणे दीक्षामहोत्सव करी तेजनां चरणारविंदनुं वंदन करी पिताना अने काकाना विरहदुःखथी दुःखित थयो वको घेर आव्यो.

हवे ते कनकध्वज तथा जयसुंदर ए वेहु मुनिश्वर, निर्मलचाग्रिने पासनार, तथा पांच समिति, त्रण शुभि तेने धारण करनार. ज्ञान अने चा-

રિત્ર નેના આરાધક થયા ॥ શ્લોક ॥ તૌ શુદ્ધસિદ્ધાંતસુધાં પિવંતૌ, તીવ્રે-
સ્તપોજિશ્ચ તમઃક્ષિપંતૌ ॥ નિર્દોષજુક્તૌ ગુરુપાદજક્તૌ ત્રિગુણિગુતૌ સુચતિ-
ત્વમાતૌ ॥ ૧ ॥ રત્નત્રયોપાસનસાવધાનૌ, જિતેન્દ્રિયૌ મોહજયૈકતાનૌ ॥ સુ-
પર્વણામપ્યજિવંદનીયૌ, જાતૌ મુનીનામપિ પૂજનીયૌ ॥ ૨ ॥ હેમંતે તિષ્ઠત-
સ્તૌ નિરશનવસનૌ કાનને કંદરે વા, કાયં ચાતાપયંતૌ જ્વલ્લપ્તપલતલે ગ્રી-
ષ્મકાલે કરાલે ॥ વર્ષારંજે ગૃહાદૌ સપદિ નિવિશતઃ કૂર્મવજ્રુપ્તગાત્રૌ, વીરૌ
ધીરૌ સુમેરોરપિ રવિમહસૌ વારિધીશાઙ્ગીરૌ ॥૩॥ અનુત્તરે સદ્વિષયે પ્રધા-
નકે, મૃત્વા ગતૌ તૌ વિજયે વિમાનકે ॥ દ્વાત્રિંશદબ્ધિપ્રમિતાયુષૌ સુરૌ,
જાતૌ વિશુદ્ધાવપિ જ્ઞાનજાસ્કરૌ ॥ ૪ ॥ અર્થઃ—તે વેદુ મુનિ, શુદ્ધસિદ્ધાંત
રૂપ અમૃતના પાન કરનાર, તીવ્રતપોયે કરી પાપને નાશ કરનાર, નિર્દોષ
આહારને ઝોજન કરનાર, ગુરુપદની ઋક્તિ કરનાર, ત્રણ ગુણિયે કરી ગુણ,
શુદ્ધચતિપણને પ્રાપ્ત થયેલા ॥ ૧ ॥ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર, એ ત્રણ ર-
ત્નને પાલન કરવામાં સાવધાન, જિતેન્દ્રિય, મોહરાજાનો જય કરવામાં
તત્પર, દેવોને પણ અજિવંદનીય, તથા મુનિયોને પણ પૂજન કરવા યોગ્ય
એવા ॥ ૨ ॥ તે વેદુ ઋષિયો, શીતકાલને વિષે વનમાં તથા પર્વતની ગુફાન-
માં અશન તથા વસ્ત્ર તેનો ત્યાગ કરી રહે છે. અને ગ્રીષ્મકાલને વિષે જયં-
કર એવા સૂર્યના તાપથી તપેલા પાપાણપર વેસી પોતાની કાયાને તપાવે છે.
તથા વર્ષાકાલને વિષે કૂર્મની પેઠે પોતાના હસ્ત પાદાદિકને ગોપવીને પર્વત
ની ગુફાપ્રમુખમાં પ્રવેશ કરીને રહે છે. આ પ્રકારે પરિસહ સહન કરવામાં
વીર, અને મેરુપર્વતથી પણ ધીર, સૂર્યની કાંતિ સમાન છે કાંતિ જેની અને
સમુદ્રથી પણ ગંજીર, શુદ્ધ એવા જ્ઞાને કરી જાસ્કર સમાન તે વેદુ મુનિયો,
ચારિત્ર પાલી, અનશનવ્રત અંગીકાર કરી, સમાધિમરણથી મરણ પામીને
જેમાં અનુત્તર સુખ ઝોગવાય છે, અને અતિ ઉત્તમ, એવા વિજય વિમાનને
વિષે વત્રીશ સાગરોપમને આગ્રહે અઢારમે જવે અહર્મિંદ્રદેવપણે મિત્ર થઈ
ને અવતર્યા ॥ ૬ ॥ પૃથ્વીચંદ્રગુણસાગરચરિત્રે શ્રી જયસુંદરમુનિ કથાયુક્ત
કનકધ્વજ જયસુંદર ત્રાતૃયુગલવર્ણન નામા નવમઃ સર્ગઃ સંપૂર્ણઃ ॥ ૯ ॥

આંદિં શંખરાજા અને કલાવતીના જવથી માંનીને પૃથ્વીચંદ્ર અને ગુણ-
સાગરના અઢાર જવ સંપૂર્ણ થયા ॥ ૧૦ ॥

॥ અથ ॥

॥ દશમસર્ગસ્ય વાલાવબોધઃ પ્રારજ્યતે ॥

॥ જીયાસુઃ સર્જૌરિવાર્હજૌ, શ્વતુશ્ચરણધારિણી ॥ સદૈવ વિવુધાનાં યા, પુઃ
ણ પીયૂષવર્ષિણી ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—ઉત્તમ એવા પુણ્યરૂપ પીયૂષને ટૂંકતી તથા
ચાર ચરણને ધારણ કરનાર જાણે કામધેનુંજ હોય નહિં? એવી જે અરિહંત
જગવાનની વાણી રૂપ ગાય, તે નિરંતર જયવંતી વત્તો. જેમ કામધેનુને ચાર
ચરણ છે, તેમ અરિહંત જગવાનની વાણીરૂપ ગાયાને પણ ચાર ચરણ છે ॥ ૧ ॥
આ પ્રમાણે મંગલાચરણ કરીને કવિ કહે છે, કે તે કનકધ્વજ રાજા, વિજય
વિમાનમાં અઢારમે ઝવે અહ્મિંદ્ર થયો, અને ત્યાંથી ચ્યત્રીને ક્યાં અવત
સ્યો? તે કહું તું. હવે સંપત્તિયોથી સ્થલ સ્થલને વિષે સુશોભિત છે નદેશો
જેના અને સર્વદ્વેશ વર્જિત, એવો એક અજંગનામઃ દેશ છે. જેમાં ઘરો છે, તે
મહોટા ગામ જેવાં છે. અને ગામ છે, તે મગરસમાન છે. અને નગરો છે, તે
સુરપુર સમાન છે. તે દેશમાં રિપુ એવા રાજાહીયે પણ જે કંપાયમાન ન થાય,
અને સન્નાયમંડપવાલું, લક્ષાવધિ દ્રવ્યવાન, બુદ્ધિમાન અને વિવેકવાન એવા
જનોયે જેમાં નિવાસ કસ્યો છે એવું ચંપાપુરી એવે નામે નગર છે. તે નગરનું,
જય એવે નામે રાજા રાજ્ય કરે છે. તે રાજાની વિકસિતકમલ સમાન લોચ
નવાલી. સુધાસમાન વચન દોલનારી, અને સુવર્ણસદૃશ દેહવાલી એવી પ્રિય
મતી નામા પટ્ટરાણી છે. તેવી મનોહર સ્ત્રીની સાથે જોગ જોગવતાં તે રાજાને
એક લાખ વર્ષ, હાણાર્ક સમાન ચાલ્યાં ગયાં.

હવે વિજયવિમાનમાં અહ્મિંદ્ર થયેલો એવો તે કનકધ્વજ રાજાનો જીવ,
ત્યાંથી ચ્યત્રી પૂર્વોક્ત પ્રિયમતી નામા પટ્ટરાણીના ઉદરને વિષે આવ્યો.
જ્યારે તે ગર્ભમાં આવ્યો, ત્યારે રાણીને એક સ્વપ્ન આવ્યું. તે સ્વપ્નમાં તેણે શું
દીતું? તો કે જાણે પોતે રાજાના સિંહાસનપર બેઠી હોય, અને પોતાનેજ
પોતાના સ્વામી જયરાજાએ જાણે મણિજડિત મુકુટ પહેરાવ્યો હોય? તેમ
દીતું. ત્યાં તો પ્રજાતકાલ થવાથી પ્રતિદિનના રીવાજ પ્રમાણે માગધલોકો
એ આવે મનોહર શબ્દથી માંગલ્ય કરવા માંડ્યું. તે સાંજલી અત્યંત પ્રમો
દ પામેલી રાણી, શચ્યાથી ઊઠીને પોતાના સ્વામી પાસે આવી. અને તે સ્વ
પ્નની વાત કહી આપી. તે સાંજલી રાજાએ કહ્યું કે, દે પ્રિયે! આ સ્વપ્નથી

जेमां, एवा वनने विषे गयो. ते वनमां एंक वापिकाने केसर, कपूर, अग्ररुचं दन, कस्तूरी, तेमना रजःपुंजे करी पीळां तथा सुगंधित एवां जे जल, तेणे युक्त करी, पठी ते वापिकामां ते स्त्री पुरुष पडी तेना जलथी घणीवार सुधी परस्पर जलक्रीडा करी, अने तेथी ते वेहु जण श्रमित थइ गयां. तदनंतर ते जय राजा त्यांथी जरा दूर एक द्राक्षामंरुप हुतो, त्यां जइ वेठो. अने प्रियमती राणी तो त्यां निकटना वृद्धनी नीचेज वेठी. हवे वीणा वगाडवा मां श्रेष्ठ एवा जय राजाये हाथमां वीणा धारण करीने किन्नरथी पण न गाइ शकांय तेवां गीतगान करवानो प्रारंज करी गावा मांडयुं. तेवामां ते राजा ना गुणोथी, स्वरूपथी अने वीणाना नादथी, ते वननी जे वनदेवी हती, ते मोहित थइ गइ, तेथी ते राजाना संगमने इछवा लागी. पठी कासाग्रिथी तस थइ एवी ते वनदेवी, प्रियमती राणीनी दासीनुं रूप धारण करी ज्यां ते राणी वेठेली ठे, त्यां आवी हाथ जोडी कहेवा लागी के, वाइसाहेव ! आप ना पति माहाराजाये मारी साथे कहेवराव्युं ठे, के राणीने कहो जे आंहिं आठयां घणी वार थइ ठे, माटे घेर जाय ? ते वाक्य सांजली राणी तुरत पोते घर तरफ चाली गइ. तदनंतर ते वनदेवी, मनोहर वस्त्राचरण नूपित एवी कामिनीनुं रूप धारण करी ते जयरजा पासे आवी, हाव, जाव, कटा क्क करीने ते जयरजाने कहेवा लागी के, हे राजन् ! आपना गुण, रूप अने राग, तेणे करी हुं मोहित थइ गइ तुं, माटे मने रतिसुख आपी शांत करो. वली आंहिं कोइ ठे पण नहिं. ते वचन सांजली कोपायमान थइ ब्रह्मचर्य व्रत जंगना जयथी तेनी ना कही ने कछुं के, हे कुलटे ! तुं जलदी माराथी दूर था. नहिं तो अधर्मदूषित एवी तूं मारा क्रोधरूप अनलने विषे पतंग नां पेठे वली जाइश. अने तें धारेलो एवो अधर्म, जो मारा देशमां थातो होय; तो हुं ते अधर्म कोइ काले थावाज दउं नहिं, तो तेवा अधर्मने हुं पंडे ज करुं ? वली तारी पेठे कोइ पुरुषने में जो अधर्म करतो जोयो होय, तो ते नो हुं नाशज करुं. अने वली तारो पण हुं नाशज करत. परंतु तुं स्त्री ठो, माटे लाचार तुं. कारण के शास्त्रमां वाक्य ठे के “अवय्या स्त्रीः” वली हे स्वेरिणि ! विश्वतमोहरणकरणशील एवो आ जे रवि, ते शुं कोइ दहामो पोतानां उज्ज्वलकिरणोथी अंधारुं करे ? ना नज करे. तेम दानी, मानी, धनी, धीर, वीर, कीर्तिमान एवो माणस, कोइ दिवस परस्त्रीमां आसक्त

थाय? ना नज थाय. कहेलुं ठे के ॥ श्लोक ॥ दत्तस्तेन जगत्यकीर्त्तिप-
टहोगोत्रे मपीकूर्चक, श्रारित्रस्य जलांजलिर्गुणगणारामस्य दावानलः ॥
संकेतः सकलापदां शिवपुरद्वारे कपाटोद्वहो, कामार्चस्त्यजति प्रजोदय
जिदां सुखीं परस्त्रीं न यः ॥ १ ॥ अर्थः—कामार्च एवो जे पुरुष, पोतानी
कीर्त्तिने जेद करनारी मनोहर एवी परस्त्रीनो त्याग नथी करतो, ते पुरुषे
जगतने विषे अपकीर्त्तिनो पटह बगडाव्यो, तथा तेणे पोताना गोत्रने
विषे मेशनो कुचो दीधो. चारित्रने जलांजलि दीधो, अने गुणगण रूप
आराममां दावानल लगाव्यो. तथा सकल आपत्तियोने आववाने संकेत
चताव्यो. अने वली तेणे शिवपुरद्वारनां दृढ कमाड दीधां ॥ १ ॥ आवां
वचन सांजल्यां तोपण ते स्त्री, राजाने कहेवा लागी के, हे विचो! मने
तमे परस्त्री न जाणजो. हुं तो निरंतर तमारा गुणमां अने रूपमां रक्त
एवी वनदेवी हुं, माटे स्मराग्निधी ताप पामेली एवी जे हुं, ते मुने
तमारा संगमरूप अमृतथी सिंचन करो. अने हे नाथ! तमो कहेवा
ठो? तो के हुं जेवीनी प्रार्थनाना जंगमां जीरु ठो, तथा वली कारुण्यना
जंमार ठो. माटे मारो त्याग न करी, मारुं सेवन करो. आ प्रकारनुं ते
वनदेवीनुं वचन सांजली जयराजा क्रोधायमान थइ क्रूर वचनथी कहेवा
लाग्यो के, हे छुष्टे! हे निर्लज्जा! हे पापिणि! तुं आवा हुकमाचरण
करवानी इच्छाधी उत्तम एवा देवपणाने बगोवे ठे? जा. हे पुंश्चलि! तारी
साथे हुं घोलनार नथी. अने हवे तो जेस वने तेस तुं मारी नजरेथी दूरज
था. कारण के हुं तुज पापिणनुं सुख जोवाने इच्छतो नथी? आवां तिर-
स्कारनां वचन सांजली ते देवी, तुरत अंतर्ह्यान थइ गइ. अने पठी ते
विचारवा लागी के, कोष्पण रीतनुं कपट करीने मारे आ राजा साथे
रतिसुख तो खेवुंज? एम विचारीने कामातुर एवी ते स्त्री, ठल करवानो
अवकाश जोवा करे ठे. ते समयमां जयराजा विस्मय पामी ते बात
पोतानी स्त्रीने कहेवा माटे ज्यां वृद्धनी नीचे पोतानी स्त्री वेठी हत्ती त्यां-
गयो, अने त्यां जइ जोवे, त्यां तो ते राणीने दीठी नहिं. त्यारे तेणे वि-
चार कखो के आहिं राणी नथी, परंतु ते घेर गइ दृशे? एम जाणी पोते
पण घेर गयो. ते समयमां अवकाश जांझे ते व्यंतरीये सगर्जा एवी श्रिय-
मतीराणी ज्यां घरमां वेठी हत्ती त्यांथी तेने उपाडीने प्राचीदिशामां घणें

जैमां, एवा वनने विषे गयो. ते वनमां एंकं वापिकाने केसर, कपूर, अगुरुचं दन, कस्तूरी, तेमना रजःपुंजे करी पीछां तथा सुगंधित एवां जे जल, तेणे युक्त करी, पठी ते वापिकामां ते स्त्री पुरुष पडी तेना जलथी घणीवार सुधी परस्पर जलक्रीडा करी, अने तेथी ते वेहु जण अमित थइ गयां. तदनंतर ते जय राजा त्यांथी जरा दूर एक झाडामंरुप हतो, त्यां जइ वेठो. अने प्रियमती राणी तो त्यां निकटना वृद्धनी नीचेज वेठी. हवे वीणा वर्णाडवा मां श्रेष्ठ एवा जय राजाये हाथमां वीणा धारण करीने किन्नरथी पण न गाइ शकांय तेवां गीतगान करवानो प्रारंभ करी गावा मांडयुं. तेवायां ते राजा ना गुणोथी, स्वरूपथी अने वीणाना नादथी, ते वननी जे वनदेवी हती, ते मोहित थइ गइ, तेथी ते राजाना संगमने इछवा लागी. पठी कासाग्रिथी तस थइ एवी ते वनदेवी, प्रियमती राणीनी दासीतुं रूप धारण करी ज्यां ते राणी वेठेली ठे, त्यां आवी हाथ जोडी कहेवा लागी के, वाइसाहेव ! आप ना पति माहाराजाये मारी साथे कहेवराव्युं ठे, के राणीने कहो जे आंहीं आव्यां घणी वार थइ ठे, माटे घेर जाय ? ते वाक्य सांजली राणी तुरत पोते घर तरफ चाली गइ. तदनंतर ते वनदेवी, मनोहर वस्त्राचरण भूपित एवी कामिनीतुं रूप धारण करी ते जयराजा पासे आवी, हाव, जाव, कटा क करीने ते जयराजाने कहेवा लागी के, हे राजन् ! आपना गुण, रूप अने राग, तेणे करी हुं मोहित थइ गइ तुं, माटे मने रतिसुख आपी शांत करो. वली आंहीं कोइ ठे पण नहिं. ते वचन सांजली कोपायमान थइ ब्रह्मचर्य व्रत जंगना जयथी तेनी ना कही ने कहुं के, हे कुलटे ! तुं जलदी माराथी दूर था. नहिं तो अधर्मदूषित एवी तूं मारा क्रोधरूप अनलने विषे पतंग नां पेठे वली जाइश. अने तें धारेखो एवो अधर्म, जो मारा देशमां यातो होय, तो हुं ते अधर्म कोइ काले थावाज दजं नहिं, तो तेवा अधर्मने हुं पंडे ज करूं ? वली तारी पेठे कोइ पुरुषने में जो अधर्म करतो जोयो होय, तो ते नो हुं नाशज करूं. अने वली तारो पण हुं नाशज करत. परंतु तुं स्त्री ठो, माटे लाचार तुं. कारण के शास्त्रमां वाक्य ठे के “अवध्या स्त्रीः” वली हे स्वैरिणि ! विश्वतमोहरणकरणशील एवो आ जे रवि, ते शुं कोइ दहामो पोतानां उज्ज्वलकिरणोथी अंधारुं करे ? ना नज करे. तेम दानी, मानी, धनी, धीर, वीर, कीर्तिमान् एवो माणस, कोइ दिवस परस्त्रीमां आसक्त

थाय? ना नज थाय. कहेलुं ठे के ॥ श्लोक ॥ दत्तस्तेन जगत्यकीर्त्तिप-
टहोगोत्रे मपीकूर्चक, श्रारित्रस्य जलांजलिर्गुणगणारामस्य दावानलः ॥
संकेतः सकलापदां शिवपुरद्वारे कपाटोदढो, काष्पार्त्तस्त्यजति प्रजोदय
जिदां सुखीं परस्त्रीं न यः ॥ १ ॥ अर्थः—कामार्त्त-एवो जे पुरुष, पोतानी
कीर्त्तिने जेद करनारी मनोहर एवी परस्त्रीनो त्याग नथी करतो, ते पुरुषे
जगतने विषे अपकीर्त्तिनो पटह दगडाव्यो, तथा तेणे पोताना गोत्रने
विषे मेशनो कुचो दीधो. चारित्रने जलांजलि दीधो, अने गुणगण रूप
आराममां दावानल लगाव्यो. तथा सकल आपत्तियोने आववाने संकेत
वताव्यो. अने वली तेणे शिवपुरद्वारनां दढ कमाड दीधां ॥ १ ॥ आवां
वचन सांजल्यां तोपण ते स्त्री, राजाने कहेवा लागी के, हे विजो! मने
तमे परस्त्री न जाणजो. हुं तो निरंतर तमारा गुणमां अने रूपमां रक्त
एवी वनदेवी तुं, माटे स्मराग्निधी ताप पामेली एवी जे हुं, ते मुने
तमारा संगमरूप अमृतथी सिंचन करो. अने हे नाथ! तमो कहेवा
ठो? तो के हुं जेवीनी प्रार्थनाना जंगमां चीरु ठो, तथा वली कारुण्यना
जंमार ठो. माटे मारो त्याग न करी, माहं सेवन करो. आ प्रकारनुं ते
वनदेवीनुं वचन सांजली जयराजा क्रोधायमान थइ क्रूर वचनधी कहेवा
लाग्यो के, हे दुष्टे! हे निर्लज्ज! हे पापिणि! तुं आवा छुकर्माचरण
करवानी इष्टाधी उत्तम एवा देवपणाने वगोवे ठे? जा. हे पुंश्चलि! सारी
साथे हुं धोलनार नथी. अने हवे तो जेस वने तेस तुं मारी नजरेथी झरज
या. कारण के हुं तुज पापिणनुं सुख जोवाने इष्टतो नथी? आवां तिर-
स्कारनां वचन सांजली ते देवी, तुरत अंतर्ह्यान थइ गड. अने पठी ते
विचारवा लागी के, कोशपण रीतनुं कपट करीने मारे आ राजा साथे
रतिसुख तो लेवुंज? एम विचारीने कामातुर एवी ते स्त्री, ठल करवानो
अवकाश जोया करे ठे. ते समयमां जयराजा विस्मय पामी ते बात
पोतानी स्त्रीने कहेवा माटे ज्यां वृद्धनी नीचे पोतानी स्त्री वेठी हती त्यां
गयो, अने त्यां जइ जोवे, त्यां तो ते राणीने दीनी नहिं. त्यारे तेणे वि-
चार कस्यो के आहिं राणी नथी, परंतु ते घेर गइ दशे? एम जाणी पोने
पण घेर गयो. ते समयमां अवकाश जोइने ते व्यंतरीये सगर्जा एवी प्रिय-
मतीराणी ज्यां घरमां घेठी हती त्यांथी तेने उपाडीने प्राचीदिशामां घणे

ज दूर एक उजड वनमां नांखी दीधी, अने पोते पातुं राणीनुं रूप ग्रहण कछुं. अने दासीने कछुं के, हे दासी ! माहाराजने जइने कहे, के आपने राणीसाहेव बोलावे ठे. ते सांजली ते दासी जे हती ते तत्काल राजा पासे आवी विनति करी कहेवा लागी के, महाराज ! आपने राणीसाहेव बोलावे ठे ? ते सांजली राजा बोदयो के हुं पण आववानो विचारज करतो हतो, माटे जा. हुं आवुं तुं. एम कहीने ते जयराजा अंतःपुरमां आव्यो. त्यां तो ते व्यंतरी जलदी सामी आवी, लज्जारहित थइ वेश्यानी पेठे विचित्र एवा आलिंगनादिक उपचारो करवा लागी. ते जोइने राजाये विचार कस्यो के, अरे ! आ देखवामां तो राणी जेवी लागे ठे, परंतु आचरणथी राणी नथी. कारण के जो राणी होय, तो आम बोदया चादया विना सर्वनी समझ निर्लज्जापणुं करे नहिं. माटे मने लागे ठे के राणीनुं रूप धारण करी आंहिं आवी वेसनार ते व्यंतरीज ठे. एम जाणी क्रोधायमान थइ, तेनीपर एक मुष्टिनो प्रहार कस्यो, तथा तेने केश पकडी, ढरडी, घणीक गालो दइ, धक्को मारी, घरमांथी काढी मूकी. त्यारे ते व्यंतरी पण जयजीत थइ, तुरत जाणे चित्रामणनी पूतली होय नहिं ? तेम थइ गइ. पठी निराश थइने ते अंतर्ध्यान थइ गइ. तदनंतर जयराजाये विचार कस्यो के आ व्यंतरी मारामां अति आसक्त थवाथी मारी पठवाडेज पडी ठे, तो ते एक क्षणवारमां कांइक न समजाय तेवुं ठल करी मारा अमूढ्य एवा ब्रह्मचर्यव्रतनो जंग करी नांखशे. माटे हवे मारे तेनो खूब विचार राखवो ? एम विचारीने बली पण विचारवा लाग्यो के, अरे ! ए तो ठीक, पण मने आंहिं आव्यो जाणे ठे, ते ठतां राणीने घरमांथी वाद्वार आवतां विलंब केम लाग्यो हशे ? चाल, हुं तेनो तपास करुं ? एम विचारी अंतर्गृहमां जइ तपास करे, त्यां तो राणीने दीठी नहिं. त्यारे ससंच्रम थइ तत्रत्य सर्व परिवारने पूठवा लाग्यो के, हे लोको ! राणी क्यां ठे ? त्यारे त्यां रहेला कोइपण माणसने राणीना जवानी खबर न होवाथी तेउये कांही पण उत्तर आप्यो नहिं. त्यारे राजाये जाण्युं जे, अरे ! जरूर मारी पठवाडे पडेली ते दुष्टमूरीयेज मारी राणीनुं हरण कछुं ठे ? एम निश्चय रीते जाणीने तेनो शोध करवा चोतरफ केटलांएक माणसोने मोकल्यां. ते माणसोये आडो अवलो घणो ज शोध कस्यो, परंतु तेउने राणीनो क्यांहि पण पत्तो मदयो नहिं. त्यारे

निराश थड ते शोधकलोको, जयराजाने विनति करी कहेवा लाग्या के महाराज ! अमोये तो राणीसाहेवनो घणोज शोध कख्यो, परंतु तेनो क्यांहि पण पत्तो मळ्यो नहिं. आवां तेनुनां वज्रपातसमान वाक्य सांजली अत्यंत खेद पामी, विचारवा लाग्यो के, अहो ! जन्म, मरण, जरा, मृत्यु, रोग, शोक, संयोग, वियोग, तेणे करी छूपित तथा कपाय अने विषय, तेणे करी व्याप्त एवा आ संसारने वारंवार धिक्कार हजो. अरे ! जे संसारमां एक क्षणमां सुख देखाय ठे, अने पातुं बीजा क्षणमां दुःख देखाय ठे. माटे इंद्रजाल जेवा संसारमां शुं सुख ठे ? कांहीज नहिं. वली जे संसारमां रहेला जीवने कोइ एक प्राणवत्त्व एवा पदार्थोनो वियोग, एकक्षण वार पण सहन थातो नथी, तो तेवा प्राणवत्त्व पदार्थ विना आखी आयुष्य काढवी पडे ठे ? वली जे संसारमां माता, पिता, पुत्र, कलत्र, संपत्ति प्रमुखनुं सुख जीवने मळे ठे, तो ते सुखने दैव, एक निमिषमात्रमां नाश करी नाखे ठे ? माटे तेवा दैवने पण वारंवार धिक्कार हजो. अरे ! ते दैवे प्राणथी वत्त्व एवी मारी प्रियानो मने पण वियोग कराववारूप दुःख दीधुं ठे ? अरे ! बीजुं तो ठीक, पण सगर्जा एवी ते प्राणप्रिया कोइ ठेकाणे जीवती हशे ? हा ! जो जीवती हशे, तो हुं जाणीश के ते केवल तेना गर्जनोज महिमा ठे. अहो ! ते प्रियानुं जे दिवसे मुने मुख देखाशे, ते दिवस मने अमृत समान मीठो लागशे ? दिवस तो शुं ! पण ते घडी पण मने अमृतथा पण मीठी लागशे ? एम अत्यंत मनमां खेद करतां ते राजाये जोजन प्रमुख शरीरस्थिति साधननो साव त्याग करी दीधो. त्यारे निमित्तशास्त्रना जणेलो एवा तेना मंत्री वगेरेये कलुं के, महाराज ! आप क्लेश स करो. आपनी राणी कांइपण ठेकाणे कुशल ठे, अने तेने पुत्र पण प्रसवशे ? एम अमने निमित्तशास्त्रना योगथी जणाय ठे. आवां वचन सांजली राजाने जरा शांति थड. त्यारे तेणे विचार कख्यो के कदाचित् मारा जाग्योदयथी जो मने पावीली मळशे, तो पण हुं हवे आ दुःखावास एवा रुझावासमां रहीश नही ? एशे निश्चय करीने पठी देहस्थितिने माटे जोजन वगेर करवा लाग्यो.

हवे ते व्यंतरीये हरण करी विकट वनमां नांगी दीधेली प्रियमती राणीनुं शुं थयुं ? ने कदे ठे. के ने उग्रवनमां नांखेली राणीने थोडी चार पत्री

ज्ञान आव्युं, त्वारे हाकीवाकी थइ उठी, अने चोतरफ जोवा लागी. अने
 ज्यां जुवे, त्यां तो सर्वत्र उजड वनज दीतुं. ते जोइने जयज्जीत थइ थकी
 कहेवा लागी के, अरे आ शुं ! हुं मारा महेलमां सूती हती, त्यांथी वली
 आंहीं क्यां आवी ! अरे आ ते शुं इंद्रजाद हशे ! के आ ते मने ज्रम थयो
 ठे ! के आ ते मने स्पन्न आव्युं ठे ! अरे मनोहर एवो माहारो महेल क्यां
 गयो ! अने जेमां जाजा हिंसकजीवो रहे ठे, तेवुं आ जयंकर वन क्यांथी
 आव्युं ! अरे मने आंहीं कोण लाव्युं हशे ! ते लावनार पण केम देखातुं
 नथी. हा ! !! हवे हुं केम करुं ! क्यां जाउं ! कोने कहुं ! हे स्वामी
 नाथ ! तमे क्यां ठो ? जो आंहीं हो, तो तमारी प्राणप्रिया हुं तजखुं तुं,
 तेने उत्तर केम नथी आपता ? हवे जो उत्तर न आपो, तो तमने मारा
 शपथ ठे ! अने हे प्राणनाथ ! हे प्राणपते ! तमो जीवतां ठतां विनापराध
 मने आवा बिकटवनमां कोणे नांखी ? हा ! पापिष्ठ एवी में पूर्वजवे कांश्क
 पापकर्मनुं आचरण कखुं हशे, जेथी मने अणधाखुं अने अणविचारखुं दा-
 रुण दुःख आवी पड्युं ! आम विविध प्रकारना विदाप करती, अने रात्रि
 पडवाथी चोतरफ फरता एवा सिंहप्रमुख हिंसक प्राणीयोना शब्दथी कंपा
 यमान थती अने वारंवार “नमोर्हद्भ्यः” एम बोलती, करमाइ गयुं ठे मुख
 जेनुं, एवी ते राणी त्यांथी एकदम उज्जी थइ. अने पठी विचारवा लागी
 के. हवे हुं क्यां जाउं ? अरे ! आंहीं निर्जयरीते रहेवाय, एवुं कयुं ठेकाणुं
 ठे ? एम चिंताये करी व्याकुल थतीथकी मुंजाइने त्यांज पडी रही. पठी
 सवार पडवाथी दक्षिण दिशाना मार्ग तरफ चालवा लागी. त्यां सिंह, व्या
 घ, सूकर, शीयालियां, तेना जयंकर शब्दोथी कंपायमान ठे चित्तजेनुं अने
 सूर्यना तापथी तपेली बेलुमां तपी गया ठे पग जेना, अने पगमां कांटा वा
 गवाथी जेने थणुंज रुधिर चाट्युं जाय ठे, एवी ते राणी, शून्यवनमां पोते अ
 त्यंत कोमलांगवाली होवाथी मूर्छा पामी गइ. पठी थोडीवारे शीतलपवन
 आववाथी पाठी सावधान थइ, विचारवा लागी के, अदो ! में पूर्वजवे
 अज्ञानना योगथी घणांक घोर पाप कल्यां हशे, एम ज्ञागे ठे ? कारण के जे
 पापना त्रिपाकरूप आ दुःखने हुं आंहीं प्रत्यक्षरीते जोगवुं तुं. अने जिन
 शास्त्रमां लखेवुं ठे के, प्राणीमात्रने शुजाशुज कर्मोनो जोग तो जोगव-
 वोज पडे ठे, माटे पोतानां करेलां कर्मने जोगववां पडे, तेमां आपणे

कोंनीपर कोप करवो? आ प्रमाणे जिनवचनने जावती तथा जूख, तृपा, प्रमुख दुःखोथी पीडित एवी ते राणी, घणांज दुःखोने जोगवतीथकी ते वनने विपेज जमवा लागी. एम आखो दिवस गयो, अने ज्यारे सायंकाल थयो, त्यारे तेने, ते वनमां रहेनारीयो अने पोतानो पर्णकूटीमांथी बाहार फरतीयो एवी कोइएक तापसी स्त्रीयोये दीळी, तेथी ते सर्व, राणी पासं आवीयो, अने तेने जोइ तेनीपर दया आववाथी पोताना कमंरुलना जले करी स्वस्थ करी. पठी ते तापसीयो, तेने हाथ पकडीने पोताना आश्रममां लावीयो, अने ते सर्व तापसीनी गुरुणी एक वृद्धतापसी हती, तेने ते वतावी. त्यारे ते वृद्धतापसीये तेने आसन, तथा मिष्ट एवं फल ए वगे रेथी सत्कार करी पूव्युं के, हे छि! आवा मनोहर अंगवाली तथा मनोहर अलंकार अने वस्त्रयुक्त तुं आवा उग्र वनवासरूप दुःखने केम प्राप्त थइ? ते सांजली वातसव्यवान् एवी ते वृद्धा पासं प्रियमतीराणीये पोतानी वनें छी सर्व हकिगत कही आपी. ते सांजली वृद्धा बोली के, हे वेहेन! आ असार एवा संसारने विपे जीवप्राणी मात्रने अणभ्रायुं अने अणविचायुं थकस्मात् दुःख आवी पडे ठे. तेथी हे वत्से! तेमां कांइपण तारे विषाद करवो नहिं. अने हे मृदंगि! वली अमने तो एम लागे ठे के, तारी मोहो टी पुण्याइ ठे, के जे पुण्याइयी सगर्जा ठतां तुं आवा विकट वनमां जीवती रही ठो? अने पानी वली आ अमारां तपोवनमां आवी ठो? हे वेहेन! हवे तुं फिकर ठोडी आजनी रात्रि तो आंहिं अमारी साथेज रहे, अने स घारे अमे अमारा गुरुने दिनति करीने तुने कोइपण गाममां पोहोंचाडवानो चंदोवस्त करावी आपहुं? आवां वचन सांजली राणीये जाण्युं जे हवे हूं मरण तो पार्सीश नहिं? एम जाणी ते राणी ने रान तो तापसीयोनी साथे ज रही. पठी सवार पडवार्थी सर्व तापसीयो ते राणीने एक कुलपति तापस हनो, तेनी पासं लइ आवीयो, अने राणीनी कहेली विना सर्व कही आपी. त्यारे दयाळु एवा कुलपतितापसे कोइएक वृद्ध तापसने बोलावीने आह्वा करी के, हे तापस! जा. आंहिंथी थोडे दूर एक श्रीपुरनामा नगर ठे, त्यां आ राजखीने ठोडी पानो आव्य. एम तेने कहीने पत्री पातुं राणीने कसुं के, हे सुंदर छि! आ, तमने जे गाम देखाडे, त्यां जजो, अने त्यांची तमा रा गामनी तजवीज करीने पठी नमारे गाम जजो, ते सांजली प्रियमती रा

ણી તે વૃદ્ધ તાપસની સાથે ચાલી. પરંતુ તે સગર્જા હોવાથી મંદમંદ રીતે માહાકષ્ટથી ચાલતાં થાકી ગઈ, અને એમ ચાલતાં વૃદ્ધ તાપસના વતાવેલા શ્રીપુરનામા નગરના ઉદ્યાનમાં આવી પોહોચી. પછી તે વૃદ્ધ તાપસ, રાણીને તે ગામ વતાવી, તે ઉદ્યાનથી પાઠો વલી પોતાને આશ્રમે આવ્યો. પ્રિયમતી રાણી થાકી જવાથી તે ઉદ્યાનમાં એક આમ્રનો વૃક્ષ હતો, તેની નીચે બેઠી. ત્યાં તો તે ઉદ્યાનમાં એક જિનચૈત્ય હતું, તેમાં શ્રાવકો, સત્તરજેદી પૂજા જણતા હતા, તેનો શબ્દ સાંજલી એકદમ ઊઠી થઈને તે ચૈત્યમાં ગઈ. પરંતુ પોતાની પાસે પૂજાની સામગ્રી ન હોવાથી તે જિનપ્રતિમાને પ્રણામજ કસ્યો. અને પછી ત્યાં રહેલા સર્વ સાધર્મિકોને પ્રણામ કસ્યો. તેવામાં ત્યાં કોઈ એક જિનજગવાનનાં દર્શન કરવા આવેલી જિનસુંદરીનામા શ્રાવિકા હતી, તે રાણી પાસે આવી. અને રાણીને પૂછ્યું કે, હે સુંદરાંગિ ! હે સાધર્મિકે ! તમો કોણ ઠો ? અને ક્યાંથી આવ્યાં ઠો ? આવાં વચન સાંજલી તે રાણીને પોતાનું સર્વ દુઃખ સાંજરી આવ્યું, તેથી હૃદય ઝરાઈ આવવાથી તેને કાંઈ પણ ઉત્તર ન આપતાં તે રુદન કરવા લાગી. ત્યારે તે જિનસુંદરી શ્રાવિકાએ વિચાર્યું કે, અહો ! આ સ્ત્રી તેના શરીરના દેખાવ ઉપરથી કોઈ ઉત્તમ કુલ ની સ્ત્રી હોય, એમ જણાય છે ? અને વલી તેને કાંઈક મહોટી આફત આવી હોય, એમ લાગે છે ? એમ વિચારી તે શ્રાવિકા કહેવા લાગી કે, હે મહાનુજા ! આ સંસારને તમે અનિત્યજ જાવો. અને વારંવાર વીતરાગનું સ્મરણ કરો. હે વેહેન ! શરીરને સંતાપ કરનાર, તથા જેથી નવાં કર્મ બંધાય છે, એવા રુદનથી શું બલવાનું છે ? હે સુંદરિ ! અનંતદુઃખાત્મક એવા આ સંસારનો, વિપાદ કરવાથી પાર આવે તેમ નથી. હે જડે ! આ સંસારના ચરાકરને જાણનારા પુરુષોએ તો સુખમાં અને દુઃખમાં ધર્મનું જ આચરણ કરવું. કારણ કે જીવને ધર્મારાધન કરવાથી જ અનંત સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. તથા દુઃખનો નાશ થાય છે. તેમાટે હે જડે ! તમો ક્લેશનો ત્યાગ કરો અને ધર્મનું આચરણ કરો. કેમ કે આ જગતમાં ધર્મવિના કોઈ પણ વીજું દુઃખનાશક ઔપધ નથી. આવી રીતનાં વાણીરૂપ અમૃતથી આશ્વાસન કરી તે પ્રિયમતી રાણીને જિનસુંદરી શ્રાવિકા હાથ પકડી પોતાને ઘેર તેડી લાવી. અને તેનું સર્વ વૃત્તાંત, પોતાના પિતા ધનંજય શેઠને કહી આપ્યું. તેથી તે ધનંજય શેઠે દયા આણી તે રાણીને પોતાની પુત્રીની પઠે રાખી.

હવે તેવામાં પ્રીત્મતાપ તત્ત્વ એવા આશ્વા વિશ્વને જોડને વિશ્વોપકારક
 પવો વર્ષાકાલરૂપ ચૂપ, ગર્જનારૂપ તૂર્યોને વગડાવતો થકો, તાપરૂપ વૈરીના
 નાશ કરવાને માટે આ પૃથ્વીપર આવ્યો. પઠી તેણે ઇંદ્રધનુપરૂપ ધનુષ્યને
 ઝેંચી જલવૃષ્ટિરૂપ વાણોથી તે નિદાધરૂપ વૈરીનો વિનાશ કસ્યો. અને વલી
 સર્વત્ર કુટુંબી જનોનાં મનને પણ પલાલ્યાં, જેથી સહુ કોડને પોતપોતાનાં
 સ્નેહિ જનોને મલવાની ઉત્સુકતા થઈ. આ પ્રકારના વર્ષાકાલના આવવાથી
 એક દિવસ સાયંકાલે તે પ્રિયમતીરાણી એકાંતમાં વેઠી હતી, તેમાં તેને
 પોતાનો પ્રિય સ્વામી સાંઝરી આવ્યો, તેથી તેનું વારંવાર સ્મરણ કરવા લા-
 ગી. અને તે સ્મરણથી તેના સ્નેહનું સ્મરણ થયું, તેથી હૃદય ઝરાઈ આવ્યું.
 માટે વિલાપ કરી રુદન કરવા લાગી. તે પ્રિયમતીરાણીને રોતી, તથા વિ-
 લાપ કરતી જોડને તેની ચાકરી માટે રાखेलી કોડેક દાસી હતી તે પણ
 રુદન કરવા લાગી. પઠી રુદન કરતી એ રાણીયે દાસીને વિલાપ કરતાં ક
 હું કે, હે વેદેન ! ॥ શ્લોક ॥ હારોનારોપિતઃ કંઠે, મયા વિશ્લેષતીરુણા ॥
 ઇદાનોમંતરે જાતાઃ, પર્વતાઃ સરિતોદુમાઃ ॥ ૧ ॥ યાઃ પશ્યંતિ પ્રિયં સ્વપ્નં,
 ધન્યાસ્તાઃ સલિ ચોપિતઃ ॥ અસ્માકં તુ ગતે કાંતે, ગતા નિદ્રાપિ વૈરિણી
 ॥ ૨ ॥ હે સલિ ! વિશ્લેષ થવાના જયથી મેં મારા સ્વામીના કંઠમાં
 પુષ્પનો દાર પણ ન નાંચ્યો. અર્થાત્ મેં જાણ્યું જે જો હું મારા સ્વામીના
 ગલામાં પુષ્પનો દાર નાંચું, તો જેટલો દાર જાડો છે, તેટલું મને મારા
 સ્વામીથી દૂરપણું થાય ? અને હાલમાં તો મારા સ્વામીની અને મારી
 વચ્ચે ઘણા પર્વતો, નદિયો, અને વૃક્ષો આવી પડ્યાં છે ॥ ૧ ॥ વલી હે
 સલિ ! જે સ્ત્રીયો સ્વપ્નમાં પણ પોતાના સ્વામીને જોવે છે, તે સ્ત્રીયોને ધન્ય
 છે, અને હુર્નાગણી પર્વો જે હું, તે મારી તો જે દિવસથી માગ સ્વામી સાથે
 જુદાઈ થઈ છે, તે દિવસથી નિદ્રા પણ ગઈ છે. તેથી તે નિદ્રા પણ વૈરિણી
 થઈ છે. કેમ કે જો નિદ્રા આવે તો સ્વપ્ન આવે. અને જો સ્વપ્ન આવે, તો તે
 સ્વપ્નમાં મને કોડેક દિવસ મારા સ્વામીનું દર્શન થાય ? પરંતુ તેનું દર્શન
 ન થયું, તેમાં મુખ્યકારણ નિદ્રા નથી આવતી તેજ છે. નથી તે નિદ્રા પણ
 મારી વૈરિણીજ છે, આ પ્રકારના વિવિધ વિલાપ કરતી, ખૂંટથી ખૂંસરિત
 જેનું શરીર થઈ ગયું છે, અને જેણે મલિન અને એકજ વસ્ત્ર પહેર્યું છે, પર્વો
 તે રાણી, કપાલપર દાઢ દેડ નીતું મુખ કરી રુદન કરવા લાગી. તે સાંઝ

लीने जिनसुंदरी श्राविकानो पिता धनंजयशेठ विनयथी तेने कहेवा लाग्यो के, हे पुत्रि! तारा गुणोथी तथा सौशील्यथी रंजित थयेला मने तारी मो. होटी चिंता थाय ठे, के हवे ते तारुं मारे शुं करवुं? कारण के अमाराथी न संजलाय एवं तुं प्रतिसमय रुदन कखाज करे ठे. अने ते रुदन मटाडवानो एक आ उपाय ठे, के जो तुने तारे घेर मोकलुं? अने तुं रोती पण त्यारेज बंध था. परंतु तेम पण हाल बने एम नथी. केम के वर्षाकृतु होवाथी कोइ पण माणस ग्रामांतर जातांज नथी. तो माणस विना तुने कोनी साथे मो- कलुं? आ प्रकारनी मोहोटी चिंता थाय ठे. माटे हे बेहेन! मारुं कहुं मा- नीने सांप्रतकाल वर्षाकृतु ठे, तेथी तुं धर्माराधन करी स्वस्थ थइने रहे. अने पठी हुं वर्षाकृतु जवाथी कोइ सारा माणस साथे तुने तारे घेर जरूर पहुँचडावीश? आवां वचन सांजली ते प्रियमतीराणी बोली के, हे तात! तमारा शरणमां रहेली एवी मने तो निवृत्तिज ठे. परंतु सर्वबंधथी प्रेमबंध ठे, ते दुस्त्यज ठे. तेथी जेमां प्रेम बंधाणो ठे, एवां घर, स्वामी, स्वजन, सां जरे, त्यारे धाव्या विना पण रुदन थइ जाय. पण हवेथी तमारुं वचन स्वी कारी शाताथी रहीश? एम कहीने ते धर्माराधनमां आसक्त थइ. पठी ते प्रियमतीराणीये सारा समयमां मनोहर लगने विपे दुःखने नाश करे, एवा एक पुत्ररत्नने प्रसव्यो. ते सांजली हर्षोत्कर्षथी प्रफुल्लित ठे मन जेनुं एवा ए धनंजयश्रेष्ठीये, राजानी आज्ञा लइने सर्व वंदीवानोने बंधीखानेथी ठोडा व्या अने दश दिवस पर्यंत पितानी पेठे घणुंज डव्य खरच्युं. तथा पुत्रजन्म महोत्सव कख्यो. वारसे दिवसे ज्ञाति कुटुंब जमाडीने अत्युल्लासथी ते पु- त्रनुं कामदेव समान रूप होवाथी “कुसुमायुध” एवं नाम पाड्युं. पठी वर सादना दिवसो व्यतीत थया, तोपण पुत्र वे वर्षनो थयो त्यांसुधी राखी. हवे ते श्रीपुरगामनो रहेवासी कोइएक वासवदत्त नामनो सार्थवाह हतो, ते राणीना चंपानगर तरफ केटलोएक माल लइने वर्षाकाल व्यतीत थवाथी वेपार माटे जतो हतो, ते बातनी धनंजयश्रेष्ठीने खबर पडवाथी ते सार्थवाह ने पोतानो विश्वासपात्र जाणी विनति करी के, हे वासवदत्त! तमो चंपापु- रीये जाउं ठो? जो जाता हो, तो ते चंपापुरीना राजा जयराजानी राणी प्रिय मती थमारे त्यां घणा दिवसथी दुःखनी मारी रहेली ठे, अने वली तेने हा ख एकर पुत्र आय्यो ठे. तो ते राणीने अने तेना पुत्रने प्राणथी पण वधारे

साचवीने चंपापुरीये लइ जइने तेना स्वामी जय राजाने सोंपो. एटहुं मारुं काम महेरवानी करीने करो. बली तेने कदाचित् हुं बीजा साथे मोकलत, पण तमारा जेवो विश्वासपात्र बीजा साथे मने क्यांथी मले? एम कह्नीने ते वासवदत्त सार्थवाहनी साथे केटलाएक परिवार तथा वाहनयुक्त ते राणीने खाने करी, त्यारे त्यांथी सर्व साग्र चाल्यो. ते प्रथम शिववर्द्धनपुरना मा कोइ एक नगर हतुं, त्यां आब्यो. अने ते गामना उद्यानने विषे आवी उत्तस्यां. त्यां प्रियमती राणी एक आंबानी नीचे पोताना कुसुमायुध पुत्रने खोलामां लइने वेढी वेढी रमाडे ठे, तेवामां शुं वन्युं? तो के पुत्रविनानो ते शिववर्द्धनपुरनो श्रीसुंदरनामा राजा, गुरुनी पासेथी धर्मश्रवण करी संसारथी वैराग्य पामी दीक्षा लेवा तत्पर थयो हतो, त्यारे तेणे पोताना राज्य ने पोताना पुरंदरनामा जाइने आपवुं धारीने तेने कहुं के, हे जाइ! आमारा राज्यने तमो स्वीकारो. कारण के हवे हुं दीक्षा लेवा इहुं हुं. ते सांजली पुरंदर कुमार बोढ्यो के, हे ज्येष्ठबंधो! आपनी पेटे सुने पण आसंसार पर वैराग्य आवेलो ठे, तो हुं पण दीक्षा लेवा इहुं हुं? ए सांजली श्रीसुंदरे कहुं के, हे जाइ! आपण वेहु जाइयोये ठेराव कस्यो, के आपणे एम करवुं के एक हाथणी शणगारी तेनी शृंढमां जल नरेलो सुवर्णकलश आपी, पंचदिव्य वागते ते हाथणीने तुटी मूकवी. अने ते हाथणी जेनी पर कशल ढोले, तेज आ गामनो राजा थाय? आम ठेराव करी ते प्रमाणे हाथणीनी शृंढमां कलश आप्यो ने पंचदिव्य वागते हाथणी ज्यां जाय ठे, तेनी साथे सर्व कोइ चाल्या. त्यारे ते हाथणी उद्यानमां आवी ते ज्यां प्रियमती राणी आसनी नीचे पोताना कुसुमायुध पुत्रने खोलामां लइने वेढी हती, त्यां आवी. अने ते हाथणीये ते कुसुमायुधकुमार पर कलश ढोढ्यो. ते जोइने प्रसन्न थयेला एवा ते वेहु जाइयोये पुत्रसहित ते राणीने प्रणाम करी हस्ती उपर बेसारी अने ते मा दीकराने गाजते वाजते पोताना गाममां तेढी लाव्या. अने कहेवा लाग्या के, हे मात! आ अमारा राज्यने तमो स्वीकारो. कारण के आ हाथणीये जलनो नरेलो कलश, आ नमारा खोलामां सुतेला पुत्र पर ढोढ्यो ठे. अने अमारो एवो ठेराव ठे. के जेनी पर हाथणी कलश ढोले, तेनेज आ राज्य आपवुं. माटे आ राज्य हवे तमारा पुत्रनुंज ठे. अने

अमो वेहुं जाइ तो हवे दीक्षा लइ संयमवत आदरशुं ? ते सांजली प्रिय
मती राणी बोली के, हे जाइ ! हुं तो अबला हुं, अने आ मारो पुत्र घणो
ज वालक ठे, ते माटे हाल तो तमोज जेम राजवैवट चलावो ठो, तेम च
लावो. हवे वासवदत्तनुं शुं थयुं ? ते कहे ठे. के ते राणी तो पुत्रसहित त्यां
गइ, अने वाहार कोम गयेलो वासवदत्त सार्थवाह उद्यानमां आव्यो,
स्यां तेने मालम पडी के पोतानी साथे चंपानगरीये आवती एवी ते प्रिय
मती राणीना पुत्रने आ गामनी राजगादी मली, अने ते राणीने तथा
तेना पुत्रने आ गामना श्रीसुंदर राजा वगेरे हस्तीपर बेसाडी पंचदिव्य
शब्द वाजां वाजते गाममां तेडी गया ठे. ते सांजली वासवदत्त सार्थवाह
एकदम श्रीसुंदर राजा पासे आवी कहेवा लाग्यो के, हे राजन् ! आपे हा
ल जेना पुत्रने राज्यगादी आपी, ते, चंपापुरीना जयनामा राजानी पट्टरा
णी ठे, कलिंगदेशाधिपतिनी पुत्री ठे, तथा तेनुं प्रियमती एवुं नाम ठे ते
कोइ एक मंदजाग्योदयथी फरती फरती अमारा श्रीपुरगाममां मारा भिन्न
धनंजयश्रेष्ठीने त्यां रही हती, अने तेने ते धनंजयश्रेष्ठीये पोतानी पुत्री क-
रतां पण वधारे राखी हती. हवे तेने, तेना पुत्र सहित चंपापुरीये पहुँ
चाइवा माटे मने तें श्रेष्ठीये घणीज जलामण करी सोंपी ठे. माटे ते
मने सोंपो, के जेश्री हुं तेने चंपापुरीमां लइ जइ तेना स्वामीने सोंपुं ? जे
थी मने कोइ पण रीतनो ठवको न मले ? अने हे राजन् ! तमें शुं आ
कलिंगाधिपतिनी प्रियमती पुत्रीने नथी उलखता ? एवां वचन सांजली
अत्यंत हर्षायमान घइ ते वेहु जाइयो ससंन्नम थइ राणीने कहेवा ला
ग्या के, अरे ! हा, त्यारे तो तमो अमारी मासी थान ठो. अहो ! आ
तो घणुंज सारुं थयुं, जे आ अमारा मासीयाइ जाइने अमारुं राज्य ग-
युं ? एम कहीने ते वेहु जण राणीना पगमां पडी गया, अने पढी ते श्री
सुंदर राजा, वासवदत्त सार्थवाहने कहेवा लाग्यो के, हे जाइ ! हवे तमो
स्वस्थरीते चंपापुरी तरफ जान, अने आ अमारी मासीनी तथा अमारा
मासीयाइ जाइनी कांही पण फिकर राखशो नही. वली तमो आ सर्व
वात चंपापुरीना जयराजाने कहेजो. ए सांजली सार्थवाहे जाण्युं जे
हवे आपणने कोइ तरेहनो ठवको मले तेम नथी, कारण के आ राणी
श्रीसुंदरराजानी मासी थाय ठे ? एम विचारी ते प्रियमती राणीनी रज

सईने सार्थवाह, त्यांची चंपापुरी तरफ चाव्यो. हवे ते श्रीसुंदरराजाये मं
त्रि वगेरेने बोलावी सद्गु कोइनी समक उत्तम एवो दिवस जोइने कुसुमायु
धकुमारने पोतानी राजगादीपर बेसाख्यो. अने पठी अत्यंत हर्षायमान अइ
बैराग्य पामेला एवा वेहु जाइयोये गुरु पासे जइ दीक्षा लीधी.

ते कुसुमायुधराजा पण ते राज घणुंज उत्तम होवार्थी अखंभित शास-
नवालो थयो. एक दिवसे अवंतीदेशना राजशेखरनामा राजाये एक दूत
मोकल्यो. ते दूत शिववर्द्धनपुरमां कुसुमायुधराजाने कहेवा लाग्यो के, हे
राजन्! मारा स्वामीये कहेवराख्युं ठे के जो तुं सुखथी रहेवा इछतो हो, तो
तारा हाथी, घोडा, जंमार वगेरे वस्तु मने सोंपी, तुं खंभियो राजा थइ
रहे. अने अमारी जक्तिजावथी अनुचरनी पठे सेवा कर. कारण के तुं ह-
र्जी बालक ठो, तेथी तारे बालकने राज्यासननी योग्यता होयज नहिं? तेम
ताराथी ते राज्य साचवी शकाय तेम पण नथी. केम के जगतमां तारी जे
वा बालक तो पोताने जेवुं गमे तेवुं जोजन करी रम्या करे ठे? माटे ते
राज्यने पृथ्वीपर अम जेवा महोटा उत्तम राजाउं ठतां. तुं जेवा बाल-
को जोगवी शके? कळुं ठे के ॥ गाथा ॥ न जियइ सुहं विहंगा, गहिजण
महामिसेण चंचूणा ॥ पिछं तेसु बुहालु य, जलावय ढंककंकेसु ॥ १ ॥
अर्थ:-कोइएक नानो पक्षी क्यांकथी मलेला जाका मांसने पोतानी चांच-
मां लइ आवी उके, अने तेवामां तेनी खबर पडवायी तेनी पठवाडे छुधा-
तुर एवो ढंकपक्षी जाय, तो ते ढंकपक्षीने ठेठरीने ते नानापक्षीथी मांस
खवाय? ना नज खवाय. तेम कदाचित् ते खाय तो तेने ते जीववा पण दे?
ना नज दे. तेथी रीते आ राज्य तुने अमो रहेवा देशुं नहिं. अने हे कुमा-
र! जो अमारा कहेवा प्रमाणे चाखीश तो पठी तारी अमे सहाय करणुं
अने ज्यारे तारे अमारी सहायता होय, तो पठी तारो कोण पराजय करी
शके? कोइ नहिं. आवां वचन सांजळी शालमंत्रनामा मंत्री बोल्यां के, हे
दूत! तारा स्वामीने कहेजे जे आ कुसुमायुधराजा तो बाल बालक होवा-
थी तेने तमारा जेवा राजाउंनी सेवा केम करवी? तेनी कांइ खबर नथी.
अने हाथी घोडाथी ते रमनार होवार्थी, ते निर्जय यइने रमवा आपेला
दुस्ती, अश्व वगेरेने सईने तारा स्वामीने केम अणाय? अने ताग स्वामीने
जो हाथी घोडाज जोना होय, तो ते डब्य मोकलं, नां न डब्यना दुस्ती

प्रमुख लइने अमो मोकलावीये? आवां वचन सांजली कोपायमान थयेलो ते दून बोदयो के, तमारा जेवा मंत्री मलवार्थी तो हवे आ कुसुमायुधराजा जरूर घणा दिवस राज करे, एम लागे ठे? अहो! आवा तम जेवा दीर्घ दृष्टि मंत्रीयोथी कोइ दिवस राजा साम्राज्यराज्य करे? ना नज करे. वली हे मंत्री! राजाने कांइ बालक तथा युवानपणानुं नथी. परंतु दुर्वल राजाये पोतानाथी समर्थ राजानुं, दानथी, सेवकत्वथी, आनुचर्यज करवुं, अने एम करे, तोज ते सुखे राज्य करे? अने हे मंत्री! आवी तमारा जेवी गर्वनी वाणी बोलवार्थी तो सामो प्रबल राजाने रोपमां पोष थाय ठे? वली हे मंत्री! ते दुर्वल राजा, प्रबल राजाने कदाचित् कांइ आपे नहीं, परंतु तेने प्रणाम करो प्रसन्न करे, तोपण ते प्रबल राजा तेनीपर कोइ दिवस कोपायमान थाय नहीं. माटे जे वस्तु नखथी ठेदाय, ए वस्तुमां कूवाडावुं शुं काम? वली अमारो राजशेखरराजा जे ठे, ते तो, जे मनुष्य तेने नमे ठे तेना मनोरथोने कटपवृद्धनी पठे पूरा करे ठे. अने जे तेनी सामो गर्व करे ठे, तेनो तो ते यमनी पठे अने दावानलनी पठे नाश करे ठे. आ प्रकारे अजिमाने करी मदोन्मत्त थइ बोलता एवा ते दूत प्रत्ये पाठो विशालबुद्धिवालो ते शालमंत्री बोदयो के, अरे दूत! तुं पारके घेर आवी, दूत ठतां मंत्री जेवुं कार्य केम करे ठे? तथा आवी गर्वनी वाणी पण केम बोले ठे? अने “ते कुसुमायुधराजा मारी प्रसन्नता मेल-वशे अने हुं कहीश, एम करशे. तो राज्य जोगवशे.” आवां वाक्य बोल-वार्थी तो तारो स्वामी निर्लज्जा, अकार्य करनार, अने मूर्ख जेवो लागे ठे. आ अमारो कुसुमायुधराजा बालक ठे, नवो ठे, तोपण तेनुं राज्य तारा स्वामी जेवा ग्रामसिंहथी लेवाय तेम नथी. कारण के ते शिशु ठे, पण सिंहना शिशु समान ठे. तो ते सिंहना शिशुने कदाचित् हजार वकरीयो जेली थइ मारवा आवे, तो तेथी शुं ते मरण पावे? ना नज पामे. आ प्रकारना वचनरूप दंभाघातथी ताडन करेलो एवो ते दूत, कोपाक्रांत थइ तत्काल पोताना स्वामी पासे आवी पोतानुं तथा तेनुं जे परस्पर ज्ञापण थयुं हतुं, तेने विशेषपणे कही दीधुं. ते सांजली जेम अग्निमां घृत होमे, ने जेम अग्नि प्रज्वलित थाय, तेम कोपायमान थइ घणा द्वार्थी, घोडा, प्या-दल, रथ, वगैरे महोटा सैन्यने लइने ते सैन्ये करी पृथ्वीने क्षोज पमाडतां

थको ते राजशेखरराजा, कुसुमायुधकुमारनी साथे लडवा माटे चाढ्यो.

हवे ते वासवदत्त सार्थवाहनं शुं थयुं? ते कहें ठे. के ते वासवदत्त सार्थवाह, श्रीमुंदरराजाने प्रियमतीराणीने सोंपीने त्यांथी तत्काल चंपा-पुरीमां आव्यो, अने त्यां जयराजा पासे जइ नमन करी वधामणी देवा लाग्यो के, हे राजन्! आपने वधामणी ठे? वधामणी ठे? आपनी राणी जे प्रियमती ठे, तेना पुत्र कुसुमायुधने शिववर्द्धननगरनुं राज्य मढ्युं ठे? ते सांजली राजा तो विस्मय पामी गयो के, अरे! आ ते शुं कहें ठे? पत्री ते वासवदत्तने पूठवा लाग्यो के. हे सार्थवाह! तमे आ शुं वधामणी आपो ठो? अने शुं कहो ठो? त्वारे ते वासवदत्त पोते जे जाणनो हतो, ते सर्व कही आप्युं. ते सांजली जयराजाने विस्मययुक्त महोठो हर्ष थयो. शायी? के प्रथम तो तेनी स्त्रीनुं वनदेवीये हरण कयुं हतुं तेनो तेने पत्तो मळ्यो? तथा ते स्त्रीने वली पुत्र प्रसव्यो? अने वली पाठी ते स्त्री, पुत्रसहित शिववर्द्धनपुरमां आवी? तथा पोताना पुत्रने पातुं ते गामनुं राज्य मढ्युं? हवे तेनी उत्तम वधामणी आपवाथी राजाये वासवदत्तश्रेष्ठीनो घणुंक धन आपी सत्कार कस्यो. तदनंतर ते जयराजा अत्युत्कंठिन थको पोतानी स्त्रीने अने पुत्रने मलवा माटे तत्काज शिववर्द्धनपुर आव्यो. आवीने त्यां तुरत पोतानी स्त्री प्रियमतीने तथा कुसुमायुधपुत्रने जोडने तेने हृदयमां अत्यंत आनंदाविर्जाव थयो. अने ते वयते समग्र नगरमां महोठो महोत्सव प्रवृत्त्यो. हवे ते प्रियमतीनो पिता मानतुंग नामा राजा. पोतानी पुत्री प्रियमतीनुं वनदेवीये हरण कयुं, ते बात सांजली अत्यंत खेद पामी निरुपाय घड वेंगो हतो. त्यां नेणे कोडकना कहेवाथी सांजळ्युं के ते प्रियमती, पुत्रसहित शिववर्द्धनपुरमां आवी ठे, तथा तेना पुत्रने ते गामनुं राज्य मढ्युं ठे, ते सांजली ते पण पोतानी पुत्रीने मलवा माटे त्यां आव्यो. त्वारे जयराजाये त्यां आवेला ते पोताना ससगने घणुंज मान आप्युं. पत्री सत्तानी वध सद् सांजले तेम ते प्रियमतीराणीना हरणनुं सर्व वृत्तांत पण कही आप्युं. अने ते प्रियमतीराणीये पण पोतानुं व्यंतरीये हरण कस्यो पत्री जे कांड वृत्तांत वयुं हतुं, ते सर्व कही आप्युं. आ प्रमाणे जयराजानुं तथा तेनी प्रियमतीराणीनुं कहेयुं सर्व वृत्तांत सांजलीने त्यां वेंगला सद् कोड सोको अत्यंत विस्मय पामी गयो, अने तेनुं घणा दिवखनी विस्मयदना

मटवार्थी प्रेमपूर्ण थइ गयां, अने सर्वत्र हर्षवधामणां थयां. अने जयराजा पोताना पुत्रनी आवी महोटी पुण्याइ जोइ अत्यंत संतुष्ट थयो.

हवे ते कुसुमायुधकुमारनी साथे पूर्वोक्त राजशेखरराजा पोतानुं सैन्य लइ, लडवा आवतो इतो, तेनुं शुं थयुं? ते कहे ठे. के ज्यां ते राजशेखरराजा लडवा आवे ठे, त्यां तो तेणे ते कुसुमायुधराजाना पिता जयराजाना तथा मानतुंगराजाना शिववर्द्धनपुरमां आववाना समाचार सांजल्या, तथा वीजुं पण सर्व वृत्तांत सांजव्युं, तेथी ते मनमां घणोज विलखो थइ पश्चात्ताप करवा लाग्यो के, अरे! मारा जेवा मूढमतिने मोहने उत्पन्न करनारा लोचने धिक्कार हजो. कारण के जे लोचने करी जीव, विषयपाशने विषे बंधाय ठे. अने वली तेवो लोच कदाचित् निर्धन तो करे, परंतु हुं जेवाने ते शामाटे करवो? केमके साम्राज्यैश्वर्यथी सुशोभित एवा मने आ मारा राज्यमां कांइ न्यूनता नथी? वली जे लोचने वश थइने में वीजाना राजने ग्रहण करवा माटे मारा आत्माने वृश्चा खेदमां नांख्यो? वली में दूत साथे क हेवराव्युं के “बालकने राज्य होय नहिं. अने एम करतां बालकने राज मव्युं ठे, पण ते राज्य अमो तेने रदेवा देशुं नहिं.” ए जे कहेवराव्युं, ते पण में मोटी झूलज करी ठे. कारण के पुण्यना प्रागद्वयथी बालकने पण राज्य मले ठे, अने ते जोगवे पण ठे. तो पुण्यथी प्राप्त थयेला तेना राज्यने हुं ग्रहण करवानी इच्छा करुं, ते मारी केवडी महोटी मूर्खाइ कहेवाय? माटे जाजुं शुं कहुं, पण हुं घणो महोटो राज्याधिपति ठतां पण लोचनी थयो, तेथी अति लोचनी एवा मुने धिक्कार हजो. अने पूर्वजन्मकृत पूर्णपुण्यबालाना राज्यने रुष्ट थइने पण कोण लइ शके ठे? कोइ नहिं. तेम निर्जागी प्राणीने तुष्टमान थइने कोण आपी शके ठे? कोइ नहिं. अर्थात् निर्जागीने आप्युं रहे नहिं, अने पुण्यशालीनुं होय ते जाय नहिं. वली पण विचारवा लाग्यो के, अरे! में पूर्वे आ जयराजा प्रमुख साथे केवी महोटी प्रीतिनी बेल वधारी हती, तेने में आ मारा लोच तथा अन्यायरूप दावानलथी हाल पाठी वाली नांखी ठे. माटे त्यां जइ ते जयराजाने तथा तेना ससरा मानतुंगराजाने चरणमां पडी तेनी क्षमा मागी ते खेदबेलने पाठी अंकुरित करुं? कारण के कोइ माणस कदाचित् पोताना मार्गथी झूलो पड्यो होय, अने ते जो चालतो चालतो रुजो रहे, अने पठो कोइ जाणीता माणसने पूठे, तो ते पाठो खरा मार्गने

प्रात थाय ! परंतु पांते मार्गनो अज्ञात ठतां हुं मार्ग जाणुं हुं, एम जाणी एमने एम जो चाढ्योज जाय, तो ते दुःखीज थाय ? माटे हाल ते वेहु राजा पासे माफी मागवी, तेज उचित ठे ? आ प्रमाणे पश्चात्ताप करीने पो नाना सुंदरनामा मंत्रीने जयराजा तथा मानतुंगराजा पासे मोकद्व्यो. ते त्यां आर्वीने विनति करी कहेवा लाग्यो के, हे महाराज ! माहारा स्वामी राजशेखर राजाये विनति करी कहेवराव्युं ठे के में मूढबुद्धिथी आपना कु सुमायुध पुत्र पर जे रणसमारंज कस्यो ठे, ते आपनो में महोदो अपराध कस्यो ठे, तेथी ते अपराधने आप क्षमा करजो. आज दिवस पठी हवे हुं राजशेखर राजा आपनी सामो लडवा आर्वीश नहिं ? अने तेवी कोइ पण काले आपे शंका करवी नहिं. ते सांजली जयराजा बोढ्यो के, हे मंत्रिन् ! तमारा स्वामी राजशेखरने तो एमज कहेवुं घटे ठे, कारण के समजुं माण सर्थी कदाचित् दुष्कृत थड जाय ठे, तो पण ते पावो तेनो पश्चात्ताप परा यण थड जाय ठे ? आवां वचन कही ते सुंदर मंत्रीनो यस्त्राचरण साम धीर्थी सारी रीते सत्कार कस्यो, अने ते मंत्रीने राजशेखर राजाने नेडवा माटे मोकद्व्यो. तेथी ते राजशेखरराजा पण त्यां आव्यो. पठी ते त्रणे राजाउं, एक उंची अने मनोहर जूमि हती, त्यां मढ्या. अने अति स्ने हर्थी निर्जरमनवाला थया. अने ते त्रणे राजाना पाळा, हाथी, घोडा, ए कत्रज रडेवा लाग्या. तो पण ते एक धीजाने कांइ पण मनमां जुदाइ रही नहिं. अने तेउंनो अत्यंत प्रतिदिन स्नेह बधतोज गयो. हवे जे उंची जूमिमां ते मढ्या हता, त्यां नगर वस्युं. तेथी ते नगरनुं, राजसंगम पडुं नाम पड्युं. ते पठी राजशेखर राजाये अत्यंत संतुष्ट थइने ते कृसुमायुध कुमारने पांतानी बत्रीश कन्याउं परणारी.

एक दिवस सौम्यतार्थी चंद्रमासमान, सुतपना तेजथी सूर्यगमान, गांजीर्यथी सागरतुल्य, व्रतस्थिरताये मेरुतरखा, रूपे करी कामसमान, मानरहित. केवलज्ञानी, एवा कोइएक गुणसागर सूर्योदनामा मुनि, ते नगरना ज्ञानमां समवसल्या. अने सेवापर एवा देवाये करेखा सुवर्ण पंकजने धिपे तेमणे पाठ धार्या. त्यारे वनपालके आर्वी ते त्रणे राजाउंने ब धामणी आपी के, हे महाराजाउं ! सहस्रावधनने विपे सुर, असुर, नर, ने ना निकरोये जेसनां चरणारविंद सेव्यो ठे एवा गुणसागर सूर्योदनामा केव

લી સમોસચ્ચા છે. તે સાંજલી તે વનપાલકને અતુલ દાન દર્શને સજ્જતિના
 જારથી જરાઈ ગયું છે અંતઃકરણ જેનું એવા તે ત્રણે જૂપાલ, તે કેવલીની
 પાસે આવ્યા. અને તેમનું યથાવિધિ નમન કરી, ધર્મશ્રવણમાં તત્પર થઈ,
 યોગ્યસ્થાન પર બેઠા. ત્યારે જગતના હિત કરવામાં તત્પર એવા તે મુનીશ્વરે,
 મંથન કરેલા માહાસમુદ્રની ગર્જના સમાન ગંજીરવાણીયે કરી દેશના દેવા
 નો પ્રારંજ કહ્યો. તે જેમ કે:-જો જવ્યલોકો! જો તમો સંસારથકી જય પા
 મતાં હો, તો જલના પર્વોટા સરખા જીવિતવાલા મનુષ્ય દેહને પામીને તે
 મનુષ્ય દેહથી પોતાનું જેમ હિત થાય, તેમ કરો. જેણે કરી તમારે સંગ્રામ
 કરવો ન પડે? અને વલી હે જવ્યો! જેમાં તમોને વિલકુલ રતિ નથી, તેમાં
 તમો રતિ પણ કરો. આવાં મુનિનાં કહેલાં ગૂઢાર્થ વાક્ય સાંજલી માનતુંગ
 રાજા બોલ્યો કે, હે મહારાજ! આપે આ જે સર્વકહ્યું, તે ઘણુંજ ગંજીરાર્થ ક
 હ્યું, તો તેને અમે મૂઢ મનુષ્ય કેમ જાણીયે? માટે કૃપા કરી તે સર્વ સમજાય
 તેમ કહો. આવાં વચન સાંજલી કેવલી જગવાન્ કહેવા લાગ્યા કે, હે જવ્ય
 લોકો! તમોને મોહનૃપે અજ્ઞાનમય પાચેલું છે, તેથી તમો કાંઈ પણ અર્થ
 જાણતા નથી. તે સાંજલી પ્રસન્ન જેનું મુખ છે એવો રાજશેખર નૃપ, જરા હ-
 સીને બોલ્યો કે, હે જગવન્! આપે જે મોહનૃપ કહ્યો, તે મોહનૃપ વલી કોણ
 છે? અને તે ક્યાં છે? અને તેની રાજધાની કેવી છે? ત્યારે કેવલી બોલ્યા કે,
 હે રાજન્! અંતરંગ, પરમ ઉત્કૃષ્ટ એવો અરિહંતધર્મનામા રાજાનો સુવોધના
 મક દૂત જ્યારે તમોને સુદર્શનનામક ચૂર્ણ ખવરાવશે, ત્યારે તમોને સત્યાર્થ
 ની માલમ પડશે. અને વલી તે સુવોધ દૂત પણ થોડાજ વખતમાં તમારી
 પાસે આવશે. હજી જ્યાં સુધી તે નથી આવ્યો, ત્યાં સુધીમાં કૌતુકી એવા
 તમોને તેનું કાંઈએક સ્વરૂપ કહું, તે સાંજલો.

આ વિવિધ આશ્ચર્યપ્રચુર એવા જગતરૂપ પુરને ત્રિપે સુર નરેન્દ્રાદિકથી પ
 ણ અલંકૃત જેનું શાસન છે એવો, અને શિષ્ટ પુરુષોને સુખ આપનાર, હુષ્ટોને
 દુઃખ દેનાર, મદે કરી મદોન્મત્ત એવો, એક કર્મપરિણામ નામા રાજા છે,
 તે મનોહર એવા આ સંસારના રાજ્યને કરે છે. હવે તે કર્મપરિણામ રાજા
 ની એકાંતરક્ત, પતિવ્રતા તથા પોતાના સ્વામીના ચિત્તને અનુસરતી એવી
 કાલપરિણતિનામા એક પત્ની છે. હવે અનાદિસંયોગને લાગેલાં, પરસ્પર
 સુખમાં મેગ્ર, ત્રણ જગત જેની આજ્ઞા માને છે, એવાં તે દ્રુપતીને પોતાના

चित्तमां एक चिंता उत्पन्न थइ. के सर्व जगतना राज्यने करनारा आपणने केटलो परिवार ठे? अने तेमां केटलो परिवार व्यवसाय करे ठे? अने केटलो विनरोजगार थइ वेठो ठे? अने तेमां केटलो आपणे प्रसाद करवा योग्य ठे? आ प्रकारनी ज्यां ते वेहु जण चिंता करे ठे, तेवामां तो राग रूप जटोथी परिवृत, निःशेष राजकार्यना चिंतवन करवामां सदा व्याप्त, पोताना सर्व कुमारोमां मोहोटा एवा मोहकुमारने दीठो, तथा बली पो-
ताने अतिवृद्ध तथा पोताना जक्त एवा सात व्यसन नामा पुत्रोने पण दीठा. हवे ते सात व्यसन पुत्रोनां नाम कहे ठे. १ द्यूत, २ मांसा-
स्वाद, ३ मद्यपान, ४ वेश्यागमन, ५ पापार्जि. (मृगया) ६ चोरी, ७ पर-
स्त्रीगमन, ए सात व्यसन पुत्रोनां नाम जाणवां. ते सात पुत्रो पण ज-
व्यप्राणीयोने संसारमां स्थिर करे ठे. कह्युं ठे के ॥ श्लोक ॥ द्यूतं च
मांसं च सुगं च वेश्या, पापार्जिचोरी परदारसेवा ॥ सप्तापि चेते व्यस-
नानि लोके, घोरातिघोरं नरकं ददंति ॥ १ ॥ अर्थः—द्यूत, मांस, सुग,
वेश्यागमन, मृगया, चोरी, परदारसेवा. ए सात व्यसनां जे ठे, ते जीवने
घोरातिघोर एवा नरकने देनारां ठे. हवे ते कर्मपरिणाम राजा, पोतानी
कालपरिणति नामा स्त्रीने कहे ठे के, हे प्रिये! अति उत्तम अने राज्य
धुरने धारण करवामां सशक्त एवा आ आपणा पुत्रोपर राज्यनार नांखी न
च व्यवसाय ठोडीने. हवे आपण वेहु सुखे रहिये तो नामे? ते सांजली ते
श्री बोली के, हे स्वामिनाथ! ते तो आपे योग्यज कह्युं ठे. कारण के वृद्धि
मान् पुरुषने तो आपे जे हाल कह्युं, तेमज करवुं उचित ठे. ज्यारे बली आ
पणने आवा उत्तम पुत्र थया ठे. त्यारे हवे आपणने राज्यनी शी चिंता ठे?
कांदी नहिं. अने बली आ पुत्रो जे ठे, ते जेवा तेवा नथी, परंतु व्रण जग
नने विषे श्लाघ्यगुणवाला ठे. आवां ते स्त्रीनां वाक्यो सांजली ते कर्मपरि-
णाम राजाये मोहकुमारने पोतानी राजगादीपर चेसाख्यो, अने वाकी सान
व्यसननामा जे पुत्रो हता, तेने यथायोग्य न्यान आप्यां. अने पठी कर्मपरि-
णामराजा कहेवा लाग्यो के, हे मोहपुत्र! प्रथम पण सर्वाधिकारी तुंज
हता, माटे हाल पण राज्य तुनेज आप्युं ठे, नेथी तुं हालमां प्रथमथी पण
वधारे आ आपणा पुरजनोतुं रक्षण करजे. अने हूं तो हवे स्वस्य घटने जे
कांइ नगरमां जांथा लायक पदार्थो ह्दो, तेने जांतां यकोज विनरीश.

આવાં વચન સાંજલી મોહરાજા ઘણોજ પ્રસન્ન થઈને તેના પિતાને કહે છે. કે જેમ આપની પ્રસન્નતા હોય, તેમ કરો. તદનંતર મોહરાજા સર્વજનપ્રિય નિષ્કંટક રાજાધિરાજ થયો. હવે એક દિવસ, પોતાના નગરમાં એકદમ બું ચારવ થયો કે, હે સુજટો! ધોડો, ધોડો!! આ ચારિત્રરાજા અમોને શિવ-પત્તનમાં લઈ જાય છે! તે સાંજલી ક્રોધાયમાન થયેલો તે મોહરાજા પોતાના મંત્રીને કહેવા લાગ્યો કે, હે મંત્રિન્! આ શું ઠીક કહેવાય છે, કે હું જીવતાં ઠતાંજ મારી પ્રજાને તે ચારિત્રરાજા હરણ કરી જાય છે? અરે! આત્રો મદોન્મત્ત થયેલો ચારિત્રરાજા તે કોણ છે? અને હે રાગ દ્રેષ સુજટો! તમો જગત વિરુદ્ધાત્ કીર્તિવાલા પોતપોતાના પુત્રોની સાથે તેનો પરાજય કરવા તૈયાર થાનું. એમ કહીને વલી તે મોહરાજા પોતાના મિથ્યાદર્શન નામા મંત્રીને કહેવા લાગ્યો કે, હે મિથ્યાદર્શન મંત્રી! તું તારાજ કામમાં નિપુણ થો! જો આ ચારિત્રરાજાના લૂંટારાઈયે આપણું સમગ્ર પુર લુંટી લીધું છે, તેને તો તું જાણતો પણ નથી? અને આવા ચારિત્રરાજા જેવા આપણે માથાપર ડુશ્મન છે, તે ઠતાં તું કેમ સુખમાં સુઈ રહે છે? અને હે જ્ઞાનાંવરણાદિક યોદ્ધાઈ! તમો જલદી ચાલો, કે જેમ આપણે ડુષ્ટ એવા ચારિત્રના મદને હાલને હાલ દમી નાંચીયે. આવાં મોહરાજાનાં વંચન સાંજલીને અવિવેક નામા મંત્રીયે વિનતિ કરી કહ્યું કે, હે દેવ! પ્રસન્ન થાનું. પ્રસન્ન થાઈ. આટલો મોટો ક્રોધ શામાટે કરો થો? જુનું. હાલ જે આપણા નગરમાં ચારિત્રરાજાનો બુંવારવ થયો, તથા ચારિત્રરાજાએ જે જોર કહ્યું, તેનું કારણ જે વન્યું છે, તે સાંજલો. કે તમારો પિતા જે કર્મપરિણામ રાજા છે, તેણે તમારી માસી જે ચિરકાલસ્થિતિ છે, તેના વિવાહને વિષે પાણિગ્રહણ વચ્ચે દાયજામાં આ સંસારનગરની મધ્યના એકશો સિત્તેર પાડા પટલે સર્વ નરકર્મજૂમિ આપી છે. હવે તે નરકર્મજૂમિના એકશો સિત્તેર પાડા કેવી રીતે થાય? તે કહે છે. કે આ અઢીછીપ છે તે, તથા પાંચ જરત, અને પાંચ ઐરવત, એ સર્વ નરકર્મજૂમિ છે. હવે તે પૂર્વોક્ત અઢીછીપ છે, તેમાં પાંચ વિદેહ છે, અને એકેકા વિદેહમાં વત્રીશ વત્રીશ વિજય છે. તો તે પાંચ વિદેહને જ્યારે વત્રીશ ગુણા કરીયે, ત્યારે એકશો સાઠ પાડા તે અઢીછીપ નરકર્મજૂમિના થયા. તથા પાંચ જરતના અને પાંચ ઐરવતના એ વેહુ જૂમિના મલી દશ પાડા થયા. આ પ્રમાણે સર્વ

મહા તે નરકર્મજૂમિના એકશો સિત્તેર પાઠા થાય છે. હવે તે સર્વ નર
કર્મજૂમિ, કાલસ્થિતિને દાયજામાં આપી છે. તો તે કર્મજૂમિનો તમારી
માસીયે સુંદર, સૌમ્ય, શૂર એવા પોતાના સ્વામી ધર્મરાજાને રાજા કહ્યો
છે, તેથી તે પાઠાર્ઠમાં ફર્યાજ કરે છે. અને તે ધર્મરાજા એકાંતે સર્વજનનો
દિત્તકારી છે, તેથી જે તેનું આરાધન કરે છે, તેને તે સંપૂર્ણ એવી સુખ સમૃ-
દ્ધિ આપે છે. વહી તે ધર્મના પ્રસાદથી સુખી થયેલા અરિહંત, ચક્રી, હરિ
અને વલ્લભે વગેરેને જોડેને પ્રાયઃ અનેક જનો તેવા સુખની ઇચ્છા માટે ધર્મ
નુંજ સેવન કરે છે. અને હે રાજન્ ! આપના મિથ્યાદષ્ટિ વગેરે અનુચરોયે પૂ-
ર્વાક્તિ ધર્મસેવક જનોને હુર્ગનિરૂપ ગઢમાં નરકનિગોદમધ્યે ઘાટ્યા પણ દ-
તા, પરંતુ તે કાલસ્થિતિથી નિકલી નિશ્ચિત થઈને પુનરપિ તે ધર્મનુંજ સેવન
કરવા લાગ્યાં છે. હવે તે ધર્મરાજાએ પણ ઘણા કાલ તે રાજ્ય જોગવીને તે રા-
જ્ય, પોતાના ચારિત્રનામા પુત્રને આપ્યું છે. તેથી હાલ તે ચારિત્રજ રાજ્ય કરે
છે. તે ચારિત્રને પરકાર્યોથત થયેલો જોડેને તે જૂમિમાં રહેનારા કેટલાંક
પ્રાણીયોયે તે ચારિત્ર રાજાને વિનતિ કરી કહ્યું કે, હે સ્વામિન્ ! આ આ-
પની જૂમિમાં જાતાં આવતાં અમોને મોહરાજાના નૃત્યોથી જય રહે છે,
માટે અમને એવું કોઈક નિર્જયસ્થાન ચતાવો, કે જેમાં અમો નિર્જય થઈ
રહિયે ? ત્યારે ચારિત્રરાજા બોલ્યો કે, હે જડજનો ! તે મોહનૃત્યોથી ન
જવાય, એવી તો એક મુક્તિપુરી છે, પરંતુ ત્યાં નિશ્ચેણિ (નિમરણી) વિના
જવાય નેમ નથી. તેથી પ્રથમ તમો વિવેકરૂપ પર્વત પર ચઢો, ત્યાં તમોને
દર્પોત્કટ એવા મોહના સુજડો પરાતવ કરી શકશે નહિં. પછી ત્યાં દ્વાપક
શ્રેણીરૂપ નિમરણીયે ચઢી સુખે કરી મુક્તિપુરિયે જજો. એમ કરીને તે ચા-
રિત્ર રાજાએ તે જીવોને વિવેકપર્વત પર ચઢાવવા માટે સદાગમની યોજના
કરી. તે સદાગમે પણ તેડેને પર્વત પર ચઢાવી, તેની સાથે પોતાના પ્રશમા-
દિક સુહૃદોને મોકલ્યા, ત્યારે તે સુહૃદોયે, તે વિવેકાદિને વિષે ધર્મીયો
એવા કોઈક દીન પુરુષો જે દ્વાતા, તેને વિશામો લેવરાવીને કેવલજ્ઞાનથી
દેખાય છે માર્ગ જેનો એવી જે મુક્તિપુરી તે પ્રત્યે પહોંચાડ્યા ? અને હે રા-
જન્ ! તે મુક્તિપુરિપ્રત્યે જનારા જીવોને પકડવાની કરી છે પ્રતિજ્ઞા જેણે
એવા તમારા નામ માત્રાદિક ચાર નાદ્યો, તે જીવોની પકવાડે ઘણાજ
બોલ્યા, પરંતુ તે જીવો, તેને હાથ ધાડ્યા નહિં, તેથી તે નિગદ્ય થઈને દાસ

પોતાને ઘેર આવી વેઠા છે. અને હાલ તેણેજ આવીને પોકાર કહ્યો છે કે આપણી ચૂમિને ચારિત્ર રાજા લૂંટે છે. આ પ્રમાણે હે રાજન્! આ આપણી નગરીમાં બુંવારવ થવાની જે હકીગત હતી, તે સર્વ કહી આપી. માટે હે સ્વામિન્! તેમાં સંરંજ કરી શું કરશો? અને હવે ક્રોધ કરવાથી પણ સચું. હે દેવ! આ જે વન્યું તે સર્વ, તમારી માસીના હાથમાં નરકર્મચૂમિના એકશો સિત્તેર પાડા જવાથીજ વન્યું છે. હે રાજન્! તમારા સાત વ્યસનરૂપ સાત જાણ પણ નિરાશ થઈ પાઠા આવ્યા છે, અને તેણે પણ આવી આ સર્વ વાત મને કહી આપી છે. આ પ્રમાણનાં અવિવેકનાં વચન સાંજલી મોહ રાજા કહે છે કે, હે અવિવેક! હજી શું વગડી ગયું છે? તે સર્વ જીવોને પ્રમાદરૂપ મદિરા પાન, કે જેથી પાઠા તે અજ્ઞાતધર્મ થઈ મારે વિપેરાગી થાય? તે સાંજલી અવિવેક મંત્રીયે જીવોને અજ્ઞાન મદિરાનું પાન કરાવ્યું, અને તુરત પાગો અવિવેક મોહરાજા પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે, હે દેવ! આપની આજ્ઞા પ્રમાણે સર્વ જીવોને મેં અજ્ઞાનરૂપ મદ્યનું પાન કરાવ્યું છે. એમ કહીને તે, મોહરાજાના ચરણમાં પડ્યો. આ પ્રમાણે અવિવેકે કહ્યું કે મેં સહુ કોણને અજ્ઞાન મદિરાનું પાન કરાવ્યું છે, તોપણ તેનાં વચનપર વિશ્વાસ ન આવવાથી મોહરાજા તે અવિવેકનો હાથ જાલીને નગરમાં તેનો પોતે જાતેજ તપાસ કરવા નિકળ્યો. ત્યાં તો અજ્ઞાનમદ્યથી નાશ થઈ ગયું છે ચેતન જેનું તથા ધર્માધર્મ કાર્યથી વિવર્જિત, પેયાપેય, શ્વાદ્યાશ્વાદ્યના જ્ઞાનરહિત એવાં સર્વ વિશ્વને દેખવા લાગ્યો. તેમાં પૂર્વોક્ત નરકર્મચૂમિના એકશો સિત્તેર પાડાઉંમાં ફરતાં તેણે વિપરી, પાપંડી અને મિથ્યાચારોને ધર્મ, ધર્મ કહેતા દીઠા, ત્યારે મોહરાજા તે અવિવેકમંત્રીને આંખ્યો ચડાવી કહેવા લાગ્યો કે, અરે મંત્રી! આ લોકોને તેં અજ્ઞાનમદ્ય નથી પાતું, કે તે ધર્મ ધર્મ એમ કહે છે? ત્યારે અવિવેક બોલ્યો, કે, હે દેવ! તેનું તો અમે ઘણુંજ અજ્ઞાનમદ્ય પાતું છે, તેથી તે અજ્ઞાનરૂપ મદ્યના જોરથી ધર્મ, ધર્મ, એમ બોલે છે, પરંતુ તે સર્વ આપણા નગરથી વાહર જઈ શકે તેમ નથી. કારણ કે તે મિથ્યાત્વી હોવાથી સ્વરા ધર્મના રૂપને જાણતાજ નથી. વલી જુઝ. કે તે ધર્મ ધર્મ કહેનારા કાંઈ વિવેકાદિપર ગયા છે? ના નથીજ ગયા. તેમ તે શમાદિકોને પણ મદ્યા છે? ના નથીજ મદ્યા. તેમ તે ચારિત્રરાજાની સેવા પણ કરે છે? ના નથીજ કરતા. તેમ તે સમિતિ શક્તિને

સેવે છે? ના નથીજ સેવતા. તે સાંજલી મોદરાજા ઘોડ્યો કે, હે અવિવેક! ત્યાં સર્વ વાતની તુને કેમ માલમ પડી? ત્યારે અવિવેક કહે છે કે, હે મહારાજ! એક દિવસ હું જીવોને પકડવા માટે વિવેકાદિ પર્વતપર ચડવા તૈય્યાર થયો હતો; પરંતુ ત્યાં હું ડ્યારે ચડી શક્યો નહિં, ત્યારે મેં ત્યાં વ્યુદ્ઘટાદિક વગેરે સુનટોને મોકલ્યા. તો તે ત્યાં ગયા તો ગ્વરા, પરંતુ તેણે વસી ત્યાં જદ વિશ્રામ લઈ શુભાગમનો વિધિ સાંજલીને કદામ્હ કમ્યો, તેથી તેણે પળ તે વિવેકાદિથી નીચે ઉતારી મૂક્યા. અને તેણે મારી પાસે આવી તે સર્વ વીના મને કહી છે, તેથી કાંઈક જાણું હું. તે સાંજલી મોદરાજા ઘોડ્યો કે, હે અવિવેક! મારી માસી જે ચિરકાલસ્થિતિ તેના પુત્રો કાંઈ દિવસ મારા જન્મ હોય, કે નહિં? ત્યારે અવિવેક ઘોડ્યો કે, હે રાજન્! ત્યાં વિવેકાદિથી જે નીચે રહેલા જીવો છે, તે તો તમારા જન્મ હોય છે, પરંતુ તેની ઉપર રહેલા જે ઘણાક હુદ્ડ જીવો છે, તે તમારા જન્મ હોતા નથી. માટે તમારા માસીના પુત્ર જો વિવેકાદિથી નીચે હોય, તો તમારા જન્મ હોય, નહિં તો હોયજ નહિં. તે સાંજલી મોદરાજા જે છે, અત્યુત્કર્ષને વિશેષ કરવા માટે દર્પે કરી મદોન્મત્ત થયો થકો તથા ઘણાક પાશંનીયો ને ઘણાક વેપ કરારીને તે પુરને વિષે ક્રીડા કરવા સાગ્યો. તે જેમ કે:-તે મોદરાજા ગાય છે, નૃત્ય કરે છે, રમે છે અને અન્યજનોને રમાડે છે, વિરામ પામે છે, કલહ કરે છે, વિવિધ પ્રકારનાં વાજિત્રો વગાડે છે, હસે છે, વીજા ને દસાવે છે, એકને મારે છે, પૃથ્વીમાં આછોટે છે, ઘડી વારમાં જય પામે છે, તપે છે, તપાવે છે, નુવે છે, વેસે છે, ક્રોધાયમાન થાય છે, વસી વીજાને ક્રોધ કરાવે છે, સંતુષ્ટ થાય છે, વીજાને સંતુષ્ટ કરે છે, સ્પષ્ટ રીતે શોક કરે છે, ગાડો નાંખે છે, લલાવે છે, પોકાર કરે છે, કરાવે છે, વિલાપ કરે છે, કરાવે છે, કોઈકને ચિરકાલ પર્યંત મૂર્છામાં નાંખે છે. આ પ્રમાણે અનેક લીલા કરે છે, અને નગરમાં ફરે છે. વસી તે મોદરાજા, પિતાને પુત્ર કહે છે, અને માતાને દીકરી કહે છે, તથા પિતાને અને માતાને ઘેરી જાળે છે. સ્ત્રીને સ્વામી કહે છે, વિદ્યા, મૃત્ત, વગેરે મહિન વસ્તુથી નરપૂર વગેરે સ્ત્રીના અંગોનું આલિંગન કરે છે, અને નેચી સ્ત્રીપાને આલિંગન કરાવે છે. તે કાન વસી વીજા મનુષ્યો પાને કરાવે છે, વસી પોને નિલેજા ઘસારાદિન વડ સ્ત્રીઓના અંગુલિસુખાંતું સુંવન કરે છે. ઘણુંક નાદાપણ કરે છે. શ્રવણુવા

दिकने विषे स्तब्ध थइ रहे ठे, अने प्रमदाजनता पगमां पडे ठे, पोताना सुजटोने आक्रोश करी बोलावे ठे, विषम एवुं रणसंग्राम करे ठे, हर्षायमान थइ केटलाएकने मारे ठे, अने क्षणवारमां पोते पण मरणप्राय थइ जाय ठे. पोताना कुटुंबनां दान, पोषण अने पालने करी पोते तेनो किं-कर थइ रहे ठे, अने बली पोताने माथे वृथा महोटाइ ले ठे. बली ते मोहराजा चार कपाय, पांच इंद्रियोना विषय, ते रूप परिकरयुक्त तथा पोताना सात व्यसनरूप जाइयोये सहित चौद राजलोकमां पोतानो पिता जे कर्मपरिणाम राजा, तेने संतोषने उपजावतो थको. नव रस युक्त नाट्यने करे ठे. माटे हे जव्यो! तमो एम जाणो के शौर्यने धारण करनार, एवा प्रमादरूप वैरीये जीतेला एवा राजेंद्र प्रमुख सर्व सं-सारी प्राणीयोने ते मोहे हणेला ठे. तथा मोहकुलना उपन्या जे इंद्रियवि-षय, तेमणे निरंतर ते सर्वने वशीभूत करेला ठे, माटे ते इंद्रियविषयने न करवे करी अथवा तेने तजवे करी अथवा तेने वश करवे करी तमो अ-क्षय सुखनुं उपार्जन करो. अने में तमोने प्रथम कहुं ठे, के तमारे सं-ग्राम न करवो पडे, ते शुं? तो के पूर्वोक्त मोहराजाना कुलना उत्पन्न थये ला जे पंचेंद्रियना विषयो तथा तेना सात व्यसनरूप जाइयो तेनो जो तमे प्रथमथी घात कखो होय, अथवा तेउने तमे वश करेला होय, तो फरी पठी तेनो घात करवा माटे तमारे लडवुं पडे नहिं. बली में तमोने कहुं ठे के जेमां तमोने बिलकुल रति नथी, तेमां रति करो. ते हे राजा! संयम जे ठे, ते पूर्वोक्त मोहसैन्यने नाश करनार ठे, अने ते तत्त्वथी सुखदायक ठे, परंतु तेमां बाह्य स्वादरहितत्व होवाथी लौकिक स्वाद नथी, तो ते बाह्य स्वादरहित एवा संयममां तमने रति एटले प्रीति नथी तो तेमां प्रीति करो. अर्थात् हे राजान! तमो मोहना पदने मूकीने चारित्रनो आश्रय करो.

आ प्रकारनुं केवलीना मुखथकी धर्मनुं श्रवण करी मानतुंग तथा राज-शेखरराजा बोल्या के, हे प्रजो! आपे अमने प्रथमज कहुं ठे के, “तमोने अर्हर्म्मराजानो सुबोध नामा छूत आवी ज्यारे सुदर्शन नामक चूर्ण खवरा वशे, स्यारे तमोने अज्ञानमयनो मद उतरशे? तेथी तमो सत्यार्थ जाणशो.” तो हे महाराज! आपना कहेला सद्बोधरूप छूने अमोने दाख सुदर्शन

चूर्ण खवरावुं, तेथी अमारुं अज्ञानमय उतरी गयुं. मांटे हे माहाराज! अमो आ सर्व संसारना सुखने प्रत्यक्ष रीते अस्थिरज जाणीये ठेये. अने हे जगवन्! आ असार अने इंद्रजाल समान संसारने मोहांध पुरुषो जे ठे, ते सत्य जाणे ठे, परंतु अमांये तो हवे ते संसारने दुःखावहज जाण्यो ठे, मांटे तेतो त्याग करी आपनी पासेथी अमो तो संयम लेवा इच्छिये ठेये? ते सांजली जगवान् कहे ठे के, हे नृपोत्तमो! तमोने आवी संयमेष्टा थड, तेथी हवे तमे निभे जाणजो जे तमारुं कळ्याणज थयुं. परंतु हवे तमो संयम लेवामां जरा पण विलंब करशो नहिं. कारण के इच्छिये ग्राम जे ठे, ते पुर्जय ठे, अने मन ठे. ते पवन समान चंचल ठे. तेथी हाल जेवी तमोने संयमेष्टा ठे, तेवी पठी रद्देशे नहिं? ते सांजली राजशे खरराजा अने मानतुंग राजा, जयराजाने कहेवा लाग्या के, हे नरेंद्र! तमो अमारा आ राज्योने ग्रहण करी आ गृहस्थाश्रमरूप आपत्तियकी अमारो निस्तार करो. जे आपत्तियकी तुटी अमे अमारा इच्छित कार्यने सांधीये? ते सांजली जयराजा कहेवा लाग्यो के, हे राजन्! तमे कहो वो तें खरी बात ठे, पण ज्यारे मारी स्त्रीनुं वनदेवीये हरण कसुं हतुं, त्यारेज में अजिग्रह करेलो ठे, के ज्यारे ते स्त्री मने मले, त्यारे मारे दीक्षा लेवी? तो हवे ते मारो अजिग्रह पूर्ण थयो ठे, अने हुं तो तमोने मलया पहेलांज चंपा पुरीनुं राज्य ठोडी संयम लेवा तत्पर थयो हनो, परंतु तेम ते दिवस नं बन्युं, त्यारे हवे हुं, ते संयम लेवामां केम विलंब करुं? वली तमोये कसुं के अमांगं वेहुनां राज्य लोयां. तो हे जाइयां! ज्यारे हुं माहाराज्यनी उठा करतो नथी, तो तमारा राज्योने शुं करुं? ते पठी ते त्रणे राजांतये जयराजाना कुसुमायुध कुमारने पुण्याधिकवान् जाणीने ते त्रणे राज्यां ने कुमारने आप्यां. अने तेतये ते केवली जगवान् पासेथी चारित्र्य अंगीकार कयुं. अने कुसुमायुध राजानी मा जे प्रियमती राणी हती, ते पण ज्यारे पोताना पतिनी साथेज संयम लेवा तेव्यार थड, त्यारे तेना स्वामी जय राजाये नथा पोताना पिता मानतुंग राजाये अने बीजा आ मांयोय ना कही, तेथी तेणें संयम लीधुं नहिं.

हवे कुसुमायुध राजा, पोताना पिताने नाम आवी ते पितानी राज्य गादीपर येतो, तेथी तेजःपुंजमय नथा शरदनुना रजिस्मान प्रणिनिवस

શોજવા લાગ્યો. અને તેના વિનીત એવા મંત્રી, સામંત વગેરે રાજ્યાંગનું ચિત્ત
 ઘન કરવા લાગ્યો. અને તે રાજ્યાંગની જ્યારે યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવા લાગ્યો,
 ત્યારે સમૃદ્ધિની પણ વૃદ્ધિ થવા લાગી, તેથી તે સુખસાગરમાં નિમગ્ન થયો.
 વલી સફુણના સમૂહનું ધામ એવા તે કુસુમાયુધ રાજાનું જે યશ હતું, તેને
 કોઈ પણ ઠેકાણે રહેવાનું સ્થાન ન મલવાથી ક્રોધાયમાન થઈને તે ત્રણ જગ
 તને વિષે પ્રસરી ગયું. અર્થાત્ જેમ કોઈ સારા માણસને ક્યાંઈ રહેવાનું સ્થાન
 ન મળે, તો તે જેમ રોષયુક્ત થઈને સર્વ સ્થાને ફરે? તેમ તેનું શુદ્ધ એવું યશ
 પણ ત્રણ જગતમાં ફાટવા લાગ્યું. એ કવિયે ઉત્પ્રેક્ષા કરી છે. હવે તે કુસુમા-
 યુધ રાજાને સર્વ સારજૂત એવી કૃદ્ધિથી સંયુક્ત એવું ઉત્તમ રાજ્ય પ્રાપ્ત થયું
 છે, તો પણ તેમાં તેનું મન રંજિત થાતું નથી. અને પોતાના પિતા જય
 રાજાએ જે ધર્મનું આચરણ કહ્યું છે, તેવા અર્હઋર્મમાં રાજી થાય છે. વલી
 તે કુસુમાયુધ રાજાનું મન, અરિહંત જગવાનની પૂજા, યાત્રા, સ્નાત્ર પૂજા
 ત્રગેરેમાં જેવું પ્રસન્ન થાય છે, તેવું ગીત, નૃત્ય, વાદ્યમાં. તથા હયાનાદિક
 માં ક્રેલી કરવાથી પ્રસન્ન થાતું નથી. વલી તે રાજાના રાજ્યને વિષે સ્ત્રી
 પ્રો, બાલ, ગોપાલ, માગધ જે કોઈ ગીતગાન કરે છે, તે સર્વે અર્હજુણયુક્ત
 જ ગાન કરે છે, પરંતુ જિહ્વાને મલિન કરનાર એવા શૃંગારરસયુક્ત સંસારાસ-
 ક્તિ વધારનાર એવા ગીતનું ગાન કરતા નથી. અને નિષ્કલંક, તથા ઘતરૂપ
 કલાનુથી પૂર્ણ એવો કુસુમાયુધરૂપ જે અપૂર્વચંદ્ર, તેના હૃદયથી મિથ્યાસ્વ-
 રૂપ જે મહા તમ હતું, તે જલદી ફૂરજ જાતું રહ્યું.

હવે જ્યારે વિજયવિમાનમાંથી ચ્યવી તે કનકધ્વજ રાજાનો જીવ, કુસુ-
 માયુધ થઈને અવતર્યો, ત્યારે તેનો મિત્ર જે જયસુંદરકુમાર હતો, તે ત્યાં
 થી ચવી ક્યાં અવતર્યો? તે કહે છે. કે કુસુમાયુધ રાજાને રાજશેખર રાજા
 એ જે વન્નીશ કન્યાઈ પરણાવી હતી, તેમાં જેનું કુસુમાવલી એવું નામ છે,
 એવી જે કન્યા હતી, તેમને તે કુસુમાયુધે પટ્ટરાણી કરી છે, તો તેની સાથે
 જોગ જોગવતાં કુસુમાયુધ રાજાને ઘણોજ કાલ વ્યતીત થઈ ગયો. હવે તે
 વિજયવિમાનમાં દેવતા થયેલો જયસુંદર કુમારનો જીવ, ત્યાંથી ચ્યવીને તે
 કુસુમાયુધ રાજાની પટ્ટરાણી કુસુમાવલી રાણી જે હતી તેના હૃદયને વિષે
 પુત્રપણે આવી ઉપન્યો. જ્યારે તે પુત્ર ગર્ભમાં આવ્યો, ત્યારે તે રાણીએ સ્વપ્નમાં
 નિર્ઘ્નમ એવો અગ્નિ દીનો. અને જ્યારે પ્રાતઃકાલ થયો, ત્યાંતો તેને પ્રતિદિન

जगाडवा आधता एवा वादक खोकोये आधी तूर्यना शब्द करवा मांड्या, ते-
थी ते जागी गड, अने तुरत पोताना स्वामी आगल आधी ते स्वप्ननी सर्व
चात कही आधी. ते सांजली कुसुमायुधराजाये राणीने कळुं के, हे प्रिये!
तमने एक उत्तम एवो पुत्र आशे? ते सांजलीने ते राणी अत्यंत प्रमोदने
पामी. हवे ते पुत्र, गर्जमां आव्यो तेथी राणीने सुपात्रने विपे दान देवाना
दांद्द उत्पन्न थया, ते सर्व दांद्द राजाये पूर्ण कन्या. पत्नी गर्जने पासन
करती एवी ते कुसुमावलीने ज्यारे दश मास पूर्ण थया, त्यारे उत्तम दिव
सने विपे अत्यंत मनोहर एवो पुत्र प्रगट थयो. ते वखत राजाये पुत्रजन्म
सद्दोस्तव कन्यो. अने ज्यारे ते पुत्र एक मासनो थयो. त्यारे तेनुं पोताना
नाममांथी अर्ळ नाम आवे एम “कुसुम केतु” एवुं नाम पाड्युं. अनुक्रमे
ते पुत्र समग्र एवी कळाउथी. तथा रूपथी, यौवनारंजथी, बलथी, सर्वज
नने विपे प्रतिष्ठिने प्राप्त थयो. एक दिवसे मथुराधिप मद्राकीर्त्ति नामा
राजाना सदावृत्ति नामा आमात्ये चंपापुरीमां आवी, ते कुसुमायुधराजाने
चिन्ति करी के. हे देव! मथुराधिप एवा माग स्वामी मद्राकीर्त्तिराजानी
मनोरमा वगेरे मनोहर. अतिरूपवती आन कन्याउ ठे, ते, विद्याना मदथी
कोशपण देशना राजकुमारने वरवा इष्टती नथी. हवे एक दिवसे ते मथु-
रानगरीमां अमारा मद्राकीर्त्ति रूपनी सत्तामां कोशएक मागधे आधी उत्तम
एवा घे अठोको काया, ते त्यां वेठली आठे कन्याउये सांजल्या. ते जेम
के:- अठोक ॥ प्रोक्तं प्रेम रतेः सारं, प्रेम्णः सद्भावएव हि ॥ प्रेमलज्जाव
मुक्तानां, रतिर्जवनि कीदृशां ॥ १ ॥ धनेनेव हि साध्यंने, तदर्थिन्यः पण्
गनाः ॥ कथं ताजिस्तु गृहंते, ठेकाः सद्भावजाविनाः ॥ २ ॥ अर्थः-सुख-
नो जे सार, ते प्रेम ठे. अने प्रेमनो जे सार, ते सद्भाव ठे. नाटे प्रेमथी अ-
थेला सद्भाव विना सुख क्यांथी होय? ना नज होय ॥१॥ धननी अर्थी एवी
जे पणांगना स्त्रीयो, ते तो धनवीज उपलब्ध थाय ठे. तो ते धनार्थी एवी
पणांगनाठ, सद्भावथी जाविन एवा उत्तम पुण्यानी केम दृष्टा करे? ना
नज करे ॥ २ ॥ ते सांजली चिन्मय पागेला अमाग-स्वामी मद्राकीर्त्तिनृपे
कळुं के, हे मागध! आ अठोरनो वनावनार कवि, साजिप्राव होय, एम
खागे ठे? त्यारे ते मागध बांद्यो के, हे प्रजो! आ अठोक कन्यागनुं वृत्तांत
कळुं, ते सांजलो. के पोताना कुसुमरूप आकाशने विपे चंद्रमासमांत, सर्व

राजकुलरूप समुद्रना सेतुरूप, कवितारूप चंद्रमामां अविधुतस्य, महारा-
जाधिराज एवा कुसुमायुधराजानो एक कुसुमकेतु एवे नामे पुत्र ठे, तेणे
आ श्लोको बनावेला ठे. ते सांजली त्यां वेठेली ते महाकीर्तिराजानी आठे
कन्याउं एक कणमात्रमां कामाग्निथी प्रदीप्त थइ गइ, अने ते सर्वेये तेनेज
वरवानो निश्चय कस्यो. कारण के ते कन्याउंये जाण्युं जे आ कुमार घणोज
चतुर ठे अने आपण जेवी मूर्ख कन्याउं तेने वरतीयां नहिं होय. माटे तेणे आ
वे श्लोक बनावी तेमां कहेराव्युं ठे के, सुखनो सार प्रेम ठे, अने प्रेमनो सार
खरो जाव ठे. तो ते आपण जेवीयोमां न होवाथी आपणने ते नीरागी त
था सद्भावरहित समजे ठे? आ प्रमाणे ते कुमारीयो तेवो गूढार्थ जाणीने
कामाग्निथी व्याप्त थइ गइ, हवे ते समग्र कन्याउंनो अजिप्राय जाणीने तेना
पितांये मारी साथे आपने कहेवराव्युं ठे, जे आ मारी कन्याउं तो निर्गुण
होवाथी आपना गुणना सागर सरखा पुत्रनी समान नथी, तोपण आ मा
री कन्याउंमां एक गुण ठे, के तेउं सारा माणसना संगने इछे ठे, तेथी तेवो
गुणवान् तो तमारो कुमारज ठे; तेथी तेमांज रक्त ठे. माटे ते बीजा कोइ
पण राजकुमारोने वरवा इच्छती नथी. तो हे महापुरुष! आपे कृपा करी
आपना कुसुमकेतुकुमारने त्यां मोकलावी ए आठे कन्याउंने सारी रीते नि
वृत्ति पमाडवी जोइये. वली हे राजन्! आ चंद्रमा, कुवलयेने प्रकाश कर
नार, शोळ कलाये सहित, अंबरथी चूपित ठे, तोपण जो ते थोडा घणां
पण ताराउंयेथी आवृत्त होय ठे, तोज ते तारापति कहेवाय ठे. ते शिवाय
कहेवातो नथी. तेम वनहस्ती जे ठे, ते मनोहर शृंढादंडयुक्त तथा अनेक
खड्ग हाथीयोये सहित होय, तोपण ते जो हाथणीयोये युक्त होय, तोज
ते यूथनाथपणाने पामे ठे. तेम आपना पुत्र सर्व गुणथी संपन्न ठे, तो
पण ज्यारे ते आ अमारा स्वामी महाकीर्तिराजानी आठ कन्याउंना स्वा-
मित्वने प्राप्त थाशे, त्यारेज उत्तम राजापणाने पामशे? अने हे महाराज!
आ मारां कहेलां वाक्यमां आपने जे कांइ युक्तायुक्त जासतुं होय, ते
कहो. एम कहीने ते मंत्री बोलतो बंध थयो. त्यारे कुसुमायुध राजा घोळ्यो
के, हे मंत्रीश! तमारा स्वामी महाकीर्ति राजाये तो आ युक्तज कहेवराव्युं
ठे, परंतु आ मारो कुसुमकेतु पुत्र जे ठे, तेनुं हाल यौवन वय ठे, तो पण
तेने कोइ वगेरेनो विलकुल राग नथी, तेम हास्य शृंगारयुक्त बोलतो

नथी, मुखने पण कोइ दिवस मचकोडतो नथी, तथा कांइ अंगविक्रिया पण करतो नथी. वली घरेणा वगेरथी पोताना अंगने पण शोनावनो नथी. तेम कोइ स्त्रीयोना कटाक्षोने जोतो नथी. जाजुं शुं कहुं ? परंतु ते सर्व प्रकारनी फ्रीडाउमां विमुख ठे, विषयमां वैराग्यवान् ठे. तमे कहेसो के स्यारे तेने कया पदार्थमां राग ठे ? तो के ए कुमार, एक योगीनी पठे शब्द ब्रह्ममां रागवान् ठे, अने तेमांज मग्न ठे. तेथी अमने तो कांइ समज पड ती नथी, के ते महामुनियोनी आहारूप महाव्रतने लेशे के शुं करशे ? परंतु एना प्रत्यक्ष आचरणथी तो स्पष्टरीते एमज जणाय ठे, के ए अमारा देशनी चिंता राखी राज्य तो पालशेज नहिं ? एम ज्यां कुसुमा युध राजा कहे ठे, त्यां तो ठडीदारे आवी नमन करी कहुं के, महाराज ! सांकेतपुरना रविसेन राजानो सुयुक्त नामे आमात्य आवेलो ठे, ने आप नी पासे आववा धारे ठे, जो आप आज्ञा करो, तो तेने हुं आववा द-उं ? त्यारे राजाये हुकम कस्यो के, हा, आववा यो. त्यारे ते मंत्रीये आ र्घी विनति करी कहुं के, हे देव ! अमारा राजाने आठ कन्याउ ठे. परंतु सर्व पुरुषनी वेरी तुल्य ते कन्याउ, राजकुमारना रूपथी रंजित थाती नथी. परंतु आपना कुसुमकेतुनामा पुत्रना रूपने जोइ अनंगपीडित थयेली हो वार्थी आपना पुत्रविना स्वस्थ थाय तेम जागनुं नथी. ते माटे रविसेन राजाये मुने आपनी आगल मोकलेलो ठे. तो हे नाथ ! कारुण्यामृतना सागर एवा आपने हुं विनति करुं तुं के, आपे आपना कुमारने त्यां मां कलीने ते कन्याउनुं आ कुमार साथे पाणिग्रहण करावी नेने जीवती रा खयी. आवां ते मंत्रोनां वचन सांजलीने नेनी पासे पण पूर्वनी पठे ने कुमारना न्यजावनुं वर्णन करणुं, तेवामां तो वली वरन देशना जयतुंग नामा राजानो सुत्रणित नामा दूत आवयो. नेणे पण ने कुसुमायुध रा-जाने विनति करी कहुं के, हे देव ! मारा स्वामी जयतुंग राजाये आपने कहेवरावुं ठे, जे मारे गुणोपे करी परिपूर्ण, जणेली, स्वरूपवान् एवी शोय कन्याउ ठे, ने कन्यानुंने कोइएक नेमिनिके आवी कतुं ठे, के नमा ने सर्वनो पनि. चेपापुरीना कुसुमायुध राजानो पुत्र कुसुमकेतु कुमारज आशे ? ने माटे मारीपर अनुमद करी ने कुमारने मारी साथे मोकला, कारण के ने कन्याउ आपना कुमार विना बीजा कोडनुं पाणिग्रहण

करशे नहिं. आवां वचन सांजली कुसुमायुध राजा. विचारमां पड्यो के
 अहो! आ मारो कुमार तो एक ठे, अने आ त्रणे दूतना कहेवा प्रमाणे
 त्रणे स्थलमां ते त्रणे स्थलनी कन्यानुनो लग्न दिवस पण एकज ठे. अने ते
 कन्यानुना पिता राजान पण सरखाज ठे. माटे एकज दिवसे त्रणे स्थले ते
 कुमारने लग्न करवा जावानुं केम घनशे? वली कदाचित् हुं कुमारने एक रा
 जाने घरेज मोकलुं, तो वली बीजा वेहु राजाने दुःख लागे, तो वृथा बैर
 पाय. तेथी एमज करवुं के त्रणे जणने नाज कहेवी, जेथी कोशने दुःखज
 न लागे? एम विचार करी राजा, ज्यां ते त्रणे जणने ना कहेवा जाय ठे, त्यां
 पोताना महाबुद्धिनामा मंत्रीये जाण्युं जे राजा विचारमां पडी गयो ठे, ते
 श्री कां तो आ त्रणे दूतने नाज कहेशे? एम जाणी ते मंत्री बोढ्यो के, महा
 राज! आप विचार शुं करो ठो? हाल जे, ते कन्यानुना पितानुये लग्न
 शुद्धि जोशने जे दिवस लग्ननो निर्धार्यो ठे, ते दिवस, आपणने बार वरसे
 पण मलवो कठिन ठे, माटे आपणो कुमार एक होवाथी ए त्रणे स्थले जइ
 एक दिवसे सर्व कन्यानुनुं पाणिग्रहण केम करी शके? ते माटे आ त्रणे
 जणने कहो, जे ते त्रणे राजान एकज दिवस पोतपोतानी कन्यानुने आ-
 पणी नगरीये मोकले, जेथी त्रणे राजाननी सर्व कन्यानुने एकज लग्नथी
 आपणो पुत्र वरे? ते सांजली कुसुमायुधराजा बोढ्यो के, हे मंत्री! तमो
 जेवा नामथी महाबुद्धि ठो, तेम गुणथी पण तेवाज ठो. माटे आ बात
 घणीज उत्तम कही. ते सांजली त्यां वेठेला सहु कोइ बुद्धिमान जनो क
 हेवा लाग्या के, वाह! घणुंज सारं धार्युं? ते पठी कुसुमायुध राजाये मेघना
 सरखी गंजीर वाणीथी ते त्रणे दूतने कलुं के, हे दूतो! तमो सर्वेये आहिं
 आवी एकज दिवसना लग्ने मारा पुत्रने परणवा माटे कलुं, तो ते मारो पुत्र
 एक लग्ने त्रणे स्थले केम पोहोंची शके? माटे तमारे तमारा स्वामीयोने क
 हेवुं के जो तमारे कुसुमायुध राजा पर खरो स्नेह होय, तथा तेना कुसुम
 केतु पुत्रनी साथेज तमारी पोतानी कन्यानुने परणावानो दृढ निश्चय हो
 य, तो तमारो जोवरावेलो जे लग्ननो दिवस ठे, तेज दिवसमां लग्न थाय
 तेवी रीते स्वयंवर करवा तैय्यार थयेवी तमारी कन्यानुने आहिं मोकली.
 आपो. कदाचित् तमो एम जाणशो, के अमारी कन्यानुने सामी तमारे
 त्यां लग्न करवा मोकलवी, ते तो घणुंज अनुचित कहेवाय? तो त्रे एम

जाणवुं नहिं. कारण के कन्याउने सामे परणवा जवानो पण घणे स्थले री-
वाज ठे, तथा शास्त्रमां पण कदेवुं ठे. बली मारो पुत्र परणवा तो आवत,
पांतु त्रणे स्यजथो जे तमे दूतो आव्या, तेमां तमोये त्रणे स्यलनो एकज
लग्न दिन काणो ठे? ते सांजली त्रणे दूते पोताने गाम जई ते सर्व वान, पोत
पोताना स्वामीने कही आपी. ते सांजली अत्यंत खुशी घेयला ते त्रणे रा-
जाउये पोत पोतानी कन्याउने त्यां सामी लग्न माटे मोकलवा, विपे बुद्धि
मान् लोकोनुं मत लीधुं. पठी अनेक एवा हाथी, घोडा, तथा सहस्रपरिमित
रथो, लक्ष एवा सुजटो, रुपुं, मणि, कोटि सुवर्ण, घणीक दासीयो, दास,
तेणे सहित, ते सर्व कन्याउने केटलां एक माणसोनी साथे त्यां चंपापुरीमां
मोकली. त्यारे कुसुमकेतु कुमार पण पोताना पितानी आह्वाथी ते सर्व
कन्याउनुं एकज लग्ने पाणिग्रहण कसुं. अने पठी तेउये दोगुदक देवतानी
पठे मनोहर एवा मुखसागरने विपे घणा दिवस पर्यंत फ्रीडा करी.

द्वे एक दिवस सूरिपदने विपे आरूढ, अवधिज्ञानी, ते कुसुमायुध
राजाना सामा एवा सुंदराचार्य नामा मुनि कुसुमायुधना वृत्तांतना उदय,
अवधिज्ञानथी जाणीने पोताना पुरदरादिक एवा पांचशे शिष्योये परिचृत
थका ते नगरीना उद्यानमां समोसग्या. त्यारे तेमना पधारवानी वनपालकं
आर्वा वधामणी आपी. ते सांजली, कुसुमायुध राजा ते वनपालकने अतु-
ल दान दड, सर्व श्रुतिथे युक्त, पोताना पुत्र, सर्व स्त्रीयो अने आमात्य,
गामनां लोको, तेणे सहित, ते मुनिने वांदवा गयो. त्यां जड शमसंपन्न ए
वा ते मुनिराजनां दर्शन करी. तत्कितावथी प्रणाम करी प्रफुल्लित जेतुं
मुख ठे एवो ते राजा, मुनिनी समीपमां योग्यस्थानपर वेलो. पठी आचार्य
पण ते राजाना उपदेशी धर्मदेशना देवा लाग्या. ते जेम के:- ॥ श्लोक ॥
रम्ये रूपमरोगता सुजगता कांता मनःकामिना. व्यक्तित्वं त्रिदशेश्वरस्त्व
मिति या कामार्थयाः संश्रितः ॥ प्रसोदवाधिपतित्वमप्यनुपमं ॥ मोक्षोपि
पस्मात्तत्र, कर्मस्तेन जिनेश्वरिद् चतुर्वर्गाघर्णागिष्यते ॥ १ ॥ छत्रार्थे
श्मनि तारती च वदने शौर्यं च दोष्णोयुगे. त्यागः पाणिनसे सुधीध
हृदये मोक्षायशोना तनो ॥ श्रीनिदिष्टु सपक्षता गुणिजनं चन्ताद्वयंदं
गितां, मोयं वांजितमंगलावसिष्ठने भर्तः समानेदयनाम ॥ २ ॥ अर्थ:-जे
धर्मवती, मनोहर एवुं रूप, आरोग्यवानुं, मोक्षाय, मनोजिह्वयित एवी

કામિની, ફુટડાઈ, દેવેંદ્રપણું, કામ અને અર્થ તેની સ્થિતિ, અનુપમ પદ્મ ત્રણ લોકનું અધિપતિપણું અને મોક્ષ. એ સર્વ પ્રાપ્ત થાય છે, તે માટેજ આ લોકને વિષે જિનેશ્વરે તે ધર્મને સર્વેમાં અગ્રેસર ગણેલો છે ॥ ૧ ॥ વલી જે ધર્મના સેવન કરવાથી પ્રાણીયોને ધરને વિષે લક્ષ્મી, મુખને વિષે સરસ્વતી, વેહુ હાથને વિષે શૌર્ય, પાણિતલને વિષે દાન, હૃદયને વિષે સારી નિર્મલ બુદ્ધિ, શરીરને વિષે સૌજાગ્યની શોજા, દશદિશાઝને વિષે કીર્તિ, ગુણલોકની સાથે સપદ્મપણું. એ સર્વ પ્રાપ્ત થાય છે. તે માટે હે રાજન્ ! વાંઘિત એવી મંગલાવલિને આપનાર એવા તે ધર્મનું સારી રીતે સેવન કરો ॥ ૨ ॥ વલી હે રાજન્ ! આ સંસારને વિષે જેનો સંયોગ થાય છે, તેનો પાઠો અચાનક વિયોગ પણ થાય છે. અને માતા, પિતા, પુત્ર, કલત્ર વગેરેનો જે સંબંધ છે, તે પણ સ્વપ્નસન્નિજ છે. તે માટે પ્રાણિમાત્રને સુધર્મનું સેવન કરવુંજ યોગ્ય છે. તો હે રાજન્ ! તમોયે સર્વ જોગ જોગવ્યા છે, તથા ઘણા દિવસ પર્યંત “આ કુસુમાયુધ રાજા સમાન, વીજો કોઈ રાજા નથી” તેવી કીર્તિ પણ સંપાદન કરી છે. નિર્મલ અને વ્યૂઠ એવો રાજશબ્દ પણ સંપાદન કહ્યો છે, વલી પ્રણયિજનના મનોરથોને પણ પૂર્યા છે, તે માટે હવે તમારે જોગવી લીધો છે સાર જેનો એવા આ રાજ્યનો ત્યાગ કરવોજ યોગ્ય છે. અને વલી સંયમવ્રત લેવામાં યત્ન કરવું યોગ્ય છે. હે રાજન્ ! જુઝ તો ખરા, કે જે પત્તાવલિમાં આપણે પરિપૂર્ણરીતે જો જન કરી લીધું હોય, તો પણ તેજ પત્તાવલિને પાઠી ચાલ્યા કરિયે, તે ઠીક કહેવાય ? ના નહિંજ. તેમ તમોયે પણ રાજ્ય સારી રીતે જોગવી લીધું છે, તો પણ હજી તેમાં આસક્તિ રાખવી, તે ઠીક કહેવાય ? ના નહિંજ. આ પ્રકારનાં સૂરીશ્વરનાં વચનરૂપ અમૃતથી સિત્ત થયેલો રાજા, પોતાના ચિત્તમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે, અહો ! આ પૂજ્ય, મારા એકાંત હિતકારકજ છે. અહો ! જગતને વિષે આવા સંત પુરુષો જે હોય છે, તે પરોપકારીજ હોય છે. કારણ કે આ મેઘ જે છે, તે પરોપકાર માટે જગતને વિષે પ્રતિવર્ષ વર્ષાજ કરે છે, તથા સૂર્ય છે, તે પરોપકાર માટે પ્રતિદિન અંધકારનો નાશજ કહ્યા કરે છે. તેમ ચંદ્રમા છે, તે પરોપકારાર્થ અમૃતને સ્ત્રવં છે. હવે તે સર્વ તો તેવો પરોપકાર કરે, પરંતુ આ જે વૃક્ષો છે, તે પણ પોતે ટાઢ, તડકાં વેળીને જગનના જનને ફલ, ઠાયા, પત્ર વગેરે આપી પરોપકાર કરે છે.

नो आवा मुनियो परोपकारी होय, तेमां तो शुं आश्चर्य ठे? आ जगनमां
 आवा उत्तम गुरु शिवाय, संसारथी जीवनुं कोइपण रक्षण करवा समर्थ
 नथी, तो आ गुरु, मारो संसारसमुद्रयकी उल्लार करवाज पधारैला ठे. क
 खुं ठे के, पिता, माता, जाना, जार्या, पुत्र, मित्र, सुहृत्, मत्त एवा हस्ती,
 घट, रथ, अश्व, अने वली वीजो कोइपण परिकर, नरकमां सुवता जीवो
 नो उल्लार करी शकतो नथी. परंतु धर्माधर्म प्रगट करवाने समर्थ एवा
 आवा गुरु जे ठे, ते उल्लार करी शके ठे. वली आ मारा गुरु तो मारो वि
 शेषे करी उपकार करवा आवेला ठे. कारण के ज्यारे हुं वास्तक हतो, त्यारे
 ते पूर्वावस्थाये मारा मामा इता, त्यारे पण तेमणे मने राजगादीपर वे-
 साह्यो हतो. अने हाल पाठा मारीपर दया लावी मने संसारमांथी मुक्त
 करवा पधारैला ठे. परंतु हुं महामूढ हुं. केम के मारा पिताये ज्यारे दीक्षा
 लीधी, त्यारे मने, तेमणे पण ते दीक्षामार्ग वनाव्यो हतो, तोपण ते उत्त-
 म मार्गने विषे विषयामिषमां लुब्ध थयेलो हुं हजीतुधी प्रवृत्त थयो नथी,
 अने हा, खरं ठे के, मोहांध एवा मुज सरखा पुरुषो, मृगनी पठे कूटपाश
 समान, दुःख बंधरूप आ राज्यमां पडे ठे, पण हानीजनो पडता नथी.
 हवे जे वन्युं ते खरं? परंतु हवे हुं जेम वनशे तेम संसारना सर्व विचार ठो
 डी दइने आ सुगुरुना वचनने पाळीश? कारण के जे वचनना पाळवायकी
 आ संसाररूप समुद्र मुखे करी तरी जवाय ठे. आ प्रकारनो विचार करी
 ने संवेगी राजा गुरुने नमन करी कहें ठे के, हे गुरो! मारा निष्कारण बंधु
 एवा जे आप, ते आपनां वचनने हुं स्वहितार्थी नथा निःशंकमन थइ अ-
 बध्य पाळीश. एम कही ते नृप, जावना जाववा लाग्यो के, अहो! सर्व
 ज्ञान्यशास्त्री पुरुषोमां हाल हुं माहाज्ञान्यशास्त्री हुं. केम के आज्ञे आवा लू-
 रिपुत्प, मारीपर तुष्टायमान प्रया ठे. जेम मंदज्ञान्यवाज्ञाना मंदिरमां सु-
 वर्णनिधान प्रगट थाय, तेम नंनारानक एवा मने आवा निधान समान
 गुरुनो नेखाप थयो ठे. काहुं ठे के ॥ श्लोक ॥ धन्यानां सुप्रनवाश्च, जयाम
 गण्यहम् ॥ गुरुः सुखदं यद्, स्वदेशमहोदधम् ॥ १ ॥ श्रुत्यः—जे ज्ञा-
 न्यवान्, पुरुषो होय, तेमने अत्यंत प्रसन्न थयेला गुरुने, जग, नरण, रोग,
 तेने नाश करनार, अने सुखने देनार एवं उपदेशरूप औरथ आपे ठे. एम
 जावना जावने गुरुने कहें ठे के, हे स्वातिन्! मारा कुमारने दासमांन ग

કામિની, ફુટડાઈ, દેવેન્દ્રપણું, કામ અને અર્થ તેની સ્થિતિ, અનુપમ
 એવું ત્રણ લોકનું અધિપતિપણું અને મોક્ષ. એ સર્વ પ્રાપ્ત થાય છે, તે
 માટેજ આ લોકને વિષે જિનેશ્વરે તે ધર્મને સર્વેમાં અગ્રેસર ગણેલો છે
 ॥ ૧ ॥ વલી જે ધર્મના સેવન કરવાથી પ્રાણીયોને ઘરને વિષે લક્ષ્મી, મુ
 खने વિષે સરસ્વતી, વેહુ હાથને વિષે શૌર્ય, પાણિતલને વિષે દાન, હૃદય
 ને વિષે સારી નિર્મલ વુઝી, શરીરને વિષે સૌજાગ્યની શોજા, દશદિશાઈને
 વિષે કીર્તિ, ગુણલોકની સાથે સપદ્મપણું. એ સર્વ પ્રાપ્ત થાય છે. તે માટે
 હે રાજન્ ! વાંઘિત એવી મંગલાવલિને આપનાર એવા તે ધર્મનું સારી રીતે
 સેવન કરો ॥ ૧ ॥ વલી હે રાજન્ ! આ સંસારને વિષે જેનો સંયોગ થાય
 છે, તેનો પાઠો અચાનક વિયોગ પણ થાય છે. અને માતા, પિતા, પુત્ર,
 કલત્ર વગેરેનો જે સંબંધ છે, તે પણ સ્વપ્નસન્નિજ છે. તે માટે પ્રાણિમાત્ર
 ને સુધર્મનું સેવન કરવુંજ યોગ્ય છે. તો હે રાજન્ ! તમોયે સર્વ જોગ
 જોગવ્યા છે, તથા ઘણા દિવસ પર્યંત “આ કુસુમાયુધ રાજા સમાન, વી
 જો કોઈ રાજા નથી” તેવી કીર્તિ પણ સંપાદન કરી છે. નિર્મલ અને વ્યૂહ
 એવો રાજશબ્દ પણ સંપાદન કસ્યો છે, વલી પ્રણયિજનના મનોરથોને પણ
 પૂર્યા છે, તે માટે હવે તમારે જોગવી લીધો છે સાર જેનો એવા આ રાજ્યનો
 ત્યાગ કરવોજ યોગ્ય છે. અને વલી સંયમવ્રત લેવામાં ચલ કરવું યોગ્ય
 છે. હે રાજન્ ! જુઝ તો ખરા, કે જે પત્તાવલિમાં આપણે પરિપૂર્ણરીતે જો
 જન કરી લીધું હોય, તો પણ તેજ પત્તાવલિને પાઠી ચાઢ્યા કરિયે, તે ઠીક
 કહેવાય ? ના નહિંજ. તેમ તમોયે પણ રાજ્ય સારી રીતે જોગવી લીધું છે,
 તો પણ હજી તેમાં આસક્તિ રાખવી, તે ઠીક કહેવાય ? ના નહિંજ. આ
 પ્રકારનાં સૂરીશ્વરનાં વચનરૂપ અમૃતથી સિક્ત થયેલો રાજા, પોતાના ત્રિ
 ત્તમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે, અહો ! આ પૂજ્ય, મારા એકાંત હિતકારકજ છે.
 અહો ! જગતને વિષે આવા સંત પુરુષો જે હોય છે, તે પરોપકારીજ હોય
 છે. કારણ કે આ મેઘ જે છે, તે પરોપકાર માટે જગતને વિષે પ્રતિવર્ષ વર્ષાજ
 કરે છે, તથા સૂર્ય છે, તે પરોપકાર માટે પ્રતિદિન અંધકારનો નાશજ
 કસ્યા કરે છે. તેમ ચંદ્રમા છે, તે પરોપકારાર્થ અમૃતને સ્ત્રવે છે. હવે તે સર્વ
 તો તેવો પરોપકાર કરે, પરંતુ આ જે વૃક્ષો છે, તે પણ પોતે ટાઢ, તડકાં
 વેઢીને જગતના જનને ફલ, ઠાયા, પત્ર વગેરે આપી પરોપકાર કરે છે.

फरजे. आ प्रतापे पिताये नेमज वली नेमनी माताये घणुंज समजाव्यो, तो पण निश्चल जेनुं मन ठे एवो ते कुमार कांड मान्योज नहिं. अने वली पाठो कहेवा लाग्यो के, हे पितार्जो ! उत्तम एवो कोड जलमां तरनारो होय, तेनी साथे कदाचित् कोड काचो तरनार पड्यो होय. अने जो ते उत्तम तरनार दया लावीने ते काचा तरनारने ग्रहण करे, तो ते काचो तरनार पण नेउनी साथे तरीने कांठे शुं न आवे ? तेमज वली संग्राममां पण शूरवीर ना आश्रयार्थी विकण योळाउं शुरू करी रणनो पार शुं न पामे ? तेमज वली सार्थवाहनी साथे निःसत्व जीव जो चाल्यो होय, तो ते पण मोद्दोटी श्यटवीना पारने पामी शुं न जाय ? तेम एकांत वत्सल एवा आप, जो मने दया आणी करावलंवन आपो, तो हुं चालक हुं तोपण छुर्गम एवा शीलरूप शीलपर शुं न चडी जाउं ? ना चडीज जाउं. अने जे खरो योगी पुरुष होय ते ते समय जगडुप उद्यानमां फर्याज करे ठे, तो पण तेनो मनरूप कपि, ज्ञानरूप सांकल्यार्थी घंघाणेलो होयार्थी स्थिर थड रहे ठे. तो हुं पण उबारे चारित्र लइश, त्वारे मारग मनरूप कपिने ज्ञानरूप सांकल्यार्थी बांधी राखीश ? आ प्रकारे संयममांज जेनुं चित्त लाग्युं ठे अने संसारार्थी जेने उदासीनता ठे, एवा ते कुसुमकेतु पुत्रने जोडने ते कुसुमकेतुर्थी नाना, पोताना देवसेन नामा कुमारने उत्तम दिवसमां पोतानुं गज्यं आर्पी कुसुमकेतु पुत्र प्रमुख पांचशां पुरुषोये. तथा कुसुमकेतुनी वरीश स्त्रीयो तेण परिगुन, तथा कस्यो ठे जिनभृत्याने विषे महापूजाकूप मत्कार जेणे, बाघांना शब्दोये करी घेहेन कसुं ठे आकाश जेणे, हजार नगोये बदन करेलीं शालस्त्रीमां येनेलो, गैन्य सहित पोताना पुत्र देवसेन राजा जेनी पठराडे बांधे ठे, एवो ते कुसुमायुध राजा, शुक्ली नात्रिभ्यमां आव्या. त्वारे मुरीछें नेने तथा तेनी साथे द्रीक्षा सेवा आवेला जे कोड हुता, ते सर्वने द्रीक्षा आर्पी.

हवे ते कुसुमायुध अने कुसुमकेतु. ए पिता पुत्र हुता, तेमणे संवेगस्य सुभाय करी संवेगस्य डूमनुं सिंवन करवा मांडणं. त्वारे ते संवेगडूम गृह्णिनन थयो. तेथी ते हृदयने विषे निरुतिरूप राधा कव्या लाग्यो. फणुं ठे के:- ॥ श्लोक ॥ या पद स्वममदीजगम्य नम्ये नासादिता न. विजितः, या दयांजनकंधगमिचने प्राप्ता न वा दृश्यैः ॥ या प्राप्ता प्रियसेगने विरदिता मेलापि नो वेदिता, ता लब्धा किड सगमैरविन

ज्यासनपर वेसारीने हुं आपनी पासेथी सर्वथा निरवय एवा संयमने ग्रहण करीश. ते सांजली सूर्गिंछे पण आझा आपी के, हे राजन्! एवो जो दृढ विचार होय, तो घेर जइ तमारा पुत्रने राज्य आपीने जलदी पाठा आहिं आवो. ते सांजली ते कुसुमायुधराजा घेर आवी पोताना सिंहासन पर वेसी कुसुमकेतुपुत्रने कहेवा लाग्यो के, हे वत्स! आ आपणा राज्यने तुं ग्रहण करी राज्यवैवट चलावजे. कारण के हुं तो हवे सज्जु पास जइ चा [त्रने स्वीकारवा इहुं तुं. ते सांजली ते कुसुमकेतुकुमार बोढ्यो के, हे पिताजी! आवे जे धाखुं ठे, ते योग्यज धाखुं ठे. केम के विज्ञाततत्त्व प्राणीने जे दोहा लेवी, तेज योग्य ठे. परंतु हे तात! मुने तो आपना मुखदर्शन विना शाता उपजतीज नथी, तथा चेन पण पडतुं नथी. जुउं. हे पिताजी! आ राज्यना सुखमां पण आपना सुंदर मुखने ज्यारे हुं वारंवार जेया करुं तुं, त्यारेज मुने चेन पडे ठे, नहिं तो आ राज्यसुख पण मने विष समान लागे ठे. तेमज बली अमना दर्शन विना मने आ वत्रीश स्त्रीयोना जोगनो योग पण दारुणदुःख समान लागे ठे. अर्थात् आपना दर्शन विना राज्यसुख के बीजुं कांइ सुख, मने शाता करतुं नथी. जाहुं शुं कहुं? पण आपना विना माराथी क्षण मात्र पण रहेवाय तेम नथी. अने हे पिताजी! जे पिता बलता एवा वनमां पोताना प्रियपुत्रने मूकी पोताना वचाव माटे जागी जाय, ते शुं पिता कहेवाय? ना नज कहेवाय. तेम आप पण संसाररूप वनमां दुःखदावाग्रिथी 'मुग्धमृग घालकेनी पेठे दाह पामता एवा मने मूकीने पोतानो वचाव करवा जागी जाउं. ए शुं ठीक कहेवाय? ना नज कहेवाय. आ प्रमाणे संवेगरंगित एवा पोताना पुत्रने जोइने कुसुमायुधराजा बोढ्यो के, हे पुत्र! संयम जे ठे, ते इन्द्रियोनो जेणे जय करेलो ठे एवा जे वृद्धपुरुष होय, तेणे लेवा योग्य ठे. कारण के ते वृद्धोनो स्वतः इन्द्रियजय होय ठे, तेथी तेनाथी ते पली शके ठे. अने हे पुत्र! हजी तुं तो बालक ठो, तेथी वायुर्थी हालती ध्वजानी पठे तारुं मन धगुंज चंचल होय. अने तेवा चंचल मनने तुं हाल कमार्थी पण रोकवाने सन्तर्ष नथी. तो हे पुत्र! हालनां तो अनेक विषय विलास जोगत्रो रणक्रोडा करी, मननो सर्व इन्द्रा पूर्ण करीने ज्यारे तारी इन्द्रावस्था थाय, त्यारे ने अवस्थामां जितेंद्रिय अइने तुं चारित्रनुं ग्रहण

कं, हे पुरो! आप कहो तो, ते खरी बात थे. अने असे पण जानीये ठेये
 के खेद जे थे, ते बंधन थे, संसार बधारनारो थे, तथा मोक्षमार्गमां अव-
 रोध करनारो थे, परंतु ज्ञाततत्त्व एवा अमने वेदुने परस्पर खेद घणोज रहे
 थे, तेनुं कारण अमारार्थी कांड समजातुं नथी. तेथी हे महा राज! ते ते था
 मोने पूर्वजवनुं कारण दूशे? के आ जवनुं? ते आप जानो तो, माटे कृपा
 करी कहो. ते सांजली पोताना अवधिज्ञानथी मुख्ये ते वेदुना पूर्वजवनो
 संबंध कही आप्यो. अने कहुं के तमारे वेदु जणनो खेद जन्म जन्मने
 विषे पोषण करंखो थे, तेथी ते हास दुस्त्यज बयो थे. परंतु हे मुनियो! ते
 खेद, मोक्षमुखनो विघातक थे, माटे तमारे नेनो त्याग करवा जोइये. आ
 प्रकारे गुरुना मुखधकी पोताना पूर्वजवनोनां चरित्र सांजलीने उत्पन्न थयुं
 थे जातिस्मरणज्ञान जेने एवा ते वेदु मुनियो, ममत्वनो त्याग करी निरं-
 तर जुदोज विहार कवा लाग्या. हवे एक दिवस महानत्त्व एवा ते कुसुमायु
 धमुनीइ, गुरुना वचनत्री तीव्र थाकरी प्रतिमाने एटले अतिग्रहतपन
 आदरे थे, तेथी ते मुनि, विहार करनां ज्यां रात्रि पंडे थे, त्यां स्मशानमां, के
 जययुक्त जूमिमां, के उजड एवा घरमां, के पर्वनपर, के जाडतले, के सिंद
 र्थी, के हाथीयकी के बीजा पण घानकी जंतुंउथी निर्जय घडने काउस्त-
 गायानमां लीन घडने रहे थे. अने नीरस एवा आदारे करी शरीरने शोष
 वता, तथा भर्मभ्याने करी कर्मने शोषवता एवा ते मुनि, घणाक उपसर्गो
 आवबार्थी पण भेगनी पडे स्थिर रहे थे. हवे एक दिवस ते कुसुमायुधमुनी,
 विहार करवा करता सुजोम नामा नगरने विषे आव्या, त्यां रात्रि पडी ज
 वार्थी ते मुनि रात्रे कोइक शून्यघरमां एकाकी निश्चलपणं काउस्तगायाने
 रवा, ज्यां मायरात्रि घड, त्यां तो तत्रत्य कोइएक मनुष्यता प्रमादथी गा-
 ममां अग्नि लाग्यो. ते घडनो घडनो शून्यघरमां ज्यां कुसुमायुधमुनि काउ
 स्तगायाने रवा थे, त्यांज आव्यो. तेथी ते घर पण नखगवा लाग्युं, तथा
 पि ते मुनिने ध्यान ठोडी पोतानी काउस्तगानां प्रतिज्ञानो त्याग करी ते
 उपसर्गथी छुःगित घड पजावन कसुं नहिं, त्यां ते मुनि दावनादक तथा
 शून्यायानने विषे नगाहिन यकाज त्यां सरण पामी सर्पाधनिद महाविमा
 नने विषे उतम देवता बयो, पत्री प्रातःकाळ बयो. त्यां ते मुनिने प्राय
 शिव यथेष्टा जोइने गामनां माणसां अर्च्यंत खेद पार्श्व पोताना घडी तथे

યાત્તાજ્યાં મનોનિવૃત્તિઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—જે મનોનિવૃત્તિ, ઠાં સ્વં પૃથ્વીના જય સમયને વિષે ચક્રીને મલી નથી, વલી જે મનોનિવૃત્તિ, દર્પે કરો ઉદ્ભવત એવા શત્રુનના સ્કંધના મથન કરવાથી અર્થાત્ શત્રુનના નાશથી રા. જાઉંને પ્રાપ્ત થઈ નથી, અને જે મનોનિવૃત્તિ, કોઈ પણ વિરહી મનુષ્યને પોતાના ઇષ્ટજનના સમાગમથી પ્રાપ્ત થઈ નથી, તે મનોનિવૃત્તિને કુસુમા યુથ તથા કુસુમકેતુ એ વેદુ મુનિ, રાગ અને રોષ તેના ત્યાગથી નિશ્ચે પ્રાપ્ત થયા ॥ ૧ ॥ હવે તે વેદુ જણને પૂર્વજીવનો સ્નેહ હોવાથી તે એક જ સ્થલમાં રહે છે, તથા સાથેજ જાય આવે છે. અને જે તપ પિતા કરે છે, તેજ તપ પુત્ર પણ કરે છે. તે જોઈને એક દિવસ ગુરુએ કહ્યું કે, હે મુનિયો! સંસારીની પઠે પરસ્પર સ્નેહ તમે રાખો છો, તે યોગ્ય નથી. કારણ કે મુક્તિપુરીના માર્ગમાં ચાલનારા તપસ્વીયોને, જે સ્નેહની શૃંખલા છે, તે વજ્રશૃંખલા છે. જુઠ. આ દહિમાં (સ્નેહ) ચિકાર રહે છે, તો તેનું લોકો ઘણુંજ મથન કરે છે, તેથી તે દુઃખ પામે છે. તેમજ તિલમાં અને સર્પવમાં સ્નેહ એટલે તેલ રહે છે, તો તેને લોકો ઘાળીમાં ઘાલી પીલી નાંચે છે. વલી પોતાનામાં રંગ હોવાથી મજીઠને પણ કાંઈ થોડું દુઃખ પડે છે? ના ઘણુંજ. જુઠ. મજીઠ જે છે, તે અતિ રક્ત છે, અર્થાત્ રાગવંત હાય છે. તો તે ઠેદન, જૈદન, કપાલું, સ્વદેશનો ત્યાગ, એ વગેરે દુઃખને પ્રાપ્ત થાય છે, તો તે જ્યારે મજીઠ જેવી વસ્તુને અતિ રાગ હોવાથી પૂર્વોક્ત દુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે, તો ઘીજા જીવને રાગ (પ્રીતિ) થવાથી દુઃખ થાય, તેમાં તો શુંજ કહેવું? અર્થાત્ સ્નેહ અને રાગ અતિ કષ્ટકારક છે. માટે હે સાધુજી! કર્મ સ્વરૂપને ન જાણનારા અને અવિજ્ઞાન છે ધર્મ જેને એવા જનની તો વાત દૂર રહી, પરંતુ જે પ્રાણી માહ્યા છે, કર્મના સ્વરૂપને જાણનારા છે, જીવસિદ્ધિયા છે, ગુરુપરંપરાયે વિધિમાર્ગથી ચારિત્ર પાલે છે, તેવા પુરુષો પણ જો સ્નેહ રાખે છે, તો તે કેવલજ્ઞાન પામતા નથી. વલી આ અપાર એવા સંસારમાં માતા, પિતા, સુત, સ્ત્રી, સુહૃદ્, રિપુ, એમાંથી એકેક જણ અનંત વાર સ્વજનપણાને અને અરિપણાને પ્રાપ્ત થયાં હશે, તેમાં વલી તે જીવોને કોઈયે કોઈ વચ્ચે ચૂંચથી ચાઈ પણ લીધા હશે, રોષથી માસ્ત્રા પણ હશે, તેમજ સ્નેહથી પાલ્યા પણ હશે? તો તે જીવોમાં તત્ત્વજ્ઞાની જનોને રાગ, રોષ કરવો ઉચિત છે? ના નથીજ. તે સાંજલી તે વેદુ મુનિ બોલ્યા

के, हे गुरो! आप कहो ठो, ते खरी बात थे. अने अमे पण जाणीये ठेये
 के खेह ले ठे, ते बंधन थे, संसार बंधारनारो ठे, तथा मोक्षमार्गमां अव-
 रोध करनारो ठे, परंतु ज्ञानतत्त्व एवा अमने वेदुने परस्पर खेह धणोज रहे
 ठे, तेनुं कारण अमारार्थी कांड समजानुं नथी. तेथी हे महाराज! ते ते अ
 मोने पूर्वजवनुं कारण दशे? के आ जवनुं? ते आप जाणो ठो, माटे कृपा
 करी कहो. ते सांजली पोताना अवधिज्ञानथी गुरुये ते वेदुना पूर्वजवोनो
 संबंध कही आप्यो. अने कशुं के तमारो वेदु जणनो खेह जन्म जन्मने
 विषे पोपण करेलो ठे, तेथी ने हाथ दुस्तयज थयो ठे. परंतु हे मुनियो! ते
 खेह, मोक्षमुखनो विघातक ठे, माटे तमार तेनो त्याग करवो जोइये. आ
 प्रकार गुरुना मुखथकी पोताना पूर्वजवोनो चरित्र सांजलीने उत्पन्न थयुं
 ठे जातिस्मरणज्ञान जेने एवा ते वेदु मुनियो, ममत्वनो त्याग करी निरं-
 तर जुद्योज विहार कावा लाग्या. हवे एक दिवस महामत्त्व एवा ते कुसुमायु
 धमुनींद्र, गुरुना वचनथी तीव्र आकरी प्रतिमाने एटखे अतिप्रहनपने
 आदरे ठे, तेथी ने मुनि, विहार करतां ज्यां रात्रिपडे ठे. त्यां स्मशानमां, के
 जययुक्त जूमिमां, के उजड एवा घरमां, के पर्वतपर, के जाडतले, के सिंद
 धी, के दार्थाथकी के बीजा पण घातकी जंतुंउथी निर्जय थडने काउस्स-
 गध्यानमां लीन थडने रहे ठे. अने नीगम एवा आदारे करी शरीरने शोष
 यता, तथा धर्मध्याने करी कर्मने शोषवना एवा ते मुनि. घणाक उपसर्गो
 आचचार्यी पण रोमनी पने स्थिर रहे ठे. हवे एक दिवस ते कुसुमायुधमुनी,
 विहार करता करता सुनोम नामा नगरने विषे आठ्या. त्यां रात्रि पडी ज
 वार्थी ने मुनि रात्रे कोडक शून्यघरमां एकाकी निश्चलपण काउस्सगध्याने
 रया, ज्यां सावरात्रि थड, त्यां तो नवत्य कोइएक मनुष्यना प्रमादथी गा-
 ममां अशि लाग्यो. ते पलतो चलतो शून्यघरमां ज्यां कुसुमायुधमुनि काउ
 स्सगध्याने रया ठे, त्यांज आठ्यो. तेथी ते घर पण नलनवा लाग्युं. तथा
 पि ते मुनिये ध्यान बोडी पोतानी काउस्सगर्नी प्रतिज्ञानो त्याग करी ने
 उपसर्गथी दुःखित थड पलायन कर्युं नहिं. त्यां ने मुनि सावनासक तथा
 शुकध्यानने विषे नमादित थकाज त्यांनरा पामी नवार्थसिद्ध महाविना
 नने विषे उत्तम देवता थया. वरी प्रातःमात थयो, त्यां ने मुनिने प्रज
 क्षित थयेला जोइने नामनां माणसां अमने रोद, पामी पोताना थडी गये

स्वा माल तालने न संजारतां घणोज शोक करवा लाग्यां के, अरे! आ माहा
 रमा पुरुष, आवा शून्यघरमां क्यारे गया हशे? अरे! तेने कोइये आ घरथी
 बाहार केम न काढ्या? अरे! आवा घोर पापथी आपणे क्यारे बूटशुं? अरे!
 आपणे तपास न करवारूप पापथी आ लोकमां मोहोटा कलंकने प्राप्त थयां?
 अने वली परलोकमां आपणने नरकवेदना जोगववी पडशे? हा! हवे शुं
 करीये? एम घणी वार सुधी शोक करीने ते साधुनी उचित एवी उत्तरक्रि-
 या करीने उद्दिग्ध जेनां मन ठे एवा ते लोको, घणे दिवसे पोत पोताना का-
 र्यमां लाग्यां. हवे जे वखते ए कुसुमायुध मुनि देवलोक गया, ते वखते तप
 संयम आराधतां शुक्लध्याने रूपक श्रेणि आरोहतां सावस्तीपुरीने विषे
 सुदर्शननामा वनमां ते सुंदराचार्यने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं? त्यारे विस्मय
 ने प्राप्त थयेला एवा निकटवर्ती जे देवो हता, तेणे केवलज्ञाननी उत्पत्ति
 नो महोत्सव कख्यो. अने वली ते मुनिये कंचन कमलपर पाउ धर्या. अने
 ते देवो तेमनी समोपे नाटक करवा लाग्या. पठी ते मुनिये देशना देवानो
 प्रारंज कख्यो, ते वखते केटलोएक उपदेश कख्यो. त्यारे कुसुमकेतु मुनिये स
 मय जोइने सोत्कंठितपणे ते केवली जगवानने पूछ्युं के, हे जगवन्! कुसु
 मायुध मुनि हाल क्यां विचरे ठे? त्यारे ते केवली जगवाने तेने जे कांइ वृ-
 त्तांत वन्युं हतुं, ते सांग कही आप्युं. अने तेना ध्यान दृढपणानी प्रशंसा
 करी. तथा कछुं के एवा अग्निना मोहोटा उपसर्गमां पण ते मुनिये स्वहित
 साध्युं? हे मुने! संयम लेवुं, तथा तेने पालवुं, ते तो सोहेवुं ठे, परंतु अंत
 काले आवा मोहोटा परिसहमां शुक्लध्याननी आराधना करवी घणीज कं
 ठिन ठे. तो पण ते कुसुमायुध माहामुनि, छुष्कर एवा परिसहने सहन क
 रीने शुक्लध्यानथी काल करीने सर्वार्थसिद्ध महाविमानमां तेत्रीश सागरो
 पमने आउखे देवतापणे उपन्या ठे. परंतु हे महाजाग! तेनी काल कख्यानी
 कांइ शोचना करशो नहिं. कारण के तमे पण तेज ठेकाणे जइ तेने मलशो.
 तमे वेहु जणे हवे आ संसार समुद्र प्रायः तरीज-लीधो ठे, एटले हवे तमो
 ने वेहु जणने मोक्ष नवाने जाजो विलंब नथी. आ प्रकारनां केवली जगवा
 ननां वचन सांजली ते कुसुमकेतु मुनिये, वैराग्य पामी गुरुनी आज्ञा लइने
 संलेपणा करी. तेथी तेना अंगमां अस्थि अने चर्मज अवशेष रयां. वली
 ते अव्य अने जावना शक्योनो उद्धार करी ते सज्जुनी आज्ञात्री पादोपग-

મન એવા અનશન વ્રતને પ્રાપ્ત થયા થકા પોતાનું કાંઈપણ વૈયાવચ્ચ ન કરાવતાં પચ્ચીશ દિવસે કાલ કરીને તે કુસુમકેતુ મુનિ, જ્યાં કુસુમાયુધ મુનિ તેત્રિશ સાગરોપમને આઝલે દેવતા થયા ઠે, ત્યાં તેની સાથે દેવ થઈને રહ્યા. ॥ શ્લોક ॥ શમાંજોધિમગ્નૌ સદાઽઽધ્યાત્મલગ્નૌ, વિયોગે સુયુક્તૌ સુસંતોષયુક્તૌ ॥ ત્રયલ્લિંશતાસાગરૈર્દેવજાવં, ચરિત્વા વરાગણ્યપુણ્યસ્વજાવમ્ ॥ ૧ ॥ ગયં ॥ જવસંજવાનામનિત્યતાં જ્ઞાનતશ્ચ પશ્યંતૌ તાવદ્દ્રુતસુખં મૂક્ત્વા ચ્યુત્વાસિદ્ધિં લજ્જિષ્યતઃ ॥૧॥ અર્થઃ—શમરૂપ સાગરને વિષે મગ્ન, નિરંતર અધ્યાત્મ જ્ઞાનમાં એટલે ચિદાનંદમાં લગ્ન, સંસારના વિયોગમાં યુક્ત તથા કર્મના સંયોગથી મુક્ત, સંતોષ ગુણથી યુક્ત, એવા તે વેહુ મુનિ, શુદ્ધ ચારિત્રને પાલી શ્રેષ્ઠ અને અગણિત પુણ્યના સ્વજાવવાલા અર્થાત્ અતુલપુણ્ય હોવાથી જ જે જ વની પ્રાપ્તિ થાય ઠે એવા દેવજવને પ્રાપ્ત થયા ॥૧॥ અને તત્ત્વજ્ઞાનથી આ સંસારમાં उत्पन्न થયેલા સર્વ પદાર્થોની અનિત્યતાને જોતા એવા તે વેહુ દેવો, તે લોકના અદ્રુત સુખને જોગવી, ત્યાંથી ચ્યવીને સિદ્ધિને એટલે મોક્ષને પામશે ॥ ઇતિ પૃથ્વીચંદ્ર ગુણસાગર ચરિત્રે કુસુમાયુધનૃપ કુસુમકેતુ પુત્ર જવ વર્ણનનામા દશમઃ સર્ગઃ સંપૂર્ણઃ ॥૧॥ આંહિં શંખરાજા અને કલાવતીના જવથી માંનીને પૃથ્વીચંદ્ર અને ગુણસાગરના વીશ જવ સંપૂર્ણ થયા ॥ ૨૦ ॥

॥ અથૈકાદશસર્ગસ્ય વાલાવબોધઃ પ્રારબ્ધતે ॥

॥ શ્લોક ॥ જય અર્હન્મતાંજોધિ, ગાંજીર્યેણાજિશોજિતઃ ॥ રહીત્વા શીલરત્નાનિ, સંતઃસ્યુઃ સુખિનો યતઃ ॥૧ ॥ અર્થઃ—જે અર્હન્મતરૂપ રત્નાકરમાંથી શીલરૂપ રત્નોને ગ્રહણ કરીને સુદ્ધ પુરુષો સુખી થાય ઠે, તો તે ગાંજીર્ય ગુણોથી સુશોજિત એવો અર્હન્મતરૂપ અંજોધિ, સર્વોત્કૃષ્ટપણે વર્તો.

હવે તે દેવતા થયેલો કુસુમાયુધનો જીવ, એકવીશમે જવે કર્યા આવત સ્થા? તે કહે ઠે. કે જંબુદ્વીપના ઝરતકેત્રને વિષે વૈતાલ્યથી દક્ષિણ ઝર તાર્ક્કનામા ધંજને વિષે લક્ષ્મીથી મનોહર એવા કોશલનામા દેશને વિષે સુપાત્રદાન, સન્માન, ગીત, નૃત્ય, તેના અનેક જોદોથી, સ્વર્ગપુરીથી પણ શ્રેષ્ઠ અને શંત્રુથી પણ જેનો પરાજય થઈ શકે નહિં, એવી એક અયોધ્યાનામા નગરી ઠે. જેની રચના, પહેલા આદિનાથ જગવાનના રાજ્યની વચ્ચે ઈંડના કહેવાથી દેવતાનંદે કરેલી ઠે. તે અયોધ્યાનામા નગરીનું, અગિરૂપ કરી

ના વિદારણમાં સિંહસમાન, સર્વ પ્રજાને પિતાસમાન, ધનદાનમાં ધનદસ માન, શત્રુર્જને યમસમાન, સ્વાશ્રિતજનોને સુરદુમ સરસ્વો, એક હરિસિંહ નામા રાજા રાજ્ય કરે છે. તે રાજાની, નેત્રરૂપપદ્મોયે કરી પરાન્નવ પમાઙ્ગાં છે પદ્મ જેણે અને ઇંદ્રાણી સમાન આહાર કરનારી, નિર્મલ એવા મુક્તાહાર વગેરે આન્નરણોથી સુશોભિત એવી એક પદ્માવતી નામા સ્ત્રી છે. હવે જેમાં વીજા કોઈ શત્રુનો પ્રવેશ થઈ જ શકતો નથી એવી તે નગરીના રાજ્યને જોગ વતાં તથા તે પદ્માવતી સ્ત્રીની સાથે વિષયજોગ જોગવતાં, તે હરિસિંહરાજા નો કેટલો એક કાલ, સ્વર્ગમાં જેમ દેવતાઁનો જાય, તેમ ગયો.

હવે પૂર્વોક્ત સર્વાર્થસિદ્ધિવિમાનને વિષે દેવતા થયેલો અને માહાપુણ્ય વાન્ એવો તે કુસુમાયુધરાજાનો જીવ, ત્યાંથી ચ્યવીને તે પદ્માવતી રાણીના ઉદરસરોવરને વિષે રાજહંસની પઠે આવ્યો. ત્યારે તે રાણીયે શય્યામાં સૂતાં સૂતાં રાત્રિના પાઠલા પ્રહરમાં સ્વપ્નને વિષે દેવતાનું અને દેવીયોયે પૂર્ણ, એવું એક સુરવિમાન દીધું. ત્યાં તો તુરત તે જાગી ગઈ. અને પઠી અત્યંત હર્ષાયમાન થઈ પોતાના સ્વામીની પાસે જઈ તે સ્વપ્નની વાત કહી આપી. ત્યારે તે રાજાએ કહ્યું કે, હે પ્રાણપ્રિયે! આ સ્વપ્ન તમને ઘણું જ ઉત્તમ આવ્યું છે, કારણ કે આ સ્વપ્નથી તમને મનોહર એવો પુત્ર ઉત્પન્ન થાશે? તે સાંજલી પ્રસન્ન થઈને તે શુભ એવા ગર્જનું પાલન કરવા લાગી. અને ગર્જના પ્રજાવથી તે રાણીને જિનપૂજા, સત્પાત્રદાન, જીવદયાપાલન પ્રમુખ સારા પુણ્યકારી દોહદ ઉત્પન્ન થયા. તે સર્વ હરિસિંહ રાજાએ પૂર્યા. એમ કરતાં જ્યારે નવ માસ અને સાડા સાત દિવસ થયા, ત્યારે તે રાણીયે ઉત્તમદિવસે સવલલગ્નમાં સ્વરૂપ તથા ગુણોયે કરી અદ્ભુત એવા એક પુત્રને પ્રસવ્યો. ત્યારે તો તે રાણીની પ્રિયંગુલેખાનામા દાસીયે જઈ હર્ષથી હરિસિંહ રાજાને વધામણી આપી કે, મહારાજ! આપને ત્યાં મનોહર પુત્ર આવ્યો? તે સાંજલી અત્યંત ઉદ્દાસ પામી રાજાએ તે દાસીને વધામણીમાં ઘણું જ દાન આપ્યું. અને પઠી પ્રેક્ષક લોકોને વિસ્મય થાય, એવો પુત્ર જન્મમહોત્સવ કહ્યો. યાચક લોકોને અતુલ એવાં દાન ઠીધાં. અનુક્રમે તે પુત્ર જ્યારે એક માસનો થયો, ત્યારે તે પુત્રનું સારા મુહૂર્તમાં સ્વજનની સાક્ષીયે, તે પુત્રના જન્મથી પૃથ્વીમાં મહોટો આનંદ ઉત્પન્ન થયો છે, તેથી તેનું “પૃથ્વીચંદ્ર” એવું નામ પાડ્યું. પઠી તે પુત્રનું પાંચ ધાવ માતાનું પાલન કરવા લાગી.

हवे ते पृथ्वीचंद्रकुमारने आ एकत्रीशमां जवमां पूर्वजवोपार्जित पुण्यजरने योगे वांझ्यावस्यामांज जातिस्मरणज्ञान उत्पन्न थयुं, तेथी तेने पोताना आ गला सर्व जव सूज्या. माटे ते जवोमां थयेला धर्मेना प्रतापने जाण्यो तथा तेमां संसारने असार जाण्यो हतो, ते पण जाण्युं. तेथी तेने अट्पावस्था-मांज संसारपर तीव्र वैराग्य थयो. पढी ते अनुक्रमे कामक्रीडाना कानून स मान यौवनवयने प्राप्त थयो. तोपण तेने संसारपर तथा पोताना देहपर खरो वैराग्य होवाथी सरस नृषण, केलिक्रीडा, हास्यविदास, हस्तीपर वेसवुं, अश्वपर वेसवुं, धनुर्विद्याना अज्यास, ए प्रमुख कांडपण सांसारिक सुख गमतुं नथी. वली ते स्नान करे ठे, पुष्पमाला, अलंकार वगैरे धारण करे ठे, तोपण ते सर्व, व्यवहारमात्रथीज करे ठे. अर्थात् ते सर्व रागथी करतो नथी. त्यारे ते रागथी शुं करे ठे? तो के मात्र अरिहंतनां चैत्यो, सा धु, साधवी, साधर्मिजाइयो, तेनीपर पूर्णजाव करे ठे. तथा धर्मकृत्यमांश्च नुदासीनपणुं राखी, ते काम प्रवृत्तिने हर्षथी करे ठे. आ प्रकारना संसार पर गतराग एवा पोताना पुत्रने जोइ, तेनो पिता हरिसिंहराजा चिंता करवा लाग्यो के, अरे! आ पुत्र तो कोइक माहावैराग्यवान् होय, एवो लागे ठे. तो हवे ते, संसारना जोगमां केम आसक्त थारो? अने हवे तेने हुं संसारासक्त थवानो शो उपाय करुं? अने केम थारो? एम थोडीवार चिंता करी, पढी निचारवा लाग्यो के, हा, तेनो एक उपाय ठे खरो, ते शुं? तो के तेने उत्तम रूपवाली केटलीएक स्त्रीचो परणावुं. कारण के ज्यारे ते स्त्री-याने परणेशे, त्यारे तेने ते स्त्रीयोज विषयासक्त करशे. कहुं ठे के, जे पुरुष ने ज्यांसुधी स्त्रीयोथे जरमाव्यो नथी, त्यांसुधीज ते पुरुष धर्माग्रही रहे ठे. एम विचारी राजाये ते पृथ्वीचंद्रकुमारने परणाववानो निश्चय कखो. त्यारे तेणे जयपुरगाममां पोताना साला जयदेवराजाने पोताना मंत्री साथे कहे-चरावुं के, कोइपण आपणा कुलने घटे एवा मोहोटा राजानी जो कन्याउं होय, तो तमारा जाणेज पृथ्वीचंद्रने माटे तपास करजो. ते समाचार मंत्रीये आवी कख्या. ते सांजली जयदेवराजा खुशी अइ तेनो तपास करवा लाग्यो. तेवामां एक तेनो मित्र कोइ मोहोटा कुलीन राजा हतो, तेने कन्याउं होवाथी कहुं के, तमारी आव कन्याउं ठे, ते अमारा जाणेजने आ पो. ते सांजली ते चोव्यो के मारे एक सज्जितसुंदरी नामा कन्या ठे, तेने

तो तमारा जाणेजने आपवानो मारो प्रथमथीज विचार ठे. परंतु ज्यारे तमे कहेवा आव्या ठो, त्यारे आ मारी बीजी सात कन्याउं ठे, ते पण हुं तेनेज आपुं हुं. एम कही ते आठे कन्यानुने पृथ्वीचंद्रने वाग्दानथी आपी. पठी जयदेवराजा ते आठे कन्याउंने विवाह सामग्रीसहित पोताना जयपुरगाममां लाव्यो. अने तदनंतर ते कुमारना मामा जयराजाये पोते पण विचार कस्यो के हुं पण कनकावती प्रमुख मारी जे आठ कन्याउं ठे, ते पृथ्वीचंद्रकुमार नज आपुं. एम विचारी पोते पण ते कनकावती प्रमुख पोतानी. आठे कन्याउंने पृथ्वीचंद्रने आपवानो निश्चय कस्यो. पठी ते पूर्वोक्त ललितसुंदरी वगेरे आठ तथा पोतानो कनकावती प्रमुख आठ, ए सर्व मली सोल कन्या उंने ते कन्याना जाइ तथा सैन्य साथे लग्नोपस्करसहित अयोध्या तरफ मो कलाव्री. ते कन्यानुनी ज्यारे आववानी खबर पडी, त्यारे तेउने नरसिंहरा जाये मनोहर एवा उतारा आप्या. पठी ते राजा, पोताना पृथ्वीचंद्रकुमारने विनववा लाग्यो के, हे वरत! आठ कन्या कोइक मोहोटा राजानी, तथा आठ तारा मामानी, एम सोल कन्यानुने आपणी उत्तमकीर्तिने लीधे आं ही तारी साथे पाणिग्रहण करावा माटे तारा मामाये मोकलेली ठे, तो हवे आ तारा मनमां वैराग्य तथा उदासीनपणुं ठे, ते तुं काढी नांख्य, अने ते उत्तम सोल कन्यानुंनुं उत्साहथी पाणिग्रहण कस्य. अने हे पुत्र! अमारा चित्तने चेन पण एम करवाथीज पडशे. वली हे सुत! आम तारा अत्यंत ग तरागेपणे रहेवाथी अमने मनमां घणुंज कष्ट थाय ठे. हे पुत्र! तुं जो तो खरो. के आ बीजा राजाउंना कुमारो हास्य, विनोद, लीला, शृंगार प्रमुख करी केवो आनंद ले ठे? तथा अश्वपर, हाथीपर, रथपर, वेसी केवी मो ज मजा माणे ठे? अने अमारा मंदजाग्यने लीधे तुं आवो त्यागी जेवो क्यां श्री थयो? माटे हे कुलदीपक! ते सर्व राजकुमारोनी पठे तुं पण सुखोपजो ग कस्य. अने आंदिं आवेली आ कन्याउंनुं पाणिग्रहण पण कस्य. आ प्र-
कारना पोताना पितानो आग्रह जोइने ते पृथ्वीचंद्रे विचाखुं के मारा पि-
तानो डुराग्रह ठे माटे मारुं लग्न करुं? ते थया पठी आ बीचारी कन्यानुने शुद्धधर्ममार्गमां प्रवर्तवीश. परंतु आ महारा पिताना दुःखदायक उपदेश थी दुःखांजोधि समुद्रना विपसमान विपयोमां बीलकुल आसक्त थाइश न्हिं. एम करतां कदाचिन् दाज जो हुं मारा पिताने आ कन्यानुं साथे पर

एकानी ना कहूं, तो तेजने घणुंज दुःख थाय. एम विचारीने ते कुंमारे इच्छा
 विना ते सर्व कन्याऊनी साथे परणवुं कबूल कछुं. त्यार पढी जोपी लोकोये
 बतावेला सन्मुहूर्तने विषे ते पुत्रनो विवाहोत्सव करवा मांरयो. ते केवी
 रीते? तो के ते विवाहने समये अयोध्यानगरीमां आनंदविजाविशी विविध
 शृंगारवाला नरनारीना गणो, जाणे स्वर्गमांथी देव देवीना समूहज आ-
 व्या होय नहिं? तेम शोचवा लाग्या. वली ते विवाहना समयमां गीत, उ-
 त्तमनृत्य अने अनेक वाजित्रादिक, तेणे करी अद्भुत एवी ते अयोध्यानग-
 रीने जोइने चंचल एवा आकाशगामी खेचरो पण त्यां स्थिर थइ उप्ता रह्या.
 वली ते समये गंचीर एवा तूर्यना निर्घोषना प्रतिशब्दथकी आकाश पण
 अतुल्य उत्सवने विस्तारे ठे. ते समयमां त्यां उल्लसता एवा कपूरपूरना सुगंध
 थी लुब्ध थयेला जमराऊये मंजु गुंजारवोये करी आखी नगरीने आनंदमय
 करी दीधी. वली अति हर्षित थयेली एवी तत्रत्य स्त्रीयोनां, लग्न समयमां वर
 वधूने आशीर्वाद देवानां गान करेलां जे गीतो; तेणे करी ते नगर अत्यंत रम-
 णीय लागे ठे. आ प्रकारे जगज्जनना मनने आनंददायक एवो विवाहोत्सव
 प्रवृत्त्यो. त्यारे जीत्यो ठे काम जेणे, अतएव निर्विकार एवो ते पृथ्वीचंद्रकु-
 मार, चित्तमां चिंतववा लाग्यो के, अहो! असार एवा संसारने विषे आ
 महामोहनो महिमा तो जुळ! के जे मोहमहिमाये करी अज्ञात ठे तत्त्व
 जेने एवा प्राणीयो, घणीज कदर्थनाने पामे ठे. तेम ठतां पण ते मोहाविष्ट
 थया थका ते प्राप्त थयेली कदर्थनाने जाणताज नथी. तेथी आ गीत, वा-
 द्य, नृत्य, प्रमुखने सुख मानें ठे. परंतु जो खरुं जोइये, तो जे आ गीत ठे,
 ते वृथा बकवादज ठे. अने वाद्य ठे, ते केवल कान फोडवानुं साधन ठे.
 अने आ नृत्य जे ठे, ते जामचेष्टाज ठे. शास्त्रमां पण कहेलुं ठे के ॥
 गाथा ॥ सखं विलवियं गीयं, सखं नटं विडंबणा ॥ सखे आचरणा चारा,
 सखे कामा दुहावहा ॥ १ ॥ अर्थ:-जे गीत ठे, ते सर्व विलपित ठे एटले
 स्त्रीविलापज ठे. सर्व नाट्य ठे, ते केवल विडंबणा ठे, तथा सर्व काम जे
 ठे, ते दुःखना देवावाला ठे ॥ १ ॥ वली पुष्पमाला तथा आचरण प्रमुख
 धारण करी आ लोको पोताना शरीरने सुशोचित करवा धारे ठे, परंतु ते
 शरीर तो आचरणादिकथी शोचतुंज नथी. कारण के ते स्वप्नावथीज
 असुंदर ठे. तो ते स्वप्नावथी असुंदर एवुं आ शरीर, वली माद्य तथा

આજરણાદિકોના ધારણ કરવાથી સુંદર થાય? ના નજ થાય. વલી તે સુંદર થાય નહિં એટલુંજ નહિં, પરંતુ અમેધ્યપૂર્ણ અને કુત્સિત એવા તે શરીર ના સંગથી માલ્ય, અલંકાર, સુંદર વસ્ત્ર પ્રમુખ જે કાંઈ સારા પદાર્થો હોય છે, તે ઝલટા અપવિત્ર થઈ જાય છે. કહેલું છે કે ॥ શ્લોક ॥ વનાત્વદ્માંસ-મેદાસ્થિ, મજ્જાશુક્રાંતવર્ચસામ્ ॥ અશુચીનાં પદં કાયઃ, શુચિત્વં તસ્ય કુત્રતઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—વસા, રુધિર, માંસ, મેદ, અસ્થિ, મજ્જા, વીર્ય, અને વિષ્ણુ. એ વગેરે અશુચિપદાર્થોનું સ્થાનકનૂત એવું જે આ શરીર, તેમાં વલી પવિત્રતા તે ક્યાંથીજ હોય? ના નજ હોય ॥ ૧ ॥ જેના નવે દ્વારથી ચરાવ પદાર્થો, સમગ્ર નગરના ચાલમાર્ગથી જેમ પાણી પ્રમુખ નિકલે, તેમ નિકલ્યા જ કરે છે. અને કેવલ માંસ વગેરે અશુચિપદાર્થથી વંધાયેલા આ દેહને વિષે જે પવિત્રપણાનો સંકલ્પ કરવો, તે પણ મહામોહનીજ વિઠંબના છે. એમ જાણવું. વલી ગતસાર એવા સંસારમાં કોનો કોણ હુત્ર છે? અને કોનો કોણ જાઈ છે? તેમ કોનો કોણ સ્વામી છે? આ જગતમાં તો લોકો કેવલ ઓટા એવા સંવંધીઓને માટે પ્રસુદિત થયા થકા અહોનિશ વૃથા આનંદ પામે છે. વલી જુઠ તો ચરા, કે આ સારા માતા પિતાને પણ કેવો મોહ થયો છે? કે જે મોહે કરી મારામાં લેહવાન થયાં થકાં ઘણાજ લેહને પામે છે? અને વલી તે હજી આમને આમ કેટલા વર્ષ પર્વત લેહ કલ્યા કરશે? વલી આ કન્યા ઈ પણ અત્યંત અજ્ઞાની દેસાય છે, કારણ કે જે પોતાનાં માતા પિતા વગેરેને ઓડીને આંહિં મારે માટે આવીયો છે? જો તે જ્ઞાની હોત, તો વૃથા દુઃખી થાવા આંહિં શા સારુ આવત? માટે અહો! આ સર્વ સંસાર વાજીગરનાં વાજો જેવોજ છે, તેથી વિજ્ઞાતતત્ત્વ જનોને તો આવા મોહમય સંસારમાં રહેવું યોગ્ય નથી. અરે! હું પંદ્રેજ વિજ્ઞાતતત્ત્વનો, તેથી પ્રથમ તો મારેજ આ સંસારમાં રહેવું યોગ્ય નથી. અને હાલ દીક્ષા લેવી યોગ્ય છે. પરંતુ તેમ કરવામાં પણ હાલ દુઃખ છે. કારણ કે હું જો પ્રવ્રજ્યા લહું, તો લેહાતુર, તથા એક દ્વાર પણ મારા વિરહને ન સહન કરનાર એવાં મહારાં માતા પિતા ઘણાંજ દુઃખી થાય? તેમજ વલી દૂરદેશથી મારી સાથે પાણિ ગ્રહણ કરવા આવેલી આ કન્યાનને પણ અત્યંત દુઃખ થાય? અને વલી હાલમાં દીક્ષા લીધેલો મને જોડને મૂર્ખલોકો નિંદા પણ કરે. માટે હવે મારે તે શું કરવું? અરે! મારા પિતાયે જો મને લગ્ન કરવા વિષે હુરામદ ન કલ્યો

हत, नो हुं दीक्षा लइ संयमश्रीनुं सुख आज जोगवतो पण हत? एम विचार करी वली पाठी विचारवा लाग्यो के, हा, एक मने उपाय सूज्यो खरो. ते शुं? तो के हाल मारे दीक्षा लेवी नहिं. मार पिताने तथा आ सोलं स्त्रीयोने उद्बोध कछा पठी तुरत दीक्षा लेवी. कारण के एम करवाथी मारुं पण सारुं थाशे? अने मारुं माता पिता तथा आ परणवा आवेली सोल क न्याउनुं पण सारुं थाशे? अने जो हुं हाल दीक्षा लहीश, तो ते केवल मा रुंज सारुं थाशे, परंतु मारुं माता पितानुं के आ स्त्रीयोनुं सारुं थाशे नहिं. माटे हाल तो आ संसारमां रहेवुं. अने संसारासक्तिने रहितपणे रहेवाप्री मारुं कांइ वगड्युं कहेवाय नहिं? एम विचार करी महामहोदसवे लग्न समय थये ते कन्याउनुं कुमारे पाणिग्रहण कछुं. पठी पोते जे कांइ धर्म कृत्य प्रतिदिन करतो हतो, ते कृत्य करवा लाग्यो. तेवामां तो रात्रि पडी, त्यारे हरिणादी एवी पोतानी सोल स्त्रीयो साथे मनोहर गृहमां गयो. त्यां जइ ने ते कुमार जडासनपर बेठो. अने ते सर्व स्त्रीयो सन्मुख रत्नना पाटलापर येळीयो. पठी ते सोत्र स्त्रीयोये विंद्यो एवो ते पृथ्वीचंद्रकुमार, केवो शोजे ठे? के जाणे तारामंजवे विटेवो कौसुदीनो चंद्रमा होय नहिं? एवो शोजे ठे. परंतु जेम रणसंग्राममां वकतर पहेरेवो योद्धा शत्रुउना बाणथी न हणा य, तेम ते पोतानी कमनीय एवी कामनीयोना कटाक्षथी किचिन्मात्र पण हणावो नहिं. अने ते कुमारे सोत्कंठ एवी ते स्त्रीयोनी उपर किचिन्मात्र कटाक्ष पण कछ्यो नहिं. ते जोइने विदग्ध एवी ललितसुंदरी नामा स्त्रीनी दासीये अन्योक्तिथी कछुं के ॥ श्लोक ॥ लसत्कमलनेत्रासु, सरसास्वजिनीष्वपि ॥ क्षिपेन्नहि दृशं हंसो, न विद्मः कारणं च किं ॥ १ ॥ अर्थः—कमलरूप ठे नेत्रो जेने, तथा रागवती अने सरस एवी कमलिनीयोने विषे हंस जे ठे, ते दृष्टि नाखतो नथी. तेनुं शुं कारण ठे? ते हुं जाणती नथी. अर्थात् तेनो आम बोलवानो अजिप्राय एवो ठे, जे आवी मनोहर तमे ठो, ते ठतां पण आ राजकुमार, तमारी सामी दृष्टि पण करता नथी. आवो अजिप्राय दासीनो समजीते ते ललितसुंदरीनामा स्त्री बोली के, हे सखि! जे चतुर हंस होय, ते जलथी थयेली विकसित पत्रवाली पद्मिनीयोनी सामुं जुवे ठे. पण जडथी उत्पन्न थयेली विकसित पद्मिनीनी सामुं जोतो नथी. अर्थात् आ कुंवर असाराथी मनोहर स्त्रीयोनी सामी दृष्टि करे, पण अमा-

री सामी दृष्टि करे नहिं. आ अजिप्राय कह्यो. त्यां तो कुमारना पितापे कुमर, स्त्रीयोमां सराग थाय ठे के नाहें? ते जोवा माटे मोकलेलो कुमर-नो मित्र एक त्रिणुवटुक नामा वटुक वेगो हतो, ते कहेवा लाग्यो के. हे कुमार! तमारो सर्व प्रचार वैराग्यमय देखाय ठे, माटे ते वैराग्यने त्याग करी आ तमारामां आसक्त थयेली स्त्रीयोने निवृत्ति करो. ते सांजली पृथ्वी चंद्रकुमार कहे ठे के, हे वटो! आ विपयासक्त समग्र जीव, संसारने विपे जड एवा केशववटुकनी पेठे कदर्थना पामे ठे. त्यारे तो ते त्रिणुवटुके पूछ्युं के, हे कुमार! ते जड एवो केशववटुक कोण हतो? अने तेनी केवी रीते कदर्थना थइ? ते कह्यो. ते सांजली ते पृथ्वीचंद्रकुमार, मूर्ख एवा केशव वटुकनी कथा कहे ठे.

पूर्वे मथुरापुरीने विपे दुःखित एवो एक केशव नामा वटुक रहेतो हतो. ते जीख मार्गी मांन मांन पोतानुं गुजराण चलावतो हतो. तेने कुरूप, कुटिल, कलहप्रिय, एवी एक कपिलानामा स्त्री होती. कहेलुं ठे के ॥श्लोक॥
पिंगाक्षी कूपगह्वा खरसदृशरवा स्थूलजंघोर्ध्वकेशी, लंबोष्ठी दीर्घवक्रा प्रवि
रत्नदशना श्यामताद्वोष्ठजिह्वा ॥ शुष्कांगी संहितव्रुः कुचयुगविपमा ना-
सिकातीव दीर्घा, सा नारी वर्जनीया पतिसुतरहिता त्रष्टशीला च पुंसा
॥ १ ॥ अर्थः—जे स्त्रीनां नेत्र पीलां ठे, गालमां खाडा ठे, खरसमान
शब्द ठे, स्थूलजंघानुं ठे, उंचा केश ठे, लांबा होठ ठे, लांबुं मुख ठे, खड
खवडा दांत ठे, तालबुं, होठ, जीभ, ए त्रणे श्याम ठे, सुकाइ गयेलां
अंगो ठे, बहुत जमरो मली गयेलीयो ठे, घाटवूट रहित स्तन ठे, दीर्घना
सिका ठे अने पति तथा सुतथी रहित ठे, तथा त्रष्टशील ठे तेवी स्त्रीनो
काह्या पुरुषे तो त्यागज करवो ॥ १ ॥ हवे तेवी कपिला नामा स्त्रीनी
साथे ते केशववटुकनो अत्यंत दुःखमय एवो केटलो एक काल गयो. एम
करनां ते कपिला गर्जवती थइ, त्यारे तेणे कछुं के, हे पते! मारी सुवाव
डमां मृत अने गोल जोशे, माटे ते मृत गोल माटे क्यांकथी डव्य क-
माइ लावो? त्यारे केशव वोढ्यो के, हे स्त्रि! हुं डव्योपार्जन करवानो कांइ
उपाय जाणतो ज नयी, तो ते हुं क्यांग्री लावुं? जो तुं जाणती हो, तो
कहे. त्यारे ते स्त्री बोली के, ज्यां सुवर्णनी खाण हांय, ते स्थले जाऊ. अने
त्यां कांइ चाकरी वगेरे करी सुवर्ण उपार्जन करी लावो. ते सांजली तरत

ते त्यांथी चाढ्यो. ते ज्यां सुवर्णनी खाण होती, त्यां गयो. अने त्यां जड चाकरी वगेरे करी घणुंक सुवर्ण कमायो. कमाइने ज्यां पोताना घर तरफ चाढ्यो, त्यां तो तेने रस्तामां एक धूर्त ऐंद्रजालिक मळ्यो, अने तेणे तेने पूव्युं के, हे बटुक ! तमो क्यां गया होता ? अने क्यांथी आवो ठो ? अने आ तमारी पासे शुं ठे ? त्यारे ते केशवे तेने जोलपण्थी वनेली सर्व वात कही आपी. तेथी ते धूर्त ऐंद्रजालिके जाण्युं जे अहो ! आ मूर्खनी पासे डव्य देखाय ठे, माटे ते डव्य, तेने कोइ पण रीते जोलवीने लइ लहुं ? एम विचारीने केशवने ठगवा माटे ते ऐंद्रजालिके स्वविद्याथी एक स्वरूपवान् एवी कन्या अने तेनां माता पिताने वनाव्यां. त्यारे ते कन्याने जोइने मोह पामेला केशवे तेनां माता पिताने पूव्युं के, शुं आ कन्या तमारी ठे ? त्यारे ते कहे के हा. त्यारे केशवे कळुं के ते कन्या मुने आपशो ? त्यारे ते बोढ्यां के जे हजार दीनार आपशे, तेने आ कन्या आपशुं ? पठी मोह पामेला ते बटुके पोतानी पासे जे कांइ सुवर्ण हुतुं, ते सर्व आपी दोधुं. अने ते कन्यानुं तुरत पाणिग्रहण कळुं. पठी ते केशवने ते धूर्त पहरस युक्त जो जन करावी खूब प्रसन्न कळ्यो. तेथी केशव खुशी थइ, अनेक विचार करवा लाग्यो के, अहो ! आंहीं मने केवी सारी स्त्री तथा केवुं सारुं खान पान मद्युं ? एम ज्यां अनेक प्रकारे विचार करे ठे, त्यां तो सायंकाल थवाथी ते ऐंद्रजालिक, तेना आपेला सर्व सुवर्णने लइने पलायन परायण थइ गयो. अने ते पठी थोडी वार ज्यां थाय, त्यां तो ते कन्या के, तेनां माता पिता के, ते धूर्त. ए सर्वमांथी कोइ पण देखाणांज नही. त्यारे तो ते बटुक अत्यंत खेद पामी विचारवा लाग्यो के अरे ! मनोहर एवी मारी प्रियानुं कोणे हरण करशुं ? अने मारुं धन पण कोण लइ गयो ? पण फिकर नहिं, मारी स्त्री तथा धननो लइ जनारो चोर जो पातालमां गयो हशे, तो त्यां जइने पण हुं लावीश ? एम अत्यंत चिंताज्वरज्वरित अने जूख, तृपा, शीत, ताप, तेणे करी पीडातो, अर्थहीन एवो ते केशव. तेउने सर्वत्र शोधवा लाग्यो, परंतु ते कन्यानो के डव्यनो क्यांइ पत्तो मळ्यो नहिं. त्यारे प्रथमनी स्त्री जे कपि-ला ठे, तेनुं हृदयमां स्मरण करी विचारवा लाग्यो के, अरे ! मारी स्त्रीये मने डव्य कमावा मोकट्यो, तेथी ते डव्य तो मने घणुंज मद्युं, पण नदीन स्त्रीमां मोह पामेला अने लहा मूर्ख एनो हुं, ते डव्यने वृथा खाइ वेतो ?

કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ ક્લિષ્યંતે કેવલસ્થૂલાઃ, સુધીસ્તુ ફલમશ્રુતે ॥ ડંતા
 દલંતિ કષ્ટેન, જિહ્વા ગલતિ લીલયા ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—મૂર્ખજનો જે કાર્યને,
 પોતે ક્લેશ યોગથીને કરે છે, તે કાર્યના ફલનો યોગ, જે બુદ્ધિમાન પુરુષ હો
 ય છે, તે વિનાપ્રયાસે લીધે છે. કેની પેટે? તો કે જેમ ડાંત છે, તે લાધેલા
 ચોરાકને પ્રયાસ સહ ચાલે છે, અને તેના સ્વાદનો તો રસહ એવી જિહ્વા જે
 છે, તે વિનાપ્રયાસે ઉપયોગ કરે છે ॥ ૧ ॥ અરે! મારી હિતૈષી, પ્રાણવલ્લભા
 એવી કપિલા, મારા દર્શન વિના કેમ કરતી હશે? અને તેના વિરહને મટા
 હવા હું જાઉં તો ઠીક થાય? પરંતુ નિર્ધન એવો હું હવે જો ત્યાં જાઉં, તો મને
 જોઈ સહુ કોઈ હસે, તેથી મને લજ્જા આવે? માટે હવે તે હું શું કરું? એમ
 વિચારી પાતું વિચાર્યું કે હા, જ્યાં હું ગયો હતો ત્યાં જાઉં. અને ત્યાં જો ન
 જાઉં તો પછી વિરહાતુર એવી મારી પ્રિયા પાસે જાઉં? આવી રીતે વિચાર
 રૂપ હિંમોઝામાં જૂઝતું જેનું મન છે એવો તે કેશવ, કોઈએક ગામ ગયો. ત્યાં
 રહેલા કોઈક દયાલુ માણસે તેને જૂઝ્યો જાણીને દયા આપી દહીં અને
 ચોખાનું યોજન કરાવ્યું. પછી ત્યાં એક વડ હતો, તેની નીચે જઈ સુતો,
 ત્યાં તો તેને સ્વપ્ન આવ્યું, અને તે સ્વપ્નમાં તેણે શું દીતું? કે પોતાના ઘરની
 નીચે લોદનાં પોતે એક રત્નોનું ઝરેલું ઘર દીતું, અને તે ઘરનો પોતે માલિક
 થયો. ત્યારે તો પછી તેના ઉત્સાહમાં પોતે સગાંવહાલાંને આમંત્રણ કરી જ-
 માડ્યાં. અને ત્યાં વહી પુરજનો મદ્યા, તથા ગામનો રાજા પણ આવ્યો,
 અને પોતે જે સ્ત્રીને રસ્તામાં પરણ્યો હતો, તે નવીન સ્ત્રી પણ આવી. પોતાની
 પ્રથમની કપિલા નામા જે સ્ત્રી હતી, તેણે પોતાનો ઘણો સત્કાર કર્યો. આ
 પ્રમાણે જ્યાં સ્વપ્નમાં દીતું, તેવામાં તો કોઈએક રાસજ હતો તે ઝૂંકવા લાગ્યો.
 ત્યારે તેના શબ્દે કરી તરત તે જાગી ગયો. અને પછી વિચાર્યું કે, અહો!
 મારા ઘરમાં આટલું વધું ડ્રવ્ય છે, તે ઠતાં હું વહી આમ ઝીંઘારીની પં
 શામાટે ફરું હું? એમ વિચાર કરીને તુરત ત્યાંથીજ પોતાને ઘેર જવા પાત્રો
 વહ્યાં. અને સ્વપ્નમાં જોયેલા પોતાના ઘરમાંથી નિકલેલા ધનથી અત્યંત મુ-
 શી થઈ હસતો હસતો ઘેર આવ્યો. ત્યારે હસતે મુખે ઉતાવળથી ચાલ્યા
 આવતા પોતાના સ્વામીને જોઈને કપિલા સ્ત્રીએ વિચાર્યું કે અહો! આ મારો
 સ્વામી ઘણુંજ ડ્રવ્ય કમાઈને આવ્યો હોય. એમ લાગે છે. કારણ કે તેનું મુખ
 ઘણુંજ મુશીમાં છે, તથા તે ઘણાંજ ઉતાવળથી ચાલ્યો આવે છે. એમ માર્ગ

ते कपिलाये पण हर्षे करी तेनी स्नान, जोजन वगेरेथी घणी कं सेवा करी. अने थोडी वार पढी तेना खडीयामां डव्यनो तपास करवा लागी, तो तेमां नो एक फुटल कोडी पण दीठी नहिं. त्यारे तो ते कपिला जट्टाणी महोटी आक्रोश करी बोली के तमे डव्य कमाइ लाव्या ठो, ते कयां ठे? अने केम कयां देखातुं नथी? अने केम बतावता पण नथी? वली ते डव्य, मने ठे. तरीने माराथी पण ठानुं राखवुं ठे, के शुं? ते सांजली केशव बोढ्यो के, हे प्रिये! फिकर म राख, अने हर्ष राख. जे डव्यने जोइने तारुं मन प्रसन्न थाशे, तेडवुं डव्य तुं जोइश? हाल तो एक काम कस्य, के कोइक वाणी-यानी डुकानेथी आपण सर्वे स्वजनोने जोजन पूरुं पडे, तेडली रसोइनो सा मान आपणे खाते खइ आव्य. अने तेनो उत्तम रसोइयाने बोलावी मिष्ट एवी रसोइ तैय्यार कराव्य, कारण के काले सवारे आपणां सर्व स्वजनोने आमंत्रण करी जोजन करावीने ए स्वजनोनी तथा गामना लोकोनी अने राजानी समक्ष, चित्तने चमत्कार उत्पन्न करे, एवुं महारुं उपार्जित करेवुं डव्य तुने देखाडवुं ठे? ते सांजली कपिला कहे ठे के, त्यारे हाजज देखाडो ने? के अमे जोइये तो खरां, के तमो केडवुंक धन कमाइ आव्या ठो? अने हे स्वामीन्! तमारी उपार्जन करेली मिलकतनां जो मने दर्शन करा वशो, तो हुं अत्यंत खुशो थइश. अने वली हाज जे हुं स्वजनोने जमाडवा माटे घृत, गोद वगेरे सामान लावीश, ते मालना पैसा आपवानी मने धा स्ती पण मटशे, अने वली मारा मनने शांति थाशे? थावां वचन सांजली केशव बोढ्यो के, हे खि! तुं बीलकुल फीकर राख नहिं. ज्यारे आपणा स्वजनो जमीने आहिं आवी उजां रदेशे, त्यारे हुं तुने तुरत सर्व मिलकत देखाडीश? माटे जो तारे मारा कमायेला डव्यनुं दर्शन करवुं होय, तो तो महारा कहेवा प्रमाणे सहु स्वजनने जखदी आमंत्रण कस्य. थावां सगर्व वाक्य सांजलीने कपिलाने तेना बोलवापर विश्वास आव्यो, तेथी तेणे सहु स्वजनोने ते केशवजट्टना नामर्थी आमंत्रण देवराव्यां. अने तेथी गाममां पण एवी प्रसिद्धि थइ के केशवजट्ट घणुंज डव्य कमाइ आव्या ठे, माटे तेना उत्साहनुं सहु कुटुंबीयोने जोजन करावे ठे? हवे ते सर्व स्वजनो, जो जन करवा माटे केशवने घेर आव्यां, जोजन करवा वेठां, अने ने सहुये आनंदर्थी जोजन कसुं. तयारपठी ते केशव, सहु देखेनेम धोनीयानां

काठडो वाली हाथमां एक महोटी कोदाली लइने स्वप्नमां जोयेली पोता-
ना घर आगलनी चूमिने खोदवा लाग्यो. त्यारे तो ते स्वजन वगेरे सहुकोइ
उना रही पूठवा लाग्यां के, हे जाइ! आ शुं खोदवा मांरुं? त्यारे ते के-
शव वोढ्यो के आ पृथ्वीनी अंदर मांरुं सारजूत डव्य ठे. त्यारे लोकोये
पूठ्युं के आंहिं क्यारे, केटलुं, तथा कोणे माटेलुं ठे? त्यारे केशव वोढ्यो
के, ते कांही हुं जाणतो नथी. परंतु हुं ज्यां डव्य कमावा गयो हतो, त्यां
रस्तामां एक गाम आव्युं हतुं. ते गाममां एक वड हतो, ते वडने सारो
जाणीने तेनी ठाया नीचे हुं सूतो हतो. त्यां सूतां सूतां में जोयुं हतुं. त्यारे
ते लोकोये, पूठ्युं के जे वखते ते डव्य जोयुं, ते वखत केम न लीधुं? त्यारे
ने जड वोढ्यो के हुं ज्यां लेवा तैय्यार थयो, त्यां तो मने कोइक गधेडे जूं-
कीने जगाड्यो. आचुं सांजली सहुकोइ कहेवा लाग्यां के, अहो! आ के-
शव तो महामूढ देखाय ठे. कारण के आ सर्व स्वप्नमां जोयेला डव्यने सत्य
मानी तेने खोदीने काढवा ड़े ठे? एम कही महोटी कोलाहल कर। परस्पर
तार्ली दइ खडखड हसी, ते केशवने धिक्कार दइ, सहुकोइ लोको चाढ्यां
गयां. त्यारे तेनी कपिला स्त्रीये पण क्रोधायमान थइ द्वार कादवनी मूर्ती ज
री, तेना माथापर नाखी. अने तेने खूब भिक्कांख्यो. एटलां वानां थयां, तोपण
ते पागो खोदतो बंध थयो नहिं. त्यारे पठी घणुं क खोदावायी ते घरनी एकद
म जीत पडी, तेथी ते केशवनी केड जांगी गइ, अने ते महापुदर्शाने पाम्यो.

आवां वचन सांजली पृथ्वीचंद्रनी सर्व स्त्रीयो, लाज मूर्काने खड खड
हसवा लागीयो. त्यारे पृथ्वीचंद्रकुमार वोढ्यो के, हे वटुक! तमे साचुं
कहेजो, के ए केशव वटुकनुं आ सर्व चरित्र हास्य करावा जेवुं ठे, के नहिं?
त्यारे हास्य करतो एवो ते विष्णु वटुक वोढ्यो के. हे स्वामिन्! हा, ते मूर्ख
एवा केशववटुकनुं आ सर्व चरित्र हास्यास्पद जे. परंतु हे कुमार! आपने
हुं पूठुं हुं, के आ संसारमां सर्व लोको ते मूर्ख वटुक समान ठे, एम केम क
देवाय? त्यारे पृथ्वीचंद्रकुमार कहे ठे के, हे वटुक! आ संसारी जीवो जे
ठे, ते सर्व केशववटुक समान जे. कारण के ते पण केशवनी पठे कार्याका
र्य, के हिताहित, कांउ जाणताज नथी. बली जुउ. ते मूर्ख एवा केशवनी
अने संसारी जीवनी तमने हुं समानता कहुं हुं. के आ संसारी जीव जे ठे,
ते केशवनी पठे चोगशी जीवायां निजमणरूप जिव मागवामां ने जीव माग

ધામાંજ પોતાનો સર્વ કાલ ગમાવે છે. વલી સંસારી જીવ, કર્મપરિણતિરૂપ કપિલાશ્રીને વશ થઈને નૃદેહરૂપ સુવર્ણજૂમિને પ્રાપ્ત થાય છે. ત્યાં તે જીવને અકામનિર્જરાથી કાંઈક સુકૃતરૂપ સુવર્ણ મળે છે. વલી તે સુકૃત કમાઈ જતાં તે જીવને કામરૂપ ધૂર્ત એવો એક ઍંદ્રજાલિક મળે છે. તે તેને વિષયવા સનારૂપ કન્યા દેલાડે છે, તેમાં તે હુલ્લ થઈને તેનું પાણિગ્રહણ કરે છે. ત્યારે તે કામરૂપ ધૂર્ત ઍંદ્રજાલિક તેનું સુકૃતરૂપ સર્વ દ્રવ્ય હરી લીધે છે. પઠી ગયું છે સુકૃતરૂપ સુવર્ણ જેનું એવો તે જીવ, અપૂર્ણમનોરથ થકો પાઠો વલી તિર્યગ્, નર, નારકીપ્રમુખના જીવરૂપ ગામોમાં જમે છે. ત્યાં વલી કોઈ ક જીવરૂપગામમાં તેને ધર્માચાર્યરૂપ દયાલુ મનુષ્ય, દયા લાવીને તપરૂપ દાહિં અને જાત તેના દાનથી સ્વસ્થ કરે છે. પઠી પાઠો તે જીવ, વડ સમાન પ્રૌઢ કુલને પામીને મોહરૂપ નિદ્રામાં સૂવે છે. ત્યાં તે સ્વપ્નતુલ્ય એવા જોગના પ્રિયયોગે કરી મોહ પામે છે. પગે તે કર્મપરિણતિરૂપ કપિલાનું સ્મરણ કરતો થકો ઘેર આવે છે. અરે ! હે વડુક ! એ મોહનું માહાત્મય તો જુનું. આ જીવ, ગજ, વાજી, કોશ, જૂમિ, જૃત્ય, તેના પાલનરૂપ સુખને વલી સુખ માને છે. વાહેરથી જોવામાં મનોહર, અને અંદર રુધિર, માંસ, મલ, મૂત્ર, વિષ્ટા, પરુ, તેથી પૂરિત એવા યુવતીના અંગને વિષે મોહ પામીને કેવલ વિનાકારણ વિષ્ટાના કીડાની પઠે તેમાં રમે છે. વલી કામાનુરક્ત એવો આ સંસારી જીવ, ચર્મ, અસ્થિ, સ્નાયુ, તેણે વાંધેલું. અને નિરંતર ઘણું જ શુદ્ધ રાગવાથી પણ સદા શ્લેષ્મ મેલથી યુક્ત, અને અસાર, એવા લલનાના મુખને, શુદ્ધ અને સ્વચ્છ એવા શરદ્તુના ચંદ્રમાની સમાન કહે છે. વલી અધમનર, મુલ્યથી નિકલતા હુર્ગંધથી, શુંકથી તથા દાંતના મેલથી વ્યાસ એવા કામિનીના અધરોષ્ટને અમૃતવત્ સિદ્ધ માને છે. વલી જોગાજિ લાપી પુરુષ, હાડકાના દાંતને કુંદકલિકા સમાન માને છે. વલી કામી જીવ, મહિલાના માંસની પ્રથિરૂપ વેહુ સ્તનોને કનકકલશ સમાન કહે છે. તથા મૂર્ખજીવ, ચર્મ અને અસ્થિ, તેના મહેલા યુવતીના હસ્તોને કમલનાલની તુલ્ય કહે છે. વલી કામાસક્ત જીવ, વિષ્ટા મૂત્રના જાજનરૂપ સ્ત્રીના ઉદરને વજ્રમધ્યની ઉપમા આપે છે. વલી વિષયવ્યગ્ર જન, વિષ્ટા નિઃસરણનું સ્થાન અને નગરની ચાલ સમાન, એવા નારીના નિતંબને ગંગા પુલિનની તુલ્ય કહે છે. વલી કામાંધ જીવ, લોહી માંસની રવેલી, હાડકા

ની નહીંની વનેલી, ચાલાની વે જંઘાઝેને, કેજના સ્થંજ સનાન માને ઢે. વલી કામુક પુરુષ, રત્નાદિ સાર શૃંગારથી જૂપિત અને મુનિજનને ડુઃસ્વરૂપ એવા શ્યામાના શરીરને સુરસુંદરીની સમાન જાણે ઢે. માટે હે વડુક! આ સંસારી જીવ પણ પૂર્વોક્ત મૂર્ખ એવા કેશવ વડુકની પઠે વિરાધનાજ પામે ઢે. તેથી આ વિતય એવા સંસારમાં કાંઈ સારજ નથી. આવો કુમાર નો કહેલો સદુપદેશ સાંજલોને નષ્ટ થયો ઢે સ્વરૂપનો ગર્વ જેને એવી તે સ્ત્રીયો, વિચારવા લાગીયો કે, અહો! આ આર્યપુત્ર જે કાંઈ કહે ઢે, તે સ્વે સ્વરૂં ઢે. કારણ કે આ આરણ્ય અંગમાં તેમના કહેવા પ્રમાણે કાંઈ પણ સુંદરત્વ નથી. કેવલ શ્વેતવર્મના ઢંકાવાથી જરથી સુંદરપણું દેખાય ઢે. પરંતુ વસ્તુતઃ જોતાં તો, જેમ આરણ્ય અંગમાં સુંદરત્વ નથી, તો વલી પુરુષના અંગમાં પણ સુંદરત્વ ક્યાં ઢે? જેવાં આરણ્ય શરીર ઢે, તેવાંજ પુરુષનાં પણ ઢે. તેમ ઠતાં પણ આ આર્યપુત્ર, કેવલ સ્ત્રીના દેહનેજ કેમ નિંદે ઢે? એમ ક્યાં વિચાર કરે ઢે, ત્યાં તો વજી પૃથ્વીચંદ્ર કુમાર ઘોડ્યા કે, હે વડુક! હાલ જે મેં કહ્યું, કે જે કામાસક્ત પુરુષ હોય ઢે, તે સ્ત્રીયોના શરીરને વૃથા સુંદર માની મોહ પામે ઢે. તેમ વજી સ્ત્રીયો પણ કામાસક્ત થઈ પૂર્વોક્તોતે દેહવામાં સુંદર અને વસ્તુતઃ સ્ત્રીના અંગનો પઠે દુર્ગંધવસ્તુથી જરૂર, એવા પુરુષોના શરીરને વિષે મોહ પામીને વિચકીટકની પઠે રમે ઢે. પરંતુ પુરુષ ના કરતાં સ્ત્રીમાં ચાર દોષો વધારે હોય ઢે, તેથી તે વધારે નિંદ્ય ઢે. તે ચાર દોષ કયા? તે કહે ઢે. કે તેમાં એક દોષ તો રુતુનું આવવું. ત્રીજો દોષ, દુર્ગંધનું ધારણ કરવું. ત્રીજો દોષ, સુગંધ ગાય ઢે તે. અને ચોથો દોષ. ગ્યારે પ્રસવ થાય ત્યારે પૂર્વોક્ત રુતુ વગેરે સર્વ દુર્ગંધ અને સ્વરાવ પદાર્થો દેહવામાં આવે ઢે તે. તે માટે તે સ્ત્રીના અંગમાં ચાર દોષો વધારે ઢે. એમ કહીને પાઠા વલી તે કેશવ વડુકના દૃષ્ટાંત સાથે મેલવી કહે ઢે. કે હે વડુક! આ જીવ, કેશવની પઠે તેવા વિષય સુખરૂપ નિધિને આ દેહરૂપ ઘર ને વિષે જોવે ઢે, અને તે વિષયસુખને કુચેષ્ટારૂપ કોદાલીથી સોદે ઢે. પઠી આ જીવને સાધર્મિકરૂપ સ્વજનો ના કહે ઢે કે, હે જાણ! વિષયસુખરૂપ ધનને તું આ શરીરરૂપ ઘરમાંથી કુચેષ્ટારૂપ કોદાલીથી મ કાઢ. તોપણ તે જીવ, તડેતું માનતો નથી. ત્યારે પઠી તે કુચેષ્ટારૂપ કોદાલીના પ્રહારથી ધર્મમયાં દારૂવ જીત, તેની પર પડે ઢે. અને આ પ્રકારના દુર્નયે કરી અપયશરૂપ

કવરાથી તે વ્યાપ્ત થઈ જાય છે. અને પઠી કર્મપરિણતિરૂપ કપિલા સ્ત્રીયે કરી ફેલના પામે છે. અને પઠી કટિ જાંગવાસમાન સંસાર દુઃખમાં પડે છે. માટે આવા મૂર્ખ એવા કેશવ વટુકની પઠે નિર્વિવેકી એવા સંસારી જીવનાં ચરિત્રને જોઈને કોના હૃદયમાં વૈરાગ્ય ન થાય ?

આ પ્રકારનાં તે કુમારનાં વચન સાંજલી તે કુમારને મન્યસ્થ એટલે નિ-
બરક્ષપાતી માની તથા સંસારની પણ અસારતા જાણી, તે સર્વ સ્ત્રીયો, સંવે
ગરંગરંગિત થઈ ગઈયો. અને કહેવા લાગીયો કે આપે એ સર્વ સાચુંજ કશું.
પરંતુ હે આર્યપુત્ર ! તે સંસારનો ત્યાગ તે કયે ઉપાયે થાય ? તે કૃપા કરી
કહો. ત્યારે પૃથ્વીચંદ્રકુમાર બોલ્યો કે, હે જડાનું ! સાંજલો. કે તે સંસાર
ત્યાગનો ઉપાય તો એક ધર્મ, અને બીજું સુગુરુનું સેવન એ વેજ છે. તેમાં ગુરુ
પણ કેવા જોઈયે ? કે જે સંસારના જોગસુખમાં લિપ્ત ન હોય ? તે સાંજલી
સ્ત્રીયો બોલી કે, હે પ્રજો ! તેવા તો આપજ અમોને ધર્મપ્રવોધ કરનાર ગુરુ
ઠો. અને હે વિજો ! અમો પણ “આ સ્ત્રીયો પૃથ્વીચંદ્રકુમારની છે” તેવા
શબ્દે કરી કૃતાર્થ થઈયો ઠેયે. અને હવેથી અમારી સર્વ જોગતૃષ્ણા પણ ગઈ
છે. તે માટે હવે હમણાંજ અમોને તે ઉત્તમ એવા જિનધર્મની પ્રાપ્તિ કરો.
બલી હે આર્યપુત્ર ! આપને પણ હવે આ બલેલા ઘર સમાન સંસારમાં રહેવું
ઉચિત નથી. આપ સર્વ ધર્મના તત્ત્વને જાણો ઠો, તો ત્યાં આપને અમો અ-
જ્ઞાની શુ કહિયે ? આ પ્રમાણે પોતાની સર્વ સ્ત્રીયોને વોધ પામેલી જોઈને તે
કુમાર, અત્યંત પ્રસન્ન થઈ કહે છે કે, હે જડજાવાં સ્ત્રીયો ! તમારો વિવેક
ઘણોજ શ્રેષ્ઠ છે, તેથી તમોને કાંઈ ધર્મની પ્રાપ્તિ થવી હુલ્લજ નથી, જેના
હૃદયમાં ધર્માસ્તિક્ય હોય છે, તેની સત્કુલ લાજ વગેરે સર્વ સામગ્રી સફલ
થાય છે, અને તેને મોક્ષ પણ સુલભ થાય છે. તે માટે હે સ્ત્રીયો ! આપણે
સર્વે, જ્યાં પર્યંત ધર્મસાધનના અવસરને એટલે ગુરુ સામગ્રીને પામીયે, ત્યાં
પર્યંત સંતુષ્ટ, સત્યવક્તા, દયાર્દ્ર, તથા નમસ્કારપર, ધર્મનિષ્ઠ થઈને સંસાર
માંજ રહિયે ? આતું કુમારનું વચન સાંજલીને પ્રસન્ન થયેલી તે સ્ત્રીયોયે તે
વાક્ય કબૂલ કર્યું. અને તે સર્વ ધર્મતત્ત્વર થઈ.

હવે આ બનેલી હકીકત ત્યાં વેઠેલા વિષ્ણુવટુકે આવી કુમારના પિતા
શ્રીસિંહરાજાને કહી દીધી. તે જાણીને તે રાજાએ ચિત્તમાં ચિંતવ્યા માં-
ર્યું કે, શરે ! આ મારા પૃથ્વીચંદ્રકુમારને સ્ત્રીયો પણ વશ કરી શકી નહિ.

अने ते स्त्रीयो उलटी तेनाथी बोध पामी. माटे हवे ते मारे शुं करवुं? पण हा, एक बीजो उपाय ठे खरो. ते शुं? तो के तेने आ मारा राज्यनी योजनामां नांखुं, तो तेने ते राज्यखटपट करवी पडे, तेथी तेमां ते व्यग्र चित्त थवाथी ते धर्मनो त्याग करे? एम विचारीने ते नरसिंह राजाये, कुमारनी स्त्रीयो सर्व बोध पामी तेनी, तथा ते कुमारने राज्यगादीपर वेसा खाना विचारनी बात. पोतानी पद्मावती स्त्रीने कही. त्यां तो ते स्त्रीये कहुं के, हे स्वामिनाथ ! आज रात्रिने विषे मने स्वप्न आव्युं, ते स्वप्नमां में एवुं दीतुं के जाणे हर्षित थयेला देवे आपणा पृथ्वीचंद्र कुमारने महामहोत्सवे राज्यासनपर वेसाख्यो, तेवामां तो कांतिथी जरपूर अने प्रकाशमान एवो ते कुमार, त्यांथी उभीने एक प्रासादपर वेठो, त्यांथी वली पाठो ते कुमारने ते देवे तेज सिंहासनपर वेसाख्यो, तेवामां तो हुं जागी गइ. ते सांजली राजाये विचाखुं जे पृथ्वीचंद्रकुमारने राज्यगादी पर वेसारवानो मारो विचार तो ठेज. तेमां वली राणीने आवुं स्वप्न आ व्युं, तेथी हाल कुमारने गादीपर वेसाखाथी तेनो प्रौढ प्रताप थाशे. ते माटे तेने सांप्रतज राज्यासनारूढ करवो. एम ज्यां विचार करे ठे, त्यां तो प्रतिदिननी रीत प्रमाणे कुमार, प्रातःकालमां पोतानुं सर्व धर्मकृत्य करीने पोताना पिताना पादवंदन माटे त्यां पिता पासे आव्यो. त्यारे प्रसन्न थयेला पिताये आसन आप्युं, तेथी ने तेनीपर वेठो. त्यारे तेने तेनो पिता आदरसहित कहेवा लाग्यो के, हे वत्स ! अमारे तम जेवा सत्पुत्र ठे, तेथी अमो जाग्यवान् गणाइये ठेये. कारण के उंवराणा वृद्धने जेम पुण्य दुर्लभ होय ठे, तेम अमारा जेवाने तमारा जेवा पुत्र दुर्लभ होय ठे. तांपण अमारा प्राचीन पुण्यना योगथी तम जेवो पुत्र अमने उपलब्ध थयो ठे. हे पुत्र ! सागर जेम चंद्रमाने जोडने आनंद पामे ठे, तेम चंद्रमा समान उज्ज्वल एवा तमने जोडने समुद्रनी पठे अमो आनंद पामी ये ठेये. परंतु हे नंदन ! अमने विशेष अने वचनातीत हर्ष तो। क्यारं थाय, के ज्यारे मेघांवर उत्र अने श्वेतचामरोये करी सुशोभित, तथा मनोहर, अने प्रौढ एवा हार्थीपर वेठेला. सर्व सेवकोये विट्टेला अने अटालिकापर चडेली एवी पुंजननी स्त्रीयोये जोयेला, तथा जोवा आवेला माणसांनी गडदीनी संकुचित एवा राजमार्गमां चालता एवा तमने जो-

इये. माटे हे वत्स ! तमे आ आपणा राज्यने स्वीकारी वृद्ध एवां अमने अप्रमित्त एवा आनंददानने आपो. आवां वचन सांजली दाक्षिण्यनिधि एवो ते कुमार, कहेवा लाग्यो के, अहो ! मारीपर पुत्रपणानो खेह होवा-थी मारां माता पिता तो मने राज्यासनपर बेसवां कहे ठे. परंतु हुं जेवा विषयोन्मुख प्राणीने ते राज्यासनपर बेसवुं विरुद्ध ठे. ते केनी पठे ? के जेम हिमालय तरफ जवा श्रुता जनने दक्षिणमार्ग तरफ चालवुं अनुचित ठे. पण गाढखेहवालां महारां माता पितानो ते राज्यासनपर बेसारवानो अत्यंत आग्रह ठे, तो हवे हुं शुं करुं ? तेमज बली माता पितानुं वाक्य माह्या पुरुषोये मानवुं पण जोइये. ते माटे मारे एम करवुं के, ज्यांसुधी गुरुनुं आगमन न थाय, त्यांसुधी राज्यासनपर रहेवुं. अने पठी मारे मारुं धाखुं करवुं. एम विचारीने ते कुमार कहेवा लाग्यो के, हे पिताजी ! आ आपनुं वचन हुं कबूल करुं तुं. कारण के मुज किंकरथी आपनी आज्ञा उल्लंघन थाय नहिं. परंतु हुं आपने कहुं तुं, के आवो महोदो राज्यजार उपडवासां हुं जेवो, कायर पुरुष योग्य नथी. पठी आपनी मरजी. तेवां वचन सांजली राजा बोढ्यो के, अहो ! हे पुत्र ! तमारो केवो विनय ठे. अने के वी समजण ठे. एम कही अत्यंत खुशी यइने तेना मस्तकपर हाथ मूकी ते मस्तकनुं आघ्राण करी सारा मुहूर्त्तने विपे हरिसिंह राजाये ते पृथ्वीचंद्र कुमारपर राज्याभिषेक कराव्यो. अने पोताना राज्यासनपर बेसाव्यो. तारे त्यां महोदो आनंद थावा लाग्यो ॥ श्लोक ॥ राजराजोजयत्येवं, प्रवृत्तो वंदि-जोध्वनिः ॥ वादितानि सु तूर्याणि, नृत्यन्ति स्म पणांगनाः ॥ १ ॥ संपदो बहुधाऽऽयांताः, पुण्यां वृत्तो महोत्सवः ॥ पृथ्वीचंद्रनृपं प्रेक्ष्य, पितरौ मुदितौ जृशम् ॥ २ ॥ अर्थः—ते समय, वंदिलोकोनो तथा चोवदार लोकोनो “राज राजेश्वर एवा पृथ्वीचंद्र कुमारनो जय आर्ज.” एवो शब्द थयो. अने सर्व जातिनां वायो वागवा लाग्यां. तथा बारांगनां नृत्य करवा लागीयो ॥१॥ बली मांमलिक राजाननां अनेक प्रकारनां जेदणां आव्यां, अने ते अयोध्या नगरीने विपे महा महोत्सव चरतायो. ते पृथ्वीचंद्रकुमारने राज्यासन पर बेठेवो जोइने तेनां माता पिता अत्यंत प्रसन्न थयां ॥ २ ॥ हवे ते पृथ्वीचंद्रराजा, राज्यलक्ष्मीने विपे अलुब्ध ठे, तो पण पोताना पितानी प्रसन्न ता माटे जेम घटे, तेमं राज्य बेवट चलावे ठे. परंतु ते राज्यासन पर रहेवो

કુમાર, કોઈ પંખી જેમ પાંજરામાં પડ્યો હોય, હાથી જેમ ટાકામાં પડ્યો હોય, તથા મૃગ જેમ આદેહીના કરેલા પાશમાં પડ્યો હોય અને પઠી તેડ જેમ તુટવા માટે વ્યાકુલચિત્ત થાય, તેમ વ્યાકુલચિત્ત થાય છે. અને વિચારે છે કે, શ્રેય ! ક્યારે મને ગુરુ મળે, અને ક્યારે હું આ રાજ્ય ટટપટમાંથી તુટું. અને વલી તે કુમાર, પોતાના દેશમાં સર્વત્ર અમારીનો પટહ વગ ડાવે છે. વંદીલોકોને વંદીલાનેથી ઠોડી મૂકે છે. વ્યાપારીનાં દાણ મૂકાવે છે. જ્યારે તે કુમાર રાજા થયો, ત્યારે સર્વજન શાંતવૃત્તિવાલાં થયાં, અને તે સારો ધર્મિષ્ઠ રાજા હોવાથી તે નગરીનાં સર્વ લોકો વિકથાનો ત્યાગ કરી ધર્મકથા કરવા લાગ્યાં. કહેલું છે કે, “યથા રાજા તથા પ્રજાઃ” જેવો રાજા હોય, તેવી પ્રજા પણ થાય છે.

હવે ચારમા વિજય વિમાનમાં પૃથ્વીચંદ્રના જીવ સાથે દેવતા થયેલો જે જયસુંદર કુમારનો જીવ હતો, તે ક્યાં અવતર્યો? તથા તેનું શું થયું? તે કહે છે. કે એક દિવસ કોઈ એક સુધનનામા સાર્થવાહ છે, તે મહોદં કૌતુક જોવા સારુ તે પૃથ્વીચંદ્ર રાજા પાસે આવવા માટે તેને દરવાજે ડાકે રહ્યો. ત્યારે દ્વારપાલે આવી પૃથ્વીચંદ્ર રાજાને વિનંતિ કરી કે, મહારાજ ! કોઈક સુધનનામા સાર્થવાહ આવેલો છે, તે દરવાજામાં ડાકે છે, જો આપ આજ્ઞા કરો, તો તેને આંહિં આવવા દઉં. તે સાંજલી કુમરે હુકમ કહ્યો કે તેને આવવા દીયો. ત્યારે પ્રફુલ્લિત જેનું મુખપદ્ય છે એવો તે સુધનવૈશ્ય, પ્રતિહારની રજાથી રાજસન્નામા આવી પૃથ્વીચંદ્રને પ્રણામ કરી કાંઈક પોતે જેટલું લાવ્યો હતો, તે તેમની સમીપે મૂકીને સન્મુખ બેઠો. ત્યારે તે પૃથ્વીચંદ્રે તેનું સન્માન કરી તેને કહ્યું કે તમારે જે કાંઈ વિહસિ કરવી હોય તે કરો. તે સાંજલી સુધન બોલ્યો કે, હૈ દેવ ! મારા ગામમાં એક આશ્ચર્યકારક ઉત્તમ વૃત્તાંત વળ્યું છે, તે ઉત્તમ વૃત્તાંતને જોઈને અત્યંત વિસ્મય રસથી પૂર્ણ થયેલું મારું હૃદય, જાણે હાલ ફાટી જાશે શું? એમ થયું છે. તેથી તે વૃત્તાંત કહેવા જેવું છે સ્વરૂપ, પણ તે કહેવાને હું શક્ય નથી. તો પણ આપનાં દર્શન કરવા આવેલો છું, તેથી તે વાતનું યત્નિચિત્ત તત્ત્વ કહું છું, તે સાંજલો. ત્યારે પૃથ્વીચંદ્રે કહ્યું કે, હૈ જાણ ! તેવું વૃત્તાંત કોનું છે? અને શું છે? તે કહ્યો. ત્યારે તે સુધન સાર્થવાહ કહેવા લાગ્યો કે, તે એક તો મેં મારા નગરમાં જોયું છે, અને વલી વીજું આંદી આપને ત્યાં થવાનું છે, એમ સાંજલ્યું છે. ત્યારે પૃથ્વી-

ચંદ્રે કહ્યું કે જે કૌતુક ત્યાં તમારા ગામમાં જોયું, તે કેવું છે? તે કહો. ત્યારે તે કહે છે કે:-

હે દેવ! કુરુદેશનું ઝૂપણ, અલગ્યઢૂપણ, સ્વર્ગથી સુંદર, મણિજડિત મંદિરવાલું, સુવિસ્તીર્ણ ઠતાં પણ વ્યાપારીજનોથી સંકીર્ણ, નટજટાદિકે કરી મનોહર, એવું એક ગજપુર નામા નગર છે. અને તેમાં હું રહું તું. ત્યાં વલી નિમલ એવા ચિત્તથી તથા વિત્તથી નિર્ગર્વ, અને કસ્યો છે રત્નાદિકનો સંચય જેણે એવો કોઈએક રત્નસંચય નામા શ્રેષ્ઠી રહે છે. તેની વિકસિત એવા પદ્મના પત્ર સમાન નેત્રવાલી, લક્ષ્મી સમાન લક્ષણયુત, રસરૂપજલની તલાવડી, ગતિયે કરી હંસ જેવી, એક સુમંગલા નામા સ્ત્રી છે. તે સ્ત્રી એ રત્નસંચય પુરુષનેજ જોઈયે, તેમ એ સ્ત્રીને એ રત્નસંચય પુરુષજ જોઈયે. તેમ ઘણી વારસુધી વિચારીને જાણે ત્રિધિયે તે વેહુનાં સંવંધ કસ્યો હોય નહિં! એવાં વેહુ છે. હવે અર્થ, અને કામ તેમાં રત અને પુત્રની ઇચ્છા કરતાં, એવાં તે દંપતીને જાણે પ્રત્યક્ષ પુણ્યનો રાશિજ ઉપલબ્ધ થયો હોય નહિં? તેવો એક પુત્ર પ્રગટ થયો. (કવિ કહે છે કે તે વારમા વિજયવિમાનમાં દેવતા થયેલો જયસુંદરકુમાર હતો, તે અવતત્યો.) ત્યારે તે શ્રેષ્ઠીયે હર્ષથી સર્વ નગરને આશ્ચર્ય થાય અને આત્મા વિશ્વને વિસ્મય પમાડે એવો પુત્રજન્મ મહોત્સવ કસ્યો. તે પુત્ર, જ્યારે ગર્ભમાં આવ્યો હતો, ત્યારે તેની માતાયે સ્વપ્નમાં આત્મા સમુદ્રનું પાન કહ્યું હતું, તેથી તે સ્વપ્નને અનુસારે તે પુત્રનું “ગુણસાગર” એવું નામ પાડ્યું. તદનંતર તે પુત્રનું પાંચ ધાવમાતાયે પાલન કરવા માંડ્યું. અને જ્યારે તે જરા મહોટો થયો, ત્યારે તેને સર્વ કલાઉત્તમો અભ્યાસ કરાવ્યો. પછી અનુક્રમે તે કુમારને તરુણીજનનું જીવનચૂત અને લાવણ્યનું સ્થાનક, એવું તારુણ્ય પ્રાપ્ત થયું, ત્યારે તો તે સુશીલ એવા કુમારને વાલા, ડ્યા-ડ્યા, અને પ્રૌઢા એવી સ્ત્રીયો, કામવિકારથી જોવા લાગી; તોપણ તે કુમાર નિર્વિકારી હોવાથી, યત્કિંચિત્ પણ કામાસક્ત થયો નહિં. કેની પેઠે? કે જેમ પદ્મ છે, તે જલમાં રહે છે, પરંતુ તે જલથી લિપ્ત થાતું નથી તેની પેઠે. હવે એક દિવસ તે નગરમાં ઉત્તમ, ગુણાદ્ય અને શિષ્ટ, અતિરૂપવાલી જાણે આઠ દિક્કન્યાઉંજ હોય નહિં! એવી મનોહર અને ગુણસુંદરીનામક કન્યા જેમાં મુખ્ય છે, એવી તે ગામના રહેવાશી કોઈક આઠ શ્રેષ્ઠીયોની આઠ કન્યાઉં રહે છે. એક દિવસ તે આઠ કન્યાનું એક ઠેકાણે રમતી હતી, ત્યાં તે કન્યા

उये पोताना मित्रनी साथे राज्यमार्गमां चाढ्या जता, मनोहर एवी आकृ
 तिवाला, रूपथी सुंदर एवा ते गुणसागरकुमारने दीठो. तेने जोइने तुरत ने
 आठे कन्याउं कांमव्यास थइ गइ. अने पठो ते आठे कन्याउंये त्यांने त्यां एवी
 प्रतिज्ञा करी के आपणे जो वरवो, तो आ पुरुषनेज वरवो. परंतु बीजां को
 इने वरवो नहिं. एम प्रतिज्ञा करी ते सर्व कन्याउं, पोतपोताने घेर आवी-
 यो. अने पोतानी जे प्रतिज्ञा हती ते पोतपोताना पिताने कही आपी. ते
 नांजली ते सर्व कन्याउंना पितानये खुशी थइ ते वात गुणसागरकुमारना
 पिता रत्नसंचयने कही. अने वली कल्लु के अमो आठे जण, अमारी आठे
 कन्याउंने तमारा पुत्रने आपवा आव्या ठैये. ते सांजली रत्नसंचयश्रेष्ठी क-
 हेवा लाग्यो के, अहो शेठीयाउं! आ संबंध तो जेम पाननी साथे सोपारी
 नो संबंध थाय, तेंवी रीतनो उत्तम ठे. अने तमो ज्यारे तमारी कन्याउंने
 मारा पुत्रने आपवा आव्या ठो, त्यारे लो ते संबंध करवानी हुं शामाटे ना
 कहुं? माटे ते वातनो हुं हा कहुं तुं. त्यापणी ते कन्याउंनो गुणसागरकु-
 मार साथे संबंध कख्यो. अने पठी परस्पर, उत्तम लग्न जोवरानी लग्न कर-
 वानी धामधूम करवा लाग्या. हवे तेवामां शुं वन्युं? के एक दिवस गुणसा
 गरकुमार पोताना घरनी बारीमां वेठो वेठो पुरनी शोचा जोतो हतो, तेवा
 मां तेणे तपे करी सर्व शरीर जेनुं कृप्य थइ गयुं ठे. आंखो जेनी उंमी जती
 रही ठे, अने गोचरी माटे जमता, एवा कोइएक मुमुक्षुमुनिने जोया. तेने
 जोइने ते कुमार, मनमां विचार करवा लाग्यो के, अहो! आ मुनिनो वेप
 अत्यंत सुंदर ठे. तथा धूसर प्रमाण दृष्टि राखी इरिचावहिय शोधना चा-
 ह्या जाय ठे. तेम तेनी सर्व इंद्रियो केवी सुगुप्त ठे. तेमनी गति पण मंद
 ठे. आबो वेप, में पण कोइक जवमां अनुजव्यो होय, एम लागे ठे. एम
 विचार करतां ते गुणसागरने तुरत अत्यंत मूर्छा आवी गइ. ते जोइने सं-
 त्रांत जेनां चित्त ठे एवो सर्व सुहृद्दर्ग एकदम दोडी, संकु जल लावीने ते
 गुणसागरपर ठांटवा लाग्यो. अने तेने शीतल एवा चंदननो लेप कख्यो. त
 था ताडना पंखाथी पवन नांग्यो. आम एक क्षणवार कवार्थी ते कुमार
 स्वस्थ थयो. त्यारे दुःखित थयेलां तेनां माता पिता बगेर, तेने पूठवा ला-
 ग्यां के, हे पुत्र! आम अकस्मात् तुजे शुं थयुं? शुं तानं युवानवय होवार्थी
 आ घरनी बारीमांथी कोइ युवतीन्नीने रस्तामां चालनी जोइने कामातुर

थवाथी तुने मूर्खा आवी? के शुं सामंतनी अथवा मंत्रीनी कन्या जोइने मूर्खा आवी? के शुं थयुं? ते कहे. अने हे पुत्र! जे कारणथी तारा मनमां दुःख थयुं होय, ते कहे. अने तुं जेम कहीश, तेम हुं करी आपीश. ते सांजली गुणसागर कुमार बोळ्यो के, हे पितार्जी! मोहना औत्सुक्यथी सुखने देनार, अति मूर्खजनने प्रिय, दुःखना मूलभूत, एवा जोगने विपेतो रोगनी पठे सारुं मन, कोइ दिवस आसक्त आतुंज नथी. कारण के में पूर्वे घणांज सुखो देवलोकने विपे जोगव्यां ठे, तोपण हजी मारी तृप्ति थइ नथी. तो तुष्ट एवा आ लोकना जोगथी तो शुंज तृप्ति थवानी ठे? कांहीं नहिं. अर्थात् देवलोकना जोगो सारा मनने हरण करी शक्या नहिं, तो बली आ वीजत्स एवा मनुष्यजोगो, ते शुं मारा मनने बश करी शकशे? अने जे कोइ काले अमृतनुं पण पान करता नथी, ते शुं विषनुं पान करशे? अने हे पितार्जी! जो तमो मारा मनोरथज पूरवानी इच्छा करना हो, तो मने आप आनंदथी आमण्य लेवानी रजा आपा. के जेथी हुं मनोहर एवा आमण्यने स्वीकारुं. हे तात! हाल रस्तामां गोचरीये जता एवा मुनिने जोइने पूर्वजवोमां जे में घणाक काल चारित्र पाढ्युं ठे, ते मने हाल स्मरण थइ आव्युं ठे, तेथी हवे आ गहन एवा संसारने विपे एक क्षणवार पण हुं रहेवाने शक्य नथी. जेम श्वेतपद्मवालो हंस ठे, तेने जो मानसरोवरना योग मले, तो पठी ते कोइ दहाडो बीजा पदार्थनुं अवलंबन मागे? ना नज मागे. अने बली ते मानसरोवरने मूकीने पोतानी उत्तमवर्णवाली पांखोने कचरामां बोलवा इ-छे? ना नज इछे. तेम हुं आवा सारजून संयमने ठोडी कादव समान संसा-रमां कोइ दहाडो आसक्त थाउं? ना नज थाउं. आवां वचन सांजली तेनो पिता कहेवा लाग्यो के, हे पुत्र! आ तुं शुं बोले ठे? अरे! आम नने कोणे नजरमाव्यो ठे? शुं हाल तारा संयम लेवानो वखत ठे? ना. जोने विद्वान् लोकोये मनुष्यने पोतानी आयुष्यना त्रण जागमां त्रण बगो, यथासमय सा धवानुं कल्युं ठे. तेमां एक अर्थ, बीजो काम. त्रीजो मोक्ष. तेमां बुद्धिमान् मनुष्ये प्रथम युवावस्थामां तो अर्थ अने काम ए वेज साधवा. पठी ज्यारे प्रौढावस्था थाय, त्यारे मुक्तजोग एवा प्राणीने धर्मागधन करवुं. कहेलुं ठे के ॥ श्लोक ॥ प्रथमेनार्जिता विद्या, द्वितीये नार्जितं धनम् ॥ तृतीयेनार्जि-तो धर्म, श्वतुर्थे किं करिष्यति ॥ १ ॥ अर्थः—मनुष्यने प्रथम वयमां विद्या

સંપાદન કરવી, વીર્જી યુવાવસ્થામાં ધન સંપાદન કરવું, ત્રીજી પ્રૌઢાવસ્થામાં ધર્મ સંપાદન કરવો, અને પછી તુર્ય અવસ્થામાં શું કરશે? કાંઈજ નહિં. માટે હે પુત્ર! હાલ તો તારે અર્થ, અને કામ સંપાદન કરવાને ઝસુક રહેવું. તે સાંજલી કુમાર બોલ્યો કે, હે પિતાજી! તમોયે કહ્યું તે તો સાચું છે, પરંતુ જે સુખ, ધર્મથી પ્રાપ્ત થાય છે, તે સુખ કોઈ દિવસ, ઘણા કાલ પર્યંત જોગવેલા વિષયજોગથી પ્રાપ્ત થાતું નથી. કહેલું છે કે ॥ શ્લોક ॥ અ-
 વિદિતપરમાનંદો, વદતિ જનોવિષયેવ રમણીયઃ ॥ તિલનૈલમેવ મિષ્ટં, યેન ન દૃષ્ટં ઘૃતં ક્ષાપિ ॥ ૧ ॥ અર્થ:-જેણે જ્ઞાનસુખનો આનંદ લીધો નથી, તે મનુષ્ય, આ તુલ્ય એવા વિષયસુખનેજ સારું કહે છે. કેની પટે? તો કે જેણે ઘૃતને કોઈ દિવસ દીતું પણ નથી, તે જીવ તેલનેજ મિતું કહે છે. અને હે તાત! આ અનાદિ સંસારને વિષે ફરતા એવા જીવે સ્ત્રીજોગ, જોજન, જૂપણ પ્રમુખને જોગવ્યાં છે, તે સમગ્ર વિષયજોગાદિકના પદાર્થ જો આપણે એકઠા કરીયે, તો તે આખી પૃથ્વીમાં પણ સમાય નહિં ઇટલા થાય. તેમજ વલી આ અનાદિ સંસારમાં ફરતા આપણે જીવે જે જલ પીધાં છે, તે જલ જો આપણે એકઠાં કરીયે, તો તે અનંતા સમુદ્ર ઝરાઈ રહેવાથી પણ વધે. વલી આ અનાદિ સંસારને વિષે આપણે જીવે જે જે ફલ खाધાં છે, તે ફલ જો આપણે એકઠાં કરીયે, તો તે સર્વ ફલ આ પૃથ્વીના સર્વ વૃક્ષોનાં ફલ કરતાં પણ વધો પડે. વલી હે પિતાજી! આ સંસારને વિષે એવા કોઈ જોગ નથી, જે આપણે જીવે જોગવ્યા ન હોય. કારણ કે આપણે જીવે એકેક જોગ અનંતી વાર જોગવ્યા છે, તો પણ હજી આ જીવ, તૃપ્ત થાતો નથી. કોની પટે? કે જેમ કોઈ રાંકને સ્વપ્નામાં મિષ્ટાન્નજોજન મલે, તે જેમ તૃપ્ત થાય નહીં. અને વલી તે જવાંતરને વિષે જે કાંઈ સુખ મળ્યું છે, તે સર્વ સુખ, આ હાલના જવને વિષે સ્વપ્નસમાન થઈ ગયું છે. માટે હે પિતાજી! તમોને પણ કહું તું, કે હવે સમજો. સમજો. આ અસાર સંસારમાં મોહ પામો માં. હે તાત! તમો સ્વરૂંજ જાણજો જે આ જીવને વિષયજોગના જોગવવાથી તૃપ્તિ કોઈ કાલે થાતીજ નથી, તે માટેજ મુક્તિ સાધનમા રક્ત એવા વિવેકીજનો તે જોગને માટે કાંઈ પણ આચરણ કરતા નથી. પરંતુ મોહ માટે કરે છે. માટે હે તાત! હવે મને સંયમવ્રત ગ્રહણ કરવામાં વિઘ્ન કરશો નહિં. કારણ કે હું જરૂર પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરીશ.

आ प्रकारे ते गुणसागरनो संयम लेवानो अत्याग्रह जाणीने ते रत्नसंचय
 श्रेष्ठी कांश्चण वोलवा समर्थ थयो नहिं. त्यां तो वली त्यां वेठेली ते गुणसाग
 रनी माता, रुदन करतीं कहेवा लागीं के, हे पुत्र! आ शुं कहो ठो? शुं
 अमो वेठां तमो दीक्षा लीयो? हा! ते केम वने? वली हे वत्स! मारा म
 नरूप पृथ्वीने विपे, “आ सत्पुत्रथो मने सर्व लाज थाशे” एवी आशारूप
 डुम उत्पन्न थयो ठे, अने ते डुमने तमोये विनयरूप जलथी सिंचि महो-
 टो पण कस्यो ठे, तो तेने आ संयम लेवा जवारूप प्रतिकूल पवनथी हाल
 उधेद करवा केम धारो ठो? अने हे पुत्र! तमारा विना मारुं आ हृदय,
 पाकेला फलनी पठे तुरत फाटी जाशे. वली हे वत्स! तम जेवा सत्पुत्रने
 अमारा जेवां जराजर्जरित माता पिताने गोडी जागी जावुं उचित ठे? ना
 नथीज. माटे हे नंदन! जाजी तृष्णाये उठरेला एवा तमोये अमारुं पावन
 ज करवुं. हे पुत्र! अमारे तो जे कांश्च कहेवुं हवं, ते कस्युं. हवे जेम तमारा
 मनमां आवे, तेम करो. ते सांचली गुणसागरकुमार वोट्यो के, हे माता!
 जे कांश्च तमोये कस्युं, ते सर्व सत्य ठे. परंतु मृत्युनो कांश्च नियम ठे? ना न
 थीज. जुड, ते मृत्यु क्यारेक वालक होय, तेने लश् जाय ठे, अने वृद्ध,
 तथा रोगी होय, तेने रहेवा दे ठे. माटे जो ते मृत्यु मित्र होय, अथवा जे
 माणस एम जाणतो होय, के हुं अमर ठों, तो ते प्राणीने संयम लेवामां प्र
 माद करवो उचित ठे. वली हे मात! तमारा कहेवार्थी कदाचित् हुं धर्मी
 चरणमां आलस्य राखुं, अने एमने एम मने काल लश् जाय, तो पावुं वली
 मुने संसारत्रमण तो उजुंज रहे. आ अनादि एवा अन्तार संसारने विपे क
 र्माधीन एवा जीवो अनंतीवार पिता, माता, पुत्र, जगिनी, जाइ, शत्रु,
 मित्र, कलत्र, खेहीपणाने पाम्या हशे, तो ते जीवो मांडेलो हुं पण ठों,
 अने तमे पण ठो. तो तेमां वली मारे माटे आवडो महोटो खंद शामाटे
 करो ठो? अने हे जननि! तमोने एक लौकिक दृष्टांतर्थां पृठुं हुं, के कोइ
 एक माता दृती, ते पोताना कुमारपुत्रने लश्ने एक सरोवरमां वस्त्र धोवा
 गइ, ते पुत्रने सरोवरता कांठापर वेसास्यो, पठी पोने वस्त्र धोवा लागीं. त्यां
 तो साथे आवेलो ते पुत्र सरोवरमां नाहावा पड्यो, अने नाहानां नाहानां
 आगळ जतां ग्याडो आवदाथी ते ग्याडामां रुववा लाग्यो. तेने रुवनो जोइ
 तेनी साथे कटपांत करवा नांड्यो. त्यां तो द्रवयोगे ते पुत्र, पाणीना जोर.

થી તેની માતા જ્યાં ઝળી છે, ત્યાં તેની પાસે આવ્યો. તો હવે હે માતા! તેની માતાયે તે પુત્રને પકડીને વાહાર કાઢવો, કે ઝલડો ધક્કો મારી કૂચાડી દેવો? તે કહ્યો. ત્યારે તેની માતા બોલી કે ના તુરત તે પુત્રને વાહારજ કાઢવો. તેને કાંઈ ધક્કો મારી મારી ન નચાવ, ત્યારે કુમાર કહે છે, કે તેમ હું પણ આ સંસારમાં સુવતો હતો, તેમાં કોઈક પુણ્યના યોગથી તમારી કુ-
 સ્વરૂપ અવલંબન પામ્યો હું અને નજીક કિનારે આવ્યો હું, તો પાછો તમારે મને પૂર્વોક્ત રીતે સંસારરૂપ સરોવરમાં નાંચવો ઘટે છે? ના નહીંજ. અને મારે માથે જ્યારે જરૂર મરણ છે, તો હું તમોને દ્રષ્ટ હું, તોપણ શા કામનો હું? વાસ્તે અગાધ એવા સંસારસમુદ્રથી નીકલવા શક્તિ એવા મને તમારે વારવો, તે ઠીક કહેવાય નહિં. અને હે જનનિ! અંધ કૂર, સલગતું ઘર, સ મુદ્ર, રોગ, રૂઝાદિક મહાકષ્ટમાંથી નિકલતા અને રાજ્યને પ્રાપ્ત થતા એવા પુત્રને કોઈ મા વાપ તેવા સુખથી વારે? ના નજ વારે. તેમ પૂર્વોક્ત અંધ કૂપાદિ સમાન સંસારમાંથી નિકલી સંયમરૂપ રાજ્યને પ્રાપ્ત થતા મને તમારે પણ વારવો ઘટે? ના નજ ઘટે. કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ શેષકાર્યેષ્વપિ પ્રાયો, વિલંબોહાનિકૃન્મતઃ ॥ તત્પ્રસિદ્ધશ્ચ લોકેઽસ્મિન્, ધર્મસ્ય ત્વરિતા મતિઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—સર્વ કાર્ય અરૂં રહ્યું હોય અને ચત્કિંચિત્કાર્ય વાકી રહ્યું હોય, તો તેને વિષે પણ જે વિલંબ કરવો, તે વિલંબને પણ હાનિકારક માનવો છે. અને “ધર્મની ગતિ તો ત્વરિત છે,” એમ સર્વત્ર લોકમાં પ્રસિદ્ધ છે, તો તે ધર્મમાં શામાટે વિલંબ કરવો? આ પ્રકારનાં તે કુમારનાં વચન સાંજલી બલી માતા કહે છે કે, હે પુત્ર! તે તો ઠીક. પણ આવું તમારું અત્યંત કોસલ અંગ છે, તે ઠતાં તે સંયમધર્મને તમે કેમ પાલી શકશો? કારણ કે તે સંયમમાં તો જેમ શિરપર પર્વતના તારને સહન કરવો પડે, તેમ નિરંતર મોહોટા વ્રતરૂપ પર્વતનો તાર સહન કરવો પડશે. તથા તેમાં ઘણાક પગ્મિદ્ધ અને ઊપસર્ગો સહન કરવા પડશે. તો તેને તમે સુકુમાર અંગોથી કેમ સહન કરી શકશો? અને હે વ્રત! તમને હું કેટલુંક કહું, પરંતુ ચારિત્રાચરણ જે છે, તે તમ જેવાને હુષ્કરજ છે: તે માટે આ મનોહર શ્લેષ્યાશ્રમમાં રહીનેજ જિનધર્મનું ચચાશાસ્ત્ર આચરણ કરો. ને સાંજલી બલી ગુણસાગરકુમાર બોલ્યો કે, હે અંધ! આ ટીકાનાં દુઃસ્વથી પણ જેની સંખ્યા નથી એવાં ઊઘ ધ્રુવી વૈતરણીમાં પડવાનાં, કૃદશાલ્મલીવૃક્ષનાં, તત્તવાલુ

कामां तपवानां, कुंजिपाकमां पडवानां, शूली आरोपणनां, करवतथी विदारण थवानां, वरठी, तरवार, कटार तेथी ठेदावानां, तरवार सरखां पत्र ठेजेनां एवा वृद्धना पत्रथी ठेदावानां, कुतरां, ढीकपढी प्रमुख फाडी खानारा जानवरोथी दुःखी थवानां दुःखो, में घणांज नरकावासमां जोगव्य ठे. तेमज वली तिर्यग्योनिना जवमां गाडां साथे जोडावानां, हल वहन करी. तेने खेंचवानां, जारारोपणनां, तेमां पण वली परोणा, सोड् जेवी लोढानी. आर, लाकडी प्रसुखना मार तेनां, तथा जूख, तृपा, ताढ, तडको, परवश पणुं, ए वगेरेनां अनंतदुःखो में जोगव्यां ठे. तेमज वली मनुष्यना जवमां जरानां, जन्मनां, गर्जनां, शोकनां, अनिष्टना संयोगनां अने इष्टना त्रियोगनां, शरीरने विपे रोग प्रमुखनां, तथा मननां. एवां में घणांज दुःखो जोगव्यां ठे. तो हवे ते सर्व दुःखो संजारीने सुखने माटे हाल हुं आ यति धर्मने केम न आचरुं? आवां वचन सांजली माताए जाण्युं जे आ पुत्रने संसारपर तीव्र वैराग्य थयो ठे, तेथी तेनो संयम लेवानो दृढ निश्चय ठे. माटे ते आपणुं कांही पण कहुं मानशे नहि. तेथी जे फोगट फांफां मारवां, ते व्यर्थ ठे. एम जाणीने रुदन करती एवी तेनी माता ते गुणसागर कुमारनां वेहु चरण ग्रहीने महोटा शब्दथी कहेवा लागी के, हे वत्स! तमे संयम लेवाना दृढ निश्चयवान् थया ठो, तो पण जेनो तमारी साथे संबंध कस्यो ठे, ते मनोहरा एवी आठे कन्यानुं तमे पाणिग्रहण करी निःसत्त्व एवी जे हुं, ते मारा हृदयने जरा अवलंबन आपो. अने हे पुत्र! ज्यारे हुं तमने परणेल्ला जोडं, त्यारेज हुं कृतार्थ थइ एम जाणुं. थने मारा मनने निवृत्ति पण त्यारेज थाय. वली वीजुं शुं थाय? के ते तमोने परणेली जे ए आठ स्त्रीयो होय, ते मने आधार थाय. ते सांजली कुमार कहे ठे के, हे अंव! तमो मारे माननीय ठो, तेथी ते तमानं वचन मानी ते आठे कन्यानुंने हुं वरीश; परंतु वस्त्रा पठी तुरत हुं दीक्षा लइश. तेमां मने धिलकुल अवरोध करशो नहि. अने वली हे जननि! जेनुं मारे पाणिग्रहण करवुं ठे, ते कन्यानुंना प्रत्येक पितानुंने कहेवरावो के, आः! अमारे गुणसागर पुत्र. तमारी कन्यानुं पाणिग्रहण करीने तुरत दीक्षा लेश. अने आम कहेवराव्या पठी जो तेनुंनी इश्टा हशे, तो ते परणावश. ते सांतलो ते कुमारनां माना पिताये पोताना आठे वेवाइने कंवरना कहेवा

प्रमाणे कहेवराव्यु. त्यारे तो ते सर्व वेवाइ नाखुश अइ वोढ्या के ते बात तो अमारी कन्याउने पूठी जोइये, अने ते जेम कहे, तेम करीये. एम कही ते आठे जणे पोतपोतानी आठे कन्याउने पूठी जोयुं के. हे कन्याउ! जेनी साथे तमारो संबंध अमोये कखो ठे, ते वर तो अति वैराग्यवंत ठे, तेथी तेनां माता पिता कहेवरावे ठे, के आ अमारो पुत्र, तमारी कन्या उने परणीने तुरत दीक्षा लेशे. माटे तेमां तमारी शी मरजी ठे? जो तमारी मरजी होय, तो तमोने तेनी साथे परणावीये. नहिं तो पठी बीजानी साथे परणावीये. ते सांजली ते आठे कन्याउ पोत पोताना पिताने कहेवा लागी के, हे पिताजी! तमो जरा विचार तो करो, के जे पुरुषनी अमो वाग्दानथी स्त्रीयो कहेवाणी, ते मटी वली बीजानी स्त्रीयो ते केम थाइये? माटे जो ते अमने परणनारा कुमार, लग्न थया पठी संसारमां रहेसे, तो अमो संसारमां रहेसुं. अने जो ते दीक्षा लेशे, तो अमो पण तेमज करसुं. परंतु बीजा वर साथे आ देहथी वरसुं नहिं. अने एम करतां कदाचित् जो तेनी साथे तमो नहिं परणावो, तो आमने आम अमो कुंवारीयोज रही दीक्षा लेशुं. अने हे पिताजी! शास्त्रमां पण एक कन्याने वे ठेकाणे देवानो महोदो दोष कहेलो ठे ॥ श्लोक ॥ सकृज्जट्पंति राजानः, सकृज्जट्पंति पंमिताः॥ सकृत्कन्याः प्रदीयंते, त्रिण्यंतानि सकृत्सकृत् ॥ १ ॥ अर्थः—राजाउ जे ठे, ते एकज बार हुकम करे ठे, तेम पंमितो पण एकज बार बोले ठे, अने बोलीने फरता नथी. तेम कन्या पण एकज बार अपाय ठे, बीजी बार पाठी बीजाने अपाती नथी ॥ १ ॥ ए वण वानां एकज बार थाय ठे. माटे सर्वथा अमारो विवाह तो तेनी साथेज करो. ते सांजली ते कन्याउना आठे पिताउये गुणसागरनां माता पिताने पोत पोतानी कन्याउने गुणसागर साथे परणावानी हा कही. त्यार पठी वेदुस्यजे महोदो विवाहोत्सव मंकाणो. कन्याना तथा वरना पिता उये हर्षित अइने मनोहर रेशमी जल्लेचा जेमां बांधेला ठे, मोतीना कुम खाये करी युक्त, मणियोये मंमित. एवा मंरुपो, वनाव्या. तथा जेने जाइने स्वर्गस्य देवाने पण विस्मय अइ जाय एवां दिव्य पुष्प, चंदन, तांबूल, रत्ननां तथा सुवर्णनां आचरणो, अने मनोहर एवां वस्त्र, ए वगैरेथी सुशोभित एवां तेउनां सर्व सगां संबधी मदयां. वस्त्री ने लग्न महोत्सवमां अनेक प्रकारनी

રસોદયો બનાવી તેથી સદુકોઈ જમવા લાગ્યાં, તથા મનોહર એવાં તૂર્ય વગેરે વાજિત્રના નાદરૂપ ગર્જનાયે યુક્ત, ત્યાં એકઠી થયેલી સ્ત્રીઓયે પહેરેલા હિરા જડિત આજ્ઞરણોનાં ળવકારારૂપ વિજલીવાલો, મનોહર સુગંધદ્રવ્યયુક્ત જે જલ તેનાં ઠાંટણારૂપ વૃષ્ટિયે કરી પંકોજમ જેમાં થયો છે એવો જાણે નવિન મેઘજ આવ્યો હોય નહિં! તેવું લાગવા માંડ્યું. આવી રીતે મહામહોત્સવ વર્ત્તાવાર્થી ગામમાં માણસોને આવવા જવાનો રસ્તો પણ બંધ થઈ ગયો. હવે ઇમ કરતાં જ્યારે લગ્નનો સમય થયો, ત્યારે તે ગુણસાગરને જ્ઞાન કરાવી, મનોહર અલંકાર વસ્ત્રો પહેરાવી, વરઘોડે ચડાવ્યા. અને પછી તે વરઘોડે ચડીને ચાલ્યા, ત્યારે ત્યાં અનેક વાજિત્રો વાગવા લાગ્યાં. અને સુવાસિની સ્ત્રી યો, મંગલગીત ગાવા લાગીયો, અને મૃદુતાર્થી નગારાં નિશાન પણ વાગવા લાગ્યાં. માગધ, બંદી, ચારણ, જાટ, તે સર્વે ઝંચે સ્ત્રે તેના ગુણગણનું વર્ણન કરવા લાગ્યા તથા સ્તુતિ અને આશીર્વાદ દેવા લાગ્યા. અને તે દુર્પોત્કર્ષ-થી સિંહની સમાન નાદ કરવા લાગ્યા. ત્યારે તે માગધાદિ અને યાચકલો કોને રાજાએ સન્માનપૂર્વક ઘણુંક ધનનું દાન દીધું. ઇમ અત્યાચંદ્રથી વર ઘોડે ચડેલો ગુણસાગરકુમાર, પોતાના સસરાને ઘેર તોરણ પાસે આવી ઊત્તો રહ્યો. ત્યારે સર્વ વૈવાહિક ક્રિયા થવા લાગી. હવે ત્યાં વિવાહની જે જે ક્રિયા થવા લાગી તે પ્રત્યેક ક્રિયાને જોઈને ચિદાનંદમાં લીન એવો તે કુમાર, તત્ત્વવૃત્તિથી તે તે ક્રિયાને ચિંતવવા લાગ્યો. તે જેમ કે:-અહો ! પ્રથમ આ સ્ત્રીયો જે ગીતગાન કરે છે, તે પણ કેવલ પ્રલપન માત્રજ છે. કેમકે તે સ્ત્રીના ગાયેલા ગુણ માંહેલો એક પણ ગુણ પરણવા આવેલા પ્રાણીમાં હોતોજ નથી. તથા વસી જે વરનાં અને કન્યાનાં લગ્ન થાય છે, તેને જગતમાં સદુ કોઈલો કો વિવાહ કહે છે, તે વસ્તુનઃ સ્વરૂપ છે. કેમકે વિ એટલે વિશેષે કરી, વાહ એટલે સંસારચારનું વંદન કરવું. અર્થાત્ જેનાં લગ્ન થાય છે, તે જીવ, સંસારનો સર્વ વોજો માથાપર લઈ અકર્તવ્યકર્મ કરે છે. તેથી તે ઘણોજ દુઃસ્વ મસ્ત થાય છે. માટે તેને જગતમાં સદુ વિવાહ કહે છે, તે વિવાહજ છે. વસી પરસ્પર પરણનાર એવાં વર અને કન્યાનાં સોપારી વદસે છે, તે સોપારીજ ન-થી વદસતા, પરંતુ તે એકવીજાં, પુણ્યને વિષે પાપનું આરોપણ કરે છે, વસી પરણવા આવેલો જીવ, જે નંપુટ જાંગે છે, તે સંપુટ નથી જાંગતો, પરંતુ તે પરણવા આવનાર જીવ, પોતાના ધર્મ મંગલનેજ જાંગે છે. વસી તે વિવાહાર્થ

આવેલાં વરનું, સાસુ નાક તાળી ગલામાં ઢેહો નાંખી તેને માંડવામાં સેંચી
 લાવે છે, તે નાક તાળી સેંચતી નથી, પણ એ પરણવા આવેલા પ્રાણીનું સર્વ
 ની સમક્ષ અપમાન કરે છે. વલી પરણવા આવેલા જીવને ચાર પોંચણમાં
 પ્રથમ, સાસુ સરીયે કરી પોંચે છે, તે સરીયે પોંચતી નથી, પણ તેથી એમ
 જણવે છે કે, હવે આ જીવ, શર જે વાળ તેણે કરી જીવોને હણશે. વલી તે
 ને સાસુ વીજા મુશલ નામક પોંચણે કરી પોંચે છે, તેથી તે પોંચતી નથી,
 પણ તે એમ જણાવે છે કે, આ પરણવા આવેલો જીવ, હવે મુશલોથી દીન
 જીવનું દલન કરશે. વલી ત્રોજે ધોસરે કરી જે પોંચે છે, તેથી તે સાસુ એ
 જીવને એમ જણાવે છે કે, હવેથી તારા ગલાપર સંસારજાર તાણવાનું ધોસરું
 પડશે, તે તારે વેલની પઠે સેંચવું પડશે. વલી સાસુ, ચોથું પોંચણ જે શ્રાક,
 તેણે કરીને પોંચે છે, તેથી તે એમ સૂચવે છે કે, હવે આ પ્રાણી કર્મસૂત્રને કાં
 નવા માંડશે. આ સર્વ અગ્નિપ્રાય ચાર પોંચણાયે કરી પોંચાણો છે. વલી
 લોકો માંચરું જે કહે છે, અને તે માંચરામાં પરણવા આવેલો જીવ જાય છે,
 તે માંચરામાં નથી જાતો, પરંતુ માયાશુદ્ધમાં જાય છે. અર્થાત્ તે માંચરામાં
 પરણવા જનારો જીવ માયાશુદ્ધમાં જ પડ્યો, એમ જાણવું. તેમાં વલી પાઠો તે
 ચોરી ફરતા ચાર ફેરા ફરે છે, તે ચોરીના ફેરા નથી ફરતો, પરંતુ તેથી તે
 જીવ એમ જણાવે છે કે હવે હું, ચતુર્ગતિરૂપ જન્મજનમણ કરીશ? વલી રાત્રે
 વર અને કન્યા પરસ્પર કંસાર જઘ્ઘાણ કરે છે. તે કંસાર નથી જમતાં, પરંતુ
 તેથી એમ જણાવે છે કે, હવેથી અમાગ વેદુ જીવોના ત્રપા તથા આચાર જાશે?
 કારણ કે નિર્લજ્જ થઈને સર્વની સમીપ એક વીજાનું એવું છાદ્યે થયે. તથા
 પરણનારો પ્રાણી વીજાં કોરાં કેસરીયાં વસ્ત્ર પહેરે છે, તે વીજાં કોરાં કેસરિ
 યાં વસ્ત્ર નથી પહેરતો, પણ તેથી તે આપણને એમ જણાવે છે કે, હવેથી અ-
 માં પાવિત્ર્ય છૂર ગયું. વલી તે વસ્ત્રે બ્રાહ્મણો જે પુણ્યાદં પુણ્યાદં. સાવ-
 ધાન, સાવધાન. એમ જણે છે, તેથી તે એમ સૂચવે છે કે, હવે આ જીવના
 પુણ્યના દિવસ ગયા, અને પાપના દિવસ આવ્યા; માટે તેને પલાયન થવા
 નો સમય આવ્યો છે. તેથી જો તે સાવધાન થાય તો સારું. એમ સંસારપાશ
 થી નિકલવાની સૂચના કરે છે, તોપણ અહીં એવો તે પરણવા આવેલો જીવ
 પલાયન કરતો નથી. ત્યારે તેને વરમાલાગોષણ કરે છે. અર્થાત્ તેને સંસાર
 પાશમાં નાંખે છે. આ પ્રકારની વિવાદને વિષે પ્રત્યક્ષ વિઠંબના દેશ્વાય, છે,

तोपण व्हीव अने अनिपापिष्ट एगो आ प्राणी, कांदी पण आंख उवाडी जो तोज नथी. आवी रीते ते गुणसागर कुमार, अंतरंगवृत्तिथी जुवे ठे, अने नेवी सज्जावनाथी कर्मोने निर्जरावे ठे. अने जगतना लोको जे ठे, ते विद्दि वृत्तिथी जुवे ठे. एम करतां ते सर्व विवाहक्रिया संपूर्ण थांय ठे. हवे विवाहानंतर ते गुणसागर कुमार, पोतानी परणेली आवे स्त्रीयोये सहित सहस्र पुरुषोये बहन करेली एवी एक उत्तम शिविकाने विषे वेठो. अने स्वजनोये सहित मोहोटी धामधूमथी मनोहर एवा पोताना मंदिर तरफ चाढ्यो. ज्यारे ते तरुणकुमार, राजरस्ते आव्यो, त्यारे तो ते पुरनी रहेनारी सर्व तरुणीयो तूर्णताथी देवेंडने देखवा जेम देवलोकनी देवीयो आवे, तेम पोताना उच्च एवा घरने विषे तथा अगाशीमां, अट्टालिकामां आवी एकठी थडयो. अने त्यां ते कुंवरने जोडने केटलीएक कामनियो परस्पर कहेवा लागीयो के, हे बहेनो ! आ कुंवर तो कंदर्पथी पण अधिक रूपवान् ठे. तेम तेनी आ आठ स्त्रीयो पण जाणे कामदेवनी रति नामा स्त्री पोतेज आठ स्त्रीसुं रूप धारण करी पोताना पतिने परणवा आवी होंय नहिं ! एम लागे ठे. कारण के ते स्त्रीयो जो आपणी समान लौकिक होय, तो तेने आवो काम समान स्वरूपवान् वर केस मले ? तेथी आ स्त्रीयो अने कुमार, महोटा ना ग्यवान् होय, एम जणाय ठे. ते सांत्तली वली बीजी स्त्रीयो बोलीयो के, हे बहेनो ! अमे तो एवुं सांत्तल्युं ठे जे उद्धाहिन एवी आ आवे स्त्रीयोने गोडीने कुमार, वे चार दिवसमां दीक्षा लेशे. माटे जो ए दीक्षा ले, तो पठी आ स्त्रीयो जाग्यवान् केस कहेवाय ? तेम कुमार पण जाग्यवान् केस कहेवाय ? त्यां वली अन्य स्त्रीयो कहेवा लागीयो के. हे वयस्या ! उत्तम-एवी युवावस्था मां आ कुमार, ज्यारे आवी मदनमंजुषा समान श्यामान्नी साथे परण्यो, त्यारे तो हवे ते दीक्षा लइज रखो. कारण के पाराधिना रचला पाशमां पडे लो मृग, वली कोइ काले ते पाशमांथी निकली शके ? ना नज शके. तेम हवे आ सुंदर स्त्रीयोना पाशमां पडेलो कुंवर, कोइकाले ते पाशमांथी निकली दीक्षा लइ शके ?-ना नहिंज. ते सांत्तली वली अपरस्त्रीयो कहेवा लागीयो के, हे सखियो ! एम करतां कदाचित् आ कुमार आवी मनोहर महिलांने तथा समुद्रसमान समृद्धिने गोडीने जो संयम स्वीकारे, तो ते कुमारनी तुल्य बीजो कोण उत्तम कहेवाय ? कोइज नहिं. धाकी आ

જવમાં જૂલે મરવાયી ઝીલ માગનારા, માયિક મનવાલા મુંઝાનું તો ઘ-
 ણાજ નટકે છે. તે સાંજલીને વલી વીજી સ્ત્રીયો વોલીયો કે, હે વહેનો !
 જાં આઠે કન્યાનું પ્રથમ એમ જાણતો હોય, કે આ કુંવર અમને પરણીને
 તુરત દીક્ષા લેશે ? તો તેમને વલી આ કુમાર સાથે શા માટે પરણવું જો
 હવે ? શું સોનાની ઠરી હોય, તે કાંઈ પેટમાં મરાય ? ના નજ મરાય. આ
 પ્રમાણે સર્વ નાગરિક સ્ત્રીયો વોલે છે, તે વાક્યોને સાંજલતાં સાંજલતાં તે
 કુમાર, પોતાને ઘેર પહોંચ્યો. અને ત્યાં આવી જવ્ય એવા જડાસનની ઉપર
 પોતાના પિતાની ડાબી ઘાજુએ બેઠો. અને પછી તે કુમારની માવ્વી ઘાજુએ
 નેની માતા બેઠી, અને તેની સમીપ તેનો સ્ત્રીયો બેઠીયો. હવે તે વચ્ચે,
 ઘણાંક મૃદંગો, સતાર, સરોદા, વિન, મોરવીન, વીણા, એ વગેરે વાદ્યોથી
 યુક્ત અને મનોહર એવું ગાયક લોકોએ ગાન કરવા માંડ્યું. તેમજ વલી તે
 સમયે પ્રેક્ષકને પરમ આનંદ થાય, તેવું નૃત્ય પણ થવા લાગ્યું. ત્યારે ત્યાં
 કેટલાંક લોકો તે ગાનને સાંજલવા અને નૃત્યને જોવા માટે આવ્યાં.
 તે સમયમાં સર્વ ઇન્દ્રિયો જેણે વશ કરી છે, નાસાગ્રર રાહી છે દૃષ્ટિ જેણે,
 એવો તે ગુણસાગરકુમાર, તૃપ્તાત્મપણે શમામૃતકુંડમાં મગ્ન થઈને પોતા
 ના પરમાત્મચિદાનંદ પદને ચિંતવવા લાગ્યો કે, અહો ! આ જગતમાં
 સ્ત્રી જે છે, તે સંસારવૃક્ષનું વીજજ-છે. કેમ કે, જે સંતાન થાય છે, તે સ્ત્રી
 થકીજ થાય છે. અને તે સંતાનનાં અને સ્ત્રીના નિર્વાહ માટે જીવ, ઘણાંજ
 પાપકર્મ કરે છે, અને પાતાં તે પાપો તો પોતાનેજ જોગવવાં પડે છે. વલી
 તે સ્ત્રીયો અને સંતાન કહેવાં છે ? કે જ્યાં સુધી એનો સાર્થ હોય છે, ત્યાં
 સુધી તેની પર રાગ ધરે છે, અને જ્યારે તેનો સ્વાર્થ સરતો વંધ થાય છે,
 ત્યારે પાતાં તે તુરત તેની સાથે ક્લેશ કરે છે. માટે તીવ્રવૈરાગ્યવાન થઈને
 તેવી સ્ત્રીને તે કયો મૂર્ખ હશે ? અને વિરક્તને વિષે સંતતરક્ત એવી સ્ત્રી
 જો જોડવે, તો તેવી તો એક મુક્તિલીજ છે. તે માટે તે મુક્તિલીનીજ હું
 પ્રાર્થના કરીશ. અને હવે તે કાર્યમાં વિલંબ ન કરનાં આજના પ્રજાત
 માંજે પ્રવૃત્તિ પ્રવૃત્તિ કરીશ ! તેમ વલી સુગુરુનો વિનય કરીશ ! શુરૂ એવા
 ધ્યાનને ધરીશ ! અને પછી તત્કાલ સંસારરૂપ સમુદ્ધને તરીશ ! આવી
 રીતની શુદ્ધજાવના જાવનાં તે કુમારને પાઠલના જવોમાં જે કાંઈ અન્યા
 સેલાં શાસ્ત્રો દર્શાવે, તે સર્વ સ્મરણમાં આવ્યાં. તેથી તેણે અનિત્ય જાવના

जावतां कृपकश्रेणि आरोही, अने शुक्लध्याने करी त्यां तेने सिंहासनपर वे
ठां वेठांज केवलज्ञान प्राप्त थयुं. त्यारे इंद्रियजित, शांतरसमग्र, निश्चलने
प्र, एवा पोताना स्वामीने जोडने लज्जाथी अवनत ठे मौलि जेना, एवी ते
आठे स्त्रीयो विचार करवा लागीयो के, अहो ! आ आपणा स्वामी गुणसा
गरकुमार ह्याल गृहस्थाश्रममां ठे, तोपण तेने धन्य ठे. कारण के ते शमसं-
पत्तिथी पूर्ण अलंकृत ठे. अने हवे आ आर्यपुत्र. कांड सावय कर्मनी पात्र
जून एवी अमारामां रंजित थाय, तेम लागतुं नथी. कदाचित् ते रागवान्
नहिं थाय, तोपण अमो जाग्यवान् ठेये. कारण के आवा मोक्षगामी पुरुष,
अमारा स्वामी थया ठे. वली आ पुरुषनुं अमे पाणिग्रहण करुं ठे तेथी अ
मारो पण मोक्ष थाशे. केमके आ पुरुष, जरूर दीक्षा ग्रहण करी परमपद
जे मोक्ष, तेने पामशे. तेम अमो पण दीक्षा ग्रहण करी मोक्षपदने पाम-
शुं. आ प्रमाणना शुक्लध्यानरूप अग्निथी वाली नाख्यां ठे कर्मरूप इधन
जेणे एवी ते आठे स्त्रीयो पण, पतिव्रता होवाथी, त्यां वेठां वेठांज केवल
ज्ञानने पामीयो. ते वखत देवतानुये हर्षायमान थड, पोताना डुंडुजि नगा
राना शब्दे करी आकाश सर्व पूरी दीधुं. तथा सुगंधोदकनी वृष्टि करी.
अने मनोहर, पांचवर्णवालां पुष्पोनी वृष्टि करी, तेथी तेना घरना आंगणा
मां तो पुष्पोना पुंजो थड गया. अने देदीप्यमान ठे कुंरुलो जेनां एवा
त्यां आचैला देवतानुये करी तेनुं सर्व मंदिर, सुशोजित थड थयुं. ते जोड
ते ते गामनां सहु लोको कहेवा लाग्यां के, अहो ! आश्चर्य ठे ! आश्चर्य ठे !
कारण के आ वैश्यना पुत्रना लग्नमां तेनी पुण्याइना आकर्ष्या देवतानुं पण
तेनुं वधामणुं करवा आव्या ठे. अहो ! वली एतनी क्रिया जे ठे, ते पण
छुप्कर ठे. कारण के जे क्रियाये करी जेउये उग्र एवा मोहमल्लना राज्यमां
ते मोहमल्लने हणीने केवलज्ञान उपाज्यु ! अहो ! तेमने आश्चर्यमाहि संवर
थयो ! अहो ! धन्य, अने कृतपुण्य एवा तेउये जन्मनुं साफल्य करुं ! एम
त्यां लोकोये घणीज अनुमोदना करी. त्यां तो त्यां आधेजा सर्व देवतानुं
स्तुति करी कहेवा लाग्या के, हे महानुभाव ! तमे सत्त्ववंत, धीर, सर्वज्ञ
थया ठो, माटे तमोने धन्य ठे. एम स्तुति करीने पत्री ते देवांये गुणसागर
ने तथा तेनी स्त्रीयोने समग्र एवा साधुनां वेष समग्र्यां. अने नमस्कार करी
केवलज्ञाननां महोदो उत्पन्न करुं. त्यारपत्री ते गुणसागरनां तथा ते क-

न्यानुनां माता पिता पण अनित्यजावना जावी शुक्लध्याने आरोही चारे या-
 तिकर्म खपावीने केवलज्ञान पाव्यां. ते सर्व वृत्तांत सांजलीने विस्मय पामे
 लो एवो ते गामनो श्रीशेखरनामा राजा हतो, ते पण सपरिवार ते केवली
 जगवानने वांदवा आव्यो. आर्वीने ते केवलाने त्रण प्रदक्षिणा दध्, तेमनां
 समीप योग्य स्थानपर वेगो. त्यारे वली वीजां पण ते गामनां लोको केवली
 जगवाननी वाणी सांजलवा माटे आव्यां. हवे सुधन कहे ठे के, हे पृथ्वी-
 चंद्रकुमार! ते वखत हुं तो केटलाएक मालनां गाडां जरी व्यापार करवा
 माटे आ तमारा अयोध्या गाम तरफ व्यापार माटे आवतो हतो, त्यां तो
 में सांजल्युं जे “गुणसागरकुमारने, तेमनी आठ स्त्रीयोने, तेनां आठ सा-
 सु ससराने, अने ते कुमारनां माता पिताने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं ठे. अने
 देवतानुये केवलज्ञाननो महोत्सव कख्यो ठे. तथा ते सर्व केवलज्ञाने करी
 सर्व लोकालोकने हस्तामलकवत् जाणे ठे.” ते आश्चर्य सांजली, में मारा
 मालनां गाडावालांने तथा मारा साथने कखुं के, तमो चालता थान. त्यां
 हुं एक आश्चर्य थयुं ठे, ते जोडने आवुं तुं. एम कही हुं पण ते गुणसागर
 केवली पासे गयो, अने त्यां जइ केवलीने वांदीने योग्य स्थानपर वेगो. अने
 पंथी वेठा वेठां वितर्क करवा लाग्यो के, अहो! लोको कहेतां हतां के, गु-
 णसागरने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं ठे, तो ते गुणसागर तो आ रह्या. परंतु
 तेने कांइ केवलज्ञान उत्पन्न थयुं होय, तेम जासतुं नयी. अरे! लोकोये
 गप्प तो नहिं मारी होय? वडा में विचार कख्यो के नां, पण ते ज्यारे दे-
 शना देवा लागशे, त्यारे तेनी मालम पडशे. अने ते देशना पण ज्यारे हुं
 थोडीवार देशीश, त्यारेज संजलाशे. वली विचारुं जे हुं वेसुं तो खरो, पण
 मारा मालनां गाडां तथा साथ वधो दूर जाशे, तेनुं केम याशे? अने जो हुं
 मुंजाइने एमने एम चाव्यो जाउं, तो वली आवुं कौतुक मने क्यां जोवाने
 मखे? माटे हुं ते जाउं के रहुं? एम हुं अनेक रीते ज्यां वितर्क करुं तुं, त्यां
 तो केवली बोल्या के, हे सौम्यसुधन! सांजल. एम कहीने हुं मारा गाम-
 थी येचवा माटे मालनां गाडां जरी थोडा सथवारा साथे आहिं आववा
 निकट्यो, त्यांथी मांकीने पाठो तेमनां दर्शन करवा गयो ते, तथा में जे जे
 वितर्क कख्या हता ते सर्व, सांग कही आप्युं. अने वली कखुं के, हे सु-
 धन! तुं वितर्क करे ठे के जो हुं जाउं, तो एवुं कौतुक क्यां देखुं? तेथी

तारुं आंहीं रद्देवामां के जावामां मन मानतुं नथी. पण जाइ ! आंहीं ते शुं कौतुक ठे ? आनाथी पण अधिक कौतुक तो ज्यां तें जवा धाखुं ठे, त्यां अयोध्यामां पृथ्वीचंद्रना दरवारने विषे शवानुं ठे. माटे तुं जखदी त्यां जा. कारण के तेम करवाथी तारो साथ पण ताराथी दूर नहिं थाय, अने वली तुने आनाथी अधिक कौतुक पण जोवा मलशे ? आवां वाक्य केवलीनां सांजली हुं तो घणोज हर्षित श्रयो. अने में जाणुं जे, अहो ! आ गुणसा. गर तो खरेखरा केवलज्ञानी ठे. कारण के जे कांइ मारो मानसिक विचार दतो, ते सर्व तेणे कही आप्यो ! एम जाणी तत्काज गुण चूर एमने एम हुं आंहीं आववा निकळ्यो. त्यां तो मारा मालनां गाडांनुं पण मळ्यां. पठी ते सर्वने लक्ष्णे आंहीं आव्यो. हे राजन् ! मारुं मन अत्यंत कौतुकाविष्ट होवाथी में आपना माणसोने मालनुं दाण आप्युं नथी, तेम मारो माल पण उताखो नथी. अने एमने एम ते केवलीये कहेला कौतुकने जोवामा टे तुरत आंहीं आपनी पांसे आव्यो तुं.

आ प्रकारनुं ते सुधनना मुखथी गुणसागरनुं वृत्तांत सांजली, गुणराग वान् एवो ते पृथ्वीचंद्र कुमार, आलस्यरहित थइ जावना जाववा लाग्यो के, अहो ! महामुनि, माहात्मा एवां ते गुणसागरकुमारने धन्य ठे. केम के जेणे मोहानुबंधने जीतीने पोतानुं कार्य साध्युं ठे ! अहो ! निरीद एवा ते माहात्माउने, निरंतर मोहोटी एवी जोगनी सामग्री धर्ममां कांइपण श्रंत राय करी शकती नथी. अरे ! हुं आवी रीते सर्व जाणुं तुं, तो पण आ मारां माता पिताना काहापणने वश थइने विकट एवा राजयंत्रना पाश मां शा माटे पड्यो तुं. अहो ! एवो दिवस ते मारे क्यारं आवशे ! के जे दिवसमां हुं उत्तम दुर्लभ एवा महोटा मुनियोनी गणनामां गणाइश ! वली हुं गुरुजक्त थई ज्ञान, दर्शन अने चारित्र, ते त्रणे रत्नोने धारण कर नारो थाइश ! अरे ! मारा वरुणस्यलमां कमारुप लक्ष्मी, क्यारे फ्रीडा कर शे ! अने वली शून्य घरमां, के स्मशानमां, के शैलनी उपर, के नदीना पां वापर, शमतान्वित तथा स्वाध्यायध्यानवान् थइने काउस्मगव्याने क्यारे रहीश ! आवी रीते जावना जावतां जवस्थितिने अने कर्मस्थितिने अजावे संवेगरंगमां जीलनो एवो ते पृथ्वीचंद्र कुमार, अपूर्वकरणना क्रमयकी मो दण्डमां जावानी निम्नरणीरूप क्षयकलेपिये वळ्या. तेथी अनुक्रमे हीप

जेने मोह थइ गयो ठे एवो ते पृथ्वीचंद्र, शुक्लध्यानरूप अनले करी घनघा-
 तिकर्म खपावी ज्ञानावरणीयनी पांच, दर्शनावरणीयनी चार, अने अंतरा-
 यकर्मनी पांच. एम सर्व मली चउद प्रकृतिने खपावीने केवलज्ञानने पा-
 म्यो. त्यारे तेने इंडे आवी डव्यलिंग एटले मुनिनो वेप अर्पण कख्यो. अ-
 ने वली तेनो देवताउ सहित सौधमेंड देवे आवो केवलज्ञाननो उत्सव
 कख्यो. पढी सुवर्णकमलनी रचना करी ते केवलीने ते सुवर्णकमलपर बे-
 साख्या. तदनंतर ते मुनींइनी सौधमेंड, नमन करेला पोताना मस्तकमां
 पहेरेला मुकुटथी तेमना चरणारविंदनो स्पर्श करी जक्तिजावथी स्तुति कर
 वा लाग्यो ॥ श्लोक ॥ जय निझोंह निमोंह, जय राज्याद्धिनिःस्पृह ॥
 जय नीरोप निर्दोष, जय त्वं सधिरामणे ॥ १ ॥ पापपंकेन नो लिप्तो, म-
 नागपि जवानहो ॥ संसारसागरस्थोपि, जुवनेपि तदद्भुतम् ॥ २ ॥ अर्थः—
 हे निझोंह ! तथा निमोंह ! आपनो जय थाउ. हे राज्यथकी पण निःस्पृ-
 ह ! आप जय पामो. अने हे रोपरहित अने निर्दोष ! आप उत्कृष्टपणे
 वत्तो. तथा हे उत्तमजनशिरोमणे ! आप जयवंता वत्तो ॥ १ ॥ वली हे
 प्रजो ! आ जगतने विपे एक महोदुं आश्चर्य ठे, के आप संसारसागरमां
 रहेला ठो, ते ठतां पण विलकुल पापपंके लिप्त थया नहिं ॥ २ ॥ आ प्रकारे
 ते सुरेंड, केवलीनी स्तुति करी हाथ जोडीने तेमनी पासे वेवो. ते वखत
 ते पृथ्वीचंद्र केवलीनो पिता हरिसिंह राजा, पोतानी पद्मावतीराणी साथे
 आव्या. त्यां तो जेने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं ठे, विश्वने आनंददायक, ज्ञा-
 नीयोने विपे श्रेष्ठ, अने साधुवेपना धारक एवा पृथ्वीचंद्र पुत्रने जोइ आ-
 नंद पामी तेमने नमस्कार करी ते दंपती कहेवा लाग्यां के, हे पुत्र ! कुत्र
 क्रमागत सद्धर्मवान्, मुक्त जोगवाला, एवा अमारे तमारी पहेलां दीक्षा
 लेवी योग्य हती, तो ते दीक्षा पण लीधी नहिं. वली दीक्षा लीधी नहिं
 एटहुंज नहिं, पण युवावस्थामां संसारमां तीव्र वैराग्यवान् एवा तमोने मो-
 हांध अने मृद एवा अमोये जर्जरीचूत एवा आ राज्यरूपपांजरामां नाख्या
 ठे, तो हवे ते राज्यपंजरमां नाखवारूप अमारुं जे दुष्कृत, ते मिथ्या हजो-
 एम ज्यां कहे ठे, त्यां तो ते पृथ्वीचंडनी सोले स्त्रीयोने खबर पढी के
 पृथ्वीचंडकुमारने केवलज्ञान प्राप्त थयुं. तेथी विकसित ठे नेत्रकमल जेनां
 एडी ते मोले स्त्रीयो, त्यां पोताना केवलज्ञानी स्वामीने नमन करी त्यां वेव

સાં પોતાની સાસુ પદ્માવતી રાણીની પઠવાડે વેઠીયાં. ત્યાં વેઠાં વેઠાં જગવાનની શાંતમુદ્રા જોઈને સંવેગાતિશયથી અનિત્યજાવના જાવતાં શુ-
ક્લધ્વાને ક્ષપકથ્રેણી આરોહિ, ચારે ઘાતિકર્મ સ્વપાત્રી તે સોલે સ્ત્રીયોને
ત્યાં વેઠાંજ કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. ત્યારે તેડને પણ સૌધમેંડે આવી ડ-
વ્યાલિંગ પટલે સાધુનો વેશ આપી તે ઇંડે તથા દેવતાડયે તેમની સ્તુતિ
અને નમન કહ્યું. હવે આવું મહોદું આશ્ચર્ય જોઈને સુધન સાર્યવાદ તો
વિચારવા લાગ્યો કે, અહો ! જેવું મને ગુણસાગર કેવલીય કહ્યું હતું, તે-
વુંજ આ આશ્ચર્ય થયું છે. એમ જ્યાં વિચાર કરે છે, ત્યાં તો તે પૃથ્વીચંદ્ર
કેવલીયે ધર્મદેશના દેવા માંમી. તે જેમ કે:-

હે જઘ્યજીવો ! હે જડસત્ત્વના ધણી ! તમો કોઈ કાલે ધર્મમાં પ્રમાદ
કરશો નહિં. અને નષ્ટહરિતદ્વેપિસંગ એવા સંયમને સ્વીકારો. વલી જુડ.
જન્મ મરણરૂપ જેમાં જલ છે, અને કપાયરૂપ જેમાં મહોટા મત્સ્યો છે, રાગ
દ્વેષરૂપ જેમાં વેલ વધે છે એવા સંસારાંબુધિને, સુસમ્યત્ત્વરૂપ જેમાં સ્થિતિ
સ્થાન છે, પાંચ સંવર હોવાથી આશ્રવરહિત, નિપુણજ્ઞાનરૂપ નાત્રિકે યુક્ત,
એવા ચારિત્રરૂપ નાવ વિના તમો કોઈ કાલે તરી શકશો નહિં. અને તે ચા-
રિત્રરૂપ નાવ, મનુષ્યજન્મરૂપ સામગ્રી વિના પ્રાપ્ત થાતુંજ નથી. વલી તે
મનુષ્યજન્મ સામગ્રી પણ, કોઈએક વાણીયાના પુત્રોયે પોતાનાં અમૃત્યરક્ષ
વેચી નાંખ્યાં, અને તે જેમ તેડને પાઠાં મલ્યાં નહિં, તેમ મલતી નથી. અ-
ર્થાત્ જીવને મનુષ્યસામગ્રી મલવી અત્યંત ડુર્લભ છે.

આવાં વચન સાંતલી સહુ કોઈ પૂત્રવા લાગ્યાં કે, હે પ્રજા ! તે વાણીયા
ના પુત્રો કોણ હતા ? તથા તેમણે તે રત્નો કેવી રીતે વેચી નાંખ્યાં ? તે કહો.
ત્યારે કેવલી કહે છે કે, એક તામલિત્તી નામા નગરી છે, તેમાં શ્રીકીર્તિ
નામા રાજા રાજ્ય કરે છે. તે રાજાએ પોતાના ગામના રહેનારા સહુ કોઈને
કહેવરાવ્યું કે મારા ગામના રહેનારા માણસોયે જેટલી કોટિદ્રવ્ય હોય,
તેટલી ધ્વજાડ પોતાના ઘરપર ચઢાવવી. અને આમ કહેવરાવવાથી એમ
જાણવું નહિં કે રાજાના મનમાં કાંઈ કપટ છે, તેથી તેણે કપટથી કહેવરા-
વ્યું છે ? માહારે તો આમ કહેવરાવાનું કારણ એજ છે કે, સૌમ્યદષ્ટિ યવા
મારા ગામમાં કોણ અધિક ડગ્યવાન છે ? આમ કહેવરાવાથી હું જાણું કે
આ માણસ ધનિક છે. અને પઠી સુશી થઈ તેનું હું માન કરું. તથા મેંની

કીર્તિ, જાંટલોકો પાસે સર્વત્ર કહેવરાવું. તે વચન સાંજલી સહુ કોઈ ધનિ કોયે સ્વસ્વદ્રવ્યકોટીપ્રાપ્ત ધ્વજાંત ચઢાવી. તેમાં અતિ યત્નથી અનેક રત્ન સંપ્રદાઈકરક અને રત્નનો વ્યાપાર કરનાર કોઈએક ધનદનામા શેઠ રહેતો હતો, તેણે પોતાની પાસે સહુથી અધિક દ્રવ્ય હતું, તોપણ એક પણ ધ્વજા ચઢાવી નહિં. ત્યારે માનરૂપ જેને ધન છે અને યશની દૃષ્ટાવાલા એવા તે શ્રેષ્ઠીના જે પુત્રો હતા, તેમણે, જેમણે ધ્વજાંત ચઢાવી હતી તેની કીર્તિ, માગ ધના મુખથકી સાંજલી; તેથી તે અત્યંત સ્વેદ પામ્યા. અને પોતાના પિતાને કહેવા લાગ્યા કે, હે પિતાજી ! આ ગામમાં આપણાથી ઝૂઝા ધનિકો છે, તે સ્વગૃહ પર ધ્વજાંત ચઢાવીને પોતાની કીર્તિ, માગધલોકાના મુખથી જગતમાં પ્રવર્તીવે છે, તો આપણા ઘરમાં વધારે તો નહિં, પરંતુ એક કોડિ દ્રવ્ય પણ નથી શું ? કે જેથી તમે એક પણ ધ્વજા ચઢાવતા નથી ? તે સાંજલી તેનો પિતા વોલ્યો કે, હે પુત્રો ! આપણે કાંઈ દ્રવ્યની સંખ્યા કાઢી નથી, અને તેમ કરતાં કદાચિત્ જો તેની ગણતરી કરીએ, તો તે માંડકોડી દ્રવ્ય થાય. પરંતુ આપણે વીજાંતની પઠે મૃપા કીર્તિ કરાવવી નથી. અને સુહજનને તો ધર્મકાર્ય વિના જે મહોટાઈ કરવી, તે યોગ્ય નથી. અને જગતમાં પણ કહેવત છે કે, “ પોતાનો ગોલ પોતેજ ચોરી ચાલો. ” તેમ આપણે આપણા ઘરમાં જે કાંઈ દ્રવ્ય હોય, તે મનમાંજ સમજીવું. એમ તે પુત્રોને તેના પિતાએ ઘણાજ સમજાવ્યા, તોપણ તે કદાચિત્ પુત્રો તેવા વિચારથી વિરામ પામ્યા નહિં. તેમ તેના પિતાના વચનને યત્નપૂર્વક કરવાને પણ સમર્થ થયા નહિં. તેથી તે એમને એમ મનમાંજ સમજી બેસી રહ્યા. અને વિચારવા લાગ્યા કે, આ આપણો પિતા જો કોઈક ઠેકાણે જાય, તો ઠીક થાય ? એમ જ્યાં વિચારે છે, ત્યાં તો દૈવયોગથી પરગામમાં રહેતા તે ધનદશ્રેષ્ઠીના સગાને ત્યાં લગ્ન પ્રસંગ આવ્યો, તેથી તે ધનદને તે ગામ જવું પડ્યું. હવે તેના જવાની વાટ જ જોતા તેના પુત્રોએ, અવકાશ જોઈને ઘરના ઝંઝારમાં જે કાંઈ રત્નો હતાં, તે સર્વ કાઢ્યાં, અને તે રત્નોને જેમ થાય તેમ જલદી વેચી નાંખ્યાં. અને સર્વ રત્નોનું દ્રવ્ય એકતું કરી તેની ગણતરી કરીને જંટલી કોડી દ્રવ્ય થયું, તેટલી ધ્વજાંત તેણે પોતાના ઘર પર ચઢાવી. તથા વીજા કોઈએ સુવર્ણકુંજ ચઢાવ્યો ન હતો, પરંતુ તેણે તો સુવર્ણકુંજ પણ ચઢાવ્યો. ત્યારે માગધલો કોયે તેણી અત્યંત પ્રશંસા કરી. તે સાંજલીને તેણે પગ પર કહેવા લાગ્યા

કે, શ્રે! આટલા દિવસ તો વૃદ્ધપણથી મૂઢ થયેલા આપણા પિતાયે આપણને યૃથા આવી ઉત્તમકીર્તિ મેલવતા અટકાવ્યા. હવે તે પુત્રો પાસેથી રત્નના લેનારા વેપારી પરદેશી હોવાથી વેચાતાં લીધેલાં રત્નોને લઈને પોતે પોતાને દેશ ગયા. પછી તુરત તે ધનદશ્વેષી પરગામથી આવ્યો, અને આવીને જ્યાં જુવે છે, ત્યાં તો પોતાના ઘરપર સુવર્ણકલશયુક્ત ઘણીક ધ્વજાઈ ફરકતી દોઢી. ત્યારે પોતાના પુત્રોને પૂછવા લાગ્યો કે, હે પુત્રો! આ આપણા ઘરપર ધ્વજાઈ કોણે? તથા કેમ? તથા કેવા હિસાબે ચઢાવી છે? તે સાંજેલી મનિર્ગર્વિત એવા તે પુત્રો બોલ્યા કે, હે પિતાજી! આપ ગયા પછી આપણા જહારમાં જે રત્નો જસ્યાં હતાં, તે સર્વે કાઢીને અમે વેચી નાંચ્યાં, અને તેનું ડ્રવ્ય ગણી તેને હિસાબે ધ્વજાઈ ચઢાવી છે. કહ્યું છે કે ॥ ગાથા ॥ કિં તીણ સિરીણ, પીવરાણ ઠનાણ, મેહનિહીયાણ ॥ વિષ્ણુરૂઢ જણ ન જઈ, મિયંક કિરણજ્જલા કિર્તી ॥ ૧ ॥ અર્થ:-જે લક્ષ્મીવાનું જનની લક્ષ્મીથી ચંદ્રમા સમાન જો ઝહ્જલણે કીર્તિ પ્રસાર ન થઈ. અને તે લક્ષ્મી ધરના જોયરામાં પ્રજ્વલિતેજ માટેલી રહી તો તે લક્ષ્મીથી પણ જું? ॥ ૧ ॥ તે સાંજેલાં ધનદશ્વેષી અત્યંત કોપાયમાન થઈ તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે કુલાંગારો! હે કપૂતો! હે કુજન્મવાલાનું! હે કુકર્સીયો! હે કુલક્ષણવાલાનું! આ તમે જે રત્નો વેચીને લક્ષ્મી લીધી, તે સર્વ લક્ષ્મી, માગે એક રત્નના મૂલ્યની પણ નથી. અર્થાત્ મારાં અતિ મૂલ્યવાનું રત્નોને મૂલ્ય એવા તમોયે પાણીના પાઠમાં ફેંકી દીધાં? તેથી તમે સર્વે મારા ઘરમાંથી જલદી બાહાર નિકલો. અને સ્વયંદાર છે, જો મારાં વેચી નાંચેલાં રત્નો પાઠાં લાવી આપ્યા વિના ઘરમાં આવ્યા ઠો તો? એમ જ્યારે તે ઘણુંજ સ્ત્રીજ્યો, ત્યારે તે સર્વ પુત્રો, જેને વેચાતાં રત્નો આપ્યાં હતાં, તે લોકોને શોધવા માટે નિસસ્યા. તેણે તેને આવી પૃથ્વીમાં ગોળ્યા, પરંતુ જેમનું કાંઈ નામ, ઠામ જાણતા જ ન હતા, તેથી તેને મલ્યા નહિ. તો પછી રત્નો તો ક્યાંથીજ મલે? જ્યારે તેને તે રત્નના ગ્રાહકો ન મલ્યા, ત્યારે તે પાઠા રત્નને પોતાને ઘર આવ્યા. હવે કેવલી તે દ્રષ્ટાંતનો ઉપનય કહે છે કે, હે જીવજનો! તે શ્રેષ્ઠપુત્રોને પૂર્વોક્ત રત્નના લેનારાનું પાસેથી તે રત્નો, કદાચિત્ દેવયાંને ઉપસાધ થાય, પરંતુ આ જીવનં જો આ મનુષ્યનરૂપ જીવજામત્રી, મુક્તિપદ પામવાની જાગવાઈ, અને જિવધર્મ, પ્રમુખ જો પ્રાપ્ત થયાં હોય અને તે

જો હારી જાય, તો તે સર્વ તેને કોઈ કાલે મત્રે નહિં. કશું ઠે કે ॥ માણુ-
સ્મ વિત જાઈ, કુલરૂવારોગમાઝય બુઝી ॥ સવાણુગ્ગહ સઙ્કા, સંજમોય
લોગમ્મિ હુલ્લહાઈ ॥ ૧ ॥ અર્થ:—મનુષ્યક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન થાવું, સુકલ, સુરૂપ,
આરોગ્ય, આયુષ્ય, બુદ્ધિ, સર્વનો અનુગ્રહ, ધર્મશ્રદ્ધા અને સંયમ. એટલાં વા
નાં જીવને આલોકમાં મલવાં હુલ્લજ ઠે. તે માટે તમોને પ્રાપ્ત થઈ પવી મનુ
ષ્ય જન્માદિક સામગ્રી, તેને તમો કષાય તથા વિષયજોગના જોગથી હારી
જાત માં. અને હે જઠવો! નિર્વાણસ્થાનપ્રત્યે પ્રયાણ કરવામાં સારા વાહનસ
માન એવા સંયમને સ્વીકારો. આવાં તે કેવલીનાં અમૃતસમાન વચન સાંજલી
ને ત્યાં વેઠેલા કેટલાએક જઠવજનો, સાધુના અને શ્રાવકના ધર્મને પ્રાપ્ત થયા.

હવે ત્યાં વેઠેલાં પૃથ્વીચંદ્રકેવલીની માતા પદ્માવતી, રાણી, તે કેવલીને
શૂઠવા લાગ્યાં કે, હે જગવન્! અર્ધઋમને જાણતા એવા અમો વેદુ સ્ત્રી પુરુ-
ષને તમારીપર અત્યંત દૃઢસ્નેહ રહે ઠે, તેવું શું કારણ હશે? તે સાંજલી કે-
વલી કહે ઠે કે, હે માતઃ! આ જવથી આગલના જવમાં તમે પ્રિયમતી
નામા રાણી હતાં, અને આ મારા પિતા, તમારા સ્વામી જયરાજા નામા રા-
જા હતા. ત્યારે હું તમારો વેદુનો પુત્ર હતો. ડ્યારે તમો વેદુ સંયમાગ્રધન
કરી તે સંયમના પ્રજાવથી અનુત્તર વિમાનને વિષે દેવ થયાં. ત્યારે હું પણ
સવાર્થસિદ્ધિવિમાનને વિષે દેવ થયો હતો. અને તેમજ વલી આ જવને વિષે
પણ આપણો આપણા પૂર્વજવની પઠે યોગ થયો ઠે. તેથી તે પૂર્વજવના યોગ
થી મારીપર તમને ઘણોજ સ્નેહ થયો ઠે. તે સાંજલી તે રાજાને અને પદ્માવ-
તીરાણીને જાતિસ્મરણજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. અને તુરત પઠી પ્રાતું કેવલજ્ઞાન ઝ
ત્પન્ન થયું. ત્યારે સુધર્મેન્દ્રદેવે તેઠના કેવલજ્ઞાનનો મહોત્સવ કસ્યો. તે વખ
ત સમય અયોધ્યાનગરીમાં જગતને આશ્ચર્યકારક મહોટો આનંદ વર્ત્યો.
હવે તે સુધન સાર્થવાદ તે કેવલીજગવાનને નમસ્કાર કરી પૂઠવા લાગ્યાં
કે, હે જગવન્! તમો તથા ગુણસાગરકુમાર સમાન ગુણવાન્ કેમ ઠો? ત્યારે
શંખરાજા અને કલાવતીરાણીના જવથી આરંજીને પોતાને તથા ગુણસાગર
કુમારને હાલ કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, ત્યાં પર્યંતનું સર્વ ધૃત્તાંત સર્વ સમદ્ર
કહી આપ્યું. અને વલી પણ કશું કે, હે સુધન! અમે વેદુ જણે જવોજવ
પુણ્યાનુવંધી પુણ્યને પુષ્ટ કશું ઠે, તેથી ડ્યાં અમો અવતર્યા, ત્યાં સુખસંપ-
પત્તિને અને વીતરાગ ધર્મને પામ્યા. અને વલી આ જવમાં પણ વિષયપાશ-

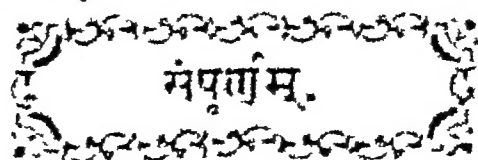
માં ફસાયા નથી. અમોયે પૂર્વલા જવોમાં સરખી પુણ્યાદ્ ડપાર્જી, તેથી સ-
રખે યોગે શુદ્ધધ્યાને અમોને કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું. અને હે સુધન ! થોડાજ
ચત્રતમાં પ્રાપ્ત થવાનું છે સિદ્ધિસુખ જેને તથા તત્ત્વાર્થને જાણનારા, એવા જો
વોનું મન, કોઈપણ કાલે વિષયવાસનામાં ચિત્તરતુંજ નથી. વલી આ સ્ત્રીયો
જે છે, તે પૂર્વજવમાં સંયમારાધન કરી અનુત્તરવિમાનને વિષે દેવતા પ્રદ્યો
હતી. તે પાઠી આ જવને વિષે મારી સ્ત્રીયો પ્રદ્યો છે. ક્ષીણ થયાં છે કલ્મષ
જેનાં એવી આ ઉત્તમ સ્ત્રીયો, કેવલજ્ઞાનને પ્રાપ્ત થઈ છે. માટે સૂદ્ધમદ્દષ્ટિથી
જો જોઈયે, તો જે માણસમાં સરખા ગુણો હોય છે, તેજનેજ પરસ્પર પ્રેમ ઉ-
ત્પન્ન થાય છે. જુન. રાજદંસની સ્ત્રીયો કોઈ કાલે કાક સાથે રમે? આ પ્ર-
કારની તે કેવલીના મુખની દેશના સાંજલીને તે સુધનઅંદી સારી રીતે ધર્મ-
બોધ પામ્યો, તેથી તેણે સમ્યક્ત્વમૂલ શ્રાવકનાં ચારે વ્રત અંગીકાર કર્યાં.
અને ત્યાં કેવલીજગવાનની દેશના માંજલવા વેઠેજા ધીજા લોકો જે હતા,
તેજે પણ આગાર આણાગારરૂપ ધર્મને આરાધ્યો.

હવે તે હરિસિંહરાજાનો એક નાનો પુત્ર દર્શિયેણનામા હતો, તેને ઇંદ્ર
આવી તે હરિસિંહરાજાના રાજ્યાસન પર વેસાલ્યો. ત્યાંથી પઠી જેને કેવલ
જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે એવા તે પૃથ્વીચંદ્ર અને ગુણસાગર તથા જે કોઈ ધીજા
કેવલજ્ઞાની હતા તે સર્વ, વિહાર કરવા લાગ્યાં ॥ શ્લોક ॥ ક્ષિતિતલવિચ-
દંકે જવ્યપંકેરુદ્ધાણા, નયરચિત્તવિકાગૌ હુસ્તમસ્તોમનાશૌ ॥ સદુપકૃતિ
વિલાસૌ હુર્યદ્ધસ્તનાસૌ, ચિરમિવ રવિચંદ્રૌ નિર્ગતૌ છૌ મુર્તિદૌ ॥ ૧ ॥
તૌ સ્નેહમુક્તૌ સુગુણૌ જગદ્ગદ્દે, સમસ્તવસ્તુપ્રતિનાસકૌ સદા ॥ નિર્દોષજા
સા સુદૃશૌ સુલ્લપ્રદૌ, ગતૌ ચ નિર્વાણમપૂર્વદીપવત્ ॥ ૨ ॥ દ્વાંત્યાદિમુક્તા
ફલમહુતં ચઃ, શીલાંગરલૌ સુતપોમણીઠમ્ ॥ શ્લોક ॥ ચારિત્રનિધિ દિ
પૃથ્વી, ચંદ્રર્પિવલ્લાતિસ મુક્તિવદ્ધમીઃ ॥ ૩ ॥ અર્થઃ—પૃથ્વીતલરૂપ શ્રાવકશ
સ્થાનમાં જવ્યરૂપ કમલાને વિકસિત કરતા, હુસ્તમ પટલ મિધ્યાત્વરૂપ
જે અંધકાર, તેને નાશ કરતા, ઉત્તમ એવા ઉપકાર કરવારૂપ છે વિલાસ જે
મનો, હુગપ્રદિ જીવોનું પ્રદાન કર્યું છે જેણે, અર્થાત્ મિધ્યાત્વીનો પગત્રય
કરતા એવા તે પૃથ્વીચંદ્ર અને ગુણસાગર કેવલિરૂપ રવિ અને ચંદ્ર. તે ઘણો
ક કાલ વિહાર કરતા હતા ॥ ૧ ॥ સ્નેહરુદ્ધિત, ઉત્તમગુણવાન, જગદ્ગદ્ગદ્દે
વિષે સમસ્તવસ્તુને પ્રદીપની પત્રે પ્રતિનાસ કરતા, સદા નિર્દોષી. સમ્પગ્ન

दृष्टि जीवांने सुखदायक एवा ते वेहु केवली, आयुःकय उपजावी, सुस्था नके शैलेशीकरणे शुक्लध्याने सर्व कर्मने खपावी, अपूर्व दीपकनी पठे, निर्वाणपदने एटले अजरामर, निरालंब, अविनाशि, परमानंदमहोदय एवा सुखने पामता हवा ॥ १ ॥ माटे कवि कहे ठे के, हे जव्यो ! क्षांत्यादिरूप ठे मुक्ताफलो जेमां अने शीलांगरूप ठे रत्नो जेमां, तथा उत्तमतपरूप जे मणियो, तेणे करी व्याप्त, एवा चारित्ररूपनिधिने जे जीव ग्रहण करे ठे, ते जीव, पृथ्वीचंद्र अने गुणसागर रूपिनी पठे मुक्तिरूपलक्ष्मीने पामे ठे ॥३॥ इति श्रीपृथ्वीचंद्र गुणसागररूपि केवलज्ञानप्राप्ति मोक्षगमनवर्णननामैकादशः सर्गः ॥ ११ ॥ आंहिं शंखराजा अने कलावतीराणीना जवथी मांमीने पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना एकवीशे जव संपूर्ण थया. तेमां आ एकवीशमे जवे ते वेहु जीव, मोक्षे गया ॥ १२ ॥

॥ अथ प्रशस्ति श्लोकाः ॥ श्रीमच्छीर जिनेश्वरस्य सुगतादीशस्य तीर्थे वरे, गच्छे श्रीकटुकाजिवे प्रथमतो विद्वत्कलाखंरुलः ॥ साहेच्यः कटुकादिमः शुजमतिर्धर्मैकतानोऽजवत्, तत्पट्टे बहुशास्त्रनिश्चितमतिः श्रीखीमसाहाय्यः ॥ १ ॥ वीरशाह इति तत्पट्टेऽजवत्, जीवराज इति वा चतुर्थके ॥ तेजपाल इति पंचमे पट्टे, रत्नपाल अजवच्चपट्टके ॥२॥ तत्पट्टधारी जिनदासनामा, तेजादिपालोष्टमके वज्रूव ॥ कल्याणनामा नवमे पट्टे च, दिक्संख्यके बुद्ध-हुजीति नामा ॥ ३ ॥ तदनुगे च पट्टे सुकुलोद्भवे, कविकुलाग्रगतोत्तणनामकः ॥ तदनुलब्धकनामकसाहजी, शुचिनयादियुतोहि विराजते ॥ ४ ॥ प्रशस्तबोधशालिनः परोपकारकारिणो. गुरोः पदांबुजं मया प्रणम्य चक्षि पूर्वकम् ॥ सुशिष्ययाचनेन मे जगज्जनोपकारतो, विशिष्टसच्चरित्रके कृतः सुवाल्लबोधकः ॥ ५ ॥ अष्टशततमे वर्षे, प्रमिते सप्तमोत्तरे ॥ मार्गशीर्षसिते पक्षे, पंचम्यां जानुवासरे ॥६॥ रचितोयं मया ग्रंथो, विद्वेषरहितः हितो ॥ शोधनीयः सतां धूर्ये, यद्गुत्सूत्रं जवेदिह ॥ ७ ॥ प्रमादाच्छीतरागाद्वा, विरुद्धं यन्मयोदितम् ॥ परोपकारेण पुण्यं, वर्त्तिनः शोध्यतां बुधा ॥८॥ राधके ति पूर्वङ्गे, चातुर्मासस्थितेन च ॥ कटुगणेशलब्धेन, कृतोयं वाल्लबोधकः ॥९॥ संपूर्णोयं ग्रंथः ॥ शुजमस्तु ॥

संपूर्णम्.

